

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION
TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2018

HELSINKI 2017

ISSN 1237-4318

Editia Prima Oy, Helsinki 2017

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2018.

Helsingissä 19 syyskuuta 2017

Pääministeri

JUHA SIPILÄ

Valtiovarainministeri *Petteri Orpo*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Talouden näkymät	Y	12
2.1 Suhdannenäkymät	Y	12
2.2 Julkisen talouden näkymät	Y	13
3. Hallituksen finanssipolitiikka	Y	15
3.1 Finanssipolitiikan linja	Y	15
3.2 Finanssipolitiikan toimenpiteet	Y	16
4. Talousarviesityksen tuloarviot	Y	18
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset	Y	20
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys	Y	22
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu	Y	23
4.4 Verotuet	Y	24
4.5 Muiden tulojen arviot	Y	24
5. Talousarviesityksen määrärahat	Y	25
5.1 Talousarviesitys ja valtiontalouden kehys	Y	26
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	29
5.3 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka	Y	51
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	54
6. Hallinnon kehittäminen	Y	56
6.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen	Y	56
6.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen	Y	59
6.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	60
7. Kuntatalous	Y	62
7.1 Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen	Y	62
7.2 Kuntien valtionavut	Y	63
7.3 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	Y	68
8. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	Y	70
8.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot	Y	70
8.2 Liikelaitokset	Y	76
8.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	77
8.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna	Y	78
9. Valtion tuotto- ja kululaskelma ja tase	Y	79
9.1 Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2017	Y	79
9.2 Valtion kokonaistase 30.6.2017	Y	82
9.3 Liikenneväylien korjausvelka	Y	86
9.4 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet	Y	87
9.5 Valtion negatiivinen oma pääoma	Y	88

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2017	1
Taulukko-osa	1
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	26
Yleiset määräykset	26
Tuloarviot	1 35
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1 35
12. Sekalaiset tulot	2 61
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	4 90
15. Lainat	5 94
Määrärahat	6 97
21. Eduskunta	6 97
22. Tasavallan presidentti	7 107
23. Valtioneuvoston kanslia	7 112
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	8 127
25. Oikeusministeriön hallinnonala	9 154
26. Sisäministeriön hallinnonala	10 195
27. Puolustusministeriön hallinnonala	11 253
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11 278
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	13 356
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	16 467
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	18 554
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	19 616
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	21 709
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	24 812
36. Valtionvelan korot	25 857

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Maailmankauppa on kehittynyt myönteisesti viime vuoden lopulta lähtien. Kauppaa ovat kiihdyttäneet erityisesti kehittyvät taloudet, mutta jatkossa euroalueen myönteisen kehityksen osuus koroostuu. Yhdysvaltain hyvä talouskehitys jatkuu keskuspankin rahapolitiikan normalisoituessa. Maailmankaupan ennustetaan kasvavan 3,5 % v. 2017 ja 3,8 % v. 2018.

Suomen talous on nopeassa kasvuvaiheessa. Vuonna 2017 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 2,9 % eli selvästi nopeammin kuin v. 2016. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana. Yksityisten investointien painopiste on siirtymässä rakentamisesta teollisuuden tuotannollisiin investointeihin. Viennin kasvuedellytykset paranevat, koska vientikysyntä kasvaa ja yritysten kustannuskilpailukyky kohenee. Ulkomaankauppa kääntyy BKT:n kasvua tukevaksi vuosia jatkuneen negatiivisen jakson jälkeen.

Vuonna 2018 talouskasvu jatkuu edelleen vahvana, vaikka BKT:n kasvu hidastuu 2,1 prosenttiin. Kasvun hidastuminen johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä ostovoiman kasvu jää vuotta 2017 hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen 1,5 prosenttiin laskee palkansaajien ostovoimaa, vaikka työllisyyden paraneminen tukeekin sen kasvua. Investoinnit lisääntyvät kone- ja laitehankintojen ansiosta vuotta 2017 nopeammin. Bruttokansantuotteen kasvun säilyminen kohtuullisen nopeana parantaa työllisyyttä, mutta työttömien määrä pienenee silti hitaasti. Työttömyysasteen arvioidaan alenevan 8,1 prosenttiin v. 2018.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävä kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Velkaantumisen suhteessa bruttokansantuotteeseen taitetaan vaalikauden loppuun mennessä, ja velaksi eläminen lopetetaan v. 2021. Hallitus sitoutuu julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjä ja rakenteellisia uudistuksia koskevien päätösten tekemiseen hallituskauden aikana. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haattaveroihin. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana. Hallitusohjelman mukaisesti julkisen talouden tasapainottaminen on käynnistetty välittömästi.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 55,7 mrd. euroa, mikä on n. 0,2 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat alenevat 0,3 % vuoden 2017 varsinaisen talousarvioon verrattuna.

Määrärahatasoa nostaa mm. kasvavat panostukset kärkihankkeisiin sekä nousevat eläkemenot. Määrärahatasoa toisaalta alentavat hallitusohjelman mukaiset sopeutustoimet sekä alenevat maa-hanmuuttomenot ja työttömyysturvamenot.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 52,7 mrd. euroa v. 2018. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on 44,0 mrd. euroa. Vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen arvioidaan kasvavan n. 2,3 mrd. euroa ja tulot ilman lainanottoa lisääntyvät vastaavasti 2,8 mrd. euroa. Vuoden 2017 ensimmäisessä lisätalousarviossa varsinaisten tulojen arviota korotettiin nettomääräisesti yhteensä 482 milj. euroa. Tähän vaikutti osaltaan aiemmin odotettua myönteisemmin kehittynyt taloudellinen aktiviteetti.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2018 on 3,0 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Alijäämä pienenee selvästi verrattuna vuodelle 2017 arvioidusta. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan v. 2018 n. 2,0 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Vuoden 2018 lopussa valtionvelan (ml. rahastotalouden velan) arvioidaan olevan n. 110 mrd. euroa, mikä on n. 47 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan n. 1,2 mrd. euroa, mikä on vajaa 100 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2016 tilinpäätös	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys	Muutos, % 2017—2018
Ansio- ja pääomatuloverot	9 382	9 029	9 511	5
Yhteisövero	3 268	3 567	4 194	18
Arvonlisävero	17 107	17 131	17 911	5
Muut verot	12 030	11 936	12 381	4
Muut tulot	7 750	8 243	8 705	6
Yhteensä	49 538	49 906	52 702	6
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	2 474	5 586	2 973	-47
Tuloarviot yhteensä	52 012	55 492	55 675	0
Kulutusmenot	14 839	14 861	15 273	3
Siirtomenot	36 689	38 019	38 072	0
Sijoitusmenot	1 291	1 235	1 038	-16
Muut menot	1 600	1 377	1 292	-6
Määrärahat yhteensä	54 419	55 492	55 675	0
Tilinpäätösali jäämä (ml. edelliset vuodet)	-6 945			

¹⁾ Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja 245 milj. euroa v. 2016, -50 milj. euroa v. 2017 ja -50 milj. euroa v. 2018.

Työllisyys

Työllisyyden lisäämiseksi ja työttömyyden keston lyhentämiseksi otetaan käyttöön aktiivimalli omavastuupäivin. Uudistuksen arvioidaan vähentävän työttömyysturvan määräraahatarvetta 9,5 milj. euroa v. 2018. Työllisyysmäärärahoja lisätään 25 milj. eurolla aktiivimalliin toimeenpanoon. Työttömyysturvan käyttö yritystoiminnan aloittamiseen sekä lyhytkestoiseen opiskeluun mahdollistetaan, minkä johdosta työttömyysturvamäärärahoihin kohdennetaan yhteensä 13,5 milj. euroa lisäystä.

Nuorisotyöttömyyden helpottamiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi ammatillisen koulutuksen tarjontaa lisätään 1 000 opiskelijavuodella, mihin ehdotetaan 9,4 milj. euron lisämäärärahaa. Ohjaamotoiminnan vakinaistamiseen ja psykososiaalisen tuen palvelupakettiin ehdotetaan 8 milj. euron määrärahaa. Nuorten, joiden toimintakyky on selvästi alentunut, on jatkossa mahdollista saada ammatillisen kuntoutuksen palveluita ilman sairausdiagnoosia, minkä vuoksi sairausvakuutuslaista johtuviin menoihin ehdotetaan 4 milj. euron lisäystä. Palkkatuen tarjontaa alle 30-vuotiaille lisätään. Nuoria ohjataan TE-toimistoista esim. yksityisten palvelutuottajien tuottamiin palveluihin. Palveluntuottajalle maksetaan tuloksesta eli nuorten etenemisestä koulutukseen tai työhön, mihin varataan 15 milj. euroa.

Eriarvoisuus

Vähimmäismääräisen sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan ja kuntoutusrahan määrää nostetaan siten, että päiväraha olisi kaikissa tilanteissa nettona riittävän suuri, jotta tuensaajan ei tarvitsisi turvautua perustoimeentulotukeen. Näin turvataan perusturvan ensisijaisuus suhteessa toimeentulotukeen. Vähimmäispäivärahojen korotus lisää valtion menoja 8 milj. eurolla 2018. Taakueläkkeen korottamiseen arviolta n. 15 eurolla kuukaudessa osoitetaan 18 milj. euroa. Lapsilisän yksinhuoltajakorotusta korotetaan n. 5 eurolla kuukaudessa, jonka määräraha vaikutus on 9,5 milj. euroa.

Osaaminen

Koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ehdotetaan 25 milj. euroa lisämäärärahaa. Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa tuetaan 15 milj. euron lisärahoituksella.

Turvallisuus

Poliisin ja suojelupoliisin toimintamenoihin ehdotetaan lisäyksiä ydintoimintojen turvaamiseen ja terrorismin ehkäisyyn. Turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämän valmiuden parantamiseen ehdotetaan puolustusvoimien toimintamenoihin 50 milj. euron lisämäärärahaa.

Maahanmuuttomenot

Turvapaikanhakijatilanteesta johtuvat menoarviot vähenevät 132 milj. euroa vuodelle 2017 budjetoidusta. Turvapaikanhakijamääräksi oletetaan 7 000 hakijaa vuosina 2017 ja 2018. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saavien osuus arvioidaan 41 prosentiksi.

Toimet valtiontalouden sopeuttamiseksi vuonna 2018

Määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelmassa päätetyt sopeutustoimet, huomioiden niihin myöhemmin tehdyt muutokset. Useiden kuten esimerkiksi opintotukeen ja toimintamenoihin tehtyjen toimien säästövaikutus kasvaa v. 2018. Hallitusohjelman liitteen 6 mukaisten sopeutustoimien vaikutuksena valtion menot alenevat n. 0,3 mrd. eurolla vuodesta 2017.

Veroperustemuutokset

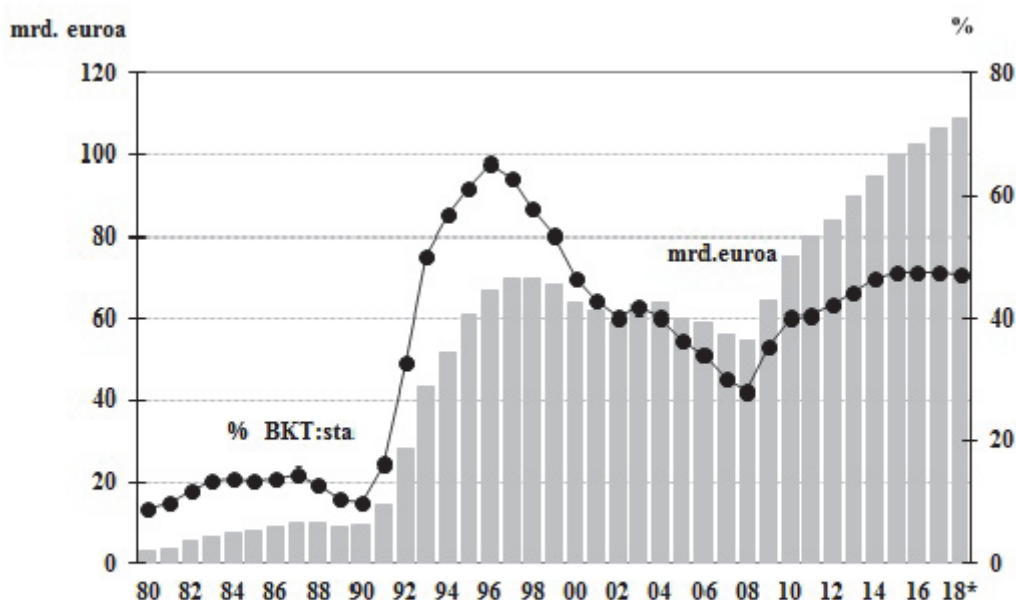
Ansiotuloveroperusteita lievennetään v. 2018 kuluttajahintaindeksin muutosta vastaavasti. Lisäksi työn verotusta kevennetään yhteensä 300 milj. eurolla. Solidaarisuusveron alarajan määrällä aikaisen alentamisen voimassaoloa jatketaan.

Tupakkaveron korotuksia jatketaan hallitusohjelman mukaisesti vuosina 2018—2019. Korotukset toteutetaan asteittain käyttäytymisvaikutusten hillitsemiseksi. Vuonna 2018 tupakkaveroa korotetaan kaksi kertaa, 1.1.2018 ja 1.7.2018 Autoverotusta kevennetään hallitusohjelman ja jo aiemmin säädetyn mukaisesti yhteensä 182 milj. eurolla vuosina 2016—2019. Alkoholiveroa korotetaan 100 milj. eurolla sekä lämmitys-, työkone ja voimalaitospolttoaineiden energiaveroja nettomääräisesti 45 milj. eurolla v. 2018. Rataveron poiston ja väylämaksujen puolituksen voimassaoloa jatketaan vuoden 2018 loppuun saakka.

Kunnille kompensoidaan yhteisöverotuksen kautta 60 milj. euroa kuntien järjestämän varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen vaikutusta. Kompensaatio toteutetaan korottamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta ja alentamalla valtion jako-osuutta vastaavasti.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Vaalikauden kehysten taso vuodelle 2018 on 44 453 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehysten luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 44 043 milj. euroa. Näin ollen vuodelle 2018 jää 110 milj. euron jakamaton varaus 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen ohella.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin osoitetaan yhteensä 10,6 mrd. euroa v. 2018, ja ne nousevat vuodelle 2017 budjetoidusta n. 0,1 %. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan yhteensä 9,4 mrd. euroa, mikä on 1,4 % vuodelle 2017 budjetoitua vähemmän. Valtionapujen alenemiseen vaikuttavat useat tekijät, joista merkittävimmät ovat kilpailukyky sopimukseen liittyvä valtionosuuden vähennys sekä valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, joka myös vähentää valtionosuutta. Hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtäviä vähentävät toimenpiteet vähentävät sekä kuntien menoja että valtionosuutta. Valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on n. 129 milj. euroa heikentävä v. 2018. Kuntatalouteen vaikuttavat v. 2018 merkittävästi myös muut tekijät kuin valtion päätökset, kuten kuntien työvoimakustannuksia alentava kilpailukyky sopimus. Kuntatalous on lievästi alijäämäinen kansantalouden tilinpidon mukaan v. 2018, alijäämän kasvaessa hieman vuodesta 2017.

Julkinen talous

Julkisen talouden syvä alijäämä on pienentynyt asteittain viime vuosina. Julkista taloutta ovat vahvistaneet hallituksen päättämät sopeutustoimet sekä viime vuonna virinnyt talouskasvu. Myönteisestä suhdannetilanteesta huolimatta julkinen talous jää edelleen alijäämäiseksi. Julkisen talouden ongelmat ovat rakenteellisia. Lisäksi väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa vallitsee pidemmällä aikavälillä merkittävä epätasapaino tulojen ja menojen välillä.

Valtiovarainministeriön syyskuun ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä v. 2017 on 1,2 % ja heikkenee hieman v. 2018 ollen arvion mukaan 1,4 % BKT:sta. Näin ollen Suomi täyttää EU lainsäädännön alijäämää koskevan kriteerin.

Suhdannenousun siivittämänä hallituksen asettama tavoite velkasuhteen taittumisesta v. 2019 arvioidaan saavutettavan. Valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämäisiä v. 2021 eli velaksi eläminen jatkuu.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Maailmankauppa on kehittynyt myönteisesti viime vuoden lopulta lähtien. Kauppaa ovat kiihdyttäneet erityisesti kehittyvät taloudet, mutta jatkossa euroalueen myönteisen kehityksen osuus korostuu. Euroalueen velkakriisi on jäänyt taka-alalle useimpien kriisimaiden irtauduttua talouden sopeutusohjelmista ja Kreikankin päästyä vihdoin kasvu-uralle. Yhdysvaltain hyvä talouskehitys jatkuu keskuspankin rahapolitiikan normalisoituessa. Maailmankaupan ennustetaan kasvavan 3,5 % v. 2017 ja 3,8 % v. 2018.

Vuonna 2017 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 2,9 %. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana. Yksityisten investointien painopiste on siirtymässä rakentamisesta teollisuuden tuotannollisiin investointeihin. Viennin kasvuedellytykset paranevat, koska vientikysyntä kasvaa ja yritysten kustannuskilpailukyky kohenee. Ulkomaankauppa kääntyy BKT:n kasvua tulevaisuuteen negatiivisen jakson jälkeen.

Vuonna 2018 talouskasvu jatkuu edelleen vahvana, vaikka BKT:n kasvu hidastuu 2,1 prosenttiin. Kasvun hidastuminen johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä ostovoiman kasvu jää tätä vuotta hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen 1,5 prosenttiin laskee palkansaajien ostovoimaa, vaikka työllisyyden paraneminen tukeekin sen kasvua. Investoinnit lisääntyvät kone- ja laitehankintojen ansiosta tätä vuotta nopeammin. Myös rakennusinvestoinnit jatkavat nopeaa kasvamistaan, vaikka asuinrakennusinvestointien kasvu hidastuu.

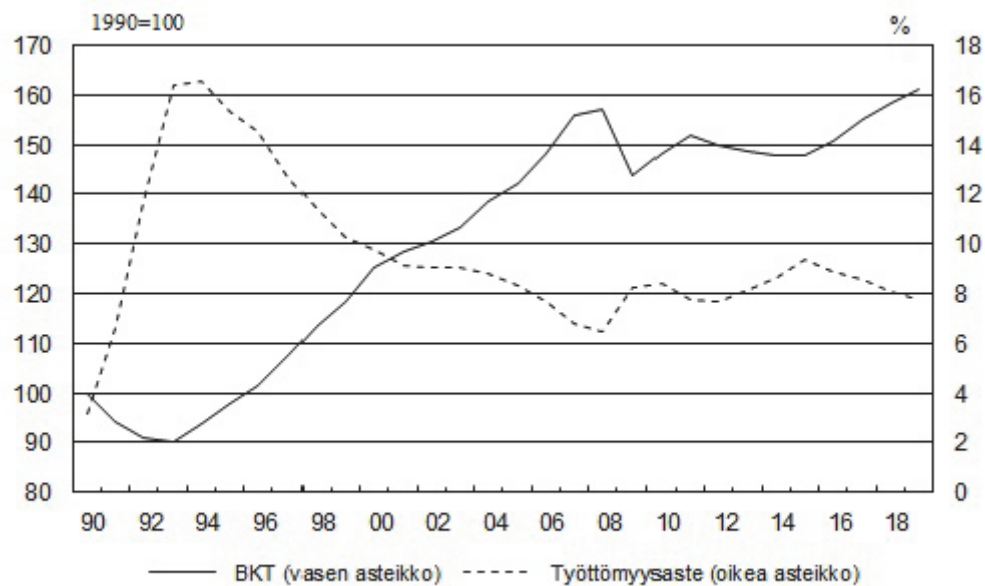
Viennissä markkinaosuuksien menetys päättyy ja vienti kasvaa maailmankaupan kasvun vetämänä tasaisella tahdilla. Viennin kasvu tulee jatkossakin pääosin tavaraviennistä, mikä kasvattaa myös tuotantopanosten tuontia. Bruttokansantuotteen kasvu parantaa työllisyyttä ja työttömien määrä laskee hitaasti. Työttömyysasteen ennustetaan laskevan 8,1 prosenttiin ja työllisyysasteen nousevan 70 prosenttiin v. 2018.

Kokonaiskuva vuosista 2017—2019 on talouskasvun kannalta aiempia vuosia positiivisempi. Talouden rakenteissa ei kuitenkaan ole tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden seurauksena talouden kasvupotentiaali olisi noussut. Työn tuottavuuden voimakkaaseen nousuun perustuva talouskasvu pitää työllisyystilanteen kohenemisen maltillisena.

Kansantalouden kehitys

	2015*	2016*	2017**	2018**
BKT:n arvo, mrd. euroa	209,6	215,6	223,9	232,2
BKT, määrän muutos, %	0,0	1,9	2,9	2,1
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,6	8,1
Työllisyysaste, %	68,1	68,7	69,4	70,1
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	-0,2	0,4	0,9	1,5
Pitkä korko, 10 v, %	0,7	0,4	0,5	0,9

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1990—2018

Lähde: Tilastokeskus, VM

2.2. Julkisen talouden näkymät

Julkisen talouden syvä alijäämä on pienentynyt asteittain viime vuosina. Julkista taloutta ovat vahvistaneet hallituksen päättämät sopeutustoimet sekä viime vuonna virinnyt talouskasvu. Julkinen velka on kasvanut merkittävästi viimeisen kahdeksan vuoden aikana. Lähivuosina velkaantumisen vauhti hidastuu, ja velka suhteessa BKT:hen alenee.

Julkisen talouden ongelmat ovat rakenteellisia. Myönteisestä suhdannetilanteesta huolimatta julkinen talous jää edelleen alijäämäiseksi. Lisäksi väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa vallitsee pidemmällä aikavälillä merkittävä epätasapaino tulojen ja menojen välillä. Jotta julkinen talous olisi pitkällä aikavälillä kestävällä pohjalla ja eläke-, hoito- ja hoivamenojen kas-

vu pystyttäisiin rahoittamaan ilman julkista taloutta vahvistavia toimia tai lisävelkaantumista, tulisi rahoitusaseman olla ensivuosisikymmenen alussa selvästi ylijäämäinen.

Suomen julkinen talous muodostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista, jotka jakautuvat vielä työeläkelaitoksiin ja muihin sosiaaliturvarahastoihin. Vuodesta 2020 alkaen julkisen talouden rakenne muuttuu uusien maakuntien aloittaessa toimintansa. Tilastokeskus päättää vasta myöhemmin maakuntahallinnon sektoriluokituksesta kansantalouden tilinpidossa. Valtiovarainministeriön syksyn 2017 julkisen talouden ennusteessa ja keskipitkänaikavälin arvioissa maakuntahallinto on itsenäinen alasektori valtionhallinnon alla.

Valtiontalouden alijäämä supistui v. 2016. Valtiontalouden tuloja kasvatti erityisesti verotulojen hyvä kasvu. Samaan aikaan menokehitys pysyi maltillisena. Vastaavanlainen kehitys jatkuu myös lähivuodet valtiontaloudessa. Myös paikallishallinnon alijäämä supistui v. 2016 ja jatkaa vahvistumistaan v. 2017. Vuonna 2018 paikallishallinnon jäämä alkaa kuitenkin jälleen heiketä väestön ikääntymisestä aiheutuvan sosiaali- ja terveystalouden kysynnän kasvun vuoksi. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä sosiaali- ja terveystalouden menopaineet kohdistuvat maakuntiin, mikä helpottaa paikallishallinnon taloutta vuodesta 2020 alkaen. Valtiohallinnon, paikallishallinnon sekä myöhemmin maakuntahallinnon yhteenlasketun alijäämän arvioidaan olevan ensi vuosikymmenen alussa merkittävä.

Työeläkelaitosten ylijäämää on supistanut viime vuosina eläkemenojen kasvu sekä alhainen korkotas. Ylijäämän supistumien jatkuu ennustejaksolla, sillä ennakoitu korkojen nousu ei riitä kattamaan kasvavia eläkemenoja. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema kääntyi ylijäämäiseksi viime vuonna työttömyysvakuutusmaksun korotuksen johdosta. Ennustejaksolla työttömyysmenojen lasku vahvistaa muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa.

Menoaste eli menojen suhde BKT:hen nousi v. 2014 korkeimmalle tasolle tällä vuosituhanella. Siitä lähtien se on laskenut tasaisesti mm. sopeutustoimien johdosta. Veroaste eli verojen ja veroluonteisten maksujen suhdetta BKT:hen laskee tänä vuonna mm. kilpailukykysovimuksen maksuperustemuutokset ja verokevennykset. Tulevina vuosina veroaste laskee jonkin verran myös siitä syystä, että osa veropohjista kasvaa hitaammin kuin BKT.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2015	2016*	2017**	2018**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	44,0	44,1	43,2	42,2
Julkisyhteisöjen menot	56,9	55,8	54,1	53,1
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-2,7	-1,8	-1,2	-1,4
— Valtionhallinto	-3,0	-2,7	-2,3	-2,0
— Paikallishallinto	-0,6	-0,4	-0,1	-0,3
— Työeläkelaitokset	1,3	1,1	0,8	0,7
— Muut sosiaaliturvarahastot	-0,4	0,2	0,3	0,2
Perusjäämä	-2,5	-1,5	-1,0	-1,4

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2015	2016*	2017**	2018**
Rakenteellinen jäämä	-0,8	-0,4	-0,8	-1,3
Julkisyhteisöjen bruttovelka	63,6	63,1	62,5	61,9
Valtionvelka ¹⁾	47,6	47,5	47,7	47,5

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitettyjen tulo-ennusteiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään julkisen talouden suunnitelmaan**Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2017 julkisen talouden suunnitelmaan ¹⁾**

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2017	2018
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2017	-2,3	-2,0
Valtio:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,3	0,6
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	-0,2
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0	-0,1
Paikallishallinto:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2	0,3
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	-0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	0,2	-0,1
Työeläkerahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0	0,0
Muut sosiaaliturvarahastot:		
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	-0,1
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1	0,0
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2017	-1,2	-1,4

¹⁾ Pyörityksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen finanssipolitiikka**3.1. Finanssipolitiikan linja**

Pääministeri Sipilän hallitus on asettanut tavoitteeksi, että julkisen talouden velkaantuminen suhteessa BKT:hen taittuu vaalikauden loppuun mennessä ja velaksi eläminen loppuu v. 2021. Velkatavoitteen rinnalle ja konkretisoimiseksi hallitus on asettanut julkisen talouden rahoitusasemalle tavoitteet, jotka koskevat yhtäältä valtion, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusta.

tusasemaa hallituskaudella ja toisaalta julkisyhteisöjen yhteenlaskettua rakenteellista rahoitusasemaa keskipitkällä aikavälillä. Jos tavoitteet saavutetaan, julkisyhteisöjen rahoitusaseman pitäisi lähes tasapainottua hallituskaudella.

Finanssipoliittisten tavoitteiden lisäksi hallitus on asettanut tavoitteeksi, että työllisyysaste nousee 72 prosenttiin ja työllisten määrä kasvaa 110 000 hengellä hallituskaudella. Työllisyyden lisäämiseen ja työttömyyden vähentämiseen tähtäävät toimet edistävät kasvua ja vahvistavat julkista taloutta.

Finanssipolitiikan tavoitteet

Hallitus on päättänyt seuraavista vaalikauden nimellisistä rahoitusasematavoitteistaan:

- valtiontalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ % suhteessa BKT:seen.
- kuntatalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ % suhteessa BKT:seen.
- työeläkerahastojen ylijäämä n. 1 % suhteessa BKT:seen.
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema n. 0 % suhteessa BKT:seen.

EU-lainsäädäntö asettaa julkisen talouden hoidolle kolme finanssipoliittista sääntöä. Julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % ja velka enintään 60 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Lisäksi julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite (MTO).

Keväällä 2013 vakausohjelmassa asetettu ja keväällä 2016 vahvistettu keskipitkän aikavälin tavoite rakenteelliselle rahoitusasemalle, -0,5 % suhteessa BKT:seen, on ennallaan. Hallitus tavoittelee MTO:n saavuttamista viimeistään v. 2019. Keskeisessä asemassa on kilpailukykysojimus ja työllisyyttä vahvistavat toimet sekä näitä tarvittaessa täydentävät toimet, joilla varmistetaan, että hallituksen toimien julkista taloutta kohentavat vaikutukset toteutuvat hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetetussa mitassa. Lisäksi julkisen talouden hoitoon kohdistuvat uudistukset kohentavat julkisen talouden tilaa.

Suomelle myönnettiin keväällä 2017 vakaus- ja kasvusopimukseen sisältyvää rakenneuudistus- ja investointilausekkeen mukaista joustoa yhteensä 0,6 % suhteessa BKT:hen julkisen talouden kestävyyttä tukevien uudistusten ja EU:n yhteisrahoitteisten investointihankkeiden toimeenpanton vuoksi. Suomelle on jo aiemmin myönnetty joustoa lisääntyneiden maahanmuutosta aiheutuneiden kustannusten perusteella. Komission 2017 kevätennusteen valossa ja myönnetty joustot huomioon ottaen Suomen rakenteellinen rahoitusasema voi heiketä 0,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2017. Vuonna 2018 Suomen tulee saavuttaa keskipitkän aikavälin tavoitteensa ottaen huomioon Suomelle myönnetty jousto.

3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet

Toimenpiteet finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Meneillään oleva noususuhdanne tukee finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Verotulot kasvavat ja työttömyyden aleneminen pienentää työttömyysmenoja. Suhdannetilanteen paraneminen ei kuitenkaan poista julkista taloutta heikentävää rakenteellista ikäsidonnaisten menojen

kasvua. Väestön ikääntyminen kasvattaa eläke-, hoito- ja hoivamenoja ja hidastaa julkisen talouden kohenemista. Noususuhdanteessakin julkisen talouden menot ovat selvästi tuloja suuremmat.

Suhdannenousun tuomat lisätulot ovat lisäksi väliaikaisia. Ilman talouden kasvuedellytyksiä tukevia toimia talouskasvu on asettumassa keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä 1—1,5 prosentin haarukkaan. Väestön ikääntyminen pienentää työikäisen väestön määrää ja talouskasvu on jäämassä tuottavuuskasvun varaan. Tuottavuuden kasvua on puolestaan hidastanut talouden palveluvaltaistuminen.

Pysyvästi ripeämmän talouskasvun luominen edellyttää yhteiskunnan rakenteiden uudistamista siten, että ne entistä paremmin tukevat talouden tuotantomahdollisuuksien, työllisyyden ja tuottavuuden kasvua. Korkeampi tuotantopotentiaali loisi taloudelle tilaa kasvaa nopeammin ilman, että hinta- ja kustannuspaineet kasvavat.

Hallitusohjelmassa linjatun talouspolitiikan kulmakivenä on kestävyysvajeen umpeen kurominen. Kestävyysvajeen mittaluokaksi arvioitiin hallituskauden alussa noin 10 mrd. euroa. Julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan julkista taloutta välittömästi kohentavien toimin, kasvua ja työllisyyttä tukevin toimin sekä julkista taloutta vahvistavilla uudistuksilla.

Hallitusohjelman mukaiset välittömät sopeuttamistoimet on kirjattu valtiontalouden kehyksiin ja ne sisältyvät vuoden 2018 osalta talousarvioesitykseen. Välittömien sopeutustoimien myötä 10 mrd. euron toimenpidekokonaisuudesta on koossa n. 4 mrd. euroa, joskin kuntien päätöksistä riippuvaisten toimenpiteiden vaikutukseen sekä eräiden toimenpiteiden vaikuttavuusarvioihin liittyy epävarmuutta. Hallitus on päättänyt jatkaa sote- ja maakuntauudistuksen valmistelua siten, että uudistus astuu voimaan vuoden 2020 alussa. Sote- ja maakuntauudistus sekä muut toimet julkisen hallinnon uudistamiseksi voivat onnistuessaan vahvistaa julkista taloutta 4 mrd. eurolla pitkällä aikavälillä.

Kilpailukykysojmus ja siihen kytkeytyvä verotuksen keveneminen tukevat työllisyyttä ja talouden kasvua. Valtio tukee kasvua myös investoinnein ja takauksin. Julkiset investoinnit ovat korkealla tasolla ja julkisen sektorin takaukset ovat kasvaneet erittäin nopeasti viime vuosina. Näyttää kuitenkin siltä, että ilman lisätoimia työllisyysasteelle ja työllisten määrälle asetettuja tavoitteita ei olla saavuttamassa eikä julkisen talouden rahoitusasema kohene tavoitellusti.

Talousarvioesitykseen sisältyy uusia toimenpiteitä työllisyyden edistämiseksi jo aiemmin päätettyjen lisäksi. Hallitus tukee työllisyyttä mm. purkamalla kannustinloukkuja, jatkamalla työvoimapaalvelujen ja työttömyysturvan kehittämistä sekä varmistamalla, ettei palkansaaajien verotus kiristy.

Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Julkisen talouden alijäämä oli 1,8 % BKT:sta v. 2016. Valtionvarainministeriön syyskuun ennusteen mukaan alijäämä on 1,2 % BKT:sta v. 2017 ja 1,4 % BKT:sta v. 2018. Näin ollen Suomi täyttää alijäämää koskevan kriteerin, kuten Euroopan komissio arvioi toukokuussa 2017.

Komissio totesi samassa yhteydessä Suomen täyttävän myös velkakriteerin, vaikka julkisen talouden velka ylitti 60 prosentin rajan. Velkakriteerin täyttymistä perusteltiin yhtäältä ns. suhdan-

nekorjatun velan jäämisellä edelleen hieman 60 prosentin rajan alle ja toisaalta vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan noudattamisella. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan velkasuhde laskee 62,5 prosenttiin v. 2017 ja 61,9 prosenttiin v. 2018.

Suomi täytti vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan vaatimukset v. 2016.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan lähivuosina on riski, että Suomi poikkeaa vakaus- ja kasvusopimuksen vaatimuksista, mutta poikkeama ei muodostune merkittäväksi. Asiaa käsitellään tarkemmin lokakuussa hyväksyttävässä EU:lle toimitettavassa vuoden 2018 alustavassa talousarviosuunnitelmassa.

Suhdannenousun siivittämänä hallituksen asettama tavoite velkasuhteen taitumisesta v. 2019 arvioidaan saavutettavan. Valtionhallinto ja paikallishallinto ovat kuitenkin edelleen alijäämäisiä v. 2021 eli velaksi eläminen jatkuu.

Hallituksen julkiselle taloudelle vuoteen 2019 asettamien alasektorikohtaisten rahoitusasematavoitteiden osalta valtiovarainministeriön ennusteen perusteella valtiontalous ei tule saavuttamaan tavoitettaan. Sosiaaliturvarahastot ovat jäämässä tavoitteestaan hieman ja paikallishallinnon rahoitusasemataavoite näyttäisi toteutuvan.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 52,7 mrd. euroa v. 2018. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on n. 44,0 mrd. euroa (83 %). Valtion verotulojen arvioidaan lisääntyvän 4,4 % v. 2018 eli 1,8 mrd. euroa vuodelle 2017 budjetoituun nähden (talousarvio ml. lisätalousarvio).

Tuloarviot osastoittain vuosina 2016—2018¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2016 tilinpäätös milj. €	v. 2017 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2018 esitys milj. €	Muutos 2017—2018	
					milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	41 787	41 663	43 997	2 334	6
12.	Sekalaiset tulot	5 615	5 298	5 522	224	4
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1 638	2 485	2 769	284	11
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	498	459	413	-46	-10
	Yhteensä	49 538	49 906	52 702	2 796	6
15.03.01	Nettolainanotto ja velan- hallinta	2 474	5 586	2 973	-2 613	-47
	Yhteensä	52 012	55 492	55 675	183	0

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

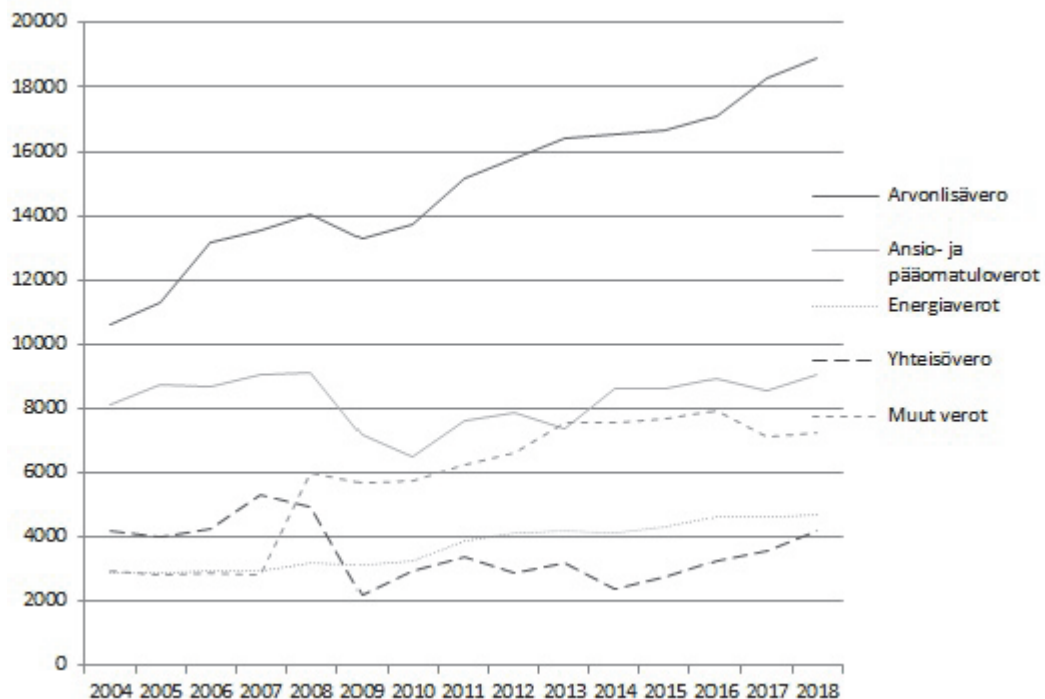
Pitkään jatkuneen heikon talouskehityksen jälkeen kansantalouden kokonaistuotanto kääntyi kasvuun 2015. Noususuhdanteen voimakkaimman vaiheen arvioidaan ajoittuvan vuoteen 2017, jolloin talouskasvun ennakoidaan yltävän 2,9 prosenttiin. Kasvua vauhdittavat niin kotimainen kysyntä kuin viennin elpyminen. Kotimaisen kysynnän kehitystä tukee kuluttajien luottamuksen säilyminen vahvana ja viennin näkymiä vahvistaa puolestaan kilpailukyvyyn koheneminen.

Vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen arvioidaan kasvavan n. 2,3 mrd. euroa ja tulot ilman lainanottoa lisääntyvät vastaavasti 2,8 mrd. euroa. Talousarvioesityksessä lainanottotarve on n. 3,0 mrd. euroa. Vuoden 2017 ensimmäisessä lisätalousarviossa varsinaisten tulojen arviota korotettiin nettomääräisesti yhteensä 482 milj. euroa. Tähän vaikutti osaltaan aiemmin odotettua myönteisemmin kehittynyt taloudellinen aktiviteetti.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys verolajeittain v. 2004—2018. Finanssikriisin seurauksena kokonaistuotanto supistui yli 8 % v. 2009. Talouden rakennemuutoksen myötä kokonaistuotannon elpyminen on jäänyt verrattain vaatimattomaksi. Valtion velkaantumisen hillitsemiseksi verotusta on kiristetty. Korotukset ovat kohdistuneet erityisesti välillisiin veroihin kuten arvonlisä- ja energiaveroihin. Energiaverojen perustemuutosten vaikutuksia kertymään on vaimentanut vaatimattomasti kehittynyt veropohja.

Verotuksen osalta tavoitteena on ollut pyrkimys hillitä työn verotuksen kiristymistä. Tähän liittyen verotukseen on tehty vuosittain indeksitarkistukset, jotta verotus ei kiristyisi yleisen ansiotason nousun myötä. Ansio- ja pääomatuloverokertymää pienentää hallituskaudella osaltaan pieni- ja keskituloisten verokevennys vuonna v. 2016 sekä kilpailukykysojimuksessa sovittu v. 2017 toteutettu verokevennys. Viimevuosina ansio- ja pääomatuloverokertymä onkin kasvanut vain vähän.

Yhteisövero muodostaa suhdanneherkimmän osan verotuloista. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Ennustejakson aikana yhteisöverokertymää kasvattaa yritysten kannattavuuden koheneminen ja talouskasvun elpyminen.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2004—2018 (milj. euroa)

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman veropolitiikka tähtää kasvun, yrittäjyyden ja työllisyyden vahvistamiseen. Hallitusohjelman mukaiset verotuksen kärkitavoitteet vaalikaudella ovat:

- Verotus kannustaa tekemään työtä, yrittämään, työllistämään, ottamaan riskiä, omistamaan, investoimaan ja sijoittamaan Suomessa. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana.
- Verotus on ennakoitavaa ja johdonmukaista. Verotuksen yleislinjasta sovitaan vaalikauden alussa ja vältetään epävarmuutta aiheuttavia linjanmuutoksia vaalikauden aikana.
- Verotuksen keventämisen painopiste on pieni- ja keskituloisissa. Kannustinloukkuja puretaan. Palkkatulojen verotus ei millään tulotasolla kiristy.
- Verotusta kehitetään niin, että yrittäminen, omistaminen ja investoiminen ovat nykyistä kannattavampaa. Verotuksen rakenne tukee Suomen kilpailukykyä ja hallituksen asettamia kärkitavoitteita. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.
- Verotuksen peruseriaate on laaja veropohja, matalat verokannat. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisen veronkierron estämiseksi.
- Verotusmenettelyt ovat asiakaslähtöisiä ottaen huomioon verotuksen johdonmukaisuuden, ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden sekä tietojen saannin.

Muutokset vuonna 2018

Merkittävä osa hallitusohjelman mukaisista veroperustemuutoksista on jo toteutettu v. 2016 ja 2017. Vuonna 2018 hallitus jatkaa työn verotuksen keventämistä palkansaajamaksujen korotusten kompensoimiseksi. Verokevennyksen rahoittamiseksi alkoholin sekä lämmitys-, työkone- ja voimalaitospolttoaineiden verotusta kiristetään.

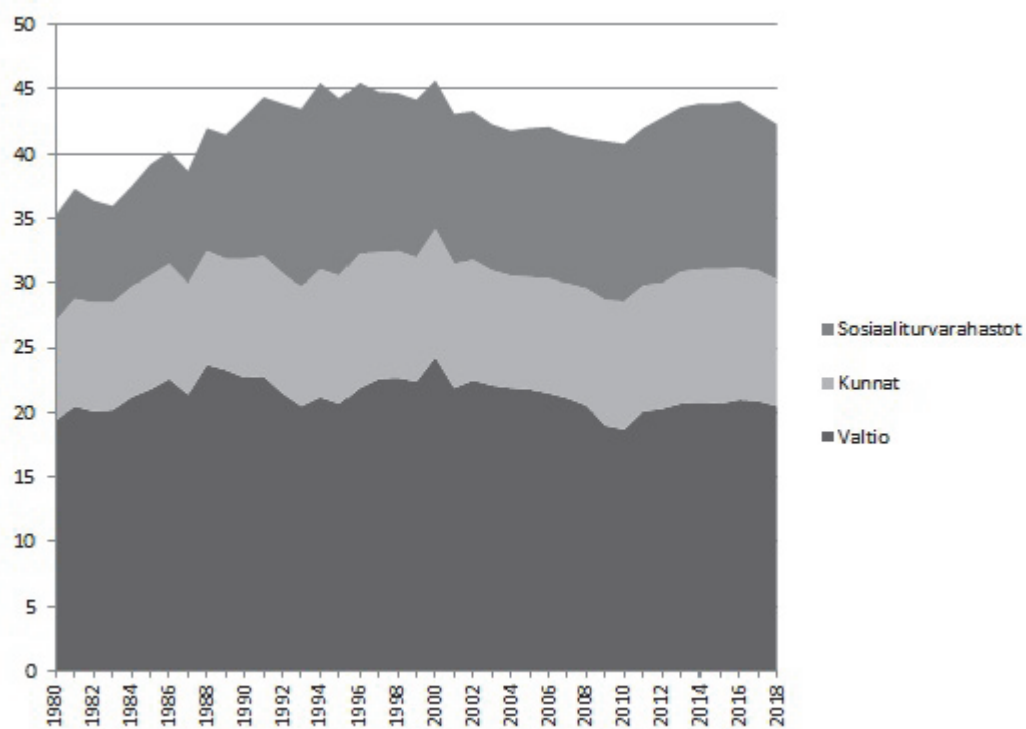
Ansiotulooveroperusteita lievennetään v. 2018 kuluttajahintaindeksin muutosta vastaavasti. Lisäksi työn verotusta kevennetään yhteensä 300 milj. eurolla. Solidaarisuusveron alarajan määräaikaisen alentamisen voimassaoloa jatketaan. Parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaisesti yleisradioveron rakennetta muutetaan siten, että kaikkein pienituloisimpia vapautetaan verosta. Asuntolainan korkovähennysoikeuden supistamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa.

Tupakkaveron korotuksia jatketaan hallitusohjelman mukaisesti v. 2018—2019. Korotukset toteutetaan asteittain käyttäytymisvaikutusten hillitsemiseksi. Vuonna 2018 tupakkaveroa korotetaan kaksi kertaa, 1.1.2018 ja 1.7.2018 Autoverotusta kevennetään hallitusohjelman, ja jo aiemmin säädetyn mukaisesti yhteensä n.182 milj. eurolla v. 2016—2019. Alkoholiveroa korotetaan 100 milj. eurolla sekä lämmitys-, työkone ja voimalaitospolttoaineiden energiaveroja nettomääräisesti 45 milj. eurolla v. 2018. Rataveron poiston ja väylämaksujen puolituksen voimassaoloa jatketaan vuoden 2018 loppuun saakka. Hallitusohjelman mukaisesti poistetaan varainsiirtovero tietyissä yhtiömuodon muutoksissa.

Kunnille kompensoidaan yhteisöverotuksen kautta 60 milj. euroa kuntien järjestämän varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen vaikutusta. Kompensaatio toteutetaan korottamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta ja alentamalla valtion jako-osuutta vastaavasti.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2018 (kokonaisveroaste)

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Verokertymiin vaikuttaa veroperustemuutosten lisäksi veropohjan kehitys, joka on puolestaan riippuvainen kansantalouden ja sen eri osien kehityksestä. Tuloarvioiden perustana käytetyt veropohjan kehitysarviot (oheinen taulukko) on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevassa Taloudellisessa katsauksessa esitetyistä ennusteista.

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys- arviot

	2015	2016	2017	2018
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	1,8	1,6	2,3	2,4
— palkkatulot	1,1	1,5	1,8	2,2
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	3,1	1,7	1,2	2,0
— pääomatulot	4,9	1,5	7,6	4,1
Ansiotasoindeksi	1,4	1,1	0,3	1,4
Toimintaylijäämä	6,3	5,3	10,7	9,1

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys-arviot

	2015	2016	2017	2018
Kotitalouksien verollisten kulutus-				
menojen veropohja	0,2	1,8	2,9	2,4
Arvonlisäveron pohja	0,5	2,8	3,1	2,8
Bensiinin kulutus	-1,4	-0,2	-2,7	-2,4
Dieselöljyn kulutus	1,6	4,8	0,3	0,9
Sähkön kulutus	-0,9	2,0	1,5	0,4
Verollisen alkoholin kulutus	-3,6	0,1	-0,8	1,9
Verotettavat uudet henkilöautot (kpl)	105 700	115 300	118 000	122 000
Kuluttajahintaindeksi	-0,2	0,4	0,9	1,5

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Talousarvioesityksen verotuloarvio pohjautuu valtiovarainministeriön talousennusteeseen ja sen mukaiseen arvioon veropohjien kehityksestä. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi, mitä enemmän makrokehitystä koskeva ennustepoikkeama on lähtöisin kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toteutuneen kehityksen perusteella arvioidaan, että talouskasvun hidastuminen prosenttiyksiköllä heikentäisi valtion rahoitusasemaa noin 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon. Tästä valtaosa perustuu verotulojen heikkenemiseen. Vuoden 2018 kokonaistuotannon tasoon suhteutettuna prosenttiyksikön muutos talouskasvussa vaikuttaisi valtion rahoitusasemaan 0,7 mrd. euroa.

Oheisessa taulukossa on esitetty arvioita eräiden verolajien tuoton herkkyydestä veropohjassa tapahtuviin muutoksiin.

Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön 28.9.2015 päivätyssä muistiossa Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä (www.vm.fi).

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäera	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	385 (ml. maksut), josta valtio 126
	Eläketulot	1%-yks.	122, josta valtio 31
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	11
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	45, josta valtio 31
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	120
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	7

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäerä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	14
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	14
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	9

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty yli 180 kappaletta. Näistä noin kolmasosalle ei pystytä esittämään euromääräistä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Vuonna 2018 verotukien kokonaismääräksi arvioidaan n. 26,8 mrd. euroa, josta 17,5 mrd. euroa kohdistuu valtion verotuloihin. Verotukia tarkasteltaessa on huomioitava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toisensa suuruuteen. Verotukia ja niiden vaikutuksia verotuottoihin on käsitelty verolajeittain tuloarviomomenttien selvitysosassa.

Vuonna 2018 verotukien määrää pienentää asuntolainan korkovähennyksen supistuminen. Työnantajien tarjoaman koulutuksen verovapaus on uusi verotuki, mutta sille ei pystytä laskemaan euromääräistä arviota. Verotuista määräaikainen lapsivähennys ja muuttotavarana tuotujen autojen veroton maahantuonti päättyvät vuoden 2017 lopussa.

4.5. Muiden tulojen arviot

	2016 tilinpäätös	2017 arvio	2018 esitys	2017—2018 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	5 615	5 298	5 522	4
— siirto valtion eläkerahastosta	1 790	1 827	1 866	2
— EU-tulot	1 168	1 079	1 081	0
— Rahapelitoiminnan tuotto (STM)	543	552	565	2
— Rahapelitoiminnan tuotto (OKM)	427	455	467	3
— siirto valtion asuntorahastosta	47	27	12	-55
— muut	1 640	1 357	1 532	13

	2016 tilinpäätös	2017 arvio	2018 esitys	2017—2018 muutos, %
Korkotulot ja voiton tuloutukset, milj. euroa	1 638	2 478	2 769	12
— korkotulot	109	96	95	-1
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 194	2 110	2 404	14
— osuus Suomen Pankin voitosta	98	91	90	-1
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	237	181	180	-1

Valtion sekalaisiksi tuloiksi v. 2018 arvioidaan 5 522 milj. euroa eli 226 milj. euroa vuodelle 2017 budjetoitua enemmän. EU:lta saatavien tulojen arvioidaan pysyvän ennallaan. Euroopan unionilta saatavista tuloista merkittävimmät erät koostuvat maatalouden ja maaseudun kehittämisen tuista sekä rakennepoliittisesta tuesta. Valtion eläkerahastosta tuloutetaan valtion budjettitalouteen arvion mukaan 1 866 milj. euroa. Talousarvioesityksen sekalaisia tuloja kasvattaa se, että viime vuosien keskimääräisen kehityksen perusteella siirrettyjen määrärahojen peruutusten on oletettu yltävän 300 milj. euroon, mikä on selvästi vuodelle 2017 budjetoitua enemmän.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia arvioidaan kertyvän 2 769 milj. euroa, mikä on 291 milj. euroa enemmän kuin vuodelle 2017 on budjetoitu. Korkotuloiksi arvioidaan 95 milj. euroa, mihin vaikuttaa euroalueen poikkeuksellisen matala korkotas. Valtion korkotulot kertyvät valtion myöntämien pitkäaikaisten lainojen sekä päivittäisen tarpeen ylittävien kassareservien sijoitustoiminnan koroista. Alhaisen korkotason vuoksi valtion kassareserveistä saatava tuotto jää vähäiseksi.

Osinkotuloiksi ja osakkeiden myyntituloiksi arvioidaan 2 404 milj. euroa. Vuoteen 2017 nähden osinkoihin sekä myyntituloihin perustuvan tuloutuksen arvioidaan nousevan 294 milj. euroa johdun hallituksen kärkihankkeiden rahoituksen osana päätetyistä kertaluonteisista tuloutusta kasvattavista toimista. Suomen Pankista annetun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Vuodelle 2018 on oletettu tuloutukseksi 90 milj. euroa, mikä on viime vuosina toteutunut vähemmän johdun poikkeuksellisen alhaisesta korkotasosta. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 180 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 95 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen 85 milj. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 55,7 mrd. euroa, mikä on n. 0,2 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Verrattuna vuodelle 2017 budjetoituun (lisätalousarvio mukaan lukien) määrärahataso alenee n. 0,1 mrd. eurolla. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat alenevat 0,3 % vuoden 2017 talousarviosta ja 0,8 % vuodelle 2017 budjetoidusta huomioiden kuluvaan vuoden lisätalousarvio, joissa määrärahoja on lisätty.

Menotaso nostavat mm. kärkihankkeisiin käytettävien määrärahojen kasvu n. 250 milj. eurolla vuodesta 2017. Menoja lisäävät myös eräät automaattitekijät kuten ikäsidonnaisten valtion eläkemenojen kasvu. Menotaso toisaalta alentavat hallitusohjelman liitteen 6 mukaiset sopeutustoimet, joiden vaikutuksena valtion menot alenevat n. 0,3 mrd. eurolla vuodesta 2017. Maahanmuuttoon käytettävät menot alenevat reilulla 100 milj. eurolla kuluvalle vuodelle budjetoituun verrat-

tuna ja kilpailukyypaketin menoja lisäävä vaikutus pienenee. Parantuneen työllisyystilanteen seurauksena työttömyysturvamenot alenevat.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2016—2018¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2016 tilinpäätös milj. €	v. 2017 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2018 esitys milj. €	Muutos 2017—2018	
					milj. €	%
21.	Eduskunta	160	180	125	-55	-31
22.	Tasavallan presidentti	11	14	19	5	39
23.	Valtioneuvoston kanslia	205	211	210	-1	-0
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 055	1 079	1 092	13	1
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	924	917	941	24	3
26.	Sisäministeriön hallinnonala	1 974	1 520	1 464	-56	-4
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 801	2 830	2 872	42	1
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	17 373	17 026	17 195	169	1
29.	Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	6 709	6 759	6 585	-175	-3
30.	Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	2 535	2 584	2 595	10	0
31.	Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	2 963	3 228	3 363	135	4
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	2 974	3 050	2 842	-209	-7
33.	Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	13 011	14 599	14 961	361	2
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	203	187	181	-6	-3
36.	Valtionvelan korot	1 521	1 308	1 232	-76	-6
Yhteensä		54 419	55 492	55 675	183	0

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Hallituksen ohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Se asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin neljälle viidennekselle, talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehysten ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Kevään 2017 julkisen talouden suunnitelmassa vuosien 2018—2021 kehys muutettiin vuoden 2018 hinta- ja kustannustasoon. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta kehysmenojen hintakorjausta alennetaan nettomääräisesti yhteensä 27 milj. eurolla.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2018	2019
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2017:		
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut, EU-jäsenmaksu)	-10,9	-10,5
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot (PLM ennakollisten hintatarkistusten korjaus)	-15,2	-15,2
Muut kehykseen kuuluvat menot	-0,6	-0,9
Yhteensä	-26,7	-26,6

Vuoden 2018 kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteellisia muutoksia, jotka alentavat vuoden 2018 kehystasoa n. 0,4 milj. euroa. Rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2018	2019
Eri momentteja	Kilpailukykysovimuksen vaikutuksen tarkentuminen	2,2	1,2
24.30.66	Kehitysyhteistyön yhteishankkeet. Läpivirtausera, vastaavat tulot momentilla 12.24.99.	2,0	
33.10.54 ja 60,	Aktiivimalli vähentää kehyksen ulkopuolisia menoja		
33.20.50, 51 ja 52	työttömyysturvassa, asumistuessa ja toimeentulotuessa.	8,9	8,9
33.20.50, 51, 52	Työttömyysturvan käyttö yritystoiminnan aloittamiseen: kehyksen ulkopuoliset työttömyysturvamenot kasvavat	-10,0	-10,0
33.20.50, 51, 52	Omaehtoisen opiskelun laajentaminen työttömyysturvalla: kehyksen ulkopuoliset työttömyysturvamenot kasvavat	-3,5	-3,5
	Yhteensä	-0,4	-3,4

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2018 kehystaso on 44 453 milj. euroa sisältäen 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen.

Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 44 043 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2018 jakamaton varaus on 110 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2018 on kehyksessä varattu 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehyksen ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki, sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan kor-

komenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan 11,6 mrd. euroa, joka on n. 610 milj. euroa enemmän kuin vuodelle 2017 on budjetoitu (ml. lisätalousarvio). Kasvu kehysten ulkopuolisissa menoissa aiheutuu kuitenkin pääasiassa teknisestä muutoksesta, jossa siirto valtion tv- ja radiorahastoon on siirretty parlamentaarisen työryhmän ehdotuksen mukaisesti kehyksen ulkopuolelle. Tämä lisää kehyksen ulkopuolisia menoja 508 milj. eurolla. Pois lukien Yle-siirtoon liittyvä muutos kehyksen ulkopuoliset menot nousevat n. 100 milj. eurolla vuodesta 2017.

Suhdanneluonteisten menojen arvioidaan olevan n. 4,9 mrd. euroa v. 2018, nousten nettomääräisesti 89 milj. eurolla vuodesta 2017. Parantunut työllisyystilanne vaikuttaa menoihin alentavasti kuten myös aktiivimallin käyttöön otto. Työttömyysturvamenoja nostaa sen sijaan muutokset liittyen yritystoiminnan aloittamiseen työttömyyden aikana sekä lyhytkestoisen opiskelun mahdollistaminen työttömyysetuutta menettämättä. Kehyksen ulkopuolisia asumistukimenoja nostaa rakenteellinen muutos opiskelijoiden siirrosta yleiseen asumistukeen. Asumistukimenoja sen sijaan alentaa asumistuessa huomioitu asumismenon sitominen elinkustannusindeksiin vuokraindeksiin sijasta sekä enimmäisasumismenojen jäädyttäminen vuodelle 2018 ja osa-asunnon normin käyttöönotto.

Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille kasvavat yli 100 milj. eurolla verrattuna vuoteen 2017 uusien työnveronkevennysten seurauksena.

Finanssisijoitusmenot alenevat 80 milj. eurolla vuodesta 2017 0,5 mrd. euroon kertaluonteisten korkeakoulujen pääomasijoitusten vähenemisestä johtuen.

Valtionvelan korkomenot ovat arviolta 1,2 mrd. euroa alentuen reilulla 120 milj. eurolla vuodelle 2017 budjetoidusta.

Arvonlisäveromenot nousevat usealla hallinnonalalla nostaen arvonlisäveromenot kokonaistalolle 1,3 mrd. euroa.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2018 esitys
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja palkkaturva	4 927
Veronkevennysten kompensatiot kunnille	788
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 108
Veikkaus Oy:n tuloutusta vastaavat menot	999
Korkomenot	1 232
Finanssisijoitukset	512
Tekniset läpivirtauserät	275
Arvonlisäveromäärärahat	1 283
Siirto valtion tv- ja radiorahastoon	508
Yhteensä	11 632

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Kilpailukyky sopimus

Kilpailukyky sopimuksen tavoitteena on parantaa suomalaisten yritysten hintakilpailukykyä ja lisätä tätä kautta vientiä ja työllisyyttä. Sopimus pidentää vuosityöaika 24 tunnilla, vähentää julkisen sektorin lomarahoja sekä alentaa työnantajan sosiaaliturvamaksuja ja siirtää niitä osittain palkansaajien maksettavaksi. Kilpailukyky sopimuksen vaikutus valtion budjettitalouteen on v. 2018 nettomääräisesti samaa luokkaa kuin v. 2017. Valtionosuuksia kunnille alennetaan työajan pidennyksestä syntyvän säästön seurauksena. Määrärahatarvetta kasvattaa valtion rahoituksen kasvu Kelalle johtuen yksityisen sektorin sosiaalivakuutuksen maksumuutoksista.

Toimintamenoihin kohdistuvat säästöt

Kilpailukyky sopimuksen lisäksi kaikkien valtionhallinnon toimintamenoihin vaikuttaa useat toimintamenoihin kohdistetut säästöt. Hallitusohjelman mukainen toimintameno säästö kasvaa 30 milj. eurolla v. 2018. Muita nykyisen hallituksen päättämiä toimintameno säästöjä on esimerkiksi hankintaprosessin tehostaminen, jolla tavoitellaan 5 milj. euron lisäsäästöä v. 2018. Lisäksi toimintamenoihin kohdistuu edellisen vaalikauden perintönä vuosittainen 0,5 prosentin tuottavuussäästö, jonka säästöä kasvattava vaikutus v. 2018 on n. 20 milj. euroa.

Turvapaikanhakijoihin liittyvät menot

Turvapaikanhakijatilanteesta johtuvat menoarviot vähenevät 132 milj. euroa vuodelle 2017 budjetoidusta. Turvapaikanhakijamääräksi oletetaan 7 000 hakijaa vuosina 2017 ja 2018. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saavien osuus arvioidaan 41 prosentiksi. Vastaanoton piirissä olevien määrän ennakoituaan olevan keskimäärin 9 500 henkilöä. Turvapaikkahakemusten sumanpurku jatkuu oikeusasteissa vuonna 2018 ja tähän osoitetaan 1,9 milj. euron lisärahoitusta oikeusministeriön hallinnonalalle. Laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannusten korvauksiin osoitetaan 5,3 milj. euroa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 210,3 milj. euroa, joka on n. 1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 talousarviossa.

Hallitusohjelman kärkihanke ”Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri” kuuluu valtioneuvoston kanslian vastuulle. Lisäksi hallituksen kestävä kehitys ja hallituksen tulevaisuustyön kivijalkahankkeet ovat valtioneuvoston kanslian toteutettavina.

Suomi toimii Euroopan unionin puheenjohtajamaana 1.7.—31.12.2019. Valtioneuvoston kanslia johtaa puheenjohtajuuskauden valmisteluja ja huolehtii sen suunnitteluun ja toteutukseen liittyvien asioiden yhteensovittamisesta. Tähän tarkoitukseen ehdotetaan 6,8 milj. euron määrärahaa vuodelle 2018. EU-puheenjohtajuuskauden kokonaismenoihin on varauduttu vuosina 2018—2020 yhteensä 70 milj. eurolla. Tämän lisäksi sisäministeriön pääluokkaan sisältyy lisäys puheenjohtajuuskauden turvallisuusmenojen määrärahoihin.

Valtioneuvoston kanslian käytössä olevan valtioneuvoston juhlahuoneiston peruskorjaukseen varaudutaan kertaluonteisella 1,4 milj. euron määrärahalisäyksellä.

Valtioneuvoston kanslia jatkaa v. 2018 valtioneuvoston yhteisten kehittämishankkeiden toteuttamista, joissa ministeriökohtaisista tietojärjestelmistä siirrytään valtioneuvoston yhteisiin järjestelmiin samalla yhteisiä menettelyjä ja prosesseja tehostaen. Hankkeisiin ehdotetaan määrärahaa yhteensä 4,2 milj. euroa vuodelle 2018. Lisäksi ehdotetaan EU:n turvaluokiteltujen asiakirjojen sähköisen jakelumenettelyn kehittämiseen 0,7 milj. euroa. Paperijakelusta sähköiseen menettelyyn siirtyminen parantaa Suomen EU-vaikuttamismahdollisuuksia.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen Suomen maksusuuteen ehdotetaan määrärahaa 0,8 milj. euroa. Vuonna 2017 perustetun Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen tarkoituksena on tukea keskuksen jäsenmaiden pyrkimyksiä tehostaa hybridiuhkiin liittyviä valmiuksiaan sekä sietokykyään.

Suomen 100-vuotisjuhlavuodesta aiheutuviin menoihin on varattu vielä 0,2 milj. euroa v. 2018. Lisäksi ehdotetaan 0,6 milj. euron määrärahaa vuoden 1918 muistovuoden järjestämiseen.

Ulkoasiainministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,1 mrd. euroa, joka vastaa vuoden 2017 varsinaisen talousarvion tasoa. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 22 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 63 %, kriisinhallinnan 6 % ja muiden menojen 9 %.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 218,6 milj. euroa. Ulkoasiainhallinnon voimavaroja painotetaan niihin maihin, joiden poliittinen ja taloudellinen merkitys Suomen kannalta kasvaa. Suomen ulkoisen edustautumisen rakennetta ja toimintatapoja kehitetään ottaen huomioon myös yhteistyömahdollisuudet Pohjoismaiden, Baltian maiden ja EU:n ulkosuhdehallinnon kanssa sekä Team Finland -toimintamalli. Edustustojen roolia viennin edistämisessä vahvistetaan tiiviissä yhteistoiminnassa tulevan Business Finland -organisaation kanssa. Suomen YK-edustuston ja New Yorkin pääkonsulaatin muuton aiheuttamiin kustannuksiin ehdotetaan 2,5 milj. euron määrärahalisäystä, josta 1 milj. euroa siirtona pääluokan muilta momenteilta. Suomi toimii puheenjohtajana Arktisessa neuvostossa vuosina 2017—2019 ja Euroopan neuvostossa vuosina 2018—2019.

Kriisinhallinta

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoista on 52,6 milj. euroa, joka on 2,8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 15,4 milj. euroa. Määrärahaan sisältyy 0,5 milj. euron osuus rauhanvälittämiseen. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan vuonna 2018 olevan enimmillään n. 520 henkilötyövuotta. Siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2018 n. 120 asiantuntijaa.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 0,9 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan v. 2018 olevan 0,38 % suhteessa bruttokansantuloon. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 546,3 milj. euroa sekä 411,5 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2018 jälkeisille vuosille. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa ja kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin 130 milj. euroa.

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusavustuksiin ehdotetaan 90 milj. euroa sekä Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön 1,8 milj. euroa. Toiminnassa painotetaan ensisijaisesti pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa, monenvälistä yhteistyötä pohjoisissa alueneuvostoissa ja hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa sekä Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta tukevia hankkeita.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 941 milj. euroa. Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahataso on 13 milj. euroa pienempi kuin v. 2017. Vähennys johtuu mm. ICT-hankkeisiin tarkoitetun lisärahoituksen vähenemisestä, WinCapita -kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatusten arvioidusta siirtymisestä pääasiassa vuodelle 2019 sekä säästöjen kasvusta. Pääluokan määrärahoista ministeriön ja hallinnon osuus on 13 %, tuomioistuinten ja oikeusavun 44 %, ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan 11 %, syyttäjien 5 %, rangaistusten täytäntöönpanon 23 % ja vaalimenojen 5 %.

Oikeusturva

Vaikuttavuustavoitteena on, että oikeusjärjestelmä muodostaa johdonmukaisen kokonaisuuden, joka tukee ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta, ja että oikeusturva toteutuu käytännössä. Oikeusturvaa kehitetään v. 2013 valmistuneen vuosille 2013—2025 laaditun oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja sen päivitysten pohjalta. Toimenpiteillä huolehditaan kansalaisten oikeusturvasta, mahdollistetaan oikeudenhoidon sektoreiden keskittyminen ydintehtäviinsä, vähennetään rikollisuutta ja kehitetään seuraamusjärjestelmää sekä vaikutetaan oikeudelliseen yhteistyöhön EU:ssa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) ja ajokorttilain (386/2011) muuttamisesta. Vuonna 2018 sakkomenettelyn käyttöalan laajentamista koskevat säästöt ovat tuomioistuimissa ja syyttäjälaitoksessa yhteensä 2,2 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi talous- ja velkaneuvonnasta. Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät on tarkoitus siirtää aluehallintovirastoilta ja kunnilta valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireihin oikeusaputoimistojen yhteyteen v. 2019. Vuonna 2018 valmistellaan talous- ja velkaneuvonnan tehtävien siirtoa oikeusaputoimistoihin, mihin ehdotetaan 4 milj. euroa.

Turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan ehdotetaan tuomioistuimille lisäystä 2,5 milj. euroa turvapaikanhakijoita koskevien valitusten ruuhkan purkamiseksi.

Ulosottotoimen rakenneuudistuksessa toteutetaan suunnitelmien pohjalta tietojärjestelmien, työnkulkujen, organisaation ja lainsäädännön muutoksia. Oikeusministeriön asettamien tavoitteiden mukaan hankkeen tulee olla valmis v. 2018.

Rikollisuuden torjunta

Vaikuttavuustavoitteena on, että rikosvastuu toteutuu tehokkaasti, rikollisuus ja sen haitat vähenevät, ja että turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Syyttäjälaitoksen organisaatorakenne uudistetaan siten, että tavoitteena on uuden lain voimaantulo v. 2018. Syyttäjälaitoksen toimintamahdollisuuksia parannetaan terrorististen rikosten torjumiseksi ja rikosvastuun toteuttamiseksi.

Rangaistusten täytäntöönpanossa yhteistyötä vankilan ulkopuolisten palveluja tuottavien toimijoiden, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, työvoimaviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien kanssa lisätään. Osana hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimintaohjelmaa rikosseuraamusasiakkaiden asumisen taitoja vahvistetaan ja vapautumisen jälkeistä asumistilannetta parannetaan. Kehitetään päihde-, mielenterveys- ja sosiaalityötä rangaistuksen täytäntöönpanon aikana ja palvelujatkumojä siviiliin. Väkivaltaista radikalisoitumista ja ääriliikkeiden toimintaa ennaltaehkäistään vankiloissa.

Vaalimenot

Vaalimenoihin esitetään 15,9 milj. euron lisäystä maakuntavaaleihin varautumiseen.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,5 mrd. euroa, joka on n. 56 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahojen muutos johtuu suurimmaksi osaksi pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon tarvittavan arviomäärärahan pienenemisestä suhteessa edelliseen vuoteen. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen osuus on 52 %, Rajavartiolaitoksen 17 %, pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen 5 % sekä maahanmuuton 16 %. Sisäisen turvallisuuden toimijoiden ydintoimintojen palvelutaso säilytetään v. 2018. Suomen sisäinen turvallisuus on sidoksissa muiden EU:n jäsenvaltioiden ja naapurivaltioiden turvallisuustilanteisiin. Keskeisiä teemoja ovat maahanmuutto, rajaturvallisuus, kyberturvallisuus, hälytystoiminta ja terrorismin torjunta. Kansainväliset velvoitteet asettavat vaatimuksia toiminnalle. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien määrärahaa ehdotetaan korotettavaksi.

Poliisitoimi

Poliisitoimen toimintamenojen ehdotetaan nousevan 721 milj. euroon mm. suorituskyvyn parantamiseen tehtyjen lisäysten seurauksena. Vuonna 2018 poliisin operatiivinen toiminta ja poliisi- miesten määrä voidaan säilyttää nykytasolla eli n. 7 200 poliisimieheä (pl. Suojelupoliisi). Poliisikoulutuksen aloituspaikkamäärä säilytetään 400 henkilössä, jotta poliisikoulutettavien määrä vastaa myös tulevana vuosina turvallisuustilanteen mukaisia tarpeita. Palvelutason säilyttämiseksi ja operatiivisen toiminnan tason turvaamiseksi tehdään välttämättömiä kalustoinvestointeja. Poliisin turvallisuuteen liittyvien tehtävien näkyvyyttä ja palvelujen saatavuutta lisätään muun muassa teknisillä ratkaisuilla. Samalla varmistetaan, että poliisi pystyy vastaamaan kiireellisen avun tarpeeseen nykytasolla. Tavoitteena on säilyttää hyvä toimintavalmiusaika.

Poliisitoimintaa tullaan kohdentamaan turvallisuuden kannalta välttämättömien palveluiden tarjoamiseen sekä sisäisen turvallisuuden selonteon ja strategian että strategian toimenpideohjelman mukaisesti siten, että suorituskky ja poliisitoimintaan kohdistuvat odotukset ovat tasapainossa. Terrorismin vastaisia toimenpiteitä vahvistetaan.

Kansallisen turvallisuuden takaaminen voimakkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä on edellyttänyt suojelupoliisin toimintaedellytysten varmistamista ja suorituskyvyn kehittämistä sekä henkilövoimavaroja että teknisiä valmiuksia lisäämällä. Valmisteilla oleva uusi tiedustelulainsäädäntö luo voimaan tullessaan lisää lainsäädännöllisiä edellytyksiä vastata uusiin vaatimuksiin. Suojelupoliisin keskeisenä tavoitteena on edistää yhteiskunnan turvallisuutta tuottamalla ennakkoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa valtionjohdolle ja viranomaisille ja estää ennalta sellaisia tekoja ja hankkeita, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan 247 milj. euroa, joka on 7 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Rajavartiolaitoksen tehtävien priorisointi perustuu sisäisen turvallisuuden selonteon linjauksiin ja turvallisuusympäristön muutoksen vaatimuksiin. Rajavartiolaitos keskittyy huolehtimaan itärajan perustason valvonnasta, rajanylitysliikenteen turvallisuudesta sekä meripelastuksen johtamisesta. Lisäksi sotilaallisen maanpuolustuksen velvoitteet hoidetaan täysimääräisesti. Lisääntyneet EU-velvoitteet ja Helsinki-Vantaan lentoaseman nopeasti kasvavan ulkomaanliikenteen sujuvuuden takaaminen vaativat resursointia.

Rannikkovartioveneiden uusimisessa tavoitellaan kustannustehokasta venetyyppeä, jossa yhdistyvät kelirikko-, pelastus-, sammutus-, hinaus- ja öljyntorjuntakky.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimelle ja hätäkeskustoiminnalle ehdotetaan 67 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti pelastustoiminnan ja varautumisen valtakunnallista johtamista, suunnittelua, ohjausta, valvontaa ja koordinaatiota vahvistetaan ja parannetaan. Sisäministeriö jatkaa vuonna 2018 hanketta, jossa valmistellaan vuoden 2020 alussa voimaan tulevaa pelastustoimen uudistusta. Pelastustoimen tietojärjestelmiin suunnataan lisärahoitusta 3 milj. euroa ja ko. tietojärjestelmiä kehitetään yhdessä valtiovarainministeriön kanssa yhteensopiviksi sote- ja maakuntauudistuksen tietojärjestelmien kanssa. Uudistuksessa pelastustoimen tehtävät siirretään kunnilta 18 maakunnalle. Sisä-

ministeriö valmistautuu v. 2018 uusimuotoiseen, maakuntauudistuksen yhteydessä vuodesta 2020 alkaen muuttuvaan alueellisen yhteisen varautumisen keskushallintotason koordinaatiotehtävään.

Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan vuoden 2018 aikana siten, että verkottuneet hätäkeskukset voivat tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa.

Maahanmuutto

Sisäministeriön maahanmuuton määrärahoihin ehdotetaan 252 milj. euroa. Tähän sisältyy myös EU:n turvapaikka- maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston varoja, joita varataan alustavasti v. 2018 runsas 12 milj. euroa eri toimenpiteisiin. Lisäksi mm. poliisille aiheutuu maahanmuuttoon liittyviä menoja. Vuoden 2018 määrärahat on mitoitettu 7 000 uuden turvapaikanhakijan mukaisesti, minkä lisäksi Maahanmuuttovirasto purkaa aikaisempaa hakemusjonoa. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton määrärahatarpeisiin vaikuttavat keskeisesti vastaanoton piirissä olevien määrä, joka vaihtelee uusien hakijoiden määrän ja vastaanottojärjestelmän piiristä poistuvien määrän mukaisesti. Laskelmat määrärahatarpeesta perustuvat lisäksi oletuksiin vastaanoton piirissä v. 2018 keskimäärin olevista henkilöistä sekä arvioon keskimääräiseen majoitusvuorokauden tavoitehinnasta.

Vastaanottoraha myönnetään ihmisarvoisen elämän kannalta välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi tuen tarpeessa olevalle asiakkaalle, joka ei voi saada toimeentuloa ansiotyöllään eikä muista tuloistaan tai varoistaan.

Vuoden 2018 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 2,9 mrd. euroa, joka on n. 42 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu lähinnä turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämään valmiuden parantamisesta.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkamenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakkollinen kustannustasotarkistus. Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 84 %, josta materiaalliseen valmiuteen laskettavia menoja on 39 %. Sotilaallisen kriisinhallinnan osuus on 2 %.

Vuoden 2018 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 642 milj. euroa v. 2018 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 2 388 milj. euroa.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 1,9 mrd. euroa, joka on n. 27 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Toimintamenumäärärahoja kasvattavat lisäys turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämään valmiuden parantamiseen sekä lisäys sotiin sotiin sotilaiden palkkaamiseen.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 478 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoissa on otettu huomioon lisäyksenä hallitusohjelmaan perustuva puolustusbudjetin tasomuutos. Vähennyksenä on huomioitu aikaisempina vuosina tehtyjen tilausvaluuttien menoajoitusmuutosten vaikutus vuodelle 2018.

Talousarvioesitys sisältää kaksi uutta tilausvaluuttuutta. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotettavan, 1,6 mrd. euron suuruisen, Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2018 -tilausvaluutteen menot ajoittuvat vuosille 2018—2027. Viime vuosina myönnettyihin momentin tilausvaluuttuiksi verrattuna esitettävä uusi tilausvaluutus on enimmäismäärältään varsin merkittävä. Tämä johtuu strategisen suorituskykyhankkeen, Laivue 2020, sisällyttämisestä pääosin tilausvaluuteen. Muita tilausvaluuteen sisältyviä suurimpia hankkeita ovat muun muassa Laivue 2000 MLU, Pintatorjuntaohjusjärjestelmä 2020, Maapuolustuksen infrastruktuuri, Sotilastiedustelun maalittamistuki ja Ilmavoimien tukikohtien varustaminen. Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 166 milj. euron tilausvaluuttuutta, jolla on tarkoitus tehdä kehittämisohjelmien hankintoja sekä hankkia varaosia ja kunnossapitopalveluja. Tilausvaluutteen menot ajoittuvat vuosille 2018—2022.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Puolustusministeriön hallinnonalalle sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 57,0 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin Irakin koulutusoperaation jatkumisesta. Kriisinhallintaa käsitellään myös ulkoasiainministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 17,2 mrd. euroa, joka on 169 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista kunnille maksettavien avustusten osuus on 49 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 29 % ja EU-maksujen 12 %. Pääluokan määrärahoista virastojen toimintamenojen osuus on 5 %. Suurin yksittäinen määrärahoja lisäävä tekijä on 180,5 milj. euron kohdennus sote- ja maakuntauudistuksen valmistelun sekä toimeenpanon tuen ja ohjauksen menoihin.

Verotus ja tullitoimi

Verohallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 369 milj. euroa, joka on 37 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksestä 24 milj. euroa johtuu Valmis-hankkeen rahoitusjakson päättymisestä. Verohallinto jatkaa Valmis-hankkeen vaiheittaista käyttöönottoa ja kansallisen tulorekisterin käyttöönottoa.

Tullin toimintamenoihin ehdotetaan 163 milj. euroa, joka on 3 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin lisäyksistä tulliselvitystehtävien ja yhteiskunnan suojaamistehtävien turvaamisesta.

Valtion eläkemenot

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 4,95 mrd. euroa, joka on 117 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Kasvu aiheutuu pääosin eläkkeiden vo-lyymikasvusta ja eläkkeisiin tehtävistä indeksitarkistuksista.

Kuntien tukeminen

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 8,5 mrd. euroa, joka on n. 140 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa.

Valtionosuutta alentavat kilpailukyky sopimukseen liittyvä 119 milj. euron vähennys sekä kuntien ja valtion välinen kustannustenjaon tarkistus 177 milj. eurolla. Valtionosuutta kasvattaa varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensointi 25 milj. eurolla. Kuntien verotulojen alenemista kompensoidaan lisäämällä kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 131 milj. eurolla. Valtionosuuden mitoituksessa otetaan huomioon myös hallitusohjelman ja muut toimenpiteet, jotka vaikuttavat kuntien menoihin. Kuntien menoja vähentävät mm. erikoissairaanhoidon alueellinen keskittäminen ja perhe- ja omaishoidon kehittämisestä syntyvä säästö. Lisäystä osoitetaan puolestaan perhehoidon kehittämiseen ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutokseen osana ammatillisen koulutuksen uudistusta.

Kuntataloutta, valtion tukea kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 7 Kuntatalous.

Sote- ja maakuntauudistus

Sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun ehdotetaan 180,5 milj. euron määrärahaa, josta n. 40 % kohdentuu kunnille ja kuntayhtymille. Rahoitusta osoitetaan uudistuksen esivalmisteluun ja väliaikaishallinnon kustannuksiin, muutosjohtamiseen, tietojärjestelmien ja tietohallinnon kehittämiseen ja muutostöihin sekä maakuntien yhteisten palvelukeskusten perustamiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 6,6 mrd. euroa, joka on 175 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahata-soa alentavat erityisesti korkeakoulujen kertaluonteisten pääomasijoitusten väheneminen sekä opiskelijoiden siirtyminen yleisen asumistuen piiriin.

Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 943 milj. euroa, joka on miljoona euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Varhaiskasvatuslain valmistelua jatketaan. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennetaan pienen- ja keskituloisilta ja per-

heiltä, joilla on useampi lapsi varhaiskasvatuksessa. Lisäksi käynnistetään kokeilu viisivuotiaiden maksuttomasta varhaiskasvatuksesta. Vuodesta 2018 alkaen perusopetukseen valmistava opetus koskee vain oppivelvollisuusikäisiä. Oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus uudistuu, kun siihen yhdistetään luku- ja kirjoitustaidon opetus sekä perusopetukseen valmistava opetus. Lukiokoulutuksen uudistaminen käynnistetään. Vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutusta kehitetään.

Ammatillinen koulutus

Ammatilliseen koulutukseen ehdotetaan 808 milj. euroa, joka on 45 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle siirretään tutkintotavoitteinen työvoimakoulutus ja osa tutkintoon johtamattomasta työvoimakoulutuksesta, jonka vuoksi ammatillisen koulutuksen määrärahaa lisätään 50,7 milj. eurolla. Määrärahaa vähennetään 20 milj. eurolla nuorten aikuisten osaamisohjelman asteittaisen päättymisen vuoksi. Koulutustarjontaa lisätään 1 000 opiskelijavuodella nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi.

Ammatillinen koulutus uudistetaan vuoden 2018 alusta lukien hallituksen kärkihankkeena toteutettavan toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin linjausten mukaisesti. Samanaikaisesti sisällöllisten, toiminnallisten ja rakenteellisten uudistusten kanssa myös ammatillisen koulutuksen sääntely-, rahoitus- ja ohjausjärjestelmät uudistetaan. Reformin toimeenpanoa tuetaan 15 milj. euron lisärahoituksella.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan 3 303 milj. euroa, joka on 21 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksistä valtaosa aiheutuu kerta-luonteisten korkeakoulujen pääomasijoitusten vähenemisestä. Lisäykset kohdentuvat erityisesti Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoihin ja korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteisiin menoihin.

Korkeakoulut jatkavat toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä hallitusohjelman mukaisesti. Samalla ne profiloituvat, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa keskenään sekä tutkimuslaitosten kanssa. Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien osaamista sekä lisäämällä yhteistyötä. Digitalisaation tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään täysimääräisesti. Korkeakoulut kehittävät opiskelijavalintoja, joustavia opiskelumahdollisuuksia, aiemmin hankitun osaamisen hyväksilukumenettelyjä ja tutkintoja niin, että kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy ja työurat pitenevät.

Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja tutkimusinfrastruktuureja sekä kansallisia vahvuuksia tukevaa ja synnyttävää tutkimusta ja innovaatiotoimintaa.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan 589 milj. euroa, joka on 193 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu opiskelijoiden siirtymisestä pääasiassa yleisen asumistuen piiriin.

Hallitusohjelman mukainen opintotukiuudistus ja siitä aiheutuvat säästöt toteutuvat vuositasolla täysimääräisinä. Opintotukeen lisätään huoltajakorotus alle 18-vuotiasta lasta huoltavalle opiskelijalle. Huoltajakorotuksesta aiheutuu 10,0 milj. euron lisämäärärahararve.

Taide ja kulttuuri

Taiteeseen ja kulttuuriin ehdotetaan 457 milj. euroa, joka on 7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Kulttuurin toimialan valtionavustuspolitiikkaa ja valtionosuusjärjestelmiä kehitetään aiempaa strategisemmiksi. Kulttuuriperintöpolitiikkaa ohjaavaa lainsäädäntöä ja ohjelmaohjausta kehitetään vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä. Kulttuuriperintöaineistojen digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä lisätään. Taiteen prosentti-periaatteen laajentamisen avulla edistetään taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksia ja saavutettavuutta kaikille kansalaisille lisäämällä taide- ja kulttuuripalveluiden käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- ja asiakastyössä. Lasten ja nuorten taiteen ja kulttuurin harrastamista tuetaan viemällä harrastustoimintaa koulupäivän yhteyteen.

Suomen ja Viron valtioiden 100-vuotisjuhlavuosiin liittyen Suomalais-virolaisen kulttuurisäätiön pääomaan ehdotetaan myönnettäväksi 6 milj. euroa. Kulttuurisäätiön tehtävänä on edistää Suomen ja Viron välistä kulttuuri- ja taidealojen verkostoitumista ja yhteistyötä, molemminpuolista kielitaitoa sekä kulttuuritoimintaan välittömästi liittyvää taloudellista toimintaa.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimeen ehdotetaan 166 milj. euroa, joka on 4 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Toiminnan tavoitteena on koko väestön liikunnallisen elämäntavan edistäminen, osallisuuden kasvattaminen sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen. Kansalaistoimintaa, yhteiskuntavastuullista ja menestyvää huippu-urheilua, urheilijoiden opiskelu- ja valmentautumismahdollisuuksia sekä Olympiastadionin perusparannushanketta tuetaan. Liikkuva koulu -ohjelman tuki laajennetaan varhaiskasvatukseen sekä kokeiluluonteisesti myös toisen asteen oppilaitoksiin.

Nuorisotyö

Nuorisotyöhön ehdotetaan 76 milj. euroa, joka on 2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tavoitteena on vahvistaa nuorten elämänhallintaa ja vähentää nuorisotyöttömyyttä, ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä ja kehittää olemassa olevia prosesseja nuorten tukemiseen.

Rahapelitoiminnan voittovarojen käyttö

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osuus rahapelitoiminnan voittovaroista arvioidaan olevan 537,2 milj. euroa ja lisäksi on tarkoitus käyttää 27,3 milj. euroa rahastoituja jakamattomia voittovaroja. Voittovaroista käytetään vähintään 25 % urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen, 9 % nuorisotyön edistämiseen, 17,5 % tieteen edistämiseen ja 38,5 % taiteen edistämiseen. Tieteen menoista 21 % rahoitetaan rahapelitoiminnan tuotoilla ja taiteen, kulttuurin, liikuntatoimen ja nuorisotyön menoista yhteensä 65 %.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,6 mrd. euroa, joka on 10 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Tulokertymäärä vuodelle 2018 on 853 milj. euroa, joka on 82 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista maaseudun kehittämisen osuus on 16 %, maa- ja elintarviketalouden 69 %, luonnonvaratalouden 8 % sekä maanmittaustoiminnan ja tietovarantojen 2 %.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat lisääntyvät 5 milj. eurolla, mikä johtuu osittain hallinnonalan tuottavuutta lisääviin hankkeisiin varatusta rahoituksesta (5 milj. euroa) sekä virastojen ja laitosten toimintamenoihin kohdistetuista säästöistä.

Maaseudun kehittäminen

Maaseudun kehittämisen määrärahat kasvavat 41 milj. eurolla johtuen lähinnä maaseutuohjelman toimeenpanon etenemisestä sekä korkotukimenoihin varatun määrärahan kasvusta. Tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalın hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan muun muassa maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä on Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020 (maaseutuohjelma) sekä työ, joka tehdään maaseutupolitiikan neuvostossa ja saaristoasiain neuvottelukunnassa.

Maa- ja elintarviketalous

Määrärahat vähenevät 39 milj. eurolla, mikä johtuu pääosin säästöjen lisääntymisestä luonnonhaittakorvaukset -momentille hallitusohjelman mukaisesti (33 milj. euroa) sekä maaseutuohjelman suunnitelman mukaisesta etenemisestä. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kilpailukykyistä kasvua, varmistetaan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman Biotalous ja puhtaasti ratkaisut -strategisen painopistealueen kärkihankerahoituksena 49 milj. euroa siirtona Maatalouden kehittämisrahastoon sekä kauppataseen nousuun saamiseksi vientiä ja kotimaisten elintarvikkeiden käyttöä edistäviin toimiin 1,5 milj. euroa.

Luonnonvaratalous

Määrärahat kasvavat 4 milj. eurolla vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon nähden. Merkittävimmät lisäykset kohdistuvat Metso-ohjelman rahoitukseen ja kalatalouden edistämiseen. Toisaalta määrärahat vähenevät mm. Suomen metsäkeskuksen valtionavussa sekä Biotalous ja puhtaat ratkaisut -kärkihankkeen toteutuksessa.

Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö ja niihin liittyvien riskien hallinta. Hallinnon toimilla luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalla kilpailukykyisellä liiketoiminnalla, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja tietovarannot

Määrärahat vähenevät 2 milj. eurolla säästöjen vuoksi. Kiinteistö- ja maastotietojärjestelmä turvaa osaltaan yksityisen maanomistuksen ja kansallisen vakuusjärjestelmän perustan sekä kiinteistöjä ja maastoa koskevan tiedon saatavuuden. Tietovarantojen avaamista jatketaan suunnitelmien mukaisesti.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle osoitetaan määrärahoja yhteensä 3,4 mrd. euroa, joka on 135 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista liikenneverkon ylläpidon ja kehittämisen osuus on 60 %, liikenteen viranomaispalvelujen 2 %, liikenteen tukemisen ja ostopalvelujen 6 %, viestintäpalvelujen ja -verkkojen 16 % ja sää-, meri- ja ilmastopalvelujen 1 %.

Liikenneverkko

Liikenteen palvelutason ylläpidosta valtion liikenneväylillä sekä liikennejärjestelmän toimivuudessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa vastaavan Liikenneviraston toimintamenoihin osoitetaan 73 milj. euroa. Perusväylänpidon menoiksi arvioidaan 1 451 milj. euroa, josta määräraharahoituksen osuus on 1 398 milj. euroa. Korjausvelan vähentämiseen käytetään 453 milj. euroa, josta 300 milj. euroa on lisärahoitusta ja 143 milj. euroa siirtoa väylähankkeiden kehittämismomentilta. Liikenneinvestointeihin ml. elinkaarihankkeet osoitetaan 447 milj. euroa. Vuonna 2018 käynnistetään Kehä I Laajalahden kohta (20 milj. euroa), Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt (7 milj. euroa), Kokkolan meriväylä (45 milj. euroa, josta valtion osuus 35 milj. euroa) ja Vuosaaren meriväylä (12,5 milj. euroa).

Liikenteen viranomaispalvelut

Liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin liittyvistä liikenteen viranomaispalveluista vastaa Liikenteen turvallisuusvirasto. Viraston menoiksi arvioidaan 133 milj. euroa, josta 86 milj. euroa rahoitetaan maksutuloilla ja 47 milj. euroa määrärahalla. Lisäksi tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen osoitetaan 9,1 milj. euron määräraha, jota vastaava tulo on otettu huomioon tuloarviossa. Henkilöautokannan uudistamiseksi entistä vähäpäästöisemmäksi ja turvallisemmaksi osoitetaan 8 milj. euroa ajoneuvojen ro-

mutuspalkkioon. Energia- ja ilmastostrategisena tavoitteiden edistämiseksi osoitetaan 6 milj. euroa sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotukeen.

Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut

Liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin osoitetaan 214 milj. euroa, josta merenkulun ja muun vesiliikenteen edistämiseen osoitetaan 101 milj. euroa, joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen 90 milj. euroa sekä saariston yhteysalusliikennepalvelujen ylläpitoon, ostoihin ja ostosopimuksiin 18 milj. euroa. Joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja kehittämiseen osoitetusta määrärahasta 5,5 milj. euroa on lisäystä energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseen.

Viestintäpalvelut ja –verkot sekä viestinnän tukeminen

Viestintäverkkojen osalta panostetaan siihen, että uusien digitaalisten ja automaatiota hyödyntävien palveluiden tarvitsemien langattomien ja kiinteiden viestintäyhteyksien tarjonta sekä huipunopean laajakaistan kaupallinen saatavuus paranee.

Viestinnän hallinnollisia tehtäviä hoitavan Viestintäviraston 34,5 milj. euron toimintamenot rahoitetaan pääosin viraston maksutuloilla. Määräraharahoituksen osuus on 13,2 milj. euroa. Valtakunnallista haja-asutusalueiden laajakaistahanketta toteutetaan aiemmilta vuosilta siirtyneillä määrärahoilla. Valtion televisio- ja radiorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 508 milj. euroa. Yleisradio Oy:n rahoituksen indeksikorotus jätetään tekemättä vuoden 2018 osalta.

Uutistoiminnan monimuotoisuuden ja vaihtoehtoiset uutislähteet kaikki kansalaiset tavoittavassa lineaarisessa televisiossa varmistamiseksi sekä yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan kilpailukyvyyn ja kattavuuden lisäämiseksi sekä sisällöntuotannon toimintamallien kehittämiseksi osoitetaan 2 milj. euroa.

Sää-, meri- ja ilmastopalvelut

Ilmatieteen laitoksen menoiksi arvioidaan 72 milj. euroa, josta 26 milj. euroa rahoitetaan tuloilla ja 46 milj. euroa määrärahalla. Sääutkaverkoston korjausinvestointien rahoittamiseksi osoitetaan 1 milj. euroa. Ilmatieteen laitoksen toimintameno määrärahoja vähentää valtion tutkimusrakennemuutukseen liittyvät siirrot.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,8 mrd. euroa, jossa on vähennystä 209 milj. euroa vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 10 %, elinkeino- ja innovaatiopolitiikan 32 %, työllisyys- ja yrittäjyysspolitiikan 17 %, yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän 3 %, alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan 14 %, energiapolitiikan 16 % ja kotouttamisen 9 %.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 270,3 milj. euroa, joka on 101,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin osakehankintoihin varatun 100 milj. euron määrärahan poistumisesta. Yritysten omistajanvaihdosten tukemiseen ehdotetaan 0,4 milj. euron lisämäärärahaa.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 895,9 milj. euroa, joka on 27 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys johtuu muun muassa innovaatiotoiminnan, kansainvälistymisen, ulkomaisten investointien ja matkailun edistämisen toimintojen kokoamisesta Business Finland -toimijan alle. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä. Uudistuksessa Innovaatiorahoituskeskus Tekesin ja Finpron toiminnot yhdistetään kokonaisuuteen, joka muodostuu virastosta ja sille palveluja tarjoavasta yhtiöstä.

Business Finlandin avustusvaltuudeksi ehdotetaan 270,5 milj. euroa, joka on 30 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisävaltuutta kohdennetaan tutkimuksen ja yritysten yhteistyöhön ja innovatiivisiin hankintoihin sekä innovaatioiden ja kansainvälistymisen tukemiseen.

Finnvera Oyj:n varainhankintaan osoitettujen lainojen enimmäisvaltuutta ehdotetaan nostettavan 500 milj. euron tasolta 1 mrd. euron tasolle.

Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääomittamisen määrärahaksi ehdotetaan 35 milj. euroa. Määräraha on tarkoitus käyttää hallituksen kärkihankkeen mukaiseen Kasvurahastojen Rahasto III (KRR III) perustamiseen. KRR III tekee markkinaehtoisia sijoituksia suomalaisiin kasvuyrityksiin sijoittaviin pääomasijoitusrahastoihin.

Matkailu 4.0 -kärkihankkeen toimeenpanoon ehdotetaan kaikkiaan lisärahoitusta 8 milj. euroa, josta 5,4 milj. euroa kohdentuu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan. Lisärahoitusta on tarkoitus kohdentaa matkailumarkkinointiin, matkailuyritysten digiosaamisen parantamiseen ja tarjonnan ympärivuotisuuden kehittämiseen. Kiertotalouden investointeihin, kasvukosysteemien kehittämiseen ja innovatiivisten hankintojen edistämiseen ehdotetaan yhteensä 7 milj. euron määrärahaa.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 489,6 milj. euroa, jossa on 107,3 milj. euroa vähennystä vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon nähden. Muutos aiheutuu pääosin julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahojen vähennyksestä.

Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahaksi ehdotetaan 327 milj. euroa, joka on 96,7 milj. euroa vähemmän kuin edellisvuoden varsinaisessa talousarviossa. Momentin määrärahaan vaikuttavat vähennyksinä toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvä 59 milj. eu-

ron määrärahasiirto opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan sekä nuorisotyöttömyyden vähentämiseen liittyvä 13,4 milj. euron määrärahasiirto opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Kotoutumiskoulutuksen määrärahojen 23 milj. euron lasku johtuu turvapaikanhakijoiden määrän vähenemisestä. Momentin määrärahoja lisätään 25 milj. eurolla käyttöön otettavan aktiivimalliin toimeenpanoon. Työnhakijan roolia työnhaussa lisätään. Työttömyysetuuden saaminen edellyttää työttömiä ja osa-aikatyössä olevia hakemaan aiempaa tiiviimmin omaehtoisesti työtä raportointivelvollisuuden velvoittamina.

Yksityisten työvoimapalvelujen roolia lisätään. Työttömien määräaikaishaastattelut toteutetaan aiempaa useammin kasvokkain ja tehostettua palvelua tarvitsevia ohjataan ulkoisten palvelutuottajien tarjoamiin palveluihin. Työttömien alueellista liikkuvuutta tuetaan tekemällä työtarjouksia entistää laajemmalle alueelle. Liikkuvuusavustusten soveltamisalaa laajennetaan. Sanssi- ja duunikortit yhdistetään yhdeksi palkkatukikortiksi.

Nuorten kiinnittymistä työmarkkinoille tuetaan nuorisotakuun avulla. Nuorisotakuussa luodaan ohjaamotoiminta vakinaistamalla ja toimintaa kehittämällä malli, jossa nuori saa tukea kynnyskynnysellä periaatteella palvelutarpeensa mukaisesti. Ohjaamotoiminnan vakinaistamiseen ja psykososiaalisen tuen palvelupakettiin ehdotetaan 8 milj. euron lisäystä TE-toimistojen toimintamäärärahoihin.

Hallitus valmistelee TE-palvelujen järjestämisvastuun siirron maakunnille vuoden 2020 alusta lähtien. Uudistuksessa nykyiset TE-palvelut ja ELY-keskusten yrityspalvelut yhdistetään kasvupalveluksi. Kasvupalvelussa yhdistetään osaavan työvoiman, yrittäjyyden ja yritysten kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet asiakaslähtöiseksi palvelukokonaisuudeksi. Kasvupalvelun järjestämisessä on tarkoitus hyödyntää järjestäjä-tuottaja -mallia. Osana maakuntauudistusta työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan määrärahat siirtyvät v. 2020 maakuntien yleiskatteelliseen rahoitukseen.

Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä

Yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän määrärahoiksi ehdotetaan 79,7 milj. euroa, jossa on 3,3 milj. euroa lisäystä vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon nähden. Kilpailu- ja kuluttajaviraston resursseja ehdotetaan lisättävän 280 000 eurolla sote- ja maakuntauudistukseen liittyvään väliaikaiseen yrityskauppavalvontaan ja markkinoiden toimivuuden edistämiseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät lakiesitykset, jotka mahdollistavat matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamisen matkapalveluyhdistelmien tarjoajan maksukyvyttömyyden varalta. Matkanjärjestäjiltä kerättäisiin veroluonteista 0,024 prosentin suuruisia maksua, joka perustuu matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihtoon. Vastaavasti valtio varautuu maksamaan mahdolliset paluukuljetukset nopeallakin aikataululla, jota varten talousarvioon varataan 1 milj. euron määräraha.

Hallitusohjelman mukaisesti yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan. Kaupparekisteriä ja sitä koskevaa sääntelyä uudistetaan. Valmistellaan tavaramerkkilain kokonaisuudistus ja liikesalaisuusdirektiivin kansallinen toimeenpano. Paikallisen

sopimisen edellytyksiä parannetaan. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 390,4 milj. euroa, jossa on 47,5 milj. euroa vähennystä vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennys aiheutuu pääosin Finpron toiminnan valtionavustuksen siirrosta 1.1.2018 toimintansa aloittavaan Business Finlandiin, yritysten kehittämishankkeisiin kohdentuvista julkisen talouden sopeutus-toimista ja maksatusten vähentymisestä. Alueellisen kuljetustuen maksamiseen ehdotetaan 5 milj. euroa.

Energiapolitiikka

Energiapolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 467 milj. euroa, jossa on 2,5 milj. euroa lisäystä vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon nähden. Energiatuen valtuus kasvaa 20 milj. eurolla. Uusiutuvan energian tuotantotukeen varatut määrärahat kasvavat 40,7 milj. euroa. Sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen osoitetaan 3 milj. euroa ja energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämiseen 1 milj. euroa lisäystä. Hallituksen esitys valmistellaan kivihiilen energiakäytön kieltämisestä.

LNG-terminaalien investointitukien maksatuksiin varatut määrärahat laskevat 13,5 milj. euroa ja päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki 16 milj. euroa.

Kotouttaminen

Kotouttamisen määrärahoiksi ehdotetaan 248,6 milj. euroa, jossa on 14,7 milj. euroa lisäystä vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys johtuu myönteisten turvapaikkapäätösten osuuden kasvusta 36 prosentista 41 prosenttiin.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 15,0 mrd. euroa, joka on 0,36 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Suurimmat määrärahalisäykset aiheutuvat valinnanvapauskokeiluista ja kilpailukyky sopimuksesta sekä opiskelijoiden siirrosta yleiseen asumistukeen. Lisäksi sosiaaliturva- ja toimeentuloturvaetuuksien tarvearvioiden tarkistukset muuttavat määrärahatarvetta.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 31 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 29 %, työttömyysturvaan 18 %, maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoimintaan 1 %, sairausvakuutukseen 14 %, avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2 %, veteraanien tukemiseen 1 %, kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon 2 %, tutkimus- ja kehittämistoimintaan 1 % sekä hallintoon ja valvontaan 1 %.

Osana terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittämistä ehdotetaan uuden sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen perustamiseen 1,8 milj. euron

määrärahaa. Kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkaita sote-tietovarantoja on käytetty vähän suhteessa niiden mahdollistamaan hyötyyn. Uusi lupaviranomainen mahdollistaa tietojen käyttö-luvat ns. yhden luukun periaatteella ja tietojen entistä paremman hyödyntämisen tulevan sote-uu-distuksen tietojohdattamisessa ja tietojen käytössä. Saattohoidon kehittämiseen ehdotetaan 1,0 milj. euron määrärahaa, jolla on tarkoitus yhtenäistää hoidon perusteet palliatiiviselle hoidolle ja saat-tohoidolle riippumatta potilaan asuinpaikasta.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdote-taan määrärahoja 4,3 mrd. euroa, mikä on n. 200 milj. euroa enemmän kuin v. 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin opiskelijoiden siirrosta yleisen asumistuen piiriin ja sen vuositasen vaikutuksen huomioimisesta.

Asumistuessa on huomioitu asumismenon sitominen elinkustannusindeksiin vuokraindeksin si-jasta sekä enimmäisasumismenon jäädyttäminen vuodelle 2018 ja osa-asunnon normin käyt-töönotto. Uudistukset vähentävät asumistukimenoja yhteensä 28 milj. eurolla v. 2018 ja 46,7 milj. eurolla vuodesta 2019 alkaen. Perustoimeentulotukimenoja uudistukset lisäävät 11,6 milj. eurolla v. 2018 ja 18,7 milj. eurolla vuodesta 2019 alkaen. Lisäksi v. 2017 voimaan tullut eni-mäisasumismenon jäädyttäminen 5 %:lla vähentää määrärahatarvetta asumistuessa 21,6 milj. eurolla v. 2018.

Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen nostamiseen osoitetaan 9,5 milj. euroa, mikä tarkoittaa n. 5 euron lisäystä kuukaudessa. Äitiysavustuksen päivittämiseen lisätään 1,65 milj. euroa vuositasol-la. Tällä pystytään kehittämään muun muassa äitiyspakkauksen sisältöä.

Työllisyyden edistäminen

Työttömyysturvaan ehdotetaan määrärahoja 2,7 mrd. euroa, mikä on 168 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääasiassa työttömyysasteen ennustetusta alenemisesta.

Työllisyyden lisäämiseksi ja työttömyyden keston lyhentämiseksi otetaan käyttöön aktiivimalli omavastuupäivin. Työttömiä kannustetaan työhön ja osallistumaan työllistymistä edistäviin pal-veluihin myös lyhyeksi aikaa. Työttömyyden alussa olevien omavastuupäivien määrä vähenee seitsemästä päivästä viiteen päivään. Työttömyyden tarkastelujakso on kolme kuukautta ja kuna-kin tarkastelujaksona työttömyysturvaan tulee yksi kuukausittainen omavastuupäivä, jonka voi välttää olemalla aktiivinen. Aktiivisuusvaatimus täyttyy, jos on yhden viikon työssäoloahtoon lu-ettavassa työssä tai yhteensä 18 tuntia työssä tarkastelujakson aikana tai on viisi päivää työllisty-mistä edistävällä palvelulla. Uudistuksen arvioidaan vähentävän määrärahatarvetta STM:n pää-luokassa 9,5 milj. euroa v. 2018.

Työllisyyden edistämiseksi helpotetaan yritystoiminnan aloittamista työttömyyden aikana sekä edistetään ammatillisten valmiuksien parantamista ja yritystoiminnan aloittamista tukevia opin-toja mahdollistamalla lyhytkestoinen opiskelu työttömyysetuutta menettämättä. Muutokset lisää-vät määrärahatarvetta 13,5 milj. euroa v. 2018. Lisäksi ammatillisen kuntoutuksen kehittämiseen ja kriteerien uudistamiseen on varauduttu 4,0 milj. euron määrärahalla.

Palkkatukeen ehdotetaan lisämäärärahaa 14,1 milj. euroa vuodelle 2018.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2015	2016	2017	2018
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	2,08	2,12	1,08	0,87
<i>Työttömyysvakuutus¹⁾</i>				
alempi maksu	0,80	1,00	0,80	0,70
ylempi maksu	3,15	3,90	3,30	2,75
<i>Työeläkevakuutus²⁾</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	18,00	18,00	18,00	17,80
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— <i>Sairaanhoitomaksu</i>				
Etuudensaaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,49	1,47	1,45	1,53
Palkansaajat ja yrittäjät	1,32	1,30	0,00	0,00
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	0,78	0,82	1,58	1,54
alle 14 000 euron vuosituloista			0,00	0,00
Yrittäjät	0,91	0,91	1,64	1,79
alle 14 000 euron vuosituloista			0,06	0,25
<i>Työttömyysvakuutus</i>	0,65	1,15	1,60	1,90
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	5,70	5,70	6,15	6,35
53 vuotta täyttäneet	7,20	7,20	7,65	7,85
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	23,7	23,6	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,2	25,1	25,6	25,6

¹⁾ Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2016 raja on 2 044 500 euroa ja v. 2017 2 059 500 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

²⁾ Työeläkemaksuissa on huomioitu tilapäinen 0,4 prosenttiyksikön suuruinen alennus vuonna 2016, joka on kohdennettu sekä työntekijöille että pienille työnantajille.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutuksen rahoitukseen ehdotetaan määrärahoja 2,1 mrd. euroa, mikä on 169 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin kilpailukyky sopimuksen vaikutuksista. Työnantajan sosiaaliturvamaksun alentaminen ja pienituloisimpien palkansaajien maksurasituksen kevennys lisää määrärahan tarvetta 136 milj. euroa vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Vähimmäismääräisen sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan ja kuntoutusrahan määrää nostetaan siten, että päiväraha olisi kaikissa tilanteissa nettona riittävän suuri, jotta tuensaajan ei tarvitsisi turvautua perustoimeentulotukeen. Näin turvataan perusturvan ensisijaisuus suhteessa toimeentulotukeen. Vähimmäispäivärahojen korotus lisää valtion menoja 8 milj. eurolla 2018.

Matkakorvausten ja matkojen välitystoimintaa uudistetaan taksiliikenteen vapautumisen vuoksi 1.7.2018 lukien. Tähän on varattu lisämäärärahaa 2 milj. euroa.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 4,6 mrd. euroa määrärahoja, mikä on 73 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa.

Takuueläkkeen korotukseen kohdennetaan 18 milj. euroa. Takuueläke nousee arviolta 15 euroa kuukaudessa. Nuorten kuntoutusrahaa sekä ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavaa kuntoutuksen vähimmäismäärää korotetaan vastaavasti osatyökykyisten työllisyyden edistämiseksi. Takuueläkkeen korotus vaikuttaa myös eläkkeensaajan asumistuen, eläketuen ja toimeentulotuen menoihin. Eläkettä saavan hoitotuen perustukea korotetaan n. 70 euroon kuukaudessa. Tuella autetaan vammaista tai pitkäaikaisesti sairasta henkilöä selviytymään jokapäiväisessä elämässä. Eläkettä saavan hoitotuen perustuen korottaminen lisää valtion menoja 10 milj. euroa v. 2018.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

KEL- ja KHI-sidonnaisten etuuksien, pois lukien toimeentulotuki, indeksikorotukset jätetään tekemättä v. 2018 hallituksen aiemman päätöksen mukaisesti.

	2015	2016	2017	2018
Työeläkeindeksi	2 519	2 519	2 534	2 551
KEL-indeksi	1 637	1 631	1 617	1 617
KHI-indeksi, %	-0,2	0,4	0,9	1,5
Palkkakerroin	1,363	1,373	1,389	1,390

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan runsaat 181 milj. euroa, mikä on vajaat 46 milj. euroa vähemmän kuin v. 2017 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahoista 88,0 milj. euroa kohdentuu sotilasvammakorvauksiin, 40,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 12,6 milj. eu-

roa rintamalisiin ja 32,7 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen. Sotilasinvalidien puolisoitten kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintama-avustukseen eräille ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 6,7 milj. euroa sekä valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 1,3 milj. euroa.

Rintama-avustuksessa eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan huomiotavaksi virolaisten vapaaehtoisten rintamasotilaiden rintama-avustuksen korottaminen 590 eurosta 2 000 euroon, joka lisää määräraharavetta 50 000 euroa.

Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Kuntien järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon ehdotetaan määrärahoja 287 milj. euroa, joka on 105 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin valinnanvapauspiloille esitetystä 100 milj. euron määrärahasta.

Hallituksen hyvinvointi ja terveys -kärkihankkeiden toteuttamiseen osoitetaan 51 milj. euroa vuodelle 2018, jossa on lisäystä 0,8 milj. euroa. Kärkihankkeet sisältävät muun muassa palveluseteli- ja perustulokeilut sekä asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentumisen arvioinnin. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti osoitetaan 1,5 milj. euroa v. 2018.

Turvakotipaikkojen lisäämiseksi toiminnan rahoitukseen ehdotetaan yhteensä 17,6 milj. euron määrärahaa, jossa on lisäystä 4,0 milj. euroa vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Päihteitä käyttävien äitien hoitoon ehdotetaan varattavaksi 3 milj. euron määräraha. Valtion rahoituksen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoimintaan ehdotetaan olevan edellisvuoden tasolla eli 29 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksen valmisteluun ja tukeen kohdennettava rahoitus on vuodesta 2017 alkaen keskitetty valtiovarainministeriön pääluokan yhteiselle momentille 28.70.05. Vuodelle 2018 momentin määräraha on n. 180,5 milj. euroa.

Vuonna 2018 ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi valtion korvaus kunnille maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin. Tarkoitukseen ehdotetaan varattavaksi n. 5,3 milj. euron määräraha.

Kuntataloutta, valtionapuja kunnille sekä valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 7.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi ehdotetaan runsaat 35 milj. euroa. Sosiaalialan kehittämisen turvaamiseksi sote-muutoksessa ehdotetaan sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan rahoitukseen 1,0 milj. euron korotusta.

Lomitustoiminta ja sijaisapu

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminnan menot alenevat 15 milj. euroa edellisvuoden tasosta ja ovat 163 milj. euroa. Lasku johtuu tarvearvion muutoksesta. Lomituspalvelujen hallintomenoihin ehdotetaan 16,1 milj. euron määrärahaa, joka sisältää maatalousyrittäjien jakamista tukevaan hanketoimintaan 1 milj. euroa. Lisäksi maatalouslomituksen sijaisavun osittaiseen maksualennukseen kohdennetaan 1 milj. euroa.

Virastot ja laitokset

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamenomomenteille ehdotetaan 182 milj. euroa, jossa on huomioitu yhteensä 3 milj. euron säästötoimenpiteet. Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta ja työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta yhdistetään sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnaksi.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 358 milj. euron määrärahaa. Määrärahan kasvu 40 milj. eurolla aiheutuu tarkentuneesta tuotoarviosta ja muiden Veikkaus Oy:n tuotolla rahoitettavien momenttien määrärahatarpeen laskusta.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 181,2 milj. euroa, joka on 5,6 milj. euroa vähemmän kuin v. 2017. Vähennys johtuu momentin EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin poistumisesta ja Suomen ympäristökeskuksen toimintamenomäärärahojen vähenemisestä. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 32 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 55 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 13 %.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toimeenpano sekä Natura 2000 -verkoston ja aiemmin päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien toteutus jatkuu. Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin ehdotetaan ympäristöministeriön pääluokassa kaikkiaan n. 31 milj. euroa.

Itämeren ja sisävesien tilan parantaminen jatkuu tukemalla vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa kansainvälisesti ja kansallisesti eri hallinnonalojen, yksityisen sektorin ja järjestökentän yhteistyönä, jossa tavoitteena on suojelutoimien mahdollisimman hyvä vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Arktisen neuvoston Suomen puheenjohtajuuskausi on ympäristöpolitiikan vaikuttavuuden kannalta merkittävää.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi Helsingin seudun MAL-sopimuskunnille voidaan myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 20 milj. euroa. MAL-sopimusalueilla asuntotuotantoa edistetään lisäksi kunnallistekniikan rakentamisen avustuksilla, joita myönnetään enintään 15 milj. euroa. Korkotukivaltuuksia valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon kohdennetaan 1 410 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle. Valtion asuntorahaston varoja käytetään lisäksi 180 milj. euroa asuntotoimen avustusten ja korkotukien maksamiseen. Valtion asuntorahastosta tuloutetaan talousarvioon 12 milj. euroa.

Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan korkotukilainoituksen lisäksi 105 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Korjausavustuksiin on varattu yhteensä 35,5 milj. euroa, josta 20 milj. euroa tulee Valtion asuntorahaston varoista. Korjausavustukset suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Asumisoikeusjärjestelmän uudistamisen myötä asumisoikeusasukkaiden järjestysnumerorekisteri ja asumisoikeusasuntojen asukasvalintaan, enimmäishintoihin ja asukashallintoon liittyvät valvontatehtävät siirretään Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuselle. ARA:n tehtäväksi tulee myös avustusten myöntäminen vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäisemiseen ja asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2016—2018¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2016	v. 2017	v. 2018	Muutos 2017—2018	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	milj. €	%
01-14	Toimintamenot	6 550	6 417	6 558	141	2
15-17	Eläkkeet	4 505	4 601	4 697	96	2
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	562	480	483	3	1
20-28	Muut kulutusmenot	2 097	2 136	2 252	117	5
29	Arvonlisäveromenot	1 124	1 228	1 283	54	4
01-29	Kulutusmenot	14 839	14 861	15 273	411	3
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	11 327	11 085	11 045	-40	-0
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	3 576	3 718	3 630	-88	-2
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	12 878	13 288	13 169	-119	-1
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	5 576	6 423	6 531	108	2
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	745	931	1 015	84	9

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2016—2018¹⁾

66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	2 587	2 574	2 682	108	4
30-69	Siirtomenot	36 689	38 019	38 072	53	0
70-73	Kaluston hankinta	22	20	20	-1	-3
74-75	Talonrakennukset	54	61	24	-37	-61
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	23	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	515	434	447	13	3
70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	613	551	526	-25	-5
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	240	222	262	40	18
87-89	Muut finanssisijoitukset	438	461	250	-211	-46
80-89	<i>Lainat ja muut finanssisijoitukset</i>	677	684	512	-171	-25
70-89	Sijoitusmenot	1 291	1 235	1 038	-197	-16
90-92	Valtionvelan korot	1 513	1 296	1 221	-75	-6
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	87	81	71	-10	-12
90-99	Muut menot	1 600	1 377	1 292	-85	-6
	Yhteensä	54 419	55 492	55 675	183	0

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Tiede- ja innovaatiopolitiikan tavoitteena on tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) laadun ja vaikuttavuuden paranta-minen, julkisen tutkimuksen rakenteellinen ja toiminnallinen uudistaminen sekä elinkei-norakenteen monipuolistaminen. Tätä kautta tuottavuus ja työllisyys paranevat ja Suomen kansainvälinen kilpailukyky korkean jalostusarvon tuotannossa vahvistuu.

Politiikkatoimia ohjaavat hallitusohjelma ja sen kärkihankkeet (v. 2015—2019) sekä tutkimus- ja innovaationeuvoston linjaus (v. 2015—2020). Hallitus päätti vuosia 2018—2021 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa uudistuksista innovaatiojärjestelmään ja panostuksista t&k-investointien vahvistamiseen. Rahoitusta kohdennetaan talouden kannalta tärkeimpiin, uudistumista ja kasvua tukeviin kohteisiin. Hallituksen tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa suuntaavat kärkihankkeet ovat edenneet suunnitellusti.

Sekä julkisen- että yksityisen sektorin rahoituksen vähenemisestä johtuen Suomen t&k-intensiteetti (t&k-menot/bkt) laski 2,8 prosenttiin v. 2016. Vuonna 2017 sen arvioidaan alenevan edelleen 2,6 prosenttiin, mikä olisi jo kahdeksas perättäinen laskevan intensiteetin vuosi (vrt. 3,8 % v. 2009). Lähivuosina t&k-intensiteetti pysyy vakaana. Valtion t&k-rahoituksen suhde bruttokansantuotteeseen oli v. 2015 vielä yhdessä prosentissa, mutta laskee 0,8 prosenttiin v. 2017. Vaikka valtion t&k-rahoitus kasvaa hieman v. 2018, säilyy intensiteetti edellisen vuoden tasolla BKT:n kasvaessa tätä nopeammin.

OECD:n arviointi Suomen innovaatiojärjestelmästä ja sen kehittämistarpeista julkaistiin kesäkuussa 2017. Raportti osaltaan ohjaa tiede- ja innovaatiopolitiikan lähivuosien kehittämistä. Poliitiikan pitkän tähtäimen linjauksia valmistellaan, julkisten tutkimusorganisaatioiden ja elinkeinonelämän yhteistyötä vahvistetaan ja t&k-rahoitusta lisätään soveltavassa tutkimuksessa, tuotekehityksessä ja innovaatiotoiminnassa.

Uudistettu tutkimus- ja innovaationeuvosto hyväksyi v. 2017 ensimmäisen työohjelmansa. Neuvosto on käynnistänyt laajan visio- ja tiekarttatyön. Syksyllä 2017 valmistuvassa visiossa määritellään yleistasolla tiede- ja innovaatiopolitiikan lähiajan ja pidemmän aikavälin kehittämistoimet. Visio rakentuu neljästä pääteemasta: osaamispohjan varmistaminen; uudistumista tukevat strategiset valinnat; osaamisalustojen ja kasvukosysteemien kehittäminen; kansainvälisyys laadun ja vaikuttavuuden edellytyksenä.

Työ- ja elinkeinoministeriön johdolla luodaan uusi yksityisten ja julkisten toimijoiden kumppanuuksiin (PPP) perustuva yhteistyömalli. Infrastruktuureja ja kehitysympäristöjä tuetaan etenkin cleantechissä, biotaloudessa sekä muilla hallituksen linjaamilla painoaloilla. Terveystieteen tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategiaa ja tiekarttaa (v. 2016—2018) toteutetaan monen hallinnonalan sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden yhteistyönä. Parhaillaan valmistellaan tekoälyohjelmaa, jolla vahvistetaan tekoälyn ja robotiikan hyödyntämistä ja siihen liittyvää innovaatiotoimintaa Suomessa. Julkisten tietovarantojen sekä tutkimusaineistojen, -menetelmien ja -tulosten avointa saatavuuden ja hyödyntämisen edistämistä jatketaan. Hallitus on sitoutunut datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelman (2017—2021) toteutukseen ja osoittaa voimavaroja alan tutkimusinfrastruktuurin nostamiseksi kansainväliselle tasolle.

Kevään 2017 julkisen talouden suunnitelmassa Tekesille osoitettiin lisärahoitusta PPP-kumppanuuksiin perustuviin ”kasvumooottoreihin” 20 milj. euroa sekä vuodelle 2018 että 2019. Suomen Akatemialle osoitettiin yhteensä 50 milj. euroa vuosille 2018—2019 yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteydessä toimivien lippulaivatutkimuskeskittymien toteuttamiseen, joiden tavoitteena on koota yliopistojen ja tutkimuslaitosten korkeatasoista eri alojen osaamista kansainvälisesti kilpailukykyisiksi tutkimuskeskittymiksi. Tämän lisäksi molempien edellisten pääomittamiseen varauduttiin 60 milj. eurolla, mihin tähtäävä jatkovalmistelu on käynnissä.

Kärkihankerahoituksesta 30 milj. euroa on suunnattu Suomen Akatemian kautta huippututkimukseen ja tutkimustulosten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vahvistamiseen. Akatemia jatkaa rahoitusta, joka tukee yliopistojen strategioiden mukaista profiloitumista. Tutkimusinfrastruktuurien ja niiden rahoituksen edistämiseksi toteutetaan infrastruktuurien tiekartan (2014—2020) arviointi, joka valmistuu vuoden 2018 alussa. Akatemiaan kuuluva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) rahoittaa tutkimusta, joka tuottaa ratkaisuja yhteiskunnan haasteisiin, uudistaa elinkeinoelämää sekä edistää työelämän ja julkisen sektorin kehittämistä. STN tarjoaa kansallista vastinrahoitusta Horisontti 2020 -rahoitusta saaneisiin hankkeisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen v. 2016 tekemät sopimukset toiminnan tavoitteista ulottuvat vuoteen 2020. Neuvotteluissa sovittiin korkeakoulujen yhteiset tavoitteet, korkeakoulukohtaiset toimenpiteet, toiminnan vahvuusalat, tutkintotavoitteet ja määrärahat. Korkeakoulujen rahoitusmallit uudistettiin v. 2017 tavoitteena vahvistaa toiminnan tuloksellisuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välisen yhteistyön ja työnjaon kehittämistä jatketaan v. 2017 valmistuneen arvioinnin pohjalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on hyväksynyt korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämislinjaukset vuosille 2017—2025. Suomen Akatemia on puolestaan hyväksynyt kansainvälisen yhteistyön laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen edistämisen linjauksen vuosille 2017—2021. Linjauksia toteutetaan osana valtioneuvoston yhteistä Talent Boost -ohjelmaa, jolla mm. houkutellaan kansainvälisiä osaajia Suomeen. Team Finland -verkoston palveluja kehitetään viennin edistämiseksi, pk-yritysten kansainvälistämiseksi ja ulkomaisten investointien houkuttelemiseksi. Tekes vauhdittaa yritysten kasvua yhdistämällä monia, osin myös uusia rahoituspalveluja uudeksi kansainvälistymisen kasvupaketiksi. Team Finland Knowledge -verkosto perustetaan tukemaan suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen yhteistyötä valituissa maissa. Vaikka Suomen saama osuus EU:n t&k-rahoituksesta on suurempi kuin suhteellinen EU-maksuosuutemme, tavoitteena on hankkia EU-rahoitusta jatkossa aiempaa enemmän.

Tekesin ja Finpron yhdistäminen on mittava innovaatiojärjestelmän rakenteellinen ja toiminnallinen uudistus. T&k- ja innovaatiotoiminnan, kansainvälistymisen, ulkomaisten investointien ja matkailun edistäminen kootaan 1.1.2018 alkaen Business Finland -organisaatioon.

Kärkihankerahoituksesta 59 milj. euroa on kohdennettu Tekesin instrumentteihin, jotka tukevat t&k-tulosten kaupallistamista ja yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemista. Vuonna 2016 käynnistynyt innovaatioasetelikoelu on osoittautunut onnistuneeksi. Setelit ovat tuoneet runsaasti uusia yrityksiä t&k- ja innovaatiotoiminnan pariin. Tekes on myös valmistellut innovaatiopankkia, joka valmistuu v. 2017. Tavoite on vauhdittaa tutkimustulosten ja patenttien käyttöönottoa ja kaupallistamista tuomalla digitaaliselle alustalle yhteen tutkimusorganisaatiot, aineettomien oikeuksien omistajat ja uusien ratkaisujen hyödyntäjät.

Uuden osaamisperustaisen liiketoiminnan edellytyksiä parannetaan rakentamalla digitaalisen liiketoiminnan kasvu ympäristöjä ja innovaatio- ja kehitysalustoja sekä hyödyntämällä avointa dataa ja tietovarantoja. Innovaatiotoimintaan kannustavien hankintojen osuutta kaikista hankinnoista pyritään lisäämään. Tämän tueksi perustetaan julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus. Elinkeinoelämän monipuolistumista ja yrittäjyyttä vahvistetaan kanavoimalla julkista rahoitusta pääomamarkkinoille.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla on laadittu syksyllä 2017 valmistuva Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030. Visiossa määritellään korkeakoulutuksen ja tutkimuksen tavoitetila ja kehittämis edellytykset vuoteen 2030 ja se on laadittu yhdessä korkeakouluyhteisön ja sidosryhmien kanssa. Päämääränä on, että Suomen korkeakoulujärjestelmä pysyy jatkossakin kansainvälisesti laadukkaana ja vaikuttavana.

Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen muutos, milj. euroa¹⁾

	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys	2017—2018 muutos	2017—2018 muutos, %
Yliopistot ²⁾	587	578	-9	-2
Valtion tutkimuslaitokset	195	194	-1	-1
— josta VTT ³⁾	74	75	2	2
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärä- rahat, yhteensä	782	772	-10	-1
Suomen Akatemia	450	444	-6	-1
— josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Tekes - teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus	494	532	+38	8
— josta t&k-rahoitus ⁴⁾	322	347	+25	8
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	944	976	+32	3
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta	11	11	0	0
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimus- toimintaan	15	15	0	0
Yhteensä	1 752	1 774	+22	1
— vain t&k-rahoitus, yhteensä	1 580	1 589	+9	1
Arvio valtion koko t&k-rahoituksesta	1 798	1 828	+30	2

¹⁾ Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2017 ja 2018 t&k-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

²⁾ T&K-rahoituksen kehityksen vertailukelpoisuuden parantamiseksi yliopistojen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan työnantajan työttömyysvakuutusmaksua ja arvonlisäverokompensaatiota. Tutkimukseen kohdentuvaa osuutta valtionrahoituksesta on nostettu vuodesta 2017 alkaen kolmella prosenttiyksiköllä. Tämä parantaa taulukon tietojen verrattavuutta Tilastokeskuksen t&k-budjettianalyysin tietoihin.

³⁾ VTT:n t&k-rahoitus on arvio, joka perustuu talousarvioesityksen tietojen ohella VTT:n ja Tilastokeskuksen aineistoihin. Luku tarkentuu Tilastokeskuksen budjettianalyysissä helmikuussa 2018.

⁴⁾ Osa Tekesin rahoituksesta kohdistuu muuhun kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään t&k-toimintaan kuten innovaatio- ja pääomasijoitustoimintaan. Taulukkoon on merkitty erikseen vain t&k-rahoitus.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot**Alueiden kehittäminen**

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen järjestelmä, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestävästä kehityksestä perustuvalla kasvulla ja uudistumisella sekä hyvinvoinnille ja sosiaaliselle eheydelle.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

Alueiden kehittämisen toimintajärjestelmää sekä valtakunnallisia alueiden kehittämisen painopisteitä toteuttavia toimenpiteitä käsitellään tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan luvussa 32.50.

EU:n rakennerahastojen toiminta Suomessa ja rakennerahastovarat vuoden 2018 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditun Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, uusiutuvan energian osuuden ja energiatehokkuuden lisääminen, rakenteellisen työttömyyden vähentäminen ja työelämän laadun kehittäminen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntäminen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan osaavan työvoiman varmistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa.

Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellisen yhteistyön -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden kokemusten vaihtoa, yhteistyötä ja verkostojen syntymistä.

Rakennerahastovaroja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2018 yhteensä 240 milj. euroa. Tässä ovat mukana Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta ohjelmakaudelta 2007—2013 saatavat tulot sekä ohjelmakauden 2014—2020 tulot.

EU:n rakennerahasto-ohjelma 2014—2020 ja vuoden 2018 TAE:ssa esitetty rahoitus (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä) milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valuutena	Myöntämisvaltuus v. 2018
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 376,9	215,4
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	897,2	141,3
Eurooppalainen alueellinen yhteistyö (EAY)	51,0	4,3
Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosio (ENI CBC)	70,0	17,0
Eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)	26,5	3,9
Yhteensä	2 421,6	381,9

6. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on varmistaa julkisten palvelujen laatu sekä lisätä julkisen hallinnon tuottavuutta ja sitä kautta osaltaan tukea julkisen talouden kestävyyttä.

Kansalaisten oikeus hyvään hallintoon turvataan koko maassa. Avointa hallintoa edistetään valtionhallinnossa toimeenpanemalla kaksivuotista avoimen hallinnon toimintasuunnitelmaa, jonka teemat ovat ymmärrettävyys, avoin maakunta ja julkisuus. Teemojen alla on yhteensä seitsemän toimeenpantavaa sitoumusta, joiden toteutumista seurataan ja arvioidaan ohjelman kuluessa ja sen päätteeksi. Julkisen hallinnon johtamisen laatua parannetaan johtamisen uudistamisella, joka sisältää kaksi toimenpidekokonaisuutta hallituskaudelle. Ensimmäinen koskee yhtenäisempää valtioneuvostoa ja valtionhallintoa, toinen johtamisen ja toimeenpanon toimintatapojen uudistamista. Näiden kokonaisuuksien kautta valtioneuvoston ja valtionhallinnon johtamisprosessit sovitetaan yhteen strategisen hallitustyöskentelyn kanssa ja vahvistetaan hallinnonalojen rajat ylittävää, tietoon perustuvaa johtamista ja toimeenpanoa. Toimenpiteet valmistuvat vuoden 2018 loppuun mennessä.

6.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Valtion keskushallinto

Kehittämisen tavoitteena on keskushallinto, jonka rakenne, ohjaus ja johtamisjärjestelmät ovat selkeät. Keskushallinnolla tulee olla kyky muutokseen ja riskienhallintaan ja sen palvelujen tulee olla asiakaslähtöisiä ja ensisijaisesti sähköisiä. Tavoitteena on myös koko-naisuuden hallinta hallinnonalarajat ylittäen. Uudistus keskittyy hallitusohjelman toteuttamisen kannalta strategisesti tärkeisiin asiakokonaisuuksiin. Kärjiksi on kevään 2017 aikana valittu digitalisaation ohjausmallin, valtioneuvoston kehittämistä selvittäneen Tiitisen työryhmän esitysten ja uuden Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpano sekä maakuntien poikkihallinnollisen ohjausmallin rakentaminen. Keskushallinnon uudistusta viedään eteenpäin yhteistyössä johtamisen ja toimeenpanon parantamisen, julkisten palveluiden digitalisaation kärkihankkeiden sekä sote- ja maakuntauudistuksen kanssa.

Uudistettu julkisen hallinnon yhteispalvelulaki on tullut voimaan 1.6.2017. Laki tuo yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin uuden toimintamallin, jossa korostuu sähköinen asiointi ja sen tuki sekä etäpalvelun tarjoaminen. Asiakas ohjataan ensisijaisesti sähköisten palvelujen käyttöön. Uuden toimintamallin tavoitteena on, että asiakas saa yhteisestä asiakaspalvelupisteestä palvelua tarpeidensa mukaan neljän palvelukanavan välityksellä: sähköiset palvelut asiakaspääteellä, etäpalvelu kuvayhteyden avulla viranomaisiin, asiointi palveluneuvojan kanssa tai asiointi paikan päälle tulevan viranomaisen kanssa. Uuteen toimintamalliin siirrytään vuoden 2018 aikana.

Johtamisen kehittämisen osalta toteutetaan useita toimenpiteitä. Valtioneuvoston kehittämistä selvittäneen Tiitisen työryhmän ehdotuksia koskevat linjaukset toimeenpannaan ja sovitetaan yhteen muiden valtioneuvostotaseisten toimenpiteiden kanssa. Henkilöstöjohtamisen strategista otetta vahvistetaan. Uudistettu johtamissopimusmalli otetaan laajasti käyttöön kansliapäällikkö- ja virastopäällikkötasoilla, ja uusi menettely arvioidaan. Ministeriöiden johtoryhmävalmennukset valmistuvat ja virastoille tarjotaan vastaavia valmennuksia. Työ 2.0 -hanke jatkaa työn teke-

misen tapojen ja toimintakulttuurin uudistamista. Myös käynnissä olevat johtamiskokeilut ja -valmennukset saatetaan päätökseen ja niiden tulokset arvioidaan.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon yhteinen toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Vuoden 2017 alusta tietojärjestelmäkokonaisuuden omistajuus siirrettiin Valtiokonttorista Palkeisiin. Järjestelmän kehittämisessä ja elinkaaren hallinnassa otetaan käyttöön hallintamalli, jolla ylläpidetään toimintatavan ja järjestelmän yhtenäisyyttä ja mahdollistetaan käyttäjien osallistuminen kehittämiseen.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta kehitetään hallitusohjelman mukaisesti siirtämällä kirjanpidon ja tilinpäätöksen tehtäviä edelleen kirjanpitoyksiköiltä Palkeisiin sekä keskitämällä, yksinkertaistamalla ja sähköistämällä hankinnasta maksuun -prosessia. Ministeriöt ohjaavat osaltaan hallinnonalaansa talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien siirtämiseksi palvelukeskuksen hoidettavaksi. Uuden sähköisen tilaamisen ja laskunkäsittelyratkaisun käyttöönotot käynnistyvät syksyllä 2018. Talous- ja henkilöstöhallinnon ohjelmarobotiikan kehittämistä ja käyttöönottoa jatketaan Palkeissa.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Tilatehokkuutta parannetaan valtion uuden toimitilastrategian mukaisesti vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asioinnin lisääntymistä. Tilatehokkuuden parantamisella tavoitellaan parempia työsuorituksia ja alempia vuokrakustannuksia. Kehitetään toimitilastrategian soveltamista käyttösidonnaisiin tiloihin, kuten vankiloihin ja poliisilaitoksiin. Virastot ja laitokset ovat yhteistyössä Senaatti-kiinteistöjen kanssa tehneet toimitilastrategian toimeenpanosuunnitelmia, joiden toteuttamisella tavoitellaan yli 10 milj. euron säästöjä toimitilamenoissa v. 2018.

Ulkopuolinen selvitys uuden vuokrajärjestelmän toimivuudesta valmistuu v. 2018.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen digitalisointi -toteutusohjelman (ns. Handi) toimeenpanoa jatketaan. Valtion hankintatoimen kehittämisen ja digitalisoinnin osalta keskitytään koko hankintatoimen prosessien ja organisoinnin kehittämiseen sekä tietojärjestelmien yhteentoimivuuteen aina hankintasuosittelusta sopimusten ja toimittajahallintaan, kilpailuttamiseen sekä tilaamiseen. Vuoden 2018 aikana viedään päätökseen sähköisen kilpailuttamisjärjestelmän käyttöönotto valtion virastoissa ja laitoksissa sekä aloitetaan uuden tilaamisen ja laskunkäsittelyratkaisun käyttöönotto.

Sote- ja maakuntauudistus

Hallitus valmistelee ja toimeenpanee sote- ja maakuntauudistuksen, jossa uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta ja kootaan useiden hallinnonalojen tehtäviä perustettavien maakuntien järjestämisvastuulle. Eduskunnalle maaliskuussa 2017 annettuun maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta koskevaan hallituksen esitykseen (HE 15/2017) sisältyy mm. ehdotukset maakuntalaiksi, jolla säädettäisiin maakuntien hallinnon ja talouden järjestämisestä ja maakuntien tehtäväalueista, maakuntien rahoituslaiksi, kunnan peruspalvelujen valtionosuutta koskevaksi laiksi, tarvittavat vero-, henkilöstö- ja vaalilainsäädännön muutokset sekä uudistuksen voimaantulalaiksi.

Maakuntauudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto sekä yksinkertaistaa julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat). Maakuntauudistuksen täytäntöönpano tulee edellyttämään lukuisia muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön. Hallitus pyrkii antamaan esitykset maakuntauudistuksen edellyttämäksi lainsäädännöksi mm. maakunnalle siirtyviä tehtäviä koskevien lakien muutoksista keväällä 2018. Maakuntien perustamista koskevan lainsäädäntökokonaisuuden on tarkoitus tulla voimaan 1.6.2018 ja tehtävien järjestämisvastuun siirtyä maakunnille vuoden 2020 alusta.

Vuoden 2018 aikana sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpano etenee maakuntalain ja uudistuksen voimaantulon voimaantuloon asti ministeriöiden ja muiden viranomaisten esivalmisteluna, ja lakien voimaantultua kesällä 2018 alkaen voimaantulolailla perustettavien maakuntien väliaikaisten valmistelutoimielinten tekemänä valmisteluna. Näiden toimielinten toimikausi päättyy 31.12.2018, kun lokakuussa 2018 pidettävien ensimmäisten maakuntavaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen maakuntavaltuustot aloittavat toimintansa viimeistään vuoden 2019 alusta lukien. Alueilla tapahtuvan valmistelun ohella ministeriöt jatkavat samanaikaisesti uudistuksen valmistelua oman hallinnon alansa osalta. Vuosien 2018—2019 aikana maakunnat valmistelevat kaikki hallinnon, talouden ja päätöksenteon sekä palvelujen organisointia koskevat hallinnolliset rakenteet siten, että ne ovat valmiita tehtävien siirtymiseen maakuntien järjestämisvastuulle 1.1.2020.

Sote- ja maakuntauudistuksen toimeenpanoa varten valtio on vuoden 2017 aikana perustanut kolme valtakunnallista maakuntien palvelukeskusyhtiötä. Vuoden 2018 aikana palvelukeskusyhtiöt valmistelevat palvelutuotannon käynnistämistä maakunnille. Lisäksi on perustettu SoteDigi kehitysyhtiö, joka tehtävänä on kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon uusia kansallisia digitaalisia ratkaisuja.

Valtion lupa- ja valvontaviraston perustaminen

Maakuntauudistuksen yhteydessä perustetaan Valtion lupa- ja valvontavirasto, jolle kootaan tehtäviä aluehallintovirastoista, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvirasta. Kyseiset virastot lakkautetaan. Valtion lupa- ja valvontavirasto on valtion hallintoviranomainen, jolla on valtakunnallinen toimivalta ja joka turvaa alueilla toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista sekä valvoo yleistä etua hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Ehdotetulla tehtävien kokoamisella ja toimivallan valtakunnallisuudella tavoitellaan virastorakennetta, joka mahdollistaa nykyistä vaikuttavamman, asiakaslähtöisemmän, yhdenmukaisemman ja kustannustehokkaamman valtion

lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien toteuttamisen ja jossa viranomaisten keskinäiset työnjaot ovat selkeitä ja päällekkäiset tehtävät karsitaan. Virastoa valmistellaan vuoden 2018 aikana ministeriöiden ja muiden virastojen yhteisessä toimeenpanohankkeessa ja viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa joko vuoden 2019 tai 2020 alussa.

Hallintomenojen säästö toimintamenoista

Hallitusohjelman mukaisesti hallintomenoihin kohdistetaan kehyskaudella 2016—2019 yhteensä 120 milj. euron säästö. Vuosittain 30 milj. eurolla kasvava säästö toteutetaan muun muassa tehtäviä ja velvoitteita purkamalla, henkilömenoissa eläkepoistumaa hyödyntämällä, lisäämällä digitalisaatiota ja uudistamalla rakenteita. Säästövelvoitteet koskevat kaikkia hallinnonaloja. Vuoden 2018 säästö on kohdistettu ministeriöiden esitysten pohjalta talousarvioesityksessä suoraan toimintamenomomenteille.

6.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Hallituskaudelle on asetettu tavoitteeksi käyttäjälähtöiset, tuottavuutta ja tuloksellisuutta nostavat yhden luukun digitaaliset julkiset palvelut. Vuonna 2018 jatketaan hallinnon digitalisoinnin edistämishankkeita sekä toteutetaan yhdessä kuntien kanssa asiakaslähtöisiä, palveluja uudistavia ja kustannussäästöjä mahdollistavia digikuntakokeiluja. Julkisen hallinnon tuottaman tiedon hyödyntämistä lisätään. Tavoitteena ovat sujuvat tietovirrat viranomaisten välillä sekä tietojen hyödyntäminen laajasti yhteiskunnassa. Vuonna 2018 annetaan hallituksen esitys viranomaisten tiedon käyttöä ja vaihtoa yhtenäistävästä laista sekä toteutetaan ja otetaan käyttöön julkisen hallinnon yhteisiä tietomäärityksiä.

Julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekniikan toiminnan ohjauksen tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, ensisijaisesti digitaaliset, yhteentoimivat, kustannustehokkaat ja tietoturvalliset julkiset palvelut ja tiedonhallinta valtionhallinnossa, kunnallishallinnossa sekä valmistelussa olevassa maakuntahallinnossa. Ohjausrakenteita ja investointimallia kehitetään v. 2018.

Vuonna 2018 sähköisen asioinnin ensisijaisuuden edistäminen etenee niin sähköisen viestinvälittämisen kuin ensisijaisesti digitaalisesti tarjottavien palvelujen kautta. Valtiovarainministeriö on käynnistänyt selvitystyön suomalaisen henkilötunnuksen uudistamisesta ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimisesta. Selvitystyön tavoitteena on vuoden 2019 loppuun mennessä tehdä esitys tuleville vuosikymmenille ulottuvasta kansallisesta toimintamallista henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa.

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelmassa kehitetään kuntia ja kuntayhtymiä koskevan julkisen talouden suunnitelman ja kuntatalousohjelman sekä kuntien omassa päätöksenteossa tarvittavan taloutta kuvaavan taloustiedon tuotantoa ja automaattisia prosesseja sekä tietojen saatavuutta ja yhteentoimivuutta. Kuntatieto-ohjelman tuotoksia ja toimintamalleja otetaan käyttöön perustettavien maakuntien julkisen talouden suunnitelmaan liittyvissä prosesseissa ja tietomäärityksissä, ja toimeenpannaan uutta Maakuntatieto-ohjelmaa.

Tieto- ja kyberturvallisuuden tärkeys korostuu yhteiskunnan ja julkishallinnon digitalisaation edistymisen myötä. Julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden ohjausta ja normistoa selkey-

tetään. Vuonna 2018 luodaan valtionhallinnon kyberturvallisuuden johtamiselle uusi kehikko, tuetaan ehdotettujen tietoturvallisuuden lainsäädäntömuutosten toimeenpanoa julkisessa hallinnossa, muodostetaan julkisen hallinnon tietoturvallisuuden kokonaiskuva ja laaditaan keskeiset strategiset tieto- ja kyberturvallisuuden linjaukset sekä parannetaan hallinnon digitaalisen turvallisuuden osaamista ja tietoisuutta.

6.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2018 n. 71 100 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat n. 4,1 mrd. euroa.

Valtion virka- ja työehtosopimus on kilpailukyky sopimuksen mukainen. Siihen sisältyy lomarahana määräaikainen alentaminen 30 %:lla vuosina 2017—2019 sekä vuosittaisen työajan pidentäminen 24 tunnilla säännöllisiä työaikoja korottamalla. Sopimukseen ei sisälly palkkojen tarkistuksia. Kilpailukyky sopimukseen liittyy hallituksen toimenpiteinä työnantajien sairausvakuutusmaksun ja eläkemaksun alentaminen. Vuoteen 2017 verrattuna työajan pidentäminen sekä sairausvakuutus- ja eläkemaksujen alentaminen säästävät virastojen menoja vuonna 2018 yhteensä 11 milj. eurolla, mikä on otettu huomioon vähennyksinä virastojen toimintamenoissa. Valtion virka- ja työehtosopimuksen sopimuskauti päättyy 31.1.2018. Sen jälkeen alkavan sopimuskauden vaikutuksia ei ole ennakoitu tässä talousarviossa. Ne otetaan huomioon vuoden 2018 lisätalousarviosta alkaen.

Kevään 2014 julkisen talouden suunnitelman ja valtioneuvoston 28.5.2014 antaman päätöksen mukaan valtion palkkaliukuma rajoitetaan muiden työmarkkinoiden keskimääräiselle tasolle. Päätös ja kehyslinjaus koskevat vielä vuotta 2018, joten virastojen budjettirahoitteisia määrärahoja on alennettu yhteensä 6 milj. eurolla v. 2018.

Valtiovarainministeriö ennakoii toimintaympäristön voimakasta muutosta valmistelemallaan linjauksella ”Valtio hyvä työnantaja 2025 – työtä kansalaisten hyväksi”, jonka keskeiset tavoitteet ovat 1) valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, 2) henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja 3) valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Tähän liittyy toteutus suunnitelma vuosille 2017—2019 sekä strategisen henkilöstöjohtamisen vahvistaminen Valtiokonttorin tekemän henkilöstöjohtamisen selvityksen johtopäätösten pohjalta. Toimenpiteisiin kuuluu myös toimintojen uudelleen organisointi ja tiivistyvä yhteistyö ministeriöiden, virastojen ja konsernitoimijoiden kesken.

Valtionhallinnon johtamisen kehittämisen yleisiä lähtökohtia ovat poikkihallinnollisuus, ammatillinen ja tuloksellinen johtaminen sekä hallinnon tuottavuus ja kestävä kehitys. Osana hallituksen kärkihankkeen toteutusta vahvistetaan hallinnonalojen rajat ylittävää, tietoon perustuvaa johtamista ja toimeenpanoa sekä henkilöstön liikkuvuutta valtionhallinnossa. Keskeistä johtamisessa ja viranomaistoiminnassa on korkea eettisyys sekä laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen hallinnon toimintaan.

Valtion virkamieslakia on muutettu siten, että henkilöstön nykyistä joustavampi käyttö on mahdollista. Henkilöstön liikkuvuutta sekä asiantuntijuuden ja valtion henkilöstövoimavarojen hyödyntämistä hallinnonalojen ja valtion virastojen välillä kehitetään ja edistetään. Vuoden 2018 alusta voimaantuleviksi tarkoitetut valtion virkamieslain muutokset koskevat niiden virkojen

määrittelyä, joihin voidaan nimittää ainoastaan Suomen kansalainen, nimitysharkinnassa varmistettavaa nuhteettomuutta sekä sitä, ettei nimitettävällä ole sidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen. Valmistellun esityksen mukaan myös valtion virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskeva valitusmahdollisuus avattaisiin rajattuna. Vuodelle 2018 valmistellaan muutoksia myös virkamieslain ja työsopimuslain yhdenmukaistamiseksi liittyen takaisinottovelvollisuuden pituuteen, koeajan pidentämiseen sekä määräaikaisen palvelussuhteen perusteisiin palkatessa pitkäaikaistyötön enintään vuoden pituiseen määräaikaiseen palvelussuhteeseen. Työurien pidentämistä pyritään edistämään valmistelemalla vuodelle 2018 mahdollisuus jatkaa virkasuhdetta määräaikaisesti eroamisien täyttymisen jälkeen.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on noussut viime vuosina ja työhyvinvointi pysynyt hyvällä tasolla työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaolojen kehitystä kuvaavien mittarien valossa. Valtio parantaa yhteisen henkilöstökoulutuksen tuloksellisuutta monimuotoisuuteen ja tavoitteellisuuteen pohjautuvan e-oppimisen avulla. Kaksi-vuotinen hanke vahvistaa samalla HAUS kehittämiskeskus Oy:n asemaa valtiokonsernin keskeisenä toimijana ja HAUS pystyy entistä paremmin tukemaan valtionhallintoa toiminnan uudistamisessa sekä vahvistaa asemaansa osaamisen kehittämisen keskeisenä toimijana.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä hankkimaan palvelukseensa, kehittämään ja kannustamaan päteviä johtajia myös tulevaisuudessa. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärakenteella, määräaikaisilla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Valtiovarainministeriö vahvistaa edelleen tukitoimintoa, jonka tehtävänä on uusien johtamismallien valmistelu, johdon valinnan kehittäminen, palvelussuhteiden hallinta ja johtajien ura- ja kehityspolkujen edistäminen. Käytännön toimia ovat muun muassa avautuvista tehtävistä viestintä, tehtävästä toiseen siirtymisen tuki, uudistetun johtamissopimusmallin käyttöönotto sekä yhteisen valmennuksen ja verkostojen koordinointi.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2015—2018

Tunnusluku	2015	2016	2017 ¹⁾	2018
Henkilöstön lukumäärä	73 700	73 000	72 000	71 100
Muutos edell. vuodesta, %	-6,5	-0,9	-1,4	-1,3
Henkilötyövuodet, lukumäärä	73 100	72 000	71 100	70 200
Muutos edell. vuodesta, %	-7,0	-1,5	-1,3	-1,3
Palkkasumma, milj. euroa	3 520	3 519	3 440	3 373
Työvoimakustannukset, milj. euroa	4 389	4 304	4 154	4 074
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/kk/henkilö	3 900	3 903	3 919	3 945
Palkkojen sivukulut, %	60,0	55,4	50,9	50,9

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2015—2018

Tunnusluku	2015	2016	2017 ¹⁾	2018
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	4 431	4 497	4 594	4 720
Naisten osuus, %	48,8	48,9	49,0	49,0
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46,4	46,3	46,3	46,3

¹⁾ Vuosien 2017 ja 2018 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon tuottavuuden parantamisen mahdollistamat valtion henkilöstön vähenemiset, palkkaliukumasaästöt ja kilpailukykysovimuksesta tehdyn valtion sopimusratkaisun kustannuksia alentavat vaikutukset.

7. Kuntatalous

7.1. Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Kunnallisvero

Ansiotuloveroperusteisiin tehdään v. 2018 hallitusohjelman mukaisesti indeksitarkistus kuluttajahintaindeksiin muutosta vastaavasti. Työn verotusta kevennetään yhteensä 300 milj. eurolla, mistä kuntien osuus on 105 milj. euroa. Tuloverolakiin lisätään säännös, jonka mukaan työntekijälle ei synny veronalaista tuloa työnantajan kustantamasta ja intressissä olevasta koulutuksesta. Toimenpiteellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta ansiotuloveron kertymään. Verovapaiden matkakustannusten korvausten maksamisessa sovellettavaa kahden vuoden tilapäisyyden aikarajaa pidennetään kolmeen vuoteen, toimenpiteellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta ansiotuloveron kertymään. Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisen osuuden pienentämistä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti siten, että v. 2018 asuntolainan koroista on vähennyskelpoista 35 %. Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa. Yhteensä muutosten arvioidaan pienentävän kunnallisveron tuottoa 26 milj. eurolla v. 2018. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien verotulomenetykset kompensoidaan täysimääräisesti.

Kiinteistövero

Hallitusohjelman mukaan kiinteistöveroa korotetaan hallituskaudella vuosittain siten, että kiinteistöveron tuotto kasvaa yhteensä 100 milj. eurolla eli n. 25 milj. euroa vuosittain. Tämän korotusohjelman lisäksi hallitus on erillisellä päätöksellä korottanut veroa 50 milj. eurolla v. 2017. Lisäksi vuodesta 2018 lähtien usean tuulivoimayksikön muodostamaan tuulivoimapuistoon kunta voi soveltaa voimalaitoksen kiinteistöveroprosenttia, jos puiston nimellisteho on yhteenlaskettuna vähintään 10 megavolttiampeeria. Tämän arvioidaan lisäävän kiinteistöveron tuottoa n. 5 milj. eurolla. Kiinteistöveroa korotetaan vuodelle 2018 aikaisempien päätösten lisäksi 25 milj. eurolla, jolla kompensoidaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen alentamisen vaikutusta. Korotukset yhteensä v. 2018 ovat siten 55 milj. euroa.

Yhteisövero

Kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan 60 milj. euroa vuoden 2018 tasossa arvioituna korottamalla jako-osuutta 1,03 prosenttiyksiköllä vuodesta 2018 lähtien. Jako-osuuden korotus kompensoi osaltaan varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta aiheutuvaa tulomenetystä kunnille.

Varainsiirtovero poistetaan tietyissä yhtiömuodon muutoksissa, minkä arvioidaan lisäävän kuntien yhteisöverotuottoa n. 1 milj. eurolla v. 2018.

Talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuloihin v. 2018 (milj. euroa)

Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus	-77
Työn verotuksen keventäminen	-105
Asuntolainan korkovähennyksen rajaaminen	13
Lapsivähennyksen voimassaoloajan päättyminen	38
Kiinteistöveron korotus hallitusohjelman mukaisesti	25
Kiinteistöveron korotus varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensoimiseksi	25
Tuulivoimapuistojen kiinteistövero	5
Varainsiirtoveron poistaminen tietyissä yhtiömuodon muutoksissa	1
Kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotus (varhaiskasvatusmaksukompensaatio)	60
Yhteensä	15

Maksuperustemuutokset

Pieni- ja keskituloisten sekä monilapsisten perheiden varhaiskasvatusmaksuja alennetaan vuodesta 2018 alkaen syksyllä 2017 annettavan hallituksen esityksen mukaisesti.

Hallitus on päättänyt kompensoida varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kuntataloutta heikentävää vaikutusta lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta 25 milj. eurolla sekä korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta 60 milj. eurolla ja kiinteistövero 25 milj. eurolla.

Hallitus vahvistaa kuntataloutta antamalla kunnille mahdollisuuden maksutulojen lisäämiseen. Hallitus antaa eduskunnalle vuoden 2017 aikana esityksen laeiksi jätelain ja ympäristönsuojelulain muuttamisesta, minkä arvioidaan lisäävän vuodesta 2018 alkaen vuosittain kuntien maksutuloja n. 5 milj. eurolla.

7.2. Kuntien valtionavut

Kuntien ja kuntayhtymien valtionavut 2016—2018 (milj. euroa) ja muutos 2017—2018 (%)

		2016	2017	2018	Muutos % v. 2017 vs. 2018
Momentti	Laskennalliset valtionosuudet	9 955	9 526	9 391	-1,4 %
28.90.30	VM	9 028	8 607	8 458	-1,7 %
useita	OKM				
momentteja		928	919	933	1,5 %
	siitä kuntayhtymät	1 041	904	929	2,8 %
	Muut valtionavut				
25.50.20	OM, Vaalimenot	0	0	30	
	OM yhteensä	0	0	30	

		2016	2017	2018	Muutos % v. 2017 vs. 2018
Palosuojelu- rahasto	Kunnille maksettavat avustukset	5	5	5	
	SM yhteensä	5	5	5	
28.70.05	Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus		21	72	
28.90.31	VM, kuntien yhdistymisavustukset	26	27	8	
28.90.34	VM, Paikallisten kuntakokeilujen rahoitus	1			
	VM yhteensä	26	48	80	
useita momentteja	OKM, harkinnanvaraiset avustukset	222	253	276	
	siitä kuntayhtymien osuus	18	34	38	
	OKM yhteensä	222	253	276	
30.20.03	Maaseutuviraston toimintamenot: korvaus Ahvenan- maan maakunnan kunnille maatalouden tukien toimeenpanosta aiheutuvien tehtävien hoitamisesta	0,05	0,05	0,05	
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	4	4	4	
30.20.41	EU-tulotuki ja EU-markkinatuki: koulujakelu- järjestelmä	1	1	1	
	MMM yhteensä	5	5	6	
31.10.41.	Valtionavustus eräiden lentopaikkojen investointi ja ylläpitömenoihin	1	1	1	
31.30.63.	Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen	34	34	34	
31.30.42.	Valtionavustus koulutuksesta	1	1	1	
	LVM yhteensä	36	36	36	
32.30.51	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	62	24	26	
32.70.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	131	232	247	
	TEM yhteensä	193	256	273	
33.03.31	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	12	22	19	
33.20.31	Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä	32	27	27	
33.20.50, 51 ja 52	Kunnille maksettava palkkatuki	0	62	74	
33.50.51	Sotilasvammakorvaukset	34	33	31	
33.50.56 ja 33.50.57	Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot ja valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan	25	40	32	
33.60.30	Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin	1	1	1	
33.60.31	Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuudistuk- sen tuki ja eräät muut menot	1	0	0	
33.60.32	Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopisto- taseoiseen tutkimukseen	18	20	15	
33.60.33	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin menoihin	93	94	95	

		2016	2017	2018	Muutos % v. 2017 vs. 2018
33.60.34	Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille oikeus- psykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin	15	15	15	
33.60.35	Valtionosuus kunnille perustoimeentulotuen kustannuksiin	315	25	0	
33.60.36	Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveys- palvelujen turvaamiseksi	0,5	0,5	0,5	
30.60.37	Korvaukset kunnille kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin	0	0	5	
33.60.38	Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin	0	19	99	
33.60.40	Valtion korvaus lääkärihelikopteritoimintaan	29	29	29	
33.60.63	Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan	3	3	3	
33.60.64	Valtion korvaus rikoasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	6	6	6	
33.80.50	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomeneihin	15	17	16	
	STM yhteensä	599	414	468	
Laki öljysuo- jarahastosta 1406/2004	Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyntorjunta- valmiuden hankinta- ja ylläpitokustannuksiin	14	14	6	
Valtion asuntorahasto	Aiesopimuskuntien kunnallistekniikan rakentamis- avustusvaltuus	15	15	15	
Valtion asuntorahasto	Asuinaluekohtainen avustus	4	0	0	
Valtion asuntorahasto	Asumisneuvoja-avustus	1	1	1	
35.10.61	Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	1	1	1	
35.20.30	Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen	0	0	1	
	YM yhteensä	34	30	23	
	Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	1 120	1 047	1 196	14,2 %
	Valtionavut yhteensä, milj. euroa	11 075	10 573	10 587	0,1 %

Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ovat yhteensä 10,59 mrd. euroa v. 2018, ja ne lisääntyvät edellisestä vuodesta n. 0,1 %.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan n. 8 458 milj. euroa, joka on n. 140 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Valtionosuuden vähenemiseen vaikuttavat eniten kilpailukykysovimukseen liittyvän vähennyksen kasvu 119 milj. eurolla ja valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, joka vähentää valtionosuutta n. 177 milj. euroa. Hallitusohjelman mukainen kuntien tehtävien vähentämisen arvioidaan alentavan kuntien menoja lähes 182 milj. euroa. Suurin yksittäinen toimenpide on erikoissairaanhoidon alueellinen keskittäminen. Kuntien tehtäviä vähentävät toimenpiteet vähentävät valtionosuutta n. 46 milj. eu-

roa. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ei tehdä vuodelle 2018 indeksikorotusta.

Valtionosuutta lisäävät eniten vuoden 2017 tasoon verrattuna kuntien verotulojen vähenemisen kompensatio, asukasluvun sekä laskentatekijöiden muutos sekä varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensatio. Hallitusohjelman mukaisina tehtävien lisäyksenä on otettu huomioon oppilas- ja opiskelijahuollon kehittäminen sekä perhehoidon kehittäminen.

Valtionosuusprosentti vuodelle 2018 on 25,34, ja siinä on lisäystä vuoden 2017 tasoon 0,11 prosenttiyksikköä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto antoivat uuden laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi kesäkuussa 2017. Laatusuosituksessa mm. yhdenmukaistetaan henkilöstön mitoittamista niin, että julkisia ja yksityisiä palveluntuottajia koskevat samat vaatimukset, mitoittamiseen lasketaan mukaan joustavammin perustein iäkkäiden hoitoon ja huolenpitoon osallistuvaa henkilökuntaa ja myös teknologisia ratkaisuja voidaan hyödyntää aiempaa paremmin. Kuntien menojen arvioidaan vähenevän 16,5 milj. euroa, ja peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään vastaavasti 4,2 milj. euron vähennys.

Terveystieteiden muutos päivystysjärjestelmän uudistuksesta ja alueellisen erikoissairaanhoidon keskittämisestä tuli voimaan 1.1.2017 alkaen, jonka nojalla annettiin 24.8.2017 asetukset (i) kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoissairaanhoidosta edellytyksistä (nk. päivystysasetus), (ii) erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä (nk. keskittämisasetus) sekä (iii) ensihoitopalvelusta. Asetukset tulevat voimaan 1.1.2018 lukien muilta osin, mutta nk. keskittämisasetuksessa on siirtymäaika 1.7.2018 asti. Toimeenpanon tueksi laaditaan yhtenäiset hoidon perusteet keskitettävistä toimenpiteistä ja sairaanhoitopiireille säädetään velvoite raportoida työnjaon toteutumisesta ja säästövaikutuksista kahdesti vuodessa. Muutosten seurauksena kuntien menojen arvioidaan vähenevän 125 milj. euroa v. 2018, mihin liittyen peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään 31,7 milj. euron vähennys.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolakia muutetaan ammatillisen koulutuksen reformiin liittyen. Ammatillisesta koulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetut lait kumotaan ja siirrytään yhteen tutkinnon suorittamistapaan, josta säädetään uudessa laissa. Uudistuksen jälkeen oppilas- ja opiskelijahuoltoon oikeutettuja ei ole mahdollista erotella nykyiseen tapaan, jolloin palveluihin oikeutettujen määrä kasvaa huomattavasti. Uusien psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämistä varten peruspalvelujen valtionosuuteen lisätään 5,63 milj. euroa.

Hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti perhehoidon kehittämiseen lähinnä ikäihmisten hoidossa kohdistetaan 5 milj. euron valtionosuuden lisäys vuonna 2018.

Aiemman kehyspäättöksen mukaisesti lääkemääräysten voimassaoloa on vuodesta 2017 alkaen pidennetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muutoksen myötä yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Toimenpide vähentää lääkemääräysten uusimiseen liittyvien lääkäri- ja hoitajavastaanottojen määrää sekä potilastietojen päivittämiseen kuluvaa työaikaa vuodesta 2018 alkaen. Kun-

tien kustannusten arvioidaan vähenevän 3 milj. euroa vuodessa, mihin liittyen valtionosuutta vähennetään 0,76 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Vuodesta 2018 alkaen perusopetukseen valmistava opetus koskee vain oppivelvollisuusikäisiä. Kunnat voivat jär-jestää perusopetukseen valmistavaa opetusta, jossa on täysimääräinen valtionosuus. Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetus uudistuu v. 2018, kun siihen yhdistetään luku- ja kirjoitustaidon opetus sekä perusopetukseen valmistava opetus. Samalla aikuisten perusopetuksen valtionosuus muuttuu täysimääräiseksi aineopetusta lukuun ottamatta.

Osana kuntien tehtävien vähentämistä koskevaa toimenpideohjelmaa lukiokoulutuksen taito- ja taideaineiden sekä terveystiedon opiskelu ei ole enää velvoittavaa niille opiskelijoille, jotka ennen täysi-ikäisyyttä aloittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän. Vuodesta 2018 alkaen rahoitus määräytyy sen mukaan, suoritetaanko lukio-opintoja nuorille tai aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan, eikä opiskelijan iällä ole enää vaikutusta rahoitukseen. Neljän pakollisen kurssin poistumisen johdosta todelliset kustannukset alenevat vaiheittain, josta johtuen kokonaisrahoitusta alennetaan siten, että v. 2018 säästö on 0,26 milj. euroa.

Vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksen ja muun opetuksen tukemiseen varattua rahoitusta lisätään 2 milj. eurolla opetustarpeen kasvaessa. Valtionavustusta lisätään koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen sekä näihin edellä mainittuihin liittyvään opetusryhmäkoon pienentämiseen ja koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä uudistetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, mikä toteutetaan hallituksen kärkihankkeena toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin linjausten mukaisesti. Ammatilliseen koulutukseen kohdennettava valtion rahoitus muuttuu talousarvio-perusteiseksi. Kunnilla säilyy omarahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa, mutta jatkossa kuntien rahoitusvastuuta ei jaotella enää ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen välillä. Kuntien rahoitusosuus määritellään suhteellisenä osuutena talousarvioon otettavasta valtion määrärahasta laissa säädetyn kertoimen avulla siten, että kuntien rahoitusosuus on enintään vuoden 2017 tasossa.

Rahoitusjärjestelmään sisällytetään myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta, mistä kuntatalouteen kohdentuu arviolta n. 35 milj. euroa. Lisäksi reformin toimeenpanoa tuetaan lisärahoituksella, josta kuntatalouteen kohdentuu arviolta n. 10 milj. euroa.

Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi ammatillisen koulutuksen tarjontaa lisätään 9,4 milj. eurolla, mistä osa kohdistuu kuntiin. Työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen ja oppisopimuskoulutukseen kohdennetun määräaikaisen lisärahoituksen poistumisesta aiheutuu vähennystä kuntatalouteen arviolta n. 12 milj. euroa. Nuorten aikuisten osaamisohjelman asteittainen päättymisen alentaa kuntatalouteen kohdistuvaa rahoitusta arviolta 13 milj. euroa.

7.3. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Oheinen taulukko sisältää kaikki talousarvioesitykseen sisältyvät valtion toimenpiteet, joilla on vaikutusta kuntatalouteen. Valtion toimenpiteiden vaikutus on nettomääräisesti n. 129 milj. euroa kuntataloutta heikentävä v. 2018. Hallitusohjelma sisältää useita toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vähentää kuntien menoja. Näitä ovat mm. erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen ja omais- ja perhehoidon kehittäminen. Kunnat voivat kuitenkin omilla päätöksillään vaikuttaa merkittävästi siihen, miten näiden toimien vaikutukset realisoituvat.

Kuntatalouteen vaikuttavat v. 2018 merkittävästi myös muut tekijät kuin valtion päätökset, kuten kuntien työvoimakustannuksia alentava kilpailukyky sopimus. Taulukkoon sisältyy kilpailukyky sopimuksen vaikutuksista vain valtionosuuden vähennys, n. 119 milj. euroa, jolla jaetaan sopimuksesta julkiselle taloudelle aiheutuvaa kustannusrasitusta valtion- ja kuntatalouden kesken.

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen, milj. euroa, muutos 2017—2018¹⁾

	Menot	Tulot	Netto
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset			
VM, Peruspalvelujen valtionosuus			
Ammatillisen koulutukseen uudistukseen liittyvä oppilas- ja opiskeluhoitopalveluiden laajennus	6	6	0
Kilpailukyky sopimukseen liittyvä vähennys	0	-119	-119
Omais- ja perhehoidon kehittämisestä seuraava säästö	-35	-9	26
Perhehoidon kehittäminen	5	5	0
Perustoimeentulotuen laskennan ja maksatuksen siirto Kelalle, vähennys kuntien hallintomenoissa	-8	-4	4
Pitkäaikaistyöttömien eläketuki	-24	-30	-6
Päivystyksen ja erikoissairaanhoidon uudistus	-125	-32	93
Reseptien voimassaolon pidentäminen	-3	-1	2
Vanhuspalvelujen laatusuosituksen tarkistaminen	-17	-4	12
Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen muutos	-2	-1	1
Varhaiskasvatusmaksujen alennuksen kompensointi:			
Valtio-osuuden korotus ²⁾	0	25	25
VATI-hankkeen tuottavuussäästö	-1	0	1
VM yhteensä	-203	-163	40
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala			
Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tukeminen	10	10	0
Ammatillisen koulutuksen tarjonnan lisääminen 1000 opiskelija-vuodella	6	6	0
Avustukset koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin	13	13	0
Kerhotoiminnan tukeminen ja perusopetuksen laadun kehittäminen	-3	-3	0
Kouluttamattomien varannon purku ammatillisessa lisä- ja oppisopimuskoulutuksessa	-7	-7	0
Kuntien tehtävien vähentäminen (lukiokoulutus)	-0,2	-0,2	0
Maahanmuuttajien valmistavan opetuksen rahoitusjärjestelmämuutoksen vaikutusten kompensoiminen	-8	-8	0

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen, milj. euroa, muutos 2017—2018¹⁾

	Menot	Tulot	Netto
Nuorten aikuisten osaamisohjelman asteittainen päätyminen	-13	-13	0
Oppisopimuskoulutuksen lisärahoituksen poistuminen	-10	-10	0
Osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeet	2	2	0
Perusopetuksen alueellisen eriarvoisuuden torjunta	10	10	0
Saamelaiden kotiseutualueen kuntien saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaaminen	0,1	0,1	0
Siirto yleissivistävän koulutuksen kehittämisestä Kotkaniemen museon vuokraan ja Olavinlinnan katoksen vuokraan	-0,05	-0,05	0
Työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja eri järjestämissuotoja yhdistävien koulutusratkaisujen lisärahoituksen poistuminen	-3	-3	0
Työvoimakoulutuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen asteittainen siirto OKM:n hallinnonalalle	33	33	0
Varhaiskasvatuksen maksuttomuuskokeilu	5	5	0
Vieraskielisten oppilaiden opetuksen tukeminen	2	2	0
Yleissivistävän koulutuksen innovatiiviset oppimisympäristöt, digitaaliset koulutuspalvelut, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistäminen sekä sen hyödyntäminen	1	1	0
OKM yhteensä	38	37	0
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala			
Kärkihanke: Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma	-7	-2	5
Kärkihanke: Osatyökykyisille väyliä työhön, kuntapilotit	-1	-1	0
Koulutus-EVO-korvaukset	1	1	0
Valinnanvapauden pilottihankkeet	80	80	0
Valtion korvaus kunnille ja kuntayhtymille laittomasti maassa olevien kiireelliseen sosiaalihuoltoon	5	5	0
STM yhteensä	78	83	5
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala			
Kärkihanke: Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen	-1	-1	0
Ohjaamo-toiminnan vakiinnuttaminen	5	5	0
Palkkatuki kunnille ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisen määräraikainen kokeilu	-3	-3	0
TEM yhteensä	1	1	0
Ympäristöministeriön hallinnonala			
Jätelain muutos, jolla mahdollistetaan valvontaviranomaisille valvontamaksujen periminen jätelain edellyttämistä tarkastuksista ja valvonnasta.	0	2	2
Ympäristönsuojelulain 205 §:n muutos siten, että kunta voi periä maksun myös onnettomuus-, haitta ja rikkomustilanteissa tehtävistä tarkastuksista	0	1	1
YM yhteensä	0	4	4

Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen, milj. euroa, muutos 2017—2018¹⁾

	Menot	Tulot	Netto
2. Verotuksen ja maksujen muutokset			
Kiinteistöveron korottaminen hallitusohjelman mukaisesti	0	25	25
Tuulivoimapuistojen kiinteistövero	0	5	5
Tuloveroperustemuutoksista seuraava verotuottomenetys (-131 milj. euroa) ja niiden valtionosuuskompensaatio	0	0	0
Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen	0	-91	-91
Varhaiskasvatusmaksujen alennuksen kompensointi: Yhteisöveron jako-osuuden muutos	0	60	60
Varhaiskasvatusmaksujen alennuksen kompensointi: Kiinteistöveron korotus	0	25	25
Verotuksen ja maksujen muutokset yhteensä	0	24	24
3. Kustannustenjaon tarkistus			
VM	0	-177	-177
OKM	0	-3	-3
Kustannustenjaon tarkistus yhteensä	0	-180	-180
4. Indeksijäädytykset			
Valtionosuusindeksin jäädytys			
— VM	0	-42	-42
— OKM	0	-4	-4
KEL-indeksin jäädytys ja indeksisidonnaisten menojen lisä-			
vähennys			
— Vaikutus kuntien osuuteen etuusmenoista	-8	0	8
— Vaikutus kuntien verotuloihin	0	17	17
Indeksijäädytykset yhteensä	-8	-29	-21
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä	-94	-223	-129

¹⁾ Valtion budjetilla on kuntatalouteen myös välillisiä vaikutuksia, joita ei ole huomioitu tässä taulukossa. Taulukossa luvut on pyöristetty lähimpään täyteen miljoonaan euroon, josta johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

²⁾ Varhaiskasvatusmaksujen alennuksesta aiheutuvat tulomenetykset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti.

8. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous
8.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on tällä hetkellä yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan v. 2018 olevan n. 4,7 mrd. euroa ja menojen n. 5,1 mrd. euroa. Rahastotalouden nettomääräiseksi alijäämäksi muodostuu n. 406 milj. euroa v. 2018. Rahastotalouden tulot ovat vähentyneet edelliseen vuoteen verrattuna. Esim. Rahoitusvakauserärahaston tuloja vähensi 50 milj. eurolla Nordea-pankin muuttuminen Suomessa sivuliikkeeksi v. 2017. Valtion eläkerahaston tulot vähenevät valtion eläkejärjestelmän henkilöstömäärän pienentyessä. Poikkeuksellisen alhainen korkotaso näkyy Valtion asuntorahaston ja Valtion eläkerahaston korkotulojen ja voitontuloutusten supistumisena. Rahastojen yhteenlasketun rahoitusaseman heikkenemiseen vai-

kuttaa lisäksi se, että Ydinjätehuoltorahaston myöntämien lainojen v. 2018 ajoittuva takaisinmaksut ovat tavanomaista vähäisemmät. Rahastotaloudesta budjettitalouteen tehtävät tuloutukset kasvavat hieman edelliseen vuoteen verrattuna. Rahastoista ehdotetaan tuloutettavaksi valtion talousarvioon yhteensä n. 1,8 mrd. euroa ja niihin ehdotetaan siirrettäväksi n. 0,6 mrd. euroa v. 2018. Kansantalouden tilinpidossa Valtion eläkerahasto luetaan kuuluvaksi työeläkelaitosten sektoriin muiden valtion talousarvion ulkopuolisten rahastojen ollessa osa valtionhallinnon sektoria. Budjettitalouden ulkopuolisten rahastojen nettoalijäämä ilman Valtion eläkerahaston huomioon ottamista on arviolta n. -160 milj. euroa.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2016	2017**	2018**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	230	245	175
Sekalaiset tulot	192	154	127
Eläkemaksut	1 471	1 376	1 358
Korkotulot ja voiton tuloutukset	780	368	359
Siirrot talousarviosta	522	541	560
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 194	2 685	2 579
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	2 762	2 433	2 080
Tulot yhteensä	5 956	5 118	4 659
Kulutusmenot	101	102	111
Siirtomenot	929	907	847
Korkomenot	1	1	2
Siirrot talousarvioon	1 902	1 854	1 878
Muut menot	13	20	20
Menot pl. rahoitustaloustoimet	2 946	2 884	2 858
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	2 094	2 108	2 207
Menot yhteensä	5 041	4 992	5 065
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	916	125	-406

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa. Talousarviovuoden alussa rahasto on kuitenkin velaton eikä varainhankintatarvetta ole. Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan vuoden 2018 alussa n. 4,9 mrd. euroa (v. 2016 tilinpäätös: 5,2 mrd. euroa) ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 14,5 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 12 mrd. euroa, omistusasuntolainojen osatakauksissa n. 2,1 mrd. euroa, aravalainojen ensisijaislainoissa n. 0,05 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakauksista n. 0,3 mrd. euroa.

Lisäksi vuokratalojen rakentamislainoista aiheutuvia vastuita ennakoidaan olevan n. 0,5 mrd. euroa. Takausvastuut kasvavat edelleen lähivuosina tuotantotukien muututtua korkotukilainoitukseksi ja erilaisten takausmallien lisääntyessä.

Vuonna 2018 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 460 milj. euroa. Tästä myönnettyjen aravalainojen palautusten osuus on 450 milj. euroa. Aravalainoja maksetaan takaisin tällä hetkellä vuosittain n. 400 milj. euron verran, mistä johtuen asuntorahaston likvidit varat nousevat v. 2018 n. 1,7 mrd. euroon. Rahaston tulonlähteet kuitenkin ehtyvät siinä vaiheessa, kun vanhat aravalainat on maksettu takaisin. Samaan aikaan varoista maksetaan avustukset ja korkotuet, joiden määrä on toistaiseksi ollut alhainen matalien korkojen ansiosta. Korkojen noustessa myös rahastosta ulos maksettavien korkotukien määrä nousee. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 1 410 milj. euroa, vuokra-asuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Rahastosta maksettavien avustusten, akordien ja kehittämisrahan valtuudeksi ehdotetaan yhteensä 171,2 milj. euroa. Vuonna 2018 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi valtion talousarvioon 12 milj. euroa, joka vastaa valtion talousarvion puolella kannettavaa rahaston oman pääoman korkokustannusta.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asplainoissa vuoden 2018 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,6 mrd. euroa, joka vastaa n. 143,1 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahaston avulla varaudutaan valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien tulevien eläkkeiden maksamiseen ja pyritään tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina arviolta 998 milj. euroa v. 2018. Työntekijän eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon arviolta yhteensä 411 milj. euroa. Näiden lisäksi rahastolle tilitetään siirtymämaksuina yhteensä 21 milj. euroa.

Valtion eläkerahaston sijoitusomaisuuden arvo oli maaliskuun 2017 lopussa 19,2 mrd. euroa, mikä on n. 21 % suhteessa valtion eläkevastuuseen vuoden 2016 lopussa. Sijoitussalkun arvo nousi 0,5 mrd. eurolla edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 % valtion eläkevastuusta. Rahaston hallituksen hyväksymän strategian mukaan tavoitteeseen pyritään viimeistään v. 2033. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2016 lopussa 93 mrd. euroa.

Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon vuosittain 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta. Siirto talousarvioon on 1,9 mrd. euroa v. 2018.

Valtiovarainministeriön asettama strateginen tulostavoite on, että Valtion eläkerahaston sijoitus-toiminta tuottaa pitkällä aikavälillä enemmän kuin valtion näkökulmasta riskitön sijoitusvaihtoehto, jolla tarkoitetaan valtion nettovelan kustannusta. Toiminnallisena tulostavoitteena on saavuttaa riskikorjattu sijoitustuotto, joka ylittää rahaston sijoitussuunnitelmassa määritellyn vertailuindeksin tuoton.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen.

Vuonna 2018 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta 137,9 milj. euroa, kun huomioon on otettu vuodelta 2017 siirtyväksi arvioidut erät. Yhtenä käyttökohteena on rahastosta myönnetty kokonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset. Määrärahan mitoituksessa on v. 2018 otettu huomioon hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategisen painopistealueen kärkihankerahoituksena 49 milj. euroa (30 milj. euroa v. 2017) siirtona Maatilatalouden kehittämisrahastoon. Lisävaroin turvataan tuotantorakennetta parantavien, kustannuksia vähentävien sekä uuden teknologian ja prosessien käyttöönottoa tukevien investointien rahoitus ja panostetaan erityisesti ympäristön tilaa, eläinten hyvinvointia sekä uusiutuvan energian käyttöä edistävien investointien rahoitukseen. Avustuksia arvioidaan myönnettävän 44,5 milj. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta, Ydinturvallisuustutkimusrahastosta ja Ydinjätetutkimusrahastosta. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston lainaustoiminnan voitosta. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat käytettävissä. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -tutkimusreaktori. Varautumisrahaston tase on vuoden 2016 tilinpäätöksen mukaan n. 2,5 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergialaissa määritellyt veronluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta vuonna 2017 kerättävät maksut ovat yhteensä n. 8,8 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut n. 3,4 milj. euroa. Tiedossa on, että osa ydinjätehuollon tutkimushankkeisiin tarkoitetuista varoista jää käyttämättä ja varat palautetaan jätehuoltovelvollisille maksujen suhteessa. Näin ollen v. 2017 ydinjätetutkimukseen käytetään n. 3,3 milj. euroa. Ydinlaitosten haltijoilta ja jätehuoltovelvollisilta v. 2018 kerättävien maksujen arvioidaan pysyvän jotakuinkin vuoden 2017 tasolla, eli olevan yhteensä n. 12,2 milj. euroa.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu. Taloustaantumien aiheuttamien sähkön kulutuksen laskun ja liikennepolttonesteiden kulutuksen pienenemisen johdosta maksun tuotto on alentunut noin 10 %, ja se on vakiintunut vajaaseen 45 milj. euroon vuodessa.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuus normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu.

Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti. Öljyn varmuusvarastoissa on meneillään laaja ympäristönormien muuttumisesta johtuva kierrätysohjelma, joka jatkuu ainakin vuoden 2017 loppuun.

Tilinpäätöksessä vuodelta 2014 ja 2015 jouduttiin öljyvarastojen arvoja alentamaan yhteensä 442 milj. eurolla öljyn maailmanmarkkinahintojen voimakkaan alenemisen johdosta. Viime tilikaudella öljyn hintataso vahvistui, minkä seurauksena aikaisempina tilikausina tehtyjä arvon alennuksia palautettiin 337 milj. euron arvosta.

Vaihto-omaisuuden arvon nousun vuoksi tilikauden tulos oli ennätysmäinen 384 milj. euroa. Tuloksen vuoksi rahaston taseen loppusumma nousi 312 milj. eurolla 1919 milj. euroon.

Valtioneuvoston alennettua öljyn ja viljan varmuusvarastointitavoitteita rahastosta tuloutettiin valtion talousarvioon vuoden 2015 realisointien tuottoina 65 milj. euroa. Varastotasojen alentaminen jatkuu, minkä vuoksi valtiolle tuloutetaan vuosina 2018 ja 2019 arviolta 100 milj. euroa. Tuloutettava summa riippuu ratkaisevasti öljynmaailmamarkkinahinnan ja dollarin eurokurssin muutoksista.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takausten ja muiden valtiontakuurahastolain (444/1998) 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttäminen. Rahaston varoista hoidetaan myös entisen Valtiontakuuksuksen ja sitä edeltäneiden Vientitakuulaitoksen ja Valtiontakauslaitoksen antamat takuut, takaukset ja muut vastuusitoumukset.

Valtiontakuurahaston vastuulla oleva Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2016 lopussa n. 18,4 mrd. euroa. Vastuukanta kasvoi edellisen vuoden lopusta n. 1 mrd. euroa. Toimialoista telakoiden ja varustamoiden osuus oli vuoden 2016 lopussa 49 % ja televastuiden 24 %. Vastuiden voimakas kasvaminen on johtunut pääosin siitä, että telakoiden ja varustamoiden vastuut kaksinkertaistuivat vuoden 2015 aikana ja ne kasvoivat myös jonkin verran vuonna 2016. Suurimpia vastuumaita ovat Yhdysvallat, Saksa, Brasilia, Venäjä ja Espanja. Valtiontakuurahastossa oli vuoden 2016 lopussa varoja n. 666 milj. euroa. Rahastoon kertyy vuosittain tuloja n 5 milj. euron arvosta pääasiassa takaisinperintäsaamistuloina.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät ja yksittäiset muut riskipitoiset vastuut pitävät riskitason korkeana ja vaikka tappio-odotukset lyhyellä aikavälillä ovat alhaiset, niin keskittymät saattavat aiheuttaa luottotappioiden kasvua seuraavien vuosien aikana. Vuoden 2017 aikana rahaston kokonaisvastuiden määrä tulee kasvamaan ja on mahdollista, että vastuukanta kehittynee riskipitoisempaan suuntaan tulevaisuudessa ottaen huomioon muiden tekijöiden ohella myös valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) 6 §:n mukaisen erityisriskinoton lisäämisen sekä eduskunnan alkuvuodesta 2016 hyväksymän linjauksen Finnveran vienti- ja alusluottojen rahoitusval-

tuuksien ja vientitakuuvaltuuksien merkittävästä korottamisesta. Vuoden 2016 keväällä valtuuksia nostettiin 17 mrd. eurosta 19 mrd. euroon ja vuoden 2016 lopussa 19 mrd. eurosta 27 mrd. euroon. Suuret toimialakohtaiset riskikeskittymät ja kansainvälisen talouden epävakaa tilanne lisäävät tarvetta ylläpitää rahaston likvidejä varoja tasolla, jolla maksuvalmius säilytetään riskipositiota vastaavana.

Rahoitusvakausrahasto

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausrasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahastoa. Se muodostuu vakausermaksuin kartutettavasta kriisieratkaiserahastosta ja talletussuojamaksuin kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakausermaksut tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisieratkaiserahastoon. Vuonna 2018 arvioidaan vakausermaksuja kertyvän yhteensä 55 milj. euroa. Yhteisen kriisieratkaiserahaston varoja käytetään silloin, kun omistajan- ja sijoittajanvastuu ei riitä kattamaan laitoksen tappioita.

Talletussuojarahasto kartutetaan luottolaitosten maksamilla talletussuojamaksuilla talletussuojadirektiivin edellyttämälle vähimmäistasolle 10 vuodessa. Talletussuojamaksuja arvioidaan kertyvän vuosittain 45 milj. euroa. Rahoitusvakausrasto päättää korvausten maksamisesta ja vastaa korvausten maksatuksesta tallettajille, jos tallettajien suojaamiseksi on tarpeen maksaa korvauksia talletussuojarahastosta.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Julkisen palvelun kustannukset katetaan valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävällä siirrolla, jonka suuruus v. 2018 on 508 milj. euroa. Rahoitus on siirretty kehysten ulkopuolelle Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta pohtineen parlamentaarisen ryhmän esityksen mukaisesti. Yleisradio Oy:n rahoituksen indeksikorotus jätetään tekemättä vuoden 2018 osalta.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU -komission säätlemää maatalouden interventiotoimintaa. Arvioiden mukaan viljojen markkinahinnat pysyvät riittävän korkealla, ettei kiinnostusta interventiovarastointiin ole. Maitosektorin vaihteleva markkinatilanne saattaa johtaa siihen, että komissio avaa ajoittain rasvattoman maitojauheen interventiovarastoinnin.

Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2018 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 0,23 milj. euroa, josta 0,20 milj. euroa katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla ja loppu rahaston omasta pääomasta.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa.

Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2018 olevan noin 11,6 milj. euroa.

Palosuojelurahaston keskeisimmät avustuskohdeet ovat pelastusalan järjestöjen valistus- ja koulutustoiminta, pelastusalan tutkimus- ja kehittämistoiminta sekä pelastustoimen alueiden, kuntien ja sopimuspalokuntien paloasema- ja kalustohankkeet. Rahastolla on merkittävä rooli erilaisten pelastustoimen kehittämishankkeiden sekä paloasemien ja kalustohankintojen rahoittajana pelastustoimen toimialalla.

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahasto saa varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä perittävistä öljysuojamaksusta. Öljyisten maiden kunnostukseen siirretään lisäksi valtion talousarviossa öljyjättemaksuina kertyneitä tuloja. Rahastoon ehdotetaan siirrettäväksi valtion talousarviosta 3,0 milj. euroa v. 2018. Öljyn merikuljetusten kasvu Suomenlahdella lisää valtion ja alueiden pelastustoimien torjuntavalmiushankintoja ja niistä aiheutuvia korvaustarpeita. Vuonna 2016 rahastosta maksettiin korvauksia lähes 14 milj. euroa. Öljysuojamaksu on 0,50 euroa öljytonnilta.

8.2. Liikelaitokset

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallituksesta on muodostettu 15.4.2016 valtion liikelaitos (laki Metsähallituksesta 234/2016, laki valtion metsätalousosakeyhtiöstä 235/2016) jonka toiminta ei enää perustu lakiin valtion liikelaitoksista (1185/2002). Metsähallitukseen ei myöskään sovelleta valtion liikelaitoksista annettua lakia (1062/2010).

Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallinto-tehtäviä. Metsähallitus harjoittaa metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Senaatti-kiinteistöt on valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja valtion virastoille ja laitoksille. Senaatti-kiinteistöt voi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalta.

Metsähallituksen voiton tuloutukseksi valtion talousarvioesityksessä on budjetoitu 94,9 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen voiton tuloutukseksi 85 milj. euroa.

Valtion liikelaitostoiminta v. 2018

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun pääoman varaisuus- tuotto	Oma- varaisuus- aste	Investointi- menot	Henkilöstö keskim.
	milj. €	muutos, %	milj. €	liike- vaihdosta (%)	(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt	657,6	5,6	75,9	11,5	2,7	62,6	250	330
(konserni)	662,5	5,5	82,3	12,4	2,7	62,2		332
Metsähallitus	101,5	1,7	98,8	97,3	3,4	98,0	20	147
(konserni)	346,2	3,0	111,1	32,0	4,4	98,0		730
Yhteensä	759,1		174,7				270	477

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2018 (milj. euroa)

Liikelaitos	Senaatti- kiinteistöt	Metsähallitus	Yhteensä
Tuloutukset talousarvioon			
— takausmaksut	4,0	-	4,0
— korot	6,4	-	6,4
— voiton tuloutukset	85,0	94,9	179,9
— lainojen takaisinmaksut	21,0	-	21,0
Yhteensä	116,4	94,9	211,3
Erityistehtävien määrärahat	-	36,7	36,7

8.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Tavoitteena on vahvistaa ja vakauttaa kotimaista omistusta kansallisesti tärkeissä yhtiöissä, ja valtio sitoutuu omistamiensa yritysten omistaja-arvon pitkäjänteiseen kasvattamiseen. Valtion yhtiöomaisuutta kehitetään palvelemaan kasvua ja työllisyyttä. Omaisuutta käytetään tehokkaasti sekä nykyisen omistuksen aktiiviseen kehittämiseen että uuden yritystoiminnan synnyttämiseen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Valtio-omistaja edellyttää, että kaikki yhtiöt jatkavat yritysvastuun kehittämistä koko liiketoimintaansa ohjaavana teemana, osana strategiaa, riskiarviointia sekä hallitus- ja johtoryhmätyöskentelyä sekä asettavat sille mitattavat tavoitteet.

8.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna ydinsektoreiden sekä ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden rahoitusasemaan ja velkaan¹⁾

Luettelo kaikista kansantalouden tilinpidossa julkisyhteisöihin luokitelluista yksiköistä alasektoreittain on Tilastokeskuksen verkkosivuilla osoitteessa:

http://www.stat.fi/meta/luokitukset/_linkki/julkisyhteisot.html

Julkisyhteisöjen rahoitusasema on alijäämäinen vuosina 2016—2018 koko vuosien 2015—2021 tarkastelujakson ajan.

Alijäämästä valtaosa on valtion ydinsektorin, budjettitalouden, alijäämää, mutta myös paikallis-hallinnon ydinsektori, kunnat ja kuntayhtymät, on alijäämäinen. Sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden yhteenlaskettu alijäämä on n. 0,5 % suhteessa BKT:hen.

Julkisyhteisöjen velan suhde BKT:hen on laskevalla uralla. Velkasuhde laskee alle 60 prosentin v. 2018. Velasta suurin osa on valtion budjettitalouden velkaa. Myös kunnilla ja kuntayhtymillä on velkaa merkittävässä määrin. Ydinsektoreiden ulkopuolisista yksiköistä lähinnä kiinteistöyhtiöillä on velkaa. Ydinsektoreiden ulkopuolisten yksiköiden rahoitusaseman tai velan ei odoteta juurikaan muuttuvan tarkastelujaksolla.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2015	2016	2017	2018
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-2,7	-1,8	-1,2	-1,4
Velka suhteessa BKT:hen	63,6	63,1	62,5	61,9
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-2,1	-1,5	-0,7	-0,9
Velka suhteessa BKT:hen	61,4	60,7	60,3	59,7
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,7	-0,3	-0,5	-0,5
Velka suhteessa BKT:hen	2,2	2,4	2,3	2,2

¹⁾ Budjettikehysdirektiivin 14(1) artiklan mukaan jäsenvaltioiden on vuotuisten talousarviomenettelyjen puitteissa yksilöitävä ja esiteltävä kaikki julkisyhteisöjen yksiköt, jotka eivät muodosta alasektoritasolla säännönmukaisten talousarvioiden osaa. Julkisyhteisöjen yksiköiden vaikutus julkisyhteisöjen rahoitusasemaan ja velkaan on esiteltävä vuotuisten talousarviomenettelyjen ja keskipitkän aikavälin talousarviosuunnitelmien puitteissa.

9. Valtion tuotto- ja kululaskelma ja tase

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitosten (Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdistelty valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2017 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2017. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtiontaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

9.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2017

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitokset eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2017 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle.

Talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitosten taloudellinen kehitys on kääntynyt parempaan suuntaan alkuvuodesta 2017. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2017 oli 1 063 milj. euroa (v. 2016: 1 848 milj. euroa). Kokonaislaskelman kulujäämä on pienentynyt 785 milj. euroa. Kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä on kuitenkin kokonaislaskelmassa tehtävistä eliminoinneista johtuen 711 milj. euroa (v. 2016: 698 milj. euroa) suurempi kuin valtion talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitosten erillisraportoinnista suoraan yhteenlaskettu kulujäämä.

Kokonaistuottojäämät ja kokonaiskulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2016 ja 1.1.—30.6.2017 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitosten voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2016	-2 005	726	129	-1 848
1—6/2017	-1 391	874	165	-1 063

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2017 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2017	1.1.— 30.6.2016
--	------------------------	----------	----------------	--------------	--------------------	--------------------

TOIMINNAN

TUOTOT

Maksullisen toiminnan

tuotot 389 484 49 001 152 189 644 590 030 620 037

Vuokrat ja käyttö-
korvaukset 20 104 1 794 321 745 273 862 69 781 72 582

Muut toiminnan tuotot 118 040 932 548 56 223 286 918 819 894 798 632

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2017 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2017	1.1.— 30.6.2016
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	234 268	7 398	28 735		270 401	311 938
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	340	8	154		502	-340
Henkilöstökulut	2 190 689	3 122	40 720	244 958	1 989 573	2 091 341
Vuokrat	355 991	1 890	42 181	273 862	126 200	129 299
Palvelujen ostot	1 182 699	11 119	110 909	977	1 303 749	1 495 646
Muut kulut	295 262	2 955	53 802	7 608	344 411	346 016
Valmisteveraston lisäys (-) tai vähennys (+)	199				199	-276
Valmistus omaan käyttöön	-44 702				-44 702	-13 741
Poistot	527 296	6 668	98 984		632 948	610 445
JÄÄMÄ I	-4 214 405	950 174	154 672		-3 143 577	-3 479 077
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	1 352 900	469 621	8 757	146 500	1 684 777	1 473 499
Rahoituskulut	-574 430	-126 351	-16 181		-716 962	-588 335
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	3 638				3 638	4 376
Satunnaiset kulut	-3 132				-3 132	-2 972
JÄÄMÄ II	-3 435 430	1 293 444	147 248		-2 175 256	-2 592 509
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	71 797				71 797	74 795
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	684 641	31			684 672	664 259
Muut siirtotalouden tuotot	961 348	23 625	17 752	931 548	71 177	71 130
Kulut						
Paikallishallinnolle	5 320 650	12 681			5 333 330	5 652 420
Sosiaaliturvarahastoille	7 020 545				7 020 545	6 440 508
Elinkeinoelämälle	1 950 970	18 770		17 752	1 951 988	2 020 315
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 347 682	49 505			1 397 187	1 389 286

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2017 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2017	1.1.— 30.6.2016
Kotitalouksille	2 141 132	940			2 142 073	2 110 884
Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille	1 040 683	121 897			1 162 579	953 315
Ulkomaille	332 008				332 008	350 545
Muut siirtotalouden kulut (ml. yliopistot)	2 676 595	277 516		338 146	2 615 966	2 602 374
JÄÄMÄ III	-23 547 907	835 791	165 000		-23 303 285	-23 301 972
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	21 989 646	38 001		-44 743	22 072 390	21 353 925
Muut pakolliset maksut	167 581				167 581	99 822
VÄHEMMISTÖN OSUUS			43		43	15
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU- JÄÄMÄ						
	-1 390 680	873 792	165 043	711 424	-1 063 270	-1 848 209

Alkuvuoden positiivinen kehitys näkyi useimpien tuottojen lievänä kasvuna ja kulujen hallintana. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2017 alkuvuoteen 2016 olivat:

- Tuotot veroista ja pakollisista maksuista kasvoivat 786 milj. euroa ja olivat 22 240 milj. euroa
- Siirtotalouden tuotot kasvoivat edellisestä vuodesta 17 milj. euroa ja olivat 828 milj. euroa
- Rahoitustuotot kasvoivat 211 milj. euroa ja olivat 1 685 milj. euroa
- Toiminnan tuotot vähenivät 12 milj. euroa ja olivat 1 480 milj. euroa
- Poistoja lukuun ottamatta kaikki toiminnan kuluerät vähenivät edellisestä vuodesta, yhteensä 347 milj. euroa 4 623 milj. euroon. Euromääräisesti merkittävin kulujen pieneneminen oli palvelujen ostoissa (Maahanmuuttoviraston osuus 201 milj. euroa) sekä henkilöstökuluissa (pieneneminen yhteensä 102 milj. euroa)
- Siirtotalouden kulut kasvoivat 436 milj. euroa ja olivat yhteensä 21 956 milj. euroa. Siirtotalouden kuluista kasvoivat eniten maksut sosiaaliturvarahastoille (580 milj. euroa) ja Euroopan unionille (209 milj. euroa)
- Rahoituskulut vähenivät 129 milj. euroa ja olivat 717 milj. euroa.

9.2. Valtion kokonaistase 30.6.2017

Valtion kokonaistase on kasvanut 30.6.2016 ja 30.6.2017 välillä 500 milj. euroa, mikä näkyy vie-raan pääoman ja esimerkiksi rahoitusomaisuuden kasvuna. Panostukset väylähankkeisiin näky-vät kokonaistaseessa rakenteiden 224 milj. euron kasvuna alkuvuonna 2017.

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusraken-teesta. Liikelaitosten omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarviotalou-den taseessa sijoituksina liikelaitosten peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Valtion kokonaistase 30.6.2017 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2017	30.6.2016
VASTAAVAA						
KANSALLISOMAI-SUUS						
Maa- ja vesialueet	53 402		941 794		995 196	983 671
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	16 124		34 018		50 143	54 427
Rakennukset	308 579		213 162		521 741	515 619
Muu kansallisuusomaisuus	48 878				48 878	46 748
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	107 616				107 616	50 612
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SJOITUKSET AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	39 682	1 541	840		42 063	45 473
Muut pitkävaikutteiset menot	482 149		8 408		490 557	391 649
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	232 717		344		233 061	206 699
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	14 804	1 182	2 886 023		2 902 009	2 894 121
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	1 077 815		484 911		1 562 726	1 584 235
Rakennukset ja rakennelmat	216 724		3 050 381		3 267 105	3 340 439
Rakenteet	17 837 498		28 153		17 865 651	17 641 878
Koneet ja laitteet ja kalusteet	575 394	20 273	5 742		601 410	546 779

Valtion kokonaistase 30.6.2017 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2017	30.6.2016
Muut aineelliset hyödykkeet	12 006	16 320	103 741		132 067	134 156
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	951 410		268 857	23 516	1 196 751	1 390 478
KÄYTTÖ- OMAISUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuusarvo- paperit	20 993 329	497 484	290 116	6 007 891	15 773 037	15 720 240
Euromääräiset sijoitukset	1 864 146	16 093 265			17 957 411	18 351 024
Valuuttamääräiset sijoitukset		3 256 226			3 256 226	3 474 683
KÄYTTÖ- OMAISUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ						
	44 297 674	19 886 292	7 127 516		65 280 074	65 721 856
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAISUUS VAIHTO-OMAISUUS						
Aineet ja tarvikkeet	433 867	6 225			440 092	428 982
Keskeneräinen tuotanto	4 905				4 905	13 936
Valmiit tuotteet/Tavarat	37 721	1 306 477	16 268		1 360 466	1 054 755
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	6 136 776	30 136	90 603	1 383 974	4 873 540	5 632 431
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	74 284	57 479	59 648	39 675	151 735	126 917
Lainasaamiset	249 570	1 578 676		188 011	1 640 235	2 111 286
Siirtosaamiset	51 390	76 630	3 383	436	130 967	195 076
Muut lyhytaikaiset saamiset	264 463	104 887	25 371	443	394 279	351 208
Ennakkomaksut	881 227	591			881 818	882 093

Valtion kokonaistase 30.6.2017 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2017	30.6.2016
RAHOITUS-						
OMAIUUSARVO-						
PAPERIT JA MUUT						
LYHYTAIKAISET						
SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukko- velkakirjalainojen ostot		686 708			686 708	682 417
Muut euromääräiset sijoitukset	750 000				750 000	579 998
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot		500 054			500 054	100 030
RAHAT, PANKKI-						
SAAMISET JA MUUT						
RAHOITUSVARAT	2 608 431	3 235 495	78 015	2 757 035	3 164 906	1 951 504
VAIHTO- JA						
RAHOITUS-						
OMAIUUS						
YHTEENSÄ	11 492 633	7 583 359	273 289		14 979 705	14 110 632
VASTAAVAA						
YHTEENSÄ	56 324 905	27 469 650	8 589 779		81 983 352	81 483 565
VASTATTAVAA						
OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulko- puolella olevien valtion rahastojen pääomat		-16 159 263			-16 159 263	-14 870 283
Siirrot talousarvio- talouteen / liikelaitosten pääomat			6 008 187	6 007 891	295	85 222
Talousarviosiirrot		-611 300		-611 300		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-28 943 545	43 187 559	655 412	-146 500	15 045 927	17 142 709
Tilikauden tuotto-/kulu- jäämä	-1 390 680	873 792	165 043		-1 063 270	-1 848 239
VÄHEMMISTÖ-						
OSUUS						
Vähemmistöosuus			5 629		5 629	5 791

Valtion kokonaistase 30.6.2017 (1 000 euroa)

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitokset	Eliminoinnit	30.6.2017	30.6.2016
RAHASTOJEN PÄÄOMAT						
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	8 804				8 804	7 914
VARAUKSET						
Varaukset			4 493		4 493	3 806
VIERAS PÄÄOMA PITKÄAIKAINEN						
Otetut euromääräiset lainat	93 633 502		1 411 789	1 383 974	93 661 316	95 232 531
Otetut valuuttamääräiset lainat	1 194 031		7 000		1 201 031	1 492 980
Pitkäaikaiset siirtovelat	57 592				57 592	67 110
Muut pitkäaikaiset velat	406 855		871		407 725	488 165
LYHYTAIKAINEN						
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen yhdystilit	2 757 035			2 757 035		
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	6 693 272				6 693 272	241 958
Lyhytaikaiset lainat	3 074 347	5 000	219 844	188 011	3 111 179	4 386 574
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	428 291				428 291	241 203
Saadut ennakot	663 406		35 214	23 516	675 104	238 694
Ostovelat	242 910	1 790	10 921	39 675	215 946	220 303
Siirtovelat	1 629 728	24 155	40 781		1 694 665	1 782 387
Muut lyhytaikaiset velat	5 917 555	147 917	24 596	47 254	6 042 814	6 612 937
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ						
	116 698 525	178 863	1 751 015		114 188 935	111 004 843
VASTATTAVAA YHTEENSÄ						
	56 324 905	27 469 650	8 589 779		81 983 352	81 483 565

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2016 tilinpäätöksessä yhteensä 175,4 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, n. 93 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2017 yhteensä 47,5 mrd. euroa. Kasvua alkuvuodesta oli 1,5 mrd. euroa. Valtiontakausten ja -takuiden käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2017 yhteensä 71,1 mrd. euroa.

**Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä
30.6.2017 (mrd. euroa)**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Voimassa 30.6.2016	Käytettävissä enimmäis- määrä
Finnvera	12,8	14,0	14,8	14,6	17,5	22,6	22,6	23,8	35,6
Opintolainat	1,4	1,4	1,5	1,6	1,8	2,0	2,3	2,5	3,0
ERVV ¹⁾	0,0	2,1	5,1	6,2	6,6	6,2	6,3	7,0	7,7
Suomen Pankki ²⁾	..	..	..	..	0,6	0,5	0,6	0,5	8,1
Valtion rahastot	7,9	9,2	10,2	11,2	11,8	12,3	13,1	13,1	15,5
Muut	0,3	0,6	0,8	0,5	0,9	0,6	1,1	0,6	1,3
Yhteensä	22,3	27,3	32,5	34,0	39,2	44,2	46,0	47,5	71,1

¹⁾ Euroopan rahoitusvakausväline

²⁾ tieto puuttuu vuosien 2010—2013 osalta

9.3. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 19,8 mrd. euroa 31.12.2016. Liikenneväylät muodostivat 44,4 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 44,7 mrd. euroa.

Valtion talousarvioletalouden käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset (mrd. euroa)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Väylärakenteet ja maa- pohjat	17,9	17,8	18,2	18,6	18,8	18,9	19,0	19,1	19,6	19,6	19,8
Käyttöomaisuusarvo- paperit ja muut pitkä- aikaiset sijoitukset	17,3	17,1	20,0	20,4	20,7	21,6	22,7	22,0	22,5	22,7	23,1
Muu käyttöomaisuus	1,9	1,8	1,6	1,7	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	37,0	36,7	39,7	40,6	41,0	42,2	43,3	42,9	43,8	44,1	44,7

Vuosina 2000—2016 väylärakenteisiin ja niiden maapohjiin on investoitu n. 14,4 mrd. euroa. Poistot ovat olleet vastaavana ajankohtana noin 12,5 mrd. euroa. Väyläomaisuuden hankintamenopohjainen tasearvo on siten kasvanut n. 1,9 mrd. euroa kyseisenä ajanjaksona.

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2016 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	824	781	42
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
Yht.	8 891	9 123	-232	5 334	3 198	2 135	148	201	-53	14 372	12 522	1 850

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta väyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella n. 232 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit ja vesiväylien osalta vastaavasti n. 53 milj. euroa. Väylien investointien ja poistojen erotusta voidaan hankintamenopohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet n. 2,1 mrd. euroa suuremmat kuin poistot.

9.4. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n ja Neste Oil Oyj:n osakkeet. Niiden kirjanpitoarvo oli n. 5,7 mrd. euroa ja markkina-arvo 11,5 mrd. euroa 31.12.2016. Osakkeiden markkina-arvo 1.8.2017 oli 11,6 mrd. euroa.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2007—2017 (mrd. euroa)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	1.8.2017
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	28,0	8,8	10,4	12,1	8,6	7,8	9,5	10,9	10,2	11,5	11,6
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	8,8	5,8	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	19,3	2,9	4,8	6,4	3,0	2,2	3,9	5,2	4,6	5,9	5,9

9.5. Valtion negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtion kokonaistaseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Valtion kokonaistaseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2017 (-32,2 mrd. euroa) on rahastojen ja liikelaitosten positiivista omista pääomista johtuen talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa (-60,2 mrd. euroa) olennaisesti pienempi.

Valtion oman pääoman kehitys 2007—30.6.2017 (mrd. euroa)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	30.6.2017
Talousarviotalouden oma pääoma	-11,9	-8,1	-15,8	-24,9	-30,4	-37,1	-44,2	-50,3	-55,1	-59,0	-60,4
Rahastojen oma pääoma ¹⁾								26,7	26,5	27,0	27,3
Liikelaitosten oma pääoma								6,8	6,7	6,8	6,8
Kokonaistaseen oma pääoma								-22,7	-27,7	-31,5	-32,2

¹⁾ Rahastojen ja liikelaitosten oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli n. 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuksista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja v. 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarviotalouden tilinpäätökset ovat olleet tappiollisia vuodesta 2009 lähtien. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2018

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	43 996 981 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	14 498 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot	9 511 000 000
02. Yhteisövero	4 194 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	73 000 000
04. Perintö- ja lahjaverot	720 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	18 895 700 000
01. Arvonlisävero	17 911 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	813 000 000
03. Apteekkiverot	171 700 000
08. Valmisteverot	7 378 000 000
01. Tupakkaverot	1 042 000 000
04. Alkoholijuomaverot	1 487 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	151 000 000
07. Energiaverot	4 683 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot	15 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	3 107 000 000
03. Autovero	896 000 000
05. Varainsiirtovero	786 000 000
06. Arpajaisvero	235 000 000
07. Ajoneuvovero	1 174 000 000
08. Jätevero	16 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	118 281 000
03. Ratavero	4 870 000
04. Eräät viestinnän maksut	20 369 000
05. Eräät liikenteen maksut	28 900 000
06. Väylämaksut	47 400 000
08. Öljyjätmaksu	4 000 000
09. Muut verotulot	6 000 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	3 795 000
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	2 947 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	5 522 448 000
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	34 907 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	982 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	33 925 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	146 860 000
10. Tuomioistuintulot	46 110 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	25 000 000
20. Ulosottomaksut	73 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	27 654 000
98. EU:lta saatavat tulot	25 704 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	1 950 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	4 526 000
01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	4 500 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 338 961 000
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	129 073 000
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	24 606 000
13. Evankelis-luterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	14 245 000

Osasto 12

3

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	9 974 000
25. Metallirahatulot	10 000 000
50. Siirto valtion eläkerahastosta	1 865 863 000
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	217 200 000
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	16 680 000
60. Työturvallisuusmaksu	850 000
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	35 800 000
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 500 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	13 170 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	586 800 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	18 300 000
88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan voittovaroista	564 500 000
99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	853 323 000
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	536 733 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	230 000 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	10 000 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	495 000
20. Hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen käytettävä osuus rahapelitoiminnan tuotosta	40 500 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	3 000 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	500 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	4 575 000
44. Kalastonhoitomaksut	10 100 000
45. Riistanhoitomaksut	11 920 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	5 500 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	5 550 000
10. Liikenneviraston tulot	4 700 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	850 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	391 779 000
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	2 869 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	31 810 000
50. EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	240 000 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	117 100 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	567 738 000
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 600 000
03. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	300 000
90. Rahapelitoiminnan tuotto	467 313 000
98. Valtionapujen palautukset	97 200 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	1 325 000

Osasto 13

35. Ympäristöministeriön hallinnonala	14 650 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	1 650 000
20. Siirto valtion asuntorahastosta	12 000 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 000 000
39. Muut sekalaiset tulot	549 700 000
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	172 200 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	75 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	300 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	2 500 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	2 769 190 000
01. Korkotulot	95 290 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	6 400 000
05. Korot muista lainoista	70 393 000
07. Korot talletuksista	1 000 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	17 497 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	2 404 000 000
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	2 404 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	90 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	90 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	179 900 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	179 900 000

Osasto 15

15. LAINAT	3 386 088 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	413 218 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	21 000 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	392 218 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	2 972 870 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	2 972 870 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:**55 674 707 000**

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21		€
21. EDUSKUNTA		124 743 000
01. Kansanedustajat		21 247 000
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		21 247 000
10. Eduskunnan kanslia		74 207 000
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		53 394 000
02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)		2 482 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		6 800 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)		3 531 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		4 000 000
74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)		4 000 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies		6 061 000
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		6 061 000
30. Ulkopoliittinen instituutti		3 618 000
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		3 398 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		220 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		15 527 000
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		14 937 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		590 000
90. Eduskunnan muut menot		4 083 000
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)		4 083 000

Pääluokka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI	19 030 000
01. Tasavallan presidentti	2 875 000
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126 000
02. Tasavallan presidentin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	199 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000
02. Tasavallan presidentin kanslia	16 155 000
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 055 000
02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	600 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 500 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	210 267 000
01. Hallinto	169 257 000
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	123 223 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	6 510 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
04. Pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajiensa matkat (siirtomääräraha 2 v)	867 000
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	11 400 000
24. Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	6 800 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 457 000
10. Omistajaohjaus	5 700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	29 635 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	29 635 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 405 000
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 405 000

Pääluokka 24

90. Muut menot	2 270 000
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
26. Suomi 100 (siirtomääräraha 3 v)	800 000
61. Jäsenmaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukseen (siirtomääräraha 2 v)	770 000

Pääluokka 24

24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 091 905 000
01. Ulkoasiainhallinto	243 384 000
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	218 638 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	982 000
21. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 155 000
29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	16 059 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	6 550 000
10. Kriisinhallinta	67 923 000
20. Suomalaisien kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (siirtomääräraha 2 v)	52 563 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)	15 360 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	686 266 000
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	546 266 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
89. Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	130 000 000
90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	94 332 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 341 000
51. Häädäntien avustaminen (arviomääräraha)	45 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	90 046 000
67. Kansainvälisen ilmastopöytäkirjan alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	100 000
68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	1 800 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	1 000 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	940 743 000
01. Ministeriö ja hallinto	122 788 000
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 068 000
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 661 000
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 058 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	12 032 000
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	115 000
22. Toimisto- ja viestintäjärjestelmien valtavirtaistaminen (siirtomääräraha 3 v)	2 590 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	43 902 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	8 362 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	19 000 000
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	413 409 000
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 544 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 447 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	250 147 000
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	65 071 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	76 200 000
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	100 522 000
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	100 522 000
30. Syyttäjät	44 205 000
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 205 000
40. Rangaistusten täytäntöönpano	214 709 000
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	210 009 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700 000
50. Vaalimenot	45 110 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	45 110 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 463 996 000
01. Hallinto	147 949 000
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 987 000
04. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet (siirtomääräraha 2 v) ...	1 739 000
20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	8 017 000
24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	22 555 000
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	100 409 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	225 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet ulkomail- le (arviomääräraha)	1 017 000
10. Poliisitoimi	760 991 000
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	720 682 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 141 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirto- määräraha 2 v)	9 168 000
21. KEJO-hankkeen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
20. Rajavartiolaitos	247 492 000
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	235 292 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	12 200 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	67 191 000
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 997 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 788 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)	2 406 000
40. Maahanmuutto	240 373 000
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)	49 395 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	137 594 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	6 800 000
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomäärä- raha)	46 584 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 871 971 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	388 977 000
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 085 000
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	372 017 000
10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 425 960 000
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 941 231 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	478 100 000
19. Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi (siirtomääräraha 3 v)	4 600 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 029 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	57 034 000
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	57 024 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	17 194 849 000
01. Hallinto	168 081 000
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 748 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistaja-ohjaus (siirtomääräraha 2 v)	245 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	124 088 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)	13 000 000
10. Verotus ja tulli	577 946 000
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	368 601 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	163 018 000
20. Kansallisen tulorekisterin menot (siirtomääräraha 2 v)	1 727 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	15 900 000
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	22 700 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	6 000 000

20. Palvelut valtioyhteisölle	39 881 000
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 721 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	50 000
06. Sähköisen asioinnin ja hallinnon yhteiset palvelut (siirtomääräraha 2 v)	110 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 000 000
10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	10 000 000
88. Senaatti-kiinteistöt	—
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	75 162 000
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 014 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 312 000
03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 836 000
40. Valtion alue- ja paikallishallinto	79 846 000
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 345 000
02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 399 000
03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	2 102 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	4 953 587 000
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 673 697 000
16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	2 050 000
17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	2 643 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	40 500 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	217 200 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	17 497 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	15 865 000
02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	15 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	850 000
12. Osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
70. Valtionhallinnon kehittäminen	259 575 000
01. Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 900 000
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	180 530 000
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	30 268 000
21. Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)	15 663 000
22. Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (siirtomääräraha 3 v)	15 114 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	8 100 000

Pääluokka 29

13

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	265 158 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	237 158 000
31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	15 000 000
33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	13 000 000
90. Kuntien tukeminen	8 469 121 000
20. Julkisen sektorin yhteisen tietohallinnon ja tiedon hallinnan kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
22. Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	200 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	8 457 931 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	7 990 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	261 000 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	261 000 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 011 777 000
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 947 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 500 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	11 550 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 984 000 000
87. Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta (arviomääräraha)	11 610 000
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	17 850 000
95. Satunnaiset säädöspерusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	150 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	12 400 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 584 861 000
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	243 800 000
01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 264 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	58 458 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 453 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	3 058 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	28 601 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 337 000
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 313 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	114 000 000
53. Eräät turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset (siirtomääräraha 2 v)	8 090 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 226 000

10. Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus 942 525 000

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 854 000
20. Yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	38 407 000
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	703 168 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	152 833 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 263 000

20. Ammatillinen koulutus 807 986 000

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 930 000
21. Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	26 737 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	768 271 000
33. Nuorten aikuisten osaamisohjelma (kiinteä määräraha)	5 048 000

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus 3 302 782 000

01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 605 000
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 031 000
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 113 000
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 648 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	141 821 000
22. Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	8 500 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 767 428 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	276 665 000
53. Rahapelitoiminnan voittovarot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	106 497 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	54 379 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	826 250 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	19 845 000

Pääluokka 29

15

86. Valtion rahoitus ammattikorkeakoulujen pääomaan (kiinteä määräraha)	24 000 000
89. Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	46 000 000

70. Opintotuki 588 895 000

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	613 000
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	54 200 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	449 326 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	31 456 000
59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	53 300 000

80. Taide ja kulttuuri 456 612 000

01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	3 966 000
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 277 000
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 316 000
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	4 866 000
06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 969 000
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	18 960 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	15 686 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 700 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	46 615 000
35. Valtionavustus Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden merkkihankkeen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	8 000 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	7 350 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	14 615 000
52. Rahapelitoiminnan voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	238 294 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	27 671 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 950 000
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusrakennukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	3 688 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	50 000
96. Lahjoitus Suomalais-virolaisen kulttuurisäätiön pääomaan (siirtomääräraha 2 v)	6 000 000

Pääluokka 30

90. Liikuntatoimi	166 468 000
30. Avustus Liikkuva koulu -ohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)	7 000 000
50. Rahapelitoiminnan voittovarot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	158 939 000
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille ja rahoitus liikuntatie-teellisten hankkeiden arviointikustannuksiin (kiinteä määräraha) ..	529 000
91. Nuorisotyö	75 793 000
50. Rahapelitoiminnan voittovarot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	54 770 000
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	19 523 000
52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 500 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 594 529 000
01. Hallinto ja tutkimus	132 162 000
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 010 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 804 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 343 000
23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	5 120 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	27 532 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	4 353 000
10. Maaseudun kehittäminen	413 879 000
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	75 276 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	25 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	58 330 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	67 767 000
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	3 466 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843 000
54. Hevostalouden edistäminen hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen tarkoitetulla rahapelitoiminnan tuotolla (siirtomääräraha 2 v)	40 092 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 305 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	136 800 000

20. Maa- ja elintarviketalous	1 796 020 000
02. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 125 000
03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 178 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	5 948 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	325 400 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	531 130 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	290 710 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	518 738 000
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 705 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 169 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	200 000
61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)	49 000 000
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	5 717 000
40. Luonnonvaratalous	198 877 000
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 520 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 880 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	8 486 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 745 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 575 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 450 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)	56 230 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 027 000
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	39 400 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	11 920 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 100 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 132 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 362 000
83. Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	50 000
64. Metsähallitus	6 454 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	6 454 000
70. Maanmittaus ja tietovarannot	47 137 000
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 137 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 000 000

Pääluokka 31**31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN
HALLINNONALA****3 362 555 000****01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot****495 221 000**

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 281 000
21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 660 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	479 280 000

10. Liikenneverkko**2 014 311 000**

01. Liikenneviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 014 000
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	1 398 000 000
35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v) ...	31 500 000
36. Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	16 100 000
41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
50. Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	13 000 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	323 700 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	123 000 000

20. Liikenteen viranomaispalvelut**69 953 000**

01. Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 853 000
40. Ajoneuvojen romutuspalkkio (siirtomääräraha 2 v)	8 000 000
41. Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	9 100 000
42. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000

30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut**214 421 000**

42. Valtionavustus koulutuksesta (siirtomääräraha 3 v)	841 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	101 420 000
51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200 000
63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	89 974 000
64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	12 683 000
66. Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimukset (siirtomääräraha 3 v)	5 303 000

Pääluokka 32

19

40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	523 104 000
01. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 156 000
45. Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	—
60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)	507 948 000
50. Sää-, meri- ja ilmastopalvelut	45 545 000
01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 545 000

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 841 524 000
01. Hallinto	270 324 000
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 054 000
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	168 025 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 939 000
21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)	2 056 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	36 072 000
40. Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	17 651 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	8 507 000
20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	895 861 000
01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 714 000
06. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	82 671 000
28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	400 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	250 900 000
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	1 500 000
42. Kasvukosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
43. Cleantech- ja biotalousratkaisujen sekä innovaatioiden kaupallistamisen tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	49 000 000
44. Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	56 159 000

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	42 300 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	89 303 000
50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
51. Naisille suunnattu innovaatiopalkinto (siirtomääräraha 2 v)	118 000
80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan (arviomääräraha)	96 986 000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	10 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	141 000 000
88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	35 000 000
89. Pääomasijoitus Tekes Pääomasijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	11 800 000
30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka	489 626 000
01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) .	162 576 000
51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	327 050 000
40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	79 731 000
01. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 188 000
03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 297 000
05. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 071 000
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 731 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	822 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	2 572 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	32 000 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000
50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	390 449 000
40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	12 171 000
43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	100 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	361 478 000
65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	1 700 000
60. Energiapolitiikka	466 977 000
01. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 513 000
20. Ergiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 500 000
40. Energiatuki (arviomääräraha)	57 694 000
41. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	14 950 000
43. Kioton mekanismit (arviomääräraha)	220 000

Pääluokka 33

21

44. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	314 100 000
45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha 3 v)	40 000 000
46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki (arviomääräraha)	27 000 000
47. Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
70. Kotouttaminen	248 556 000
03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 631 000
30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)	246 925 000

Pääluokka 33**33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN
HALLINNONALA****14 960 670 000**

01. Hallinto	90 459 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 929 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	550 000
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 106 000
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 278 000
07. Sosiaaliturva-asoiden muutoksenhakulautakunta (siirtomääräraha 3 v)	7 992 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	11 000 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	18 729 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirtomääräraha 2 v)	3 875 000
02. Valvonta	66 017 000
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 213 000
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 636 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 811 000
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 072 000
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 800 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	12 485 000

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	135 965 000
04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 541 000
25. Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus (siirtomääräraha 2 v)	7 400 000
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	50 500 000
50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v) ...	23 222 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	6 302 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 286 750 000
50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (arviomääräraha)	11 750 000
51. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 369 900 000
52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	3 800 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	17 600 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 478 800 000
55. Elatustuki (arviomääräraha)	214 600 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelut (arviomääräraha)	49 400 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	820 900 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	320 000 000
20. Työttömyysturva	2 652 070 000
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	26 840 000
50. Valtionosuus ansiopäivärahasta (arviomääräraha)	1 010 000 000
51. Valtionosuus peruspäivärahasta (arviomääräraha)	30 000 000
52. Valtionosuus työmarkkinatuesta (arviomääräraha)	1 555 400 000
55. Valtionosuudet Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	3 730 000
56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	26 100 000
30. Sairausvakuutus	2 119 700 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 119 700 000
40. Eläkkeet	4 584 800 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	61 000 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	685 300 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	233 000 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	10 000 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	15 000 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 580 500 000

50. Veteraanien tukeminen	181 246 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	1 250 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	12 600 000
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	88 000 000
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	40 000 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	100 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500 000
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	32 688 000
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	287 466 000
30. Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	500 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (siirtomääräraha 3 v)	400 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	15 000 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkäriskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	94 700 000
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	15 200 000
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	480 000
37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	5 346 000
38. Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	100 000 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)	28 990 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	17 550 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 300 000
70. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen	35 248 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	27 990 000
21. Terveystalvonta (siirtomääräraha 2 v)	680 000
22. Tartuntatautien talvonta (siirtomääräraha 2 v)	550 000
50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 200 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v) .	928 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	162 974 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	144 534 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	2 050 000
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	250 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	16 140 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	357 975 000
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	357 975 000

Päälukokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	181 154 000
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	57 258 000
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 456 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 637 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnäisäveromenot (arviomääräraha)	6 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoidon (siirtomääräraha 3 v)	1 730 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	100 305 000
20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	6 900 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 440 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	16 025 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	30 906 000
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 592 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	26 630 000
65. Öljyjätämaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 812 000
70. Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	23 591 000
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 741 000
30. Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	15 500 000
60. Siirto valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	850 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	1 231 910 000
01. Valtionvelan korko	1 221 000 000
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 221 000 000
09. Muut menot valtionvelasta	10 910 000
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	10 910 000

Määrärahojen kokonaismäärä:

55 674 707 000

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

- 1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;
- 2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;
- 3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;
- 4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;
- 5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;
- 6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin perusteissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

- 1) toimintamenomomentin vakioisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;
- 2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;
- 3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä;
- 4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksuosuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Tehtävän mukaan budjetoituja määrärahoja ovat jäljempänä käsiteltävät virastojen toimintameno määrärahat sekä erät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteiset määrärahat. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännönmukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

- 1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannon tekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,
- 2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,
- 3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannon tekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja
- 4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin perustelujen päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyselä-

ke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrarahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädetyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärarahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrarahana menomomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomaihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokalojen käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomomentilta.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vaakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahas-
ta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvon-
lisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion vi-
raston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suori-
tettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisä-
veroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrä-
rahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiir-
rot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoi-
hin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista ai-
neellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot
edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomomenteilta maksettavat kulutus- ja inves-
tointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden
ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin
käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on
esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalou-
teen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleis-
sen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistävälle keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momenteille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsien suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.50.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston

hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muiden valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)**80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat**

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettotettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa: Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja noin 44,0 mrd. euroa vuonna 2018. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 4,4 % vuodelle 2017 budjetoituun (talousarvio ml. lisätalousarvio) verrattuna. Verokertymään vaikuttavat veropohjien kehitys sekä veroperusteisiin tehtävät muutokset. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2018 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön 28.9.2015 päivätyssä muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Sipilän hallitusohjelman veropolitiikka tähtää kasvun, yrittäjyyden ja työllisyyden vahvistamiseen. Hallitusohjelman mukaiset verotuksen kärkitavoitteet vaalikaudella ovat:

- Verotus kannustaa tekemään työtä, yrittämään, työllistämään, ottamaan riskiä, omistamaan, investoimaan ja sijoittamaan Suomessa. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana
- Verotus on ennakoitavaa ja johdonmukaista. Verotuksen yleislinjasta sovitaan vaalikauden alussa ja vältetään epävarmuutta aiheuttavia linjanmuutoksia vaalikauden aikana
- Verotuksen keventämisen painopiste on pieni- ja keskituloisissa. Kannustinloukkuja puretaan. Palkkatulojen verotus ei millään tulotasolla kiristy
- Verotusta kehitetään niin, että yrittäminen, omistaminen ja investoiminen ovat nykyistä kannattavampaa. Verotuksen rakenne tukee Suomen kilpailukykyä ja hallituksen asettamia kärkitavoitteita. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin

— Verotuksen peruseriaate on laaja veropohja, matalat verokannat. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisen veronkierron estämiseksi

— Verotusmenettelyt ovat asiakaslähtöisiä ottaen huomioon verotuksen johdonmukaisuuden, ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden sekä tietojen saannin.

Keskeiset veroperustemuutokset vuonna 2018

Merkittävä osa hallitusohjelman mukaisista veroperustemuutoksista on jo toteutettu vuosina 2016 ja 2017. Vuonna 2018 hallitus jatkaa työn verotuksen keventämistä palkansaajamaksujen korotusten kompensoimiseksi. Veronkevennyksen rahoittamiseksi alkoholin sekä lämmityspolttoaineiden verotusta kiristetään.

Ansiotuloveroperusteita lievennetään vuonna 2018 kuluttajahintaindeksin muutosta vastaavasti. Lisäksi työn verotusta kevennetään yhteensä 300 milj. eurolla. Solidaarisuusveron alarajan määräaikaisen alentamisen voimassaoloa jatketaan. Parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaisesti yleisradioveron rakennetta muutetaan siten, että kaikkein pienituloisimpia vapautetaan verosta. Asuntolainan korkovähennysoikeuden supistamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa.

Tupakkaveron korotuksia jatketaan hallitusohjelman mukaisesti vuosina 2018—2019. Korotukset toteutetaan asteittain käyttäytymisvaikutusten hillitsemiseksi. Vuonna 2018 tupakkaveroa korotetaan kaksi kertaa, 1.1.2018 ja 1.7.2018. Autoverotusta kevennetään hallitusohjelman ja jo aiemmin säädetyn mukaisesti yhteensä noin 182 milj. eurolla vuosina 2016—2019. Alkoholiveroa korotetaan 100 milj. eurolla sekä lämmitys-, työkone- ja voimalaitospolttoaineiden energiaveroja nettomääräisesti 45 milj. eurolla v. 2018. Rataveron poiston ja väylämaksujen puolituksen voimassaoloa jatketaan vuoden 2018 loppuun saakka. Hallitusohjelman mukaisesti poistetaan varainsiirtovero tietyissä yhtiömuodon muutoksissa.

Kunnille kompensoidaan verotuksen kautta 60 milj. euroa kuntien järjestämän varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen vaikutusta. Kompensaatio toteutetaan korottamalla kuntien yhteisöveron jako-osuutta ja alentamalla valtion jako-osuutta vastaavasti.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2018 voimaan tulevien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin pysyvä vuositason vaikutus.

Keskeisten veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2018 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2018	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus kuluttajahintaindeksin nousua vastaavasti	-113	-123
— työn verotuksen keventäminen	-174	-190
— solidaarisuusveron alarajan määräaikaisen alentamisen jatkaminen	28	30

Keskeisten veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2018 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2018	Vaikutus vuositasolla
— asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	16	17
— määräaikaisten lapsivähennyksen voimassaolon päättymisen	18	20
— yleisradioveron rakennemuutos	-4	-7
Yhteisövero		
— kuntien järjestämän varhaiskasvatuksen maksujen alentamisen kompensaatio	-53	-60
Valmisteverot		
— alkoholiveron korotus	90	100
— lämmitys-, voimalaitos- ja työkonepolttoaineiden veronkorotus ¹⁾	46	52
— tupakkaveron korotus ²⁾	17	68
— rataveron poisto ja väylämaksun puolitus	-55	-55
Autovero		
— autoveron alennus ³⁾	-50	-50
Varainsiirtovero (ml. vaikutus yhteisöveron sekä ansio- ja pääomatuloveron tuottoon)		
— varainsiirtoveron poistaminen tietyissä yhtiömuodon muutoksissa	-1	-7
Yhteensä	-235	-205
— josta verotuottoa lisäävät	215	287
— josta verotuottoa vähentävät	-450	-492

¹⁾ Verotuotto kasvaa 52 milj. euroa ja energiaverojen palautukset 7 milj. euroa eli nettomääräisesti valtion tulot kasvavat vuositasolla 45 milj. euroa.

²⁾ Tupakkaveron korotukset toteutetaan jaksoittain, jolloin peräkkäisten veronkorotusten yhteisvaikutus vuonna 2018 on 68 milj. euroa verrattuna vuoteen 2017. Vuoden 2018 veroperustemuutosten vaikutus vuonna 2018 on 17 milj. euroa.

³⁾ Eduskunta päättänyt vuonna 2015.

Verotulojen kehitys**Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2015—2018 (milj. euroa)**

	2015 tilinpäätös	2016 tilinpäätös	2017 TA + I LTA	2018 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	12 597	13 261	13 400	14 498
Liikevaihtoon perustuvat verot	17 570	18 065	18 297	18 896
Valmisteverot	6 811	7 195	7 190	7 378
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 963	3 267	3 266	3 225
Yhteensä	39 941	41 787	42 153	43 997

Verotuksen kokonaistason vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna. Kokonaisveroasteen ennakoita alenevan noin 0,9 prosenttiyksiköllä vuoteen 2017 nähden.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2016	2017	2018
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	44,1	43,2	42,2
Valtio	21,0	20,9	20,5
Kunnat	10,2	10,1	9,7
Soturahastot	12,9	12,2	11,9
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	44,1	43,2	42,2
Välittömät verot	16,8	17,0	16,5
Tuotannon ja tuonnin verot	14,4	14,0	13,8
Sosiaalivakuutusmaksut	13,0	12,2	11,9

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina. Verotukien tarkkaa määrää ei pystytä useimmissa tapauksissa täsmällisesti laskemaan, joten niiden seuranta perustuu tukien määristä laadittuihin arvioihin. Joidenkin verotukien määrästä ei pystytä laatimaan euromääräistä arviota lainkaan, johtuen saatavilla olevien tietoaineistojen puutteellisuudesta. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Verotuet lasketaan säännöskohtaisesti ja staattisen laskelman avulla. Tässä esitettyjen verotukilaskelmien perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009* (www.vatt.fi).

Verotukia tarkasteltaessa on huomioitava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisäisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toistensa suuruuteen. Tuet vaikuttavat myös hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Verotukien seuranta on kuitenkin tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty yli 180 kappaletta. Näistä noin kolmasosalle ei pystytä esittämään euromääräistä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Vuonna 2018 verotukien kokonaismääräksi arvioidaan noin 26,8 mrd. euroa, josta 17,5 mrd. euroa kohdistuu valtion verotuloihin. Alla olevassa taulukossa esitetään verotukien kappalemäärät sekä arviot niiden euromääräisestä suuruudesta vuosina 2017 ja 2018. Kunkin verotuloarviomomentin selvitysoassa esitetään merkittävimmät momentin tuottoa alentavat verotuet.

Vuonna 2018 verotukien euromäärää pienentää asuntolainan korkovähennyksen supistuminen. Verotukien euromäärää kasvattaa työtulovähennyksen korottaminen ansiotuloverokevennyksen yhteydessä. Työnantajien tarjoaman koulutuksen verovapaus on uusi verotuki, mutta sille ei pys-

tytä laskemaan euromääräistä arviota. Lisäksi verotuista määräaikainen lapsivähennys ja muuttotavarana tuotujen autojen veroton maahantuonti päättyvät vuoden 2017 lopussa.

Verotuet 2017 ja 2018

	Tunnistetut verotuet 2017, kpl	Lasketut verotuet 2017, kpl	2017, milj. euroa	Tunnistetut verotuet 2018, kpl	Lasketut verotuet 2018, kpl	2018, milj. euroa
Henkilöverotus	53	42	17 005	53	41	17 540
Elinkeinoverotus	27	12	869	27	12	891
Maa- ja metsätalouden verotus	20	7	114	20	7	117
Varainsiirtoverotus	12	4	2 099	12	4	2 099
Kiinteistöverotus	7	5	615	7	5	615
Perintö- ja lahjaverotus	15	13	240	15	13	240
Arvonlisäverotus	20	17	3 014	20	17	3 068
Valmisteverotus	26	25	2 185	26	24	2 206
Sosiaalivakuutusmaksut			ei voida laskea			ei voida laskea
	6	0		6	0	
Yhteensä	186	125	26 141	186	123	26 776

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	13 261 408	13 149 000	14 498 000	1 349 000	10
01. Ansio- ja pääomatuloverot	9 382 216	9 029 000	9 511 000	482 000	5
02. Yhteisövero	3 267 837	3 567 000	4 194 000	627 000	18
03. Korkotulojen lähdevero	89 096	43 000	73 000	30 000	70
04. Perintö- ja lahjaverot	522 260	510 000	720 000	210 000	41
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	18 064 551	18 111 200	18 895 700	784 500	4
01. Arvonlisävero	17 106 965	17 131 000	17 911 000	780 000	5
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	785 057	812 000	813 000	1 000	0
03. Apteekkivero	172 530	168 200	171 700	3 500	2
08. Valmisteverot	7 194 597	7 190 000	7 378 000	188 000	3
01. Tupakkaverot	974 899	998 000	1 042 000	44 000	4
04. Alkoholi- ja suolamavero	1 354 468	1 373 000	1 487 000	114 000	8
05. Virvoitusjuomaverot	254 971	158 000	151 000	-7 000	-4
07. Energiaverot	4 594 845	4 647 000	4 683 000	36 000	1
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot	15 413	14 000	15 000	1 000	7
10. Muut verot	3 153 741	3 077 000	3 107 000	30 000	1
03. Autovero	963 541	853 000	896 000	43 000	5
05. Varainsiirtoverot	857 628	817 000	786 000	-31 000	-4

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
06. Arpajaisvero	228 986	230 000	235 000	5 000	2
07. Ajoneuvovero	1 082 962	1 155 000	1 174 000	19 000	2
08. Jätevero	20 624	22 000	16 000	-6 000	-27
19. Muut veronluonteiset tulot	113 199	135 984	118 281	-17 703	-13
03. Ratavero	5 500	5 184	4 870	-314	-6
04. Eräät viestinnän maksut	28 974	40 704	20 369	-20 335	-50
05. Eräät liikenteen maksut	19 573	27 851	28 900	1 049	4
06. Väylämaksut	46 335	46 200	47 400	1 200	3
08. Öljyjättemaksu	3 825	4 000	4 000	—	0
09. Muut verotulot	5 975	6 000	6 000	—	0
10. Sähkö- ja maakaasuverkko- maksut ja Perämeren tuuli- voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	3 015	3 595	3 795	200	6
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	0	2 450	2 947	497	20
Yhteensä	41 787 497	41 663 184	43 996 981	2 333 797	6

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot*01. Ansio- ja pääomatuloverot*

Momentille arvioidaan kertyvän 9 511 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja pääomatulovero, jossa on vuodesta 2012 lähtien ollut kaksiportainen veroasteikko. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2015 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2018 verokertymästä perustuu vuosien 2016 ja 2017 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2016—2018. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2016 ja 2017 tehdyt ja vuodelle 2018 esitetyt muutokset sekä ennakkotiedot verovuoden 2016 verotuksen valmistumisesta.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot, joiden arvioidaan kasvavan palkkatuloja nopeammin lähivuosina eläkkeelle siirtyvien määrän kasvaessa ja keskimääräisen eläketulon noustessa. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Merkittävin pääomatuloerä on luovutusvoitot, joita syntyy muun muassa arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2016 ennuste milj. €	%	2017 ennuste milj. €	%	2018 ennuste milj. €	%
Ansiotulot, mistä	126 717	1,7	128 990	1,8	131 862	2,2
— palkkatulot	83 567	1,5	85 071	1,8	86 943	2,2
— eläketulot	30 202	2,9	31 197	3,3	32 251	3,4
Pääomatulot, mistä	11 583	1,5	12 459	7,6	12 967	4,1
— luovutusvoitot	4 602	-1,2	5 169	12,3	5 361	3,7
— osinkotulot	3 612	4,2	3 710	2,7	3 877	4,5

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi vuoden 2018 tuloveroasteikosta ja tuloverolain muuttamisesta. Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi vuonna 2018 kuluttajahintaindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus kaikilla tulotasolla. Työn verotusta ehdotetaan kevennettäväksi yhteensä 300 milj. eurolla, mistä valtion osuus on 190 milj. euroa. Solidaarisuusveron alarajan määräaikaisen alentamisen voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi. Tuloverolakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan työntekijälle ei synny veronalaista tuloa työnantajan kustantamasta koulutuksesta, joka tapahtuu työnantajan intressissä. Toimenpiteellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta ansio- ja pääomatuloveromomentin kertymään. Verovapaiden matkakustannusten korvausten maksamisessa sovellettavaa kahden vuoden tilapäisyyden aikarajaa pidennettäisiin kolmeen vuoteen. Toimenpiteellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta ansio- ja pääomatuloveromomentin kertymään.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi yleisradioverosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Henkilön yleisradioveron rakennetta ehdotetaan muutettavaksi parlamentaarisen työryhmän esityksen mukaisesti siten, että kaikkein pienituloisimpia vapautetaan verosta. Samalla veroa kevennettäisiin siten, että yleisradioveron kertymä vastaa Yleisradio Oy:n määrärahaa. Hallitus antaa eduskunnalle myös talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta. Hallitusohjelman mukaisesti varainsiirtovero ehdotetaan poistettavaksi tietyissä yhtiömuodon muutoksissa.

Asuntolainan korkovähennysoikeuden supistamista jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti vähennysoikeutta rajataan vuosina 2016—2019 10 prosenttiyksikköä vuodessa niin, että vuonna 2019 asuntolainan koroista vähennyskelpoista on 25 %. Vuonna 2018 asuntolainan koroista vähennyskelpoista osuutta alennetaan 45 prosentista 35 prosenttiin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa. Muutosten vaikutus valtion ansio- ja pääomatuloverojen tuottoon on esitetty alla olevassa taulukossa.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2018 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2018	Vaikutus vuositasolla
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-113	-123
Työn verotuksen keventäminen	-174	-190
Solidaarisuusveron alarajan määräaikaisen alentamisen jatko	28	30
Asuntolainan korkovähennysoikeuden rajaaminen	16	17
Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolon päättymisen	18	20
Yleisradioveron muutos	-4	-7
Varainsiirtoveron poisto tietyissä yhtiömuodon muutoksissa	-3	-14
Yhteensä	-232	-267
— josta verotuottoa lisäävät	62	67
— josta verotuottoa vähentävät	-294	-334

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön 28.9.2015 päivätyssä muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2015—2018 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2015 toteutuma	2016 ennuste	2017 ennuste	2018 ennuste
Progressiivinen tulovero	5 874	5 767	5 454	5 402
Pääomatulovero	2 648	2 856	3 088	3 232
Yleisradiovero	503	485	487	486

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2018 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	8 609
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	416
Yleisradiovero	486
Yhteensä	9 511

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat suurelta osin pääomatuloennusteen epävarmuudesta sekä mahdollisista jako-osuuksien oikaisuksista. Myös lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti, pääasiassa johtuen aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatietaa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2018 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2015. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoil-

la miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoita.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 53 verotukea, joista 41:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä, kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi ansiotulovähennys ja työtulovähennys, joilla säädellään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennykset, joilla säädellään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomaverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotuotoja yhteensä noin 17,3 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuvan verotuen, n. 3,6 mrd. euroa) v. 2018. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 9,1 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien lukumäärää kasvattaa vuonna 2018 työnantajan tarjoaman koulutuksen verovapaus. Tälle verotuelle ei pystytä laskemaan euromääräistä arviota. Työtulovähennyksen korottaminen ansiotuloverokevennyksen yhteydessä kasvattaa verotukien euromäärää. Asuntolainan korkovähennyksen supistaminen pienentää verotukien euromäärää. Määräaikaisen lapsivähennyksen voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2016—2018 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2016	2017	2018
Lakisääteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	2 805	3 245	3 540
Työtulovähennys	2 570	2 885	3 095
Kotitalousvähennys	365	395	395
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	195	195	200
Valtionverotuksen eläketulovähennys	270	290	300
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	85	90	90
Lapsilisien verovapaus	500	485	486
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	990	990	1 010
Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus	170	140	120
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	3 450	3 500	3 600
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokkaa- arvio)	1 300	1 300	1 300
Muut	3 414	3 490	3 405
Yhteensä	16 114	17 005	17 540
2018 talousarvio		9 511 000 000	
2017 talousarvio		9 029 000 000	
2016 tilinpäätös		9 382 215 786	

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 4 194 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2018 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tulokehityksen perusteella vuodesta 2016 vuoteen 2018. Arvio verovuoden 2018 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu verovuoden 2016 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin ja verovuoden 2017 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tulokehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tulokehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpiä veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouskasvussa ja yritysten tulostietojen voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon.

Toimintaylijäämän, yritysten tulokehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2015	2016 ennuste	2017 ennuste	2018 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	6,5	5,3	10,7	9,1
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	4 477	5 699	5 454	5 917
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	60,35	69,08	69,66	68,63

Kuntien järjestämän varhaiskasvatusmaksujen alentamisen vaikutusten kompensointi kunnille toteutetaan osin korottamalla kuntien yhteisövero-osuutta 60 milj. eurolla ja alentamalla valtion osuutta vastaavasti. Vuonna 2018 muutoksen arvioidaan kuitenkin alentavan valtion yhteisöveron tuottoa noin 53 milj. euroa yhteisöveron kertymiseen liittyvien ajoitustekijöiden takia. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi verontilityslain ja tuloverolain muuttamisesta, jossa ehdotetaan tehtäväksi edellä mainitusta veroperustemuutoksesta johtuva yhteisöveron jako-osuusmuutos. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta. Hallitusohjelman mukaisesti varainsiirtovero ehdotetaan poistettavaksi tietyissä yhtiömuodon muutoksissa. Tämän arvioidaan kasvattavan valtion yhteisöveron tuottoa vuonna 2018 noin 3 milj. eurolla ja pidemmällä aikavälillä noin 8 milj. eurolla vuodessa.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioverolla on tarkoitus kerätä n. 20 milj. euroa vuositasona.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta yleensä runsaat 80 % kertyy saman vuoden aikana ennakoina. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista oma-aloitteisesti maksettavien ennakon täydennysmaksujen määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2018 kertyy vielä veroja verovuosilta 2017 ja 2016.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2018

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2019	480
— verovuodelta 2018	4 990
— verovuodelta 2017	597
— aikaisemmilta verovuosilta	35
Yhteensä	6 102
— josta valtion osuus	4 194

Elinkeinoverotukseen sisältyy useita verotukia. Näistä merkittävimpiä ovat irtaimen käyttöomaisuuden poistojärjestelmään sisältyvä verotuki, n. 610 milj. euroa, ja käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus, n. 290 milj. euroa. Edellä esitetyt verotukien määrät ovat suuruusluokka-arvioita. Lisäksi käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaudesta aiheutuvan verotuen määrä voi vaihdella suurestikin vuosittain riippuen osakekauppojen määrästä.

2018 talousarvio	4 194 000 000
2017 talousarvio	3 567 000 000
2016 tilinpäätös	3 267 837 072

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 73 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2016 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 80 mrd. euroa ja niiden keskiporko oli n. 0,23 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskiporkon arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti:

	2016 toteutuma	2017 ennuste	2018 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	2,70	3,50	2,70
Kotitalouksien talletusten keskiporko, %	0,23	0,19	0,23

2018 talousarvio	73 000 000
2017 I lisätalousarvio	31 000 000
2017 talousarvio	43 000 000
2016 tilinpäätös	89 095 547

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 720 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaveroasteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan n. 141 milj. euroa vuonna 2018.

2018 talousarvio	720 000 000
2017 I lisätalousarvio	220 000 000
2017 talousarvio	510 000 000
2016 tilinpäätös	522 259 779

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 17 911 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy lähes 70 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös valtiosektorin ja julkisen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien ja kuntayhtymien välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtion arvonlisäverotuottoja. Merkittävä verokertymän erä on myös ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä kerättävä arvonlisävero. Tähän sisältyy mm. rahoitus- ja vakuutustoiminnan, asuntojen omistuksen ja vuokrauksen sekä yksityisen terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen välituotekäytön arvonlisävero. Kotitalouksien kulutuksesta, valtion ja sosiaaliturvarahastojen sekä muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä kertyy yhteensä n. 85 % valtion arvonlisäverokertymästä. Arvonlisäveroa kertyy lisäksi mm. edellä mainittujen sektoreiden investoinneista sekä kotitalouksia palvelevien voittoja tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2016	2017 ennuste	2018 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	1,8	2,9	2,4
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituotekäyttö	8,3	-1,0	1,3
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	2,9	3,9	3,7

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion tilivirastojen suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä. Aikaisempina vuosina Tulli on kantanut arvonlisäveron Euroopan unionin ulkopuolisesta tuonnista kokonaan, mutta vuoden 2018 alusta lähtien arvonlisäverorekisterissä olevilta asiakkailta kerättävät maahantuonnin arvonlisäverot siirtyvät Verohallinnon kerättäväksi. Tullin tehtäväksi jää lähinnä yksityishenkilöiltä kerättävä tuonnin arvonlisävero, jonka osuus EU:n ulkopuolisen tuonnin arvonlisäverosta on vain n. 1 %. Maahantuonnin arvonlisäverokannon siirtyminen Verohallintoon aiheuttaa valtiolle arviolta 184 milj. euron ajoitustekijöistä johtuvan kertaluonteisen verotulojen menetyksen.

Osana toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformia uudistetaan myös rahoitusjärjestelmää. Vuoden 2018 alusta lähtien arvonlisäverolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus hakeutua kiinteistön käyttöoikeuden luovutuksesta verovelvolliseksi koskisi myös kiinteistöjä, joiden käyttäjänä on yksityinen ammatillisen koulutuksen järjestäjä. Tämä saattaa kasvattaa valtion arvonlisäverotuloja vuonna 2018 lähes 4 milj. euroa. Kokonaisuudessaan reformin on tarkoitus olla valtion rahoitusaseman kannalta kustannusneutraali.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille palautettu arvonlisävero, joka on viime vuosina ollut keskimäärin n. 2,3 mrd. euroa vuosittain.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	26 363	26 762	30 991
Tullilaitoksen nettokertymä	2 372	2 445	30
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	48	64	49
Verohallinnon maksamat palautukset	-11 676	-12 140	-13 159
Arvonlisäverokertymä yhteensä	17 107	17 131	17 911

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia

eriä sekä arvonnalisäveron alarajaan liittyvä huojennus. Arvonnalisäverotukseen kohdistuu 20 verotukea vuonna 2018. Niiden kokonaissumman arvioidaan olevan n. 3 mrd. euroa.

Arvonnalisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2016	2017	2018
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %)	1 199	1 219	1 236
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %)	328	346	351
Henkilökuljetusten alennettu alv-kanta (10 %)	255	262	268
Tilattujen sanoma- ja aikakauslehtien alennettu alv-kanta (10 %)	113	114	116
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %)	528	542	555
Muut verotuet	480	531	541
Verotuet yhteensä	2 903	3 014	3 068

2018 talousarvio	17 911 000 000
2017 I lisätalousarvio	186 000 000
2017 talousarvio	17 131 000 000
2016 tilinpäätös	17 106 964 879

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 813 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta eli vakuutusmaksuverolakiin (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutuksenottajien rasitukseksi. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonnalisäveroa, koska arvonnalisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonnalisäverokannan kehitystä. Vuonna 2018 vero on 24 % vakuutusmaksun verottomasta arvosta.

2018 talousarvio	813 000 000
2017 talousarvio	812 000 000
2016 tilinpäätös	785 056 956

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 171 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Apteekkiverosta annetun lain taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 2015 vuoteen 2016. Tarkistettua apteekkiverotaulukkoa sovelletaan vuonna 2018 apteekkiveroon, joka määrätään vuoden 2017 liikevaihdon perusteella.

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	171 700 000
2017 talousarvio	168 200 000
2016 tilinpäätös	172 529 561

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 042 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 49,50 euroa 1 000 kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 223,00 euroa 1 000 kappaletta kohti. Sikareista ja pikkusikareista vero on 34 % vähittäismyyntihinnasta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 41,50 euroa kilolta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi käärittävästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 33,50 euroa kilolta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 135,50 euroa kilolta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan lisäksi valmisteveroa, joka on 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukeneiteiden vero on 0,30 euroa millilitralta.

Tupakkaveroa on korotettu vuosina 2009, 2010, 2012, 2014 ja 2015. Lisäksi voimassa olevan lain mukaan veroa on korotettu puolivuositain vuoden 2016 alusta lähtien ja viimeisin veronkorotus tuli voimaan 1.7.2017. Vuoden 2017 alusta tupakkaveron piiriin sisällytettiin myös sähkösavukkeissa käytettävät nesteet. Veronkorotusten ja muiden tupakan kulutusta vähentävien toimenpiteiden seurauksena verollisten savukkeiden kulutus on supistunut n. 18 % vuodesta 2008 vuoteen 2016.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi tupakkaverolain muuttamisesta. Hallitusohjelman mukaisesti tupakkaveroa on määrä korottaa asteittain ja esitys koskisi vuosina 2018 ja 2019 toteutettavia veronkorotuksia. Korotukset toteutettaisiin puolivuositain vuoden 2018 alusta. Sikareiden verorakenne muutettaisiin samalla muiden tupakkatuotteiden veroa vastaavaksi, mikä korottaisi erityisesti savukkeiden kaltaisten pikkusikareiden tupakkaveroa.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 esitys
Savukkeet	890	876	915
Muut tupakkatuotteet	85	122	127
Yhteensä	975	998	1 042

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

2018 talousarvio	1 042 000 000
2017 talousarvio	998 000 000
2016 tilinpäätös	974 899 332

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 487 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/1994). Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 45,55 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 31,90 euroa ja viinien vero (11 tilavuusprosenttia) 30,82 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrasa sataprosenttista alkoholia on 32,05 euroa.

Alkoholiveroa on korotettu vuonna 2008, kahdesti vuonna 2009, vuonna 2012 ja vuonna 2014.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä alkoholiveroa ehdotetaan korotettavaksi vuositasolla 100 milj. eurolla.

Alkoholijuomaveron verotuottoa pienentää pienpanimoiden verohuojennus, jota kasvatettiin vuoden 2015 alusta alkaen. Verotuen määrä on n. 10 milj. euroa vuonna 2018.

2018 talousarvio	1 487 000 000
2017 talousarvio	1 373 000 000
2016 tilinpäätös	1 354 467 562

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 151 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin virvoitusjuomaverosta (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 11 tai 22 senttiä litralta valmista juomaa riippuen juoman sokeripitoisuudesta. Virvoitusjuomien veroa korotettiin vuosien 2011, 2012 sekä 2014 alusta. Makeisten ja jäätelön valmistevero poistettiin vuoden 2017 alusta ja samalla virvoitusjuomaveron veropohjaan tehtiin pieniä muutoksia, joilla mm. poistettiin maidon kaltaiset kasvispohjaiset juomat virvoitusjuomaveron piiristä.

Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmisteveron verokertymän kehitys (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 esitys
Makeiset	78	7	-
Jäätelö	33	2	-
Virvoitusjuomat	144	149	151
Yhteensä	255	158	151

Verotukena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

2018 talousarvio	151 000 000
2017 talousarvio	158 000 000
2016 tilinpäätös	254 971 351

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 683 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään laajasti työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta. Sen laadinnassa käytetään valtiovarainministeriön ja eri tutkimuslaitosten suhdanne-ennusteita sekä koko kansantalouden tasolla että toimialatasolla.

Energiaverojen veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys (%)

	2016 tilinpäätös	2017 ennuste	2018 ennuste
Moottoribensiinin kulutus	-0,2	-2½	-2½
Dieselöljyn kulutus	4,8	½	1,0
Sähkön kulutus	2,0	1½	½

Lähes kaikkia energiaveroja on korotettu viime vuosina merkittävästi. Vuoden 2017 alusta korotettiin sekä liikennepolttoaineiden että lämmityspolttoaineiden veroa. Lisäksi kaivostoiminnan verotuet palautettiin vuoden 2017 alusta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta sekä sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annettujen lakien muuttamisesta. Esityksen mukaan lämmitys-, työkone ja voimalaitospolttoaineiden veroja korotetaan nettomääräisesti 45 milj. eurolla.

	Voimassa oleva verotaso
Moottoribensiini, snt/l	70,25
Dieselöljy, snt/l	53,02
Kevyt polttoöljy, snt/l	22,87
Raskas polttoöljy, snt/kg	27,11
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus), snt/kWh	0,703
Kivihiili, €/t	191,02
Maakaasu, €/MWh	18,614
Nestekaasu, snt/kg	26,65
Polttoarvo, €/MWh	1,90

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 esitys
Moottoribensiini ¹⁾	1 295	1 294	1 259
Diesel	1 362	1 413	1 408
Sähkö	1 148	1 158	1 179
Muut	790	782	837
Yhteensä	4 595	4 647	4 683

¹⁾ Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 11 verotukea. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Vertailutasona on yleinen verorakenteen mukainen taso. Alla olevassa taulukossa esitettyjen merkittävimpjen energiverotukien lisäksi muita momentille kohdistuvia verotukia ovat liikenteessä käytetyn sähkön ja maakaasun normia alemmat verokannat, konesalien sähkön alempi verokanta, kiinteiden ja kaasumaisten biopolttoaineiden verottomuudet ja raideliikenteen sähkön verottomuus.

Merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2016	2017
Dieselpolttoaineen alempi verokanta ¹⁾	770	775
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn dieseliä alempi verokanta	446	454
Turpeen alempi verokanta ²⁾	134	148
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta	581	614
CHP-laitosten puolitetty CO ₂ -vero	102	105
Muut	35	35

¹⁾ Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimaverot.

²⁾ Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuiksi luetaan maa- ja puutarhatalouden energiaverotuki, jonka määrä on n. 31 milj. euroa, sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautus, jonka suuruus on n. 230 milj. euroa vuonna 2018. Edellä mainitut verotuet kuuluvat menomomentille 28.91.41 eivätkä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

2018 talousarvio	4 683 000 000
2017 talousarvio	4 647 000 000
2016 tilinpäätös	4 594 845 294

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 15 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistettuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksytyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2018 likimain vuoden 2017 tasolla.

2018 talousarvio	15 000 000
2017 talousarvio	14 000 000
2016 tilinpäätös	15 413 457

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 896 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (1482/1994). Vuoden 2008 alusta sekä uusien että käytettyjen henkilöautojen autovero on määräytynyt hiilidioksidipäästön perusteella. Vero määräytyy yleisestä kuluttajahinnasta ja sen osuus vaihtelee 3,8—50 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaismassan perusteella.

Autoverotusta kevennetään asteittain hallituskaudella yhteensä n. 182 milj. euroa. Ensimmäiset veronkevennykset tulivat voimaan vuosien 2016 ja 2017 alusta ja seuraavat kevennykset tulevat voimaan asteittain vuosien 2018 ja 2019 alussa. Veronkevennyksen asteittaisella voimaantulolla pyritään hillitsemään käyttäytymisvaikutuksia sekä välttämään kertaluonteisen suuren veromuutoksen aiheuttamia autokaupan markkinahäiriöitä ja varastoarvojen äkillistä alenemista sekä kuluttajien kannalta epäoikeudenmukaisia vaikutuksia.

Suomessa määräaikaaisesti käytettävien leasing- ja vuokra-autojen verotusmenettelyä muutettiin vuoden 2017 alusta lähtien siten, että ensirekisteröinnin yhteydessä on mahdollista hakea ennakoon ajoneuvojen viennistä ulkomaille maksettavaa palautusta. Samalla vientipalautuksen saamisen edellytykset lievenivät.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Autoveron tuoton kannalta uusien henkilöautojen myynnin kehityksellä on suurin merkitys. Uusia henkilöautoja ennakoitaan verotettavan n. 118 000 kpl vuonna 2017. Vuonna 2018 uusien autojen hankinnan oletetaan kasvavan muutamalla tuhannella kappaleella vuodesta 2017.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2016		2017 ennuste		2018 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	115 300	6 500	118 000	6 300	122 000	5 500
Uudet pakettiautot	13 300	4 900	16 000	4 700	16 000	4 500

Uusien henkilöautojen keskimääräinen hiilidioksidipäästö vuonna 2016 oli n. 120 g/km. Uusien henkilöautojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet tasaisesti vuodesta 2008 lähtien. Keskimääräisten päästöjen lasku pienentää verokertymää veroprosentin määräytyessä päästöjen perusteella. Autoveron tuottoon on vaikuttanut viime vuosina myös käytettynä maahantuotujen autojen autoveroon liittyvät palautukset.

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 ennuste
Henkilöautot	882	779	794
Pakettiautot	74	67	79
Moottoripyörät	10	12	11
Muut ajoneuvot	8	5	12
Autoveron palautukset	-10	-10	-
Yhteensä	964	853	896

Merkittävin autoveroennusteen riski liittyy verotettaviksi tulevien ajoneuvojen kysyntään. Uusien henkilöautojen kysynnän poikkeaminen ennustetusta 10 000 kappaleella vaikuttaisi verotuottoon n. 55 milj. euroa.

Autoveron verotukien yhteismääräksi arvioidaan n. 80 milj. euroa vuonna 2018.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 ennuste	2018 ennuste
Muuttoautojen verotuki	7	7	-
Taksien verotuki	10	10	15
Invalidien autoverotuki	4	4	4
Pelastusautojen, sairausautojen, invataksien, matkailu- autojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	62	62	61
Yhteensä	83	83	80

2018 talousarvio	896 000 000
2017 I lisätalousarvio	52 000 000
2017 talousarvio	853 000 000
2016 tilinpäätös	963 541 452

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 786 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2018 varainsiirtoveron määrä on 4 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 2 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi varainsiirtoverolain muuttamisesta. Hallitusohjelman mukaisesti varainsiirtovero ehdotetaan poistettavaksi tietyissä yhtiömuodon muutoksissa. Tämän arvioidaan pienentävän varainsiirtoveron tuottoa vuonna 2018 noin puoli milj. euroa ja pidemmällä aikavälillä noin miljoona euroa vuodessa.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen muun muassa veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2018 asunto-osakekaupan arvo nousisi 3,4 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 2,3 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2–6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 12 verotukea, joista neljälle pystytään laskemaan arvo. Merkittävimmät varainsiirtoverotuksen verotuet ovat ensiasunnon ostajien vapautus varainsiirtoverosta ja se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2016	2017	2018
Ensiasunnon luovutuksen varainsiirtoverovapaus	95	95	95
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Muut	4	4	4
Yhteensä	2 099	2 099	2 099

2018 talousarvio	786 000 000
2017 talousarvio	817 000 000
2016 tilinpäätös	857 627 681

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 235 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero on 12 % yksinoikeudella toimeenpantujen arpajaisten ja totopelien tuotosta. Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

2018 talousarvio	235 000 000
2017 talousarvio	230 000 000
2016 tilinpäätös	228 985 933

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 174 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Veron päivää kohden kannettava määrä on perusveron osuus lisättynä käyttövoimaveron osuudella.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero on määräytynyt vuodesta 2011 alkaen ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon suurimpaan sallittuun kokonaismassaan. Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuville, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Veroa kannetaan vaan niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa vuoden aikana maksettavaksi tulevaa verojen määrää. Tämä koskee henkilöautoja. Koska käyttövoimaveron kiinteä ja polttoaineverotus taas riippuu ajoneuvokohdasta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyskiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Paketti- ja henkilöautojen perusveroa korotettiin 100 milj. euroa vuoden 2017 alusta alkaen.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	583	648	654
— pakettiautot	111	134	125
— kuorma-autot	-	-	-

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 esitys
Käyttövoimaverot			
— henkilöautot	291	278	297
— pakettiautot	29	29	30
— kuorma-autot	55	53	55
Maksutapalisä	14	13	13
Yhteensä	1 083	1 155	1 174

Ajoneuvoverotuksen merkittävin verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta. Verotukien yhteismääräksi arvioidaan 17 milj. euroa.

2018 talousarvio	1 174 000 000
2017 talousarvio	1 155 000 000
2016 tilinpäätös	1 082 962 036

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 16 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Vuonna 2017 jäteveroa korotettiin 55 eurosta 70 euroon jätetonnilta. Jäteveron veropohja on kutistunut vuoden 2011 veromuutoksen jälkeen noin kuudesosaan.

2018 talousarvio	16 000 000
2017 talousarvio	22 000 000
2016 tilinpäätös	20 624 302

19. Muut veronluonteiset tulot

03. Ratavero

Momentille arvioidaan kertyvän 4 870 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Ratavero perustuu rataverosta annettuun lakiin (605/2003).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rataverolain muuttamiseksi. Hallituksen esityksessä jatketaan tavaraliikenteen rataveron perimättä jättämistä vuoden 2018 loppuun asti. Voimassaolevan rataverolain 5 ja 7 §:n voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa.

Rataveroa ei peritä sähkö- eikä dieselvetoisissa tavaraliikenteessä vuosina 2015—2018. Valtion verotulovaikutuksen arvioidaan olevan vuositasolla n. 12,0 milj. euroa. Rataverolain 5 §:n muuttamisesta annetun lain perusteella momentilta 31.10.(78) rahoitetun Kerava—Lahti -oikoradan käytöstä peritään investoinnin rataveroa, jonka tuotto on arvioitu 3 850 000 euroksi. Henkilöliikenteeltä perittäväksi rataveroksi arvioidaan 1 020 000 euroa.

Ratamaksujärjestelmään valmistellaan rautatielain (304/2011) edellyttämiä muutoksia. Arvio perustuu nykymuotoiseen ratamaksujärjestelmään.

2018 talousarvio	4 870 000
2017 talousarvio	5 184 000
2016 tilinpäätös	5 499 900

04. Eräät viestinnän maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 20 369 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 000 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 930 000 euroa perustuvat tietoyhteiskuntakaareen (917/2014). Postitoiminnan valvontamaksu 1 510 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 200 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009). Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 640 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.40.01 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 13 456 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009). Viestintävirasto perii 700 megahertsin taajuusalueella vuonna 2016 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Viestintävirasto perii vuonna 2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 273 000 euroa.

2018 talousarvio	20 369 000
2017 I lisätalousarvio	1 266 000
2017 talousarvio	40 704 000
2016 tilinpäätös	28 974 409

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 28 900 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu 12 500 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 260 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Kaupunkiraideliikenteen valvontamaksu, 40 000 euroa, perustuu lakiin kaupunkiraideliikenteestä (1412/2015). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.01 määrärahan mitoituksessa. Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 9 100 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.41 määrärahan mitoituksessa.

2018 talousarvio	28 900 000
2017 talousarvio	27 851 000
2016 tilinpäätös	19 573 229

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 47 400 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen väylämaksulain muuttamiseksi. Hallituksen esityksessä väylämaksun puolitusta jatketaan vuoden 2018 loppuun asti. Voimassaolevan väylämaksulain 6 ja 8 §:n voimassaolo päättyy vuoden 2017 lopussa. Väylämaksu puolitettiin vuosina 2015—2018 osana rikkikompensaatiota ja työmarkkinaratkaisua siten, että väylämaksua alennettiin lastialuksia ja parhaita jääluokkia painottaen. Vuoden 2018 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2017 toteutuma-arvioon 46,8 milj. euroa siten, että vuonna 2018 liikenteen määrän on arvioitu kasvavan 2,2 %, mikä korottaa tulokertymää n. 1,1 %.

2018 talousarvio	47 400 000
2017 talousarvio	46 200 000
2016 tilinpäätös	46 335 335

08. Öljyjätemaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu öljyjätemaksusta annettuun lakiin (894/1986). Maksun suuruus on 5,75 senttiä voiteluöljykilolta. Öljyjätemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on budjetoitu momenteille 35.10.60 ja 65.

2018 talousarvio	4 000 000
2017 talousarvio	4 000 000
2016 tilinpäätös	3 825 097

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätöön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.40.03.

2018 talousarvio	6 000 000
2017 talousarvio	6 000 000
2016 tilinpäätös	5 975 405

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 3 795 000 euroa.

Selvitysosa: Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksusta (950/2012). Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.60.01.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensointialueista (490/2013).

2018 talousarvio	3 795 000
2017 talousarvio	3 595 000
2016 tilinpäätös	3 015 391

11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 947 000 euroa.

Selvitysosa: Maksu perustuu Rahoitusvakausviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakausviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2018 talousarvio	2 947 000
2017 talousarvio	2 450 000
2016 tilinpäätös	—

Osasto 12

SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	37 093	32 085	34 907	2 822	9
20. Tiede- ja kulttuuri- instituuttikiinteistöjen vuokratulot	—	982	982	—	0
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	37 093	31 103	33 925	2 822	9
25. Oikeusministeriön hallinnonala	141 298	145 160	146 860	1 700	1
10. Tuomioistuintulot	35 722	46 110	46 110	—	0
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	24 114	23 300	25 000	1 700	7
20. Ulosottomaksut	78 750	73 000	73 000	—	0
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 712	2 750	2 750	—	0
26. Sisäministeriön hallinnonala	44 014	8 846	27 654	18 808	213
98. EU:lta saatavat tulot	43 635	8 396	25 704	17 308	206
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	380	450	1 950	1 500	333
27. Puolustusministeriön hallinnonala	6 854	4 894	4 526	-368	-8
01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	36	8	8	—	0
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojalti- maksuista	18	18	18	—	0
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	6 800	4 868	4 500	-368	-8

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 244 869	2 288 528	2 338 961	50 433	2
(10.) Tullin tulot	2 252	2 320	—	-2 320	-100
11. Kuntien osuudet verotus- kustannuksista	135 376	135 473	129 073	-6 400	-5
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 932	25 951	24 606	-1 345	-5
13. Evankelisluterilaisten seura- kuntien osuudet verotus- kustannuksista	14 944	14 854	14 245	-609	-4
20. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen eräät tulot	706	4 500	9 974	5 474	122
25. Metallirahatulot	8 825	15 000	10 000	-5 000	-33
50. Siirto valtion eläke- rahastosta	1 790 247	1 827 079	1 865 863	38 784	2
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläke- menojen hyvitykset	182 344	198 471	217 200	18 729	9
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	16 184	18 230	16 680	-1 550	-9
60. Työturvallisuusmaksu	841	850	850	—	0
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	39 323	31 300	35 800	4 500	14
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	2 016	1 500	1 500	—	0
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	25 877	13 000	13 170	170	1
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	586 422	573 686	586 800	13 114	2
70. Opintotukitoiminnan tulot	17 859	24 000	18 300	-5 700	-24
88. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan voittovaroista	543 044	545 686	564 500	18 814	3
99. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan muut tulot	25 518	4 000	4 000	—	0
30. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	975 054	935 051	853 323	-81 728	-9
01. EU:n maataloustuki- rahastosta saatavat tulot	537 738	544 503	536 733	-7 770	-1
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	397 123	310 000	230 000	-80 000	-26

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	7 212	8 000	10 000	2 000	25
04. EU:lta saatavat muut tulot	1 543	718	495	-223	-31
20. Hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen käytettävä osuus rahapeli-toiminnan tuotosta	936	40 100	40 500	400	1
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 353	3 000	3 000	—	0
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	422	500	500	—	0
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	4 118	3 400	4 575	1 175	35
44. Kalastonhoitomaksut	8 705	8 700	10 100	1 400	16
45. Riistanhoitomaksut	10 063	10 130	11 920	1 790	18
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 841	6 000	5 500	-500	-8
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	153 796	4 995	5 550	555	11
10. Liikenneviraston tulot	153 195	4 145	4 700	555	13
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	601	850	850	—	0
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	353 554	357 205	391 779	34 574	10
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 019	2 840	2 869	29	1
(30.) Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista	65 000	—	—	—	0
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	27 482	31 865	31 810	-55	0
50. EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot	137 463	170 000	240 000	70 000	41
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	120 589	152 500	117 100	-35 400	-23
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	543 242	545 768	567 738	21 970	4
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	1 839	1 600	1 600	—	0
03. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	186	500	300	-200	-40
90. Rahapelitoiminnan tuotto	426 788	449 163	467 313	18 150	4

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
98. Valtionapujen palautukset	113 232	93 200	97 200	4 000	4
99. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan muut tulot	1 198	1 305	1 325	20	2
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	50 341	31 650	14 650	-17 000	-54
10. Korvaukset ympäristö- vahinkojen torjuntatoimista	1 225	1 650	1 650	—	0
20. Siirto valtion asunto- rahastosta	47 000	26 500	12 000	-14 500	-55
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	2 116	3 500	1 000	-2 500	-71
39. Muut sekalaiset tulot	478 301	370 500	549 700	179 200	48
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksu- seuraamuksista	112 200	193 000	172 200	-20 800	-11
02. Verotukseen liittyvät korko- tulot	104 649	75 000	75 000	—	0
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	253 527	100 000	300 000	200 000	200
10. Muut sekalaiset tulot	7 923	2 500	2 500	—	0
Yhteensä	5 614 838	5 298 368	5 522 448	224 080	4

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala*20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 982 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt siirtyivät ulkoasiainministeriön omistajahallintaan 1.1.2017. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asunto-loineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2018 talousarvio	982 000
2017 talousarvio	982 000

99. *Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 33 925 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kiinteistöjen myyntituloista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista, sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 2 000 000 euroa on EU:n komission osuus ministeriön kanssa tehtävästä yhteishankkeesta. Yhteishankkeesta saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeen menot, jotka on budjetoitu momentille 24.30.66.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	26 500 000
Kehitysyhteistyön yhteishankkeiden tulot	2 000 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	3 925 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	33 925 000
2018 talousarvio	33 925 000
2017 I lisätalousarvio	3 788 000
2017 talousarvio	31 103 000
2016 tilinpäätös	37 093 078

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. *Tuomioistuintulot*

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 46 110 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2016—2018 (1558/2015).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	35 695	46 000	46 000
— muut tuotot	27	110	110
Tuotot yhteensä	35 722	46 110	46 110

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	63 786	65 000	65 000
— osuus yhteiskustannuksista	29 440	30 000	30 000
Kustannukset yhteensä	93 226	95 000	95 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-57 504	-48 890	-48 890
Kustannusvastaavuus, %	38	49	49
2018 talousarvio			46 110 000
2017 talousarvio			46 110 000
2016 tilinpäätös			35 721 538

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 25 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999), lakiin valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä (477/2016) ja asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	24 110	23 000	25 000
— muut tuotot	4	-	-
Tuotot yhteensä	24 114	23 300	25 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	25 083	19 100	25 600
— osuus yhteiskustannuksista	7 779	10 900	8 400
Kustannukset yhteensä	32 862	30 000	34 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 748	-6 700	-9 000
Kustannusvastaavuus, %	73	78	74
2018 talousarvio			25 000 000
2017 talousarvio			23 300 000
2016 tilinpäätös			24 114 223

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 73 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	78 538	73 000	72 800
— muut tuotot	212	-	200
Tuotot yhteensä	78 750	73 000	73 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	54 817	45 000	52 850
— osuus yhteiskustannuksista	12 321	23 500	13 061
Kustannukset yhteensä	67 138	68 500	65 911
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	11 612	4 500	7 089
Kustannusvastaavuus, %	117	107	111

2018 talousarvio	73 000 000
2017 talousarvio	73 000 000
2016 tilinpäätös	78 750 211

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 750 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista vuosina 2018—2019 ja oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1046/2016). Lisäksi momentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilitettävät vähäiset ulosottovarat sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettävät velkojen menettämät jako-osuudet.

2018 talousarvio	2 750 000
2017 talousarvio	2 750 000
2016 tilinpäätös	2 712 203

26. Sisäministeriön hallinnonala

98. EU:lta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 25 704 000 euroa.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Rahastot, joissa on perusosa, sisältävät myös ns. muuttuvan osan. Tällöin rahastoista on mahdollista saada kansallisiin ohjelmiin perusosan lisäksi rahoituksen muuttuvaa osaa tiettyjen erityistoimien toteuttamiseen. Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta erityistoimirahoitusta voi saada esimerkiksi uudelleensijoitettujen pakolaisten vastaanottamiseen, EU:n sisällä siirrettävien turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen ja Turkista uudelleensijoitettavien syyrialaisien vastaanottamiseen. Erityistoimista lopullisesti saatavan rahoitusosuuden suuruus ei ole vielä tiedossa vaan täsmentyy toimeenpanon mukaisesti.

Uudelleensijoitettujen pakolaisten vastaanotosta saatava rahoitus voi kasvattaa merkittävästi Suomen rahastosta saamaa määrärahaa. Rahoitus myönnetään jäsenvaltioille kahden vuoden välein ja sen saamiseksi pakolaisten on tullut saapua Suomeen rahoituksen myöntämistä edeltävällä kahden vuoden ajanjaksolla. Yhdestä uudelleensijoitetusta pakolaisesta maksettava kertakorvaus on 6 000 euroa tai EU:n uudelleensijoittamisohjelman painopisteiden mukaisten ryhmien osalta 10 000 euroa pakolaista kohti. Kreikasta ja Italiasta vuosina 2015—2017 sisäisesti siirrettävistä turvapaikanhakijoista korvataan vastaanottavalle jäsenvaltiolle 6 000 euroa henkilöä kohden. Suomelle maksettava summa sisäisesti siirrettävästä 2 078 henkilöstä on 12 468 000 euroa. Turkista toukokuusta 2016 syyskuuhun 2017 uudelleensijoitettavista syyrialaispakolaisista maksetaan vastaanottavalle jäsenvaltiolle 6 500 euroa henkilöä kohden. Suomen osalta uudelleensijoitus koskee 1 035 henkilöä, joista korvattava summa on 6 727 500 euroa.

Teknisen avun suuruus tulee koostumaan perusosan lisäksi noin 5 prosentin osuudesta jäsenvaltiolle myönnetyn rahoituksen kokonaissummasta.

Suomeen vuoden 2018 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennakkomaksuista sekä sisäisten siirtojen ja Turkista uudelleensijoitettujen henkilöiden sekä teknisen avun maksatushakemukseen perustuvista korvauksista. Sisäisesti siirrettyjen henkilöiden mukaan laskettavien vastaanotettujen turvapaikanhakijoiden määräksi arvioidaan seurantajaksolla 1 326 henkilöä ja Turkista uudelleensijoitettujen henkilöiden määräksi 914 henkilöä.

Sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston tuloista tehtävät maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.24. Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 alaisten rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot¹⁾

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 041
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	42 000
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot ¹⁾	
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B ²⁾	37 295
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline ISF-P	17 861
Yhteensä	149 992

¹⁾ AMIF-rahoitus (pl. perusosa) on täysin sidoksissa EU-tason päätöksiin ja niiden toimeenpanoon sekä EU- että jäsenvaltiotasolla. Lopullinen rahoitusosuus tulee muotoutumaan käytettävien erityisrahoitusmekanismien mukaisesti.

²⁾ Jäsenvaltio voi käyttää enintään 40 prosenttia perusosasta rahoittaakseen operatiivista tukea. Rahoitusväline sisältää erityistoimiraohituksen Frontex-välineistöön.

2018 talousarvio	25 704 000
2017 I lisätalousarvio	1 550 000
2017 talousarvio	8 396 000
2016 tilinpäätös	43 634 598

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 950 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Raja- ja merivartiovirasto Frontexilta saadut maastapoistamislentojen korvaukset	1 500 000
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	50 000
Muut tulot	50 000
Yhteensä	1 950 000

2018 talousarvio	1 950 000
2017 talousarvio	450 000
2016 tilinpäätös	379 563

27. Puolustusministeriön hallinnonala**01. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot**

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää myös peruskorjaus- tai perusparannusmenojen väliaikaiseen rahoittamiseen.

*Selvitysosa:***Toiminnalliset tulostavoitteet**

Rakennuslaitoksen tuloksellisuus muodostuu useasta tekijästä: toimitilojen ja laitteiden käytettävyyden ja energiatehokkuuden parantumisesta, oman työn tehokkuuden lisäämisestä, hintakehityksestä verrattuna markkinoiden hintakehitykseen, ulkoistettujen toimintojen kilpailutuksen onnistumisesta, asiakastytyväisyydestä sekä työtyytyväisyydestä.

Tuloksellisuutta kehitettäessä otetaan huomioon valtiokonsernin linjaukset valtionhallinnon tukipalvelujen kehittämisestä.

Toiminnallinen tehokkuus

Varmistetaan puolustushallinnolle järjestettävien palvelujen laatu, kilpailukyky, saatavuus ja toimintavarmuus. Palvelut tuotetaan omana palvelutuotantona ja markkinaehtoisena alihankintana turvallisuus ja valmiuskyky huomioiden. Kiinteistöjen ylläpidon, energiapalvelujen ja ympäristönsuojelun tunnusluvuille asetetaan seuraavat tavoitetasot:

Tunnusluku	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Kiinteistöpalvelut			
Kiinteistönhoidon hintakehityksen vertailu, % ¹⁾	0,2	-1,5	-2,0
Siivouspalvelut			
Siivouspalvelujen hintakehityksen vertailu, % ²⁾	-0,8	-1,0	-2,0
Siivouspalvelujen ulkoistamisaste, % ³⁾	43	45	45
Tekniset palvelut			
Teknisten palveluiden ulkoistamisaste, %	68	76	76
Hyväksytyn vuosikorjausohjelman toteutusaste, %	89	100	100
Energiapalvelut			
Lämmön ominaiskulutus, kWh/rm ³ /L	37,7	37,2	36,5
Sähkön ominaiskulutus, kWh/rm ³ /S	16,6	16,7	16,6
Veden ominaiskulutus, l/rm ³ /L	77,6	77,0	76,0
Ympäristötavoitteet			
Jätteen kierrätys materiaalina, %	48	50	52
Lämmöntuotannon CO ₂ -ominaispäästö kg/ MWh	211	205	198
Uusiutuvan energian osuus energiantuotannossa, %			
— lämmöntuotanto yhteensä	36,8	37,0	37,5
— lämpö, osto	39,4	39,5	40,0
— lämpö, oma tuotanto	16,2	15,0	20,0
— sähkö	56,0	56,0	58,0

¹⁾ Kiinteistönhoidon hintakehityksen vertailu markkinahintojen kehitykseen

²⁾ Siivouspalvelujen hintakehityksen vertailu markkinahintojen kehitykseen

³⁾ Rakennuslaitos on ulkoistanut kaikki ne siivouskohteet, joiden ulkoistamiseen on saatu lupa joukko-osastoilta.

Tuotokset ja laadunhallinta

Tunnusluku	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Kiinteistöpalvelut			
Huoneistoala (milj. htm ²), puolustushallinto	2,5	2,5	2,5
Huoneistoala (milj. htm ²), muut	0,15	0,15	0,14
Siivouspalvelut			
Siivousala (milj. sm ²), puolustushallinto	1,2	1,1	1,1
Siivousala (milj. sm ²), muut	0,1	0,1	0,1
Tekniset palvelut			
Vuosikorjausprojektit (kpl)	1 220	1 100	1 200
Erillistilausprojektit (kpl)	792	400	500
Pieninvestointiprojektit (kpl)	66	150	150
Energiapalvelut			
Toimitettu lämpö, sääkorytät (MWh)	330 650	316 000	312 000
Toimitettu sähkö (MWh)	258 005	251 500	251 000
Toimitettu vesi (1 000 m ³)	863	845	830
Rakennuttamispalvelut			
Valmistuneet hankesuunnitelmat (kpl)	17	15	15
Valmistuneet hankkeet (kpl)	30	20	20
Asiakastyytyväisyys (1—5)	3,93	3,9	3,9

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Parannetaan työtyytyväisyyden tasoa panostamalla valittuihin henkilöstöpolitiikan painopiste-alueisiin.

Tunnusluku	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 tavoite
Työtyytyväisyys (1—5)	3,6	3,6	3,6
— naiset	3,7	3,6	3,6
— miehet	3,5	3,6	3,6

Rakennuslaitoksen tulot kertyvät valtion maksuperustelain (150/1992) ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön asetuksen mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustushallinnolle tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolille liiketaloudellisin perustein.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttotulot	150 426	149 404	141 689
Bruttomenot	150 390	149 396	141 681
Nettotulot	36	8	8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	150 426	149 404	141 689
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	150 390	149 396	141 681
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	36	8	8
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

2018 talousarvio	8 000
2017 talousarvio	8 000
2016 tilinpäätös	35 811

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	3 860 000
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	3 842 000
Nettotulot	18 000
2018 talousarvio	18 000
2017 talousarvio	18 000
2016 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n suorittamia kustannusten korvauksia kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2018 talousarvio	4 500 000
2017 I lisätalousarvio	-830 000
2017 talousarvio	4 868 000
2016 tilinpäätös	6 800 379

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

(10.) Tullin tulot

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2017 talousarvio	2 320 000
2016 tilinpäätös	2 251 898

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 129 073 000 euroa.

2018 talousarvio	129 073 000
2017 talousarvio	135 473 000
2016 tilinpäätös	135 376 083

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 24 606 000 euroa.

2018 talousarvio	24 606 000
2017 talousarvio	25 951 000
2016 tilinpäätös	25 932 432

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 14 245 000 euroa.

2018 talousarvio	14 245 000
2017 talousarvio	14 854 000
2016 tilinpäätös	14 944 113

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 9 974 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksotettuun tuloutukseen.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.20.10.

2018 talousarvio	9 974 000
2017 talousarvio	4 500 000
2016 tilinpäätös	705 941

25. Metallirahatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 10 000 000 euroa.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja niiden lyöntioikeuksien luovutuksesta syntyvät tulot ja palautuneiden rahojen metalliseosten myynnistä syntyvät tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää metallirahojen valmistuksesta tehtyjen sopimusten mukaisten valmistus-, rahoitus- ja varastointikustannusten maksamiseen sekä metallirahojen takaisinlunastukseen sekä rahojen varastoinnista ja hävityksestä aiheutuviin menoihin.

Momentille merkitään myös juhla- sekä keräilyrahoista saatavien tulojen ja niistä aiheutuvien menojen erotus.

Selvitysosa:

Tulot ja menot (euroa)

Toiminnan tulot	13 000 000
Toiminnan erillismenot	3 000 000
Nettotulot	10 000 000

2018 talousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	15 000 000
2016 tilinpäätös	8 825 441

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 1 865 863 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka on 40 % lain piiriin kuuluvaan palvelukseen perustuvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2018 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2551).

2018 talousarvio	1 865 863 000
2017 talousarvio	1 827 079 000
2016 tilinpäätös	1 790 247 374

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 217 200 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2018 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2551).

2018 talousarvio	217 200 000
2017 talousarvio	198 471 000
2016 tilinpäätös	182 343 711

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 16 680 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	14 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	1 100 000
Vanhat liikelaitokset	30 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	700 000
Liikennevahingot	850 000
Yhteensä	16 680 000

2018 talousarvio	16 680 000
2017 talousarvio	18 230 000
2016 tilinpäätös	16 184 109

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 850 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Tuloarviossa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2018 talousarvio	850 000
2017 talousarvio	850 000
2016 tilinpäätös	841 468

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 35 800 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (2014/335/EU) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja so-kerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 20 % jäsenvaltiolle aiheutuvi-
en keruukustannusten kattamiseen rahoituskaudella 2014—2020.

2018 talousarvio	35 800 000
2017 talousarvio	31 300 000
2016 tilinpäätös	39 323 410

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 1 500 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2018 talousarvio	1 500 000
2017 talousarvio	1 500 000
2016 tilinpäätös	2 015 683

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 13 170 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtion-takauksesta ja valtiontakuusta (449/1988)

4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)

5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)

6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästymisestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	2 800 000
Valtionperinnöt	4 000 000
Saadut maksut myönnettyistä takauksista	3 570 000
Eläkkeiden palautukset	500 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	400 000
Maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvitysten perintätulot	100 000
Muut tulot	1 800 000
Yhteensä	13 170 000
2018 talousarvio	13 170 000
2017 talousarvio	13 000 000
2016 tilinpäätös	25 877 031

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 18 300 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vuonna 2018 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	2 000 000
Takausvastuusaatavien lisäys	13 600 000
Korkotulot	2 700 000
Yhteensä	18 300 000
2018 talousarvio	18 300 000
2017 talousarvio	24 000 000
2016 tilinpäätös	17 859 201

88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan voittovaroista

Momentille arvioidaan kertyvän 564 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista 537 200 000 euroa on arpajaislain mukaisia rahapeliyhtiön tuottoja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen ja 27 300 000 euroa on rahastoitua jakamattomia voittovaroja. Tuloja vastaavasti momenteilta 29.40.53, 29.80.52, 29.80.96,

29.90.50 ja 29.91.50 myönnetään määrärahoja urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen.

2018 talousarvio	564 500 000
2017 I lisätalousarvio	6 000 000
2017 talousarvio	545 686 000
2016 tilinpäätös	543 044 183

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2018 talousarvio	4 000 000
2017 talousarvio	4 000 000
2016 tilinpäätös	25 518 124

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 536 733 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupäätökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan yhteensä 536 833 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen maatalouden interventiorahastoon 100 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 536 733 000 euroa. Tuloarviossa on otettu huomioon lisäyksenä EU:n koulujakelujärjestelmän käyttöönotto momenteilla 30.20.41 ja 30.20.46 sekä tuottajaorganisaatioille maksettavan tuen kasvu. Vuodelle 2018 ei ole tiedossa, onko EU myöntämässä jäsenmaille kriisitukia. Vuonna 2017 EU-kriisitukia varten varattiin 10 milj. euroa momentille 30.20.41.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	525,000	30.20.41
EU-markkinatuki	6,130	30.20.41
— koulujakelujärjestelmä	4,930	30.20.41

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
— yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
EU:n koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteet	0,500	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	2,800	30.20.46
Hunajantuotanto	0,103	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	536,733	
Maatalouden interventiorahastoon	0,100	Maatalouden interventio- rahastossa
Kaikki yhteensä	536,833	

2018 talousarvio	536 733 000
2017 talousarvio	544 503 000
2016 tilinpäätös	537 737 945

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 230 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) valtion talousarvioon tuloutuvan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman välimaksut ohjelmakauden 2014—2020 osalta.

2018 talousarvio	230 000 000
2017 talousarvio	310 000 000
2016 tilinpäätös	397 123 239

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) arvioidaan tuloutuvan ohjelmakauden 2014—2020 tuloja yhteensä 10 000 000 euroa.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2018 talousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	8 000 000
2016 tilinpäätös	7 211 711

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 495 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	Tulot €	Momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 652/2014, josta	495 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	163 000	30.20.02
— Rabies-ohjelma	118 000	30.20.20
Kasvinsuojelutoimien tukeminen		30.20.02 ja
	214 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien sekä rabies-ohjelman tukemisesta EU:lta saatavat tulot. Kasvintuhoojien osalta momentille tuloutuvat EU:n osarahoittamien kartoitusohjelmien ja torjuntatoimenpiteiden tulot.

2018 talousarvio	495 000
2017 talousarvio	718 000
2016 tilinpäätös	1 543 210

20. Hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen käytettävä osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 40 500 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Veikkaus Oy:n tuotoista kertyy osa kohdennettavaksi hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen. Tuloja vastaavasti määrärahaa käytetään hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen (mom. 30.10.54). Tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetun valtioneuvoston asetuksen (14/2017) mukaisten käyttötarkoitusten lisäksi määrärahaa voidaan tuloja vastaavasti käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

2018 talousarvio	40 500 000
2017 talousarvio	40 100 000
2016 tilinpäätös	936 465

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määrätyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2018 talousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	3 000 000
2016 tilinpäätös	2 352 681

41. Tenojoen kalastushupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastushupamaksuista. Vuoden 2017 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2018 talousarvio	500 000
2017 talousarvio	500 000
2016 tilinpäätös	422 033

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 575 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Maksujen taso säilyy ennallaan. Vuonna 2018 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 4,2 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,375 milj. euroa. Vastaavat menot on momentilla 30.40.41.

2018 talousarvio	4 575 000
2017 talousarvio	3 400 000
2016 tilinpäätös	4 117 689

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 10 100 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kalastuslain (379/2015) muuttamisesta. Muutoksella kalastonhoitomaksuja korotetaan siten, että vuosilupa nousee 39 eurosta 45 euroon, viikkolupa 12 eurosta 15 euroon ja vuorokausilupa 5 eurosta 6 euroon.

Kalastonhoitomaksujen maksusuoritusten määrän arvioidaan vuonna 2018 säilyvän nykyisellä tasolla. Kun kalenterivuotta koskevia maksuja arvioidaan suoritettavan 210 000 kpl, seitsemän vuorokauden maksuja 35 000 kpl ja vuorokausimaksuja 22 000 kpl, momentille arvioidaan kertyvän vuonna 2018 yhteensä 10 100 000 euroa.

2018 talousarvio	10 100 000
2017 talousarvio	8 700 000
2016 tilinpäätös	8 704 570

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 11 920 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta. Momentin määräraha nousee riistanhoitomaksun korotuksen johdosta 1 790 000 euroa. Tulot perustuvat riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 1 §:ään.

Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 28 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Korotetun riistanhoitomaksun suuruus olisi 39 euroa ja arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2018 on noin 305 700. Arvioitu kertymä on 11 920 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2018 talousarvio	11 920 000
2017 talousarvio	10 130 000
2016 tilinpäätös	10 063 316

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille. Lisäksi momentille tuloutetaan puutarhakasvien jalostusmaksut, tulot, joita vastaavat menot on momentilla 30.01.05.

2018 talousarvio	5 500 000
2017 talousarvio	6 000 000
2016 tilinpäätös	4 841 492

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

10. Liikenneviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 700 000 euroa.

EU:n suoran tuen tuloutukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tulot ovat muiden osapuolten osuuksia yhdessä valtion kanssa rahoitettaviin väylähankkeisiin. Lisäksi tuloissa on mukana lipputuloja, jotka ELY-keskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen ELY-keskusten osuus ja lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

Tuloarvioon sisältyy Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistyshankkeelle saatava ulkopuolinen maksuosuus 1 000 000 euroa. Joukkoliikenteen lipputuloja arvioidaan kertyvän 3 700 000 euroa.

2018 talousarvio	4 700 000
2017 I lisätalousarvio	19 133 000
2017 talousarvio	4 145 000
2016 tilinpäätös	153 194 639

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 850 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lentoliikenteen päästökauppadiirektiivin (2008/101/EY) mukaisia tuloja arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

2018 talousarvio	850 000
2017 talousarvio	850 000
2016 tilinpäätös	601 190

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 869 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön asetukseen Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1579/2015), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), painelaitelakiin (1144/2016), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), la-

kiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999), lakiin pelastustoimen laitteista (10/2007), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), kaivoslakiin (621/2011) sekä jätelakiin (646/2011).

2018 talousarvio	2 869 000
2017 talousarvio	2 840 000
2016 tilinpäätös	3 019 217

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 31 810 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työttömyysvakuutusrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 32 000 000 euroa on budjetoitu momentille 32.40.52.

2018 talousarvio	31 810 000
2017 talousarvio	31 865 000
2016 tilinpäätös	27 482 460

50. EU:n rakennerahastoista ja muista koheesiopolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 240 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) maksut ohjelmakauden 2014—2020 Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan sekä ohjelmakauden 2007—2013 alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitetta toteuttaviin Itä-Suomen, Pohjois-Suomen, Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen -toimenpideohjelmiin sekä Manner-Suomen ESR -ohjelmaan.

Tulokertymä sisältää lisäksi Euroopan komission maksamat vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) maksut Vähävaraisten avun toimenpideohjelmaan 2014—2020 sekä maksut Suomen takausohjelmaan kasvuyritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

EAKR	142 000 000
ESR	93 000 000
Muut	5 000 000
Yhteensä	240 000 000

2018 talousarvio	240 000 000
2017 talousarvio	170 000 000
2016 tilinpäätös	137 463 479

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 117 100 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	1 000 000
Royalty-tulot	4 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot	38 100 000
Päästöoikeuksien huutokauppatulot	72 000 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	117 100 000

Momentille kertyy tuloja Business Finland- viraston osallistumisesta eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on merkitty momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset ja suojaustulot liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustointaan (1543/2011, 1137/1996).

Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (311/2011) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

2018 talousarvio	117 100 000
2017 talousarvio	152 500 000
2016 tilinpäätös	120 589 200

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 600 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, tupakkalain (693/1976) 25 §:n mukaisia käsittelymaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja sekä valtioneuvoston määrittämien perusteiden mukaisia geenitekniikkalain (377/1995) tarkoittamia tarkastusmaksuja.

2018 talousarvio	1 600 000
2017 talousarvio	1 600 000
2016 tilinpäätös	1 839 128

03. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2018 talousarvio	300 000
2017 talousarvio	500 000
2016 tilinpäätös	185 952

90. Rahapelitoiminnan tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 467 313 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 18 §:n mukaisia tuottoja. Tuloja vastaa-vasti momentilta 33.90.50 myönnetään 357 975 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.50.52, 55 ja 56 yhteensä 76 188 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin. Edelleen vii-tä-ten momentin 33.50.51 perusteluihin tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon 30 000 000 euroa kunnille ja kuntayhtymille korvattavien avohuoltokustannusten kattamiseen. Tuloja vas-taavasti momentilta 33.01.01 katetaan 3 150 000 euroa sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen hallinnollisia menoja.

Tuloarviosta 435,8 milj. euroa on Veikkaus Oy:n tuottoarvion mukaista vuoden 2018 tuottoa ja 31,5 milj. euroa on raha-automaattiyhdistyksen jakamatta jääneiden varojen purkua sosiaali- ja terveysministeriön taseesta.

2018 talousarvio	467 313 000
2017 I lisätalousarvio	5 500 000
2017 talousarvio	449 163 000
2016 tilinpäätös	426 788 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 97 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2018 talousarvio	97 200 000
2017 talousarvio	93 200 000
2016 tilinpäätös	113 231 777

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 325 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Kuntien avopalveluennakoiden palautukset (sotilasvammalaki 404/1948)	800 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (sotilasvammalaki 404/1948)	350 000
Muut tulot	175 000
Yhteensä	1 325 000

2018 talousarvio	1 325 000
2017 talousarvio	1 305 000
2016 tilinpäätös	1 197 533

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 1 650 000 euroa.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 10 ja 18 §:n mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan jääolosuhteiden öljyntorjuntalaitteiden ja puuttuvan avomeritorjuntakaluston hankinnasta sekä muun öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta ja öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneista menoista 1 500 000 euroa.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2018 talousarvio	1 650 000
2017 talousarvio	1 650 000
2016 tilinpäätös	1 224 960

20. Siirto valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 12 000 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston oma-pääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2016 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2016 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (0,0 %) siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Jälleenrahoituskoron lähtötaso on 0,57 %. Näin jälleenrahoituskorko vuodelle 2018 on 0,29 %. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdistyksen saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 3,0 milj. euroa.

2018 talousarvio	12 000 000
2017 talousarvio	26 500 000
2016 tilinpäätös	47 000 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (29/2016) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen suoritteista annettuun maksuasetukseen (53/2016). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

Momentille tuloutetaan myös Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle kylmälaitteiden sekä sammu- tus- ja torjuntalaitteiden huoltajien ja jätehuollosta vastaavien pätevyysilmoituksista tulevat tulot.

2018 talousarvio	1 000 000
2017 talousarvio	3 500 000
2016 tilinpäätös	2 116 027

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 172 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvät tulot.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laeiksi rikoslain sekä pysäköinninvalvonnasta annetun lain muuttamisesta.

2018 talousarvio	172 200 000
2017 I lisätalousarvio	-36 750 000
2017 talousarvio	193 000 000
2016 tilinpäätös	112 200 430

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 75 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2018 talousarvio	75 000 000
2017 talousarvio	75 000 000
2016 tilinpäätös	104 649 354

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2018 talousarvio	300 000 000
2017 talousarvio	100 000 000
2016 tilinpäätös	253 527 419

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2018 talousarvio	2 500 000
2017 talousarvio	2 500 000
2016 tilinpäätös	7 923 347

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Korkotulot	108 796	95 964	95 290	-674	-1
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	12 432	9 100	6 400	-2 700	-30
05. Korot muista lainoista	72 965	71 131	70 393	-738	-1
07. Korot talletuksista	856	—	1 000	1 000	0
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	22 543	15 733	17 497	1 764	11
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 194 440	2 110 000	2 404 000	294 000	14
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 194 440	2 110 000	2 404 000	294 000	14
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	98 000	98 000	90 000	-8 000	-8
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	98 000	98 000	90 000	-8 000	-8
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	236 569	181 000	179 900	-1 100	-1
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	236 569	181 000	179 900	-1 100	-1
Yhteensä	1 637 805	2 484 964	2 769 190	284 226	11

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 6 400 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät Senaatti-kiinteistöille lainaehdoin annetun vieraan pääoman koroista. Liikelaitosten lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.02.

2018 talousarvio	6 400 000
2017 talousarvio	9 100 000
2016 tilinpäätös	12 431 874

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 70 393 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. Kreikan valtioille myönnettyt lainat, peruskuivatus- ja metsänparannuslainat, Vientiluoton alustoimitusten lainat sekä viennin jälleenrahoitus- ja Tekesin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2018 talousarvio	70 393 000
2017 talousarvio	71 131 000
2016 tilinpäätös	72 964 616

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2018 talousarvio	1 000 000
2017 I lisätalousarvio	200 000
2016 tilinpäätös	855 885

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 17 497 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2018 talousarvio	17 497 000
2017 talousarvio	15 733 000
2016 tilinpäätös	22 543 257

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 404 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella sekä pääomanpalautuksina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.

2018 talousarvio	2 404 000 000
2017 talousarvio	2 110 000 000
2016 tilinpäätös	1 194 440 421

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 90 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta käytetään puolet vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää voiton käyttämisestä toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Valtiolle tuloutettava osuus sisältää 13,0 milj. euroa Kreikan valtionvelkakirjoista saatavia tuottoja. Nämä sijoitukset on toteutettu Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelman puitteissa. Vastaava meno on budjetoitu momentille 28.01.69.

	2014	2015	2016	2017
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	180	138	98	90
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	75	92	67	70

2018 talousarvio	90 000 000
2017 I lisätalousarvio	-7 000 000
2017 talousarvio	98 000 000
2016 tilinpäätös	98 000 000

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 179 900 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2017 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 179,9 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 94,9 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 85 milj. euroa.

2018 talousarvio	179 900 000
2017 talousarvio	181 000 000
2016 tilinpäätös	236 569 037

Osasto 15

LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	497 745	459 241	413 218	-46 023	-10
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	69 108	68 300	21 000	-47 300	-69
04. Muiden lainojen lyhennykset	428 636	390 941	392 218	1 277	0
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	2 473 716	5 586 147	2 972 870	-2 613 277	-47
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	2 473 716	5 586 147	2 972 870	-2 613 277	-47
Yhteensä	2 971 461	6 045 388	3 386 088	-2 659 300	-44

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 21 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät omaisuusjärjestelyjen yhteydessä velkapääomaksi merkittyjen lainojen takaisinmaksuista valtiolle. Liikelaitoksista vain Senaatti-kiinteistöillä on valtion lainaa. Liikelaitosten lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.04.

2018 talousarvio	21 000 000
2017 talousarvio	68 300 000
2016 tilinpäätös	69 108 493

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 392 218 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy myös lyhennykset Vientiluoton lainoista kotimaisille alustoimituksille sekä viennin jälleenrahoituksen ja Tekesin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2018 talousarvio	392 218 000
2017 talousarvio	390 941 000
2016 tilinpäätös	428 636 268

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhoidon strategisena tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi siten, että velanhoidollisten toimenpiteiden ja itse velkasalkun riskit pysyvät hyväksyttävällä tasolla ja siten, että valtion maksuvalmius turvataan kaikissa olosuhteissa. Kustannuksia minimoidaan muokkaamalla aktiivisesti velkasalkun korkorakennetta siten, että velasta aiheutuvia korkomenoja voitaisiin hallitusti vähentää. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 2 972 870 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaisopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

- 1) valtionvelan kuoletusten ja takaisinostojen maksamiseen
- 2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2016—2018 (mrd. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 budjetoitu	2018 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	101,7	107,1	110,1

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissovimuksista aiheutuvat erät.

Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 8,1 mrd. euroa vuonna 2018. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 5,7 mrd. euroa. Uusista lainoista saatavan määrän, ml. emissiotappiot, arvioidaan olevan 16 857 870 000 euroa ja lainojen kuoletuksiin ja takaisinmaksuun, ml. pääomatappiot, käytettävän määrän 13 885 000 000 euroa.

Tulot ja menot (milj. euroa)

Tulot	
Nimellisarvoinen nettolainanotto	3 023
Menot	
Emissiotappiot (netto)	-40
Pääomatappiot (netto)	-10
Nettotulot	2 973
2018 talousarvio	2 972 870 000
2017 I lisätalousarvio	-178 078 000
2017 talousarvio	5 586 147 000
2016 tilinpäätös	2 473 716 053

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Kansanedustajat	21 158	21 639	21 247	-392	-2
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 158	21 639	21 247	-392	-2
10. Eduskunnan kanslia	108 798	128 542	74 207	-54 335	-42
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	51 922	54 034	53 394	-640	-1
02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenot (arviomääräraha)	4 519	6 893	2 482	-4 411	-64
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	15 168	15 500	6 800	-8 700	-56
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	2 799	2 790	3 531	741	27

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
70. Tietohallinnon laite- hankinnat ja kehittämis- hankkeet (siirtomääräraha 3 v)	2 390	5 325	4 000	-1 325	-25
74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirto- määräraha 3 v)	32 000	44 000	4 000	-40 000	-91
20. Eduskunnan oikeusasiasia- mies	5 811	6 201	6 061	-140	-2
01. Eduskunnan oikeusasiasia- miehen kanslian toiminta- menot (arviomääräraha)	5 811	6 201	6 061	-140	-2
30. Ulkopoliittinen instituutti	3 624	3 608	3 618	10	0
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 413	3 398	3 398	—	0
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	211	210	220	10	5
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	16 077	15 915	15 527	-388	-2
01. Valtiontalouden tarkastus- viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 460	15 325	14 937	-388	-3
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	617	590	590	—	0
90. Eduskunnan muut menot	4 082	4 083	4 083	—	0
50. Eduskuntaryhmien ryhmä- kanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)	4 082	4 083	4 083	—	0
Yhteensä	159 551	179 988	124 743	-55 245	-31

01. Kansanedustajat

01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 247 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	15 635 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 680 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	1 932 000
Yhteensä	21 247 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenuuutos kansanedustajien palkkioissa	-273
Toimintamenuosäästö kansanedustajien kotimaan matkakuluissa	-119
Yhteensä	-392

2018 talousarvio	21 247 000
2017 talousarvio	21 639 000
2016 tilinpäätös	21 157 527

10. Eduskunnan kanslia*01. Eduskunnan kanslian toimintamenuot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 53 394 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja muita henkilöstömenoja, matkakustannuksia ja matkapuhelinlukuja yhteensä 4 109 000 euroa. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää eduskuntaryhmien toiminnan edellyttämien tilojen, kalusteiden ja laitteiden ylläpitoon ja hankintaan sekä henkilökunnan työterveyshuoltoon siten kuin kansliatoimikunta päättää.

Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Peruskorjauksesta johtuvat kiinteistötoimiston ja turvallisuusosaston käyttömenot maksetaan momentilta 21.10.02.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisten lisäysten poisto	-965
Siirto momentille 21.10.51	-651
Toimintamenujen lisäys peruskorjaushankkeen valmistumisen johdosta	11
Tasomuutos	965
Yhteensä	-640

2018 talousarvio	53 394 000
2017 talousarvio	54 034 000
2016 tilinpäätös	51 922 361

02. Peruskorjaukseen liittyvät toimintamenuot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 482 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää peruskorjauksesta johtuviin tila- ja aluevuokriin, kalusteiden korjaus- ja kunnossapitokustannuksiin, väistötilojen muutos-, tietojärjestelmä- ja laitekustannuksiin, urakoiden vähäisiin jälkitöihin, kalusteiden täydennys Hankintoihin, rakennusaikaisiin vakuutuksiin, peruskorjauksesta johtuvan määräaikaisen henkilökunnan palkkaukseen, asiantuntija- ja suunnittelukustannuksiin sekä muutto- ja kuljetuskustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta osoitetaan ohjeellisesti kiinteistötoimiston käyttöön 2 132 000 euroa ja turvallisuusosaston käyttöön 350 000 euroa peruskorjauksen jälkitöihin. Tarvittaessa määrärahaa voidaan käyttää myös muiden yksiköiden vastuulla oleviin kustannuksiin.

Peruskorjaushankkeeseen sisältyvien kaluste- ja laitteistokustannusten arvioidaan olevan kymmenen vuotta kestävä hankkeen aikana yhteensä noin 20 milj. euroa. Tilapäistilojen ja -järjestelyjen, jälkitöiden sekä muuttojen kustannusten arvioidaan olevan yhteensä noin 25 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peruskorjaukseen liittyvien toimintamenojen muutos	-4 411
Yhteensä	-4 411
2018 talousarvio	2 482 000
2017 talousarvio	6 893 000
2016 tilinpäätös	4 518 535

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 800 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-8 700
Yhteensä	-8 700

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	6 800 000
2017 talousarvio	15 500 000
2016 tilinpäätös	15 168 268

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 531 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevan päätöksen (4.3.2015 § 3) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, ateriaedun verotusarvon, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä hallinto- ja palveluosastolla. 1.3.2017

tarkistuksesta lukien tukisumma on 3 382,00 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Korvaus tarkistetaan vuosittain. Avustajatukea maksetaan 87 kansanedustajan mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustajatuen korvausperusteen tarkistus 1.3.2017 lukien	90
Siirto momentilta 21.10.01	651
Yhteensä	741

2018 talousarvio	3 531 000
2017 talousarvio	2 790 000
2016 tilinpäätös	2 799 022

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon kone- ja laitehankintoihin sekä niiden käyttöön liittyvien uusien tai nykyisiä sovellutuksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan pieneminen johtuu Eduskuntatalon peruskorjauksen valmistumisesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietojärjestelmien kehittämishankkeet suunnitelmien mukaisesti	-1 325
Yhteensä	-1 325

2018 talousarvio	4 000 000
2017 talousarvio	5 325 000
2016 tilinpäätös	2 390 000

74. Eduskunnan rakennusten peruskorjaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskunnan rakennusten peruskorjausten jälkitöihin.

Selvitysosa: Peruskorjausohjelman mukaan vuoden 2018 määräraha 4,0 milj. euroa käytetään Eduskuntatalon peruskorjauksen ja muiden rakennusten jälkitöihin. Summaan sisältyy jälkitöiden suunnittelu- ja valvontakustannuksia.

Vuonna 2007 alkaneen ja vuonna 2017 valmistuvan peruskorjaushankkeen kokonaiskustannukset ovat arviolta yhteensä 272,5 milj. euroa. Ne jakaantuvat siten, että maanpäällisten tilojen rakentamiskustannukset ovat 195,2 milj. euroa ja maanalaisten tilojen 77,3 milj. euroa. Vuodesta 2007 vuoden 2016 loppuun mennessä peruskorjauksen toteutuneet menot ovat olleet 217,4 milj. euroa.

Lisäksi hankkeeseen sisältyy kaluste- ja laitekustannuksia, tilapäistilojen ja -järjestelyjen sekä muuttojen kustannuksia, jotka maksetaan momentilta 21.10.02.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peruskorjauksen eteneminen suunnitelmien mukaisesti	-40 000
Yhteensä	-40 000
2018 talousarvio	4 000 000
2017 talousarvio	44 000 000
2016 tilinpäätös	32 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies*01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 6 061 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 5 468 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perustehävien hoidosta aiheutuviin menoihin sekä ulkoisten ja sisäisten verkkosivustojen uudistukseen ja pohjoismaisen oikeusasiamieskokouksen järjestämiseen. Pääasialliset syyt määrärahan säästöön ovat henkilöstökulujen pieneminen ja sähköisen asianhallintaa koskevan tietojärjestelmän kehittämishankkeen valmistuminen pääosiltaan v. 2017. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 593 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia edistävä valtiollinen toimielin.

Oikeusasiamiehen kanslian tehtävät laajenivat eduskunnan 5.4.2013 hyväksyttyä lakimuutoksen, jolla oikeusasiamies nimettiin YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisessa pöytäkirjassa tarkoitetuksi kansalliseksi valvontaelimeksi (ns. OPCAT-tehtävä). Suljettujen ja hoitolaitosten valvontatehtävä edellyttää lisäresursseja. Määrärahassa on otettu huomioon asiantuntijapalkkiot. Lisäksi eduskunta hyväksyi 3.3.2015 oikeusasiamieslain muutoksen, jolla YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista joulukuussa 2006 tehdyn yleissopimuksen 33 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisen rakenteen tehtävistä huolehtiminen säädettiin Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan sekä oikeusasiamiehen tehtäväksi. Tehtävänä on yleissopimuksen täytäntöönpanon edistäminen, suojele ja seuranta. Tehtävien hoitaminen edellyttää henkilöstöresurssien lisäämistä tehtäväalueella ja henkilöstön osaamisen vahvistamista.

Ihmisoikeuskeskus aloitti toimintansa v. 2012 ja ihmisoikeusvaltuuskunta nimitettiin eduskunnan oikeusasiamiehen päätöksellä 29.3.2012 ja siinä on lain mukaan 20—40 jäsentä. Ihmisoikeuskeskuksen johtaja toimii valtuuskunnan puheenjohtajana. Valtuuskunnan ja sen jaostojen sihteeristönä toimii Ihmisoikeuskeskus.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen (ml. Ihmisoikeuskeskus)

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuodet	57,9	57,9	57,9
Sairauspoissaolot, pv/htv	11	11	11
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro ¹⁾	-	3,57	3,57

¹⁾ VMBaro-tutkimus tehdään joka toinen vuosi. Vuonna 2016 tutkimusta ei tehty. Vuonna 2015 työtyytyväisyysindeksi oli 3,8.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säästö henkilöstökuluissa sekä sähköisen asianhallintajärjestelmän lopullisen valmistumisen johdosta	-140
Yhteensä	-140
2018 talousarvio	6 061 000
2017 talousarvio	6 201 000
2016 tilinpäätös	5 811 371

30. Ulkopoliittinen instituutti*01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 398 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon mm. julkaisutoiminnan tilaustuotot sekä tutkimusten ulkopuolinen hankerahoitus ja kustannusten korvaukset sekä maksullinen toiminta yhteensä 662 000 euroa. Vuosien 2017—2019 tutkimusagenda koostuu kolmesta ohjelmasta, joiden aiheina ovat Euroopan unioni, erityisesti sen ulkosuhteiden, talouden ja poliittisen järjestelmän tutkimus, Euroopan unionin itäinen naapurusto ja Venäjä sekä globaali turvallisuus. Merkittävin tiedossa oleva hanke vuonna 2018 on edelleen vuonna 2013 alkanut Jane ja Aatos Erkon säätiön rahoittama Yhdysvaltojen tutkimukseen keskittyvä monivuotinen projekti. Lisäksi on meneillään pieni määrä tutkimusohjelmat poikkileikkaavia tutkimusprojekteja, joista yksi liittyy erityisesti Suomen ulkopoliittikan tutkimukseen. Instituutilla on myös Jane ja Aatos Erkon säätiön tuella ylläpidettävä Yhdysvaltojen vallan tutkimukseen keskittyvä pienimuotoinen keskus.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuodet	44,5	43,5	43,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,6	4,5	4,5
Naisten osuus henkilöstöstä, %	51,1	51,1	51,1

ParTy-työtyytyväisyyskartoituksen tulosten mukaan työtyytyväisyys on keskimääräistä parempi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	4 071	4 048	4 060
Bruttotulot	696	650	662
Nettomenot	3 375	3 398	3 398
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	384		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	422		

2018 talousarvio	3 398 000
2017 talousarvio	3 398 000
2016 tilinpäätös	3 413 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 220 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	10
Yhteensä	10

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	220 000
2017 talousarvio	210 000
2016 tilinpäätös	211 343

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto*01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 14 937 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa säädetyt ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteisiksi tehtäviksi säädetyt finanssipolitiikan valvonta sekä puolue- ja vaalirahoituksen nykyiset valvontatehtävät sekä rahoitusvakaussuunnitelman toimintaa (laki rahoitusvakaussuunnittelusta (1195/2014)) hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehyksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuodet	144,7	138	138
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,4	4,4	4,4
Työtyytyväisyysindeksi			
ParTy 2016 -indeksit:			
Henkilöstön hyvinvointi	3,5		
Työn perusedellytykset	3,5		
Työyhteisön toimivuus	3,4		
Työyhteisön kehittämisedellytykset	3,3		
Naisten osuus henkilöstöstä, %	52,1	52,5	52,5

HTV-tavoite vuosina 2017—2018 yksiköittäin

	2017 tavoite	2018 tavoite
Tilintarkastus ja laillisuustarkastus	58	58
Tuloksellisuustarkastus ja finanssipolitiikan tarkastus	56	56
Johdon tuki	9	9
Hallintoyksikkö	15	15

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokramenojen alentuminen	-388
Yhteensä	-388

2018 talousarvio	14 937 000
2017 talousarvio	15 325 000
2016 tilinpäätös	15 460 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 590 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	590 000
2017 talousarvio	590 000
2016 tilinpäätös	616 933

90. Eduskunnan muut menot

50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 083 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa määrärahan käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 1 575 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2015 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle vaalikauden loppuun asti suoritetaan kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

2018 talousarvio	4 083 000
2017 talousarvio	4 083 000
2016 tilinpäätös	4 082 400

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	1 632	2 875	2 875	—	0
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126	126	126	—	0
02. Tasavallan presidentin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	199	199	199	—	0
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	1 307	2 550	2 550	—	0
02. Tasavallan presidentin kanslia	8 952	10 854	16 155	5 301	49
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 481	7 754	8 055	301	4
02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	600	600	600	—	0
29. Arvonlisäveromenot (arvomääräraha)	871	2 500	2 500	—	0
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	—	—	5 000	5 000	0
Yhteensä	10 584	13 729	19 030	5 301	39
Henkilötyövuodet	63,7	67,0	67,0		

01. Tasavallan presidentti

01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 126 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain muuttamisesta annetun lain (215/2013) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

2018 talousarvio	126 000
2017 talousarvio	126 000
2016 tilinpäätös	126 000

02. Tasavallan presidentin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 199 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muista kuin tasavallan presidentin kanslian toimintamenomomentille tai momentille 22.01.20 budjetoiduista tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai tasavallan presidentin toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2018 talousarvio	199 000
2017 talousarvio	199 000
2016 tilinpäätös	199 000

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2018 talousarvio	2 550 000
2017 talousarvio	2 550 000
2016 tilinpäätös	1 306 627

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 055 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta ja Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen
- 2) vuosittain järjestettävistä valtiollisista edustustilaisuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta sekä Kultarannan viljelytoiminnasta ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	7 129	7 804	8 125
Bruttotulot	82	50	70
Nettomenot	7 047	7 754	8 055
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 768		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 202		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-3
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-41
Työajan pidentäminen (Kiky)	-6
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-7
Tasomuutos	361
Yhteensä	301

2018 talousarvio	8 055 000
2017 talousarvio	7 754 000
2016 tilinpäätös	7 481 000

02. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2018 talousarvio	600 000
2017 talousarvio	600 000
2016 tilinpäätös	600 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	2 500 000
2017 talousarvio	2 500 000
2016 tilinpäätös	870 982

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 2) Kultarannan huvilatilan puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Selvitysosa: Kultarannan puiston ja alueen infrastruktuurin kunnostamisen suunnittelu käynnistettiin vuonna 2016. Puiston kustannusarviot tarkentuvat loppuvuoden 2017 aikana. Vuodelle 2018 Kultarannan puiston kunnostamiseen varataan 2 milj. euroa. Kultarannan rakennusten peruskorjauksen arkkitehtisuunnittelu aloitetaan vuonna 2017. Rakennuskohtaiset kustannusarviot valmistuvat kuntotutkimusten ja suunnittelun edetessä. Vuodelle 2018 Kultarannan rakennusten peruskorjaukseen varataan 2,7 milj. euroa.

Vuodelle 2018 Mäntyniemen virka-asunnon välttämättömiin peruskorjauksiin varataan 0,3 milj. euroa.

2018 talousarvio

5 000 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus. Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta sekä taloudellisten ulkosuhteiden valmistelun ja keskeisten taloudellisia ulkosuhteita koskevien horisontaalisten asioiden yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman tavoitteen mukaan Suomi on vuonna 2025 uudistuva, välittävä ja turvallinen maa, jossa jokainen voi kokea olevansa tärkeä ja yhteiskunnassa vallitsee keskinäinen luottamus. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta erityisesti säädos-ten sujuvuuden parantamisen, digitalisaation ja toimintatapojen uudistamisen osalta.

Hallitusohjelman kärkihankkeista ”Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri” kuuluu valtioneuvoston kanslian vastuulle. Lisäksi hallituksen kivijalkahankkeet, kestävä kehitys ja hallituksen tulevaisuustyö, ovat valtioneuvoston kanslian toteutettavina.

Toimintaympäristö

100-vuotias Suomi elää muuttuvassa ja osin ennakoimattomassa toimintaympäristössä. Valtioneuvoston kanslian tehtävien kannalta keskeisiä asioita tällä hetkellä ovat Euroopan unionin ja kansallisvaltioiden ja talouden kehitys, arvojen ja asenteiden muutos sekä tiedon, demokratian ja osallistumisen tapojen moninaistuminen. Toimintaympäristöön vaikuttaa vuonna 2018 myös julkisen hallinnon toimijakentän muuttuminen erityisesti SOTE- ja maakuntauudistuksesta aiheutuen. Myös teknologioiden kehittyminen, digitaalisen toimintakulttuurin vahvistuminen sekä työn tekemiseen liittyvät murrokset heijastuvat toimintaympäristöön.

Valtioneuvoston työssä korostuu yhteensovittaminen ja kokonaisnäkemysten muodostaminen sekä keskeisten ongelmien laaja-alaisuus. Toimintakykyinen hallitus edellyttää johtamisessa pa-

rempaa kokonaiskuvaa ja vahvempaa yhteensovittamistyötä. Tarvitaan koko yhteiskunnan näkökulmasta tapahtuvaa tarkastelua ja suunnitelmallista viestintää muuttuvassa mediaympäristössä.

Päätöksenteon laadun ja hyvän hallinnon turvaamiseksi on tärkeää pyrkiä siihen, että poliittinen päätöksenteko ja valmistelu valtioneuvostossa perustuvat riittävään ja laadukkaaseen työhön. Tätä tukee oikea-aikainen, hyödynnettävissä oleva ja kokonaisvaltainen tutkimus-, ennakointi ja arviointitieto sekä tilannekuva.

Suomi on osa eurooppalaista ja pohjoismaista arvoyhteisöä. Vaikutamme aktiivisesti eurooppalaiseen ja globaaliin toimintaympäristöön. Valtioneuvoston kanslialla on keskeinen asema EU-asioiden valmistelussa ja yhteensovittamisessa. Kattava valmistelu- ja yhteensovittamisjärjestelmä mahdollistaa koordinoitun kannanmuodostuksen ja varhaisen vaikuttamisen mahdollisuuden Suomen EU-politiikassa.

Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Kestävän kehityksen kansallista koordinaatiota ja toimeenpanoa sekä globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030:n toimeenpanoa toteutetaan kansliassa pääministerin johdolla.

Valtion yhtiömuotoinen varallisuus on merkittävä osa kansallisvarallisuutta. Omistajapolitiikalla tavoitellaan yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävää tulosta. Valtion yhtiömuotoisen varallisuuden omistajaohjauksessa tavoitellaan nykyistä aktiivisemmin omistaja-arvon kasvua sekä arvonnousun käyttämistä yhteiskunnan kannalta tärkeän yritystoiminnan synnyttämiseen.

Valtioneuvoston yhteisten hallinto- ja palvelutoimintojen kehittämistä jatketaan tiiviissä yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Toimintatapoja uudistetaan ja luodaan edellytykset yhteiselle toimintaympäristölle ja -kulttuurille.

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Pääministeri johtaa valtioneuvoston toimintaa ja valtioneuvoston ylin hallitus- ja hallintovalta perustuu oikea-aikaiseen, laaja-alaiseen ja perusteltuun tietoon

— Suomen tavoitteita Euroopan unionissa edistetään ennakoivasti ja aktiivisesti

— Valtion yhtiömuotoisen varallisuuden hoitamisessa tavoitellaan aktiivisesti omistaja-arvon kasvua sekä arvonnousun käyttämistä yhteiskunnan kannalta tärkeän yritystoiminnan synnyttämiseen

— Valtioneuvosto toimii yhtenäisesti, avoimesti, taloudellisesti ja laadukkaasti.

Valtioneuvoston kanslian toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Tuetaan pääministeriä hallituspolitiikan johtamisessa ja poikkihallinnollisten tehtävien yhteensovittamisessa

— Viestintää toteutetaan kustannustehokkaasti ja modernisti muuttuneessa mediaympäristössä

— Valtioneuvoston ja eduskunnan työn yhteensovittamiseksi laaditaan hallituksen lainsäädäntösuunnitelma

— Tulevaisuustyö ja ennakointi sekä tutkimustieto on laadukasta ja tukee päätöksentekoa valtioneuvostossa. Valmistellaan hallituksen tulevaisuusselonteko kaksivaiheisena

- Valtioneuvoston strategista ohjausta vahvistetaan yhteisellä poikkihallinnollisella valmistelulla, tulevaisuuden ennakkoinnilla sekä valtioneuvoston voimavarojen asteittaisella koonnilla
- Vahvistetaan kokeilukulttuuria Suomessa ja kehitetään kokeiluja mahdollistavaa ekosysteemiä
- Kestävän kehityksen kansallisen toimeenpano-ohjelman toteutumisen varmistaminen ja toimeenpanon ja koordinaation kehittäminen sekä laaja-alainen yhteistyö eri kumppaneiden kanssa Agenda 2030:n toteuttamiseksi
- Vahvistetaan maakuvatyön vaikuttavuutta laatimalla toimintaa ohjaava strateginen suunnitelma ja selvittämällä julkisen hallinnon maakuvatyöhön osoittamat resurssit
- Suomen kilpailukykyä, kasvua ja työllisyyttä vahvistava EU-politiikka sekä EU:ssa esille nousvien asioiden vaikutusten systemaattinen ja ennakoiava arviointi. Valmistelussa turvataan Suomen edut Iso-Britannian EU-eroproessissa sekä tulevien EU-rahoituskehysten neuvotteluissa
- Valmistellaan Suomen EU-puheenjohtajuuskauden painopisteet ja Suomen tavoitteet sekä suunnitellaan kustannustehokkaat puheenjohtajakauden henkilöstö- ja kokousjärjestelyt
- Vahvistetaan valtion yhtiöomistuksen kokonaisraportointia ja tehostetaan valtion yhteistä omistajaohjausta
- Kasvatetaan omistaja-arvoa pitkäjänteisesti ja käytetään arvonnousua yhteiskunnan kannalta tärkeän yritystoiminnan synnyttämiseksi. Huolehditaan, että valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä yritysvastuuasioissa sekä varmistetaan molempien sukupuolien vähintään 40 prosentin edustus määräysvalta-yhtiöiden hallituksissa
- Digitalisoidaan valtioneuvoston toimintoja ja palveluita, kehitetään valtioneuvoston yhteisiä työ- ja toimintatapoja, avointa verkostomaista yhteistyötä ja tiedonkulkua sekä hyödynnetään tietoa laajasti.

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskanslerinvirasto on itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan, jossa todetaan myös viraston yhteiskuntapolitiittiset ja toiminnalliset tavoitteet.

Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria ja apulaisoikeuskansleria valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatoimien lainmukaisuuden valvonnassa, tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvonnassa sekä asianajajien toiminnan valvonnassa.

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vähintään 40 prosenttia. Pääluokan määrärahoilla ei kuitenkaan arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Vuoden 2018 aikana käynnistetään kansallinen seurantajärjestelmä, jolla arvioidaan Agenda 2030:n toimeenpanoa. Kestävää kehitystä tukevaa politiikkajohdonmukaisuutta vahvistetaan pa-

rantamalla kestävän kehityksen vaikutusten arvioinnin toteuttamista lainvalmistelussa. Kestävän kehityksen toimenpidesitoumustyökalun käyttöä laajennetaan sekä tiivistetään edelleen valtioneuvoston tulevaisuustyön sekä kokeilujen kytkeä Agenda 2030:n toimeenpanoon. Suomi edistää Agenda 2030:n toimeenpanoa osaltaan myös kansainvälisessä yhteistyössä jakamalla osaamista sekä käytäntöjä aktiivisesti.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Hallinto	160 202	161 528	169 257	7 729	5
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	125 013	123 240	123 223	-17	0
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	5 351	5 575	6 510	935	17
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 000	1 000	—	0
04. Pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajiensa matkat (siirtomääräraha 2 v)	496	867	867	—	0
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	11 400	11 400	11 400	—	0
(23.) Kokeilutoiminnan digitaalinen edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	—	—	—	0
24. Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	—	—	6 800	6 800	0
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	14 942	19 446	19 457	11	0
10. Omistajaohjaus	5 700	5 700	5 700	—	0
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700	5 700	5 700	—	0
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	29 635	29 635	29 635	—	0
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	29 635	29 635	29 635	—	0
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 631	3 467	3 405	-62	-2
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 631	3 467	3 405	-62	-2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
90. Muut menot	6 314	10 800	2 270	-8 530	-79
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	814	700	700	—	0
26. Suomi 100 (siirtomääräraha 3 v)	5 500	10 100	800	-9 300	-92
61. Jäsenmaksut ja maksu- osuudet Euroopan hybridituhkien torjunnan osaamiskeskukseen (siirto- määräraha 2 v)	—	—	770	770	0
Yhteensä	205 482	211 130	210 267	-863	0

Henkilöstön kokonaismäärä 620 622 645¹⁾

¹⁾ Valtioneuvoston kanslian henkilötövuosiarvio on 563 henkilötövuotta, oikeuskanslerinviraston 36 henkilötövuotta sekä 42 erityisavustajaa ja 4 valtiosihteeriä. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötövuosiin.

01. Hallinto*01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 123 223 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	119 243	125 140	123 723
Bruttotulot	2 096	1 900	500
Nettomenot	117 147	123 240	123 223
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 371		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 237		

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu	8 149 000
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	108 789 000
Toimitilojen peruskorjausinvestoinnit	1 400 000
Turvaluokiteltujen EU-asiakirjojen sähköinen jakelu	705 000
Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä	3 200 000
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä	980 000
Yhteensä	123 223 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momenteilta 24.01.01, 25.01.01, 26.01.01, 27.01.01, 28.01.01, 29.01.01, 30.01.01, 31.01.01, 32.01.01, 33.01.01 ja 35.01.01)	80
SM Kirkkokatu 12 muutosta aiheutuvat menot, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentille 26.01.01)	-582
Säästöjen VNHY-osuuden palautus (siirto momenteille 24.01.01, 25.01.01, 26.01.01, 27.01.01, 28.01.01, 29.01.01, 30.01.01, 31.01.01, 32.01.01, 33.01.01 ja 35.01.01)	-573
Taloudellisten ulkosuhdeasioiden hoitaminen (-2 htv) (siirto momentille 32.01.01)	-130
TEM Ratakadun työpaikkaruokailu, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentille 32.01.01)	-75
Turvaluokiteltujen EU-asiakirjojen sähköinen jakelu -hanke	705
Valtioneuvoston juhlahuoneiston (Smolna) peruskorjaus	1 400
Valtioneuvoston juhlahuoneiston peruskorjauksesta aiheutuvat ylläpito- ja vuokra-kustannukset	520
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentilta 24.01.01)	26
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentilta 25.01.01)	9
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentilta 28.01.01)	25
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentilta 29.01.01)	9
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentilta 31.01.01)	11
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentilta 35.01.01)	13
Valtioneuvoston puhelunvälitystoiminnan uudelleenorganisointi (-1 htv) (siirto momentille 24.01.01)	-45
Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 400
Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	3 200
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 060
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	980
Valtioneuvoston yhteisen verkkojulkaisualustan jatkuvan palvelun hallinta (siirto momentilta 26.01.01)	65
Valtioneuvoston yhteiset valmiuspuhelimet, kertalisäyksen poisto	-14

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-85
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-34
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-27
Palkkaliukumasäästö	-123
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-29
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-148
Toimintameno säästö (HO 2015)	-720
Työajan pidentäminen (Kiky)	-49
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-56
Vuokrien indeksikorotus	131
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-41
Yhteensä	-17

2018 talousarvio	123 223 000
2017 I lisätalousarvio	688 000
2017 talousarvio	123 240 000
2016 tilinpäätös	125 013 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministereiden, poliittisten valtiosihteerien ja ministereiden erityisavustajien palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (Laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien ja ministerien erityisavustajien palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 63, josta 17 valtioneuvoston jäsentä, 4 valtiosihteeriä ja 42 erityisavustajaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ministereiden ja erityisavustajien määrän lisäys	935
Yhteensä	935
2018 talousarvio	6 510 000
2017 I lisätalousarvio	645 000
2017 talousarvio	5 575 000
2016 tilinpäätös	5 351 173

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen
- 2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia
- 3) enintään 240 000 euroa enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisia pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kolmea henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin. Tehtävät ovat keskeisiä Suomen EU-vaikuttamisen turvaamiseksi.

2018 talousarvio	1 000 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	1 000 000
2016 tilinpäätös	1 000 000

04. Pääministerin, kansliassa toimivien ministereiden ja heidän avustajiensa matkat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) pääministerin ja muiden kansliassa toimivien ministereiden sekä heitä välittömästi avustavien henkilöiden ja turvamiesten matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) pääministerin ja muiden valtioneuvoston kansliassa toimivien ministereiden valtiosihteerien ja erityisavustajien valtioneuvoston kanslian toimialaan kohdistuvista matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Eurooppa-neuvoston kokouksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) pääministerin ja muiden valtioneuvoston kansliassa toimivien ministereiden valtioneuvoston kanslian toimialasta johtuvaan vieraanvaraisuuteen.

Selvitysosa: Momentin matkamenoihin kohdistuvat Euroopan unionin neuvoston myöntämät korvaukset tuloutetaan tälle momentille. Tulokertymäksi arvioidaan 350 000 euroa.

2018 talousarvio	867 000
2017 talousarvio	867 000
2016 tilinpäätös	495 789

22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden selvitys- ja tutkimustoimintaan
- 2) selvitys- ja tutkimustoiminnasta sekä kokeilutoiminnan koordinaatiosta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) valtionavustusten maksamiseen tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan valtioneuvoston kanslian henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen, josta enintään kolme henkilötyövuotta hallituksen strategisia tavoitteita edistävän kokeilutoiminnan koordinoitiin. Määrärahaa saa käyttää myös määräaikaisen enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan sisällölliset painopisteet sekä hankkeiden valmistelu- ja ohjausvastuut määritellään vuosittain valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa. Suunnitelmalla ohjataan selvitys- ja tutkimustoimintaa hallituksen valitsemille horisontaalisille painopistealueille, jotka vastaavat hallituksen ja sen ministeriöiden toiminnan tietotarpeisiin. Selvitys- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan hallituksen ja sen ministeriöiden päätöksenteon tietopohjaa, tietoon perustuvaa toimintapolitiikkaa ja strategista kokonaisnäkemystä.

Momentin määrärahasta arvioidaan käytettävän kokeilutoiminnan koordinaatioon 200 000 euroa.

2018 talousarvio	11 400 000
2017 I lisätalousarvio	-100 000
2017 talousarvio	11 400 000
2016 tilinpäätös	11 400 000

24. Suomen EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen EU-puheenjohtajuuden johdosta välttämättömän enintään 50 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen lisähenkilöstön palkkausmenoihin ja korvauksiin sekä EU-puheenjohtajuuskauden valmistelun kannalta muihin välttämättömiin kulutusmenoihin

2) puheenjohtajuuskaudella järjestettävien kokouksien ja muiden niitä vastaavien EU-puheenjohtajuuteen välittömästi liittyvien tilaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1. Palkkaus- ja muut kulutusmenot	6 300 000
2. Kokouksista aiheutuvat menot	500 000
Yhteensä	6 800 000

Selvitysosa: Suomi toimii Euroopan unionin puheenjohtajamaana 1.7.—31.12.2019. Määrärahasta maksetaan keskitetysti puheenjohtajuudesta ja siihen valmistautumisesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstö-, koulutus- ja valmennusmenot, matkat sekä EU-puheenjohtajakauden liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

2018 talousarvio	6 800 000
2017 I lisätalousarvio	200 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 457 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	11
Yhteensä	11

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	19 457 000
2017 talousarvio	19 446 000
2016 tilinpäätös	14 941 894

10. Omistajaohjaus

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynnteihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	5 700 000
2017 I lisätalousarvio	8 200 000
2017 talousarvio	5 700 000
2016 tilinpäätös	5 700 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiolta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puolueitoiminnan tukemiseen tarkoitettun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelailailla. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puolueitoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 29 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 29 486 825 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 148 175 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2018 talousarvio	29 635 000
2017 talousarvio	29 635 000
2016 tilinpäätös	29 635 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Oikeuskansleri seuraa, että asiat ratkaistaan valtioneuvostossa laillista järjestystä ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen. Valvonnassa tarkastetaan yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata. Tavoitteena on, että valvonta ei sinänsä hidasta tai hankaloita valtioneuvoston toimintaa. Viikoittain tarkastetaan kaikki lista-asiat. Vuonna 2016 tarkastettiin 2 074 lista-asiaa. Kanteluasioiden osalta tavoitteena on käsitellä asiat mahdollisimman nopeasti ja antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ja laadukkaita ratkaisuja. Vuosittain pyritään ratkaisemaan vähintään sama määrä asioita kuin mitä on saapunut.

Kanteluasiat

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
saapuneet	1 987	2 200	2 200
ratkaistut	1 963	2 200	2 200

Saapuneiden kanteluiden määrässä on ollut suurta vuosittaista vaihtelua. Vuonna 2016 kanteluasioiden käsittelyajan mediaani oli 3,5 viikkoa ja keskiarvo 10,2 viikkoa. Vuonna 2016 ns. seuraamusratkaisujen osuus on ollut 15 % selvittämistoimia edellyttäneistä kanteluasioista.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
aloitteet	9	15	15
tarkastukset	13	10	30

Omista aloitteista ja tarkastus- ja tutustumiskäynneistä aiheutui vuonna 2016 yhteensä 8 seuraamusta.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Rangaistustuomioiden tarkastus	4 170	5 000	5 000

Oikeusrekisterikeskus lähettää annettujen ohjeiden mukaisesti muodostuvan otoksen rangaistustuomioista tarkastettavaksi. Rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella pantiin vuonna 2016 vireille 36 asiaa.

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
saapuneet	754	800	800
tutkitut	737	800	800

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 405 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästö	-5
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-18
Toimintameno säästö (HO 2015)	-30
Työajan pidentäminen (Kiky)	-3
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-5
Vuokrien indeksikorotus	1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Yhteensä	-62

2018 talousarvio	3 405 000
2017 talousarvio	3 467 000
2016 tilinpäätös	3 631 000

90. Muut menot
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2018 talousarvio	700 000
2017 I lisätalousarvio	120 000
2017 talousarvio	700 000
2016 tilinpäätös	813 899

26. *Suomi 100* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden ja vuoden 1918 muistovuoden valmistelun edellyttämän enintään kolmen henkilötyövuoden palkkaus- ja muihin kuluihin
- 2) hankintoihin tai harkinnanvaraisten valtionavustuksien maksamiseen kuluista, jotka aiheutuvat juhlavuoden ja vuoden 1918 muistovuoden suunnittelusta ja toteutuksesta.

Momentin määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden suunnittelu, toteutus ja järjestelyt suhteutetaan juhlavuoden arvoon ja merkitykseen. Momentilta on osoitettu vuosina 2013—2018 määrärahoja juhlavuoden suunnitteluun ja valtakunnalliseen yhteiseen toteutukseen yhteensä 19 000 000 euroa.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 600 000 euroa Suomen sisällissodan 1918 muistovuoden järjestelyihin. Muistovuosi on yhteiskunnallisesti erityisen merkittävä, ja sen aikana tuodaan esille yhteiskunnan eheyden tärkeyttä. Valmistelussa ja toteutuksessa hyödynnetään Suomen itsenäisyyden 100-vuotishankkeen aikana syntyntä tietoa ja verkostoja. Määrärahaa on lisäksi tarkoitus käyttää Suomen lipun 100-vuotisjuhlan valmisteluun ja toteutukseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	150	150
Menot yhteensä	150	150

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muistovuoden 1918 järjestäminen	600
Suomen 100-vuotisjuhlavuoden päättymisen	-9 900
Yhteensä	-9 300

2018 talousarvio	800 000
2017 talousarvio	10 100 000
2016 tilinpäätös	5 500 000

61. *Jäsenmaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukseen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta annetun lain 12 §:n mukaisten jäsenmaksujen, maksusuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Momentilta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

2018 talousarvio	770 000
2017 I lisätalousarvio	750 000

Pääluokka 24

ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristö ja hallinnonalan strategiset painopistealueet

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata sen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, parantaa suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia ja ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Kestävällä pohjalla oleva talous ja kansainvälinen kilpailukyky tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista. Suomi harjoittaa aktiivista kahdenvälistä ja monenkeskistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se edistää keskinäisriippuvuuksien maailmassa kestävästä kehitystä sekä kansainvälistä vakautta, rauhaa, demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja tasa-arvoa. Suomi vaikuttaa tavoitteellisesti toimintaympäristöönsä osana pohjoismaista, eurooppalaista ja kansainvälistä yhteisöä.

Voimakas muutos toimintaympäristössä tarjoaa Suomelle sekä uusia mahdollisuuksia että vakavia huolenaiheita. Muuttuneelle toimintaympäristölle on ominaista muutosten nopeus ja ennakkoimattomuus. Euroopan unioni on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisin toimintakehys ja tärkeä turvallisuusyhteisö. EU:n toimintaa leimaa Ison-Britannian eroprosessi ja sisäinen poliittinen kehitys monessa jäsenmaassa sekä EU:n oman toiminnan tehostamispyrkimykset. Muuttoliike ja terrorismin ja radikalisaation uhka lisäävät odotuksia EU:n toimintakykyä kohtaan. Euroopan ja Itämeren alueen turvallisuustilanne on heikentynyt. Ympäristön muutosten myötä pohjoismainen yhteydenpito ja yhteistyö erityisesti Suomen ja Ruotsin välillä sekä transatlanttinen yhteistyö tiivistyvät.

Väestönkehitys ja muuttoliikkeet sekä ns. neljäs teollinen vallankumous — ml. teknologinen kehitys, erityisesti digitalisaatio, talouden globalisaatio ja kansainväliset arvoverkot — vaikuttavat Suomeen sekä suoraan että välillisesti. Samanaikaisesti maailmankauppaa rajoittavat toimenpiteet ja sisäänpäin kääntyminen ovat kasvussa. Ilmastomuutos, luonnonvarojen riittävyys, ruokaturva ja köyhyys sekä muutokset energian tuotannossa vaikuttavat globaaliin toimintaympäristöön. Yhteiskuntien välinen ja sisäinen polarisaatiokehitys lisää konfliktiriskejä. Vaikeat ja usein pitkittyneet konfliktit ja ääriliikkeiden toiminta pahentavat turvallisuustilannetta ja estävät kehitystä monissa maissa. Terrorismi on vakava kansainvälinen ongelma. Konfliktit, köyhyys ja ilmastomuutoksen seuraamukset lisäävät pakolaisuutta ja humanitaarisen avun tarve on noussut entistä suuremmaksi. Kaikki tämä lisää myös länsimaisten demokratioiden haavoittuvuutta. Tarve tehokkaammalle kansainväliselle yhteistyölle on entisestään kasvanut.

Ulkoasiainhallinnon kannalta keskeiset painopistealueet ovat:

- Suomen ja suomalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen työskentelemällä Suomen, sen lähialueiden ja kansainvälisen turvallisuuden ja vakauden hyväksi
- Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän edistäminen
- Suomen kasvua tukevien avoimien taloussuhteiden edistäminen, suomalaisyritysten osallistumisen kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin tukeminen
- Ihmisoikeuksien, tasa-arvon sekä demokratian vahvistamiseksi työskenteleminen
- Agenda 2030:n toimeenpanon edistäminen ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi toimiminen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Ulkoasiainhallinto edistää toiminnallaan yhtenäistä, vahvaa ja toimintakykyistä Euroopan unionia, joka keskittyy erityisesti kasvuun ja turvallisuuteen. Konkreettisia tuloksia tavoitellaan erityisesti sisämarkkinoiden syventämisessä, vapaakaupan edistämisessä, Euroopan unionin kehittämisessä turvallisuusyhteisönä, Euroopan unionin ulkoisen toiminnan ja puolustusyhteistyön vahvistamisessa ja muuttoliikkeen hallinnassa ja kestävässä kehityksessä
- Ulkoasiainhallinto syventää yhteistyötä Ruotsin kanssa. Suomen osallistuminen pohjoismaiseen yhteistyöhön ja yhteistyö Pohjoismaiden ja Baltian maiden sekä alueen muiden maiden kanssa lisää Pohjolan ja Itämeren alueen turvallisuutta, hyvinvointia ja vakautta. Ulkoasiainhallinto kehittää laaja-alaisesti Suomen ja Naton yhteistyötä
- Ulkoasiainhallinto tiivistää poliittista ja taloudellista yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa
- Ulkoasiainhallinto rakentaa yhteistyötä ja pitää yllä vuoropuhelua Venäjän kanssa. Ulkoasiainhallinto vaikuttaa aktiivisesti Euroopan unionin yhteisiin Venäjä-linjauksiin, jotka ovat Suomen toiminnan perusta. EU:n ja Venäjän yhteistyön paranemisen edellytyksenä on, että Venäjä noudattaa kansainvälistä oikeutta ja muita kansainvälisiä sitoumuksiaan
- Suomi edistää arktisen alueen vakautta ja taloudellista potentiaalia yhteistyössä alueen valtioiden kanssa. Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta 2017—2019 hyödynnetään niin neuvoston aseman vakiinnuttamisessa kuin Suomen kansallisten intressien eteenpäinviemisessä
- Suomi myötävaikuttaa kriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja kehitysyhteistyön keinoin konfliktien ennaltaehkäisemiseen ja ratkaisemiseen sekä yhteiskuntien jälleenrakentamiseen vaikuttaen myös pakotetun muuttoliikkeen perussyihin. Suomi tukee pakolaisten kauttakulku- ja lähialueiden vastaanottajamaiden kantokyvyn vahvistamista. Ulkoasiainhallinto edistää kansallisten ja EU-tason ratkaisujen löytämistä palautus- ja takaisinottojärjestelyiksi keskeisten lähtömaiden kanssa. Rauhanvälitys Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteenä vahvistuu
- Suomen kyky vastata terrorismi-, kyber- ja hybridiuhkiin vahvistuu kansainvälisen yhteistyön kautta
- Ulkoasiainhallinto vaikuttaa siihen, että kansainväliseen oikeuteen nojautuva monenkeskinen kansainvälinen järjestelmä vahvistuu ja sääntöpohjainen yhteistyö syvenee
- Ulkoasiainhallinto vaikuttaa Euroopan unionin kauppapoliittisiin tavoitteisiin siten, että taloudellisen globalisaation kannalta tärkeät monenkeskiset, alueelliset ja kahdenväliset järjestelmät vahvistuvat; keskeistä on, ettei unionin kauppapolitiikka siirry protektionistisempaan suuntaan ja

että erityisesti pienten kansantalouksien asema ja kilpailukyky vahvistuu kansainvälisissä arvo-
ketjuissa

— Ulkoasiainhallinnon Team Finland -kokonaisuus rakennetaan kattavaksi yrityspalvelupake-
tiksi, joka toimii saumattomasti yhdessä muiden Team Finland -toimijoiden kanssa tavalla, joka
lisää ulkomaankaupan piirissä olevien pk-yritysten määrää ja Suomen vientiä

— Ulkoasiainhallinto tukee ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja demokratian to-
teutumista kaikilla politiikkaloilla

— Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, kehityspolitiikka ja taloudelliset ulkosuhteet edistävät
johdonmukaisesti Agenda 2030:n toimeenpanoa vuonna 2017 laaditun selvityksen pohjalta an-
nettujen tavoitteiden mukaisesti. Suomi edesauttaa kansainvälisten ilmastositoumusten tavoittei-
den saavuttamista.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan linjausten mukaisesti periaatteena on tasa-arvon ja yhden-
vertaisuuden toteutuminen ministeriön kaikessa toiminnassa. Ministeriö on vahvistanut tätä kos-
kevan toiminnallisen tasa-arvon linjauksen. Tavoitteena on säilyttää naisten osuus johdosta ja asi-
antuntijatehtävistä saavutetulla hyvällä tasolla.

Kehityspolitiikassa naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman vahvistuminen on yksi Suomen pai-
nopistealue ja sukupuolten välistä tasa-arvon toteutumisesta edistetään läpi kaiken toiminnan. Ta-
voitteena on vuoden 2018 aikana edelleen kasvattaa sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän ke-
hitysyhteistyön osuutta. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja tur-
vallisuus" kansallisen toimintaohjelman toimeenpanossa kiinnitetään huomiota naisten aseman
vahvistamiseen ja osallistumiseen konfliktien ehkäisyyn, ratkaisemiseen ja rauhanrakentami-
seen.

Kestävä kehitys

Ulkoasiainministeriö edistää valtioneuvoston selonteon (VNS 1/2016 vp) ja Agenda 2030:n toi-
meenpanoa sekä kehitysyhteistyössä että omassa toiminnassaan. Suomen kehityspolitiikka ja -
yhteistyö perustuvat Agenda 2030:n toimeenpanoon Suomen ulkopuolella. Tämä tapahtuu tuke-
malla kehitysmaita kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa sekä edistämällä globaalis-
sa toimintaympäristössä tarvittavia muutoksia. Ulkoasianministeriö koordinoi selonteon edellyt-
tämän arvion siitä, miten Suomen ulkopolitiikka kaikilla hallinnonaloilla edistää Agenda 2030:n
tavoitteiden saavuttamista, ja miten toiminnan johdonmukaisuutta voitaisiin kehittää. Suomen
kehityspolitiikan neljä painopistealuetta ovat osa Agenda 2030:n toimeenpanoa. Nämä painopis-
teet ovat naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman vahvistuminen; kehitysmaiden talouksien vah-
vistaminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi; yhteiskuntien demokraatti-
suus ja toimintakyky, sekä ruoan, veden ja energian saatavuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö.

Ulkoasiainhallinnon sisäisessä toiminnassa Agenda 2030:n tavoitteita toteutetaan ulkoasiainhal-
linnon ympäristöstrategian ja -ohjelman muodossa. Ulkoasiainministeriö on liittynyt Suomen
kestävän kehityksen yhteiskuntasopimukseen kolmella sitoumuksella. Ympäristöohjelman seu-
rantamekanismin parantamisen tavoitteena on seurata entistä tarkemmin vuoteen 2020 ulottuvan
ympäristöstrategian ja -ohjelman toimeenpanoa. Ministeriö kannustaa edustustoja liittymään
kansalliseen kestävä kehityksen sitoumukseen paikalliset olosuhteet ja ominaispiirteet huomi-
oivalla tavalla. Lisäksi Suomen kestävä kehityksen yhteiskuntasopimuksesta osallistavana ja ai-
nutlaatuisena mallina viestitään aktiivisesti kansainvälisillä foorumeilla.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
24.30.50	<i>Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	168,19	168,19
	— kehitysyhteistyövaltuus	100,00	100,00
24.30.66	<i>Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— kehitysyhteistyövaltuus	365,76	411,48

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	250 897	247 730	243 384	-4 346	-2
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	224 930	220 484	218 638	-1 846	-1
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	—	2 282	982	-1 300	-57
21. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 155	1 155	1 155	—	0
29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	13 412	16 059	16 059	—	0
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	9 900	7 750	6 550	-1 200	-15
(76.) Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	1 500	—	—	—	0
10. Kriisinhallinta	70 395	65 134	67 923	2 789	4
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpito-menot (siirtomääräraha 2 v)	56 446	49 774	52 563	2 789	6
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)	13 949	15 360	15 360	—	0
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	644 343	675 195	686 266	11 071	2
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	504 343	535 195	546 266	11 071	2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	0	10 000	10 000	—	0
89. Kehitysyhteistyön finanssi-sijoitukset (siirtomääräraha 3 v)	140 000	130 000	130 000	—	0
90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	89 498	91 278	94 332	3 054	3
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 337	1 341	1 341	—	0
51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	24	45	45	—	0
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	86 961	86 992	90 046	3 054	4
67. Kansainvälisen ilmasto-sopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	100	100	100	—	0
68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	1 600	1 800	1 800	—	0
95. Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	-525	1 000	1 000	—	0
Yhteensä	1 055 133	1 079 337	1 091 905	12 568	1

Henkilöstön kokonais-
määrä¹⁾

1 412 1 417 1 401

¹⁾ Hallinnonallalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä vuonna 2018 enintään noin 520 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä noin 120 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamasta palkattua henkilöstöä vuonna 2018 noin 940 henkilöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, yksityishenkilöitä, yrityksiä, tutkimuslaitoksia, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Kattava edustustoverkko on Suomelle tärkeä. Nopeasti muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta tehokasta ennakointia, seurantaa, analyysiä, tiedon jakamista ja resurssien joustavaa käyttöä. Monipuolinen osaaminen mahdollistaa Suomen tavoitteiden edistämisen ja paremman riskien hallinnan ja kriisivalmiuksien vahvistamisen, osana kokonaisturvallisuutta, nopeastikin muuttuvissa oloissa. Toimintaa ohjaavat strategisten painopistealueiden lisäksi ulkoasiainhallinnon arvot: yhteistyö, luovuus ja tuloksellisuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ulkoasiainhallinnon keskeinen vaikuttamisen väline on vahvaan osaamiseen ja tiiviisiin verkostoihin perustuva tehokas kahden- ja monenvälinen diplomatia eri tasoilla. Nopeasti muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta tehokasta ennakkointia, seuranta, analyysiä, tiedon jakamista ja resurssien joustavaa käyttöä

— Ulkoasiainhallinto kiinnittää enenevästi huomiota digitalisaation hyödyntämiseen, ml. sosiaalinen media toimintaympäristönä. Ulkoasiainhallinnon voimavaroja painotetaan niihin maihin, joiden poliittinen ja taloudellinen merkitys Suomen kannalta kasvaa. Suomen ulkoisen edustautumisen rakennetta ja toimintatapoja kehitetään ottaen huomioon myös yhteistyömahdollisuudet Pohjoismaiden, Baltian maiden ja EU:n ulkosuhdehallinnon kanssa sekä Team Finland -toimintamalli

— Team Finland -rakenteita toiminnallistetaan. Edustustojen roolia vienninedistämisessä vahvistetaan tiiviissä yhteistoiminnassa tulevan Business Finland -organisaation kanssa. Käytännön vienninedistämisen osaamista ulkoasiainhallinnossa kehitetään

— Ulkoasiainhallinnon tarjoamia kansalaispalveluja kehitetään ottamalla huomioon konsulipalvelulain muutokset ja hallituksen turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma samalla varmistaen, että ulkoasiainhallinnon tehtäviin kuuluvat palvelut ovat myönteinen tekijä kilpailtaessa Suomeen muuttota harkitsevista kansainvälisistä osaajista. Kriisiviestintää kehitetään antamaan entistä realistisempi kuva ulkoasiainhallinnon palveluista ja vastuista erilaisissa kriisitilanteissa

— Suomen intressejä edistetään tehokkaalla viestinnällä ja maakuvatyöllä. Ulkoasiainhallinnon viestintävalmiutta parannetaan ja osallistumista ulko- ja turvallisuuspoliittiseen keskusteluun lisätään. Taloudellisia ulkosuhteita edistetään nostamalla esiin suomalaista osaamista ja yhteiskunnan vahvuuksia

— Suomi toimii puheenjohtajana Arktisessa neuvostossa vuosina 2017—2019 ja Euroopan neuvostossa vuosina 2018—2019. Vuoden 2018 aikana valmistaudutaan myös Suomen EU-puheenjohtajuuteen vuonna 2019 sekä vietetään ulkoasiainhallinnon 100-vuotisjuhlavuotta.

Toiminnallinen tehokkuus

— Hallinnonalan sisäisiä prosesseja keskitetään ja kevennetään niin kotimaassa kuin ulkomailla. Erityistä huomiota kiinnitetään ulkoasiainhallinnon omien turvallisuusriskien hallintaan

— Osana ministeriön suunnittelujärjestelmää jatketaan toiminnan tuloksellisuuden ja tuottavuuden mittaamisen, ml. toimintolaskenta ja kehitysyhteistyön tulosraportointi, kehittämistä

— Ulkoasiainhallinnon tietohallinnon erityispainopisteinä vuonna 2018 ovat viisumitoiminnan, erityisesti uuden kansallisen viisumitietojärjestelmän ja kansalaispalvelujen kehittäminen, turvallisen tiedonvälityksen ja turvaluokitellun tiedon hallinnan kehitystyön jatkaminen, asianhallinta sekä hallinnonala- että valtioneuvostotasolla ja yhteistyö valtioneuvoston hallintoyksikön kanssa tekniikka-, järjestelmä- ja tietoarkkitehtuuriasioissa

— Maahantulopalvelujen kehittämistä jatketaan muun muassa digitalisaatiota hyödyntäen. Tavoitteena on edelleen erityisesti Venäjän toimintoihin liittyvän Kouvolan maahantulolupa-asioiden palvelukeskuksen toiminnan ja resursoinnin kehittäminen ottaen huomioon viisumikysynnän vaihtelut. Vuoden aikana jatketaan myös Kiinan viisumien paikkariippumattoman käsittelyn pilotointia Kouvolan maahantulolupa-asioiden palvelukeskuksessa; tässä talousarviossa tarkoitukseen on esitetty kuuden henkilötyövuoden lisäystä hallinnonalalle

— Hallinnonalan kiinteistöstrategia uudistetaan tavoitteena erityisesti hallinnonalan omistajaohjauksen kehittäminen. Ulkoasianhallinnon hankintastrategian ja ympäristöstrategian ja -ohjelman toimeenpanoa jatketaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Ulkoasiainhallinnon henkilöstöstrategian 2015—2020 toimeenpanoa jatketaan. Vähenevät voimavarat ohjataan entistä joustavammin hallinnonalan strategisiin painopistealueisiin hyödyntämällä priorisointia, depriorisointia ja poisvalintaa. Osaamisen kehittämisestä huolehditaan strategisten painopistealuiden mukaisesti

— Palkkausjärjestelmää pyritään kehittämään virkaehtosopimusjärjestelmän puitteissa paremmin tehtäväkierron vaatimusten mukaiseksi, painopisteenä suoritusarvioinnin uudistaminen

— Johtajapolitiikassa kiinnitetään erityistä huomiota ministeriön vahvistamien hyvän johtajuuden periaatteiden toteutumiseen entistä paremmin ja tasaisemmin koko organisaatiossa hyödyntämällä muun muassa 360-arviointien tuloksia

— Vahvistetaan työhyvinvoinnin yhteyttä henkilöstön kehittämiseen, erityisenä painopisteenä kriisialueiden edustustot. Tavoitteena on henkilöstön työhyvinvoinnin säilyttäminen saavutetulla korkealla tasolla.

Ulkoasiainhallinnolle asetettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 tavoite
<i>Kansalaispalvelut</i>			
Hädänalaisten avustaminen	Tapaus aloitettu 24 h kuluessa tiedoksi saamisesta	Tapaus aloitettu 24 h kuluessa tiedoksi saamisesta	Tapaus aloitettu 24 h kuluessa tiedoksi saamisesta
Kriisipäivystys/tehostettu tilanne- seuranta	Käynnistetty 1 h kuluessa tiedoksi saamisesta	Käynnistetty 1 h kuluessa tiedoksi saamisesta	Käynnistetty 1 h kuluessa tiedoksi saamisesta
Konsulikomennuskuntien lähtö- valmius/vastaanottaminen	Korkeintaan 6 h kuluessa lähettämisen- päätöksestä	Korkeintaan 6 h kuluessa lähettämisen- päätöksestä	Korkeintaan 6 h kuluessa lähettämisen- päätöksestä
<i>Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen</i>			
Henkilötyövuodet	2 373	2 332	2 338
— Ulkoasiainministeriö	870	849	856
— Ulkomaanedustus	542	546	545
— Paikallisesti palkatut	961	937	937
Naisia, %-osuus	67	65	65
Naisten %-osuus johdosta	47	47	48
Naisten %-osuus asiantuntija- tehtävistä	67	67	67
Koulutustasoindeksi	6,1	6,1	6,1
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,7	3,7
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,0	5,2	5,0

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 218 638 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kunniakonsulien menojen maksamiseen
- 2) valtion virastoille maksettavien tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen
- 4) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen
- 5) Team Finland -verkoston vahvistamisesta määräaikaikaisilla kaupallistaloudellisilla asiantuntijoilla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) ulkoasiainhallinnolle yhteensovittamis- ja yhteistyötoimenpiteistä edustusta vaille oleville Euroopan unionin kansalaisille kolmansissa maissa annettavan konsuliviranomaisten suojelun helpottamiseksi ja päätöksen 95/553/EY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin (EU 2015/637) nojalla syntyneisiin kustannuksiin.

Selvitysosa:

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2018 (euroa)

Ministeriö, 856 henkilötyövuotta	69 530 000
Toimintamenot	14 480 000
Henkilöstömenot	55 050 000
Edustustot, 89 toimipistettä, 545 henkilötyövuotta¹⁾	134 468 000
Toimintamenot	68 209 000
Henkilöstömenot	66 259 000
Hallinnonalan toimialavastaavat menot	14 640 000
Tietohallinto	12 000 000
Kiinteistöhallinto	840 000
Turvallisuus	1 800 000
Yhteensä	218 638 000

¹⁾ Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 30, Itä 7, Aasia ja Amerikka 27, Afrikka ja Lähi-itä 20 ja pysyvät ja erityisedustustot 5 toimipistettä.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutuskorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, lähetetyn henkilöstön terveydenhuoltoon liittyvät korvaukset, varustaamiskorvaus, päivähoitokorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan ko. toimialojen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen toimintamenoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	228 992	231 276	232 055
Bruttotulot	11 673	10 792	13 471
Nettomenot	217 319	220 484	218 638
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	22 692		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	30 303		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 568	6 687	7 656
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	19 489	16 000	26 500
Tuotot yhteensä	26 057	22 687	34 156
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	11 951	9 682	10 055
— osuus yhteiskustannuksista	14 431	11 594	11 982
Kustannukset yhteensä	26 382	21 276	22 037
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-325	1 411	12 119
Kustannusvastaavuus, %	99	107	155

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Brexit erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa	209
IMO-erityisasiantuntija Suomen Lontoon suurlähetystössä (siirto momentille 31.20.01)	-83
Kiinan paikkariippumaton viisumikäsittely -pilotti	210
Lisääntyneestä turvapaikanhakijamäärästä aiheutuvat menot (erityisesti perheenyhdistämiset)	-533

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maahanmuuton erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 26.01.01)	17
Maahanmuuttoon liittyvä tiedotustoiminta	-250
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-20
Siirto momentille 24.01.74	-500
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	170
Työllisyys ja kilpailukyky: Team Finland -verkoston määräaikainen vahvistaminen kaupallistaloudellisilla asiantuntijoilla	-6
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopulta osin (siirto momentille 23.01.01)	-26
Valtioneuvoston puhelinvälitystoiminnan uudelleenorganisointi (1 htv) (siirto momentilta 23.01.01)	45
Vienninedistäminen	1 500
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-118
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-47
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-5
Palkkaliukumasäästö	-183
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-50
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 190
Toimintameno säästö (HO 2015)	-730
Työajan pidentäminen (Kiky)	-98
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-158
Yhteensä	-1 846

2018 talousarvio	218 638 000
2017 I lisätalousarvio	19 000
2017 talousarvio	220 484 000
2016 tilinpäätös	224 930 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 982 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomeneihin
- 2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen rakennus- ja korjaushankkeisiin.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloinen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen Ranskan instituutin Pariisissa peruskorjaus	-1 300
Yhteensä	-1 300

2018 talousarvio	982 000
2017 talousarvio	2 282 000

21. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 155 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat.

2018 talousarvio	1 155 000
2017 talousarvio	1 155 000
2016 tilinpäätös	1 155 000

29. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 059 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonnalisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonnalisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonnalisäverollisia. Jotta arvonnalisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonnalisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	188
Tasomuutos	-188
Yhteensä	0

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	16 059 000
2017 talousarvio	16 059 000
2016 tilinpäätös	13 412 057

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeisiin.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomen New Delhin suurlähetystön kiinteistö peruskorjataan vuosina 2015—2018. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 14,2 milj. euroa, josta vuoden 2018 osuus on 100 000 euroa. Lisäksi vuonna 2018 vaihdetaan Suomen pysyvän edustuston YK:ssa ja pääkonsulaatin New Yorkissa kansliakiinteistöt.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

New Delhin kiinteistöhanke	-3 700
Siirto momentilta 24.01.01	500
Siirto momentilta 24.90.66	500
Tasomuutos (New Yorkin pääkonsulaatin kanslioiden muutto)	1 500
Yhteensä	-1 200
2018 talousarvio	6 550 000
2017 talousarvio	7 750 000
2016 tilinpäätös	9 900 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisesti Suomi jatkaa aktiivista osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan. Kriisinhallinnassa painotetaan kokonaisvaltaisuutta sekä niin sotilaallisen kuin siviilikriisinhallinnan roolia. Osallistumisella kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan myös kansallista puolustuskykyä ja valmiuksia. Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan vuonna 2018 olevan enimmillään noin 520 henkilötyövuotta. Siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan vuonna 2018 noin 120 asiantuntijaa.

Sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen alueelliset painopisteet ovat Libanonissa (UNIFIL), Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR) ja Afganistanissa (Resolute Support, RS), mutta Suomi osallistuu myös muilla alueilla oleviin operaatioihin muun muassa Kosovossa, Välimeren alueella ja Afrikassa. Suomen toiminnassa korostuu kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen ja turvallisuustoimijoiden kouluttaminen. Operaatio-osallistumisen ohella panostetaan myös kriisinhallinnan koulutusosaamisen viemiseen, jonka tavoitteena on vahvistaa kehittyvien maiden omaa kriisinhallintakykyä, ml. Afrikassa.

Siviilikriisinhallinnassa osallistumisen alueelliset painopisteet ovat Ukrainassa, Kosovossa ja Georgiassa. YK:n rauhanturvaoperaatioihin osallistutaan 25—30 poliisilla. Suomen osallistumi-

nen keskitetään niihin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviin operaatioihin, joissa Suomen panoksella voidaan saavuttaa erityistä lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu Euroopan unionin operaatioihin. Etyjin siviilikriisinhallintaosuus on kasvanut Ukrainan konfliktiin liittyvän Etyjin SMM-monitoimintoperaation myötä.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 52 563 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin
- 3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 4) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudelliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu
- 5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	1 990 000
05.	Yhteiset menot	8 241 000
06.	Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ALTHEA-operaatio)	860 000
08.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	4 500 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 150 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	21 765 000
15.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	248 000
16.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	1 192 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	10 943 000
19.	EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot	1 422 000
20.	Golanin kriisinhallintaoperaation menot (UNDOF)	252 000
Yhteensä		52 563 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin osallistumisesta vuonna 2018 on tehty sotilaallisen kriisinhallintalain mukainen tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan linjaus. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän arvioidaan vuonna 2018 olevan enimmillään noin 520 henkilötyövuotta.

Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käyttösuunnitelmakohdan 09. poisto	-402
Tasomuutos	3 191
Yhteensä	2 789
2018 talousarvio	52 563 000
2017 I lisätalousarvio	3 155 000
2017 talousarvio	49 774 000
2016 tilinpäätös	56 446 000

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen
- 2) vaalitarkkailijoiden aiheuttamien menojen maksamiseen
- 3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen
- 4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen
- 5) sellaisen rauhanvälittämistoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu
- 6) siviilikriisinhallintaa ja rauhanvälittämistä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	14 610 000
02.	Vaalitarkkailijat	250 000
03.	Rauhanvälittäminen	500 000
Yhteensä		15 360 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Nykyisellä määrärahasolla Suomi pystyy vuosittain lähettämään operaatioihin noin 120 asiantuntijaa.

Pääosa momentin määrärahoista siirretään sisäministeriön käyttöön. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

2018 talousarvio	15 360 000
2017 I lisätalousarvio	545 000
2017 talousarvio	15 360 000
2016 tilinpäätös	13 949 443

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Suomen kansainvälisen kehitysyhteistyön keskeisimpänä päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Turvalliset elinolot, ihmisoikeudet ja ihmisten mahdollisuus vaikuttaa asioihinsa, riittävä toimeentulo ja hyvä elinympäristö vahvistavat myös kansainvälistä turvallisuutta, taloutta ja ympäristöä.

Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 ja sen säännöllinen seuranta ja arviointi antavat puitteet kaikkien maiden toiminnalle kestävän kehityksen aikaansaamiseksi seuraavan 15 vuoden aikana. Suomen kehityspolitiikka ja -yhteistyö perustuvat Agenda 2030:n toimeenpanoon Suomen ulkopuolella. Tämä tapahtuu tukemalla kehitysmaita kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa sekä edistämällä globaalissa toimintaympäristössä tarvittavia muutoksia.

Kehitysyhteistyössä panostetaan valtioneuvoston selonteossa (VNS 1/2016 vp) valittuihin painopistealueisiin, jotka edistävät useita Agenda 2030:n tavoitteita:

- naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman vahvistuminen. Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehityspolitiikan tärkein painopiste. Tämä näkyy muun muassa Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa
- kehitysmaiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Vuoteen 2030 mennessä 15—24 -vuotiaiden osuus maailman väestöstä kasvaa 7 %. Kasvu on nopeinta kehitysmaissa. Suunnan ratkaisee se, löytyykö nuorille toimeentuloa. Suomi osoittaa varoja kehitysmaiden investointien tukemiseen Finnfundin ja muiden kanavien kautta. Myös Suomen maaohjelmissa korostetaan entistä vahvemmin työpaikkojen luomista yksityiselle sektorille
- yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyvyn vahvistuminen, ml. verotuskyky. Kansanvalta, ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä avoin ja toimiva julkinen hallinto, veronkantokyky ja julkiset palvelut, hyvä oikeusjärjestelmä, riippumaton media ja vapaa kansalaisyhteiskunta ovat edellytyksiä kehitykselle ja rauhalle. Suomi kohdistaa rahoitusta kehitysmaiden verotuskyvyn ja talousosaamisen kehittämiseen
- ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden parantuminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö. Kehitysmaissa ilmastonmuutos on kohtalon kysymys. Suomen investointimuotoinen tuki pai-

nottuu ilmastotoimenpiteisiin. Suomi tukee myös ympäristöohjelmia (EEP), kestävä metsänhoitoa sekä Ilmatieteen laitoksen yhteistyötä kehitysmaiden kanssa. Suomi rahoittaa yhteisiä ilmastoponnisteluja myös monenvälisesti.

Vuoden 2018 kehitysyhteistyömäärärahojen tasoksi arvioidaan tässä talousarvioesityksessä noin 0,38 % bruttokansantulosta. Varsinaisen kehitysyhteistyön lisäksi jatketaan kestävä kehityksen mukaisten kehitysmaainvestointien tukemista finanssisijoitusten ja lainojen avulla. Näitä varoja käytetään myös ilmastotoimien rahoitukseen YK:n ilmastopöytäkirjan mukaisesti. Hallitus pitää pitkän aikavälin tavoitteena kehitysrahoituksen nostamista YK:n tavoitteen mukaiseen 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Kehitysyhteistyön ja -politiikan toimeenpano kohdentuu Suomen kehityspolitiikan arvojen ja periaatteiden sekä painopistealueiden edistämiseen. Suomen kehityspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Suomi edistää kehityspolitiikkaansa entistä tavoitteellisemmin sekä kahdenvälisten että monenkeskisten kumppaniensa kanssa. Suomen rahallista panostusta keskitetään erityisesti niiden toimijoiden tueksi, jotka parhaiten edistävät Suomen painopisteitä.

Suomi edistää kehitysmaiden oman taloudellisen perustan vahvistumista ja tukee kehitysmaiden mahdollisuuksia saada rahoitusta investointeihin, jotka luovat edellytyksiä kestävälle kehitykselle ja erityisesti Suomen painopisteiden toteutumiselle.

Tuotokset ja laadunhallinta

Hallituskauden aikana tehtävät uudet rahoituspäätökset ja kansainvälinen vaikuttamistyö kohdistetaan valtioneuvoston selonteon antamien suuntaviivojen mukaisesti. Suomen maa- ja aluekohtaisessa toiminnassa otetaan myös huomioon maiden omat kehitysponnistelut ja -tavoitteet, tuen tarve sekä Suomen vahvuusalueet.

Humanitaarisiin tarpeisiin reagoidaan nopeasti ja rahoitus kohdennetaan sinne, missä tarve on suurin. Humanitaarisen avun kokonaistaso säilyy merkittävänä. Pakolaisten lähtö- ja kauttakulkumaille osoitetaan myös lisää kehitysyhteistyörahoitusta. Suomi pyrkii varmistamaan, että humanitaariset toimijat ottavat haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset paremmin huomioon. Ennaltaehkäisy, hätäapu, jälleenrakennus ja pitkäjänteinen kehitys pitää nähdä yhtenä kokonaisuutena.

Vahvistetaan yksityisen sektorin kehitysrahoitusinstrumentteja ja kehitysmaihin kohdistuvaa investointirahoitusta. Tuetaan suomalaisten yritysten osallistumismahdollisuuksia tukemalla niiden kestävä kehitystä edistävää kaupallista yhteistyötä kehitysmaiden kanssa Team Finland -toiminnalla. Panostetaan yritysvastuun vahvistamiseen.

Kehitysyhteistyörahoituksella vastataan Suomen kansainvälisiin ilmastorahoitussitoumuksiin. Toiminnassa tähdätään ilmastomuutoksen hillintään, samoin kuin siihen sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen.

Toiminnallinen tehokkuus

Vahvistetaan kehitysyhteistyön tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta, tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa sekä riskien hallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia muun muassa toimeenpanemalla kehitysyhteistyön toimintatapauudistuksen identifioimat ensisijaiset kehittämishankkeet.

Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimintaa kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan kehittämissiksi suunnataan ensisijaisesti monivuotisiin ohjelmiin. Yhteistyötä muiden toimijoiden, kuten korkeakoulujen, tutkimusyhteisöjen tai kuntien kanssa kehitetään ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä tuetaan.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 tavoite
Suomen kehityspolitiikan painopisteiden osuus kehitysyhteistyön rahoituspäätöksistä ja vaikuttamissuunnitelmien tavoitteista (%)	80	80	80
Humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyöstä (%)	9	8	8
Ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo (milj. euroa)	178	165	165
Sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuus (%)	32	32	35
Vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten osuus BKTL:sta (%)	0,15	0,16	0,16

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Määrärahat yhteensä	965,6	1 073,8	1 124,0	1 173,1	1 171,6	1 016,4	817,7	881,2
Maksatukset	1 006,4	1 013,3	1 026,7	1 081,1	1 232,0	1 161,0	955,7	
%-osuus BKTL:sta	0,53	0,51	0,51	0,53	0,59	0,55	0,44	

Valtion kehitysyhteistyöhön kohdistettavat määrärahat vuonna 2018 hallinnonaloittain (1 000 euroa)

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	544 266
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	193 192
Sisäministeriön hallinnonalalla	12 374
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	106 440
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	1 765
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	184
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 256
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	22 914
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	3 432
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	479
Yhteensä	886 302

50. *Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle*

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 168 187 926 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2018 talousarvio

—

2017 talousarvio

—

2016 tilinpäätös

—

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 546 266 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) käyttösuunnitelmassa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, maksamiseen
- 3) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen ja vain mikäli valtioneuvosto niin päättää
- 4) Finnfundin toteuttamaan erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen
- 5) ministeriön ja Euroopan komission yhteistoimintahankkeen menojen maksamiseen
- 6) Tekesin hallinnoimaan BEAM-kehitysinnovaatio-ohjelmaan Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti. Määrärahaa saa osana BEAM-kehitysinnovaatio-ohjelmaa käyttää myös Suomessa toimivien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien valtion tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja vastaavien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin
- 7) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen.

Momentin määrärahoista veloitetaan valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Momentin määräraha budjetoidaan maksupäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromomentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	168 758 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö ¹⁾	133 225 000
3.	Euroopan kehitysrachasto	56 517 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	33 025 000
5.	Humanitaarinen apu	70 500 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	4 160 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	1 850 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle	65 000 000
9.	Korkotuki-instrumentti	13 231 000
Yhteensä		546 266 000

¹⁾ Sisältää ministeriön ja Euroopan komission yhteishankkeen menoja 2 000 000 euroa.

Valtuus

Vuoden 2018 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 411 475 000 euroa.

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen (euroa)

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	38 950 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	137 290 000
3.	Euroopan kehitysrachasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	12 000 000
5.	Humanitaarinen apu	27 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	6 235 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle	172 000 000
9.	Korkotuki-instrumentti	18 000 000
Yhteensä		411 475 000

*Selvitysosa:***Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)**

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Kehitysyhteistyövaltuus						
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	395 389	333 642	302 837	197 053	627 373	1 856 294
Vuoden 2018 sitoumukset	-	126 913	136 768	124 378	23 416	411 475
Menot yhteensä	395 389	460 555	439 605	321 431	650 789	2 267 769

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 168 758 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä 38 950 000 euroa.

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksuosuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuisia teemakohtaisia kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahaa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamissuunnitelmiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohtauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 133 225 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä 137 290 000 euroa.

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä seuraavien kumppanimaiden kanssa: Tansania, Mosambik, Sambia, Etiopia, Kenia, Somalia, Afganistan, Nepal ja Myanmar. Suomi tukee myös seuraavia maita ja alueita: Lähi-itä (ml. Irak, Syyria ja lähialueet), Palestiinalaisalue, Pohjois-Afrikka, Eritrea, Ukraina, Keski-Aasia ja Vietnam (vuonna 2018 päättyvä ohjelma). Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaisia tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia

suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille.

Määrärahoja käytetään myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 56 517 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdennetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjauksen mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisen maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitusopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 33 025 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä 12 000 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalla rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikeyhteistyöohjelmia, humanitaarista miinanraivausta sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

Käyttösuunnitelmakohdalla myönnetään tukea Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen (CIMO) hallinnoimiin korkeakouluohjelmiin sekä valtionavustuksia kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt).

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 70 500 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä 27 000 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja Puolikuun liikeen sekä EU komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta.

Käyttösuunnitelmakohdalla rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustusjärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n keskitetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahasta rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalla tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusooperaatioita.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 4 160 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä 6 235 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään muun muassa kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöpäilytapauksissa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta, korruption vastaista työtä ja kehitystä tukevaa politiikkajohdonmukaisuutta koskevien aloitteiden rahoittamiseen sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaista kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 1 850 000 euroa.

Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja evaluointitietokannan kehittämiseen.

Kehitysyhteistyön sisäinen tarkastus vastaa sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan arvioinnista.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle sekä kuntasektorin kehitysyhteistyölle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 65 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä 172 000 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehitysmaiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatukriteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten kumppanuusjärjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin sekä kuntasektorin kehitysyhteistyöhön.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan pääsääntöisesti vaatimus 15 % omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 13 231 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluuttia vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä 18 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehitysmaiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen. Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehitysmailla (Public Sector Investment Facility).

Yhteistoimintahankkeista saatavat tulot on merkitty momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehitysyhteistyö lähtöalueet	5 000
Vienninedistäminen	2 000
Yhteistoimintahankkeiden menot	-5 000
YK:n teknologiainnovaatiolaboratorio	2 500
Tasomuutos	6 571
Yhteensä	11 071

2018 talousarvio	546 266 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	535 195 000
2016 tilinpäätös	504 343 000

88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	10 000 000
2016 tilinpäätös	—

89. Kehitysyhteistyön finanssisijoitukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 130 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää finanssisijoituksiin ja lainainstrumentteihin osana Suomen kehitysyhteistyötä.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määrärahaa käytetään sijoituksiin esimerkiksi kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten tai muiden kehitystoimijoiden hallinnoimiin yksityistä sektoria tukeviin rahastoihin tai niiden lainainstrumentteihin. Määrärahaa on tarkoitus käyttää kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	130 000 000
2017 talousarvio	130 000 000
2016 tilinpäätös	140 000 000

90. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa:

Kioton joustomekanismit

Tavoitteena on vahvistaa Suomen toimintaa kansainvälisessä ympäristöpolitiikassa, mihin pyritään mm. toteuttamalla Kioton pöytäkirjan joustomekanismeja kehitys- ja muissa maissa. Ulkoasiainministeriö huolehtii ns. puhtaan kehityksen mekanismin kautta hankittavista päästövähennemistä hallituksen energia- ja ilmastopoliittisen strategian mukaisesti.

Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö

Alueelliseen yhteistyöhön osallistuminen on Suomelle tärkeä keino edistää vakautta, kestäväää kehitystä ja talouskasvua Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella. Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö. Lisäksi rahoituksella tuetaan hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa. Suomen osallistumista monenkeskiseen alueelliseen yhteistyöhön ohjaavat Suomen arktisen strategian, Euroopan unionin Itämeren alueen strategian ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan tavoitteet.

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 341 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoasiainministeriön toimialaan liittyville järjestöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoasiainministeriön toimialaan. Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja demokratia ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö. Määrärahasta 370 000 euroa varataan kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotukseen. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

2018 talousarvio	1 341 000
2017 talousarvio	1 341 000
2016 tilinpäätös	1 337 295

51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) konsulipalvelulain mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin
- 3) avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2018 talousarvio	45 000
2017 talousarvio	45 000
2016 tilinpäätös	24 480

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 90 046 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	24 014 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	10 333 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	32 926 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	2 734 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	340 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	3 510 000
OECD:n jäsenmaksu	2 989 000
WTO:n jäsenmaksu	953 000
Maksuosuudet Etyjin talousarvioihin	5 285 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	525 000
Maksuosuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 140 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	5 297 000
Yhteensä	90 046 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 24.01.74	-500
Tasomuutos	3 554
Yhteensä	3 054

2018 talousarvio	90 046 000
2017 talousarvio	86 992 000
2016 tilinpäätös	86 961 000

67. Kansainvälisen ilmastopöytäkirjan alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen kahdenvälisiin puhtaan kehityksen mekanismien hankkeisiin liittyviin kustannuksiin
- 2) muihin hiilimarkkinainstrumentteihin liittyvien toimien tukemiseen.

Selvitysosa: Ulkoasiainministeriö vastaa puhtaan mekanismien hankkeista ja niiden kautta hankittavista päästöyksiköistä.

2018 talousarvio	100 000
2017 talousarvio	100 000
2016 tilinpäätös	100 000

68. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen monenvälisiin hankkeisiin
- 2) pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa tukeviin hankkeisiin
- 3) hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa tukeviin hankkeisiin
- 4) kansainvälisten rahoituslaitosten yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen
- 5) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen
- 6) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä Venäjä-politiikan toimeenpanon tukemiseen liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen
- 7) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määrän palkkausmenojen rahoittamiseen Suomen Arktisen neuvoston puheenjohtajuutta tukevissa valtion virastojen ja laitosten hankkeissa.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään Suomen kansallisia tavoitteita Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyössä. Suomen asemaa arktisena toimijana vahvistetaan. Tavoitteena on edistää kansainvälisen rahoituksen ohjautumista Suomelle tärkeisiin hankkeisiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arktisen ja Barentsin alueen yhteistyö	1 300 000
Itämeren alueen ja pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö	300 000
Venäjä-politiikan toimeenpano	200 000
Yhteensä	1 800 000

24.90

153

2018 talousarvio	1 800 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	1 800 000
2016 tilinpäätös	1 600 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen
- 2) muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2018 talousarvio	1 000 000
2017 talousarvio	1 000 000
2016 tilinpäätös	-525 119

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeusjärjestelmän vakaa ja luotettava toiminta on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Oikeudenmukainen yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen epävarmuus, yhteiskunnan monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös hyviksi ja tarkoituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. Muutokset voivat myös olla haaste kansanvallan ja perusoikeuksien toteutumiselle. On entistäkin tärkeämpää huolehtia oikeusjärjestelmän selkeydestä, oikeusturvasta, tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta sekä kansalaisten osallistumismuotojen monipuolisuudesta, kaiken ko-koisia yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukyvyistä ja heikommassa asemassa olevien suojasta. Lainsäädäntöratkaisuilta edellytetäänkin nyt monella sektorilla ennakoluulotonta ja innovatiivista uutta ajattelua.

Korkealaatuinen ja tehokas oikeuslaitos lisää hyvinvointia sekä yhteiskunnan kilpailukykyä ja hallinnon toimivuutta. Se myös säästää kustannuksia muilla hallinnonaloilla ja edistää yhteiskunnan taloudellista toimivuutta ja voi myös osaltaan estää syrjäytymiskehitystä. Oikeuslaitoksen toimintakyvystä huolehditaan. Luodaan edellytyksiä sille, että oikeudenhoidon resursseja voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisesti muun muassa siten, että tuomioistuinten käsiteltäväksi päätyvät vain ne asiat, joissa on todellista oikeussuojan tarvetta. Voimavarojen käytön kannalta merkitystä on myös sillä, miten joustavasti tuomioistuin voi valita tarkoituksenmukaisimman ratkaisukokoonpanon.

Työttömien määrän arvioidaan pysyvän korkealla tasolla. Kotitalouksien velkaantumisaste ja tulottomien kotitalouksien määrä ovat jatkaneet kasvuaan eikä merkittävää muutosta ole nähtävissä. Tämä yleinen heikko taloudellinen tilanne heijastuu koko oikeuslaitoksen toimintaan. Asia-ja velallismäärät ovat korkealla tasolla, mikä vaikuttaa työmääriin ja toiminnan kustannuksiin. Uusien maksuhäiriömerkintöjen ja luottotietorekisteriin merkittyjen henkilöiden määrä on pitkään ollut kasvussa.

Euroopan turvapaikanhakijakriisin vuoksi kansainvälistä suojelua hakevien määrä on myös Suomessa viime vuosina kasvanut merkittävästi. Kansainvälistä suojelua Suomesta saavien perheen-

jäsenten odotetaan hakevan oleskelulupaa Suomeen, joten oleskelulupahakemukset perheen yhdistämisen perusteella tulevat myös lisääntymään.

Tuomioistuinlaitoksen toimintaympäristön ulkoiset muutokset, kuten kansainvälistyminen ja monikulttuuristuminen, turvapaikka-asiamäärien lisääntyminen, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen tuomioistuinten toiminnassa ja erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen asettavat tuomioistuinten toiminnalle suuria haasteita.

Oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan toimintaympäristön ulkoiset muutokset, kuten väestön ikään-tyminen, heikentyneestä taloustilanteesta aiheutuva syrjäytyminen, asiakaskunnan kansainvälistyminen ja turvapaikka-asioiden määrä lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta ja edellyttävät oikeusavulta ja yleiseltä edunvalvonnalta aiempaa laajempaa asiantuntemusta.

Talous- ja velkaneuvonta siirretään oikeusaputoimistoihin valtion keskushallinnon uudistamisen yhteydessä. Hallituksen esitys laiksi talous- ja velkaneuvonnasta annetaan syksyllä 2017. Talous- ja velkaneuvonnan tehtävät siirtyvät aluehallintovirastoilta ja kunnilta kokonaan valtion vastuulle vuoden 2019 alusta lukien. Talous- ja velkaneuvontapalveluiden alueellisesta järjestämisestä vastaisivat oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ja palvelua tuottaisivat oikeusaputoimistot. Yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat oikeusministeriölle. Talous- ja velkaneuvonnan palveluja voitaisiin myös tietyin edellytyksin ostaa muilta palveluntuottajilta.

Ulosoton asia- ja velallismäärät ovat edelleen korkealla tasolla, mikä vaikuttaa ulosottolaitoksen toimintaan sekä toiminnan kustannuksiin.

Suomen rikollisuustilanne on pysynyt viime vuosina vakaana ja kaikkien rikosten väkilukuun suhteutettu määrä on kansainvälisesti vertaillen alhainen.

Esitutkintaviranomaisten tietoon tulleiden rikosten määrissä ei tapahtunut v. 2016 suuria muutoksia edellisvuoteen verrattuna. Rikoslakirikosten määrä väheni 1,6 %. Tietoon tulleiden rikoslakirikosten määrä on laskenut vuodesta 2011 lähtien.

Omaisuusrikosten ja erityisesti varkausrikoksien määrä on ollut laskusuunnassa koko 2000-luvun. Tästä poikkeuksena sekä petoksien että erityisesti maksuvälinepetoksien määrä on ollut kasvussa viimeisen kymmenen vuoden aikana. Maksuvälinepetoksia tuli v. 2016 ilmi 38,6 % enemmän kuin edellisellä vuonna.

Henkirikollisuus on viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana selvästi vähentynyt, vaikkakin vuotuiset vaihtelut ovat olleet suuria. Vuonna 2016 henkirikoksia tuli tietoon 78, kymmenen viime vuoden vuosittainen keskiarvo on 106. Törkeät pahoinpitelyt lisääntyivät 1,9 % edelliseen vuoteen verrattuna. Niitä kirjattiin 1 590. Raiskauksia tuli tietoon 1 160, mikä on 10,3 % edellisvuotta enemmän. Seksuaalisten ahdistelujen määrä on selvästi lisääntynyt. Suurelta osin tämä johtuu v. 2014 voimaan tulleesta lainmuutoksesta, jonka myötä ahdisteluja on voitu tutkia omalla rikosnimikkeellä. Törkeät rattijuopumukset vähenivät 6,8 % ja muut rattijuopumukset lisääntyivät 2,0 % vuoteen 2015 verrattuna.

Vuoden 2018 alussa toimeenpannaan presidentinvaali ja maakuntavaalit. Kyseessä on uudenlainen yhdistetty vaali, mikä edellyttää uudistuksia vaalitietojärjestelmään ja vaalien toimeenpanoon.

Oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Kansalaiset osallistuvat ja vaikuttavat valmisteluun ja päätöksentekoon. Julkinen hallinto on avoin ja herättää luottamusta

— Oikeusjärjestelmä muodostaa johdonmukaisen kokonaisuuden, joka tukee ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta. Lainsäädäntö on selkeää

— Lainsäädäntö mahdollistaa kansalaisten toiminnan ja valinnan vapauden ja siten lisää toimeliaisuutta ja hyvinvointia

— Heikomman osapuolen suojasta huolehditaan

— Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä

— Oikeusturva toteutuu käytännössä

— Rikosvastuu toteutuu tehokkaasti. Rikollisuus ja sen haitat vähenevät, turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Oikeusministeriön hallinnonalan toiminnalliset tulostavoitteet

— Valtioneuvostossa noudatetaan hyvän lainvalmistelun menettelytapoja

— Organisaatorakenne ja toimitilaverkosto ovat tarkoituksenmukaiset ja samalla tukevat henkilöstön osaamisen vahvistamista

— Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan

— Tietojärjestelmät ovat käyttäjäystävällisiä ja tukevat toimintaa

— Kokonaisarkkitehtuuria noudatetaan ja yhteisiä alustoja hyödynnetään

— Hallinnonalan sisäinen ja poikkihallinnollinen yhteistyö ja kehittäminen lisäävät toiminnan vaikuttavuutta.

Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita toteuttavat keskeisimmät toimenpiteet esitetään luvuissa 25.01, 25.10, 25.20, 25.30 ja 25.40.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Oikeusministeriö on tehnyt tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman vuosille 2016—2019. Suunnitelma sisältää 30 tavoitetta ja niihin liittyviä toimenpiteitä toteutetaan. Oikeusministeriö on toteuttanut tasa-arvolain edellyttämän palkkakartoituksen ja arviointiryhmä seuraa henkilökohtaisten palkkaosien kehitystä sukupuolinäkökulmasta. Säädosvalmistelijoille tarjotaan koulutusta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnista lainsäädäntöhankkeissa.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on osa hallinnonalan tulosohtoa. Hallinnonalan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelulla lisätään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä henkilöstöpolitiikan että viranomaistoiminnan näkökulmista. Oikeusministeriö teettää selvityksen viranomaisten yhdenvertaisuussuunnittelusta, jonka yhteydessä kartoitetaan myös hallinnonalan suunnitelmien sisältöä.

Rikosseuraamuslaitoksessa otetaan huomioon naisvankien toiminnalliset tarpeet ja kehitetään nais erityistä toimintaa, kuten naisille suunnattua ohjelmatoimintaa ja perhetyötä. Naisvankien suunnitelmallista vapauttamista avolaitosten ja valvotun koevapauden kautta edistetään. Osana Rikosseuraamuslaitoksen toimitilarakenteen kehittämistä tavoitteena on käynnistää Hämeenlinnan vankilan uudisrakennushanke, jonka myötä Hämeenlinnan vankilasta tulisi jatkossa kokonaan naisvankien tarpeet huomioon ottava suljettu vankila.

Kestävä kehitys

Yhdenvertaisuus on kestävän kehityksen Agenda 2030:n painopistealue. Vuoden 2018 aikana oikeusministeriö kartoittaa osana EU-rahoitteista Rainbow Rights -hanketta yhdenvertaisuussuunnittelun tilannetta kunnissa, kouluttaa eri ammattiryhmiä yhdenvertaisuuslainsäädännöstä, teettää moniperusteista syrjintää koskevan selvityksen, toteuttaa syrjinnästä vapaa alue -kampanjaa yhdessä järjestöjen kanssa ja käynnistää kansainvälisen Against Hate -hankkeen, jossa kehitetään poliisin valmiuksia puuttua ja tunnistaa viharikollisuutta ja vihapuhetta. Lisäksi oikeusministeriö jatkaa syrjinnän seurantajärjestelmän toimeenpanoa, julkaisee ensimmäisen kansallisen perusoikeusbarometrin sekä kehittää yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia säädösvalmistelussa.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Ministeriö ja hallinto	125 590	128 406	122 788	-5 618	-4
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 428	20 446	20 068	-378	-2
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 408	7 188	7 661	473	7
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 290	8 301	9 058	757	9
20. Erityismenot (arviomääräraha)	13 492	19 032	12 032	-7 000	-37
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	235	245	115	-130	-53
22. Toimisto- ja viestintäjärjestelmien valtavirtaistaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 935	2 184	2 590	406	19
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnlisäveromenot (arviomääräraha)	48 730	43 705	43 902	197	0
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	6 165	8 305	8 362	57	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	18 906	19 000	19 000	—	0
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	422 595	416 185	413 409	-2 776	-1
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 968	8 627	8 544	-83	-1
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 319	12 709	13 447	738	6
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	261 138	256 497	250 147	-6 350	-2
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 849	61 152	65 071	3 919	6
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	75 321	77 200	76 200	-1 000	-1
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	110 100	103 271	100 522	-2 749	-3
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	110 100	103 271	100 522	-2 749	-3
30. Syyttäjät	46 690	44 748	44 205	-543	-1
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 690	44 748	44 205	-543	-1
40. Rangaistusten täytäntöönpano	216 576	215 684	214 709	-975	0
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	211 176	210 984	210 009	-975	0
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	5 400	4 700	4 700	—	0
50. Vaalimenot	2 778	8 453	45 110	36 657	434
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	2 778	8 453	45 110	36 657	434
Yhteensä	924 328	916 747	940 743	23 996	3
Henkilöstön kokonaismäärä	8 865	8 906	8 935		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Toiminta-ajatuksensa mukaisesti oikeusministeriö luo oikeuspolitiikan linjoja ja kehittää säädöspolitiikkaa osana valtioneuvostoa sekä ohjaa hallinnonalaansa. Oikeusministeriön tavoitteena on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, jossa jokainen voi luottaa oikeuksiansa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2018.

Perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat. Kansalaiset osallistuvat ja vaikuttavat valmisteluun ja päätöksentekoon. Julkinen hallinto on avoin ja herättää luottamusta.

Vuoden 2018 alussa toimeenpannaan presidentinvaali ja maakuntavaalit. Kyseessä on uudenlainen yhdistetty vaali, mikä edellyttää uudistuksia vaalitietojärjestelmään ja vaalien toimeenpanoon. Uusien maakuntien osalta kehitetään aloitepalvelua sekä muutenkin tuetaan maakuntien osallistumisjärjestelmien käyttöönottoa. Nettiäänestystä koskevan esiselvityksen valmistuttua tehdään päätös järjestelmän jatkokehittämisestä.

Jatketaan demokratiapoliittisen sekä perus- ja ihmisoikeuspoliittisen toimintaohjelman samoin kuin kansalliskielistrategian toimeenpanoa. Valtioneuvoston hyväksymät ohjelmat antavat puitteet hankkeille, joilla mm. parannetaan eri kansalaisryhmien tietoisuutta omista oikeuksistaan sekä osallistumismahdollisuuksistaan. Kielellisten oikeuksien toteutumista seurataan erityisesti sote-uudistuksen yhteydessä. Demokratiaverkkopalveluita kehitetään myös suhteessa muihin valtioneuvoston digitaalisiin palveluihin.

Huolehditaan Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamisesta.

Huolehditaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämän kansallisen yleislainsäädännön voimaan saattamisesta ja koordinoidaan muun kansallisen lainsäädännön tarkistamistyötä.

Huolehditaan EU:n tietosuojadirektiivin edellyttämän kansallisen yleislainsäädännön ja oikeusministeriön hallinnonalan rekisterilainsäädännön muutosten voimaan saattamisesta.

Tavoitteena on jatkaa vaikuttamista EU:n toimielinten asiakirjojen julkisuutta koskevan lainsäädännön avoimuusmyönteiseen soveltamiseen sekä hyvää hallintoa EU:n toimielimissä koskevan lainsäädännön aikaansaamiseksi.

Valmistellaan saamelaisia koskevia säädösmuutoksia ja parannetaan luottamusta ja dialogia saamelaiskäräjien kanssa.

Edistetään yhdenvertaisuutta ja hyviä etnisiä suhteita. Ehkäistään syrjintää ja vihapuhetta.

Oikeusjärjestelmä muodostaa johdonmukaisen kokonaisuuden, joka tukee ennakoitavuutta ja yhdenvertaisuutta. Lainsäädäntö on selkeää.

Lainvalmisteluohjeistusta kehitetään jatkamalla työtä hallituksen esitysten laatimisohjeen uudistamiseksi.

Valtioneuvostossa laaditut säädösehdotukset tarkastetaan oikeusministeriössä lakitekniseltä kannalta.

Lainsäädäntö mahdollistaa kansalaisten toiminnan ja valinnan vapauden ja siten lisää toimeliaisuutta ja hyvinvointia.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen etu- ja sukunimilaiksi ja laiksi rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) 8 ja 9 §:n muuttamisesta.

Laajennetaan sakkomenettelyn soveltamisalaa.

Selvitetään ns. purkavaan lisärakentamiseen liittyvät asunto-osakeyhtiölain muutostarpeet ja valmistellaan tarpeelliset lainsäädäntömuutokset.

Heikkomman osapuolen suojasta huolehditaan.

Huolehditaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain uudistamisen loppuun saattamisesta.

Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä.

Hallinnonalan kuusi isoa ict-kehittämishanketta ovat käynnissä v. 2018. Myös olemassa oleviin tietojärjestelmiin kohdistuu kehittämis- ja uusimistarpeita. Hallinnonalan perustietotekniikkaa uudistetaan ottamalla käyttöön valtion yhteisiä tuotteistettuja ict-palveluita. Sähköistä asiointia ja ict-hankkeiden etenemistä ja yhteentoimivuutta tuetaan valtion ja hallinnonalan yhteisillä palveluilla, kokonaisarkkitehtuuryöllä sekä säännöllisellä seurannalla. Sähköistä asiointia edistetään ja sen tilannekuvaa ylläpidetään laaditun digitalisaatiosuunnitelman mukaisesti.

Oikeusturva toteutuu käytännössä.

Oikeusturvaa kehitetään ja sopeutetaan kiristyviin talouden reunaehtoihin v. 2013 valmistuneen vuosille 2013—2025 laaditun oikeudenhoidon uudistamisohjelman ja sen päivitysten pohjalta. Toimenpiteillä huolehditaan kansalaisten oikeusturvasta, mahdollistetaan oikeudenhoidon sektorien keskittyminen ydintehtäviinsä, vähennetään rikollisuutta ja kehitetään seuraamusjärjestelmää sekä vaikutetaan oikeudelliseen yhteistyöhön EU:ssa.

Jatketaan hallintoasioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevan uudistuksen valmistelua siten, että se voidaan toteuttaa tämän vaalikauden aikana.

Kehitetään rikosprosessin keventämistä koskevaa sääntelyä.

Keskitetään riidattomat velkomusasiat ja erät muut siviilioikeudelliset asiat (ns. summaariset asiat) eräisiin käräjäoikeuksiin.

Huolehditaan tiedustelutoiminnan valvontaa ja perustuslain tarkistamista koskevien lainsäädäntöhankkeiden loppuun saattamisesta.

Jatketaan rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan yleisen lainsäädännön valmistelua.

Kehitetään julkisen oikeusavun laadun arviointia, oikeudellista neuvontaa, sähköistä asiointia ja vaihtoehtoisia riidanratkaisumenetelmiä v. 2016 valmistuneen oikeusavun kehittämisen toimenpidesuunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa palveluja tuotetaan nykyistä asiakaslähtöisemmin, monipuolisemmin eri palvelukanavia ja menetelmiä hyödyntäen niin että palvelut ovat helposti kansalaisen saavutettavissa.

Valmistellaan talous- ja velkaneuvonnan tehtävien organisointia oikeusaputoimistoihin ja kehitetään yhdenmukaisia toiminta- ja menettelytapoja sekä tehostetaan palveluprosesseja.

Osallistutaan ulosoton rakenneuudistushankkeen (URA) toteutukseen. Jatketaan tarvittavia lainsäädäntötoimia ja virkaehtosopimusneuvotteluja.

Rikosvastuu toteutuu tehokkaasti. Rikollisuus ja sen haitat vähenevät, turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Laajennetaan sakkomenettelyn soveltamisalaa.

Rikoksen uhreille tarjottavat tukipalvelut järjestetään uhridirektiivin edellyttämällä tavalla yhteistyössä sosiaali- ja terveyshallinnon ja palveluita tuottavien järjestöjen kanssa. Kehitetään siihen liittyvää valtionavustusjärjestelmää. Valmistellaan ehdotukset uhrin tarpeet huomioon ottavista hyvistä käytännöistä.

Kehitetään paikallista rikosentorjuntaa v. 2016 annetun valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti.

Korruption vastaisia toimenpiteitä toteutetaan v. 2017 annettavan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti.

Selvitetään ehdollisen vankeusrangaistuksen tehostamismahdollisuudet laajentamalla oheisseuraamusten käyttöalaa. Annetaan tätä koskeva hallituksen esitys v. 2018.

Uudistetaan syyttäjälaitoksen organisaatorakenne siten, että tavoitteena on uuden lain voimaantulo v. 2018.

Uudistetaan Rikosseuraamuslaitoksen toimitilaverkostoa syksyllä 2015 tehdyn päätöksen mukaisesti vuosien 2016—2019 aikana. Valmistellaan Rikosseuraamuslaitoksen toimitilojen kehittämiseen liittyvät oikeusministeriön päätökset.

Valmistellaan ja otetaan käyttöön ROTI-tietojärjestelmä. Valmistellaan käyttöönoton edellyttämät säädösmuutokset tavoitteena antaa hallituksen esitys v. 2018.

Valmistellaan lainsäädäntöä, jolla sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanon aloittamistehtävät siirretään ulosottolaitokselta Rikosseuraamuslaitokselle.

Arvioidaan vankeinhoidollista ensikertaisuutta koskevien säännösten muutostarve v. 2017 laadittavan selvityksen ja siitä saatavan lausuntopalautteen pohjalta.

Vahvistetaan päätöksentekoa tukevaa oikeuspoliittista tietopohjaa erityisesti tukemalla Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituuttia.

Lisätään poikkihallinnollista yhteistyötä rangaistusta suorittavien normaalipalveluihin pääsyn tehostamiseksi.

Osallistutaan poikkihallinnolliseen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaan rikoksiin syyllistyneiden nuorten palveluiden kehittämiseksi.

Kehitetään edelleen oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteisiä valmisteluprosesseja.

Otetaan niukkojen voimavarojen kohdentamisessa huomioon oikeusturva ja rikosvastuun toteutuminen sekä asioiden käsittelyketjut.

Olettaen, että Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamista ja Eurojust-asetusta koskevat neuvottelut saadaan päätökseen v. 2017, käynnistetään kansallisten täytäntöönpanotoimien valmistelu, jos Suomi osallistuu EPPO:on.

Rakenteiden uudistaminen ja henkilömuutosten tuki

Käräjäoikeuksien määrää on tarkoitus vähentää nykyisestä 27:stä. Uudistuksen tavoitteena on lisätä tehokkuutta ja hyödyntää samalla tuomarien osaamista aiempaa monipuolisemmin. Uudistus tulisi voimaan viimeistään vuoden 2019 alussa. Summaaristen riita-asioiden käsittelyn keskittämistä valmistellaan. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien yhdistämistä yhdeksi valtakunnalliseksi virastoksi selvitetään vuoden 2017 aikana ja linjaus etenemisestä tehdään v. 2018. Ulosottoitoimen rakenneuudistusta jatketaan. Tarkoituksena on organisoida ulosottolaitos yhdeksi virastoksi. Samalla täytäntöönpanotehtävät jaetaan uudella tavalla eri henkilöstöryhmille asian laadun ja vaativuuden mukaan. Uudistusta tukee myös asiankäsittelyn automatisointi ja sähköisen asioinnin käyttömahdollisuuksien lisääminen. Rakenneuudistus tulisi voimaan vuoden 2018 loppuun mennessä. Rikosseuraamuslaitoksen rakenteellisia ja toiminnallisia tehostamistoimia jatketaan.

Tietoja henkilöstöstä

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Oikeusministeriö			
Henkilötyövuodet	237	235	238
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,7	3,7
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,6	6,5	6,5
Muut erillisvirastot			
Henkilötyövuodet	209	210	218
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,4	7,0	7,0

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 068 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen sekä oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

*Selvitysosa:***Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)**

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	19 631	20 846	20 468
Bruttotulot	329	400	400
Nettomenot	19 302	20 446	20 068
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 356		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 482		

Määrärahan arvioitu käyttö

	htv	%
Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta	14	6
Ministeriön toimialan ohjaus ja toiminta- ja taloussuunnittelu sekä seuranta	29	12
Lainsäädännön valmistelu ja seuranta	54	23
EU- ja kansainväliset asiat	12	5
Ministeriön muut erityistehtävät	31	13
Ministeriön sisäinen hallinto	50	21
Palkallinen poissaolo	48	20
Yhteensä	238	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lainvalmistelun voimavarojen vahvistaminen	160
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-5
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	32
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentille 23.01.01)	-9
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-36
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-22
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-9
Palkkaliukumasäästö	-34
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-13
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-129
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-260
Työajan pidentäminen (Kiky)	-23
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-30
Yhteensä	-378

2018 talousarvio	20 068 000
2017 I lisätalousarvio	-89 000
2017 talousarvio	20 446 000
2016 tilinpäätös	21 428 000

03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 661 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lapsiasiavaltuutetun toimiston, tasa-arvovaltuutetun toimiston, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston, tietosuojavaltuutetun toimiston, onnettomuustutkintakeskuksen, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan, tietosuojalautakunnan sekä Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan Kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen

2) Euroopan Kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tietoyhteiskunta- ja tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 305 §:ssä säädettyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja.

Selvitysosa: Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59-60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyyntöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta*.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa tasa-arvolaisilla tavoitella tavalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportointijana ja valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutettujen vaikuttavuustavoitteina on varmistaa yhtäläinen osallistuminen niin, ettei esimerkiksi henkilön sukupuoli, alkuperä, vammaisuus, ikä, seksuaalinen suuntautuminen tai vakaumus vaikuta hänen mahdollisuuksiaan rajoittavasti.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta käsittelee ja ratkaisee yhdenvertaisuuslain sekä naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain mukaan sille kuuluvat asiat.

Tietosuojavaltuutetun tehtävänä on käsitellä ja ratkaista henkilötietojen ja luottotietojen käsittelyä koskevat asiat siten kuin henkilötietolaissa (523/1999) ja luottotietolaissa (527/2007) sääde-

tään sekä hoitaa muut mainituista laeista johtuvat tehtävät. Tietosuojavaltuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa. Toukokuussa 2016 voimaan tullut EU:n yleinen tietosuojasetus laajentaa olennaisesti tietosuojan valvonnan tehtäväaluetta. Hallitus antaa eduskunnalle esityksen tietosuojasetusta täydentäväksi yleiseksi lainsäädännöksi syysistuntokaudella 2017. Esitys sisältää säännökset kansallisesta tietosuojaviranomaisesta. Tietosuojasetuksen soveltaminen alkaa toukokuussa 2018.

Tietosuojalautakunta käsittelee ja ratkaisee asiat, jotka henkilötietolain mukaan kuuluvat sen päätettäväksi sekä seuraa henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kehittämistarvetta ja tekee tarpeelliseksi katsomiaan aloitteita.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuosistusten toteutumista.

Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipoliitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipoliitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	7 588	7 588	7 861
Bruttotulot	485	400	200
Nettomenot	7 103	7 188	7 661
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 326		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 631		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Lapsiasiavaltuutetun toiminta	597
Tasa-arvovaltuutetun toiminta	955
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta	1 437
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta	195
Lapsiasianeuvottelukunta	20
Tietosuojavaltuutetun toiminta	2 223
Tietosuojalautakunta	15
Onnettomuustutkintakeskus	1 491
Kriminaalipoliitiikan instituutti	505
Palvelukeskusten maksut	223
Yhteensä	7 661

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muu muutos	-24
Tietosuoja- ja valtuutetun toimisto; tietosuoja-asetuksen täytäntöönpano	525
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto; maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta (josta 60 000 euroa siirtona momentilta 25.10.04)	100
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-12
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-4
Palkkaliukumaksu säästö	-12
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-26
Toimintameno säästö (HO 2015)	-50
Työajan pidentäminen (Kiky)	-9
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-10
Vuokrien indeksikorotus	2
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Yhteensä	473

2018 talousarvio	7 661 000
2017 I lisätalousarvio	100 000
2017 talousarvio	7 188 000
2016 tilinpäätös	7 408 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 058 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon hallinnonalan toimialariippuvaiset ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutus päätösten nojalla annettujen massapöytäkirjojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	12 149	14 642	15 640
Bruttotulot	5 212	6 341	6 582
Nettomenot	6 937	8 301	9 058

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	47		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	400		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (siirto momenteilta 25.10.03, 25.10.04, 25.20.01 ja 25.30.01)		130
Oikeusrekisterikeskuksen menot (kertaluonteinen v. 2017 rahoitus)		-500
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)		-850
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)		1 880
Tietosuojadirektiivi ja -asetus		200
WinCapita-asioiden korvausvaatimusten käsittely		-50
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)		-6
Lomarahojen alentaminen (Kiky)		-7
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)		-5
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)		-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö		-16
Työajan pidentäminen (Kiky)		-9
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)		-7
Vuokrien indeksikorotus		1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö		-3
Yhteensä		757
2018 talousarvio		9 058 000
2017 talousarvio		8 301 000
2016 tilinpäätös		7 290 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 032 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaan turvallisuustutkintaa varten asetetuista tutkintaryhmistä sekä kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen

- 3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen
- 4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen
- 5) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 6) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden tulkkaus- ja käännöskulujen maksamiseen
- 7) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten maksamiseen
- 8) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonlisäveron määrää vastaavana hyvityksenä
- 9) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia häviää
- 10) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rikoslain 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaiset korvaukset	-7 000
Yhteensä	-7 000
2018 talousarvio	12 032 000
2017 I lisätalousarvio	-6 500 000
2017 talousarvio	19 032 000
2016 tilinpäätös	13 492 078

21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 115 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ministeriön hallinnonalalla tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määräraha on tarkoitettu käyttämään tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen (siirto momentille 25.01.50)	-130
Yhteensä	-130
2018 talousarvio	115 000
2017 talousarvio	245 000
2016 tilinpäätös	235 000

22. Toimisto- ja viestintäjärjestelmien valtavirtaistaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimisto- ja viestintäjärjestelminä valtavirtatuotteiden käyttöönotosta oikeusministeriön hallinnonalalla aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeusministeriön hallinnonalalla on tarkoitus ottaa käyttöön toimisto- ja viestintäjärjestelminä valtion yhteiset niin sanotut valtavirtatuotteet, kun tällä hetkellä hallinnonalalla on käytössä niistä poikkeavia tuotteita. Hankkeesta on tehty oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön välillä tuottavuuden lisäämistä koskeva yhteistoimintasopimus.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 184
Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	2 590
Yhteensä	406
2018 talousarvio	2 590 000
2017 talousarvio	2 184 000
2016 tilinpäätös	1 935 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 43 902 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	197
Yhteensä	197

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	43 902 000
2017 talousarvio	43 705 000
2016 tilinpäätös	48 730 129

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 8 362 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen
- 2) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin
- 3) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille
- 4) avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle
- 5) avustuksiin oikeusjärjestyksen ja demokratian kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan
- 6) valtionhallinnon laitosten ja Helsingin yliopiston kanssa rikosentorjuntaan ja rikosentorjunnan arviointiin liittyvistä hankkeista aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	4 855
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	3 317
Muut avustukset (enintään)	190
Yhteensä	8 362

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus-						
valtuus						
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi
Vuoden 2018 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Menot yhteensä	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lähisuhdeväkivallan uhreille suunnattu tukipuhelintoiminta (siirto momentille 33.03.04)	-78
Saamelaiskäräjien toiminnan turvaaminen (siirto momentilta 25.01.21)	130
Vuokrien indeksikorotus	5
Yhteensä	57

2018 talousarvio	8 362 000
2017 I lisätalousarvio	20 000
2017 talousarvio	8 305 000
2016 tilinpäätös	6 165 130

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin
- 2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2018 talousarvio	19 000 000
2017 talousarvio	19 000 000
2016 tilinpäätös	18 906 183

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

Selvitysosa: Tuomioistuinten hyvä ja tehokas toiminta on edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota vaaditaan niin talouselämässä kuin kansalaisten keskinäisten suhteiden järjestämisessä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttäminen sekä ristiriitojen selvittäminen tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta edellyttävät hyvin toimivaa oikeusjärjestelmää. Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen tulee turvata, että jokainen voi yhteiskunnassa luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

Vaikuttavuustavoitteena on, että riita-, rikos- ja hallintolainkäyttöasiat ratkaistaan viivytyksettä, laadukkaasti ja edullisesti. Tuomioistuinten työvälineitä kehitetään käyttäjäystävällisiksi ja toimintaa tukeviksi siten, että oikeudenkäynneissä voidaan mahdollisimman laajasti hyödyntää sähköisiä aineistoja. Työmenetelmät ja toimintatavat voidaan tällöin kehittää sellaisiksi, että ne tukevat asioiden käsittelyn viivytyksettömyyttä ja laatua. Tuomioistuinten osallistuminen järjestelmien ja työmenetelmien kehitystyöhön on ensiarvoisen tärkeää. Uudet työmenetelmät tulee ottaa tehokkaasti käyttöön.

Tuomioistuinten organisaatiota koskevia tuomioistuinlaki tuli voimaan vuoden 2017 alussa. Mainittuun lakiin perustuu aiempaa koulutusjärjestelmää täydentävä ja lainkäyttöhenkilöstön koulutusta koskeva uudistus, jonka tavoitteena on osaltaan turvata lainkäytön laatu. Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminnan tulisi painottua ennakkoratkaisuihin.

Vaikuttavuustavoitteena on, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa. Käsittelyketjujen ja oikeudenkäyntimenettelyjen tulee määräytyä asioiden laadun

ja vaativuuden mukaan. Kansallisen lainsäädännön lisäksi oikeusturvatehtävistä on säädetty kansainvälisin sopimuksin. Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin arvioi oikeuskäytännössä sitä, miten jäsenvaltiot noudattavat kansainvälistä ihmisoikeussopimusta. Tuomioistuinpalveluiden saatavuuden turvaamiseksi toteutetaan tuomioistuinlaitoksen ja -hallinnon uudelleen organisointia. Suurempien yksikkökokojen avulla turvataan osaamisen vahvistamista, erityisosaamista, laatua ja tuottavuutta. Rakenneuudistuksissa pidentyvien etäisyyksien haittoja vähennetään lisäämällä sähköisiä asiointimahdollisuuksia ja paikasta riippumattomia työskentelytapoja.

Vaikuttavuustavoitteena on, että tuomioistuintoiminta on avointa. Tuomioistuinten toiminnasta ja päätöksistä tiedotetaan aktiivisesti.

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään ja ratkaistaan rikosoikeudellista vastuuta koskevat syyteasiat sekä yksityisoikeudellisia oikeussuhteita koskevat riita-asiat ja hakemusasiat. Yleiset tuomioistuimet huolehtivat siten rikosvastuun toteuttamisesta kaikilla yksityisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta.

Laajennetaan sakkomenettelyn soveltamisalaa. Tämä vähentäisi yleisiin tuomioistuihin saapuvien asioiden määrää.

Hallintotuomioistuimilta haetaan muutosta viranomaisten eri hallinnonaloilla ja -tasoilla tekemiin päätöksiin. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut, mutta myös muiden hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat koko julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja oikeusturvan toteuttamista. Ratkaisuilla on myös vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn. Niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta on tärkeää turvata asioiden joutuisa käsittely ja päätösten oikeusvarmuus.

Hallitusohjelmassa kirjattuna tavoitteena on asiamäärien vähentäminen korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja hallinto-oikeuksissa mm. oikaisuvaatimusmenettelyn käyttöalan laajentamisella. Oikeusministeriö on tehnyt tiivistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen kanssa lainvalmistelun osalta ja tavoitteena on, että kullakin hallinnonalalla muutoksenhakusäännöksissä otetaan huomioon mahdollisuudet oikaista viranomaisten päätöksiä ilman tuomioistuinkäsittelyä. Korkeimman hallinto-oikeuden asemaa ennakkopäätöstuomioistuimena vahvistetaan lisäämällä muutoksenhaun luvanvaraisuutta.

Oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan tavoitteena on, että jokainen saa tarpeellisen avun oikeudellisen ongelmansa ratkaisuun, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Oikeusapua ja yleistä edunvalvontaa tarjotaan siten, että se on kokonaistaloudellisesti tarkoituksenmukaista.

Oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet

— Heikomman osapuolen suojasta huolehditaan. Kehitetään julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan laadun arviointia. Oikeusavun laadun arviointi laajennetaan koskemaan myös yksityisiä oikeudenkäyntiavustajia

— Oikeusturva toteutuu käytännössä. Valmistellaan talous- ja velkaneuvonnan tehtävien siirtoa oikeusaputoimistoihin ja kehitetään yhdenmukaisia toiminta- ja menettelytapoja. Käsittelyketjut

ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Oikeusavun asianajoprosessin toimivuutta kehitetään yhtenäistämällä toimintatapoja. Yleisen edunvalvonnan prosesseja kehitetään parhaiden käytäntöjen mukaiseksi. Kuluttajariitalautakunnan valitusten käsittelyprosessin toiminta- ja menettelytapoja kehitetään. Selvitetään oikeusapu- ja edunvalvontapiirien yhdistämisestä yhdeksi valtakunnalliseksi oikeusapuvirastoksi

— Oikeudellinen ongelma ratkaistaan mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Luodaan uusia keinoja sovinnollisten ratkaisujen lisäämiseksi ja syvennetään sovittelun osaamista

— Neuvontapalvelut ovat helposti kansalaisen saavutettavissa. Oikeusaputoimistoihin luodaan monipuolisia asiakaslähtöisiä oikeudellisen neuvonnan muotoja

— Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Oikeusavun ja edunvalvonnan etäpalvelua laajennetaan.

Tietoja henkilöstöstä

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Tuomioistuimet			
Henkilöstömäärä, htv	3 178	3 200	3 220
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,2	8,0	8,0
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit ja kuluttajariitalautakunta			
Henkilöstömäärä, htv	1 023	1 039	1 050
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,1	9,0	9,0

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 544 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2016—2018 (1558/2015) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevista asioista. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tietyissä oikeudellisissa asioissa on tarpeen saada nopeasti ennakkoratkaisu, jolla on alemmissa asteissa ratkaisuja yhtenäistävä ja muutoksenhakua vähentävä vaikutus. Tavoitteena on, että vuoden 2018 lopussa vireillä olevista valitusasioista (valituslupan saaneet ja suorat valitukset) enintään 70 % on ollut vireillä yli 12 kuukautta. Pidemmän aikavälin tavoitteena on, että vireillä olevista valitusasioista vähintään 33 % on ollut vireillä alle 9 kuukautta, noin 33 % 9—12 kuukautta ja enintään 33 % yli 12 kuukautta.

Tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite/arvio
Ratkaistut asiat, kpl	2 563	2 550	2 500
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	144	130	130
— julkaistut ratkaisut	100	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	6,8	7,5	7,5
— valituslupa-asiat	5,4	6,5	6,5
— asiaratkaisut	21,5	21,1	19,9
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/asia)	3 335	3 500	3 500
— tuottavuus (asia/htv)	34	33	33

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2016—2018 (1558/2015) perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 320 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	8 557	8 638	8 554
Bruttotulot	10	11	10
Nettomenot	8 547	8 627	8 544
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	832		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 253		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	2
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-44
Toimintameno säästö (HO 2015)	-20
Työajan pidentäminen (Kiky)	-5
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-11
Vuokrien indeksikorotus	4
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Yhteensä	-83

2018 talousarvio	8 544 000
2017 talousarvio	8 627 000
2016 tilinpäätös	8 968 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 447 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2016—2018 (1558/2015) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johdettavia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus ratkaisee hallintopäätöksistä tehdyt valitukset ylimpänä oikeusasteena. Korkein hallinto-oikeus myös valvoo hallintolainkäyttöä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista lähes 90 % koskee alueellisten hallinto-oikeuksien antamia päätöksiä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisee muun muassa markkinaoikeuden sekä valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä tehtyjä valituksia. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista asioista suurimpia asiaryhmiä ovat ulkomaalaisasiat, sosiaali- ja terveydenhuolto, rakentaminen ja ympäristö, verotus, valtio-oikeus ja yleishallinto sekä taloudellinen toiminta kuten kilpailuasiat ja julkiset hankinnat. Ulkomaalaisasioista suurin osa koskee hallinto-oikeuden kielteistä ratkaisua turvapaikkaa koskevissa asioissa. Vuonna 2015 kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi huomattavasti. Turvapaikkaa koskevien valitusten määrän oletetaan kasvavan merkittävästi v. 2017 ja valitusmäärän ennakkoidaan olevan edelleen korkealla tasolla v. 2018. Ulkomaalaisasiat, joissa valituslupaa ei myönnetä, pyritään ratkaistamaan alle 3 kuukaudessa. Valituslupan saavien ulkomaalaisasioiden osalta tavoitteena on, että käsittelyaika on enintään 10 kuukautta.

Tavoitteena on, että asioista 30 % ratkaistaan alle 6 kuukaudessa ja 20 % 6—9 kuukaudessa. Yli 24 kuukauden käsittelyaikoja voi olla vain poikkeuksellisesti, lähinnä Euroopan unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisua odottavissa asioissa.

Tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite/arvio
Ratkaistut asiat, kpl	5 382	6 000	7 200
— Ulkomaalaisasiat	1 672	3 000	4 200
— Muut asiat	3 710	3 000	3 000
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	9,7	7,5	7,0
— Ulkomaalaisasiat	4,5	4,0	3,5
— Muut asiat	12,0	11,0	11,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 327	2 350	2 350
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	45	49	49

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2016—2018 (1558/2015) perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 600 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	12 523	12 706	13 452
Bruttotulot	9	-3	5
Nettomenot	12 514	12 709	13 447
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 368		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 173		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	890
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-21
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-15
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-53
Toimintameno säästö (HO 2015)	-10
Työajan pidentäminen (Kiky)	-24
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-20
Vuokrien indeksikorotus	4
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Yhteensä	738

2018 talousarvio	13 447 000
2017 talousarvio	12 709 000
2016 tilinpäätös	15 319 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 250 147 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetusta laista (715/2011) aiheutuviin menoihin ja siirtomenojen maksamiseen asianajajayhdistykselle lain 24 §:n 2 momentin mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä mak-

suista vuosina 2016—2018 (1558/2015) mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johdettavia poistoja.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi sakon ja rikosakon määräämisestä annetun lain (754/2010) ja ajokorttilain muuttamisesta.

Hovioikeuksien osalta alueellisia käsittelyaikaeroja koskevana tavoitteena on, ettei yksittäisen hovioikeuden käsittelyaika ole yli 2 kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi. Tavoitteena on myös, että yli vuoden vireillä olleiden asioiden osuus vireillä olevista asioista on alle 6 %.

Tavoitteena on estää asioiden kokonaiskäsittelyajan pitkittyminen. Pitkään esitutkinnassa, syyteharkinnassa ja käräjäoikeusvaiheessa viipyneiden asioiden kokonaiskäsittelyaika tulee ottaa huomioon. Hovioikeudet pyrkivät siihen, että aiemmissa vaiheissa yli kolme vuotta kestäneiden asioiden käsittelyaika hovioikeusvaiheessa on enintään 12 kuukautta.

Käräjäoikeuksien pääkäsittelyssä ratkaistavien laajojen riita-asioiden osalta tavoitteena on, että asioista 35 % ratkaistaan alle 6 kuukaudessa ja enintään 35 prosentissa käsittelyaika on yli vuoden.

Rikosasioiden osalta tavoitteena on, ettei minkään käräjäoikeuden keskimääräinen käsittelyaika ole yli 3 kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi. Lisäksi tavoitteena on, että 45 prosentissa rikosasioista käsittelyaika on enintään 2 kuukautta, ja että käsittelyaika ylittää 9 kuukautta enintään 10 prosentissa rikosasioista. Tavoitteena on estää asioiden kokonaiskäsittelyajan pitkittyminen. Pitkään esitutkinnassa ja syyteharkinnassa viipyneiden asioiden kokonaiskäsittelyaika tulee rikosasioissa ottaa huomioon.

Hallinto-oikeuksien osalta alueellisia käsittelyaikaeroja koskevana tavoitteena on, että kunkin hallinto-oikeuden käsittelyaika on enintään 3 kuukautta koko maan keskiarvoa pidempi.

Ulkomaalaisasiat muodostavat merkittävän osan hallinto-oikeuksiin saapuvista asioista. Turvapaikka-asiat kuuluvat ulkomaalaisasioiden ryhmään. Tavoitteena on, että turvapaikka-asiat käsitellään joutuisasti siten, että keskimääräinen käsittelyaika näissä asioissa on alle 6 kuukautta. Käsittelyaikatavoitteisiin pääsemiseksi vuonna 2018 turvapaikka-asioihin on kohdennettu 10,1 milj. euroa, joka on 1 580 000 euroa enemmän kuin vuonna 2017.

Tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite/arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	9 552	9 500	9 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,0	6,0	6,0
Taloudellisuus (€/työmäärä)	1 644	1 600	1 600
Tuottavuus (työmäärä/htv)	52	55	55
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	485 730	480 000	460 000
— Rikosasiat	51 311	52 000	52 000
— Laajat riita-asiat	10 523	9 500	9 500

Tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite/arvio
— Summaariset asiat	345 708	340 000	320 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	4,0	4,0	4,0
— Laajat riita-asiat	12,3	9,5	9,5
— Summaariset asiat	2,8	2,8	2,8
— Velkajärjestelyasiat	6,1	6,0	6,0
Taloudellisuus (€/työmäärä)	589	600	600
Tuottavuus (työmäärä/htv)	121	120	120
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	23 635	25 000	27 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,0	7,5	7,0
Taloudellisuus (€/työmäärä)	1 041	1 000	1 000
Tuottavuus (työmäärä/htv)	76	75	75
Vakuutusoiikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	6 445	7 500	7 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	12,7	12,0	11,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	1 179	1 100	1 100
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	63	68	68
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	735	900	900
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,6	6,0	6,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	4 522	4 500	4 500
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	18	20	20
Työtuomioistuim			
Ratkaistut asiat, kpl	135	150	150
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	5,7	6,0	6,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	6 597	6 400	6 400
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	16	20	20

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista (1744/2015) ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2016—2018 (1558/2015) perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 45,19 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	247 066	256 947	250 647
Bruttotulot	843	450	500
Nettomenot	246 223	256 497	250 147

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	34 018		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	48 933		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	171 625
Hallintotuomioistuimet	53 902
Tietohallinto- ja muut menot	24 620
Yhteensä	250 147

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aineistopankkihankkeen (AIPA) istuntosali-infra	1 000
Eurooppalaisen patenttijärjestelmän jäsenmaksu	200
Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmähanke (HAIPA) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-5 680
Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmähanke (HAIPA) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	3 713
Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (siirto momentille 25.01.05)	-70
Rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen	-1 750
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 100
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	1 580
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-143
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-74
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-49
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-114
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-9
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 183
Toimintameno säästö (HO 2015)	-180
Työajan pidentäminen (Kiky)	-208
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-306
Vuokrien indeksikorotus	104
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-81
Yhteensä	-6 350

2018 talousarvio	250 147 000
2017 talousarvio	256 497 000
2016 tilinpäätös	261 138 000

04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 65 071 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetussa laissa (477/2016) tarkoitettujen oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen ja kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007) tarkoitettujen menojen maksamiseen sekä kunnilta valtion oikeusaputoimistoihin siirtyvien talous- ja velkaneuvonnan tehtävien valmisteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 18 §:ssä tarkoitettuja yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi talous- ja velkaneuvonnasta.

Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 56 000 asiaa (v. 2016 50 369 asiaa ja v. 2017 arvio 53 000 asiaa). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 11 päivää v. 2018 (v. 2016 11 päivää ja v. 2017 11 päivää).

Oikeusaputoimistoihin v. 2016 saapuneista asioista 87 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 13 % rikosasioita. Kansainvälistä suojelua hakeneiden turvapaikanhakijoiden turvapaikkaasioiden ja perheen yhdistämisasioiden määrän arvioidaan pysyvän korkeana. Oikeusaputoimistojen käsiteltävänä olevia turvapaikka-asioita on noin 6 000 v. 2018 (v. 2016 3 970 asiaa ja v. 2017 tavoite 6 000 asiaa).

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 12 % v. 2018.

Kuluttajariitalautakuntaan arvioidaan saapuvan 7 900 asiaa (v. 2016 6 500 ja v. 2017 arvio 7 100 asiaa). Tavoitteena on, että valitusten kokonaiskäsitelyaika on alle 9 kuukautta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusapu- ja edunvalvontapiireille ja kuluttajariitalautakunnalle seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2018:

Oikeusapu

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Käsitellyt asiat, kpl	47 985	53 000	53 000
Oikeusapuohjaus, kpl	7 155	8 000	9 000
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	35 412	33 000	33 000
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	120	123	125
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	445	455	460

Yleinen edunvalvonta

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Päämiesten määrä, kpl	38 445	39 400	40 100
— oikeusaputoimisto edunvalvojana	34 387	35 300	36 000
— edunvalvonta ostopalveluna	4 058	4 100	4 100
Taloudellisuus (bruttomeno/päämies)	797	800	803
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	62	63	63

Kuluttajariitalautakunta

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	6 039	7 000	7 000
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)	406	408	408
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	183	198	198
Kokonaiskäsitelyaika, kk	9,9	9,5	8,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	67 218	66 352	70 271
Bruttotulot	5 138	5 200	5 200
Nettomenot	62 080	61 152	65 071
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	22 297		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	22 066		

Oikeusavun maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (Julkisoikeudellinen toiminta, 1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 560	3 800	3 700
— muut tuotot	62	-	-
Tuotot yhteensä	3 622	3 800	3 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 489	6 600	7 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 867	-2 800	-3 900
Kustannusvastaavuus, %	48	58	49

Oikeusavun maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (Liiketaloudellinen toiminta, 1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 500	1 620	1 500
— muut tuotot	20	-	-
Tuotot yhteensä	1 520	1 620	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 525	1 800	1 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5	-180	-
Kustannusvastaavuus, %	100	90	100

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) mukaisesti perittävänä palkkioina arvioidaan kertyvän noin 25 000 000 euroa momentille 12.25.15. Edunvalvontapalkkioiden määrä vastaa noin 70 % yleisen edunvalvonnan kokonaismenoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (siirto momentille 25.01.05)	-18
Talous- ja velkaneuvonta	4 000
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	432
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto; maastapoistamisen täytäntöönpanon valvonta (siirto momentille 25.01.03)	-60
Yleisen edunvalvonnan bruttobudjetointi	312
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-111
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-20
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-18

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-34
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-19
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-298
Toimintameno säästö (HO 2015)	-90
Työajan pidentäminen (Kiky)	-64
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-88
Vuokrien indeksikorotus	16
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-21
Yhteensä	3 919

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	65 071 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	61 152 000
2016 tilinpäätös	61 849 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 76 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) oikeusapulaissa (257/2002)
- 2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)
- 3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen
- 4) enintään 1 400 000 euroa konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Oikeusapu ja puolustus	69 000 000
Asianomistajan avustaminen	200 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	2 100 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	3 500 000
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot sekä julkisselvityksestä aiheutuvat muut konkurssimenettelyn menot (enintään)	1 400 000
Yhteensä	76 200 000

Vuonna 2016 yksityiset oikeusavustajat hoitivat noin 41 315¹⁾ oikeusapuasiasiaa. Oikeusavun tuomioistuinasioista rikosasiat ovat määrällisesti (54 %) ja kustannuksiltaan suurin asiaryhmä. Yksityiset oikeusavustajat hoitavat noin 3 000 turvapaikka-asiasiaa v. 2018 (v. 2016 11 413 asiaa,

¹⁾ Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

v. 2017 tavoite 4 000 asiaa). Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 2,5 milj. euroa v. 2016. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 5,0 milj. euroa v. 2016. Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien palkkiot olivat noin 0,6 milj. euroa v. 2016.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvapaikanhakijoiden oikeusturva	-1 000
Yhteensä	-1 000
2018 talousarvio	76 200 000
2017 talousarvio	77 200 000
2016 tilinpäätös	75 320 580

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa ulosottolaitokselle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi keskeisimmät toimenpiteet vuodelle 2018:

— Sähköinen asiointi ja palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Liitetään ulosoton palvelut kansalaisen palveluväylään ja keskitytään kansalaisille ja sidosryhmille suunnattujen sähköisten palveluiden kehittämiseen ja rakentamiseen osana ulosottotoimen rakenneuudistushanketta (URA)

— Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet vähentyvät. Painotetaan viranomaisyhteistyötä ja parannetaan erityistäytöntöönpanon läpäisykykyä. Uudistetaan erityistäytöntöönpanon tilastointi ja tulostavoitteet

— Oikeusturva toteutuu käytännössä. Huolehditaan täytäntöönpanotoimien tasalaatuisuudesta yhtenäistämällä työmenetelmiä.

— Yhteiskunnassa on hyvä maksumoraali ja luottoyhteiskunta on toimiva. Huolehditaan perinnän tuloksellisuudesta ja etupainotteisuudesta URA:n rakennusvaiheessa. Puretaan ulosoton realisointien ruuhkia.

Vaativat tapaukset hoidetaan laadukkaasti ja asiakkaiden yhdenvertaisuus toteutuu. Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Organisaatorakenne ja toimipaikkaverkosto ovat tarkoituksenmukaiset ja tukevat henkilöstön osaamisen vahvistamista. Tietojärjestelmät ovat käyttäjäystävällisiä ja tukevat toimintaa.

Tavoitteiden toteuttamiseksi ulosottotoimen rakenneuudistuksessa toteutetaan suunnitelmien pohjalta tietojärjestelmien, työnkulkujen, organisaation ja lainsäädännön muutoksia. Oikeusministeriön asettamien tavoitteiden mukaan hankkeen tulee olla valmis v. 2018. Viranomaisyhteistyötä kehitetään tietotekniikkaa hyväksi käyttäen.

Konkurssiasiamiehen toimiston tavoitteina ja keskeisimpinä toimenpiteinä on edesauttaa tehokasta konkurssimenettelyä, kehittää hyvää pesähoito- ja yrityssaneeraustapaa koulutuksella ja

suosituksilla sekä konkursseihin liittyvän talousrikollisuuden torjuntaa tekemällä riittävässä määrin erityistarkastuksia ja julkisselvityksiä.

Tietoja henkilöstöstä

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Valtakunnanvoudinvirasto			
Henkilötyövuodet	35	46 ¹⁾	47 ¹⁾
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	5,0	6,0	6,0
Työtyytyväisyysindeksi	4,1	4,0	4,0
Ulosottovirastot			
Henkilötyövuodet	1 137	1 120	1 100
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	12,2	10,0	10,0
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,6	3,6
Konkurssiasiamiehen toimisto			
Henkilötyövuodet	11,0	10,2	10
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	2,4	4	4
Työtyytyväisyysindeksi	3,43	3,6	3,6

¹⁾ Sisältää URA-hanketoimiston ja keskitetyn heha-tiimin henkilökunnan.

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 100 522 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtakunnanvoudinviraston, ulosottovirastojen, Ahvenanmaan maakunnanvoudinviraston ja konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojen menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Ulosottoon arvioidaan saapuvan 2,7 milj. asiaa (v. 2016 2,7 milj. asiaa, v. 2017 arviolta 2,7 milj. asiaa). Vuosittain ulosotossa olevien velallisten määrä on viime vuodet pysynyt melko tasaisena (540 000 eri velallista v. 2015, 550 000 eri velallista v. 2016 ja arvio 545 000 eri velallista v. 2017). Uusia velallisia eli velallisia, joilla ei ole ollut asioita vireillä edellävän vuoden aikana, oli v. 2016 yhteensä 171 855 (164 174 v. 2015).

Konkurssi- ja yrityssaneerausmenettelyjen määrät laskivat v. 2016 edellisvuoden tasosta. Toisaalta valvontatyö useissa poikkeuksellisissa valvonta-asioissa ja julkisselvityksissä vaatii huomattavaa panostusta. Vuoden 2017 keväällä konkurssiasiamiehen toimiston valvonnassa oli noin 3 140 vireillä olevaa konkurssimenettelyä, joista 477 oli julkisselvityksessä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toiminnalle vuodelle 2018 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 641	2 600	2 500
Peritty (milj. euroa)	1 090	1 029	980
Perityn euron kustannukset (euroa)	0,09	0,1	0,1
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamäärästä, %	47	45	47
Rahamäärästä, %	50	50	47
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,4	8,5 ¹	8,7 ¹
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	38	39	38
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	2 447	2 250	2 350
Erikoisperinnästä tilitetty suoraan velkojille (milj. euroa)	25	20	20
Erikoisperinnän käsiteltäväksi otettu euromäärä (milj. euroa)	102	100	100
Konkurssipesien erityistarkastuksia ja hallinnon tarkastuksia	119	110	100
Aloitetaan konkurssipesien julkisselvityksiä	59	60	50
Ulosottokanteluiden määrä	30	50	50
Ulosottokanteluiden käsittelyaika, kk	5	6	6

1) Uusien tulostittarien mukainen arvo, joka ei ole vertailukelpoinen aiempien vuosien lukujen kanssa.

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 73 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 70 % ulosottovirastojen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	101 119	103 441	100 692
Bruttotulot	386	170	170
Nettomenot	100 733	103 271	100 522
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 570		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 937		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksukyvyttömyysrekisterin kehittäminen (siirto momentille 25.01.05)	-29
Ulosottotoimen rakenneuudistuksen tietojärjestelmähanke (URA ICT) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 899
Ulosottotoimen rakenneuudistuksen tietojärjestelmähanke (URA ICT) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 744
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-61
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-33

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomarahojen alentaminen (Kiky)	23
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-27
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-43
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-502
Toimintameno säästö (HO 2015)	-720
Työajan pidentäminen (Kiky)	-63
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-131
Vuokrien indeksikorotus	25
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-33
Yhteensä	-2 749

2018 talousarvio	100 522 000
2017 talousarvio	103 271 000
2016 tilinpäätös	110 100 000

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat:

Syyttäjälaitos on arvostettu ja luotettava toimija, joka vaikuttaa rikoksille kielteisen yleisen mielipiteen muodostumiseen. Oikeusturva toteutuu käytännössä, rikosvastuu toteutuu tehokkaasti sekä rikollisuus ja sen haitat vähenevät ja turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Asianosaisen kannalta keskeisiä, mitattavissa olevia laatuun ja yhdenvertaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat käsittelyn nopeus ja erot syyttäjänvirastojen välisissä syyteharkinta-ajoissa.

Rikosprosessin laatua ja nopeutta parannetaan kehittämällä syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen yhteistyötä, syyttäjien osaamista ja erikoistumista sekä käyttämällä tarkoituksenmukaisinta prosessimenettelyä. Rikosasioiden käsittelytapojen uudistamisella pyritään nopeampaan ja yhdenmukaisempaan käsittelyyn. Vuoden 2016 lopulla voimaan tulleen uuden sakkomenettelylain vaikutuksia syyttäjien työmäärään seurataan.

Paikallissyöttäjille saapui v. 2016 yhteensä 80 256 asiaa. Ratkaistuja asioita oli 80 500 kappaletta. Lisäksi ratkaistiin noin 170 000 rangaistusmääräysasia. Sekä saapuvien että ratkaistujen asioiden määrän arvioidaan nousevan noin 83 000 asiaan. Asioiden ns. painotetun työmäärän arvioidaan edelleen kasvavan, mikä johtuu vaativien asioiden osuuden kasvusta sekä näiden juttujen koon kasvamisesta.

Syyttäjälaitoksen uudistettu organisaatio aloittaa vuonna 2018. Organisaatiouudistuksen eräänä tavoitteena on syyttäjäkäytäntöjen yhdenmukaistaminen valtakunnallisesti. Terrorististen rikosten torjuntaa vahvistetaan.

Tietoja henkilöstöstä

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Syyttäjälaitos			
Henkilötyövuodet	525	534	534
— joista syyttäjiä ¹⁾	372	375	375
— joista paikallissyyttäjät	354	357	357
Työtyytyväisyysindeksi	3,5	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,0	6,0	6,0

¹⁾ Syyttäjiin lasketaan myös valtakunnansyyttäjänviraston neuvotteleva virkamies, ylitarkastajat ja lakimies.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 44 205 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, syyttäjänvirastojen ja Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänviraston toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2018 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,0	2,0	2,0
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	2 147	2 300	2 200
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoinna	293	340	330
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, koko henkilöstö ¹⁾)	881	927	889
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, syyttäjät)	1 242	1 320	1 270
Taloudellisuus			
— toimintamenot/ratkaisu (painotettu työmäärä), euroa	95,0	97,0	100,0

¹⁾ Painotetussa työmäärässä huomioidaan se, että tietyt juttutyypit ovat toisia työlämmät ja sitovat enemmän resursseja. Painotettu työmäärä lasketaan ratkaistuista jutuista, joiden aiheuttama työmäärä arvioidaan rikosnimikkeidensä perusteella keskimääräisen työmäärän mukaan. Painotettuun työmäärään vaikuttavat myös vähintään viisi istuntopäivää kestäneet käräjäoikeuskäsittelyt.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	44 094	44 788	44 245
Bruttotulot	62	40	40
Nettomenot	44 032	44 748	44 205

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 398		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 056		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtakunnansyyttäjänvirasto	4 383
Alueellinen toiminta	37 652
Yhteiset menot	2 170
Yhteensä	44 205

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksukyvyyttömyysrekisterin kehittäminen (siirto momentille 25.01.05)	-13
Rangaistusmääräysten käyttöalan laajentaminen	-400
Terrorismirikosten torjuminen ja rikosvastuun toteuttaminen	400
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-29
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-15
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-12
Palkkaliukumasäästö	-73
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-24
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	-18
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-209
Toimintameno säästö (HO 2015)	-40
Työajan pidentäminen (Kiky)	-45
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-63
Vuokrien indeksikorotus	12
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-14
Yhteensä	-543

2018 talousarvio	44 205 000
2017 talousarvio	44 748 000
2016 tilinpäätös	46 690 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenmukaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Vankiluvun pitkään jatkunut lasku on taittunut ja vankiluvun ennakoidaan hieman nousevan. Seuraamuksiin liittyvien asiantuntijalausuntojen ja yhdyskuntaseuraamusten määrän arvioidaan pysyvän vuoden 2017 tasolla.

Toiminnan laajuus

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Vankeja keskimäärin	3 120	3 130	3 150
Vapaudesta vankilaan tulleet	5 732	5 700	5 750
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa keskimäärin	3 061	3 040	3 040
Täytäntöön pantaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 773	3 720	3 720
Seuraamuksiin liittyvät pyydettyt asiantuntijalausunnot	6 647	6 600	6 600

Tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista ja lisätä avolaitosten käyttöä. Valvotussa koevapaudessa on v. 2018 päivittäin keskimäärin 230 vankia. Vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella viettämää aikaa sekä henkilökunnan ja rangaistusta suorittavien välistä vuorovaikutusta lisätään. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanon sisältöjä kehitetään. Yhteistyötä vankilan ulkopuolisten palveluja tuottavien toimijoiden, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, työvoimaviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien kanssa lisätään. Osana hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimintaohjelmaa vahvistetaan rikosseuraamusasiakkaiden asumisen taitoja ja parannetaan vapautumisen jälkeistä asumistilannetta. Kehitetään päihde-, mielenterveys- ja sosiaalityötä rangaistuksen täytäntöönpanon aikana ja palvelujatkumojä siviiliin. Rangaistusten täytäntöönpanon laillisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi normiohjausta, oikeudellista neuvontaa ja laillisuusvalvojien kannanottojen toimeenpanoa tehostetaan. Organisaatiorakenteiden ja tuottavuutta parantavien toiminta- ja työprosessien kehittämistä jatketaan. Vuoden 2018 aikana kehitetään edelleen vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden sähköistä asiointia. Vankilaradikalisoitumisen ennaltaehkäisyä tehostetaan.

Tietoja henkilöstöstä

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Henkilöstömäärä, htv	2 510	2 512	2 518
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	13,6	13,5	13,3

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 210 009 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2018 alustavasti seuraavat tavoitteet:

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Toiminnalliset tavoitteet			
Laitosturvallisuusindeksi	101	100	100
Vangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	40	41	42
Vankien toimintaan osallistuminen, % päivittäin toimintoihin käytettävissä olevasta ajasta	68	68	70
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päätyneistä	82	80	82
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päätyneistä	83	83	83
Tuottavuus			
Vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,4	1,5	1,5
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa, keskimäärin päivässä/htv	12,4	12,4	12,2
Seuraamukseen liittyvät pyydetyt asiantuntijalausunnat vuodessa/htv	199	190	190
Taloudellisuus			
Toimintamenot (netto)/vanki	58 050	58 160	58 940
Toimintamenot (netto)/yhdyskuntaseuraamusta suorittava	5 250	5 610	5 650

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Rangaistusten täytäntöönpano	183 667
Täytäntöönpanon ohjaus, kehittäminen ja hallinto (keskushallinto)	7 425
Rikosseuraamusalan koulutuskeskus	2 600
Täytäntöönpanoyksikkö	1 720
Ostopalvelut palvelukeskuksilta	14 597
Yhteensä	210 009

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	222 165	223 428	222 191
Bruttotulot	13 727	12 444	12 182
Nettomenot	208 438	210 984	210 009
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 949		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	21 686		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)¹⁾

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 417	8 553	8 357
— muut tuotot	938	753	833
Tuotot yhteensä	10 355	9 306	9 190
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	15 034	8 629	13 342
— osuus yhteiskustannuksista	11 845	9 051	10 512
Kustannukset yhteensä	26 879	17 680	23 854
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-16 524	-8 374	-14 664
Kustannusvastaavuus, %	39	53	39

¹⁾ Sisältää työtoiminnan ja laitosten myymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat. Työtoiminnan kustannusvastaavuuden laskentaperusteita tarkistettiin vuoden 2016 tilinpäätöksessä, minkä vuoksi v. 2017 varsinaisen talousarvion kustannusvastaavuus ei ole täysin vertailukelpoinen. Vuoden 2016 toteutumassa ja 2018 esityksessä on otettu huomioon myös valmentavan työtoiminnan kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakastietojärjestelmä (ROTI, ex-ATJ) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-3 500
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentille 33.01.06)	34
Kirjanpidon keskittäminen -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentille 33.01.06)	13
Vankien terveydenhuollon hallinnoalasiirron tarkentuminen (siirto momentille 33.01.06)	-240
Väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriliikkeiden toiminnan ennaltaehkäisy vankiloissa	378
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-249
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-99
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	15
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-51
Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito (HO 2015)	91
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 133
Toimintameno säästö (HO 2015)	-1 130
Työajan pidentäminen (Kiky)	-104
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-195
Vuokrien indeksikorotus	135
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-70
Tasomuutos	5 130
Yhteensä	-975

2018 talousarvio	210 009 000
2017 I lisätalousarvio	-120 000
2017 talousarvio	210 984 000
2016 tilinpäätös	211 176 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 700 000 euroa avolaitostöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa. Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin ja kansallisuusomaisuuden kunnan ylläpitämiseen. Työkohteet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu. Määrärahaa voi käyttää erityisesti pitkäaikaishankkeissa myös avolaitostyönä toteutettavien rakentamisprojektien edellytysten luomiseksi vaadittavien tarpeellisten tukitoimintojen menoihin, kuten vankien asuintilojen kunnostamiseen.

Selvitysosa: Avolaitosmäärärahalla kyetään työllistämään vankeja ja kunnostamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Tavoitteena on työllistää keskimäärin 175 avolaitosvankia. Avolaitosten majoituskapasiteettia käytetään myös ko. laitoksiin sijoitettavien arviolta keskimäärin 40 laitoksen ulkopuolella siviilivangin tai opiskelemaan käyvän vankin majoittamiseen. Työllistämisen ja ylläpitämisen menot ovat noin 27 000 euroa vankia kohti vuodessa.

2018 talousarvio	4 700 000
2017 talousarvio	4 700 000
2016 tilinpäätös	5 400 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelyistä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 2 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjästä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vaalilain muuttamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Presidentinvaali v. 2018, valmistelu- ja kehittämismenot	23 810
Eduskuntavaalit v. 2019, valmistelumenot v. 2018	300
Maakuntavaalit v. 2018, varautuminen	15 900
Kehittämishankkeet (kirjeäänestys)	310
Vaalitietojärjestelmän menot	3 985
Saamelaiskäräjävaalit v. 2019, valmistelumenot v. 2018	200
Omakustannusperiaate, Senaatin vuokrat	3
Muut vaalimenot	602
Yhteensä	45 110

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kehittämishankkeet (kirjeäänestys)	310
Vaalien toimittaminen ja vaalitietojärjestelmä	36 335
Vaalivarmuusvarastointi	12
Yhteensä	36 657

2018 talousarvio	45 110 000
2017 talousarvio	8 453 000
2016 tilinpäätös	2 777 583

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata

- yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta
- maahanmuutosta, kansainvälisestä suojelusta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Suomen kansalaisuudesta
- pelastustoimesta
- hätäkeskustoiminnasta
- rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta
- siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä
- aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi on maailman turvallisin maa asua, yrittää ja tehdä työtä.

Toiminnassa on painopisteenä sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeiset kansalaisille tarjottavat palvelut. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää ennakointi- ja analyysikykyä, yhteistä tilannekuvaa, lainsäädäntötoimia toimivaltuuksien tarkistamiseksi ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista.

Toimintaympäristön kuvaus

Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia niin koko yhteiskunnan kuin hallinnonalan eri toimijoiden taholta. Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin ja toimintatapojen uudistamiseen. Uudistuminen ja luovuus ovat tulevaisuuden keskeisimpiä muutostekijöitä. Työperusteinen maahanmuutto edistää Suomen työllisyyttä ja vahvistaa julkistaloutta sekä kohentaa huoltosuhdetta.

Suomen sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on aiempaa monimutkaisempi, ja siihen vaikuttavat myös maamme ulkopuoliset tekijät. Turvallisuusympäristön muutokset voivat olla erittäin nopeita. Täsmällisten ennusteiden laatiminen edes verraten lyhyellä aikavälillä ei ole mah-

dollista, mutta ennakkoinnilla voidaan tunnistaa mahdollisia tulevaisuuksia. Poliittinen, taloudellinen, teknologinen, yhteiskunnallinen ja ekologinen kehitys voi muuttaa sisäisen turvallisuuden tehtäväkenttää jo lähitulevaisuudessa. Globaalit haasteet korostavat yhteistyön merkitystä. Teknisten järjestelmien systeemiset riskit ovat merkittävä uhka yhteiskunnalle ja sisäiselle turvallisuudelle.

Suomen keskeisin sisäisen turvallisuuden haaste on laajeneva, monimuotoinen syrjäytyminen. Se lisää yhteiskunnallisten häiriöiden riskiä ja määrittelee suurelta osin turvallisuusviranomaisten tuottaman reaktiivisen palvelun tarpeen. Radikalisoituminen ja ääriliikkeiden voimistuminen voivat olla syrjäytymisen äärimmäisiä seurauksia.

Julkisen hallinnon rakenteilla ja palveluilla on uudistuspaine, jolla on turvallisuusheijastuksia. Maamme korkea koulutus-, turvallisuus- ja teknologinen taso on merkittävä kansainvälinen kilpailutekijä. Korkean teknologian turvallisuus on erityinen voimavara- ja osaamishaaste. Suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestokyky perustuu järjestelmien kykyyn toimia häiriötilanteissa ja niihin varautumisessa, sekä yksilöiden henkiseen kestävyYTEEN. Ulkopuolelta tapahtuva mielipidevaikuttaminen yleistyy ja pyrkii vaikuttamaan myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Sisäministeriön hallinnonala on hyvin työvoimavaltainen. Se on myös kriittisen riippuvainen toimivista ICT- ja valvontajärjestelmistä, asiakaspalvelutiloista ja tietoliikenneyhteyksistä sekä toimintakykyisestä kalustosta. Toimintaympäristön ulkoiset muutokset, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen, erityisalojen syvällistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen, digitalisaatio sekä henkilöstön mittava eläköityminen asettavat kireän taloustilanteen ohella suuria haasteita toiminnalle. Käytettävissä olevan julkisen hallinnon työvoiman supistuminen edellyttää toimintojen tehostamista ja rationalisointia sekä työn tuottavuuden parantamista. Työelämän uudistaminen ja innovatiivisen julkisen hallinnon kehittäminen ovat keskeisiä muutostekijöitä myös sisäministeriön hallinnonalalla.

Sisäministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Sisäministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavia yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita vuodelle 2018:

- *Sisäisen turvallisuuden palvelut sekä viranomaisten toimintakyky turvataan koko maassa.* Tunnistetaan ydintehtävät ja priorisoidaan tehtävät suhteessa annettuihin resursseihin
- *Kansallinen turvallisuus varmistetaan.* Tehostetaan ennakointia, tiedustelua ja tilannekuvaa. Valmistellaan turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämät toimivaltuusmuutokset. Parannetaan viranomaisten osaamista ja varautumista uusiin uhkiin
- *Maahanmuutto on hallittua ja tukee samalla työllisyyttä ja talouskasvua.* Vastaanottojärjestelmän kustannustehokkuus ja toiminnan laatu yhdenmukaistetaan ja varmistetaan. Viranomaisprosesseja ja ilman laillista oleskeluoikeutta olevien palauttamista tehostetaan
- *Toimintatapoja kehitetään ja palvelutasoa ylläpidetään digitalisaation ja uusien teknologioiden avulla.* Kehittämistoimenpiteet tehdään asiakasnäkökulma, saavutettavuus, yhdenvertaisuus sekä turvallisuus huomioiden kustannustehokkaasti ja kansallisia ratkaisuja hyödyntäen.

Hallinnonalan vaikuttavuustavoitteita täydentävät toimialoittaiset tavoitteet

Poliisitoimi

Poliisitoimen osalta painotetaan poliisin toimintavalmiuteen, yhteiskuntarauhan säilyttämiseen sekä turvapaikanhakijatilanteeseen liittyviä tehtäviä. Resurssien mahdollistamissa puitteissa painotetaan myös rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien ennalta estämistä ja vähentämistä sekä palvelukyvyn ja näkyvyyden turvaamista. Torjutaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Kehityskuvaaja

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	458 790	435 000	435 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ¹⁾	99,7	99,0	99,0
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ²⁾	-	185,0	187,0
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ³⁾	3,5	-	3,5
Kansalaisten kokema turvallisuuden tunne, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ⁴⁾	3,1	-	3,1
Terroritekojen määrä, kpl ⁵⁾	0	0	0
Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin, %	82	85	85
Suojelupoliisin toiminnan onnistuminen, %	68	75	80

¹⁾ Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumusten lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukasluukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi tilanne on verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

²⁾ Liikenneturvallisuusindeksi on rekisteröityjen autojen ja moottoripyörien määrä jaettuna liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden painotetulla lukuarvolla.

³⁾ Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

⁴⁾ Kansalaisten turvallisuuden tunnetta mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Kuinka vakavana ongelmana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä?", 1 = erittäin vakava, 2 = melko vakava, 3 = ei kovin vakava, 4 = ei lainkaan vakava. Lähde: Poliisibarometri.

⁵⁾ Lähde: TNS Gallup

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina on ylläpitää rajaturvallisuutta, varmistaa sujuva rajaliikenne, tuoda viranomaisapua rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille, lisätä merellistä turvallisuutta ja osallistua sotilaalliseen maanpuolustukseen. Nämä vaikuttavuustavoitteet tuotetaan kustannustehokkaasti maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin luonnoloissa myös yhteiskunnan kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Tunnusluku/mittari	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	105	107	109
Vaikuttavuus (ind)	98	100	99
— Rajaturvallisuuden ylläpitäminen (1—5)	4,1	4,2	4,2
— Sujuvan rajaliikenteen varmistaminen (1—5)	4,8	4,8	4,7
— Merellisen turvallisuuden lisääminen (1—5)	4,0	4,3	4,3
— Sotilaalliseen maanpuolustukseen osallistuminen (1—5)	3,8	3,8	3,8
— Viranomaisavun tuominen rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille (1—5)	3,4	3,3	3,2
Kustannusvaikuttavuus (ind)	112	114	118

Pelastustoimi

Pelastustoimen tehtävänä on parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa yhdessä muiden toimijoiden kanssa vähentämällä onnettomuuksia, vastaamalla pelastustoiminnasta, osallistamalla siviilivalmiuden ylläpitoon ja kehittämiseen, rajoittamalla onnettomuuksien seurauksia ja hyödyntämällä pelastustoimen jatkuvaa valmiutta laajemmin yhteiskunnassa sekä tuottamalla terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja.

Tunnusluku	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tulipalojen määrä, enintään (pl. metsä- ja maasto-palot) (kpl)	10 055	9 500	9 500
— josta rakennuspalojen määrä, enintään (kpl) ¹⁾	5 520	5 500	5 200
Palokuolemien määrä, 5 vuoden keskiarvo, enintään (hlö)	76	75	75
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien keskimääräinen toimintavalmiusaika, enintään	9:21	9:20	9:20
Luottamus pelastustoimeen, % väestöstä ²⁾	-	98	-

¹⁾ Sisältää rakennuspalovaarat.

²⁾ Lähde: TNS Gallup-tutkimus, joka toteutetaan joka kolmas vuosi.

Hätäkeskustoiminta

Hätäkeskustoiminnan keskeisenä yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on edistää osaltaan väestön turvallisuutta. Järjestelmää kehitetään käyttöönottamalla viranomaisten yhteinen hätäkeskustietojärjestelmä kaikissa hätäkeskuksissa vuoden 2018 aikana.

Tunnusluku	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	91	88	80
Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin			
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään	4,48	-	4,5
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus			
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus (käyttöaste), (%)	100	100	100

Maahanmuutto

Maahanmuuttoviraston yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet toteuttavat hallitusohjelman maahanmuuttopoliittisia linjauksia.

Maahanmuutto on hallittua. Hallitun maahanmuuton tilanteen ylläpito vaatii Suomelta erityisiä toimia tilanteessa, jossa Eurooppaan saapuu tämän vuosisadan mittakaavassa poikkeuksellisia määriä turvapaikkaa hakevia ja muita siirtolaisia. Tarvitaan sekä kansallisia toimenpiteitä että vahvaa vaikuttamista kansainvälisesti, EU:ssa sekä kahdenvälisesti lähtömaiden suuntaan. Maahanmuuton hallittavuus edellyttää tiiviin viranomaisyhteistyön lisäksi ennakoivaa ja tietopohjaista viranomaistiedotusta maahanmuuton mahdollisuuksista ja maahanmuuttohallinnon toiminnasta. Oikaisemalla virheellisiä ja perusteettomia käsityksiä pyritään hillitsemään ihmiskuljetusta ja ihmiskauppaa.

Maahanmuuttopolitiikan valmistelussa pyritään aktiivisesti saavuttamaan maahanmuuton hyödyt kansainvälisen kilpailukyvyyn ja taloudellisen toimeliaisuuden lisääntymisen, kaupankäynnin kasvun ja huoltosuhteen parantamisen kautta. Kiintiöpakolaisten määrä pidetään ainakin viime vuosien tasolla. Maahanmuuttovirasto ja vastaanottokeskukset toimivat yhteistyössä ELY-keskusten ja kuntien kanssa oleskeluluvan saaneiden henkilöiden kuntiin siirtymisen tehokkuuden varmistamiseksi. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittarina on kuntaan sijoituksen keskimääräinen odotusaika vastaanottokeskuksissa luvan saamisesta.

Tunnusluku	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Maahanmuuttoviraston päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, laintulkinta- ja menettelyvirheet (%) ¹⁾	97,65	>95	>95
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa oleskelulupapäätöksestä laskien keskimäärin enintään (vrk)	102	60	60
Maahanmuuttovirastossa ratkaistut/vireille tulleet (%)	115	100	100
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	87	90	90

¹⁾ Tavoitteena on, että päätöksiä kumotaan valitusasteissa enintään viidessä prosentissa tapauksista sillä perusteella, että viranomaisen on tehnyt laintulkinta- tai menettelyvirheen.

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Sisäministeriö	188	190	190
Hallinnon tietotekniikkakeskus ¹⁾	149	-	-
Poliisitoimi	9 811	9 692	9 710
Suojelupoliisi	288	320	340
Rajavartiolaitos	2 645	2 650	2 682
Pelastusopisto (ml. CMC)	123	126	126
Hätäkeskuslaitos	581	570	556
Maahanmuuttovirasto (ml. valtion vastaanottokeskukset)	904	832	700
Yhteensä	14 689	14 380	14 304

¹⁾ Virasto lakkasi 31.5.2016.

Tasa-arvovaikutukset

Henkilöstön yhdenvertainen kohtelu on osa hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja liittyy kaikkeen työnantajatoimintaan. Sisäministeriön hallinnonalalla noudatetaan hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa sekä sisäasiainhallinnon yleisiä linjauksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevien tavoitteiden toteutumista seurataan osana toiminnan ja talouden suunnittelua ja seurantaa. Seurantaa koordinoi sisäministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden koordinaatioryhmä.

Ministeriössä sukupuolinäkökulma otetaan huomioon kaikessa toiminnassa. Naisten ja miesten välistä tasa-arvoa edistetään tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luodaan ja vakiinnutetaan sellaiset toimintatavat, joilla varmistetaan tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Ministeriön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty vuosille 2017—2019 ja sen tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain. Hallituksen tasa-arvo-ohjelman mukaisesti ministeriön politiikka-alan keskeiset tasa-arvohaasteet selvitetään hallituskauden loppuun mennessä.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tavoitteellinen ja suunnitelmallinen edistäminen ja valvominen kuuluvat kaikille poliisiorganisaation jäsenille. Poliisihallinnossa naiset työskentelevät pääosin toimisto- ja lupahallinnon tehtävissä ja naisten osuus poliisimiehistä on verrattain pieni, joskin naisten määrä poliisiviroissa on kasvanut tasaisesti vuosi vuodelta. Sukupuolten välistä tasa-arvoa pyritään edistämään tulosohjauksen sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien avulla. Suunnittelu onkin keskeisin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen väline.

Uusi poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma vuosille 2017—2019 julkaistaan vuoden 2017 aikana. Suunnitelman tavoitteina ovat mm. tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusajattelun vahvistaminen, edistäminen ja seuranta sekä monimuotoinen rekrytointi ja tasavertainen mahdollisuus urakehitykseen. Lisäksi poliisin työikäohjelmaa toteutettaessa huomioidaan myös tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiä. Suojelupoliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään vuonna 2017 ja henkilöstölle suunnattu tasa-arvokysely on valmistelussa. Uuden henkilöstöstrategian yhtenä osa-alueena ovat tasa-arvoasiat.

Rajavartiolaitos viranomaisena ja työnantajana kohtelee kaikkia ihmisiä tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuuden toteutuminen liittyy erityisesti rajanylitysliikenteessä kohdattaviin ihmisten kohteluun. Rajavartiomiesten koulutuksessa eri etnistä alkuperää olevien ja eri kulttuureista tulevien henkilöiden kohtaamiseen yhdenvertaisina kiinnitetään erityistä huomiota. Rajavartiolaitoksen henkilöstöstä 86 % työskentelee sotilasviroissa ja naisten osuus sotilasviroissa on 5 % (2017). Naisten määrää pyritään edelleen lisäämään erityisesti rajavartijarekrytoinnissa positiivisen erityiskohtelun keinoin. Rajavartiolaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty vuosiksi 2017–2018.

Pelastusopistolla on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma sekä oppilaitoksen toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma, jossa pääpainopistealueena on opiskelijoiden tasa-arvoiseen kohteluun liittyvät asiat. Molempia suunnitelmia päivitetään ja ajantasaistetaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon kaikessa toiminnassa ja aiheesta järjestetään tiedotus- ja koulutustilaisuuksia sekä henkilöstölle että opiskelijoille. Opiskelijoiden osalta yhteistyötä tehdään oppilasyhdistyksen kanssa. Tasa-arvosuunnitelmien päivitystarpeita tarkastellaan vuoden 2017 aikana. Työssä apuna käytetään henkilöstölle ja opiskelijoille suunnattua tasa-arvon toteutumista käsittelevää kyselyä.

Hätäkeskuslaitoksessa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sisällytetään jatkossa viraston henkilöstösuunnitelmaan. Operatiivisessa koulutuksessa sekä rekrytoinnissa toimitaan sukupuolineutraalisti ja henkilöstön sukupuolijakauman kehitystä seurataan. Hätäkeskuslaitoksen sukupuolijakauma on viime vuodet pysynyt lähes samana. Henkilöstöstä noin 60 % on naisia ja 40 % miehiä. Hätäkeskuslaitoksen henkilöstölle tehdään vuosittain henkilöstökysely VMBaro, joka sisältää tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen liittyviä kysymyksiä. Kyselyyn saatujen vastausten perusteella ei ole ilmennyt sukupuolten välisen tasa-arvon osalta erityisiä kehittämiskohteita. Mikäli virastossa ilmenee ongelmia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksissä, asiaan puututaan ja ryhdytään toimenpiteisiin tilanteen parantamiseksi.

Maahanmuuttoviraston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilannetta seurataan VMBaro työtyytyväisyyskyselyn ja palkkakartoituksen avulla sekä tarkastelemalla naisten ja miesten sijoittumista eri tehtäviin ja vaativuusluokkiin. Maahanmuuttoviraston työsuojelutoimikunta seuraa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista. Maahanmuuttoviraston ja vastaanottokeskusten yhteinen suunnitelma valmistui kesäkuussa 2016. Painopisteinä suunnitelmassa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi ovat mm. palkkauksen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden parantaminen, henkilöstön uralla etenemisen ja kouluttautumismahdollisuuksien tasa-
puolinen tukeminen sekä häirinnän nollatoleranssin korostaminen.

Turvapaikanhakijat tilastoidaan sukupuolen perusteella. Vuonna 2016 turvapaikanhakijoista miehiä oli noin 62 % (kaikkiaan 5 957 hakijasta 3 698 oli miehiä). Vastaanoton kustannukset hakijoiden sukupuolijakaumasta johtuen kohdentuvat enemmän miehiin kuin naisiin. Vastaanottokeskukset huomioivat kuitenkin tasa-arvon toteutumisen myös vastaanottopalveluissa. Vastaanottokeskusten tulee laatia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jossa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista pohditaan myös asiakkaiden näkökulmasta. Lisäksi naiset ja lapset huomioidaan vastaanottopalveluita kohdennettaessa mahdollisena haavoittuvassa asemassa olevana ryhmänä.

Kestävä kehitys

Sisäasiainhallinnossa toteutetaan vuonna 2018 toimenpiteitä kestävän kehityksen selonteon painopisteen Yhdenvertainen, tasa-arvoinen ja osaava Suomi mukaisesti.

Turvallinen ja vakaa yhteiskunta on edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja hyvään elämään, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn, koulutukseen ja työllistymiseen. Kestävässä turvallisuusajattelussa on pureuduttava ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi ja vuonna 2018 toimeenpantavan sisäisen turvallisuuden strategian useat toimenpiteet tähtäävät ilmiöiden ennakointiin sekä ennalta estävään toimintaan.

Strategian toimenpiteinä kehitetään yhteiskunnan ja yksilöiden kriisinkestokykyä verkostomaisella yhteistyöllä valtioneuvoston, järjestöjen, yhdistysten ja elinkeinoelämän kanssa.

Sisäministeriö ja Kriisinhallintakeskus ovat mukana Sitoumus 2050 -kampanjassa siviilikriisinhallinnan yhteiskuntasitoumuksella. Sitoumuksen myötä kestävän kehityksen periaatteet sisällytetään kansalliseen siviilikriisinhallintakoulutukseen. Suomi on myös sitoutunut jatkamaan naisten osuuden kasvattamista lähetetyistä siviilikriisinhallinnan asiantuntijoista.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Hallinto	185 612	132 054	147 949	15 895	12
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 647	13 632	13 987	355	3
(03.) Hallinnon tietotekniikka-keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22	—	—	—	0
04. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet (siirtomääräraha 2 v)	1 439	1 439	1 739	300	21
20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	8 917	8 517	8 017	-500	-6
24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	47 260	32 224	22 555	-9 669	-30
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	112 292	75 000	100 409	25 409	34
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	225	225	225	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksu-osuudet ulkomaille (arviomääräraha)	810	1 017	1 017	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
10. Poliisitoimi	776 913	745 735	760 991	15 256	2
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	730 286	696 678	720 682	24 004	3
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 009	27 391	30 141	2 750	10
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	9 696	17 666	9 168	-8 498	-48
21. KEJO-hankkeen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	12 922	4 000	1 000	-3 000	-75
20. Rajavartiolaitos	245 523	240 429	247 492	7 063	3
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	234 527	231 029	235 292	4 263	2
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	10 996	9 400	12 200	2 800	30
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	74 712	73 215	67 191	-6 024	-8
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 072	12 914	15 997	3 083	24
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 430	49 795	48 788	-1 007	-2
20. Erityismenot (arviomääräraha)	2 110	2 406	2 406	—	0
(43.) Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	8 100	8 100	—	-8 100	-100
40. Maahanmuutto	691 655	328 802	240 373	-88 429	-27
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	83 786	60 658	49 395	-11 263	-19
(20.) Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)	436	—	—	—	0
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	529 814	225 344	137 594	-87 750	-39

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
22. Vapaaehtoinen paluu (siirto- määräraha 2 v)	—	5 800	6 800	1 000	17
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	77 619	37 000	46 584	9 584	26
Yhteensä	1 974 416	1 520 235	1 463 996	-56 239	-4
Henkilöstön kokonaismäärä	14 689	14 380	14 304		

01. Hallinto*Selvitysosa:***Sisäministeriö**

Sisäministeriö toteuttaa hallitusohjelman mukaisesti poliisitoimen, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon strategisia tavoite-
linjauksia ja toiminnallisia tulostavoitteita, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen pe-
rusteluissa.

Tietohallinto

Sisäministeriön tietohallinto edistää hallinnonalan yhteisiä tietohallinto-, tietoturvallisuus- ja di-
gitalisaatiotehtäviä sekä vastaa julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurin ja hallinnonalan tieto-
järjestelmä- ja teknologiakehittämistyön toteuttamisesta ja edistymisestä. Lisäksi se huolehtii
hallinnonalan asiakirjahallinnon yleisestä ohjauksesta ja kehittämisestä sekä siihen liittyvästä yh-
teistyöstä valtioneuvoston kanslian kanssa.

EU:n rahastot

EU:n rahoitusohjelmakaudella 2014—2020 on kaksi sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-, maa-
hanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF) sekä sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF), joka jakau-
tuu ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskevaan rahoitusvälineeseen (-B) sekä poliisiyhteistyötä,
rikollisuuden ehkäisemistä ja torjumista sekä kriisinhallintaa koskevaan rahoitusvälineeseen (-P).
Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden sisärajatonta
aluetta. Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta hallinnoinnista ja valvonnasta.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan
ja kehitetään Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmää, tuetaan kolmansien maiden kansalais-
ten kotoutumista ja laillista maahanmuuttoa sekä kehitetään paluustrategioita. Rahastoon sisältyy
jäsenvaltion perusrahoitusosuuden lisäksi erillinen uudelleensijoittamisohjelman määräraha,
joka maksetaan jäsenvaltiolle vastaanotettujen uudelleensijoitettujen henkilöiden lukumäärän pe-
rusteella.

ISF-B -rahoitusvälineellä tuetaan toimenpiteitä, joiden toteutuksessa noudatetaan maahanpääsyn neliportaista valvontamallia. Malliin sisältyvät toimenpiteet kolmansissa maissa, yhteistyö naapurimaiden kanssa, ulkorajalla tapahtuvat toimet ja valvontatoimenpiteet vapaan liikkuvuuden alueella. Rahoitusvälineellä edistetään Euroopan ulkorajojen yhdenmukaisen valvontajärjestelmän kehittämistä yhdenmukaisen ja korkeatasoisen ulkorajavalvonnan varmistamiseksi sekä laillisen rajanylitysliikenteen helpottamiseksi. Niin ikään rahoitusvälineellä tuetaan kansallisia toimenpiteitä ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, kun kyseessä on viisumipolitiikka ja muut ennen ulkorajoilla tehtäviä tarkastuksia toteutettavat toimet. ISF-P -rahoitusvälineellä tuetaan poliisiyhteistyötä ja rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa. Rahoitusvälineen toimialaan kuuluu tietojenvaihdon ja tietojen saatavuuden parantamisen ohella rajat ylittävän sekä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin, korruption, huumekaupan, ihmiskaupan, laittoman asekaupan, laittoman maahanmuuton hyväksikäytön, lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian, tietoverkkorikollisuuden ja rahanpesun torjunta ja ehkäiseminen. Edelleen rahoitusvälineen toimialaan kuuluu kansalaisten ja elintärkeän infrastruktuurin suojeleminen vaaratilanteilta sekä turvallisuuteen liittyvien riskien ja kriisien tehokkaan hallinnan edistäminen.

Siviilikriisinhallinta

Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksia kehitetään ja ylläpidetään, jotta lähetettävien asiantuntijoiden osallistumistaso ja asiantuntemus vastaavat Suomen prioriteetteja. Siviilikriisinhallintatoiminnoissa edistetään kokonaisvaltaisuutta yhteistyöllä sotilaallisten ja siviilivoimavarojen käytössä. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä kanssakäymistä ja tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 987 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Tuotokset ja laadunhallinta

- Toteutetaan hallitusohjelmaa ja sisäisen turvallisuuden strategiaa
- Ministeriön toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista
- Toimitaan hallinnonalan osalta sekä muiden ministeriöiden kanssa yhteistyössä hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi sellaisten toimintasektoreiden osalta, joiden voidaan katsoa kuuluvan ensisijaisesti sisäministeriön vastuualueelle
- Ministeriön ja sen hallinnonalan toiminnan ja talouden suunnittelu sekä seuranta on systemaattista ja kokonaisvaltaista
- Ministeriön lainsäädäntötyö täyttää valtioneuvoston asettamat laatuvaatimukset. Vahvistetaan suunnitelmallisuutta, yhteistyötä ja osaamista lainsäädännön valmistelussa. Lainsäädännön kehittämisessä ja ministeriön lainsäädäntösuunnitelmassa otetaan huomioon hallitusohjelman tavoitteet säädösten sujuvoittamisesta, normien perkaamisesta ja purkamisesta

— Ministeriön KV- ja EU-toimintaan liittyvät resurssit hyödynnetään aiempaa tehokkaammin ja ministeriö tehostaa sisäistä yhteistyötään KV- ja EU-asioissa. Turvataan hallinnonalan edustautuminen EU:n keskeisissä päätöksentekoeleimissä

— Valmistaudutaan EU-puheenjohtajuuskauteen vahvistamalla EU-vaikuttamista. Tavoitteena on edistää kansallisia intressejä Suomen EU-poliittisten linjausten mukaisesti. Varmistetaan, että EU-puheenjohtajuuskauden resurssit kohdennetaan tarkoituksenmukaisesti.

Toiminnallinen tehokkuus

— Luodaan edellytyksiä ministeriön vaikuttavuuden ja tuottavuuden paranemiselle. Hyödynnetään täysimääräisesti uusitun toimitilan tarjoamat mahdollisuudet työn tekemisen tapojen uudistamiseksi.

Henkisten voimavarojen kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Henkilötyövuodet	185	185	185
Sairauspoissaolot (pv/htv)	6,4	6,7	6,7
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,8	3,8	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	14 646	13 832	14 787
Bruttotulot	723	200	800
Nettomenot	13 923	13 632	13 987
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 519		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 243		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hybridituhkien torjunnan osaamisen kehittäminen	170
Maahanmuuton erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentille 24.01.01)	-17
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-6
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	34
Toimitilahanke (siirto momentilta 23.01.01)	582
Valtioneuvoston yhteisen verkkojulkaisualustan jatkuvan palvelun hallinta (siirto momentille 23.01.01)	-65
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-12
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-5
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-9
Palkkaliukumasäästö	-55
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-11
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-107
Toimintameno säästö (HO 2015)	-100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työajan pidentäminen (Kiky)	-20
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-24
Yhteensä	355

2018 talousarvio	13 987 000
2017 I lisätalousarvio	-3 000
2017 talousarvio	13 632 000
2016 tilinpäätös	14 647 000

04. Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 739 000 euroa.

Selvitysosa: Pelastusopiston yhteydessä toimiva Kriisinhallintakeskus vastaa sisäministeriön ohjauksessa kokonaisvaltaisesti siviilikriisinhallinnan operatiivisesta toiminnasta: koulutuksesta, rekrytoinnista, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta, materiaali- ja logistiikkavalmiuksista sekä vaadittavasta tilannekuvasta.

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvien henkilöiden aiheuttamat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Sisäministeriö asettaa toiminnalle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

- Siviilikriisinhallinnan tehtäviä vahvistetaan kokonaisvaltaisessa kriisinhallinnassa
- Kriisinhallintakeskus kouluttaa Suomen osallistumistasoa vastaavan määrän siviiliasiantuntijoita lähetettäväksi siviilikriisinhallintatehtäviin
- Kriisinhallintakeskus lähettää vuositasolla asiantuntijoita siviilikriisinhallintatehtäviin valtioneuvoston linjausten mukaisesti
- Naisten osuus lähetettävistä asiantuntijoista pysyy edelleen Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskitasoa korkeammalla
- Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksien toiminta on suunnitelmallista ja kustannustehokasta kohdistuen perustehtäviin.

Toiminnan tunnuslukuja

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Siviilikriisinhallintakoulutettavapäivät	1 246	1 400	1 400
Koulutettavapäivän hinta	383	375	375
Hyväksytyt/ehdolle asetetut asiantuntijat	0,4	0,3	0,3
Naisten osuus skh-tehtävissä	0,4	0,4	0,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	1 640	1 489	1 799
Bruttotulot	118	50	60
Nettomenot	1 522	1 439	1 739
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	315		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	232		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvallisuusympäristön muutoksiin vastaaminen	300
Yhteensä	300
2018 talousarvio	1 739 000
2017 talousarvio	1 439 000
2016 tilinpäätös	1 439 000

20. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 017 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sisäasiainhallinnon turvallisuutta edistäviin toimenpiteisiin
- 2) digitalisaation kehittämiseen
- 3) kokonaisarkkitehtuurityöhön
- 4) yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin
- 5) S-TUVE -verkon ylläpitomeneihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Verkkomaksut (S-TUVE)	7 100 000
Muut sisäministeriön hallinnonalan yhteiset tietohallintomenot	917 000
Yhteensä	8 017 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-500
Yhteensä	-500

2018 talousarvio	8 017 000
2017 talousarvio	8 517 000
2016 tilinpäätös	8 917 000

24. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 555 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäasioiden sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513—516/2014) toteuttamiseen
- 2) edellä mainittujen rahastojen toteuttamiseen tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan, enintään 16 henkilötyövuotta vastaavan, henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toteuttamisen kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonalisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa
- 4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille
- 5) Euroopan unionin yhteisvastuuta ja maahanmuuttovirtojen hallintaa koskevan yleisohjelman 2007—2013 alaisten rahastojen Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösten 575/2007/EY artiklojen 45—46 (rahoitusoikaisut), 573/2007/EY artiklojen 45—46 (rahoitusoikaisut), 574/2007/EY artiklojen 47—48 (rahoitusoikaisut) sekä neuvoston päätöksen 435/2007/EY artiklojen 43—44 (rahoitusoikaisut) mukaisesti Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansalliseen rahoituksen osuuteen
- 6) Euroopan unionin rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäasioiden sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513—516/2014) toimeenpanoon liittyviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 514/2014 artiklojen 21 h, 47—49 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen.

Momentille voidaan nettouttaa virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Rahoitusohjelmakaudella 2014—2020 on EU:ssa sisäasioiden alalla kaksi rahastoa: sisäisen turvallisuuden rahasto sekä turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto. Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määritellään rahastokohtaisissa asetuksissa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 513/2014, 515/2014 ja 516/2014) sekä hallinnointia koskevassa horisontaaliasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 514/2014). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta koordinoimisesta ja toimii rahastojen nimettynä vastuu- ja tarkastusviranomaisena.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tuetaan toimenpiteitä, joilla vahvistetaan ja kehitetään Euroopan yhteistä turvapaikkajärjestelmää, tuetaan kolmansien maiden kansalaisten kotoutumista ja laillista maahanmuuttoa sekä kehitetään paluustrategioita.

Sisäisen turvallisuuden rahasto jakaantuu kahteen rahoitusvälineeseen: ulkorajoja ja viisumipoliittikkaa koskevaan rahoitusvälineeseen (ISF-B) sekä poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskevaan rahoitusvälineeseen (ISF-P).

ISF-B -rahoitusvälineellä tuetaan toimenpiteitä, joiden toteutuksessa noudatetaan maahanpääsyn neliportaista valvontamallia. Malliin sisältyvät toimenpiteet kolmansissa maissa, yhteistyö naapurimaiden kanssa, ulkorajalla tapahtuvat toimet ja valvontatoimenpiteet vapaan liikkuvuuden alueella. Rahoitusvälineellä edistetään Euroopan ulkorajojen yhdenmukaisen valvontajärjestelmän kehittämistä yhdenmukaisen ja korkeatasoisen ulkorajavalvonnan varmistamiseksi sekä laillisen rajanylitysliikenteen helpottamiseksi. Niin ikään rahoitusvälineellä tuetaan kansallisia toimenpiteitä ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, kun kyseessä on viisumipoliittikka ja muut ennen ulkorajoilla tehtäviä tarkastuksia toteutettavat toimet.

ISF-P -rahoitusvälineellä tuetaan poliisiyhteistyötä ja rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa. Rahoitusvälineen toimialaan kuuluu tietojenvaihdon ja tietojen saatavuuden parantamisen ohella rajat ylittävän sekä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin, korruption, huumekaupan, ihmiskaupan, laittoman asekaupan, laittoman maahanmuuton hyväksikäytön, lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian, tietoverkkorikollisuuden ja rahanpesun torjunta ja ehkäiseminen. Edelleen rahoitusvälineen toimialaan kuuluu kansalaisten ja elintärkeän infrastruktuurin suojeleminen vaaratilanteilta sekä turvallisuuteen liittyvien riskien ja kriisien tehokkaan hallinnan edistäminen.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista vastuuviranomaiselle aiheutuviin kustannuksiin. Tarkastusviranomaisen menot maksetaan sisäministeriön toimintamenoista pl. komissiolle toimitettavan materiaalin käännöskulut ja EU-toimielinten kokouksien matkakulut, jotka maksetaan teknisestä avusta.

Komissiosta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Rahoitusohjelmakauden 2014—2020 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot¹⁾

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 041
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	42 000
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot ¹⁾	
Sisäisen turvallisuuden rahasto, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B ²⁾	37 295
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline ISF-P	17 861
Yhteensä	149 992

¹⁾ AMIF-rahoitus (pl. perusosa) on täysin sidoksissa EU-tason päätöksiin ja niiden toimeenpanoon sekä EU- että jäsenvaltiotasolla. Lopullinen rahoitusosuus tulee muotoutumaan käytettävien erityisrahoitusmekanismien mukaisesti.

²⁾ Jäsenvaltio voi käyttää enintään 40 prosenttia perusosasta rahoittaakseen operatiivista tukea. Rahoitusväline sisältää erityistoimirahoituksen Frontex-välineistöön.

Tuotokset ja laadunhallinta

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

— Osallistutaan aktiivisesti tulevan monivuotisen rahoitusohjelmakauden valmisteluun sisäasioiden osalta

— Varmistetaan rahastojen tehokas kansallinen toimeenpano, rahastojen väliarviointien toteuttaminen ja niihin liittyen rahastojen kansallisten ohjelmien painotusten tarkastaminen.

Rahastojen arvioidut maksatukset vuonna 2018 (1 000 euroa)

AMIF perusosa	3 200
AMIF kiintiö	4 515
AMIF sisäiset siirrot	4 500
ISF-B	5 000
ISF-P	4 040
Tekninen apu	1 300
Yhteensä	22 555

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-9 669
Yhteensä	-9 669

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	22 555 000
2017 I lisätalousarvio	115 000
2017 talousarvio	32 224 000
2016 tilinpäätös	47 260 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 409 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	409
Tasomuutos	25 000
Yhteensä	25 409

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	100 409 000
2017 talousarvio	75 000 000
2016 tilinpäätös	112 292 422

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 225 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajan-suojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Suomen meripelastusseura	204 000
Ålands Sjöräddningssällskap	11 000
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumis-	
avustus	10 000
Yhteensä	225 000

2018 talousarvio	225 000
2017 talousarvio	225 000
2016 tilinpäätös	225 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 017 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, FATF¹⁾, Policy Planners Network, IGC²⁾, IOM, ICMPD³⁾, COSPAS-SARSAT⁴⁾ ja ICAO PKD⁵⁾) jäsenmaksu-

¹⁾ FATF = Financial Action Task Force

²⁾ IGC = Inter-Governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

³⁾ ICMPD = International Centre for Migration Policy Development

⁴⁾ COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

⁵⁾ ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

jen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

IGC:ssä käsitellään kaikkia kansainvälisten maahanmuuttovirtojen hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävästä maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	516 000
FATF	30 000
Policy Planners Network	10 000
IGC	120 000
IOM	265 000
ICMPD	5 000
COSPAS-SARSAT	45 000
ICAO PKD	26 000
Yhteensä	1 017 000
2018 talousarvio	1 017 000
2017 talousarvio	1 017 000
2016 tilinpäätös	809 695

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan.

Poliisitoiminnan eri osa-alueiden tuloksellisella toiminnalla pyritään vaikuttamaan osaltaan siihen, että Suomi olisi edelleen yksi Euroopan turvallisimmista maista vaikka poliisitoimen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi ja poliisitoimen rahoitus supistuu. Keskeisimmät poliisin toimintaan vaikuttavat toimintaympäristömuutokset liittyvät kansainvälisen ja kotimaisen turvallisuustilanteen muuttumiseen lyhyessä ajassa, laajamittaiseen maahantuloon ja laittomaan maahantuloon liittyvään rikollisuuteen, digitalisaation ja ICT:n nopeaan kehittymiseen sekä uusiin uhkakuviin, muuan muassa hybridi-vaikuttamiseen. Digitalisaatio ja ICT:n kehitys tarjoaa paitsi mahdollisuuksia tehostaa toimintaa, mutta myös lisää kyberrikollisuutta. Yksittäisten terrorististen väkivallantekojen uhka on kohonut Suomessa. Tällä hetkellä poliisin suorituskyky ei kaikilta osin vastaa olemassa olevia uhkakuvia eikä muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia. Kes-

keisin varautumistoimi yllättäviin iskuihin on poliisin riittävä ja toimintakykyinen resurssi kentällä. Poliisin vaste ja kyky reagoida äkillisiin vakaviin tilanteisiin on suoraan verrannollinen kentällä olevien poliisien määrään.

Partioiden toimintakyvyn keskiössä on kolme asiakokonaisuutta: partion voimankäyttökyky ja -välineet, käytössä olevat henkilö- ja partiokohtaiset suojavälineet sekä taktinen osaaminen ja koulutus. Poliisi parantaa vuonna 2017 operatiivisen suorituskyvyn parantamiseen myönnettyllä rahoituksella välitöntä interventio- ja etävaikutuskykyä hankkimalla aseistusta sekä niihin liittyviä varusteita. Poliisi kasvattaa edelleen suorituskyykyään asteittain siten, että vuonna 2018 myönnettävällä rahoituksella hankitaan partioiden voimankäyttövälineitä valtakunnallisesti.

Hybridivaikuttamisen keinot valtiollisen vaikuttamisen välineenä ovat lisääntyneet. Toimintaa on priorisoitava ja erityisesti HARVA-alueiden palveluiden turvaaminen on yhä haastavampaa.

Suojelupoliisin tehtävänä on torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Se myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi. Suojelupoliisin ja muun poliisitoiminnan yhteistyöstä huolehditaan.

Poliisin lakisääteiset tehtävät ovat laajoja, mutta poliisitoimintaan kohdistuvat keskeiset odotukset liittyvät ihmisten turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen lisäämiseen. Esimerkiksi osa rikos- torjunnan tehtävistä kuormittaa poliisia paljon, vaikka niitä suorittamalla ei merkittävästi lisätä turvallisuutta tai turvallisuuden tunnetta. Eri rikollisuuden lajeihin liittyvät torjuntatoimet, kuten ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen, arvioidaan niiden tuottaman turvallisuuden kustannushyötyanalyysin avulla ja toimintaa kohdennetaan arvion mukaisesti.

Poliisin turvallisuuteen liittyvien tehtävien näkyvyyttä ja palvelujen saatavuutta lisätään muun muassa teknisillä ratkaisuihin. Samalla varmistetaan, että poliisi pystyy vastaamaan kiireellisen avun tarpeeseen nykytasolla. Nykyisen turvallisuustoimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät kykyä varautua vaikeasti ennakoitaviin tilanteisiin. Poliisi reagoi toimintaympäristön muutoksiin ennakoimalla ja kohdistamalla toimenpiteet ja voimavarat turvallisuuden kannalta kriittisiin asioihin yhdessä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa turvallisuusriskien analysointiin, tietojohdoisuuteen ja oikeaan tilannekuvaan perustuen.

Poliisilain 1 §:n mukaan poliisi huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisi vaikuttaa aktiivisesti tietojenvaihdon ja operatiivisen yhteistyön tehostamiseksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken ja lähialueiden maiden kanssa ja hyödyntää kansainvälistä yhteistyötä sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Kansainvälisellä yhteistyöllä torjutaan Suomeen ulottuvaa ja Suomesta käsin toimivaa kansainvälistä rikollisuutta. Ulkopuolelta Suomeen kohdistuvaa rikollisuutta pyritään torjumaan jo lähtömaissa.

Poliisin tavoitteena on säilyttää toimintavalmiusaika hyvällä tasolla, seurataan ja raportoidaan mahdollisuuksia säilyttää peruspalveluiden saatavuus ja laatu. Poliisin resurssit kohdennetaan enenevässä määrin poliisin toiminnallisiin painopistealueisiin. Lupapalveluiden saatavuutta ja palvelujen laatua pyritään ylläpitämään sähköisinä asiointipalveluina ja niitä täydentävinä käyntiasioinnin palveluina julkisoikeudellisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuudesta huolehtien.

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 720 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (1177/2009) 2 §:n nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Sisäministeriö asettaa poliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Valvonta- ja hälytystoiminta sekä liikenneturvallisuus

Kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus pyritään säilyttämään. Poliisi arvioi ja raportoi yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvän valvonnan tasoa. Poliisi nostaa suorituskyykyään asteittain. Laittoman maahantulon tilanne pyritään säilyttämään Suomessa hallittuna ja toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Kielteisten turvapaikkapäätösten täytäntöönpano pyritään pitämään tehokkaana niiltä osin kuin poliisi voi siihen vaikuttaa.

Liikennevalvonnan vaikuttavuus pyritään säilyttämään huolimatta siitä, että liikennevalvontaan kohdennettua työaikaa joudutaan kohdentamaan myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden hallintaan sekä rikostorjuntaan turvapaikanhakijatilanteesta johtuen. Tätä yritetään kompensoida automaattista liikennevalvontaa lisäämällä. Poliisin paljastamien rattijuopumusten, törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen taso sekä raskaan liikenteen valvonnan taso pyritään säilyttämään aikaisempien vuosien tasolla.

Valvonta	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	763	761	762
Liikennevalvonnan tuottavuus, kpl/htv	835	902	996
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 374	1 314	1 313
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	140 793	142 236	141 284
Taloudellisuus (kustannukset/ABC-tehtävät), euroa	134	142	141
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen kotiväkivaltaan puuttumisessa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	3,0	-	2,9
Onnistuminen liikennevalvonnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	3,0	-	3,0
Onnistuminen poliisin partioinnissa ja muussa näkyvässä toiminnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	2,9	-	2,8
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv	547	543	492
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, htv	44,1	42	40
Automaattisen liikennevalvonnan suoritteet, kpl	555 601	580 000	600 000
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, tapaukset enintään, kpl	3 872	3 500	3 300
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet enintään, kpl	4 701	5 100	5 100
Rattijuopumusrikosten määrä enintään, kpl	18 053	19 000	17 500
Ulkomaalaisvalvontaan käytetty työaika, htv,			

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Valvonta			
pl. rajatarkastustoiminta	23	20	20
Suoritteet			
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 048 125	1 000 000	1 000 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	36,9	30	30
Oma-aloitteellisuus (%) eräissä taajamavalvontaan liittyvissä tehtävissä (03 Pahoinpitely, tappelu 15 Vahingonteko 34 Päihtynyt henkilö 35 Häiriökäyttäytyminen ja ilkivalta)	9,5	9,0	8,0
	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Hälytystoiminta			
Tuottavuus			
Tuottavuus (A- ja B-hälytystehtävät, määrä/htv)	278	283	283
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 905	1 905	1 905
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	173 427	175 205	174 003
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	328	324	322
Palvelukyky ja laatu			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	9,4	9,5	10,0
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	17,9	18,0	18,5
Toimintavalmiusaika alle 20 min (% A+B -tehtävistä)	70,6	70,0	69,0
Toimintavalmiusaika alle 45 min (% A+B -tehtävistä)	92,1	89,0	88,0
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	3,2	-	
Suoritteet			
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät enintään, kpl	25 821	26 000	26 000
A ja B hälytystehtävien määrä enintään, kpl	529 334	540 000	540 000
A, B ja C hälytystehtävien määrä enintään, kpl	1 048 125	1 000 000	1 000 000

Rikostorjunta

Turvallisuustilanteen muutoksesta johtuvien uhkien torjunta tarkoittaa rikostorjunnan sisällä voimakasta panostusta vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuneitten rikosten sekä seksuaalirikosten tutkinnan suorituskyvyn varmistamiseen. Toimintaympäristön muutos edellyttää resurssien kohdentamista ennalta estävän toiminnan akuutteihin ja aikaa vieviin ilmiöihin kuten väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin sekä vihapuheen torjuntaan. Tämä tarkoittaa väistämättä päivittäisrikollisuuden torjuntaan käytettävissä olevan resurssin vähenemistä.

Rikoslakirikosten selvitystason (pl. liikenne-rikokset) arvioidaan laskevan. Poliisin tuloksellisuuden lasku perusrikostutkinnan osalta vaikuttaa kaikkiaan oikeusprosessiin ja sen laatuun. Tämä lisää kustannuksia sekä vaikeuttaa mm. syyttäjien työtä syyteharkinnassa. Vaikka omaisuusrikokset eivät pääosin, pl. muun muassa törkeät varkaudet asuttuihin asuntoihin, vaikuta laajasti kansalaisten turvallisuuteen ja sen tunteeseen, niiden suuri määrä tuo kansalaisille tosiasiallisen kokemuksen poliisin toiminnasta ja sen suorituskyvystä.

Poliisin mahdollisuudet panostaa mm. sarjoittamistyötä edellyttävään ns. pimeään poliisin tietoon tulleiden rikosten selvittämiseen ovat haasteelliset. Poliisi seuraa tutkinta-aikojen ja rikosten selvitysasteen kehitystä ja raportoi näistä sekä piilorikollisuuden lisääntymisestä. Tämä on tärkeää, jotta poliisin toimintakyky ja mahdollisuudet ovat selkeästi arvioitavissa.

Jatketaan väkivaltaisiin ääriliikkeisiin liittyvien rikosten ja viharikosten aktiivista ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä kehitetään Ankkuritoimintaa, nettipoliisitoimintaa ja verkkorikostutkintaa. Henkilöstöä pyritään lisäämään erityisesti turvapaikkatutkintaan, uhka-toiminnon vahvistamiseen sekä vihjeiden käsittelyn tehostamiseen ja kyberkyvykkyyden parantamiseen.

Talousrikostorjunnassa pyritään reaaliaikaiseen rikostutkintaan, avoinna olevien juttujen määrän vähentämiseen, tutkinta-aikojen lyhentämiseen ja takaisin saadun rikoshyödyn määrän kasvuun entistä tiiviimmällä poliisi-syyttäjä -esitutkintayhteistyöllä. Myös muiden keskeisten yhteistyötoimien kuten verohallinnon, ulosoton ja pesähoitajien yhteistyötä tulee kehittää.

Tietoverkkorikollisuuden torjunnassa pannaan täytäntöön vielä toteuttamatta olevat kansallisen kyberstrategian täytäntöönpano-ohjelmassa esitetyt toimenpide-ehdotukset. Tietoverkkorikosten määrä on lisääntynyt ja poliisin tutkittavana on ollut ja on jatkossa entistä pitkäkestoisempia tietoverkkorikoksia. Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset aiheuttavat sen, että yhä useampi rikos ilmenee tietoverkoissa ja edellyttää poliisilta erikoisosaamista niiden tutkimiseksi. Tietoverkkorikostutkinnan asiantuntijoiden rekrytointi poliisiin voi jatkossa hankaloitua, koska samoista resursseista kamppailevat yritykset ja muut valtiohallinnon organisaatiot.

Rikostorjunta	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	75	71	71
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	3 691	3 729	3 800
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	343 720	347 243	344 921
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset), euroa	1 242	1 310	1 302
Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset), %, vähintään	47,6	45,0	43,0
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne rikokset), ka, vrk	122	125	130
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	36,7	35,5	33,5
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	67,3	70,0	70,0
Päätettyjen talousrikosjuttujen sisälläoloaika, ka, vrk, enintään	441	500	500
Järjestäytyneiden rikollisryhmien määrä (EU- ja muut ryhmät), kpl	76	77	80
Järjestäytyneisiin rikollisryhmiin kuuluvien henkilöiden määrä, kpl	800	700	800
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämisessä ja torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	3,0	-	3,0
Onnistuminen talousrikosten torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	2,6	-	2,6
Onnistuminen huumorikosten selvittämisessä/paljastamisessa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	2,9	-	2,9
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	2,8	-	2,8
Onnistuminen autovarkauksien selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	2,7	-	2,7
Onnistuminen rasismiin viittaavien rikosten paljastamisessa ja tutkinnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	2,8	-	2,8

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Rikostorjunta			
Verkossa tapahtuva poliisitoiminta (esim. vihjepalvelu, verkko-poliisi), keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4	-	-	-
IT-tutkintaan käytetyt henkilötyövuodet	40	32	40
Suoritteet			
Kaikki selvitetty rikokset, määrä, sis. liikenne-rikkomukset	620 248	600 000	600 000
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	276 762	265 000	265 000
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	19,75	23,0	18,0
Haltuun saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	14,78	20,0	15,0
Päätettyjen talousrikosten määrä, kpl	1 915	2 000	2 000
Avoinna olevien talousrikosten määrä, kpl	2 508	2 200	2 500
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä, kpl	1 003	1 000	1 000
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä, kpl	36 178	36 500	36 500
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	917	850	780

¹⁾ Lähde: Poliisibarometri

Lupahallinto

Poliisin lupahallinto vaikuttaa hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin rikoksia ennalta estävästi sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta turvaavasti yhteiskunnassa, jonka turvallisuustilanne on muutoksessa. Poliisi turvaa maksullisen lupahallinnon riittävän palvelutason, tehokkaat menettelyt ja näitä vastaavat resurssit kustannusvastaavuudesta huolehtien. Lupahallinnon toiminnot ja prosessit uudistuvat hallinnollisesti kevyemmiksi. Poliisi huolehtii sähköisten lupapalveluiden ja asianhallinnan ylläpitämisestä ja kehittämisestä siten, että palvelut ovat asiakasystävällisiä, teknistä kehitystä tarkoituksenmukaisesti hyödyntäviä ja toiminnallisesti tehokkaita. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut ja sähköisen asioinnin käyttöaste säilyy suunnitelmallisesti korkealla tasolla. Käyntiasiointi täydentää sähköistä palvelua. Lupahallinnon henkilöstön osaaminen ydintehtävissä vahvistuu.

Poliisin lupahallinto tuottaa lupapalvelut kokonaistaloudellisesti ja kustannustehokkaasti. Vuoden 2017 alusta käyttöön otetulla resurssimallilla varmistetaan henkilöresurssien oikea mitoitus suhteessa lupahallinnon tehtäviin. Maksullisten lupapalveluiden tehokkuus on lisääntynyt 40 % vuodesta 2010 vuoteen 2016 htv-vähennysten ollessa 155 henkilötyövuotta kyseisellä ajanjaksolla. Vuonna 2017 lupahallinnon resursseja vähennetään resurssimallin mukaisesti 85 henkilötyövuotta vuoden 2016 tilinpäätökseen verrattuna, jolloin kokonaisvähennys on 240 henkilötyövuotta. Resurssimallia koskevien periaatteiden mukaisesti oikeaa voimavarojen tasoa arvioidaan aina kehittämistyön vaikutuksia suunniteltaessa.

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/maksullinen lupa-htv)	2 453	2 371	2 545
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet (maksullinen)	473	402	402
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio, 1 000 euroa	53 970	42 300	43 800
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa	54 879	42 300	43 800

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Taloudellisuus (kustannukset/poliisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	47	44	43
Lupahallinnon kustannusvastaavuus, %	106,5	100	100
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lupahallinnossa, arvosana 1—4 ¹⁾	-	-	-
Sähköisen asioinnin toteutuma-aste (%)	20	50	60
Sähköisen asioinnin käyttöaste (%)	29	40	45
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakaskäyntimäärä), %	45	50	60
Käyntiasioinnin asiakasmäärän kehitys	1 080 265	981 000	797 000
Suoritteet			
Poliisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä, kpl	1 160 156	953 000	1 023 000

¹⁾ Lähde: Poliisibarometri

Maksuton lupahallinto (sis. lupavalvonta)	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	216	200	200
Lupavalvonnan kustannukset (maksuttomat lupa-palvelut), 1 000 euroa	16 767	16 938	16 825
Suoritteet			
Valvonnalliset toimenpiteet yhteensä, kpl (sis. ajo-oikeuspäätökset, aselupien peruutus- ja varoituspäätökset sekä järjestyksenvalvoja- ja vartijakorttien peruutukset ja varoitukset)	65 065	65 000	65 000

Poliisikoulutus

Poliisikoulutuksella vastataan poliisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen. Poliisiammattikorkeakoulun uusien opiskelijoiden määrä esitetään asetettavaksi vähintään 400 aloittavan opiskelijan tasolle vuodesta 2017 eteenpäin. Poliisikoulutusta annetaan edelleen molemmilla kansalliskielillä. Koulutuksessa kehitetään kansainvälisen poliisiyhteistyön ja monikulttuurisuuden edellyttämää ammattitaitoa. Koulutuksen tuottavuutta parannetaan laajentamalla verkko-opetuksen käyttöä. Poliisiammattikorkeakoulu tuottaa tutkimustietoa poliisitoiminnan, sisäisen turvallisuuden ja oppilaitoksen opetuksen kehittämiseen.

Poliisikoulutus	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tuottavuus			
Vuoden aikana suoritettut tutkintokoulutuksen opintopisteet/ opettajien kokonaishtv	330	491	503
Julkaisut/tutkimuksen htv:t	3,3	2,5	3,0
Taloudellisuus			
Poliisiammattikorkeakoulun kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	26 322	26 000	26 000
Henkilötyövuodet	206,1	192	190
Poliisi (AMK) - tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	540	405	405

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Poliisikoulutus			
Poliisi (ylempi AMK) - tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	801	593	801
Palvelukyky ja laatu			
Poliisi (AMK) -tutkinnosta tavoiteajassa valmistuneet, %	-	93,0	95,0
Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen harjoittelun osaamis-tavoitteiden saavuttaminen, 1—5	3,4	4,0	4,0
Suoritteet			
Poliisi (AMK) koulutukseen hakevien lukumäärä aloituspaikkaa kohden	14,4	9,0	9,0
Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	286	400	400
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	38	190	227
Julkaisut, kpl	54	38	38

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot ja muut tehtävät

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
--	-------------------	---------------	-----------------

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot¹⁾

Taloudellisuus

Henkilötyövuodet	1 430	1 425	1 423
------------------	-------	-------	-------

Yhteiset palvelut - muut tehtävät²⁾

Taloudellisuus

Henkilötyövuodet	720	718	678
Muiden tehtävien kustannukset, 1 000 euroa	65 405	66 075	65 633

¹⁾ Tukitoiminnot = taloushallinto, henkilöstöhallinto, materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tutkimus- ja analyysitoiminto, koulutus, työhyvinvointi, konsernipalvelut, ohjaustoiminnot

²⁾ Muut tehtävät = vartijat, vankilatoiminnot, vankikuljetukset, virka-avut, löytötavaratoiminto, kantelu- ja valitusasiat, lupa-hallinnon erillistoiminnot

Henkiset voimavarat

Poliisi sopeuttaa toimintansa sille myönnettyyn määrärahaan sopeuttamissuunnitelmansa mukaisesti. Säästötoimenpiteitä kohdennetaan mm. keskitettyyn rahoitukseen sekä kehittämishankkeisiin. Tällä kohdennuksella pyritään hillitsemään poliisin henkilöstön ja aivan erityisesti poliisi-miesten htv-vähennyksiä. Poliisin henkilöstömäärä sovitetaan taloudellisiin reunaehdoihin.

	2016 toteutuma ¹⁾	2017 arvio	2018 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet	9 811	9 692	9 710
Naisia, %-osuus	29,4	29,5	29,5
Poliisimiehet, htv	7 220	7 256	7 200
Naisia, %-osuus	16,3	16,3	16,3
Opiskelijat, htv ²⁾	171	173	267
Naisia, %-osuus	30,0	30,0	30,0
Muu henkilöstö, htv	2 420	2 263	2 243

	2016 toteutuma ¹⁾	2017 arvio	2018 tavoite
Henkiset voimavarat			
Naisia, %-osuus	68,8	70,0	70,0
Naisten %-osuus alipäälylystössä, päälylystössä ja päälylykkötasolla	11,2	11,2	11,2
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,9	9,9	9,9

¹⁾ Lähde PolStat, kaikki momentit. Vuoden 2016 toteutumassa poliisin momentilta 26.10.01 palkattujen osuus yht. 9 730 htv, muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 81 htv.

²⁾ Opiskelijoilla tarkoitetaan käytettävissä olevaan työvoimaan luettavat opiskelijat, jotka ovat työssäoppimisjaksolla työ- tai kenttäharjoittelussa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	791 209	759 155	778 728
Bruttotulot	68 224	62 477	58 046
Nettomenot	722 985	696 678	720 682
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	28 043		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	35 344		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	61 176	49 506	51 006
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	61 660	49 506	51 006
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-484	-	-
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennaltaehkäisevä toiminta, terrorismin torjunta	500
Harmaan talouden erillismääräraha	-500
Kalustoinvestoinnit ja uuden teknologian mukainen kehittäminen, terrorismin torjunta	6 000
Kuolemansyyn selvittämisen menot (siirto momentille 33.02.20)	-4 270
Kyberkyvykkyyden lisääminen, terrorismin torjunta	3 000
Poliisihallituksen VITJA-hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-4 000
Poliisihallituksen VITJA-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	3 000
Poliisikoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen	-400
Poliisin toiminnan turvaaminen (sisäisen turvallisuuden parantaminen)	25 000
Rangaistusmääräysalan laajentaminen (HO 2015 säästö)	-1 000
Suorituskyvyn parantaminen (kalustoinvestoinnit)	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toiminnan turvaaminen/tason korotus (mm. harmaan talouden torjunta, liikennevalvonta)	5 000
Väkivaltaisten ääriliikkeiden laittoman toiminnan torjuminen	-8 500
Ydintoimintojen turvaaminen	8 500
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-445
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-177
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	236
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-115
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-3 548
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-4 141
Työajan pidentäminen (Kiky)	-300
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-780
Vuokrien indeksikorotus	181
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-237
Yhteensä	24 004

2018 talousarvio	720 682 000
2017 talousarvio	696 678 000
2016 tilinpäätös	730 286 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 141 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö asettaa Suojelupoliisille seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Suojelupoliisin keskeisenä tavoitteena on estää ennalta sellaisia tekoja ja hankkeita, jotka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Lisäksi virasto tuottaa ennakoivaa ja merkityksellistä tiedustelutietoa valtionjohdon päätöksenteon tueksi ja yhteiskunnan turvallisuuden edistämiseksi.

Kansallisen turvallisuuden takaaminen voimakkaasti muuttuvassa toimintaympäristössä edellyttää Suojelupoliisin toimintaedellytysten varmistamista ja suorituskyvyn kehittämistä. Valmisteilla oleva uusi tiedustelulainsäädäntö auttaa virastoa vastaamaan uusiin vaatimuksiin. Uusien toimivaltuuksien edellyttämää lisäresursseja arvioidaan syksyllä 2017.

Tiedonhankinta ja vahva tiedustelukyky

Terrorismintorjunnan toimintaympäristön nopea muutos asettaa koko viraston toiminnalle aiempaa suurempia vaatimuksia. Terrorismintorjunnan pääpaino on Suomea ja Suomen intressejä vastaan suunnattujen radikaali-islamististen terrorististen hankkeiden ennalta estämisessä.

Myös vastatiedustelun toimintaympäristö on muuttunut nopeasti teknisen kehityksen ja maailmanpoliittisen tilanteen takia. Vastatiedustelun tavoitteena on tunnistaa Suomeen kohdistuvat uhat ennakoita ja estää niiden toteutuminen.

Viraston tiedonhankintaa ohjaavien tiedonhankintaprioriteettien ajantasaisuus varmistetaan ja vuoden 2018 prioriteetit määritellään ottaen huomioon uuden tiedustelulainsäädännön mahdollisesti aiheuttamat muutokset.

Toimivat kumppanuudet

Suojelupoliisi kehittää yhteistoimintaa kumppaneidensa kanssa luodakseen entistä paremmat edellytykset operatiiviselle toiminnalle ja ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa tukevalle raportoinnille.

Turvallisuustyö

Suojelupoliisi parantaa turvallisuusselvitysmenettelyiden vaikuttavuutta pystyäkseen entistä paremmin ennalta estämään kansalliseen turvallisuuteen ja Suomelle merkitykselliseen elinkeino-toimintaan kohdistuvia uhkia. Uutta turvallisuusselvitysrekisteriä kehitetään toimivaksi ja tehokkuutta edistäväksi osaksi turvallisuusselvitysmenettelyjä.

Uudistuminen

Uuden tiedustelulainsäädännön myötä Suojelupoliisin toiminnassa painottuu entistä enemmän tiedustelullinen ulottuvuus. Suojelupoliisi valmistautuu uusiin toimivaltuuksiin uudistamalla toimintatapojaan kokonaisvaltaisen suunnitelman mukaisesti. Vuonna 2016 hyväksytyn viraston strategian toimeenpano jatkuu. SSK-hankkeella kehitetään viraston tiedonkäsittelyä ja suorituskykyä valtiovaraministeriön kanssa tehdyn tuottavuussopimuksen mukaisesti.

Henkiset voimavarat

Suojelupoliisi alkaa toteuttaa vuonna 2017 laadittua henkilöstöstrategiaansa, jonka avulla varmistetaan viraston toimintaedellytykset nopeasti muuttuvassa tilanteessa. Virasto kouluttaa järjestelmällisesti ja erillisen suunnitelman mukaisesti työntekijöitään ottaen huomioon uuden tiedustelulainsäädännön vaatimukset. Henkilöstön hyvinvoinnista huolehditaan muutosprosessissa.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Suojelupoliisi			
Taloudellisuus			
Toimintamenomääräraha (operatiivinen), 1 000 euroa	17 580	22 255	24 900
Toiminnan henkilöstövuodet	233	260	300
Toiminnan kustannukset (ml. tukitoiminnot), 1 000 euroa	21 731	27 391	30 141
Suoritteet			
Turvallisuusinformaatiotilaisuudet, kpl	298	200	200
Turvallisuusselvitykset, kpl	61 864	50 000	45 000
Kansalaisuusasialausunnot, kpl	78	100	100
Oleskelu- ja työlupahakemuksia koskevat lausunnot, kpl	517	400	400
Viisumihakemuksia koskevat lausunnot, kpl	9 090	8 500	8 500
Tuotetut raportit, kpl	117	140	140
Henkiset voimavarat			
Henkilöstövuodet	288	320	365
Poliisimiehet, htv	161	175	195
Muu henkilöstö, htv	127	145	170
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,8	7,5	7,5
Työtyytyväisyysindeksi	-	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	24 791	30 001	33 051
Bruttotulot	3 198	2 610	2 910
Nettomenot	21 593	27 391	30 141
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 416		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Operatiivisen suorituskyvyn lisääminen, terrorismin torjunta	2 500
Supon SSK-hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-5 950
Supon SSK-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 389
Uudet uhkat ja toimintaympäristön muutos (sisäisen turvallisuuden parantaminen)	2 000
Väkivaltaisten ääriliikkeiden laittoman toiminnan torjuminen	-1 500
Ydintoimintojen turvaaminen	1 500
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-9
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-4
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-12
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-15
Toimintameno säästö (HO 2015)	-89
Työajan pidentäminen (Kiky)	-26
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-31
Vuokrien indeksikorotus	6
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-9
Yhteensä	2 750
2018 talousarvio	30 141 000
2017 I lisätalousarvio	200 000
2017 talousarvio	27 391 000
2016 tilinpäätös	24 009 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 2) turvapaikanhakijoiden tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin
- 3) Suomeen luovutettavien rikoksentekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin

5) turvapaikkatutkinnan valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	4 868 000
Tulkkauk- ja käännöspalvelut	1 750 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	2 000 000
Yhteensä	9 168 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-8 498
Yhteensä	-8 498

Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2018 talousarvio	9 168 000
2017 talousarvio	17 666 000
2016 tilinpäätös	9 696 162

21. KEJO-hankkeen yhteiset toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan projektihenkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

Momentille nettobudjetoidaan hankkeen saama EU:n sisäisen turvallisuuden rahastosta myönnetty tukiosuus.

Valtuus

Mikäli vuoden 2013 talousarviossa, vuoden 2014 kolmannessa lisätalousarviossa tai vuoden 2017 ensimmäisessä lisätalousarviossa kenttäjohtojärjestelmän hankintaan tarkoitettua valtuutta on jäänyt käyttämättä vuonna 2017, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä sitoumuksia vuonna 2018.

Selvitysosa: Poliisin, pelastustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, Rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien sekä Tullin yhteisen kenttäjohtojärjestelmähankkeen (KEJO) tavoitteena on hankkeeseen osallistuvien keskeisten turvallisuusviranomaisten yhteisen kenttäjohtojärjestelmän käyttöönotto ja sovittaminen osaksi viranomaisten yhteistä sähköistä tapahtumankäsittelykokonaisuutta ja verkottunutta hätäkeskusmallia.

Viranomaisten yhteisen kenttäjohtojärjestelmän keskeisimpiä tavoitteita ovat viranomaisten toiminnan ja viranomaisyhteistyön tehostuminen, viranomaisten yhteisen tilannekuvan mahdollistaminen, uusien työprosessien käyttöönotto kenttäolosuhteissa, kenttäjohtamisen ja viranomaisten välisen reaaliaikaisen tiedonvaihdon ja viestinnän tehostuminen sekä viranomaisten yhteisen

kenttäjärjestelmäratkaisun myötä saavutettava kustannustehokkuus. Hanke ajoittuu vuosille 2013—2019 ja valtiovarainministeriö rahoittaa hanketta yhteensä 20 milj. eurolla tuottavuuden edistämiseen tarkoitetulla määrärahalla vuosina 2013—2019 erikseen laaditun KEJO-hankkeen osallistuvien ministeriöiden (sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, puolustusministeriö ja valtiovarainministeriö) välisen yhteistyöpöytäkirjan ja sitä tarkentavien ministeriöiden välisten sopimusten mukaisesti. Lisäksi hankkeen toteuttamista tuetaan ISF-P -rahastosta saadulla 1,5 milj. euron EU-rahoituksella.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Turvallisuusviranomaisten yhteinen kenttäjohtojärjestelmä		
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	1 000	1 000
Menot yhteensä	1 000	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-3 000
Yhteensä	-3 000

2018 talousarvio	1 000 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	4 000 000
2016 tilinpäätös	12 922 000

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sekä sisäisen että ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on yhteistyökykyinen ja kansainvälisesti arvostettu rajaturvallisuuden ja meripelastuksen asiantuntija. Rajavartiolaitoksen tavoitteina on ylläpitää rajaturvallisuutta, varmistaa sujuva rajaliikenne, lisätä merellistä turvallisuutta, osallistua sotilaalliseen maanpuolustukseen ja tuoda viranomaisapua rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille.

Rajavartiolaitoksen toimintaan vaikuttavat merkittävimmin tilanne Venäjällä, laitton maahantulo Euroopan unionin alueella ja talouden kehitys.

Rajavartiolaitos vahvistaa itärajan valvontaa ja kykyä torjua turvallisuusuhkia ulkorajoilla. Rajanylitysliikenteen turvallisuudesta huolehditaan. Rajavartiolaitos pitää kriisivalmiuden ja kyvyn sotilaalliseen maanpuolustukseen korkealla tasolla sekä varautuu hybridiuhkiin.

Itämeren pitäminen turvallisena on Suomelle tärkeää. Parannetaan kykyä hallita monialaonnettomuuksia ja turvallisuusuhkia merellä. Otetaan käyttöön uudenaikainen ja tehokas ilma-aluskalus-

to. Uusitaan merialueen venekalustoa. Rajavartiolaitos varautuu ottamaan vastaan ympäristöönnettomuuksien operatiivisen johtovastuun avomerellä.

EU:n ulkorajavalvonnan ja meripolitiikan kehitykseen vaikuttaminen on Rajavartiolaitokselle tärkeää. Rajavartiolaitos osallistuu Euroopan raja- ja merivartiostoston (Frontex) koordinoimiin yhteisiin operaatioihin EU:n ulkorajoilla ja muuhun kansainväliseen toimintaan osoittamalla niihin henkilöstöä ja kalustoa (Rajavartiolaitos 578/2005 15 a—c §).

Turvallisuus on nostettu EU-kehityksen prioriteetiksi ja hallituksen painopistealueeksi. Rajaturvallisuus ja uskottava ulkorajavalvonta ovat muuttuneet turvallisuustilanteen keskiössä. Rajavartiolaitos kohdentaa hallituksen osoittamat lisäresurssit itärajan turvallisuuden ja Helsinki-Vantaan liikenteen sujuvuuden takaamiseksi. Rajavartiolaitos toimeenpanee kehyskauden loppuun saakka jatkuvat uudet sopeuttamistoimet.

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 235 292 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Rajavartiolaitos (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokratkompensatioon
- 2) Merivartiomuseon toiminnan tukemiseen
- 3) Viranomaisveneen konseptiveneen hankintamenoihin.

Selvitysosa: Sisäministeriö asettaa Rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Laatu ja palvelukyky (ind)	98	100	99
Tuottavuus (ind)	122	121	122
Taloudellisuus (ind)	112	114	118
Henkilötyövuodet	2 645	2 650	2 682
Kustannukset (milj. euroa)	255,0	253,0	251,6

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen

Suomen rajavalvonta on järjestetty tehokkaasti. Kaikki Schengen-alueen ulkorajan ylittävät henkilöt tarkastetaan. Sisärajoilla ylläpidetään valmius rajatarkastusten palauttamiseen. Maahantulo ja maastalähtö vastoin säädettyä järjestystä paljastetaan. Luvattomat rajanylitykset ja muu laitton toiminta paljastetaan rajanylityspaikkojen välialueilla. Ulkorajat ylittävään rikollisuuteen puututaan tehokkaasti.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Rajaturvallisuuden ylläpitäminen (1—5)	4,1	4,2	4,2
Yhdyshenkilötoiminta ja kansainväliset operaatiot			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,3	4,4	4,4

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Yhdyshenkilötoiminnan perusteella estetyt luvattomat rajanylitykset (kpl)	1 879	2 847	2 847
Yhteistyö naapurimaiden viranomaisten kanssa			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,2	4,3	4,3
Rajavalvonta			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,1	4,2	4,1
— Rajatarkastusten kattavuus saapuva (1—5)	5,0	5,0	5,0
— Rajatilannekuvan laatu (1—5)	4,2	3,7	3,7
— Rajatarkastusten laatu (1—5)	2,9	2,7	2,7
— Rajatapahtumien estäminen (1—5)	4,4	4,4	4,4
— Rajatapahtumien paljastaminen (1—5)	3,4	3,9	3,9
— Rajatarkastusten oikeusturva (1—5)	4,5	4,8	4,8
— Laittoman maahantulon järjestämisen ja ihmis-			
kaupparikosten selvitystaso (1—5)	3,0	5,0	3,8
— Rikostorjunnan oikeusturva (1—5)	4,9	4,6	4,6
Partiointi (h)	253 516	240 484	243 102
Tekninen valvonta (h)	2 114 758	1 953 000	1 953 000
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	13,7	14,6	15,3
Pääsyn epääminen (kpl)	733	700	706
Käännättämispäätös (kpl)	288	220	227
Rikosilmoitus (kpl)	1 000	1 298	1 339
Valtionrajarikos (kpl)	135	386	407
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (kpl)	285	151	156
Muu rikos tai rikkomus (kpl)	3 849	3 640	3 680
Rajaturvallisuuden ylläpitäminen			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	227,7	228,7	227,4
Henkilötyövuodet	2 362	2 394	2 425
Tuottavuus (ind)	126	123	124
Taloudellisuus (ind)	115	116	120

Sujuvan rajaliikenteen varmistaminen

Rajanylitysliikenne pidetään turvallisena. Matkustaja kokee rajanylityksen sujuvaksi. Matkustajan odotusaika rajatarkastukseen on itärajalla ja satamissa enintään 15 minuuttia ja lentoasemilla enintään 10 minuuttia. Perus- ja ihmisoikeuksista sekä oikeusturvasta huolehditaan.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Sujuvan rajaliikenteen varmistaminen (1—5)	4,8	4,8	4,7
Itärajan rajanylityspaikat			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,8	4,8	4,7
Rajatarkastusten sujuvuus RVL:n toimenpiteet (min)	4	5	7
Rajatarkastuksen sujuvuus kokonaisaika (min)	6	6	7
Lentoasemien rajanylityspaikat			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,8	4,8	4,7
Rajatarkastusten sujuvuus RVL:n toimenpiteet (min)	5	8	10

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Satamien rajanylityspaikat			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,5	4,6	4,3
Rajatarkastusten sujuvuus RVL:n toimenpiteet (min)	13	12	14

Merellisen turvallisuuden lisääminen

Rajavartiolaitoksessa on jatkuva johtamis-, viestitys- ja suoritusvalmius meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtäviin. Kaikkiin merellä tapahtuviin hätätilanteisiin kyetään osoittamaan apua. Muiden meripelastusviranomaisten voimavarat hyödynnetään. Meripelastuksen osaaminen varmistetaan koulutuksella, katselmoinneilla ja tarkastuksilla. Merellinen ympäristön valvonta sekä ympäristörikosten selvittäminen ja tutkinta ennalta ehkäisevät tehokkaasti merellisen ympäristön saastumista. Rajavartiolaitos varautuu ottamaan vastaan ympäristöönnettomuuksien operatiivisen johtovastuun avomerellä.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Merellisen turvallisuuden lisääminen (1—5)	4,0	4,3	4,3
Meripelastus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,6	4,5	4,5
Meripelastustehtävät (kpl)	1 366	1 473	1 473
Pelastettu henkilö (kpl)	3 193	4 100	4 400
Merellisen ympäristön suojelu			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	2,0	3,7	3,7
Aluspäästötapausten määrä (kpl)	41	30	30
Merellisen turvallisuuden lisääminen			
Kustannukset (milj. euroa)	12,5	11,4	11,3
Henkilötyövuodet	130	120	121
Tuottavuus (ind)	99	116	115
Taloudellisuus (ind)	91	109	111

Sotilaalliseen maanpuolustukseen osallistuminen

Rajavartiolaitoksella on ajanmukaiset puolustus suunnitelmat, tilanteen edellyttämä johtamis- ja toimintavalmius sekä valmius rajajoukkojen perustamiseen. Rajavartiolaitoksen kriisivalmius sekä kyky alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen rauhan aikana on jatkuvaa. Rajavartiolaitoksen henkilökunta, varusmiehet ja reserviläiset on koulutettu kriisiajan tehtäviin ja sijoitettu rajajoukkoihin.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Sotilaalliseen maanpuolustukseen osallistuminen (1—5)	3,8	3,8	3,8
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,0	4,0	4,0
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,6	3,6	3,6
Koulutusvuorokaudet asevelvolliset (kpl)	109 096	99 255	97 450

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Koulutusvuorokaudet henkilöstö (kpl)	4 649	5 360	5 360
Sotilaalliseen maanpuolustukseen osallistuminen			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	14,8	12,9	12,8
Henkilötyövuodet	153	136	137
Tuottavuus (ind)	157	147	139
Taloudellisuus (ind)	144	138	135

Viranomaisavun tuominen rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille

Rajaseudun ja saariston ihmiset ja sidosryhmät kokevat Rajavartiolaitoksen toiminnan lisäävän turvallisuutta. Rajavartiolaitos on tavoitettavissa. Rajavartiolaitos antaa viranomaisapua hädässä olevien ihmisten auttamiseksi ja muille viranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Viranomaisavun tuominen rajaseudun ja rannikon harvaan asutuille alueille (1—5)	3,4	3,3	3,2
Turvallisuuden tunne			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,3	3,1	3,0
Viranomaisavun antaminen			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,8	4,4	4,0
Turvallisuuspalvelut harva-alueilla (poliisi- ja virka-aputehtävät) (kpl)	668	776	682
Etsinnät maa-alue (kpl)	353	345	345
Ensihoitotehtävät (pl. meripelastuksen liittyvät) (kpl)	526	642	642

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Henkiset voimavarat			
Henkilötyövuodet	2 645	2 668	2 682
Sairauspoissaolot (pv/htv)	9,2	8,0	8,0
Työilmapiiri (1—5)	3,5	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	247 633	237 929	243 792
Bruttotulot	13 484	6 900	8 500
Nettomenot	234 149	231 029	235 292
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	26 935		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 313		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsinki-Vantaan lentoaseman ulkorajaliikenteen kasvu	1 500
Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-550
Sisäisen turvallisuuden parantaminen	5 000
Ulkorajoilla tehtävien rajatarkastusten tehostaminen	1 400
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-154
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-62
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	117
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-10
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-1 137
Toimintameno säästö (HO 2015)	-1 530
Työajan pidentäminen (Kiky)	-59
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-230
Vuokrien indeksikorotus	54
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-76
Yhteensä	4 263

2018 talousarvio	235 292 000
2017 talousarvio	231 029 000
2016 tilinpäätös	234 527 000

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 12 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) AS 332 Super Puma meripelastushelikopterien modifikaatioon ja G-huoltoon
- 2) kahden AB/B 412 helikopterin ja niiden varaosavaraston yhdenmukaistamiseen
- 3) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin
- 4) Dornier-valvontalentokoneiden valvonta- ja navigointijärjestelmän uusimiseen
- 5) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan
- 6) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin
- 7) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin.

Tilausvaltuuksista aiheutuvien indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Selvitysosa: Vuoden 2012 toisessa lisätalousarviossa Rajavartiolaivos sai tilausvaltuuden AS 322 Super Puma meripelastushelikopterien modifikaatioon ja G-huoltoon. Valtuuden perus-

teella tehtiin vuonna 2013 sopimus modifikaatiosta ja huollosta. Hanke ajoittuu vuosille 2013—2019 ja sen kokonaiskustannusarvio on 33 710 000 euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Super Puma modifikaatio ja G-huolto			
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	6 700	7 400	14 100
Menot yhteensä	6 700	7 400	14 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 800
Yhteensä	2 800

2018 talousarvio	12 200 000
2017 talousarvio	9 400 000
2016 tilinpäätös	10 996 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tavoitteena on turvallinen ja kriisinkestävä Suomi, jossa pelastustoimen palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti. Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ehkäiseminen ja pelastustoiminta normaali- ja poikkeusoloissa sekä häiriötilanteissa, pelastustoimelle kuuluvat kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat väestönsuojelutehtävät sekä varautuminen näihin tehtäviin. Lisäksi pelastustoimi osallistuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa onnettomuuksien ehkäisytyöhön. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen. Tavoitteena on, että pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja valmius vastata niihin omalla toimialallaan. Tavoitteena on myös, että pelastustoimen turvallisuusviestintä on vaikuttavaa.

Vastuun pelastustoimen eri tehtävien hoitamisesta jakavat valtio ja kuntien ylläpitämät pelastuslaitokset. Valtion talousarviosta rahoitetaan Pelastusopiston toiminta sekä sisäministeriön pelastustoimen valtakunnallinen kehittämistoiminta. Pelastuslaitosten rahoituksesta vastaavat kunnat. Hallitusohjelman mukaan pelastustoiminnan ja varautumisen valtakunnallista johtamista, suunnittelua, ohjausta, valvontaa ja koordinaatiota vahvistetaan ja parannetaan. Sisäministeriö jatkaa vuonna 2018 hanketta, jossa valmistellaan vuoden 2020 alussa voimaan tuleva pelastustoimen uudistus. Uudistuksessa pelastustoimen tehtävät siirretään kunnilta 18 maakunnalle. Sisäministeriö valmistautuu vuonna 2018 uusimuotoiseen, sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä vuodesta 2020 alkaen muuttuvaan alueellisen yhteisen varautumisen keskushallintotason koordinaatio-tehtävään.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen, kuten tehtävän välittämiseen liittyvät toimenpiteet, viestikeskustehtävät, väestön varoittamistoimenpiteiden käynnistäminen äkillisessä vaaratilanteessa sekä muut viranomaisten toiminnan tukemiseen liittyvät tehtävät. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on myös hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen ja valvonta.

Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja. Hätäkeskustoiminta ja tietojärjestelmät uudistetaan vuoden 2018 aikana siten, että verkottuneet hätäkeskukset voivat tukea toisiaan ruuhka- ja häiriötilanteissa.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon- tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen
- 2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen
- 4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastustoimen valtakunnallista ohjausta kehitetään tavoitteena tehokas ja laadukas pelastustoimen järjestelmä. Sisäministeriö asettaa pelastustoimelle seuraavat alustavat tuloksellisuustavoitteet:

Onnettomuuksien ehkäisy

Pelastustoimen tehtävä on erityisesti tulipalojen ehkäisy. Toimiala osallistuu myös muiden onnettomuuksien ehkäisyyn. Onnettomuuksia ja niiden seurauksia pyritään ehkäisemään parantamalla ihmisten ja yhteisöjen omatoimista varautumista, lisäämällä väestön turvallisuustietoisuutta ja -osaamista sekä toteuttamalla pelastuslaitosten laatimien valvontasuunnitelmien mukaisia toimia.

Onnettomuuksien ehkäisy	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tuotokset			
Erheellisten paloilmoitusten määrä (kpl), enintään	19 300	18 500	18 500
Neuvontaa ja valistusta saaneiden osuus väestöstä (%), vähintään	16	20	20

Pelastustoiminta ja varautuminen

Pelastustoimi kykenee toimimaan nopeasti ja tehokkaasti onnettomuustilanteissa. Lisäksi pelastustoimella on valmius antaa pelastustoimeen kuuluvaa apua suuronnettomuustilanteissa myös ulkomailla ja valmius avun vastaanottamiseen. Pelastustoimen toimintavalmiustaso on määritelty alueen pelastustoimen riskien perusteella riskialueittain ja toimintavalmius vastaa alueen palvelutasopäätöksessä määritettyä tasoa.

Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin pohjautuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja haavoittuvuuksista. Pelastustoimella on yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisesti uhka-arvio pelastustoimen valtakunnallista koordinaatiota edellyttäviä erityistilanteita varten osana kansallista riskiarviota. Pelastustoimen osuutta yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta toteutetaan. Tavoitteena on saada strategian päämäärät ulottumaan nykyistä laajemmin myös alue- ja paikallis- hallintoon.

Varautumisen johtamista, ohjausta, yhteensovittamista ja valvontaa kehitetään siten, että valmius toimia erilaisissa kriisi- ja häiriötilanteissa paranee.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Pelastustoiminta ja varautuminen			
Tuotokset			
Pelastuslaitosten hälytysluonteisten tehtävien määrä, kpl, arvio, josta ¹⁾	103 754	100 000	100 000
— tulipaloista (pl. maastopalot) aiheutuvat tehtävät	10 055	9 500	9 500
— maastopaloista aiheutuvat tehtävät	2 008	2 300	2 300
— tarkistus- ja varmistustehtävät	31 666	30 000	30 000
— ensivastetehtävät (pl. sairaankuljetustehtävät)	22 655	21 700	21 700
— muut tehtävät	37 370	36 500	36 500
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika			
1. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta	58	57	50
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toimintavalmiusaika			
2. riskialueella ensimmäisen yksikön mukaan, % tavoitteesta	85	85	80

¹⁾ Pelastuslaitoksen eri tehtävätyypeille ei aseteta tavoitteita, vaan niiden kehitystä seurataan.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

Pelastusopiston koulutusjärjestelmä luo pohjan pelastustoimen ja hätäkeskusten henkilöstön osaamiselle ja valmiudet pelastusalan kansainvälisiin avunantotehtäviin. Tutkintoon johtavan koulutuksen opetussuunnitelmat rakennetaan työammattien kehitysnäkymien pohjalta niin, että ne muodostavat ammatillisesti etenevän jatkumon, jossa huomioidaan myös täydennyskoulutuksen tarpeet.

Pelastustoimen tutkimus- ja kehittämistoimintaa vahvistetaan verkostoitumalla muiden toimijoiden kanssa. Näin varmistetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan ja tutkimustiedon hyödynnettävyyttä koulutuksen, käytännön työn ja päätöksenteon tukena ja kehittämisessä.

Pelastustoimi	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tuotokset			
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään	45 544	42 480	46 080
Pelastusopiston tutkintojen määrä, kpl, vähintään	210	194	209
AMK-tutkintojen määrä, kpl	31	30	25
Panokset			
Momentin 26.30.01 henkilötyövuodet, josta	96,1	99	99
— Pelastusopiston henkilötyövuodet	96,1	99	99
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	10 672	11 058	11 089
Toiminnan tehokkuus			
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet	987	935	965
Pelastusopiston koulutettavapäivät/opettaja	1 457	1 379	1 423
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija-kohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	25 064	25 972	26 043
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen koulutettavapäivän hinta, euroa, enintään	139	155	143
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,2	3,08	3,08
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaiikat	4,5	5,0	5,0
Henkiset voimavarat			
Pelastusopiston henkilöstön määrä	101	103	103
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,4	3,45	-
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	5,7	6,5	6,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	16 497	15 852	19 752
Bruttotulot	4 195	2 938	3 755
Nettomenot	12 302	12 914	15 997
— Pelastusopisto	11 120	10 469	10 560
— Pelastustoimen päällystökoulutus	-	1 202	1 202
— Sisäministeriö	744	793	785
— Kansainvälinen pelastuspalvelu	438	450	450
— Pelastustoimen uudistus/ICT			3 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 512		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 282		

Pelastustoimen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	1 647	1 435	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	501	465	600
— osuus yhteiskustannuksista	619	835	650
Kustannukset yhteensä	1 120	1 300	1 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	527	135	250
Kustannusvastaavuus, %	147	110	120

Pelastustoimen tietojärjestelmämuutoksiin varataan vuodelle 2018 rahoitusta 3,0 milj. euroa. Järjestelmämuutokset toteutetaan noudattaen maakuntauudistuksen tietojärjestelmien kehittämiseen ja ylläpitoon liittyviä yleisiä määräyksiä ja ohjeita yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa. Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen maakuntien tietojärjestelmien ohjaamisesta, hallinnoinnista ja kehittämisestä. Periaatepäätöksessä linjataan eri toimijoiden vastuut ja tehtävät sekä periaatteet maakuntien tietojärjestelmäinvestointien rahoituksesta. Toimintojen kannalta välttämätön järjestelmien yhteensopivuus ja kokonaisuuden kustannustehokkuus varmistetaan yhteistoiminnassa ottaen huomioon muut maakuntien piirissä olevat tietojärjestelmät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hätäkeskuspäivystäjäkoulutusmäärän lisääminen	265
Pelastustoimen uudistus / tietohallinnon ja tietojärjestelmien uudistamisen suunnittelu ja toteuttaminen	3 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-17
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-7
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-1
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-64
Toimintameno säästö (HO 2015)	-80
Työajan pidentäminen (Kiky)	-5
Työnantajan eläkemaxun alentaminen (Kiky)	-8
Vuokrien indeksikorotus	7
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Yhteensä	3 083
2018 talousarvio	15 997 000
2017 talousarvio	12 914 000
2016 tilinpäätös	12 072 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 48 788 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö asettaa Hätäkeskuslaitokselle seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

Uuden hätäkeskustietojärjestelmän kehitystyötä ja käyttöönoton valmistelua jatketaan siten, että järjestelmä on käytössä kaikissa hätäkeskuksissa vuoden 2018 aikana. Hätäkeskuslaitos laatii vuoden 2018 aikana suunnitelman hätäkeskustietojärjestelmän jatkokehittämisestä vuosina 2018—2021.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien	
Hätäkeskustietojärjestelmän hankinta, lisävaltuus (2015 II LTA)			
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	1 022		1 022
Menot yhteensä	1 022		1 022
	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Hätäkeskuslaitos			
Tuotokset			
Ilmoitusten määrä, kpl, josta	3 670 000	3 750 000	3 750 000
— hätäpuhelujen määrä, kpl	2 633 000	2 750 000	2 750 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 760 000	1 760 000	1 760 000
Panokset			
Hätäkeskustoiminnan kokonaismenot, brutto, 1 000 euroa	52 290	52 495	51 323
Henkilötyövuodet	581	570	556
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/hätäkeskuspäivystäjä (pl. vuoromestarit)	8 300	8 650	8 900
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	8,7	9,3	9,3
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	12,9	12,9	12,9
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5)	3,64	3,4	3,4
Henkiset voimavarat			
Henkilöstön määrä	601	580	565
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,22	3,25	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	18,6	18	17

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	52 289	52 495	51 488
Bruttotulot	2 878	2 700	2 700
Nettomenot	49 411	49 795	48 788
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 503		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	19 522		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	2 880	2 700	2 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 668	1 301	1 301
— osuus yhteiskustannuksista	712	1 319	1 319
Kustannukset yhteensä	2 380	2 620	2 620
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	500	80	80
Kustannusvastaavuus, %	121	103	103

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erica-tietojärjestelmä (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-310
Häke-uudistukseen liittyvien vuokravastuiden omavastuuosuuden poistuminen	58
Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-17
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-7
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	14
Palkkaliukumasäästö	-66
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-9
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-240
Toimintameno säästö (HO 2015)	-150
Työajan pidentäminen (Kiky)	-22
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-54
Vuokrien indeksikorotus	12
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-16
Yhteensä	-1 007

2018 talousarvio	48 788 000
2017 talousarvio	49 795 000
2016 tilinpäätös	52 430 000

20. *Erityismenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 406 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen sekä ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta Finavialle

2) pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä avustamiseen sekä asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähyystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	706 000
2) Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
3) Metsäpalojen tähyystoiminta	600 000
Yhteensä	2 406 000
2018 talousarvio	2 406 000
2017 talousarvio	2 406 000
2016 tilinpäätös	2 110 147

(43.) *Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirto momentille 28.70.40)	-8 100
Yhteensä	-8 100
2017 talousarvio	8 100 000
2016 tilinpäätös	8 100 000

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä.

Sisäministeriö vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton yleisestä kehittämisestä, suunnittelusta, ohjauksesta, seurannasta ja yhteensovittamisesta.

Sisäministeriö huolehtii Maahanmuuttoviraston toimintaedellytyksistä. Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita, vastaa turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton käytännön toiminnan ohjauksesta ja suunnittelusta, säilöönottoyksiköiden käytännön toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjauksesta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto ylläpitää ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää (UMA) ja tuottaa tietoja viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille. Turvapaikanhakijoiden vastaanottopalvelut tuotetaan osana Maahanmuuttovirastoa toimivassa valtion vastaanottokeskuksessa sekä ostopalveluina.

Maahanmuuttoa kuvaavat tunnusluvut	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Suomessa asuvat ulkomaalaiset ¹⁾	243 693	263 000	280 000
Maahanmuutto/ulkomaalaiset ²⁾	24 688	26 000	26 000
Nettomaahanmuutto/ulkomaalaiset ²⁾	19 902	18 000	18 000
Suomen kansalaisuuden saaneet/vuosi ³⁾	9 375	8 500	9 700

¹⁾ Vuosi 2016: Tilastokeskus/Väestörakenne 2016. Vuodet 2017 ja 2018: SM:n arvio, jossa otettu huomioon mm. Tilastokeskuksen vuoden 2017 väestön ennakkotilastot ja turvapaikanhakijoiden määrän kasvun vaikutukset.

²⁾ Vuosi 2016: Tilastokeskus/Muuttoliike. Vuodet 2017 ja 2018: SM:n arvio, jossa otettu huomioon mm. Tilastokeskuksen vuoden 2017 väestön ennakkotilastot ja turvapaikanhakijoiden määrän kasvun vaikutukset.

³⁾ Taulukossa on esitetty Suomen kansalaisuuden hakemuksesta tai ilmoituksesta saaneiden henkilömäärä. Momentin 26.40.01 perusteluissa oleva taulukko kuvaa Maahanmuuttovirastossa vireille tulevien ja ratkaistujen hakemusten määrää. Samassa hakemuksessa voi olla useita henkilöitä.

Maahanmuuttopolitiikka

Suomen maahanmuuttopolitiikka perustuu hallitusohjelman linjauksiin, hallituksen maahanmuuttopoliittisiin toimenpiteisiin ja turvapaikkapoliittiseen toimenpideohjelmaan.

Vaikutetaan siihen, että EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan muutokset tapahtuvat unionin ja jäsenmaiden yhteisen edun mukaisesti perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. EU:n yhteisessä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa tapahtuvassa lainsäädännön uudistamisessa Suomi huolehtii kansallisten etujen huomioon ottamisesta.

Keskeiset strategiset tavoitelinjaukset ovat:

— Edistämme Suomen työllisyyttä ja julkistaloutta vahvistavaa, huoltosuhdetta kohentavaa sekä talouden kansainvälistymistä edistävää työperusteista maahanmuuttoa. Lievennämme EU-alueen ulkopuolisen työvoiman tarveharkintaa, kun se on työllisyyden ja julkistalouden kannalta perusteltua, mahdollistaen yritysکوhtaisesti erityisosaajien työllistämisen nopeuttamisen, alueellisen ja alakohtaisen työvoiman turvaamisen sekä käytännön prosessien helpottamisen

— Osallistumme kansainväliseen taakanjakoon pitämällä kiintiöpakolaisten määrän ainakin viime vuosien tasolla

— Nopeutamme viranomaisprosesseja turvapaikkahakemusten käsittelyssä, teemme päätökset palauttamisineen viipymättä ja torjumme väärinkäytöksiä

— Nopeutamme törkeisiin rikoksiin syylistyneiden, rikoksen uusijoiden ja yleiselle järjestykselle vaarallisten ulkomaalaisten maasta poistamista.

Maahanmuuttopolitiikan toteutusta ohjaavien hallituksen kannanottojen mukaisesti maahanmuuttopolitiikassa tehtävät muutokset tapahtuvat hallitusti ja tavoitteellisesti. Maahanmuuttopolitiikassa otetaan huomioon kansainvälisessä tilanteessa ja EU-lainsäädännössä tapahtuvat muutokset.

Hallituksen turvapaikkapolitiittisen toimenpideohjelman mukaisesti Suomi varautuu yhdessä EU- ja Pohjoismaiden kanssa muuttuneeseen turvapaikanhakijatilanteeseen kestävästi. Huolehditaan siitä, että tilanteeseen vastataan ennakoivasti ja hallitusti. Pitkän ajan näkymä edellyttää, että hallittu maahanmuutto on kasvua, innovaatioita, uusia työpaikkoja ja taloudellista vakautta edistävä tekijä.

Tavoitteena on, että maahanmuuttohallinto kykenee vastaamaan lakisääteisiin käsittelyaikatavoitteisiin maahanmuuton lupahakemusten käsittelyssä. Maahanmuuttovirasto on turvapaikkaprosessin päävastuullinen omistaja turvapaikka-asioita koskevien tehtävien keskittyä poliisilta Maahanmuuttovirastoon. Muutos yksinkertaistaa turvapaikkaprosessin tehostamisen toteutusta. Tavoitteena on kehittää edelleen turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan kustannustehokkuutta. Toiminnan kehittämisessä hyödynnetään täysimääräisesti EU:n turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) mahdollisuuksia.

Sisäministeriön hallinnonalan viranomaisten (Maahanmuuttovirasto, poliisi, Rajavartiolaitos) operatiivista yhteistyötä ulkomaalaisten maahantuloon ja maassa oleskeluun liittyen hyödynnetään ja kehitetään aktiivisesti.

Lupahallinnon tuottavuutta parannetaan. Kehitetään edelleen ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää (UMA), jotta pystytään tarjoamaan kattavasti lupaprosesseihin liittyvät sähköiset asiointipalvelut hakija-asiakkaille sekä automatisoidaan mahdollisuuksien mukaan lupaprosesseja.

Maahanmuutto

Laillisia maahanmuuttokanavia kehitetään EU:n lainsäädäntöä koskeviin muutoksiin liittyen. Maahantuloon liittyvää viranomaisyhteistyötä vahvistetaan. Oleskelulupajärjestelmän kehittämisessä tavoite on menettelyn selkeyttäminen. Työvoiman maahanmuuton osalta on tärkeää vastata oikea-aikaisesti työmarkkinoiden tarpeisiin, jolloin käsittelyaikoihin kohdistuu erityinen huomio.

Työntekijän oleskelulupajärjestelmää kehitetään hallitusohjelmassa linjatulla tavalla. Lupatoiminnalla on erittäin tärkeä merkitys työehtojen ennakkovalvonnassa. Jälkivalvonnassa kyse on käytännössä pitkälti poliisin ja työsuojeluhallinnon tarkastustoiminnan resursseista ja niiden kohdentamisesta.

Yrittäjien maahanmuuttoa helpotetaan kehittämällä oleskelulupalainsäädäntöä. Myös muutoin oleskelulupaprosessia sujuvoitetaan. Kausityöntekijöitä ja yritysten sisällä siirtyviä henkilöitä koskevien lakien mahdollisuudet viranomaisyhteistyöhön ja sähköiseen hakemuskäsittelyyn otetaan käyttöön. Maahanmuuttovirasto myöntää suoraa entistä useamman luvat ja näiden lupien käsittelyajat ovat tuntuvasti TE-toimistojen osapäättöstä edellyttäviä lupia lyhyemmät.

Yhteistyötä opetushallinnon kanssa jatketaan EU:n ulkopuolelta tulevien ulkomaalaisten opiskelijoiden maahantuloon liittyen. Väärinkäytösten määrä tulee pitää pienenä. Opiskelupaikkojen kohdentamisessa tulisi ottaa huomioon ne alat, joilla mahdollisesti esiintyy ulkomaisen työvoiman tarvetta tulevaisuudessa. Tämä vaatii myös kotimaisten kielten opintojen lisäämistä opiskelun aikana.

EU:n perheen yhdistämisdirektiivin mukaisesti kansainvälistä ja tilapäistä suojelua saavien perheenjäseniltä edellytetään tietyin poikkeuksin turvattua toimeentuloa perheenmuodostamisajankohdasta riippumatta, jotta perheenyhdistämishakemus voidaan hyväksyä.

Toteutetaan laittoman maahantulon vastaista toimintaohjelmaa. Ongelmina laittoman maahanmuuton lisääntyessä ovat ihmissalakuljetuksen lisääntymisen ohella laittoman työnteon ja ihmiskaupan sekä muun eriaistaisen hyväksikäytön ja laittoman maassa oleskelun lisääntyminen. Tehostetaan viranomaisyhteistyötä laittoman maahantulon ja maassa oleskelun torjunnassa sekä huolehditaan tarvittavan lainsäädännön kehittämisestä. Keskeisiin maahanmuuttomaihin pyritään sijoittamaan maahanmuuton yhdyshenkilöitä. Laittoman maahanmuuton ongelmat näkyvät osaltaan myös lieveilmiöiden lisääntymisenä pidempiaikaisen maassa oleskelun tilanteissa henkilöiden jäädessä kotouttamistoimien ja yhteiskunnan palvelujen ulkopuolelle. Tehokas laittoman maahanmuuton torjunta ehkäisee näistä ongelmista yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia. Palauttamispolitiikkaa tehostetaan erityisesti jatkamalla ja kehittämällä laittomasti oleskelevien ja kielteisen päätöksen saaneiden henkilöiden tehokasta palauttamista EU-yhteistyön tukemana, pyrkimällä uusiin palautusta koskeviin yhteistyöpöytäkirjoihin ja EU-takaisinotto sopimuksiin sekä nopeuttamalla rikoksiin syyllistyneiden maasta poistamista.

Maahanmuuttovirasto vastaa ulkomaalaislupahakemusten vastaanottamisesta ja käsittelystä. Varmistetaan lupa-asioiden sujuvuus, resurssien riittävyys sekä asiakaspalvelun ja alueellisen toimipisteverkoston toimivuus. Hakemusten käsittelyssä noudatetaan säädettyjä enimmäiskäsittelyaikoja. Lupamaksujen kohtuullisuus turvataan prosesseja kehittämällä.

Kansainvälinen suojelu

Turvapaikanhakijoiden määrää on vaikea ennustaa. Ennusteen mukaan turvapaikanhakijoiden määrä jäisi pysyvästi korkeammalle tasolle kuin mitä se oli ennen vuotta 2015. Vuonna 2015 koetun kaltaiseen turvapaikanhakijoiden määrän äkilliseen ja nopeaan kasvuun on myös varauduttava.

Seurataan turvapaikkamenettelyä ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa koskevien säännösten toimivuutta ja valmistellaan mahdolliset lain muutokset. Kehitetään edelleen eri viranomaisten välistä yhteistyötä turvapaikkaprosessin tehostamiseksi ja nopeuttamiseksi.

Osallistutaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen ja EU-jäsenvaltioiden yhteistyöhön sen toimeenpanemiseksi käytännössä. Lainsäädännön kehittämisen ohella tiivistetään jäsenvaltioiden turvapaikkaviranomaisten välistä käytännön yhteistyötä erityisesti tukemalla Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO) toimintaa ja osallistumalla yhteistyöhön muiden keskeisten EU:n virastojen kanssa. Asetusehdotus EU:n turvapaikkavirastosta (COM(2016) 271) sisältää jäsenmaiden velvoitteen osoittaa asiantuntijoita viraston operaatioiden käyttöön nopealla aikataululla. Viraston käyttöön suunnitellaan perustettavan 500 asiantuntijan nopean toiminnan reservipooli, johon jäsenmaiden on osoitettava ennalta määrätty määrä asiantuntijoita. Maahanmuuttoviraston kohdalla tämän arvioidaan tarkoittavan kahdeksaa henkilötyövuotta.

Turvapaikkapolitiikan kehittämisessä vahvistetaan johdonmukaisuutta eri maahanmuuton politiikkalohkojen, kuten rajavalvonnan, laittoman maahanmuuton torjunnan ja palautuspolitiikan kanssa.

Kiintiöpakolaishallinnon toimeenpanoa jatketaan uudelleensijoittamalla Suomeen kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ulkomaalaisia (ulkomaalaislaki 301/2004 90 §). Uudelleensijoittamisen perusteet (voimavarat kiintiöpakolaisten ottamiselle ja kiintiöpakolaisten määrä) vahvistetaan vuosittain valtion talousarviossa. Vuoden 2018 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Määrärahoissa on otettu huomioon EU:n uudelleensijoittamista koskevien sitoumusten ja EU:ssa päätettyjen turvapaikanhakijoiden sisäisten siirtojen velvoitteet. Suomi on toteuttanut Euroopan unionissa sovittuja turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja.

Hallinnonalalla hyödynnetään EUSA-rahastojen kautta saatavissa olevaa osarahoitusta täysimääräisesti.

Turvapaikanhakijoiden vastaanotto

	2016 ¹⁾	2017 arvio	2018 arvio
Vastaanottokeskusten paikkaluku yhteensä²⁾	16 308	12 005	7 150
— valtion vastaanottokeskukset	700	700	700
— yksityisen, kunnan tai järjestön ylläpitämät keskukset	15 538	11 195	6 340
— säilöönottoyksikkö	70	110	110
— käyttöaste keskimäärin %	87	97	90
Ryhmäkotien ja tukiasuntojen paikkaluku yhteensä	844	338	150
— ryhmäkodit	357	98	63
— tukiasunnot	487	240	87
— käyttöaste keskimäärin %	87	70	90

¹⁾ Vuoden lopun tilanne: ei keskiarvo (luvussa ei ole mukana yksityismajoituksessa olevia)

²⁾ Vastaanottokeskusten paikkaluvut tarkistetaan vuoden 2017 lopussa, 2018 arvio tehty keväällä 2017.

Vastaanottopalvelujen saajat	2016	2017 arvio	2018 arvio
Keskimäärin vastaanoton piirissä olevia / henkilöä / vuosi	25 100	15 750	9 500
— Vastaanottokeskuksiin majoitettuja	20 606	13 515	8 400
— Alaikäisiä yksintulleita	1 894	270	250
— Säilöön otetut ulkomaalaiset	50	80	80
— Yksityismajoituksessa	2 550	1 885	770
Vastaanoton kustannukset / euroa / vuosi	2016 tilinpäätös	2017 talousarvio	2018 arvio
Vastaanoton kokonaiskustannukset	619 105 182	260 609 000	190 978 000
Vastaanottokeskusten kokonaiskustannukset	602 178 695	251 509 000	167 803 000
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus / hlö	16 998	17 000	19 200
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa / hlö	52 206	61 000	53 200
— alaikäisen kustannus tukiasunnossa / hlö	39 986	33 000	41 100
— säilöön otetun kustannus / hlö	63 894	51 000	64 400
— yksityismajoituksen kustannukset	11 450 963	4 080 700	8 500 000
— yksityismajoituksen kustannus / hlö	7 206	6 300	8 500
Lasten edustaminen	894 320	200 000	125 000
Vapaaehtoinen paluu	-	5 800 000	6 800 000
Pakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	855 941	900 000	900 000
Muut maahantuloon liittyvät menot ¹⁾	15 176 226	2 200 000	15 350 000

¹⁾ Tulkkaus- ja käännöspalkkiot, Maahanmuuttoviraston ulkopuolella suoritettavat turvapaikkapuhuttelut, DNA-testit, kielianalyysit ja oikeuslääketieteelliset testit sekä sähköiset palvelut (Umarek).

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 49 395 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita hyödyntäen ja kehittäen ulkomaalaisasioiden sähköistä asiankäsittelyjärjestelmää viranomaisten ajantasaisena asianhallinta- ja tietopalvelurekisterinä. Virasto tuottaa ajankohtaista tietoa maahanmuutto- ja kansalaisuusasioista. Virasto vastaa turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton käytännön toiminnan ohjauksesta ja suunnittelusta, säilöönottoyksiköiden käytännön toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta sekä ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjauksesta.

Sisäministeriö asettaa Maahanmuuttovirastolle alustavasti seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet:

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset			
Tuotokset			
Päätökset	96 739	126 750	122 950
Panokset			
Toimintamenot (1 000 €)			
Maahanmuuttovirasto	55 476	63 735	35 640
Valtion vastaanottokeskukset	11 856	12 528	13 755
Henkilötyövuodet	903,7	832	700
Maahanmuuttovirasto	769,7	690	558
Valtion vastaanottokeskukset	134	142	142
Tehokkuus			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (pääöstä/Maahanmuuttoviraston htv)	124	174	183
— taloudellisuus (nettomenot €/pääös)	573	300	300
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	54	91	91

Nopea ja oikeusvarma päätöksenteko

Vireille tulleiden hakemusten läpivientiajat lyhenevät. Perheen yhdistämishakemusten käsittely-aika on enintään yhdeksän kuukautta. Asiakkaiden oikeusturva säilyy hyvänä. Henkilö- ja teknisiä resursseja käytetään joustavasti ja tehokkaasti. Päätöksentekoprosessit ovat laadullisesti mitattavia sekä läpinäkyviä, ohjaavia ja rutiiniväisiä säästäviä. Soveltamiskysymykset linjataan sisäisellä ohjeistuksella.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2016—2018

	2016 toteutuma Vireille tulevat		2017 ennuste Vireille tulevat		2018 tavoite Vireille tulevat	
		Ratkaistut		Ratkaistut		Ratkaistut
Maahanmuutto yhteensä	26 414	23 159	83 000	83 000	82 000	82 000
— työntekijän oleskelulupa	7 445	7 080	7 300	7 300	7 300	7 300
— opiskelijan oleskelulupa	7 161	7 020	7 000	7 000	6 000	6 000
— muut oleskeluluvat (sis. kv. suojelu)	10 579	7 855	13 000	13 000	13 000	13 000
— joista kv. suojelua saaneen perheenjäsen	1 675	1 503	3 000	3 000	3 000	3 000
— oleskeluluvan uusiminen (jatkoluvat ja pysyvät)	-	-	35 000	35 000	35 000	35 000
— muut oleskeluluvat	886	861	700	700	700	700
— voimassa olevaa oleskelulupaa koskevat asiat (peruutukset ja kortin uusimiset)	343	343	8 000	8 000	8 000	8 000
— EU-kansalaisten ja heidän perheenjäsenten rekisteröiminen	-	-	12 000	12 000	12 000	12 000
Maasta poistaminen¹⁾	26 497	22 200	10 500	10 500	10 500	10 500

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2016—2018

	2016 toteutuma Vireille tulevat	Ratkaistut	2017 ennuste Vireille tulevat	Ratkaistut	2018 tavoite Vireille tulevat	Ratkaistut
Kansainvälinen suojelu yhteensä	18 902	36 660	20 750	19 150	20 750	16 350
— turvapaikkahakemukset	5 658	28 252	7 000	10 800	7 000	8 000
— kiintiöpakolaiset	750	750	750	750	750	750
— matkustusasiakirjat	7 172	7 172	7 000	7 000	7 000	7 000
— muut	5 322	486	6 000	600	6 000	600
Kansalaisuus yhteensä	13 392	13 469	14 100	14 100	14 100	14 100
— kansalaisuushakemukset	11 130	11 316	12 000	12 000	12 000	12 000
— kansalaisuusilmoitukset	788	772	900	900	900	900
— muut kansalaisuusasiat	1 474	1 381	1 200	1 200	1 200	1 200
Yhteensä	85 205	95 488	128 350	126 750	127 350	122 950

¹⁾ sis. karkottaminen, kielteiseen lupapäätökseen liittyvä käännyttäminen sekä rikosperusteinen käännyttäminen, maahantulo-kielto

Käsittelyaika keskimäärin (vrk)

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Maahanmuutto			
— työntekijän oleskelulupa (sis. TE-toimiston osapäätöksen)	119	90	90
— oleskelulupa, opiskelija	27	30	30
Kansainvälinen suojelu, kokonaiskäsittelyaika ilman muutoksenhakua			
— turvapaikka	261	150	120
Kansalaisuushakemukset, kokonaiskäsittelyaika			
— kansalaisuushakemukset	324	280	270
Ratkaistut/vireille tulleet (%)	115	100	100

Maahanmuuttohallinnon prosessien sähköistäminen

Maahanmuuttohallinnon kaikkien viranomaisten sähköistä asianhallintajärjestelmää (UMA) käytetään tehokkaasti ja sen ylläpidosta huolehditaan. Sähköisten palvelujen käyttöä laajennetaan ja samalla nopeutetaan prosessien kulkua automatisoinnin mahdollisuuksia hyödyntäen. Järjestelmän toimintoja kehitetään vuosina 2016—2019 nostamalla järjestelmän digitalisaatio-, automaatio- ja itsepalvelutasoa.

*Henkisten voimavarojen hallinta***Henkiset voimavarat, Maahanmuuttovirasto**

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Henkilötyövuodet	769,7	690	558
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	7,8	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,5	3,52	3,53

Henkiset voimavarat, Valtion vastaanottokeskukset

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Henkilötyövuodet	134	142	142
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	8,6	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,6	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	77 206	75 158	63 395
Bruttotulot	9 557	14 500	14 000
Nettomenot	67 649	60 658	49 395
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 549		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 686		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 142	14 000	14 000
Tuotot yhteensä	8 142	14 000	14 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	7 414	7 322	7 900
— osuus yhteiskustannuksista	7 565	8 078	8 000
Kustannukset yhteensä	14 979	15 400	15 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 837	-1 400	-1 900
Kustannusvastaavuus, %	54	91	88

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Joutsenon vo-keskuksen säilöönoton tilapäinen lisäkapasiteetti	-981
Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 000
Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	2 000
Turvapaikkahakijamäärän aiheuttama lisäresurssitarve	-9 900
Vapaaehtoisen paluun matka- ja paluuavustuksen määrärahat	-1 000
Vapaaehtoisen paluun matka- ja paluuavustukset (siirto momentilta 26.40.22)	1 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-44
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-17

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomarahojen alentaminen (Kiky)	6
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-13
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-116
Toimintameno säästö (HO 2015)	-120
Työajan pidentäminen (Kiky)	-27
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-51
Vuokrien indeksikorotus	16
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-16
Yhteensä	-11 263

2018 talousarvio	49 395 000
2017 talousarvio	60 658 000
2016 tilinpäätös	83 786 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 137 594 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanotto- ja järjestelykeskusten perustamis- ja ylläpitokustannusten sekä palveluntuottajalle vastaanottopalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen, ilman kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa olevan ihmiskaupan uhrin auttamisesta aiheutuvien kulujen korvaamiseen vastaanottorahaa lukuun ottamatta ja alaikäisen, jolla ei ole oleskelulupaa Suomessa, edustajan palkkion maksamiseen sekä kansainvälistä suojelua hakevien yleisen oikeudellisen neuvonnan kustannuksiin

2) säilöönottotyksiköstä annetun lain (116/2002) 3 luvun mukaisen toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen säilöön otetuille ulkomaalaisille käyttörahaa lukuun ottamatta

3) vastaanottopalveluna järjestettyyn työ- ja opintotoimintaan osallistuvien henkilöiden vastaanottolain 30 §:n mukaisten tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutusten sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

4) vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja vastaanottotoiminnan kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin

5) turvapaikkatutkinnan ja -puhuttelujen tulkkaus-, käännös- ja kuljetusmenoihin

6) Maahanmuuttoviraston toimipisteiden ulkopuolella suoritettavien turvapaikkapuhuttelujen matkakustannusten, perhesiteen selvittämiseksi tehtävien DNA-testien ja oikeuslääketieteellisten testien kustannuksiin sekä kotipaikan tai kansalaisuuden selvittämiseksi tehtävien kielianalyysien kustannuksiin

7) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 86 §:n mukaisesti kiintiöpakolaisten ja heidän perheenjäsentensä maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta (kulttuuriorientaatiosta) sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Vuoden 2018 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevien ja tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalvelut järjestää vastaanottokeskus vastaanottolain (746/2011) 13 §:n nojalla. EU:ssa sisäisesti siirrettävien turvapaikanhakijoiden vastaanottopalvelut järjestetään vastaanottolain mukaisesti. Laajamittaisen maahantulon yhteydessä vastaanottopalvelut järjestetään vastaanottolain 12 §:n mukaisesti. Maahanmuuttovirasto sopii kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen tai säätiöiden kanssa vastaanottopalvelujen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta.

Majoituskapasiteetti pyritään mitoittamaan siten, että kapasiteetti vastaa majoitustarvetta. Vastaanottoyksiköiden majoituspaikkojen käytössä pyritään 90 prosentin käyttöasteeseen. Vastaanottokeskusten ylläpidon ja palveluiden tuottamisessa pyritään kustannustehokkuuteen mm. majoitusvuorokauden hinnassa.

Vastaanottolain 6 §:ssä säädetään erityistarpeiden huomioon ottamisesta hakemuksen käsittelyn ajan ja lisäksi vastaanottolain 19 §:ssä täydentävästä vastaanottorahasta kattamaan erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia tarpeelliseksi harkittuja menoja.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään muun muassa, täyttyvätkö perheen yhdistämisen edellytykset perheen yhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahanmatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palvelujen ostot/kuntien, kuntayhtymien, järjestöjen ja yhteisöjen vastaanotto-	
keskukset (sis. alv)	89 914 000
Valtion vastaanottokeskusten menot	31 430 000
— palvelujen ostot	8 380 000
— terveydenhuolto	22 372 000
— muut menot	678 000
Vastaanottomenot yhteensä	121 344 000
Muut maahantuloon liittyvät menot	15 350 000
Pakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	900 000
Yhteensä	137 594 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvapaikanhakijamääräarvion lasku 7 000:een	-30 000
Turvapaikanhakijoiden ja vastaanottokeskusten kokonaismäärän lasku	-57 750
Yhteensä	-87 750

2018 talousarvio	137 594 000
2017 talousarvio	225 344 000
2016 tilinpäätös	529 814 155

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin
- 2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vapaaehtoisesta paluusta säädetään ulkomaalaislain 147 a §:ssä. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava.

Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Matka- ja muut avustukset	5 000
Ostopalvelut	1 800
Yhteensä	6 800

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vapaaehtoisen paluun matka- ja paluuavustukset (siirto momentille 26.40.01)	-1 000
Vapaaehtoisesti palaavien määrän kasvu	2 000
Yhteensä	1 000

2018 talousarvio	6 800 000
2017 I lisätalousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	5 800 000

63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 584 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanottoraha	
— Täysi vastaanottoraha	28 015 000
— Vastaanottoraha	4 110 000
— Lasten vastaanottoraha	8 220 000
Täydentävä vastaanottoraha	4 790 000
Käyttöraha	1 330 000
Toimeentulotuki	119 000
Yhteensä	46 584 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toiminnan arvonlisäverovelvollisuus	7 000
Uusien turvapaikanhakijoiden määrän väheneminen	-7 816
Vastaanoton piirissä olevien määrän nousu (keskimäärin 9 500 henkilöä)	10 400
Yhteensä	9 584
2018 talousarvio	46 584 000
2017 I lisätalousarvio	14 900 000
2017 talousarvio	37 000 000
2016 tilinpäätös	77 618 884

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen sotilaallinen toimintaympäristö on muuttunut aiempaa epävakammaksi. Kansainvälinen turvallisuustilanne on heikentynyt ja sotilaalliset jännitteet Pohjois-Euroopassa sekä Itämeren alueella ovat lisääntyneet Krimin valtauksen ja Itä-Ukrainan konfliktin seurauksena. Osana tätä kehitystä Itämeren alueen ja Pohjoiskalotin sotilasstrateginen merkitys on kasvanut. Itämeren alueen valtiot ovat reagoineet turvallisuusympäristön muutoksiin parantamalla asevoimiensa valmiutta nostamalla puolustusbudjettejaan ja lisäämällä puolustusmateriaalihankintoja. Sotilaallinen toiminta Itämeren alueella on lisääntynyt.

Itämeren alueen kehityksen kannalta keskeistä on Venäjän pyrkimys palauttaa suurvalta-asemansa. Se on osoittanut kykenevänsä tekemään nopeasti strategisia päätöksiä ja käyttämään koordinoitusti sotilaallista voimaa ja muita keinoja tavoitteidensa saavuttamiseksi. Venäjä uudistaa jatkuvasti asevoimiensa kalustoa ja toimintatapoja. Kehittämisen painopisteinä ovat korkea valmius, strateginen liikkuvuus, voiman projisointikyky, ilma- ja avaruuspuolustus sekä informaatio- ja kybersodankäyntikyky.

Vastauksena Venäjän toimintaan Nato kehittää sotilaallista pelotetta ja puolustuskyyä Euroopassa. Nato on lisännyt kollektiiviseen puolustukseen keskittyvää harjoitustoimintaa ja kehittää sotilaallista valmiuttaan. Naton läsnäolo Itämeren alueella lisääntyy.

Euroopan unioni pyrkii vahvistamaan puolustusulottuvuutta ja varautuu laaja-alaisten uhkien torjuntaan. Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lauseke (artikla 42.7) lisää unionin jäsenmaiden välisen puolustusyhteistyön kehittämismahdollisuuksia. Valtaosa Euroopan unionin jäsenmaista nojaa Natoon oman alueensa sotilaallisen puolustuksen varautumisjärjestelyissä.

Sodankäynnin kehityspiirteinä on keinovalikoiman laajentuminen. Informaationsodankäynti, erikoisjoukkojen käyttö sekä kybervaikuttaminen ovat olennainen osa toimijoiden keinovalikoimaa ja näiden yhdistelmiä. Sodan alkamishetken tunnistaminen ja erityisesti ennakoiminen vaikeutuvat. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaaminen, kriisinsietokyky ja huoltovarmuus sekä puolustusyhteistyö korostuvat toimintaympäristön muutoksessa.

Sotilaallista voimankäyttöä Suomea vastaan tai sillä uhkaamista ei voida sulkea pois. Suomen puolustuskyyyn ensisijaisena päämääränä on muodostaa ennaltaehkäisevä kynnys sotilaalliselle

voimankäytölle ja sillä uhkaamiselle sekä kyky torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Tulevien vuosien osalta haasteena säilyy se, että sotilaallisten kriisien ennakkovaroitusaika on lyhentynyt samalla kun sotilaallisen voimankäytön mahdollisuus Itämeren alueella on lisääntynyt.

Suomen puolustaminen edellyttää kykyä toimia maa-, meri-, ilma- ja kybertoimintaympäristöissä. Erityisiä puolustuskyvyn kehittämisvaatimuksia ovat tiedustelukyky, valmius toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa, kyky selviytyä kauaskantoisten asejärjestelmien vaikutuksilta sekä kattava kyberpuolustuskyky. Turvallisuustilanteen muutokset edellyttävät nopeaa ja joustavaa reaktio- ja päätöksentekokykyä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Suomen puolustus perustuu yleiselle asevelvollisuudelle ja koko maan puolustamiselle. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi harjoittaa aktiivista ulkopolitiikkaa, vahvistaa maamme puolustuskykyä ja tiivistää kansainvälistä turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä. Puolustuksen uskottavuudesta huolehditaan kaikissa olosuhteissa ja sitä kehitetään vastaamaan toimintaympäristön kasvaneita vaatimuksia. Turvallisuustympäristön muutoksen arvioidaan olevan pitkäkestoinen.

Puolustuksen ennaltaehkäisykyky perustuu toimintaympäristöön suhteutettuun valmiuteen ja torjuntakykyyn. Suomi varautuu sotilaallisten uhkien torjuntaan ylläpitämällä nykymuotoista, suorituskykyisiin asejärjestelmiin ja laajaan reserviin perustuvaa puolustusratkaisua. Suomen puolustaminen edellyttää toimintaympäristöön suhteutettua maa-, meri- ja ilmapuolustuksen sekä niitä tukevien yhteisten suorituskykyjen muodostamaa kokonaisuutta sekä kykyä ottaa vastaan kansainvälistä apua. Puolustuksen ylläpidon ja kehittämisen painopisteet ovat kaikkien puolustushaarojen valmiuden kehittäminen, käytöstä poistuvien suorituskykyjen korvaaminen sekä tiedustelu, kyberpuolustus ja kaukovaikuttaminen.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimmät osatekijät ovat Suomen laissa hallinnonalalle säädetyt tehtävät sekä hallitusohjelman, valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä puolustuselonteon ja Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausten ja niissä asetettujen tavoitteiden toteuttaminen.

Valtioneuvoston hyväksymiin valtion taloutta ja toimintapolitiikkaa koskeviin linjauksiin perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

- *Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka*
- *Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky*
- *Turvallinen yhteiskunta*
- *Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen.*

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan puolustusministeriössä itsearviointina hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arvioinnin perustana on toimintavuoden toteuma suhteessa pitkän aikavälin tavoitetilään, jossa lähtökohtana on toimintaympäristöön suhteutettu valmius ja torjuntakyky.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Puolustusministeriön hallinnonalalla sitoudutaan edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta kaikessa päätöksenteossa huomioiden hallinnonalan erityispiirteet sekä varusmieskoulutuksen osalta lisääntyvä maahanmuutto. Tarkoituksena on jatkaa sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista lainsäädäntötyössä ja hankkeissa sekä toiminnan ja talouden ohjauksessa.

Kirjanpitoyksiköissä ylläpidetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia. Tavoitteena on edistää tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen työympäristön ja johtamisen kehittymistä korjaamalla tai poistamalla epätasa-arvoon tai syrjintään johtavia toimintatapoja. Toiminnassa seurattavia kohteita eri työntekijä- ja ikäryhmät huomioiden ovat muun muassa palkkaus, urasuunnittelu, koulutus, poissaolot, työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen, työpaikkakiusaaminen sekä häirintä ja syrjintä eri muodoissa. Toteutumista seurataan henkilöstön työilmapiiri- ja asevelvollisten loppukyselyillä. Naisten hakeutumista sotilastehtäviin ja vapaaehtoiseen asepalvelukseen edistetään.

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan kansallisen toimintaohjelman periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden näkökulmat sisällytetään sotilaalliseen kriisinhallintatoimintaan jo koulutusvaiheessa. Tavoitteena on, että naisten osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 % ja gender-neuvonantajien sekä -yhdyshenkilöiden määrää lisätään. Puolustushallinto on mukana NORDEFKO-yhteistyössä kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärän väheneminen noin 70 henkilötyövuodella johtuu pääosin Puolustusvoimien henkilöstösuunnittelun perusteena käytetystä, edellisvuotta alhaisemmasta tehtävien täyttöasteesta sekä Puolustushallinnon rakennuslaitoksen henkilöstömäärän vähenemisestä.

Kestävä kehitys

Puolustusministeriö liittyi kansalliseen kestävä kehityksen sitoumukseen 2015 ”Suomi, jonka haluamme 2050” antamalla oman kestävä kehityksen sitoumuksensa ”Vakautta ja turvallisuutta kestävästi”.

Puolustusvoimat pyrkii tavoittamaan asevelvolliset tehokkaammin ennen kutsuntoja ja varusmiespalveluksen aloittamista. Tavoitteena on, että asevelvollisten osaamisesta, terveydentilasta ja palveluskelpoisuudesta muodostuisi entistä parempi käsitys jo ennen palveluksen aloittamista.

Puolustusvoimat jatkaa pitkän aikavälin ympäristösuunnitelman toimeenpanoa. Puolustushallinnon johtama kansainvälinen raportti julkaistaan ampuma- ja harjoitusalueiden parhaista ympäristökäytännöistä. Puolustusvoimat parantaa tilojensa energiatehokkuutta sekä lisää uusiutuvien ja kotimaisten energialähteiden osuutta energiankulutuksessa. Materiaalitehokkuutta parannetaan muun muassa kehittämällä räjähdevarastointia.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
27.10.01 <i>Puolustusvoimien toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
— tilausvaltuus	199,7	166,4
27.10.18 <i>Puolustusmateriaalihankinnat</i> (siirtomääräraha 5 v)		
— tilausvaltuus	501,0	1 597,1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	301 915	381 683	388 977	7 294	2
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 200	14 710	14 085	-625	-4
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	2 875	2 875	—	0
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	283 840	364 098	372 017	7 919	2
10. Sotilaallinen maanpuolustus	2 463 356	2 396 133	2 425 960	29 827	1
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 899 710	1 914 331	1 941 231	26 900	1
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	559 617	475 173	478 100	2 927	1
19. Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi (siirtomääräraha 3 v)	2 000	4 600	4 600	—	0
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	2 029	2 029	2 029	—	0
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	35 797	51 903	57 034	5 131	10
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	35 761	51 893	57 024	5 131	10
95. Kurssivaihtelut (arvio-määräraha)	36	10	10	—	0
Yhteensä	2 801 068	2 829 719	2 871 971	42 252	1
Henkilöstön kokonaismäärä	12 660	12 830	12 760		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa:

PUOLUSTUSMINISTERIÖ

Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonalansa ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisten tukemisen ja sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden yhteensovittamisesta. Toiminnan painopisteenä on 2020-luvun sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaaminen osana kokonaisturvallisuutta.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Puolustusministeriölle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitetyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä puolustusselonteon linjausten toimeenpano hallinnonalalla
- puolustuskyvyn pitkän aikavälin kehittämisperusteiden valmistelu ja siihen liittyvä ohjaus
- monikansallisen, alueellisen ja kahdenvälisen puolustusyhteistyön syventäminen ja monipuolistaminen erityisesti Yhdysvaltojen ja Ruotsin kanssa sekä EU-puheenjohtajuuskauteen 2019 liittyvä valmistelu
- hallinnonalan toimintaedellytyksiin vaikuttavien keskeisten lainsäädäntöhankkeiden jatkovalmistelu ja toteuttaminen
- ministeriön yhteisen tilannetietoisuuden kehittäminen
- puolustushallinnon tehtävien edellyttämä ja toimintaympäristön muutoksiin vastaava puolustuskyky
- strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallinta
- puolustuskyvyn kehittämistä ja huoltovarmuutta turvaava kansainvälinen yhteistoiminta erityisesti EU:n, Naton ja pohjoismaiden kanssa
- kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevien edellytysten varmistaminen
- materiaalipoliittisten linjausten toteutuminen keskeisten hankkeiden ja kehittämisohjelman toimeenpanossa
- toimintaedellytykset hallinnonalan henkilöstöjärjestelmän ja asevelvollisuuden ylläpidolle ja kehittämiselle pitkäjänteisesti
- tilahallinnan ja ympäristönsuojelun kehittämislinjausten toteutuminen kokonaistarkastelun ja puolustusvoimauudistuksen mukaisesti
- valtionhallinnon ja erityisesti turvallisuusviranomaisten yhteisten ICT-palveluiden kehittäminen ja käyttöönotto hallinnonalalla

— kokonaisturvallisuuden yhteensovittaminen ja kehittäminen yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteiden mukaisesti

— toimintaedellytykset osallistumiselle sotilaalliseen kriisinhallintaan sekä siihen liittyvä toimenpanon ohjaus.

PUOLUSTUSHALLINNON RAKENNUSLAITOS

Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on järjestää maanpuolustukselle laadukkaat ja tarkoituksenmukaiset kiinteistöpalvelut kaikissa oloissa. Rakennuslaitos toimii puolustushallinnon kiinteistöalan osaamiskeskuksena, josta puolustushallinto saa tarvitsemansa kiinteistö- ja ympäristöalan asiantuntemuksen ja niihin liittyvät palvelut.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Puolustushallinnon rakennuslaitokselle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Rakennuslaitosta kehitetään ottaen huomioon valtiokonsernin linjaukset, puolustushallinnon strategiat, tilahallinnan kokonaistarkastelusta (TILKO) ja tilahallinnan sopeuttamisesta tehdyt linjaukset

— Rakennuslaitoksella tulee olla valmius tukea Puolustusvoimien poikkeusolojen suorituskykyä annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti. Rakennuslaitos toteuttaa valmiussuunnittelua Puolustusvoimien antamien suunnitteluperusteiden mukaisesti

— Rakennuslaitos järjestää yhdessä osapuolten kanssa kustannustehokkaasti tilojen ja alueiden asiantuntija-, kunnossapito-, kiinteistönhoito-, energia-, siivous- ja ympäristösuojelun asiantuntijapalvelut sekä Puolustusvoimien tilaamat tarveselvitykset ja rakennuttamispalvelut sekä omistajan tilaamat hankesuunnitelmat. Palvelut järjestetään siten, että niissä on otettu huomioon poikkeusolojen vaatimukset, energiatehokkuus ja ympäristövaikutukset. Palvelut sisällytetään vuosittain tehtäviin palvelusopimuksiin

— Rakennuslaitos ylläpitää ajan tasalla olevaa tilannekuvaa kiinteistöjen, rakennusten, rakenteiden, verkostojen sekä teknisten laitteistojen rakenteellisesta ja teknisestä kunnosta. Rakennuslaitos toimittaa ylläpitämistään järjestelmistä ajantasaisia tietoja Puolustusvoimien ja omistajan käytössä oleviin järjestelmiin

— Rakennuslaitos kehittää kykyään tukea Puolustusvoimia sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa toimeksiantojen mukaisesti

— Rakennuslaitos kehittää osaamistaan ja palveluiden vaikuttavuuttaan osallistumalla resurssien puitteissa kiinteistö- ja ympäristöalan kansainväliseen ja yhteispohjoismaiseen yhteistyöhön.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 085 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center) ja Euroopan puolustusviraston sekä muiden kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen

2) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet¹⁾

	2016	2017	2018
Toiminnallinen tehokkuus	toteutuma	ennakoitu	arvio

Taloudellisuus**Menot toimintoalueittain (1 000 euroa)**

Puolustuspoliittinen vaikuttaminen	2 208	2 282	1 826
Puolustuskyvyn ylläpito ja kehittäminen	3 020	3 123	2 492
Puolustuskyvyn käyttö	585	601	495
Ohjaustoiminnot	9 593	4 386	4 860
Tukitoiminnot		4 928	5 333
Yhteensä	15 406	15 320	15 006

Tuottavuus**Henkilötyövuodet toimintoalueittain**

Puolustuspoliittinen vaikuttaminen	18	27	14
Puolustuskyvyn ylläpito ja kehittäminen	31	19	23
Puolustuskyvyn käyttö	7	5	5
Ohjaustoiminnot	76	41	45
Tukitoiminnot		41	49
Yhteensä	132	133	136

¹⁾ Tiedot ovat kassamenopohjaisia ja vuoden 2016 tukitoiminnot on vyörytetty ydin- ja ohjaustoiminnoille. Eri vuosien tiedot eivät ole vertailukelpoisia ydintoimintojen päivityksestä johtuen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016	2017	2018
	toteutuma	ennakoitu	tavoite
Työtyytyväisyys (1—5)	3,88	3,8	3,8
— naiset	3,61		
— miehet	4,11		

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	15 561	14 756	14 131
Bruttotulot	155	46	46
Nettomenot	15 406	14 710	14 085
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 065		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 859		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-5
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	26
TUVE-menot (siirto momentille 27.10.01)	-400
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-5
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-4
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-7
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-98
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-100
Työajan pidentäminen (Kiky)	-13
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-17
Yhteensä	-625

2018 talousarvio	14 085 000
2017 talousarvio	14 710 000
2016 tilinpäätös	15 200 000

21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 875 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen samoin kuin tuottavuushankkeiden toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan virastojen ja laitosten tuottavuuden paranemista.

2018 talousarvio	2 875 000
2017 talousarvio	2 875 000
2016 tilinpäätös	2 875 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 372 017 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	318
Tasomuutos	7 601
Yhteensä	7 919

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	372 017 000
2017 talousarvio	364 098 000
2016 tilinpäätös	283 840 370

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa:

Toiminnalliset tulostavoitteet

Vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tärkein mittari on Puolustusvoimien kyky toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä. Sen perustana on tarkoituksenmukainen rauhan ajan organisaatio ja toimintamalli (toiminnallinen tehokkuus) ja niillä tuotettu suorituskyky (tuotokset ja laadunhallinta sekä henkisten voimavarojen hallinta).

Puolustusvoimille asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Puolustusvoimilla on riittävän ennakkovaroituksen mahdollistava sotilasstrateginen tilannekuva
- Puolustusvoimat valvoo alueellista koskemattomuutta sekä ennalta ehkäisee ja tarvittaessa torjuu alueloukkaukset
- Puolustusvoimilla on valmius torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen koko maan alueella
- Puolustusvoimat kykenee muodostamaan painopisteen kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti torjuessaan sotilaallisen voiman käyttöä
- Puolustusvoimilla on valmius tukea muita viranomaisia
- Puolustusvoimilla on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen.

Tuotokset ja laadunhallinta

Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä: Suomen sotilaallista puolustamista, muiden viranomaisten tukemista sekä osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Nämä lakisääteiset tehtävät konkretisoituvat rauhan aikana mm. seuraavina Puolustusvoimien tuotoksina:

- Alueellista koskemattomuutta on valvottu
- Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla
- Alueellinen koskemattomuus on turvattu
- Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu
- Pyydetty virka-aputehtävät on toteutettu
- Uusien sotilaallisen kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.

Suorituskykyvaatimukset täyttävät, tuotetut sodan ajan joukot arvioidaan Puolustusvoimien sisäisessä prosessissa. Käytettävyyden, materiaalin kunnossapidon ja ampumatarvikkeiden sekä keskeisten hankkeiden kokonaiskuva käydään vuosittain läpi osana talousarvion toimeenpanoa ja tulosohejausta.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita:

Tuotokset	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Koulutetut varusmiehet (lkm)	20 671	20 900	20 400
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset ja muut maastovuorokaudet (lkm)	35	35	35
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	18 443	18 000	18 000
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/ sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	8,0	7,8	6,4
HN-lentotunnit (lkm)	8 797	8 800	8 800
NH90-lentotunnit (lkm)	1 666	1 650	1 650
Alusvuorokaudet (lkm)	1 215	1 250	1 300
Laadunhallinta	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,4	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppukysely)	4,2	4,0	4,0
Reservin koulutuksen laatu (koulutuksen laatu ja vaikuttavuus, 1—5)	4,1	3,6	3,8

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että suorituskyky kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asete-

tuista suorituskykyvaatimuksista tinkimättä. Puolustusvoimien toimintatapoja kehitetään tähän liittyen mm. seuraavilla osa-alueilla:

- puolustusmateriaalin hankintaprosessin suunnittelun, toteutuksen ja seurannan tehostaminen
- kumppanuudet, joilla tavoitellaan palvelujen ja valmiuden varmistamista kaikissa oloissa kustannustehokkaasti
- puolustusyhteistyön syventäminen suorituskykyjen ylläpitoon ja rakentamiseen liittyen
- digitalisaation mahdollisuuksien kartoittaminen ja hyödyntäminen.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita:

Toiminnallinen tehokkuus	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	48	47	48
Reserviläispäivän hinta (euroa)	147	166	160
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	58 559	56 984	57 395
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	84	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	12	12	12
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	101	105	105

Henkisten voimavarojen hallinta

Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä keskitytään ydintoimintaan ja tavoitellaan kustannussäästöjä.

Puolustusvoimien henkilöstö

- Henkilöstövoimavaroja keskitetään ydintoimintoihin: toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin
- Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan valmiuden ja kansainvälisen yhteistoinnin ja kriisinhallinnan asettamat vaatimukset
- Henkilöstömäärä 12 000 on vähimmäismäärä nykyisten tehtävien toteuttamiselle.

Asevelvollisuus

- Sodan ajan joukkojen kokonaisvahvuutta kasvatetaan siten, että kokonaisvahvuus on 280 000
- Naisten asepalveluksen kehittämistä jatketaan
- Naisten hakeutumista kriisinhallintatehtäviin edistetään
- Kutsuntoja parannetaan kehittämällä digitaalisia informaatiopalveluita
- Varusmiespalveluksessa hyödynnetään yhä enemmän asevelvollisten erityisosaamista
- Varusmiespalveluksessa hyödynnetään verkko-, virtuaali- ja simulointijärjestelmiä entistä enemmän

— Reserviläisten osaamista hyödynnetään nykyistä paremmin sodan ajan joukoissa.

Maanpuolustustahto ja vapaaehtoinen maanpuolustustyö

— Maanpuolustustahtoa ylläpidetään asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella ja tukemalla vapaaehtoista maanpuolustustyötä

— Maanpuolustuskoulutusyhdistystä kehitetään strategisena kumppanina.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita:

Henkisten voimavarojen hallinta	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Henkilötyövuosimäärä (htv), mom. 27.10.01	11 791	11 927	11 879
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	7,6	-	-
Kokonaistyötyytyväisyys (työilmapiiri, 1—5)	4,1	-	-

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 941 231 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 2 600 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi puolustushallinnon rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä tai muihin puolustushallinnon vastaaviin tarpeisiin perustuen
- 3) enintään 155 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle, partiolais-toimintaan sekä merkittävälle urheilu- ja muille vastaaville tapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen
- 4) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin
- 5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin
- 6) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 7) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen
- 8) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin.

Valtuus

1) Vuonna 2018 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2018—2022 enintään 166 441 000 euroa (Vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2018 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 1 973,3 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: palkkausmenot 769,9 milj. euroa, materiaallisen valmiuden menot (pl. palkat) 452,5 milj. euroa, kiinteistömenot 263,0 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 160,3 milj. euroa sekä muut toimintamenot 327,6 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähti- en
Vanhhat tilausvaltuudet						
Peruslentokoulutus VN-kalustolla -tilausvaltuus	2 424					2 424
KASI-järjestelmän ylläpito -tilausvaltuus	3 000	3 000	3 000			9 000
Vuoden 2015 toimintamenojen tilausvaltuus	10 207					10 207
Kunnossapidon kumppanuus (Millog) -tilausvaltuus	95 559	95 131	93 897			284 587
Alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutusjärjestelmän hankinta -tilausvaltuus	15 000					15 000
Vuoden 2016 toimintamenojen tilausvaltuus	41 892	8 986	6 380	5 600		62 858
Vuoden 2017 toimintamenojen tilausvaltuus	111 341	36 945	26 330	8 754		183 370
Alkeis- ja peruslentokoulutuksen koulutusjärjestelmän palveluhankinta -tilausvaltuus	2 157	4 581	4 581			11 319
Vanhhat tilausvaltuudet yhteensä	281 580	148 643	134 188	14 354		578 765
Uudet tilausvaltuudet						
Vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuus	14 588	115 401	27 452	4 500	4 500	166 441
Uudet tilausvaltuudet yhteensä	14 588	115 401	27 452	4 500	4 500	166 441
Valtuudet yhteensä	296 168	264 044	161 640	18 854	4 500	745 206

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vähenee 48 henkilötyövuotta vuoteen 2017 verrattuna. Vähennys aiheutuu pääosin henkilöstösuunnittelun perusteena käytetystä edellisvuotta alhaisemmasta tehtävien täyttöasteesta.

Vuoden 2018 toimintamenojen tilausvaltuudella kehitetään logistiikkajärjestelmän joukkojen suorituskkyä ja tuetaan aselajijoukkojen huoltoa sekä hankitaan varaosia ja materiaalin kunnossapitopalveluja.

Uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	1 888 800	1 949 453	1 973 293
Bruttotulot	29 331	35 122	32 062
Nettomenot	1 859 469	1 914 331	1 941 231
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	109 483		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	149 724		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 820	2 113	1 960
— muut tuotot	16 477	17 085	16 501
Tuotot yhteensä	18 297	19 198	18 461
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 836	16 461	16 527
— osuus yhteiskustannuksista	1 208	1 821	1 009
Kustannukset yhteensä	18 044	18 282	17 536
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	253	916	925
Kustannusvastaavuus, %	101	105	105
Hintatuki	175	155	155
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	428	1 071	1 080

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmista päätöksistä aiheutuva siirto momentille 27.10.18	-13 585
Ennakollinen kustannustasotarkistus (2018)	16 792
Puolustusvoimien ruokahuolto (HO 2015)	-3 000
Sopimussotilaiden palkkaaminen	2 000
Sopimussotilaiden palkkaaminen (v. 2017 myönnetyn kertaluonteisen lisäyksen poistuminen)	-296
Toteutunut kustannustasotarkistus (2016)	-11 992
Turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämä valmiuden parantaminen	50 000
TUVE-menojen taso	-1 000
TUVE-menot (siirto momentilta 27.01.01)	400
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-908
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-363
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-36
Palkkaliukumasäästö	-3 120
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-394
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-5 540
Työajan pidentäminen (Kiky)	-696
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-1 258
Vuokrien indeksikorotus	545
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-649
Yhteensä	26 900

2018 talousarvio	1 941 231 000
2017 I lisätalousarvio	-10 270 000
2017 talousarvio	1 914 331 000
2016 tilinpäätös	1 899 710 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 478 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen
- 2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan
- 3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 131 993 000 euroa.

Valtuus

1) Vuonna 2018 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2018—2027 enintään 1 597 110 000 euroa (Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2018) -tilausvaltuus).

PVKEH 2018 -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2018 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

2) Vuonna 2018 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvi maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Valmiusyhtymien varustaminen (VYV 1) -tilausvaltuus	19 100					19 100
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2012) -tilausvaltuus	6 057	5 000				11 057
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2014) -tilausvaltuus	49 950	51 000	22 000			122 950
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2015) -tilausvaltuus	19 025	12 500				31 525
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2016) -tilausvaltuus	54 900	12 000	12 355			79 255
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2017) -tilausvaltuus	85 635	116 313	95 723	27 299	99 130	424 100
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	234 667	196 813	130 078	27 299	99 130	687 987
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2018) -tilausvaltuus	111 440	370 750	272 520	249 900	592 500	1 597 110
Uusi tilausvaltuus yhteensä	111 440	370 750	272 520	249 900	592 500	1 597 110
Valtuudet yhteensä	346 107	567 563	402 598	277 199	691 630	2 285 097

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen perustuu seuraaviin Puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sekä niissä kehitettäviin suorituskyyihin:

Kehittämisohjelma / Suorituskyky / Tavoite

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelma

Rakennetaan Puolustusvoimien yhteinen suorituskyyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä sekä tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista kehittämällä yhteistä tilannetietoisuutta ja varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtojärjestelmän tukena.

— korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä

— luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita

— kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä

— uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön

— laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen

— jatketaan Puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto

— kehitetään kyberpuolustuskykyä.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovaroituskykyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

— ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä

— ylläpidetään ilmavalvonnan kauko- ja keskivalvontaa

— ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä

— ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää

— kehitetään Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista

— kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään suorituskykyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin.

- hankitaan kaukovaikuttamisen ampumatarvikkeita
- jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän rakentamista
- aloitetaan korvaavan meritorjuntaohjuksen hankinnat.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma

Ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, jolla varmistetaan joukkojen toimintakyky.

- jatketaan logistiikan joukkojen varustamista ja aloitetaan aselajijoukkojen huollon varustaminen
- kehitetään ja ylläpidetään ilmakuljetuskykyä
- jatketaan alueellisten joukkojen materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi
- jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään alueellisten ja operatiivisten joukkojen tulivoimaa, suojaa ja liikkuvuutta sekä ylläpidetään operatiivisten joukkojen suorituskykyä.

- ylläpidetään ja kehitetään maavoimien taktista ja operatiivista liikkuvuutta
- kehitetään kohtaamistaistelukykyä
- ylläpidetään alueellista ja kehitetään operatiivista tykistöä mukaan lukien raskas raketinheitin
- kehitetään taistelijan varustusta
- ylläpidetään pioneeri- ja suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään meriyhteyksien turvaamiskykyä, miinantorjuntakykyä ja rannikkojoukkojen liikkuvuutta.

- otetaan käyttöön uudet miinantorjunta-alukset
- ylläpidetään taistelualuskaluston suorituskykyä
- ylläpidetään ja kehitetään miinoittamis- ja raivauskykyä
- ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa
- kehitetään vedenalaista vaikuttamiskykyä
- valmistellaan Laivue 2020 hankintaa.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskykyä.

— jatketaan Hornet-torjuntahävittäjien elinjaksopäivitystä (MLU2) sekä hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia

— jatketaan ilmasta maahan -suorituskyvyn rakentamista

— kehitetään taistelutukikohtia

— jatketaan poistuvan alkeislentokoulutuskaluston korvaamista

— korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskykyjä.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

— jatketaan taistelukoulutuksen oppimisympäristön kehittämistä.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuusien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

— tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin

— kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa sekä ylläpidetään ja kehitetään yhteisiä oppimisympäristöjä.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi PVKEH 2018 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2018 (PVKEH 2018) -tilausvaltuus

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämisohjelmassa toteutetaan merivoimien passiivisen omasuojan suorituskyvyn käyttöä jatkaminen sekä sotilastiedustelun maalittamistuen kehittäminen.

Puolustusvoimien johtamisen kehittämisohjelman Maapuolustuksen infrastruktuuri -hankkeella rakennetaan liityntäverkkoa sekä taistelunjohtoverkkoa osana verkostoavusteista puolustusta varustettaville taisteluosastoille ja yhtymille. Kyseisten joukkojen esikunnat, komento- ja johtamispaikat varustellaan viestijärjestelmiin liittymiskykyisiksi. Varustelulla mahdollistetaan johtaminen maavoimien kaikilla tasoilla osana verkostoavusteista puolustusta. Osa varusteluista toteutetaan modernisoimalla nykyistä johtamisajoneuvokalustoa.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelmassa luodaan Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamiskyvyn perusta rakentamalla tärkeimmät vaikuttamisen asejärjestelmät sekä laatimalla ja testaamalla Puolustusvoimien yhteisen vaikuttamisen operatiivinen konsepti osana tutkimus- ja operatiivista toimintaa. Kehittämisohjelmassa korvataan Hamina- ja Rauma-luokan aluksilla sekä meritorjuntaohjuspattereilla nykyisin käytössä oleva van-

heneva meritorjuntaohjusjärjestelmä. Lisäksi hankitaan ilmasta maahan suorituskyvyn ylläpitoon ja kehittämiseen ampumatarvikkeita.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa ylläpidetään joukkojen liikkuvuutta modifioimalla nykyistä ajoneuvokalustoa. Vanhenevia ajoneuvoja korvataan uusilla tai lisähankinnoilla. Joukkojen torjuntakyvyn ja paikallispuolustuksen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi kehitetään kranaatinheitinkomppanioiden johtamista, joukkojen panssarintorjuntakykyä ja taistelijan vaikuttamiskykyä. Lisäksi kehittämisohjelmassa ylläpidetään maapuolustuksen tulenkäyttöjärjestelmää, kehitetään maavoimien joukkojen suojaa maastouttamisen ja suojelun osalta sekä rakennetaan kansainvälistä yhteensopivuutta sekä muuta materiaalia kansainvälisen toimintaympäristön ja olosuhteet huomioon ottaen.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa kehitetään ja täydennetään ilmavoimien tukikohtajoukkojen materiaalista valmiutta.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa korvataan poistuvat suorituskyvyt uudella taistelualuslaivueella 2025 mennessä. Laivue 2020 koostuu Taistelualus 2020 -luokan aluksista, joilla kaikilla on kyky valvoa ja vaikuttaa ilmaan, pintaan ja veden alle. Laivue 2000 MLU -hankkeessa toteutetaan Hamina- ja Hämeenmaa-luokan taistelujärjestelmän elinkaaripäivitys ja Hamina-luokan ohjusveneiden laivatekninen peruskorjaus sekä merivoimien sukellusveeneentorjuntakyvyn kehittäminen. Lisäksi kehittämisohjelmassa toteutetaan rannikon välittömän valmiuden joukkojen ja valmiusjoukkojen toisen vaiheen hankinnat.

Momentin määräraha arvioidaan käytettävän 346 107 000 euroa tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen ja 131 993 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmista päätöksistä aiheutuva siirto momentilta 27.10.01	13 585
Ennakollinen kustannustasotarkistus (2018)	7 066
Menoajoitusmuutokset	-42 505
Pansio-luokan miinalauttojen peruskorjaus (LTA1 2015)	-2 000
Puolustusbudjetin tasomuutos (HO 2015)	30 000
Toteutunut kustannustasotarkistus (2016)	-3 219
Yhteensä	2 927
2018 talousarvio	478 100 000
2017 I lisätalousarvio	16 753 000
2017 talousarvio	475 173 000
2016 tilinpäätös	559 617 000

19. Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 600 000 euroa.

Valtuus

Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi -tilausvaluuden maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu vuoden 2015 talousarviossa hyväksyttyyn Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi -tilausvaluuteen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Hawk Mk 51 -koneiden modifiointi -tilausvaluus	4 600	4 600
Valtuus yhteensä	4 600	4 600
2018 talousarvio		4 600 000
2017 talousarvio		4 600 000
2016 tilinpäätös		2 000 000

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 029 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin.

*Selvitysosa:***Toiminnalliset tulostavoitteet**

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus)/ko. toiminnan koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (euroa)	39	53	53
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus)/ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (vrk)	1 984	1 370	1 370
Tuotokset ja laadunhallinta	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 tavoite
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutusvuorokausimäärä (pl. puolustusvoimien tilaama sotilaallinen koulutus) (vrk)	67 200	51 000	51 000
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä	5 000	3 000	3 000
MPK:n kurssityytyväisyys (oppilastytytyväisyys) asteikolla 1—5	4,27	4,00	4,00
2018 talousarvio			2 029 000
2017 talousarvio			2 029 000
2016 tilinpäätös			2 029 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoasiainministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähettäessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Sotilaallinen kriisinhallinta on Suomen turvallisuuspolitiikan keskeinen keino ja osa Suomen puolustusta. Kansainvälisellä kriisinhallinnalla ennaltaehkäistään ja rajoitetaan kriisejä ja niiden vaikutusten ulottumista Suomeen. Samalla osallistuminen operaatioihin kehittää Suomen puolustuksessa ja Suomeen vaikuttavissa kriiseissä tarvittavia valmiuksia ja kykyjä. Suomen osallistuminen toteutetaan kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan periaatteiden mukaisesti.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Sotilaalliselle kriisinhallinnalle asetetaan seuraavat, pääluokkaperusteluissa esitettyjä hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita edistävät, alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut kriisinhallintatehtävät
- Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin
- Puolustusvoimat käyttää sotilaallisessa kriisinhallinnassa ensisijaisesti joukkoluettelon evaluoituja yksiköitä
- Suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä
- Kriisinhallintatehtävissä palvelevien ja palvelleiden henkilöiden tukea ja tapaturmaetuuksia kehitetään poikkihallinnollisessa yhteistoiminnassa asianomaisten viranomaistahojen kanssa Kansallisen kriisinhallinnan veteraaniohjelman mukaisesti.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot (milj. euroa)¹⁾

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM)	50,6	49,8	52,6
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja ylläpitomenot (PLM)	56,1	51,9	57,0
Yhteensä	106,7	101,7	109,6

¹⁾ Vuoden 2016 osalta kassaperusteinen toteutuma. Ei sisällä kriisinhallintaan käytetyn kansallisen puolustuksen materiaalin hankkimisesta aiheutuvia menoja eikä arvonalisäveromenoja. Kriisinhallintajoukkojen suorituskyky perustuu pääosin kansallisen puolustuksen materiaaliin, jota täydennetään momentin 27.30.20 määrärahoilla hankitulla, olosuhteiden ja tehtävien kannalta välttämättömällä erikoismateriaalilla.

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 57 024 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin
- 3) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen
- 4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen
- 5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen

- 6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin
- 7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaali-kuluihin
- 8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustus-sektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden materiaaaliseen tukemiseen, joihin Suo-mi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu
- 10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin
- 11) Suomen osallistumisesta kansainväliseen helikopterirahastoon aiheutuviin menoihin
- 12) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	915 000
02.	Suomen Bosnia-Hertsegovinan kriisinhallintajoukon menot (EUFOR/ ALTHEA-operaatio)	255 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 438 000
04.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	4 900 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	15 430 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	5 512 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	7 900 000
10.	EUNAVFOR MED, Välimeren operaation menot	230 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	320 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	17 240 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	175 000
17.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	653 000
18.	Golanin kriisinhallintaoperaation menot (UNDOF)	56 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansainvälisestä helikopterirahastosta aiheutuviin menoihin, Pohjoismaiden Base Camp -pooliin osallistumisesta aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	1 000 000
Yhteensä		57 024 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja teh-tävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennä-köisesti tulee osallistumaan vuonna 2018. Näissä operaatioissa toimivan henkilöstön määrän ar-vioidaan olevan enimmillään noin 520 henkilötyövuotta.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Afganistanin RS-operaatio	900
Ennakollinen kustannustasotarkistus (2018)	594
Irakin OIR-operaation jatkuminen vuonna 2018	5 430
Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	-2 100
Libanonin kriisinhallintaoperaatio	1 100
Muiden käyttösuunnitelmakohtien muutokset	-280
Toteutunut kustannustasotarkistus (2016)	-513
Yhteensä	5 131

2018 talousarvio	57 024 000
2017 I lisätalousarvio	5 466 000
2017 talousarvio	51 893 000
2016 tilinpäätös	35 761 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2018 talousarvio	10 000
2017 talousarvio	10 000
2016 tilinpäätös	35 653

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Globalisoituneessa, digitalisoituvassa maailmassa suomalaiseen yhteiskuntaan vaikuttaa kolme keskeistä kehityskulkua, joilla on suoria vaikutuksia valtiovarainministeriön toimialalla:

- Suomi ikääntyy edelleen
- Kansainvälinen taloudellinen toimintaympäristö on epävaka ja vaikeasti ennustettava
- Yhteiskunnan digitalisoituminen etenee ja sen vaikutus näkyy laajasti kaikilla sektoreilla. Samalla globaali kilpailu voimistuu.

Väestön ikääntyminen heikentää yhä voimakkaammin kasvuedellytyksiä ja lisää julkisia menoja. Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Kaupunkiseudut kasvavat, ja haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Euroopan ja euroalueen maiden taloudellinen tilanne on rahoitus- ja velkakriisien jäljiltä edelleen häiriöaltis. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne on poikkeuksellisen epävaka, ja samaan aikaan monilla Euroopan mailla on erittäin heikko kyky kestää uusia talouden sokkeja.

Kilpailukykyhaasteet eivät poistu. Vaikka perinteinen tavaratuotannon globalisaatio on finanssikriisin jälkeen hidastunut ja ehkä jopa pysähtynyt, digitaalisuuden vaikutukset ulkomaankauppaan ja talouteen yleisemminkin ovat vasta aluillaan. Verkkokauppa kasvaa, ja yhä suurempi osa palveluista välitetään verkossa. Siten rajanveto avoimen ja suljetun sektorin välillä käy yhä vaikeammaksi. Kehityksellä on vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin.

Maakuntien perustaminen, sote-palveluiden järjestämisvastuun siirtäminen niille ja maakuntien rahoitusratkaisu on merkittävä uudistuskokonaisuus, joka vaikuttaa myös julkisen talouden ohjaukseen. Väestön ikääntymisestä aiheutuvan sosiaali- ja terveystalouden kasvun hillintä siirtyy uudistuksen myötä suuremmin valtion ohjaukseen. Maakuntalainsäädännössä maakuntien ohjaukselle on luotu kehikko, jonka tarkoituksena on turvata menokasvun hillintää ja maakuntien hyvää taloudenhoitoa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Valtiovarainministeriö asettaa toimialalleen seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu toiminnallisia tavoitteita, joilla edistetään yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Valtiontalous

— Valtiontalous vahvistuu, kestävyysvaje pienenee ja velkaantumisaste alenee.

Kuntatalous

— Kuntatalouden rahoitusasema paranee.

Verotus

— Verovaje on alhainen.

Valtion alue- ja paikallishallinto

— Alue- ja paikallishallinto on selkeä ja yksinkertainen sekä tukee julkiselle taloudelle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Julkisen hallinnon yleinen kehittäminen

— Digitalisoinnin ja sen ohjaus- ja investointimallin avulla toteutetaan tehokkaammat ja tuloksellisemmat toimintatavat

— Valtionhallinnon keskitettyjen palvelujen kustannukset alenevat ja tuottavuus paranee toimitalhallinnon, tietotekniikkapalvelujen sekä talous- ja henkilöstöhallintopalvelujen osalta.

Valtiovarainhallinto

Valtiovarainhallinnolla on strateginen vastuu tasapainoisen ja kestävä kasvun talouspolitiikasta, valtiontalouden hyvästä hoidosta, kestävä kuntatalouden toimintaedellytyksistä sekä tuloksellisesta julkisesta hallinnosta.

Valtiovarainhallinto on talouden, julkisen hallinnon ja julkisten palvelujen uudistaja ja ohjaaja. Valtiovarainhallinnon toiminnan tavoitteena on kestävä, kilpailukykyinen ja innovatiivinen kansantalous, jonka julkinen sektori on tehokas ja laadukas. Valtiovarainhallinto turvaa osaltaan tulevien sukupolvien talouden perustan ja valinnanmahdollisuudet.

Valtiovarainhallinnon toiminta perustuu vahvaan tietopohjaan ja näkemykseen tulevaisuuden muutostarpeista ja niitä tukevista ohjausprosesseista, asiakaslähtöisten julkisten palvelujen tehokkaaseen tuottamiseen sekä valtion yhteisten palvelujen tehokkaaseen järjestämiseen.

Valtiovarainministeriö suunnittelee ja johtaa toimintaansa seuraavina kokonaisuuksina:

- talouspolitiikan valmistelu
- hallintopolitiikan valmistelu
- hallinnonalan ohjaus.

Talouspolitiikan valmistelu

Valtiovarainministeriö valmistelee ja toteuttaa hallituksen talouspolitiikkaa. Ministeriö myös valmistelee Suomen osalta EU:n talouspolitiikan koordinoitua ja euroalueen talouspolitiikkaa.

Taloustutkimus ja talouden ennustaminen

Talouspolitiikan valmistelu edellyttää talouden kehityksen seurantaan, analysointia ja ennustamista. Valtiovarainministeriön ennusteet laaditaan riippumattomasti ministeriön kansantalousosastolla. Ministeriö tekee tiiviisti yhteistyötä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa ja hyödyntää enenevässä määrin tutkimuskeskuksen asiantuntemusta talouspolitiikan valmistelutyössä. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimusalueita ovat julkisten palvelujen vaikuttavuus, julkisen talouden rahoitus ja tulonsiirrot sekä työmarkkinat ja kestävä kasvua tukeva politiikka.

Julkinen hallinto ja talous

Valtiovarainministeriö on tiivistänyt talouspolitiikan valmistelun yhteyttä hallintopolitiikan valmisteluun. Tämä näkyy mm. julkisen talouden suunnitelmassa. Ministeriö kohdentaa resurssejaan enenevässä määrin julkisen talouden ja palvelurakenteen analyysiin ja valmistelee jatkosakin toimenpiteitä julkisen talouden tasapainon vahvistamiseksi. Keskeistä on hallitusohjelman menolinjauksen noudattaminen ja sen vaikutusten arviointi. Keskeinen tehtävä on julkisen talouden suunnitelman valmistelu.

Peruspalvelujen turvaaminen edellyttää julkisten menojen rakenteellista alentamista hallitusohjelman mukaisesti väestön ikärakenteen muuttuessa ja kuntien menopaineiden kasvaessa. Julkissa toiminnassa keskeistä on vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden parantaminen mm. lisäämällä sähköisiä toimintaprosesseja, keskittymällä ydintoimintoihin sekä valtion ja kuntien välisen työnjaon ja rahoitussuhteiden tarkistaminen.

EU:n budjetti

Valtiovarainministeriö vaikuttaa EU:n budjetin valmisteluun nettomaksajan näkökulmasta. Ministeriö pyrkii vaikuttamaan siihen, että EU:n toimintaa ja voimavaroja kohdennetaan asioihin, joissa EU:n ja jäsenvaltioiden yhteistyö saa aikaan lisäarvoa unionille.

Rahoitusmarkkinoiden säätely

Rahoitusmarkkinapolitiikalla valtiovarainministeriö vahvistaa ja luo rahoitusmarkkinoille toimintapuitteet ja pelisäännöt, jotka ylläpitävät yleisön luottamusta rahoitusmarkkinoiden toimintaan Suomessa ja kansainvälisesti. Suomen tavoitteena EU:n talouskriisin ajan on ollut euroalueen taloudellisen vakauden, kasvun ja työllisyyden turvaaminen sekä Suomen riskien rajaaminen pienimpään mahdolliseen turvaten suomalaisten veronmaksajien edut.

Verotus ja tulli

Veropolitiikan tavoitteena on Suomen verojärjestelmän kilpailukyvyn säilyttäminen ja veropohjan turvaaminen eri veromuodoissa. Valtiovarainministeriön tehtävänä on kehittää verojärjestelmiä ja arvioida veropoliittisten toimenpiteiden vaikutuksia.

Verohallinto toimittaa verotusta ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille. Tulli turvaa yritysten ulkomaankaupan sujuvuuden, huolehtii EU:n kauppapolitiikan täytäntöönpanosta ja valmisteverotuksen valvonnasta sekä takaa tuloksellisen rikostorjunnan.

Valtion varainhallinta

Valtiovarainministeriö vastaa valtion velanhoidon strategisesta ohjauksesta ja tavoitteenasettelusta ja Valtiokonttori toteuttaa velanhoidossa tarvittavat rahoitusoperaatiot. Valtion velanhallinnan strategisena tavoitteena on tyydyttää valtion rahoitustarve ja minimoida velasta aiheutuva

kustannus pitkällä aikavälillä hyväksyttäväksi katsottavalla riskitasolla. Toiminnon merkitys korostuu valtion siirrettyä velkojensa lyhentämisestä uusien velkojen ottajaksi.

Valtion eläkerahaston (VER) avulla valtio varautuu eläkemenojen maksamiseen ja niistä aiheutuvien vuosittaisten menojen tasaamiseen. VER on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, josta voidaan siirtää varoja talousarvion katteeksi.

Tilastotoimi

Tilastokeskus huolehtii tilastojen laadinnasta sekä kansallisen tilastotoimen kehittämisestä yhteistyössä muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten kanssa.

Hallintopolitiikan valmistelu

Valtiovarainministeriö valmistelee julkisen hallinnon kehittämisen yleiset periaatteet. Valmistelu ulottuu valtionhallinnon lisäksi kuntien toiminnan yleisten edellytysten kehittämiseen. Tavoitteena on hallitusohjelman tavoiteasettelun pohjalta kehittää hallinnon rakenteita ja ohjausjärjestelmiä, parantaa ministeriöiden tulos- ja talousohjausta, kehittää tietohallintoa ja julkishallinnon informaatioteknologian hyödyntämistä sekä syventää konserniohjausta ja -ratkaisuja.

Valtionhallinnon konserniohjaus ja yhteisten palvelujen kehittäminen

Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja ohjataan ja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, liisääarvoa ja mittakaavaetuja tuottava, osaamista yhdistävä valtiokonserni.

Valtiovarainministeriö luo valtion vastuulla olevan palvelutuotannon konserniperiaatteita ja konsernipalveluja.

Henkilöstövoimavarojen käytön ohjaus ja tietotekniikan tehokkaampi hyödyntäminen korostuvat sekä palvelutuotannossa että valtionhallinnon sisäisissä järjestelmissä.

Valtiovarainministeriö varmistaa valtiolle yhtenäisen ja taloudellisen hankinta-, toimitila- ja matkustuspolitiikan.

Valtiovarainhallinto edistää valtion kilpailukykyä työnantajana. Valtiovarainministeriö valmistelee valtion työnantajapolitiikkaa ja eläketurvaa koskevat säädökset.

Talous- ja henkilöstöhallinnon tehtävien uudistamista jatketaan. Palvelukeskusprosesseja ja toimintakulttuuria yhdenmukaistetaan tehokkuushyötyjen saavuttamiseksi.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa ja kehittää kustannustehokkaasti valtionhallinnolle suunnatut toimialariippumattomat ICT-palvelut sekä hallinnon turvallisuusverkkopalvelut valtiovarainministeriön ohjauksessa.

Julkisen hallinnon viranomaisten tietohallinnon yleinen ohjaus

Valtiovarainministeriö vastaa julkisen hallinnon tieto- ja viestintätekniisten toimintojen (ICT) ohjaamisesta ja kehittämisestä. Ohjauksen tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, ensisijaisesti digitaaliset, yhteentoimivat, kustannustehokkaat ja tietoturvalliset julkiset palvelut ja tiedonhallinta valtionhallinnossa, kunnallishallinnossa sekä valmistelussa olevassa maakuntahallinnossa. Ohjausrakenteita ja investointimallia uudistetaan vuonna 2018.

Sähköisen asioinnin ensisijaisuuden edistäminen etenee niin sähköisen viestinvälittämisen kuin ensisijaisesti digitaalisesti tarjottavien palveluiden kautta. Palveluiden kehittämisen ja kartoittamisen lisäksi lainsäädännön kehittäminen ja merkittävässä muutoksessa niin kansalaisille kuin viranomaisille suunnattu viestintä mahdollistaa asiakaskeskeisen muutoksen.

Valtiovarainministeriö on käynnistänyt selvitystyön koskien suomalaisen henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimista. Selvitystyön tavoitteena on vuoden 2019 loppuun mennessä tehdä esitys tuleville vuosikymmenille ulottuvasta kansallisesta toimintamallista henkilöiden yksilöimiseen Suomessa ja kuvata viranomaisten rooli henkilöön liittyvien ydintietojen hallinnassa.

Kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelmassa kehitetään kuntia ja kuntayhtymiä koskevan julkisen talouden suunnitelman ja kuntatalousohjelman sekä kuntien omassa päätöksenteossa tarvittavan taloutta kuvaavan taloustiedon tuotantoa ja automaattisia prosesseja sekä tietojen saatavuutta ja yhteentoimivuutta. Kuntatieto-ohjelman tuotoksia ja toimintamalleja otetaan käyttöön perustettavien maakuntien julkisen talouden suunnitelmaan liittyvissä prosesseissa ja tietomäärityksissä.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisiä etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja viirastojen tulosohtauksessa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
28.60.02	<i>Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)</i>		
	— sopimusvaltuus	4,6	4,6
28.92	EU ja kansainväliset järjestöt		
	— sopimusvaltuus	4 586,0	4 586,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Hallinto	142 525	136 165	168 081	31 916	23
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 363	29 920	30 748	828	3
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistaja-ohjaus (siirtomääräraha 2 v)	1 215	245	245	—	0
(21.) Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	117	—	—	—	0
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	110 830	106 000	124 088	18 088	17
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)	—	—	13 000	13 000	0
10. Verotus ja tulli	646 971	609 257	577 946	-31 311	-5
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	444 657	405 820	368 601	-37 219	-9
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	172 251	159 837	163 018	3 181	2
20. Kansallisen tulorekisterin menot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 727	1 727	0
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	13 369	15 900	15 900	—	0
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	12 470	22 700	22 700	—	0
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	4 223	5 000	6 000	1 000	20
20. Palvelut valtioyhteisölle	45 161	38 838	39 881	1 043	3
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 616	22 837	24 721	1 884	8
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	1 240	1	50	49	4900
06. Sähköisen asioinnin ja hallinnon yhteiset palvelut (siirtomääräraha 2 v)	2 733	1 000	110	-890	-89
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	-289	2 000	2 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
(08.) Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 862	—	—	—	0
09. Valtion tieto- ja viestintä-tekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 000	3 000	3 000	—	0
10. Valtion tieto- ja viestintä-tekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000	10 000	10 000	—	0
(11.) Valtion tieto- ja viestintä-tekniikkakeskuksen toiminnan turvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 000	—	—	—	0
88. Senaatti-kiinteistöt	0	0	—	—	0
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisteri-hallinto	61 516	60 140	75 162	15 022	25
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	50 179	47 138	46 014	-1 124	-2
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 714	3 382	3 312	-70	-2
03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 623	9 620	25 836	16 216	169
40. Valtion alue- ja paikallis-hallinto	87 755	82 081	79 846	-2 235	-3
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	56 022	53 300	50 345	-2 955	-6
02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 111	28 429	27 399	-1 030	-4
03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)	622	352	2 102	1 750	497
50. Eläkkeet ja korvaukset	4 728 476	4 836 802	4 953 587	116 785	2
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 485 031	4 577 377	4 673 697	96 320	2
16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	1 608	2 096	2 050	-46	-2
17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	574	2 625	2 643	18	1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	38 875	40 500	40 500	—	0
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	180 548	198 471	217 200	18 729	9
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	21 840	15 733	17 497	1 764	11
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	16 615	16 105	15 865	-240	-1
02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)	13	25	15	-10	-40
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	900	850	850	—	0
12. Osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	15 500	15 000	15 000	—	0
(60.) Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)	202	230	—	-230	-100
70. Valtionhallinnon kehittäminen	77 389	150 730	259 575	108 845	72
01. Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 800	6 000	4 900	-1 100	-18
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	12 260	5 300	5 000	-300	-6
(03.) Kansallisen tietotalan ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	27 500	27 500	—	-27 500	-100
05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	—	31 300	180 530	149 230	477
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 799	49 730	30 268	-19 462	-39
21. Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)	15 855	15 828	15 663	-165	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
22. Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (siirtomääräraha 3 v)	175	15 072	15 114	42	0
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	—	—	8 100	8 100	0
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	240 174	252 576	265 158	12 582	5
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	219 561	224 576	237 158	12 582	6
31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	9 509	15 000	15 000	—	0
33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	11 105	13 000	13 000	—	0
90. Kuntien tukeminen	9 058 264	8 626 479	8 469 121	-157 358	-2
20. Julkisen sektorin yhteisen tietohallinnon ja tiedon hallinnan kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 000	1 400	3 000	1 600	114
22. Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	800	200	200	—	0
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	9 024 697	8 597 754	8 457 931	-139 823	-2
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	25 247	27 125	7 990	-19 135	-71
(34.) Paikallisten kuntakokeilujen rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	520	—	—	—	0
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	243 224	251 000	261 000	10 000	4
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	243 224	251 000	261 000	10 000	4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
92. EU ja kansainväliset järjestöt	1 979 885	1 930 050	2 011 777	81 727	4
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 900	2 450	2 947	497	20
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 500	1 500	1 500	—	0
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	10 770	11 100	11 550	450	4
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	46	170	170	—	0
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 951 000	1 903 000	1 984 000	81 000	4
87. Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta (arviomääräraha)	11 402	11 030	11 610	580	5
(95.) Valtion takaussuoritukset (arviomääräraha)	3 267	800	—	-800	-100
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	45 367	35 450	17 850	-17 600	-50
95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)	247	300	300	—	0
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	5 000	—	0
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	120	150	150	—	0
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	40 000	30 000	12 400	-17 600	-59
Yhteensä	17 373 321	17 025 673	17 194 849	169 176	1
Henkilöstön kokonaismäärä	11 965	11 929	11 841		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriö** vastaa valtioneuvoston osana

- tasapainoisen ja kestäväen kasvun talouspolitiikasta
- julkisen talouden hyvästä hoidosta
- julkisen hallinnon vaikuttavuudesta ja tuloksellisuudesta.

Hallinnonalansa tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalansa toiminnan tuloksellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonalalla.

Valtiovarainministeriön tehtävänä on

- Työllisyyden ja tuottavuuden kasvun vahvistaminen
- Julkisen talouden kestävyuden turvaaminen
- Asiakaslähtöisien ja tuloksellisten julkisten palvelujen mahdollistavien rakenteiden ja toimintatapojen luominen
- Kansainvälinen vaikuttaminen ja erityisesti Euroopan kasvun vahvistaminen.

Valtiovarainministeriön toiminnan kohteena ovat poliittiset päätöksentekijät, valtionhallinto, kunnat, kuntayhtymät ja muu julkishallinto, EU ja muut kansainväliset tahot, työmarkkinaosapuolet sekä välillisesti myös yritykset, yhteisöt ja kansalaiset.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnustetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpanee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 748 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 2) EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Selvitysosa: Maakuntien ohjauksen edellyttämiin pysyviin uusiin tehtäviin huomioidaan lisäyksenä 1,83 milj. euroa.

Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat ministeriön tehtäväalueisiin liittyvät toiminnalliset tavoitteet:

Tehtäväalue	Toiminnallinen tavoite
Mahdollistamme puitteet työllisyyden ja tuottavuuden kasvulle. Turvaamme julkisen talouden kestävyyden.	Edistämme Suomen kilpailukykyä ja työmarkkinoiden toimintaa. Vaikutamme tehokkaan maakuntaratkaisun syntymiseen. Edistämme kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten kunnianhimoista karsimista. Varmistamme hallitusohjelman suorien sopeutus-toimien toteutumisen.
Luomme rakenteet ja toimintatavat asiakaslähtöisille ja tuloksellisille julkisille palveluille.	Uudistamme valtion alue- ja keskushallinnon rakenteen. Määritämme tulevaisuuden kunnan roolin. Digitalisoimme julkisia palveluja. Uudistamme digitalisoinnin ohjaus- ja investointimallia. Parannamme johtamista ja tuottavuutta sekä tehostamme toimeenpanoa.
Vaikutamme kansainvälisesti ja luomme menestyvää Eurooppaa.	Työskentelemme vakaan talous- ja rahaliiton puolesta. Edistämme sisämarkkinoiden toimivuutta. Turvaamme verotuksen edellytyksiä.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Henkilötyövuodet	325	327	335
Sairauspoissaolot, pv/htv	6	6	6
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,6	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	29 545	30 160	30 988
Bruttotulot	1 587	240	240
Nettomenot	27 958	29 920	30 748
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 433		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 838		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Astanan maailmannäyttelyn menot (siirto momentilta 32.50.43)	43
E-oppiminen (siirto momentilta 28.70.22)	225
Kiinteistöveron kehittämishanke (siirto momentille 28.90.30)	-600
Maakuntien ohjauksen lisäresurssit (18 htv)	1 830
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille (23.01.01)	-7
Siirto momentille 28.30.01	-50
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	53
Uudet ohjaustehtävät (siirto momentilta 28.70.(03))	250
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentille 23.01.01)	-25
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-20
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-8
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-3
Palkkaliukumasäästö	-50
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-14
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-189
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-311
Työajan pidentäminen (Kiky)	-28
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-43
Tasomuutos	-225
Yhteensä	828

2018 talousarvio	30 748 000
2017 I lisätalousarvio	375 000
2017 talousarvio	29 920 000
2016 tilinpäätös	30 363 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 245 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä omaisuuden hallinnointiin ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi mitoituksessa on otettu huomioon omistus- ja yritysjärjestelyjen toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvat kulut, kuten osakkeiden hallinnointi- ja valtion tarvitsemien asiantuntijapalvelujen kulut.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan omistajaohjauksessa on Fingrid Oyj, Aalto-yliopistokiinteistöt Oy, Hansel Oy, HAUS Kehittämiskeskus Oy, Helsingin yliopistokiinteistöt Oy, Suomen yliopistokiinteistöt Oy sekä Tietokarhu Oy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Omistajaohjauksen menot	100 000
Yhteensä	245 000

2018 talousarvio	245 000
2017 talousarvio	245 000
2016 tilinpäätös	1 215 000

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 124 088 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momenteille 23.01.29, 24.01.29, 25.01.29, 26.01.29, 27.01.29, 29.01.29, 30.01.29, 31.01.29, 32.01.29, 33.01.29 ja 35.01.29)	-1 912
Tasomuutos	20 000
Yhteensä	18 088

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	124 088 000
2017 talousarvio	106 000 000
2016 tilinpäätös	110 830 119

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saatavat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2018 on 13,0 milj. euroa.

Vastaava tulo on merkitty momentille 13.04.01.

2018 talousarvio	13 000 000
------------------	------------

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Tulli edistää tavarakaupan sujuvuutta ja varmistaa sen oikeellisuuden, kantaa tehokkaasti tullit ja muut maahantuonnin yhteydessä kerättävät verot, tarjoaa palvelujaan asiakaslähtöisesti ja suojaa yhteiskuntaa, ympäristöä ja kansalaisia.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksuhyönteisyyttä, antamalla ennakkoivaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti
- Harmaan talouden torjuntaa tehostetaan ja verovajetta supistetaan kehittämällä verotustoimintoja, tehostamalla valvontaa ja parantamalla yhteistyötä viranomaisten välillä
- Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä, nopeita ja edullisia
- Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 368 601 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen
- 3) Verohallinnon menettelyistä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Valtuus

Mikäli verotusjärjestelmien kokonaisuudistamiseen liittyvään valmisohjelmistohankintaan myönnettyä valtuutta on jäänyt käyttämättä vuonna 2017, saa vuonna 2018 tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen valtuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Vaikuttavuus			
Asiakkaiden osuus, jotka maksavat mielellään veronsa, %	-	77	78
Asiakkaiden osuus, joiden mielestä valvonta on tehokasta, %	-	80	80
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakaskohtaisen perinnän kertymä, %	68	52	52
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	53	54	55
Sähköisten verokorttimuutosten osuus, %	54	55	56
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	4 794	4 983	4 964
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,7	8,0	7,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,6	3,6

Verohallinto toteuttaa kokonaisarkkitehtuuriuudistusta, joka kattaa kaikki nykyiset verolait ja niiden käsittelyä hoitavat verotusohjelmistot. Uudistus perustuu tuotepohjaiseen toiminnanohjausjärjestelmään. Uudistuksella turvataan verotuksen pidemmän aikavälin häiriötön toiminta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019—2020	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	12 766	11 480	24 246
Menot yhteensä	12 766	11 480	24 246

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	413 655	409 620	372 551
Bruttotulot	6 244	3 800	3 950
Nettomenot	407 411	405 820	368 601
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	91 824		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	129 070		

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu:

- 1) alle omakustannusarvon hinnoitelluista ennakkopäätöksistä ja julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen
- 2) Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2018
- 3) tulot yhteistoiminnasta muiden viranomaisten kanssa
- 4) tietojärjestelmien kokonaisuudistus
- 5) 1.1.2017 alkaen siirtyneet valmiste- ja autoverotus- sekä apteekkiverotehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakirjahallinto 2018	-720
Asiakirjojen digitalisointi sähköiseen muotoon (investointi)	-300
Astanan maailmannäyttelyn menot (siirto momentilta 32.50.43)	609
Henkilöasiakkaan reaaliaikainen tuloverotus, 1. vaihe	216
KATSO-palvelu (siirto momentille 28.30.03)	-47
KATSO-palvelun kustannusten tarkistus (siirto momentilta 28.30.03)	72
Kv.verotustietojen tietojenvaihdon uudet vaatimukset	-100
Maahantuonnin arvonlisäverotus (siirto momentilta 28.10.02)	243
Prosessiohjauksen työvälineet	-200
Siirto momentille 28.10.02	-2 000
Strategiset kehittämishankkeet	-25
Toiminnan turvaaminen	-2 000
Tulorekisterin käyttöönotto Verohallinnossa	1 110
Verohallinnon Helsingin toimitilasäästö	-1 500
Verohallinnon valmisohjelmisto ja ohjelmistouudistushanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-24 000
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentille 28.30.03)	-100
XBRL-koodiston ylläpito (siirto momentille 28.20.01)	-200
XBRL-raportointi (investointi)	-350
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-103
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-41
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-172
Palkkaliukumasäästö	-508
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-211
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-2 100
Toimintameno säästö (HO 2015)	-3 914
Työajan pidentäminen (Kiky)	-375
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-453
Vuokrien indeksikorotus	82
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-132
Yhteensä	-37 219

2018 talousarvio	368 601 000
2017 talousarvio	405 820 000
2016 tilinpäätös	444 657 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 163 018 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin.

Valtuus

Vuonna 2018 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tullausjärjestelmän valmisohjelmisto-hankintaan myönnetyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti tämän valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Asiakastytyväisyys tulliselvityksessä (asteikko 1—5)	3,7	4,0	4,0
Oikaistujen päätösten osuus tuontiverotuksessa (%)	1,5	2,2	2,2
Tullirikosten selvittämistaso (%)	85,2	91	89
Takaisin saatu rikoshyöty (milj. euroa)	19,3	20	18
Elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan osuvuus (%)	17	23	23
Verojäämä (%) ¹⁾	0,08	0,15	2,0
Henkilöstövoimavarat			
Henkilötyövuodet (peruslaskelman mukaiset) ²⁾	2 165	1 890	1 840
Sairauspoissaolot (pv/htv)	11,6	10,0	10,0
Työtytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,3	3,4	3,4

¹⁾ Maahantuonnin arvonlisäverotuksessa rekisteröityjen arvonlisäverovelvollisten verotus siirtyy Tullista Verohallintoon 1.1.2018. Tulli kantaa edelleen tullit ja ALV-rekisteröimättömien toimijoiden arvonlisäverot. Verojäämien odotetaan kasvavan, sillä epäsäännönmukaisten toimijoiden osuus Tullin tuontiverojen kannosta kasvaa suurten toimijoiden siirtyessä Verohallinnon asiakkaiksi.

²⁾ Vuoden 2017 alusta vähennetty 205 htv henkilöä siirtona Tullista Verohallintoon johtuen auto- ja valmisteverotuksen siirtämisestä Verohallinnon hoidettavaksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	170 619	160 347	163 528
Bruttotulot	1 223	510	510
Nettomenot	169 396	159 837	163 018
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 385		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 240		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Astanan maailmannäyttelyn menot (siirto momentilta 32.50.43)	238
Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-300
Maahantuonnin arvonlisäverotus (siirto momentille 28.10.01)	-243
Norjan rajan vastaisten toimipaikkojen perusparannus	54
Siirto momentilta 28.10.01	2 000
Tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-11 650
Tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	13 850
Tulliselvitystehtävien ja yhteiskunnan suojaamistehtävien turvaaminen	1 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-68
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-27
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	235
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	71
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-785
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-905
Työajan pidentäminen (Kiky)	68
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-143
Vuokrien indeksikorotus	41
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-53
Tasomuutos	-202
Yhteensä	3 181

2018 talousarvio	163 018 000
2017 talousarvio	159 837 000
2016 tilinpäätös	172 251 000

20. Kansallisen tulorekisterin menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 727 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansallisen tulorekisterin keskitetystä ylläpidosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion henkilöstön palkkauksiin ilman henkilötyövuosirajoituksia.

Selvitysosa: Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Tulorekisteri on yksi tärkeimmistä kansallisen palveluarkkitehtuurin toiminnoista ja kattaa lähes kaikki kansalaiset.

2018 talousarvio	1 727 000
------------------	-----------

63. *Takaisin maksetut verot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron
- 2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä
- 3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Arvioon vaikuttaa valtiovarainministeriön vuonna 2012 tekemä arvonlisäveroa koskeva huojennuspäätös, johon liittyvä vuoden 2018 menoarvio on 12 700 000 euroa.

2018 talousarvio	15 900 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	15 900 000
2016 tilinpäätös	13 369 231

95. *Verotukseen liittyvät korkomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) verontilityslaki (532/1998)
- 2) veronkantolain 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (609/2005)
- 3) autoverolain (1482/1994) 65 §
- 4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti
- 5) tullilain 39 §:n 2 momentti (1258/2009)
- 6) arvonlisäverolain 101 §:n 2 momentti (1486/1994)
- 7) verotililain 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (604/2009).

2018 talousarvio	22 700 000
2017 talousarvio	22 700 000
2016 tilinpäätös	12 470 195

97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 000
Yhteensä	1 000
2018 talousarvio	6 000 000
2017 talousarvio	5 000 000
2016 tilinpäätös	4 223 113

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuottamia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia valtionhallinnon sisäisten palvelujen kehittäjänä ja tuottajana. Valtiokonttori mahdollistaa toiminnallaan toimintamenosäästöjen toteutumista ja tuottavuuden kasvua valtion virastoissa ja laitoksissa sujuvilla ja tehokkailla sisäisillä palveluilla sekä osallistumalla aktiivisesti näiden palvelujen ja prosessien kehittämiseen. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä Palkeiden, valtiovarainministeriön ja asiakkaiden kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta, valtionperinnöt ja kansalaisten neuvontapalvelut.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet on valtiovarainministeriön hallinnonalaan kuuluva virasto, jonka tehtävä on tuottaa hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja val-

tion virastoille, laitoksille ja talousarvion ulkopuolisille rahastoille sekä eduskunnalle ja sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille siten kuin valtion talousarviossa annettussa laissa (423/1988) säädetään tai palvelusopimuksissa on sovittu. Palvelukeskuksen asiakkaita voivat lisäksi olla valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) mukaiset liikelaitokset sekä valtion kokonaan omistamat osakeyhtiöt, jotka tuottavat palveluja pääosin valtion virastoille ja laitoksille.

Rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset. Omakustannushintaan ei sisälly varautumista liiketoimintatariskeihin, jotka valtion sisäisessä liiketoiminnassa voivat liittyä mm. tietojärjestelmien toimintahäiriöihin tai yleisen kustannustason ennakoiduttomaan nousuun, jonka vaikutus voidaan viedä hintoihin vasta viiveellä. Kirjanpidon siirto Palkeisiin -projektin vaikutukset on huomioitu kustannuksissa mutta vaikutusta toiminnalliseen tehokkuuteen ei ole huomioitu. Kustannuksiin sisältyy myös Tilha- ja Valtiolle.fi-järjestelmien omistajuuden siirto Palkeisiin.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtionhallinnon toimialariippumattomat ICT-palvelut, jotka ovat asiakastarpeet täyttäviä ja kilpailukykyisiä. Valtorin keskeisin tavoite on valtionhallinnon perustietotekniikan yhtenäistäminen. Yhtenäistämisen tuloksena ympäristön ylläpito on huomattavasti nykyistä helpompaa, ja se mahdollistaa sekä kustannustason alenemisen että paremman asiakastytyväisyyden.

Valtorin Turvallisuusverkkoyksikkö (TUVE-yksikkö) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoiminnan edellyttämiä turvallisuusverkon palveluja, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset. TUVE-toiminnan keskeisin tavoite on turvata TUVE-palvelujen käytettävyyttä kaikissa tilanteissa, jotta TUVE-palvelujen käyttövelvoitteen piirissä olevat viranomaiset voivat järjestää toimintansa kustannustehokkaasti TUVE-palvelujen laatuun ja toimivuuteen luottaen.

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtiosyhteisöön kuuluville yksiköille. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiönä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä. Senaatti-kiinteistöt -liikelaitosta ohjataan siten, että virastojen ja laitosten tilat tukevat toimintaa kustannustehokkaasti. Valtion kokonaisuus ja toiminnan yhteiskuntavastuuvarmistetaan, sekä virastojen ja laitosten saatavana on tilakysymyksiin liittyviä asiantuntijapalveluja rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten tueksi. Senaatti-kiinteistöt hinnoittelee tilavuokrat omakustannusperiaatteella valtiosyhteisön yksiköille.

Työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana toimiminen konkretisoituu asiakaskumppanuutena, jossa yhteistyössä kehitetään toiminnalle soveltuvia työympäristöjä sekä asiakkaille toimitilamenosäästöjä. Toimitilojen tehokkaaseen johtamiseen ja kehittämiseen tarvitaan kattavaa ja yhtenäistä tietoa tiloista, niiden määrästä, kustannuksista ja energiankulutuksesta. Tätä tarkoitusta varten Senaatti-kiinteistöt tarjoaa koko valtionhallinnon käyttöön tilahallinnan tietopalvelua.

Valtion kiinteistöhallinnan kokoamista ja tehostamista jatketaan samoin kuin virastojen ja laitosten työympäristöjen parantamista valtion toimitilastrategian mukaisesti. Valtion tilankäyttöä ja toimitiloihin liittyvää energiankulutusta voidaan seurata ja ohjata tehokkaammin, kun yhteisen

tietojärjestelmän tietopohja täydentyy. Tavoitteena on toimitila- ja energiatehokkuuden paraneminen.

Valtion yhteishankintayksikkö **Hansel Oy:n** tehtävänä on koota valtionhallinnon hankintavolyymejä, kilpailuttaa tavaroiden ja palvelujen puitesopimuksia, tuottaa virastoille ja laitoksille hankintoihin liittyviä maksullisia asiantuntijapalveluja sekä tukea omalta osaltaan valtion hankintastrategian toimeenpanoa. Hansel Oy on keskeinen toimija hankintatoimen kehittämisessä.

Yhtiön tavoitteena on toiminnallaan edistää avointa kilpailua, laadukkaiden hankintojen tekemistä ja valtion yhteistä etua sekä tukea asiantuntemuksellaan virastojen ja laitosten hankintaprojekteja sekä aikaansaada valtionhallinnolle kustannussäästöjä. Hansel Oy:n toimintaa kehitetään siten, että palvelumaksu alenee edelleen keskimäärin 1 prosenttiin säilyttäen asiakastytyväisyys ja palvelujen laatutaso hyvinä. Tavoitteena on saada Hansel Oy:n puitejärjestelyt mukaan valtion sähköiseen tilaustenhallintajärjestelmään.

Valtionhallinnon hankintatoimen tuottavuutta lisätään nostamalla yhteishankintojen käyttöastetta ja laajentamalla yhteishankintojen käyttöalaa. Valtiovarainministeriö tukee valtion hankintatoimen kehittämistä valtion hankintastrategian mukaisesti.

HAUS kehittämiskeskus Oy:n tehtävänä on tuottaa koulutus- ja kehittämispalveluja julkisen hallinnon organisaatioille ja niiden virkamiehille. HAUSin toimintaa sekä palvelusisältöä ja -valikoimaa kehitetään siten, että virastot ja laitokset voivat jatkossa hyödyntää palveluja laajemmin organisaatioiden kehittämistyössä ja sisäisen koulutuksensa korvaajana.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa
- Valtioyhteisön palvelujen digiloikka toteutuu
- Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus
- Toimialariippumattomat ICT-palvelut ovat kilpailukykyisiä, laadukkaita, ekologisia, tietoturvallisia ja asiakastarpeet täyttäviä
- Sähköisen asioinnin palvelut ovat palveluarkkitehtuurin mukaisia, Suomen kilpailukykyä edistäviä, yhteisiä, kansallisia, yhteentoimivia ja tietoturvallisia.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 721 000 euroa.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Vaikuttavuus			
Velanhallinnan tulos	> 0	> 0	> 0
Taloudellisuustiedot kirjanpitoyksikköjen tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %		> 92	> 93
Talous- ja henkilöhallinnon htv-määrä suhteessa virastojen kokonaishtv:iin	0,0312	0,025	0,023
Toiminnallinen tehokkuus			
Valtiokonttorin maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	80	> 90	> 90
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastytytyväisyyden painottamattomien yleisarvosanojen keskiarvo, asteikko 4—10	8,5	8,0	8,0
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	23	18	18
Vahingonkorvaustoiminnan digitalisaatioaste, %	37	35	60
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	302	278	274
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	3,4	3,6	3,6
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	8,0	8,0	8,0
Johtajuusindeksi (asteikko 1—5)	3,3	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	49 907	30 751	30 325
Bruttotulot	21 692	7 914	5 604
Nettomenot	28 215	22 837	24 721
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 648		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 049		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 344	5 594	5 560
— muut tuotot	16 009	2 320	33
Tuotot yhteensä	21 353	7 914	5 593
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 643	4 005	2 125
— osuus yhteiskustannuksista	10 224	3 871	3 533
Kustannukset yhteensä	26 867	7 876	5 658
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5 514	38	-65
Kustannusvastaavuus, %	79	100	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotilastapaturmajärjestelmän muutokset	-350
TIA-vahingonkorvausjärjestelmän uusiminen	1 080
Uusien tehtävien rahoitus	1 500
XBRL-koodiston ylläpito (siirto momentilta 28.10.01)	200
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-68
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-27
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	25
Palkkaliukumasäästö	-24
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	6
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-120
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-321
Työajan pidentäminen (Kiky)	5
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-18
Vuokrien indeksikorotus	4
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-8
Yhteensä	1 884
2018 talousarvio	24 721 000
2017 talousarvio	22 837 000
2016 tilinpäätös	28 616 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehos-

tumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskikurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	49
Yhteensä	49
2018 talousarvio	50 000
2017 talousarvio	1 000
2016 tilinpäätös	1 239 589

06. Sähköisen asioinnin ja hallinnon yhteiset palvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yhteisten sähköisen asioinnin ja hallinnon palvelujen keskitettyyn hankintaan.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan keskitetysti Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin tai muiden organisaatioiden tuottamia sähköisen asioinnin ja hallinnon yhteisiä palveluja. Tällaisia palveluja ovat mm. kansalaisen tunnistamis- ja maksamispalvelut.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansalaisten asiointitili ja yhteentoimivuuspalvelut (siirto momentille 28.30.03)	-2 125
Menosäästö	1 235
Yhteensä	-890
2018 talousarvio	110 000
2017 talousarvio	1 000 000
2016 tilinpäätös	2 733 000

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulo eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Ostolaskut, kpl	1 214 168	1 150 000	1 120 000
Myyntilaskut (kaikki), kpl	627 209	630 000	630 000
Palkkalaskelmat, kpl	1 135 775	1 120 000	1 100 000
Asiakastytyväisyys	3,9	3,9	3,9
Toiminnallinen tehokkuus			
Ostolaskut, kpl/htv	14 428	15 500	19 000
Myyntilaskut (kaikki), kpl/htv	29 301	30 000	31 000
Palkkalaskelmat, kpl/htv, Kieku	6 846	8 000	8 800
Kokonaistuottavuusindeksi (perusvuosi 2016=100)	100,00	113,50	120,13
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	647	639	593
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,8	< 10	9,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,42	3,45	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	55 567	56 109	51 530
Bruttotulot	55 856	54 109	49 530
Nettomenot	-289	2 000	2 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 000		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	55 856	54 109	49 530
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	55 567	56 109	51 530
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-289	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	100	96	96

2018 talousarvio	2 000 000
2017 talousarvio	2 000 000
2016 tilinpäätös	-289 139

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 esitys
Tuotokset ja laadunhallinta			
Valtti (käyttäjiä)	1 977	18 500	40 000
Mobiilipalvelu (käyttäjiä)	171	15 000	30 000
Avain IDM (käyttäjiä)	924	15 000	25 000
Julkaisualusta YJA (käyttäjiä)	11	20	35
Alasajetut konesalit (kpl)	14	35	50
Palveluväylän liityntäpalvelin -palvelu (asiakkaita)	5	60	90
Tyytyväisyys Valtorin toimintaan (1—5)	3,3	3,5	3,7
Kumulatiivinen kustannussäästö (milj. euroa)	37,7	42	47
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	953	1 030	1 060
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,3	8	7
Työtyytyväisyys, 1—5 VMBaro	3,2	3,4	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	248 825	269 246	289 374
Bruttotulot	247 425	266 249	286 374
Nettomenot	1 400	3 000	3 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 400		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	247 425	266 246	286 374
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	248 825	269 246	289 374
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 400	-3 000	-3 000
Kustannusvastaavuus, %	99	99	99

2018 talousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	3 000 000
2016 tilinpäätös	3 000 000

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen korvaus-, kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin sekä palvelutuotannon korvausinvestointeihin kuten laite- ja lisenssihankintoihin. Palvelukeskus sisällyttää momentin määrärahan käyttöä vastaavat kustannukset asiakashintoihin. Palvelukeskus tulouttaa määrärahan käyttöä vastaavan määrän useammalle vuodelle jaksotettuna.

Palvelukeskuksen tuloutuksesta kertyvät tulot on budjetoitu momentille 12.28.20.

2018 talousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	10 000 000
2016 tilinpäätös	5 000 000

88. Senaatti-kiinteistöt

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) mukaan Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tila- palveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja valtion virastoille ja laitoksille, valtion talousarvion ulkopuolisille rahastoille ja muille valtion liikelaitoksille samoin kuin eduskunnalle sekä sen alaisuudessa, valvonnassa ja yhteydessä toimiville yksiköille sekä huolehtia hallinnas- saan olevasta valtion kiinteistövarallisuudesta. Liikelaitos voi tuottaa palveluja myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetuilla määrärahoilla.

2. Investoinnit

Senaatti-kiinteistöjen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2018 enintään 250 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varain- hoitovuosina enintään 230 milj. euroa. Investoinnit painottuvat rakennuskannan arvoa säilyttä- viin ja sen toimintakelpoisuutta parantaviin peruskorjausinvestointeihin sekä toimitilatehokkuut- ta kasvattaviin investointeihin. Investointikehys ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirto- veroja.

Senaatti-kiinteistöt saa antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lai- noista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-kiinteistöt oikeutetaan ottamaan vuoden 2018 aikana toimintansa rahoittamiseksi val- tion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräi- sesti enintään 70 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoit- teet asettanut alustavasti Senaatti-kiinteistöjen vuokraustoiminnan tulostavoitteeksi 53 milj. eu- roa vuodelle 2018.

Vuonna 2018 Senaatti-kiinteistöt tulouttaa valtion talousarvioon yhteensä 116,4 milj. euroa ta- kausmaksuina, lainan korkoina ja lyhennyksinä sekä vuoden 2017 voiton tuloutuksena. Vuoden 2018 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioi- tu 27,4 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 85 milj. euroa ja takausmaksujen suuruudeksi 4 milj. euroa. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 70 milj. euroa.

Senaatti-kiinteistöjen maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saa- tava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisestakin markkinatilanteesta ja sisältää siten Senaatti-kiinteistöjen ulkopuolisia epävarmuustekijöitä.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2018 (milj. euroa)

Rakennuskannan arvoa ja käyttökelpoisuutta parantavat korjausinvestoinnit	200
Uudisrakennusinvestoinnit	50
Yhteensä	250

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	2016 toteutuma liikelaitos	konserni	2017 ennakoitu liikelaitos	konserni	2018 arvio liikelaitos	konserni
Liikevaihto, milj. €	599	603	623	628	658	662
— Vuokraus	582	587	606	611	641	645
— Palvelut	16	16	17	17	17	17
Liiketoiminnan muut tuotot	128	128	58	58	30	30
Vuokraustoiminnan vuokrakate, milj. €	319		300		300	
— % liikevaihdosta	53		48		46	
Poistot (sis. arvonalentumiset)	218		199		210	
Liikevoitto, milj. €	207	204	151	149	113	110
— % liikevaihdosta	35	34	24	24	17	17
Tilikauden tulos, milj. €	175	181	116	122	76	82
— % liikevaihdosta	29	30	19	19	12	12
Taseen loppusumma	4 663	4 705	4 670	4 712	4 649	4 691
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	120		125		85	
Investoinnit, milj. €	258		300		250	
Investoinnit % liikevaihdosta	43		48		38	
Sijoitetun pääoman tuotto, % koko toiminnasta	4,7	4,7	3,5	3,5	2,7	2,7
Sijoitetun pääoman tuotto, % vuokraus-toiminta	2,3		2,3		2,0	
Oman pääoman tuotto, %	6,1	6,3	4,0	4,2	2,6	2,8
Oman pääoman tuotto, %, vuokraus-toiminta in-house	1,7		1,5		1,5	
Omavaraisuusaste, %	62	62	63	62	63	62
Henkilöstömäärä	318	320	326	328	330	332

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	4,9	4,0	4,0
13.01.04 Korot valtion lainoista	12,4	9,1	6,4
13.05.01 Voiton tuloutus	120,0	125,0	85,0
15.01.02 Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	69,1	68,3	21,0
Yhteensä	206,4	206,4	116,4

2018 talousarvio	—
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	—
2016 tilinpäätös	—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** on valtion tilastotoimen yleisviranomainen, joka tilastojen laadinnan lisäksi huolehtii kansallisen tilastotoimen kehittamisestä yhteistyössä muiden tilastoja laativien valtion viranomaisten kanssa. Valtion tilastotoimen tehtävänä on vastata yhteiskuntaloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten. Tavoitteena on vastata joustavasti kotimaisiin ja kansainvälisiin tietotarpeisiin sekä edistää tietoaaineistojen tehokasta käyttöä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee päätöksentekoa palvelevaa soveltavaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeitä aiheista.

Väestörekisterikeskuksen (VRK) tehtävänä on mahdollistaa väestötietojärjestelmän tietojen ja Väestörekisterikeskuksen varmennetun sähköisen asioinnin palvelujen käyttö yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon tukena. VRK edistää toiminnallaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan kehittämistä ja noudattamista. VRK on yhdessä maistraattien kanssa väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjä. VRK ylläpitää ja kehittää väestötietojärjestelmää, sen tietoja ja tietojen laatua sekä varmennettua sähköistä asiointia. VRK tarjoaa väestötietojärjestelmän tietopalveluja ja varmennepalveluja.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Tilastot, tietoaaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Väestötietojärjestelmän ja varmennepalvelujen luotettavuus säilyy sekä käytettävyys ja hyödyntäminen lisääntyvät
- Kansallisella palveluarkkitehtuurilla mahdollistetaan Suomen digitalisoinnin eteneminen tehostamalla ja tukemalla asiakkaiden toimintaa
- Väestökirjanpidon ja sen tietojärjestelmien kehittämisellä edistetään yhteiskunnan perusrekisteritietojen laatua ja kustannustehokasta saatavuutta ottaen erityisesti huomioon tietosuoja- ja tietoturvanäkökohdat.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 46 014 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

- 1) maksullisen toiminnan tulot
- 2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Julkistusten lukumäärä, kpl	548	546	550
Toimeksiantopalvelujen määrä, kpl (yli 500 €)	-	800	800
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	95	97	97
Virheettömien julkistusten osuus, %	94	95	96
Tutkijapalvelujen käyttölujarahakemusten määrä, kpl	243	260	285
Toiminnallinen tehokkuus			
Tuottavuuden muutos, %	1,0	0,5	0,5
Kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista, %	75	70	69
Tilastotietojen tuotantomienot tilastojulkistusta kohti, 1 000 €	95	98	100
Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuus, %	114	100	100
Verkossaa tai automaattisella raportoinnilla vastanneiden osuus vastanneista yritystiedonkeruissa, %	90	92	93
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	739	750	750
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,1	< 10	< 10
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,5	3,5	3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	56 935	56 138	54 514
Bruttotulot	10 023	9 000	8 500
Nettomenot	46 912	47 138	46 014
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 705		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 972		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 342	7 500	7 100
— muut tuotot	219	-	-
Tuotot yhteensä	8 561	7 500	7 100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 488	7 500	7 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 073	-	-
Kustannusvastaavuus, %	114	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittely-järjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentille 29.01.02)	-50
Pakolliset EU-hankkeet	-321
Siirto momentilta 28.01.01	50
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-16
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-7
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-14
Palkkaliukumasäästö	-70
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-25
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-244
Toimintameno säästö (HO 2015)	-428
Työajan pidentäminen (Kiky)	-46
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-61
Vuokrien indeksikorotus	15
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-15
Tasomuutos	108
Yhteensä	-1 124

2018 talousarvio	46 014 000
2017 talousarvio	47 138 000
2016 tilinpäätös	50 179 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 312 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 310 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tehokkuus

Keskeiset tavoitteet vuodelle 2018 ovat menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa; strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa sekä tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen.

Tuotokset ja laadunhallinta

VATT:n tutkimustuloksia julkaistaan omien julkaisusarjojen julkaisujen ohella tieteellisissä kansainvälisissä aikakauskirjoissa sekä mm. ministeriöiden julkaisusarjoissa. Asiantuntijatoiminnan keskeiset muodot ovat tiedeyhteisöä ja päätöksentekoa palvelevat lausunnot ja kuulemiset, työryhmäjäsenyydet, alustukset ja muu osallistuminen tutkimustuloksia koskevaan julkiseen keskusteluun. Vuonna 2018 tavoitellaan sitä, että julkaisujen laatupainotettu määrä suhteutettuna henkilötötyvuosiin kasvaa ja että asiantuntijatoiminnassa pystytään keskittymään vaikuttavuuden kannalta tärkeimpiin kohteisiin.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötötyvuodet, htv	50	53	55
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,9	4,3	4,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,7	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	4 957	5 382	5 312
Bruttotulot	1 569	2 000	2 000
Nettomenot	3 388	3 382	3 312
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 919		
— siirtyä seuraavalle vuodelle	2 245		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-4
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-2
Palkkaliukumasäästö	-5
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-16
Toimintameno säästö (HO 2015)	-29
Työajan pidentäminen (Kiky)	-4
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-4
Vuokrien indeksikorotus	1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Tasomuutos	-2
Yhteensä	-70

2018 talousarvio	3 312 000
2017 talousarvio	3 382 000
2016 tilinpäätös	3 714 000

03. Väestörekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 836 000 euroa.

*Selvitysosa:***Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet**

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Kokonaistuottavuuden tuotos/panos -indeksi, muutos edelliseen vuoteen, %	10,1	1	1
Tuotokset ja laadunhallinta			
Sähköisen identiteetin oikeellisuus, %	100	100	100
VTJ tietopalvelurajapinnasta luovutetut tietoyksiköt, milj. kpl	21,7	22,4	24,7
Väestötietojärjestelmän suora käytön käytettävyys, %	99,95	99,95	99,95
Varmennejärjestelmien käytettävyys, %	99,00	99,95	99,95
Muuttoilmoitus internetissä, %	72	75	80
Tunnistamispalvelu, käytettävyys, %		99,90	99,90
Asiointivaltuuspalvelut, käytettävyys, %		99,90	99,90
Palveluväylään liittyneet uudet organisaatiot, lkm	20	30	30
Palveluiden määrä PTV:ssä		5 000	7 000
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet ¹⁾	137	155	165
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,3	8,5	8,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,5	3,5	3,5

¹⁾ Sisältää Kansallisen palveluarkkitehtuuri -ohjelman toimeenpanon määräaikaisten henkilöresurssit.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	27 025	27 545	45 438
Bruttotulot	19 420	17 925	19 602
Nettomenot	7 605	9 620	25 836
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 410		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 428		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	8 139	8 825	9 378
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 438	8 592	9 378
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-299	233	-
Kustannusvastaavuus, %	96	103	100
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	10 806	9 100	10 694
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 506	4 900	4 951
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	6 300	4 200	5 743
Kustannusvastaavuus, %	240	186	216

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HETI-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 000
Kansalaisen asiointitili ja yhteentoimivuuspalvelut (siirto momentilta 28.20.06)	2 125
KATSO-palvelu (siirto momentilta 28.10.01)	47
KATSO-palvelun kustannusten tarkistus (siirto momentille 28.10.01)	-72
Nimilain uudistaminen	315
Palvelujen ylläpito (siirto momentilta 28.70.(03))	7 250
Sähköisen tunnistamisen maksut (siirto momentilta 33.01.25)	500
Tunnistamismaksujen keskittäminen (siirto momentilta 33.10.60)	680
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentilta 28.10.01)	100
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentilta 33.10.60)	1 000
Yritys-Suomi.fi -palvelu (siirto momentilta 32.01.02)	500
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-11
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-5
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-7
Palkkaliukumasäästö	-13
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-34
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-136
Työajan pidentäminen (Kiky)	-8
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-6
Vuokrien indeksikorotus	3
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-7
Yhteensä	16 216

2018 talousarvio	25 836 000
2017 I lisätalousarvio	140 000
2017 talousarvio	9 620 000
2016 tilinpäätös	7 623 000

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: **Aluehallintovirasto** toteuttaa alueellista yhdenvertaisuutta edistämällä oikeusturvaa ja turvallisuutta sekä kehittämällä ja tukemalla taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävää hyvinvointia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Aluehallintovirastot hoitavat tehtäviä seuraavilla toimi- ja tehtäväaloilla: sosiaali- ja terveydenhuolto, ympäristöterveydenhuolto, opetus- ja kulttuuritoimi, kuluttaja- ja kilpailuhallinto, ympäristönsuojelu- ja vesilainsäädännön alaan kuuluvat lupa- ja muut hakemusasiat, työsuojelun valvonta ja kehittäminen, työssä käytettävien tuotteiden tuotevalvonta sekä työsuojelulainsäädännön noudattamisen valvonta työsuojeluviranomaisena, pelastustoimi, varautumisen yhteensovittaminen alueella, peruspalvelujen alueellisen saatavuuden arviointi ja maistraattien ohjaus, valvonta ja kehittäminen.

Maistraattien tehtävänä on varmistaa yhteiskunnan toimivuutta ja yhteiskäyttöisen tiedon saatavuutta eri asiakkaiden tarpeisiin huolehtimalla maistraattien vastuulla olevista rekistereistä ja niiden tietosisällöstä sekä turvata asiakkaiden perusoikeuksien toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Maistraatit vastaavat toimialueensa väestötiedoista ja holhousasioista sekä valtakunnallisesta kuluttajaneuvonnasta. Maistraateissa suoritetaan myös julkisen notaarin tehtäviä ja hoidetaan siviilivihkimisiä, kaupanvahvistuksia sekä vaaleihin ja kansanäänestyksiin liittyviä tehtäviä. Muita maistraatin tehtäviä ovat muun muassa nimenmuutosasiat, avioliiton esteiden tutkinta ja perukirjojen osakasluetteloiden vahvistaminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Peruspalvelujen saatavuus ja laatu paranevat
- Terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat ja ihmisten vastuunotto omasta terveydestä ja elämäntavoista lisääntyy
- Palveluntuottajien toimintavapaus lisääntyy
- Ennakoitavuus liiketoimintaympäristössä vahvistuu ja elinkeinoelämän toimintaympäristön, turvallisuuden ja markkinoiden toimivuus paranee
- Elintarviketurvallisuusketjun laatu ja turvallisuus sekä ympäristöterveydenhuollon valvonnan ohjaus säilyvät hyvällä tasolla
- Asiakkaiden oikeusturva toteutuu.

01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 50 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta

2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Aluehallintovirastoille asetetaan tulossopimuksissa toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan ministeriöiden, keskushallintoviranomaisten ja aluehallintovirastojen välisissä tulosneuvotteluissa ja arviointiraporteissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaikojen keskiarvot, kk			
Kantelut	7,8	8	8
Opetus- ja kulttuuritoimen valitukset ja lausunnot	2,1	2,5	2,5
Alkoholiluvat	0,6	1	1
Yksityisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien luvat	1,7	2	2
Ympäristö- ja vesilupahakemukset	15,0	10	10
Asiakaskyselyn tulokset, asteikko 0—5			
Asiakastytytvyisyys palvelualltiuteen ja yhteistyökykyyn	-	4	-
Maanpuolustuskurssien laatu	4,1	4	4
Toiminnallinen tehokkuus			
Valvontakäynnit sekä toteutetut arvioinnit ja tarkastukset, toteutumisaste %			
Sote-valvontaohjelman painopisteiden/kohteiden mukaiset ohjaus- ja arviointikäynnit, käyntien määrä	41	28	28
Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjauskäynnit, toteutuneet arviointikäynnit, käyntimäärät/ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueet, %	21,7	20	20
Eläinten hyvinvoinnin ja täydentävien ehtojen otantatarkastusten toteutumisaste	97,3	100	100
Kuluttaja-, kilpailu- ja elinkeino-oikeudellisten tehtävien toimintasuunnitelman toteutumisaste	73,3	100	100
Kustannusvastaavuus, %			
Alkoholiluvat sekä sosiaali- ja terveydenhuollon maksulliset suoritteet	78,4	100	100
Ympäristö- ja vesiluvat, kustannusvastaavuus %	39,7	50	50
Henkilöstövoimavarojen hallinnan ja kehittämisen tavoitteet			
Henkilötyövuodet yhteensä	1 218	1 186	1 177
josta aluehallintoviraston toimintamenot	760	757	739
Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot, momentti 33.02.07	431	409	418
Muut momentit	27	20	20

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,3	9,0	9,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	65 719	67 160	64 422
Bruttotulot	13 508	13 860	14 077
Nettomenot	52 211	53 300	50 345
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 740		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 551		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	12 806	13 405	13 405
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	22 868	22 340	22 340
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-10 062	-8 935	-8 935
Kustannusvastaavuus, %	56	60	60
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	31	30	25
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	30	30	25
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1	-	-
Kustannusvastaavuus, %	103	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanonhankkeen kustannukset (siirto momentille 28.40.03)	-1 610
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-121
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-77
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	17
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-12
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-283
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-613

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työajan pidentäminen (Kiky)	-29
Työnantajan eläkemaxsun alentaminen (Kiky)	-65
Vuokrien indeksikorotus	19
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-17
Tasomuutos	-164
Yhteensä	-2 955

2018 talousarvio	50 345 000
2017 talousarvio	53 300 000
2016 tilinpäätös	56 022 000

02. Maistraattien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 399 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kuluttajaneuvontaa koskevien tehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annetussa asetuksessa (720/2014) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kulujen korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Selvitysosa: Maistraateille asetetaan tulossopimuksissa toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet, joiden toteutumista arvioidaan Itä-Suomen aluehallintoviraston maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikön ja maistraattien välisissä tulosneuvotteluissa ja arviointiraporteissa.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Edunvalvontaan määrääminen			
— maistraatin päätöksellä ratkaistut, aika keskimäärin	3,3 kk	3,0 kk	3,0 kk
Edunvalvontatilintarkastus			
— yksityisten edunvalvojien vuosittain tarkastettu tilin saapumisesta maistraattiin, aika keskimäärin	4,0 kk	3,8 kk	3,8 kk
Lupa-asiat			
— ratkaisut hakemuksen saapumisesta maistraattiin, aika keskimäärin	1,3 kk	1,2 kk	1,2 kk
Kuluttajaneuvonta			
— valtakunnallinen puhelinneuvonta, puhelinneuvontaan yrittäneistä asiakkaista on palveltu vähintään	76 %	90 %	90 %
Toiminnallinen tehokkuus			
Maksulliset holhoustoimen palvelut			
— tuottavuus: suoritetta/htv	705	730	730
Maksuttomat henkilö-, perhe- ja perintöoikeudelliset palvelut			
— tuottavuus: suoritetta/htv	7 348	8 070	8 070
Kuluttajaneuvontapalvelut, neuvonta- ja selvittelytapaukset			
— tuottavuus: suoritetta/htv	2 004	2 080	2 080

28.40

319

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Maksulliset julkisoikeudelliset todistajapalvelut			
— tuottavuus: suoritetta/htv	12 243	10 850	10 850
Maksullinen julkisoikeudellinen tietopalvelu			
— tuottavuus: suoritetta/htv	6 583	7 100	7 100
Henkilövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	623	624	614
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,3	9	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,3	3,4	3,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	45 248	42 849	42 679
Bruttotulot	14 582	14 420	15 280
Nettomenot	30 666	28 429	27 399
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 621		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 066		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	14 284	14 050	14 819
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	17 606	18 010	20 448
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 322	-3 960	-5 629
Kustannusvastaavuus, %	81	78	72
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	205	289	316
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	87	260	144
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	118	29	172
Kustannusvastaavuus, %	236	111	219

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maistraattien rekisterien uusiminen, sähköinen asiointikokonaisuus (MERP) ja VAKAVA-kassajärjestelmä	-400
Turvapaikanhakijoiden rekisteröinnin lisätehtävät	-95
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-72
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	8
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-12
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-151
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-233
Työajan pidentäminen (Kiky)	-26
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-50
Vuokrien indeksikorotus	10
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-9
Yhteensä	-1 030

2018 talousarvio	27 399 000
2017 talousarvio	28 429 000
2016 tilinpäätös	31 111 000

03. Alue- ja paikallishallinnon tukitoimet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 102 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion keskushallinnon toimintojen alueellistamisen hallinnointiin
- 2) valtion alueellisten ja paikallisten hallintorakenteiden kehittämiseen
- 3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin
- 4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille koituvien kulujen korvaamiseen
- 5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon
- 6) valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanosta aiheutuvien kulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanohanke on asetettu ajalle 15.2.2017—31.12.2018 ja viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa 1.1.2019. Hallitus antaa eduskunnalle virastoa koskevan esityksen keväällä 2018.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakaspalvelu 2014 -hankkeen rahoituksen päättymisen	-70
Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanonhankkeen kustannukset	210
Valtion lupa- ja valvontaviraston toimeenpanonhankkeen kustannukset (siirto momentilta 28.40.01)	1 610
Yhteensä	1 750

2018 talousarvio	2 102 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	352 000
2016 tilinpäätös	622 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Ikääntymiskehitys aiheuttaa merkittävää kasvupainetta valtion eläkemenoihin seuraavien parin vuosikymmenen ajan. Tavoitteena on parantaa eläkkeiden rahoituksen kestävyyttä ja nostaa pitkällä aikavälillä keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää 2—3 vuodella. Valtiokonttorin Kaiku-toiminnalla, joka rahoitetaan virastoilta perittävällä työturvallisuusmaksulla, pyritään torjumaan työkyvyn alenemisen riskiä ja siten vaikutetaan valtion eläkemenojen kasvun hidastumiseen.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 673 697 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

- 1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonnalisäverot) ja niiden lisien
- 2) eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritettujen eläkejärjestelyjen korvausten
- 3) viivästyskorotusten
- 4) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen
- 5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen
- 6) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta aikaisempaan valtion palvelukseen perustuvien eläkkeen osien korvaamiseen kunnalliselle eläkelaitokselle. Korvaus suoritetaan VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2018 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2551).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutuset ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	4 652 132 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	12 525 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	2 000 000
Korvaus Kevalle liittyen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille	7 040 000
Yhteensä	4 673 697 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	65 611
Indeksikorotusten vaikutus	30 709
Yhteensä	96 320

2018 talousarvio	4 673 697 000
2017 talousarvio	4 577 377 000
2016 tilinpäätös	4 485 030 989

16. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2018 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2551).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ylimääräiset eläkkeet	2 041 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	2 050 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	14
Muun kuin indeksikorotusten mukainen muutos	-60
Yhteensä	-46

2018 talousarvio	2 050 000
2017 talousarvio	2 096 000
2016 tilinpäätös	1 607 745

17. Muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 643 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasaisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmäästä asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisin perustein laskettuihin kertasuorituksina, joista Keva voi sopia. Korvauksia voidaan maksaa myös jatkuvina suorituksina.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevälle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahaa ei tulla käyttämään eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on laskettu vuodelle 2017 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2551).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	50 000
Korvaus Vapo Oy:lle	400 000
Korvaus Vammas Oy:lle	250 000
Korvaus Lapua Oy:lle	250 000
Muut korvaukset	20 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 673 000
Yhteensä	2 643 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	18
Yhteensä	18
2018 talousarvio	2 643 000
2017 talousarvio	2 625 000
2016 tilinpäätös	574 278

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tapaturmakorvauksiin
- 2) liikennevahinkokorvauksiin
- 3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun
- 4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin
- 5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin
- 6) raideliikennevastaustulain mukaisiin korvauksiin
- 7) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 8) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia
- 9) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin
- 10) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta
- 11) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen
- 12) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), tapaturmavakuutuslaki (608/1948), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annettu laki (449/1990), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	35 800 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	40 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	100 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	70 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	70 000
Oikeudenkäynnin viivästyshyvitykset	200 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	520 000
Matkavahingot	400 000
Yhteensä	40 500 000
2018 talousarvio	40 500 000
2017 I lisätalousarvio	-200 000
2017 talousarvio	40 500 000
2016 tilinpäätös	38 875 309

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 217 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen
- 2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2018 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2551).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	1 331
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	17 398
Yhteensä	18 729

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	217 200 000
2017 talousarvio	198 471 000
2016 tilinpäätös	180 547 634

95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 497 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vaakuutusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	106
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	1 658
Yhteensä	1 764

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	17 497 000
2017 talousarvio	15 733 000
2016 tilinpäätös	21 839 790

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. Erikseen budjetoidut palkkamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa
- 2) valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) lakkautuspalkkalain (182/1931) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2018 voidaan rakennemuutoksissa perustettujen valtion virastojen uusia palkkausjärjestelmiä käyttöön otettaessa sitoutua enintään 4 550 000 euron määräisiin vuotuisiin menoihin, jotka aikaisintaan vuonna 2023 aiheutuvat palkkausten harmonisoinnin erityisistä kustannuksista. Sitoutuminen on tehtävä ehdolla, että näitä kustannuksia vähentävät siihen käytettävät virastoerät ja muu virka- ja työehtosopimusrahoitus, kunnes kustannukset on niillä kokonaan katettu.

Selvitysosa: Valtionhallinnon rakennemuutoksissa, joissa uusia virastoja perustetaan, otetaan käyttöön niitä koskevat palkkausjärjestelmät. Ne aiheuttavat lisäkustannuksia, koska siirtyvän henkilöstön palkat on turvattu ja osalle henkilöstöstä kohdistuu palkkausten korotuksia. Tähän asti nämä korotukset ovat tapahtuneet sen mukaan kuin valtion sopimusratkaisuisissa on tullut toteutettaviksi virastokohtaisia eräiä. Valtionhallinnon maltillisten palkkaratkaisujen kaudella tämä johtaa hyvin pitkiin siirtymäkausiin ja tarve palkkausten harmonisointiin nopeammin korostuu. Valtuus tarvitaan, jotta näiden virastokohtaisten sopimusten neuvottelut voidaan myös harmonisoinnin osalta käydä ja sopimukset tehdä virastotasolla. Tämä on tarkoituksenmukaista sen asemesta, että valtiovarainministeriö tekisi nämä sopimukset keskitetysti ja ne erikseen alistettaisiin valtioneuvoston ja eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hyväksyttäväksi, mitä tavanomainen menettely edellyttäisi.

Virastokohtaisia sopimuksia tehtäessä sopimukseen otetaan asiasta lausekkeet, jotka pysyvät valtuuden puitteissa. Valtiovarainministeriö varmistaa asian kunkin sopimuksen tarkastaessaan ja hyväksyessään. Samalla täsmennetään virastolle talousarvion kautta kunakin vuonna tuleva rahamäärä ja sen väheneminen siten kuin päätösosassa on sanottu. Valtuuden perusteella tehdyistä sopimuksista johtuva edellä mainittu kustannus rahoitetaan kunkin viraston talousarvion kautta, asianomaisina vuosina.

Valtuuden määrä on mitoitettu talousarvioesitystä annettaessa tiedossa olevien kolmen tällaisen viraston tilanteen perusteella (Luonnonvarakeskus, Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto). Valtuuden virastokohtainen määrä ratkaistaan erikseen.

Valtuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 4 550 000 euroa vuodessa vuodesta 2023 lähtien.

Lakkautuspalkkaa saavien arvioitu lukumäärä vuonna 2018 on yksi henkilö. Eläkkeelle siirtymisen ajankohdan 68 ikävuoden täyttämiseen saakka voi lakkautuspalkkaa saava valita itse.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-10
Yhteensä	-10
2018 talousarvio	15 000
2017 talousarvio	25 000
2016 tilinpäätös	12 744

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työsuojelua, työhyvinvointia ja työterveyshuoltoa edistävään tietojen keräämiseen ja tutkimukseen valtionhallinnossa
- 2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämysuhteita edistävään tutkimukseen ja kehittämiseen
- 3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen ja tiedottamiseen.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tukeminen rahoittamalla aihepiiriin liittyvää tiedotusta, tutkimusta ja kehittämishankkeita. Valtion työelämäneuvottelukunta päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

2018 talousarvio	850 000
2017 talousarvio	850 000
2016 tilinpäätös	900 000

12. Osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutuksen korvaamisesta annetussa laissa (1140/2013) tarkoitetun korvauksen maksamiseen valtionhallinnon virastoille ja laitoksille sekä työttömyysvakuutusrahastolle.

Selvitysosa: Määrärahasta voidaan maksaa valtionhallinnon virastoille ja laitoksille korvausta niiden järjestämästä koulutuksesta henkilöstölleen. Lisäksi määrärahasta voidaan maksaa korvausta työttömyysvakuutusrahastolle määrä, jonka rahasto on hyvittänyt työnantajille koulutuskorvauksina. Koulutuksen järjestäminen ja siihen liittyvä taloudellinen kannuste liittyvät työmarkkinoiden raamisopimuksen sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovitun osaamisen kehittämisen toimintamallin toteutukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuosina 2015—2017 valtionhallinnon virastoille ja laitoksille maksettujen korvausten toteutunut määrä sekä työttömyysvakuutusrahaston arvio vuonna 2018 maksettavista korvauksista.

2018 talousarvio	15 000 000
2017 talousarvio	15 000 000
2016 tilinpäätös	15 500 000

(60.) Siirto Koulutusrahastolle (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion palveluksessa olevien ammattitutkintostipendit (siirto momentille 33.20.55)	-230
Yhteensä	-230
2017 talousarvio	230 000
2016 tilinpäätös	202 081

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Keskeisiä hallinnonala- ja virastokohtaisia ICT-hankkeita, joilla kehitetään organisaatioita, prosesseja, palveluja ja tietotekniikkaa, tuetaan tuottavuusmäärärahalla momentilta 28.70.20. Kyseiseltä momentilta siirretään määrärahoja hallinnonalojen ja virastojen käyttöön vuosittain talousarviossa.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

— Kehitetään asiakaslähtöistä toimintaa, kokeilevaa toimintakulttuuria ja tietojen ja teknologian yhteistä käyttöä digitalisoinnin periaatteiden mukaisesti

— Hyödynnetään digitalisaation mahdollisuuksia niin, että julkisen hallinnon järjestämisvastuulla olevat palvelut tuotetaan asiakaslähtöisesti organisaatiorajat ylittävänä prosesseina ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

— Selkiytetään digitaalisen turvallisuuden johtamista ja parannetaan kokonaiskuvaa kehittämällä turvallisuuden mittaamista ja raportointia sekä vahvistamalla julkisen hallinnon digitaalisen turvallisuuden strategiset linjaukset

— Kehitetään tiedonhallinnan lainsäädäntöä ja selkiytetään tieto- ja kyberturvallisuuden normistoa ja sen toimeenpanoa sisältäen tarvittavat muutokset julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden vaatimuskokonaisuuksiin

— Edistetään kokonaisarkkitehtuuria ja yhteentoimivuutta.

01. Valtion ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion yhteisten tietojärjestelmä uudistusten sekä yhteisten ICT-palvelujen ja -ratkaisujen toteuttamiseen
- 2) julkisen hallinnon digitalisoinnin toteutuksen ohjaukseen ja kehittämiseen
- 3) julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain (634/2011), valtion yhteisten tietojen ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämään ohjaukseen ja kehittämiseen
- 4) julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja tietoturvapalvelujen ohjaamiseen ja kehittämiseen
- 5) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen (2 vuotta) lisähenkilöstön palkkaamiseen
- 6) ICT:n sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisten palvelujen ja muiden tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpitei-

den sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ja varautumisen kehittämisohjelmien ja -hankkeiden toteuttamiseen sekä valtion ICT:n ohjaamista tukevaan ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahaa käytetään ”Yhden luukun palvelumalli”, Yhteinen tiedon hallinta (YTI) -hankkeen toteutukseen. Hanke on osa hallituksen julkisten palvelujen digitalisoimisen kärkihanketta ja sillä tavoitellaan käyttäjälähtöisiä digitaalisia julkisia palveluja tukevaa määrätietoisesti ja tavoitteellisesti johdettua tiedon hallintaa, tietoon perustuvan päätöksenteon tukea ja innovatiivista toimintaympäristöä. Hankkeen mahdolliset ylläpitomenot tai muut pysyvät menot eivät aiheuta lisämäärärahatarpeita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Toimenpiteet
Julkisen hallinnon tuottaman tiedon hyödyntämistä lisätään. Tavoitteena ovat sujuvat tietovirrat viranomaisten välillä sekä tietojen hyödyntäminen laajasti yhteiskunnassa.	Toteutetaan ja otetaan käyttöön julkisen hallinnon yhteisiä tietomäärittelyksiä ja yhteentoimivuutta varten metatietoalusta palveluineen. Annetaan hallituksen esitys viranomaisten tiedon käyttöä ja vaihtoa yhtenäistävistä laista.
Julkisen hallinnon ohjaus on tuloksellista.	Uudistetaan digitalisoinnin ohjaus- ja investointimalli. Asetetaan investointijohtoryhmä ja huolehditaan hankkeille vastuujohtaja, jolla on poikkihallinnollinen mandaatti toteuttamiselle. Mahdollistetaan digitaaliset palvelut ensisijaisiksi palveluiksi kansalaisille.
Julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden ohjausta ja normistoa selkeytetään.	Luodaan valtionhallinnon kyberturvallisuuden johtamiselle uusi kehikko. Tuetaan ehdotettujen tietoturvallisuuden lainsäädäntömuutosten toimeenpanoa julkisessa hallinnossa. Muodostetaan julkisen hallinnon tietoturvallisuuden kokonaiskuva ja laaditaan keskeiset strategiset tieto- ja kyberturvallisuuden linjaukset sekä parannetaan hallinnon digitaalisen turvallisuuden osaamista ja tietoisuutta.
Osaava ja rohkea toimintakulttuuri.	Tuetaan julkisen hallinnon organisaatioita digitalisaation hyödyntämisessä toiminta- ja työprosessien kehittämisessä sekä kokeilu-toiminnassa. Toteutetaan Suomidigi.fi -palvelu digitalisoinnin kehittäjille ja johtajille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

YTI-hanke (siirto momentille 28.70.22)	-3 000
YTI-hanke (siirto momentilta 28.70.22)	1 900
Yhteensä	-1 100
2018 talousarvio	4 900 000
2017 talousarvio	6 000 000
2016 tilinpäätös	3 800 000

02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionhallintoa palvelevien talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää valtion yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittämiseen ja uudistamiseen kuten Kieku-tietojärjestelmän tuottavuuden kehittämiseen ja hankintojen digitalisointiin liittyviin tietojärjestelmäpalveluihin, ml. sähköinen tilaamisen ja laskujen käsittelyn järjestelmä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää vähäisessä määrin myös talousarvion ja valtiontalouden kehyspäästösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Järjestelmän vuosittaiset ylläpitomenot maksetaan momentilta 28.01.01.

Hankkeiden erittely ja määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kieku-tietojärjestelmän tuottavuuden kehittäminen sekä valtioneuvoston budjetointi- ja kehysjärjestelmä	1 500 000
Yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien toimeenpano	3 500 000
Yhteensä	5 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-300
Yhteensä	-300

2018 talousarvio	5 000 000
2017 I lisätalousarvio	1 500 000
2017 talousarvio	5 300 000
2016 tilinpäätös	12 260 000

(03.) Kansallisen tietöalan ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palvelujen ylläpito (siirto momentille 28.30.03)	-7 250
Uudet ohjaustehtävät (siirto momentille 28.01.01)	-250
Tasomuutos	-20 000
Yhteensä	-27 500

2017 talousarvio	27 500 000
2016 tilinpäätös	27 500 000

05. Maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 180 530 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maakuntauudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelusta, valmistelun ohjauksesta ja koulutuksesta sekä valmisteluun ja toteuttamiseen liittyvistä kehittämis- ja kokeiluhankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen maakuntien väliaikaisten valmisteluelinten perustamiseen ja toimintaan sekä maakuntien toimintaan
- 3) maakuntien valtakunnallisten palvelukeskusten perustamisen valmisteluun ja toimintaan sekä yhteisten palveluiden järjestelyyn ja kehittämiseen
- 4) avustusten maksamiseen uudistuksen valmistelukustannuksiin kunnille ja kuntayhtymille
- 5) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle uudistuksen edellyttämien tietojärjestelmämuutosten toteuttamisesta.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen johto-, ohjaus- ja koordinoititehtäviin valtiovarainministeriössä ja sosiaali- ja terveysministeriössä. Lisäksi määrärahaa käytetään uudistuksen muutostukeen varmistamaan uudistuksen toimeenpano maakunnissa.

Määrärahaa käytetään myös maakuntien tietohallinnon valmisteluun ja perustamiseen, maakuntien ICT-palvelukeskuksen valmisteluun ja yhteisiin investointeihin, kuntien tietohallinnon muutostointenpiteisiin ja valtakunnalliseen toimeenpanoon.

Valtioneuvosto on tehnyt periaatepäätöksen maakuntien tietojärjestelmien ohjaamisesta, hallinnoinnista ja kehittämisestä. Periaatepäätöksessä linjataan eri toimijoiden vastuut ja tehtävät sekä periaatteet maakuntien tietojärjestelmäinvestointien rahoituksesta. Tarkoituksena on, että periaatepäätöksen linjaukset otetaan huomioon maakuntauudistuksen valmistelussa ja toimeenpanossa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esivalmistelun, maakuntien väliaikaisten valmisteluelinten rahoitus ja maakunta-valtuustojen toimikauden rahoitus	40 000
Kuntien tietohallinnon muutostointenpiteet	2 500
Lomituspalveluihin liittyvät tietojärjestelmämuutokset	225
Maakuntien ja soten ICT-kehittäminen, ICT-palvelukeskuksen ja maakuntien tietohallinnon valmistelu, alueelliset tukitoimet sekä yhteiset investoinnit	130 000
Maakuntien talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen valmistelu	1 000
Muutosvalmennus STM ja VM	900
Sote-koordinaattorit maakuntiin	1 350
Sote-tietopohjan laajentaminen	900
Uudistuksen johto-, ohjaus- ja koordinoititehtävät STM	500
Valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus VM	500
Valtakunnallinen ohjaus ja yhteiset tukitoimet - ICT	2 300
Valtakunnallisen muutostuen toimintamääräraha STM	135

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustus Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirille	220
Vuoden 2017 rahoitus	-31 300
Yhteensä	149 230

2018 talousarvio	180 530 000
2017 I lisätalousarvio	22 000 000
2017 talousarvio	31 300 000

20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 268 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtäävien tietohallintohankkeiden, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen
- 2) hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen
- 3) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaan tehviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt asianomaisen ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen. Ministeriöissä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan myös käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakastietojärjestelmähanke (ROTI, ex-ATJ) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 25.40.01)	3 500
Erica-tietojärjestelmä (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 26.30.02)	310
Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmähanke (HAIPA) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 25.10.03)	5 680
Hallintotuomioistuinten toiminnanohjaus- ja dokumentaationhallintajärjestelmähanke (HAIPA) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 25.10.03)	-3 713
HETI-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.30.03)	-4 000
Julkishallinnon yhteinen käyttöliittymä ympäristöterveydenhuollolle -hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.02)	1 194
Julkishallinnon yhteinen käyttöliittymä ympäristöterveydenhuollolle -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 30.20.02)	-657
Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.21)	5 000
Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.70.21)	-3 142

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 26.40.01)	2 000
Maahanmuuttoviraston Älykäs digitaalinen virasto -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 26.40.01)	-2 000
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	850
Oikeusrekisterikeskuksen viranomaistoiminnan tietojärjestelmien kehittämishanke (eORK) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 25.01.05)	-1 880
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 29.01.02)	1 288
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 29.01.02)	-700
Poliisihallituksen VITJA-hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 26.10.01)	4 000
Poliisihallituksen VITJA-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 26.10.01)	-3 000
Supon SSK-hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 26.10.02)	5 950
Supon SSK-hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 26.10.02)	-4 389
Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten aineistopankki (AIPA) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 25.10.03)	3 100
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.02)	11 650
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistus (ICT-hankinnan investointimenot) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 28.10.02)	-13 850
Ulosottotoimen rakenneuudistuksen tietojärjestelmähanke (URA ICT) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 25.20.01)	2 899
Ulosottotoimen rakenneuudistuksen tietojärjestelmähanke (URA ICT) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 25.20.01)	-1 744
Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	3 400
Valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 23.01.01)	-3 200
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	1 060
Valtioneuvoston yhteinen sähköinen työpöytä (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 23.01.01)	-980
Verohallinnon valmisohjelmisto ja ohjelmistouudistushanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 28.10.01)	24 000
Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.22)	2 184
Yhteisten ICT-palveluiden käyttöönotto (valtavirtaistamishanke) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentille 25.01.22)	-2 590
Ympäristötiedon hankinnan, varastoinnin ja jakelun kehittämishanke Envibase (v. 2017 rahoitus) (siirto momentilta 35.01.04)	1 640
Tasomuutos	-53 322
Yhteensä	-19 462
2018 talousarvio	30 268 000
2017 talousarvio	49 730 000
2016 tilinpäätös	17 799 000

21. Kansallisen tulorekisterin toteutus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 663 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansallisen tulorekisterin hankintaan ja kehittämiseen sekä kansallisen tulorekisterin hankinnan ja kehittämisen aiheuttamiin muihin lisämenoihin
- 2) tulorekisterihankkeen hankehallintaan, rekisterin ja sen hallinnoinnin vaatimusmäärittelyyn, hankintaprosessiin sekä rekisterin määrittelyyn, suunnitteluun, toteutukseen, testaukseen ja käyttöönoton vaatimaan valmisteluun
- 3) enintään 46 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Valtuus

Vuonna 2018 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyn tulorekisterin hankintaan myönnetyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti tämän valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään kansallisen tulorekisterin toteuttamiseen osana hallinnon palveluiden digitalisoinnin kärkihanketta. Tulorekisterin perustaminen liittyy laajempaan kansalliseen kokonaisinfrastruktuurin kehittämishankkeeseen. Tulorekisteri on yksi tärkeimmistä kansallisen palveluarkkitehtuurin toiminnoista ja kattaa lähes kaikki kansalaiset. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Tulorekisterihankkeen organisoinnista ja asettamisesta vastaa valtiovarainministeriö.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	7 521	7 521
Menot yhteensä	7 521	7 521

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (siirto momentilta 28.70.22)	5 000
Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-5 000
Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	3 142
Tasomuutos	-3 307
Yhteensä	-165
2018 talousarvio	15 663 000
2017 talousarvio	15 828 000
2016 tilinpäätös	15 855 000

22. Hallinnon palveluiden digitalisoinnin tuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 114 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitalisaation edellytysten ja digitalisaation edistämistä tukevien hankkeiden suunnitteluun, kehittämiseen ja toteuttamiseen
- 2) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin digitalisaatiota tukevien hankkeiden suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa
- 3) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää hallituksen kärkihankkeisiin kuuluvan julkisten palveluiden digitalisoinnin edistämiseen erityisesti vaikutukseltaan merkittävimpien prosessien kehittämisessä julkisen sektorin organisaatioiden toimittamien hakemusten perusteella. Määrärahaa voidaan käyttää myös digitalisaation edellytysten luomiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

E-oppiminen (siirto momentille 28.01.01)	-225
Julkisen hallinnon paikkatiedon palvelualusta -hanke (siirto momentille 30.01.01)	-3 140
Julkisen hallinnon paikkatiedon palvelualusta -hanke (siirto momentilta 30.01.01)	800
Kansallisen tulorekisterin toteuttaminen (siirto momentille 28.70.21)	-5 000
KemiDigi-hanke (siirto momentille 32.01.21)	-1 100
KemiDigi-hanke (siirto momentilta 32.01.21)	1 800
KiraDigi-hanke (siirto momentilta 35.20.(02))	4 000
YTI-hanke (siirto momentille 28.70.01)	-1 900
YTI-hanke (siirto momentilta 28.70.01)	3 000
Tasomuutos	1 807
Yhteensä	42

2018 talousarvio	15 114 000
2017 I lisätalousarvio	-5 560 000
2017 talousarvio	15 072 000
2016 tilinpäätös	175 000

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on turvata viranomaisradioverkon toiminta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirto momentilta 26.30.(43))	8 100
Yhteensä	8 100

2018 talousarvio 8 100 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Tämän vuoksi Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitussmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuun ottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 %.

Tasoitussmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitettulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 237 158 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutokset	12 582
Yhteensä	12 582

2018 talousarvio	237 158 000
2017 I lisätalousarvio	2 168 000
2017 talousarvio	224 576 000
2016 tilinpäätös	219 560 594

31. Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 % vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

2018 talousarvio	15 000 000
2017 I lisätalousarvio	9 000 000
2017 talousarvio	15 000 000
2016 tilinpäätös	9 508 580

33. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

2018 talousarvio	13 000 000
2017 talousarvio	13 000 000
2016 tilinpäätös	11 104 686

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja niiden kokonaisrahoitusta alueittain ja kuntaryhmittäin. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin ja sairastavuuteen. Sairastavuuskertoimen osatekijöitä ovat terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuolto. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristaisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat saamelaisten kotiseutualueen kunnan, syrjäisyyden ja työpaikkaomavaraisuuden lisäosat.

Kuntien yhdistymisavustuksilla edistetään vapaaehtoiselta pohjalta kuntien yhdistymisiä sekä muita sellaisia kunta- ja seuturakenteen muutoksia, jotka edesauttavat laadukkaiden ja tasaverstaisten kunnallisten peruspalvelujen tuottamista taloudellisemmin.

Keskeiset uudistukset

Hallitusohjelman mukaisesti perhehoidon kehittämiseen osoitetaan lisärahoitusta. Vanhuspalvelujen henkilöstömitoitusta tarkistetaan tavoitteena kuntien kustannusten vähentäminen. Erikoissairaanhoidon järjestämistä tehostetaan muun muassa uudistamalla terveydenhuollon päivystystoimintaa, keskittämällä perustason kiireellistä iltä- ja viikonloppuvastaanottoa, vähentämällä erikoissairaanhoidon vuodeosastohoitoa ja uudistamalla ensihoitoa. Osana ammatillisen koulutuksen uudistusta oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut laajenevat koskemaan aiempaa laajempaa opiskelijajoukkoa.

Maakuntien perustamisen valmistelu on käynnistetty.

Vaikuttavuustavoitteet

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsestä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä tuottamalla ja levittämällä työvälineitä ja hyvän toiminnan malleja kuntien käyttöön. Vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokkaan kuuluvassa luvussa 33.60.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Peruspalveluja vahvistetaan ja uudistetaan, ikäihmisille turvataan ihmisarvoinen vanhuus sekä panostetaan mielenterveys- ja päihdepalveluihin.

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen lähtökohdana on koulutuksen perusturvan sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jokaiselle mahdollisuus kehittää itseään koko maan kattavilla kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla sekä varmistaa väestön tasavertainen tiedon ja kulttuurin saatavuus.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

Laskennallisten kustannusten laskennassa käytettäviä tietoja

	2017 arvio	2018 arvio
Laskennalliset kustannukset		
0—5-vuotiaat euroa/asukas	8 346,36	8 198,50
6-vuotiaat euroa/asukas	8 867,40	8 699,48
7—12-vuotiaat euroa/asukas	7 430,66	7 291,01
13—15-vuotiaat euroa/asukas	12 756,32	12 522,23

Laskennallisten kustannusten laskennassa käytettäviä tietoja

	2017 arvio	2018 arvio
16—18-vuotiaat euroa/asukas	4 066,31	4 010,92
19—64-vuotiaat euroa/asukas	1 046,62	1 009,22
65—74-vuotiaat euroa/asukas	2 117,97	2 029,43
75—84-vuotiaat euroa/asukas	5 735,98	5 563,64
85-vuotiaat ja vanhemmat euroa/asukas	19 301,29	18 910,55
Sairastavuuden mukaan	1 159,26	1 135,88
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	90,09	88,27
Kaksikielisyyden mukaan euroa/asukas	277,75	272,15
Vieraskielisyyden mukaan euroa/asukas	1 950,95	1 911,59
Asukastiheyden mukaan euroa/asukas	39,24	38,45
Saaristoisuuden mukaan euroa/asukas	382,29	374,58
Koulutustaustan mukaan euroa/asukas	422,20	390,78
Lisäosat		
Syrjäisyys euroa/asukas	206,15	207,94
Saamelaisten kotiseutualueen kunnat euroa/asukas	2 625,33	2 641,08
Työpaikkaomavaraisuus euroa/asukas	62,73	63,11

20. *Julkisen sektorin yhteisen tietohallinnon ja tiedon hallinnan kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuntien informaatioteknologiaan kohdennettuihin, kuntien tietovarantojen hyväksikäytön edellytyksiä parantaviin kehittämishankkeisiin sekä tietoteknisten palvelujen järjestämiseen ja jo toteutettujen ratkaisuiden käyttöönoton tukemiseen
- 2) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin sekä EU:n hyväksymien ja rahoittamien hankkeiden maksamiseen
- 3) muuhun yhteiseen julkiseen tietohallinnon kehittämiseen
- 4) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kuntien talous- ja toimintatietojen, tilastoinnin ja tietohuollon kehittämisohjelmaan, kuntien tehtävien digitalisoinnin edistämiseen sekä hallinto- ja palvelurakenteiden tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvään kehittämiseen ja kehittämishankkeisiin
- 5) käyttöönottoihin ja palvelujen kehittämisen aikaiseen ylläpitoon.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan ja nopeutetaan kuntien tietohallintokehitystä tavoitteena parantaa tuottavuutta sekä edistää kuntien ja julkishallinnon yhteisiä informaatioteknologian kehittämishankkeita sekä sähköisten toimintatapojen käyttöönottoa. Määrärahaa käytetään Julkisen hallinnon suositusten ja lakiin julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta (634/2011) perustuvien standardien laadintaan sekä muuhun yhteiseen julkisen hallinnon tietohallinnon kehittämistoimintaan. Määrärahalla voidaan tukea ja edistää julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta annetun lain mukaisen julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurityön käynnistystä, arkkitehtuurikuvausten toteutusta, työvälineiden käyttöönottoa sekä toteutettujen tulosten julkaisua arkkitehtuurityölle asetettujen tavoitteiden ja hyötyjen aikaansaamiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 600
Yhteensä	1 600
2018 talousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	1 400 000
2016 tilinpäätös	7 000 000

22. Hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon toimintatapojen ja johtamisen sekä hallinto- ja palvelurakenteiden kehittämiseen ja niihin liittyviin hankkeisiin
- 2) enintään kahta henkilötövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen hallinto- ja palvelurakennemuutosten ohjaus-, asiantuntija- ja hanketehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahalla toteutetaan hallitusohjelman perusteella valmisteltavien uusien maakuntien sekä hallinto- ja palvelurakenteiden kehittämistyötä. Määrärahaa voidaan käyttää myös kunnille jäävien tehtävien osalta hallinnon ja talouden uudistamiseen liittyviin hankkeisiin.

2018 talousarvio	200 000
2017 talousarvio	200 000
2016 tilinpäätös	800 000

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 457 931 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) mukaisen valtionosuuden maksamiseen
- 2) verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen
- 3) enintään 19 600 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 oppilaitosten perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 4) enintään 3 500 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)****Kunnan peruspalvelujen valtionosuus**

<i>Laskennalliset kustannukset</i>	25 946 076
— ikärakenne	18 144 443
— sairastavuus	6 205 986
— työttömyys	485 002
— kaksikielisyys	97 100
— vieraskielisyys	630 853
— asukastiheys	190 898
— saaristaisuus	14 243
— saaristo-osakunta	9 798
— koulutustausta	167 753

Kuntien rahoitusosuus 19 371 356

Valtionosuus **6 574 720**

Lisäosat **318 886**

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus **731 895**

V. 2015 järjestelmämuutoksen tasaus **7 806**

Valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen liittyvä kotikuntakorvausten siirtymäjärjestely **361**

Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset (valtio korvaa) **3 109**

Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnalisävero **5 765**

Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset **815 389**

Yhteensä **8 457 931**

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,34. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2016/2017 asukasluku on 5 474 083.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) muuttamisesta siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti muuttuu 25,23 prosentista 25,34 prosenttiin vuonna 2018. Valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu huomioon lisäyksenä 0,09 prosenttiyksikköä liittyen varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensointiin 25 000 000 eurolla sekä 0,03 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuusprosentti on 100. Muutoksessa on otettu vähennyksenä huomioon 0,01 prosenttiyksikköä liittyen kuntien hallintomenojen vähenemiseen, kun perustoimeentulotuen maksatus ja laskenta on siirretty Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuteen ei tehdä indeksikorotusta. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus alentaa peruspalvelujen valtionosuutta 176 875 000 eurolla.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta. Muutos liittyy ammatillisen koulutuksen uudistamiseen. Toisen asteen oppilaitoksissa opiskelijahuollon piiriin tulee uusia opiskelijoita, joille järjestetään lainmukaiset psykologi- ja kuraattoripalvelut. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 633 000 euroa lain muutoksen johdosta. Valtionosuusprosentti on 100, koska kyse on laajenevasta tehtävästä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetusta lääkkeen määräämisestä (1088/2010) on muutettu 1.1.2017 alkaen siten, että lääkemääräys on voimassa kaksi vuotta määräämis- tai uudistamispäivästä lukien, aiemman yhden vuoden sijasta. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 757 000 euroa asetuksen muutoksen johdosta.

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta	Laskennallinen kustannus
Ikärakenteen mukaan	
— 0—5-vuotiaat (8 198,50 euroa/as)	2 845 314
— 6-vuotiaat (8 699,48 euroa/as)	542 134
— 7—12-vuotiaat (7 291,01 euroa/as)	2 653 666
— 13—15-vuotiaat (12 522,23 euroa/as)	2 179 757
— 16—18-vuotiaat (4 010,92 euroa/as)	713 286
— 19—64-vuotiaat (1 009,22 euroa/as)	3 234 585
— 65—74-vuotiaat (2 029,43 euroa/as)	1 312 130
— 75—84-vuotiaat (5 563,64 euroa/as)	1 975 777
— 85-vuotiaat ja vanhemmat (18 910,55 euroa/as)	2 687 794
Sairastavuuden mukaan (1 135,88 euroa/as)	6 205 986
Työttömyyden mukaan (88,27 euroa/as)	485 002
Kaksikielisyyden mukaan (272,15 euroa/as)	97 100
Vieraskielisyyden mukaan (1 911,59 euroa/as)	630 853
Asukastiheyden mukaan (38,45 euroa/as)	190 898
Saaristoisuuden mukaan (374,58 euroa/as)	14 243
Saaristo-osakunta aseman mukaan (274,01 euroa/as)	9 798
Koulutustaustan mukaan (390,78 euroa/as)	167 753
Yhteensä	25 946 076

Kuntien rahoitusosuus

Asukasluku	5 474 083
Rahoitusosuus, euroa/as	3 538,74
Rahoitusosuus, 1 000 euroa	19 371 356

Syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat (1 000 euroa)

Perushinta	
Syrjäisyyden mukaan (207,94 euroa/as)	119 596
Työpaikkaomavaraisuuden mukaan (63,11 euroa/as)	195 740
Saamelaisten kotiseutualueen kunnan mukaan (2 641,08 euroa/as)	3 550
Yhteensä	318 886

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
1 364 092	-632 197	731 895

V. 2015 järjestelmämuutoksen tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
8 097	-291	7 806

Valtionosuusjärjestelmän
uudistamiseen liittyvä kotikunta-
korvauksen siirtymäjärjestely

361**Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)**

Valtionosuuden vähennykset		
— vakimuotoisten tietoluovutusten hinnoittelumuutos		-1 314
— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi		-47 898
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys		-164
— siirto momentille 29.01.02 todennetun osaamisen rekisterin ylläpitoon		-150
— siirto momentille 29.01.02 opiskelijavalintapalveluihin		-1 547
— järjestelmämuutoksen kustannusneutraalisuuteen liittyvä vähennys		-7 828
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2016		-34 596
— indeksikorotuksen jäädytys, vuosi 2018		-42 280
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta		-330 847
— valtionosuusuudistukseen liittyvä yksityisten opetuksenjärjestäjien kotikuntakorvausten tasausjärjestelmän rahoitus		-219
— kilpailukykysovimukseen liittyvä vähennys		-467 870
— lääkäri- ja lääkäritähteläkäritöiminnan rahoitus		-22 444
— eläketukeen liittyvä vähennys		-24 100
Vähennykset yhteensä		-981 257

Valtionosuuden lisäykset		
— työmarkkinatukeen liittyvä korjauserä		29 549
— v. 2010 järjestelmämuutoksen tasaus		497
— v. 2010 verotulomenetysten kompensatio		375 000
— v. 2011 verotulomenetysten kompensatio		129 000
— v. 2012 verotulomenetysten kompensatio		299 000
— v. 2013 verotulomenetysten kompensatio		11 500
— v. 2014 verotulomenetysten kompensatio		9 500
— v. 2015 verotulomenetysten kompensatio		131 000
— v. 2016 verotulomenetysten kompensatio		262 000
— v. 2017 verotulomenetysten kompensatio		395 000
— v. 2018 verotulomenetysten kompensointi		131 000
— maakuntien liittojen tehtäviin liittyvä lisäys		500
— oppilaitosten perustamiskustannusten valtionavustusten siirto		19 600
— kirjastojen perustamiskustannusten valtionavustusten siirto		3 500
Lisäykset yhteensä		1 796 646

Muu rahoitus (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset	3 109
Yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnalisävero	5 765

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-164
Alueellisen erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen	-31 675
Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutos	45 389
Kiinteistöveron kehittämishanke (siirto momentilta 28.01.01)	600
Kilpailukykyopimuksen vaikutus valtionosuuteen (Kiky)	-118 578
Kotikuntakorvausten muutos	-2 645
Muut muutokset	1 336
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentille 29.01.02)	-150
Opiskelijavalintapalvelut (siirron palautus momentilta 29.01.02)	171
Oppilaitosten perustamishankkeet	-5 700
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutos	5 633
Perhehoidon kehittäminen	5 000
Perustoimeentulotuen Kela-siirtoon liittyvä kuntien hallintomenojen vähennys	-3 800
Pitkäaikaistyöttömien eläketuki	-9 000
Reseptien voimassaolon pidentäminen	-757
Syrjäisyyden laskentatekijöiden muutos	9 200
Säästö omais- ja perhehoidon kehittämisen johdosta	-8 869
Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus	-176 875
Vanhuspalvelujen laatusuosituksen tarkistaminen	-4 181
Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensatio	25 000
Verotulomenetyksen kompensatio	131 000
Yli 3-vuotiaiden lasten ja kasvattajien määrän suhteen muutos varhaiskasvatuksessa	-506
Ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittämishankkeeseen (VATI-hanke) liittyvä säästö	-252
Yhteensä	-139 823

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	8 457 931 000
2017 I lisätalousarvio	9 200 000
2017 talousarvio	8 597 754 000
2016 tilinpäätös	9 024 697 225

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 990 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuntarakennelain (1698/2009) 43 §:n mukaisesti laskennallisiin yhdistymisavustuksiin
- 2) kuntarakennelain 44 §:n mukaisten valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen

3) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain 16 §:n mukaisten erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin.

Selvitysosa: Kunnille maksetaan kuntarakennelain (1698/2009) 42 §:ssä säädettyä yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensatiota. Yhdistymisavustus tulee käyttää välttämättömiin kuntien yhdistymisen kustannuksiin, uuden kunnan palvelujärjestelmän kehittämiseen ja palvelujen tuottavuuden parantamiseen tai uuden kunnan talouden vahvistamiseen. Valtionosuuden vähenemisen korvaamisen avulla pyritään puolestaan kompensoimaan yhdistymishankkeessa mukana olevien erilaisten kuntien valtionosuusmenetyksiä, joten kyse ei ole luonteeltaan ylimääräisestä kuntien avustamisesta, vaan vastaava summa tulee valtion hyväksi pienenevinä valtionosuuksina. Yhdistymisavustusta ja valtionosuusmenetysten kompensatiota maksetaan viimeistään vuonna 2017 voimaan tuleviin yhdistymisiin.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yhdistymisavustus	
— vuoden 2017 kuntien yhdistymiset, 2 liitosta	1 800
— vuoden 2016 kuntien yhdistymiset, 4 liitosta	3 900
Yhteensä, 6 liitosta	5 700
Valtionosuusmenetysten kompensatio	
— vuoden 2017 yhdistymiset	1 051
— vuoden 2016 yhdistymiset	-
— vuoden 2015 yhdistymiset	839
— vuoden 2014 yhdistymiset	-
Yhteensä	1 890
Kuntarakennelain mukaiset selvityskustannukset ja yhdistymisiin liittyviin esiselvityksiin myönnettävä avustus (enintään)	400
Kaikki yhteensä	7 990

	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio
Kuntien yhdistymisiä	4	2	0
Kuntien määrän vähennys	4	2	0
Määräraha, milj. €	25,2	27,1	8,0
— josta ko. vuoden yhdistymisten osuus, milj. €	5,2	3,0	0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-19 135
Yhteensä	-19 135
2018 talousarvio	7 990 000
2017 talousarvio	27 125 000
2016 tilinpäätös	25 246 664

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan energiaverotuella.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiantensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 261 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valmisteverojärjestelmän kautta maksettavaan

- 1) maatalouden tukeen
- 2) energiantensiivisten yritysten veronpalautukseen.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

1) maatalouden tuki: laki maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta (603/2006)

2) energiantensiivisten yritysten veronpalautus: laki sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1168/2002 8 a §).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Maatalouden tuki	31 000 000
2. Energiantensiivisten yritysten veronpalautus	230 000 000
Yhteensä	261 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	10 000
Yhteensä	10 000

2018 talousarvio	261 000 000
2017 talousarvio	251 000 000
2016 tilinpäätös	243 224 128

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Valtuus

Valtiovarainministeriö voi tehdä EU:n yhteisen kriisinratkaisuneuvoston kanssa sopimuksen lainalmiittijärjestelystä, jonka puitteissa myönnettävien lainojen enimmäismäärä voi olla enintään 1 083 500 000 euroa.

Valtioneuvosto voi päättää vakauseräsiirtojen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

Selvitysosa: Vuosi 2018 on vuosia 2014—2020 koskevan EU:n monivuotisen rahoituskehysten viides varainhoitovuosi. Vuoden 2018 talousarvioon sisältyvät vuoden 2016 lokakuussa takautuvasti voimaan tulleen omien varojen päätöksen mukaiset maksualennukset kuten arvonnaisäveropohjaan perustuvat alennukset ja kertakorvausalennukset. Yhdistyneen kuningaskunnan maksualennus siihen liittyvine alennuksineen Saksalle, Itävalle, Alankomaille ja Ruotsille jatkuu keskeytyksettä myös vuoden 2018 aikana. Omia varoja koskevat maksupohjat laaditaan kansantalouden tilinpitäjärjestelmän (ESA2010) mukaisina.

03. Rahoitusvakauseräviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 947 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoitusvakauserävirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta Suomeen vuonna 2015 perustettu viranomaisorganisaatio. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon. Rahoitusvakauseräviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien talletussuojarahaston hallinnointi. Viraston myötä on perustettu uusi talletussuojarahasto, johon se kerää talletussuojamaksuja. Viranomaisen toiminnasta aiheutuvat kulut katetaan täysin toimialalta kerättävin veronluonteisin hallintomaksuin.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Henkilötyövuodet	12,5	14	14
Koulutustasoindeksi (asteikko 1—8)	6,9	6,9	6,9
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,7	8	8
Työtyytyväisyysindeksi	4,1	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Investoinnit ja palveluiden hankinta	688
Toimintameno säästö (HO 2015)	-190
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Yhteensä	497

2018 talousarvio	2 947 000
2017 talousarvio	2 450 000
2016 tilinpäätös	1 900 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintameno määrärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	1 500 000
2017 talousarvio	1 500 000
2016 tilinpäätös	1 500 000

40. *Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 11 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä vuosittain noin 11 550 000 euroa, mikä vastaa pankin vuonna 2016 henkilökuntansa palkoista pidättämien verojen määrää. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisätujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhdistiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	450
Yhteensä	450

2018 talousarvio	11 550 000
2017 talousarvio	11 100 000
2016 tilinpäätös	10 769 788

67. *Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.12.2016 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2018 talousarvio	170 000
2017 talousarvio	170 000
2016 tilinpäätös	46 241

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 984 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen
- 2) Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitusosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksissä (2014/335/EU).

EU:n omat varat sisältävät:

- 1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tullevia ja sokerin tuotantomaksuja
- 2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin neuvoston asetuksiin (EY):

- 1) N:o 1150/2000: asetus EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta
- 2) N:o 1553/1989: asetus arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä
- 3) N:o 2223/1996: asetus markkinahintaisen bruttokansantulon muodostamisesta.

Määrärahataso perustuu vuosia 2014—2020 koskevaan EU:n rahoituskehykseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	285 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 560 000 000
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	139 000 000
Yhteensä	1 984 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	81 000
Yhteensä	81 000

2018 talousarvio	1 984 000 000
2017 talousarvio	1 903 000 000
2016 tilinpäätös	1 951 000 000

87. Suomen osuus Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääomasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 610 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Aasian infrastruktuuri-investointipankin peruspääoman merkinnästä aiheutuvan vuoden 2018 Suomen maksuosuuden, suuruudeltaan 12 420 000 Yhdysvaltain dollaria, vasta-arvoltaan noin 11 610 000 euroa, maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin vasta-arvot on laskettu 21.4.2017 valuuttakurssilla EUR/USD 1,0698.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peruspääoman merkinnästä aiheutuva kurssiero	580
Yhteensä	580

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	11 610 000
2017 talousarvio	11 030 000
2016 tilinpäätös	11 401 818

(95.) Valtion takaussuoritukset (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2017 I lisätalousarvio	8 200 000
2017 talousarvio	800 000
2016 tilinpäätös	3 266 706

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädösperusteisiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädösperusteiset menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

2018 talousarvio	300 000
2017 talousarvio	300 000
2016 tilinpäätös	247 063

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2018 talousarvio	5 000 000
2017 talousarvio	5 000 000
2016 tilinpäätös	5 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään
- 2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon
- 3) aiheuttomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käytämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen
- 5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2018 talousarvio	150 000
2017 talousarvio	150 000
2016 tilinpäätös	119 893

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien menojen kattamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu valtion kassasijoituksiin liittyvän riskin hallinnasta poikkeuksellisissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa aiheutuviin menoihin silloin, kun sijoittaminen on riskiä alentavin ja kustannuksia aiheuttavin ehdoin lain mukaan ollut mahdollista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-17 600
Yhteensä	-17 600
2018 talousarvio	12 400 000
2017 talousarvio	30 000 000
2016 tilinpäätös	40 000 000

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä. Valtuusmenettelyn piiriin kuuluvat valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan kuitenkin maksuperusteisesti.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Kansainvälisen keskinäisriippuvuuden lisääntyminen ja kansainvälisessä työnjaossa ja työn sisälöissä tapahtuneet muutokset, digitalisaatio ja muu nopeasti kehittyvä teknologia, väestön ikääntyminen, ilmastonmuutos sekä Eurooppaan suuntautunut muuttoliike ovat tehneet toimintaympäristöstä epävarman ja muutosherkän. Epävarmuutta lisäävät meneillään olevat arvojen ja asenteiden muutokset. Yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys korostuu.

Maailmanlaajuisesti arvoketjuihin kytkeytyvä tuotanto on mennyt yhä enemmän osaamisintensiiviseen suuntaan. Aiempaa merkittävämpi osuus lisäarvosta ja taloudellisesta kasvusta muodostuu aineettomasta pääomasta ja arvонуonnista. Tämä pätee erityisesti Suomeen. Suomen työmarkkinoilla on kysyntää korkeaa koulutusta ja monipuolista osaamista vaativalle työlle. Työmarkkinoilla on samaan aikaan työvoiman puutetta ja työttömyyttä. Talouden kestävä kasvu ja tuottavuuden paraneminen edellyttävät tiedon, osaamisen ja luovuuden tehokkaampaa hyödyntämistä yrityksissä, palvelujärjestelmissä ja julkisessa hallinnossa.

Taloukasvun näkymät ovat Suomessa pitkästä ajasta varovaisen myönteiset. Talouden rakennemuutos, velkaantuminen ja julkisen sektorin sopeuttamistoimet asettavat ministeriön toiminnalle tiukat reunaehdot. Samaa aikaan kotimaiset ja kansainväliset vertailut ovat osoittaneet, että Suomen suhteellinen asema osaamisyhteiskuntana on heikentynyt. Koulutustason nousu on pysähtynyt. Nuorten osaamistaso on laskussa ja Suomen tiede on jäämässä jälkeen kilpailijamaistaan. Maahanmuuttajien kotoutuminen edellyttää uusia toimia koulutuksessa, kulttuurissa sekä liikunta- ja nuorisotyössä.

Koulutusjärjestelmän laadun ja vaikuttavuuden parantaminen edellyttävät uudenlaisia, avoimia ja kokeilevia toimintatapoja sekä aiempaa aktiivisempaa kotimaisen ja kansainvälisen toimintaympäristön kehityksen seurantaa ja siihen vaikuttamista.

Kasvualueina luovat alat ovat voimakkaasti digitaalisuutta hyödyntäviä, joten digitaalinen kehitys tarjoaa uusia mahdollisuuksia näiden alojen liiketoiminnan ja palvelujen kehittämiseksi.

Osaamista ja koulutusta koskevilla kärkihankkeilla kehitetään ministeriön toimialojen rakenteita, ohjausta, sisältöjä ja toimintatapoja niin, että suomalaisten koulutus- ja osaamistaso nousevat. Kärkihankkeilla modernisoidaan oppimisympäristöjä, hyödynnetään digitalisaatiota osaamisessa ja oppimisessa, nopeutetaan siirtymistä työelämään, parannetaan liikunnan, taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta, vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä, toteutetaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudistus sekä vähennetään koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrää.

Tulevina vuosina panostetaan osaamiseen sekä lasten ja nuorten hyvinvointiin. Huippututkimuksen ja tutkimuksen vaikuttavuuden panostuksia lisätään. Luovaa taloutta vahvistetaan. Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan. Peruskouluille suunnattu tasa-arvorahoitus kaksinkertaistetaan. Ammatillisen koulutuksen uudistusta tuetaan. Panostuksia tulee myös nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Hallinnonalan yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Koulutus- ja tiedepolitiikka

Korkea sivistystaso, toimivat varhaiskasvatuspalvelut sekä laadukas ja maksuton koulutus ovat suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusta. Tasapuoliset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on turvattava koko maassa. Tavoitteena on väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen siten, että suomalaiset ovat maailman osaavin kansa vuonna 2020. Toisen asteen koulutuksen palvelukykyä edistetään. Suomalaisten koulutustasoa kehitetään siten, että tavoitevuonna 2020 työikäisestä aikuisväestöstä 88 prosenttia on suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon ja 30 prosenttia korkeakoulututkinnon. Vastaavasti 30-vuotiaista 94 prosenttia olisi suorittanut perusasteen jälkeisen ja 42 prosenttia korkeakoulututkinnon.

Osaavan työvoiman saatavuudesta tulee pulaa tietyillä aloilla jo lähitulevaisuudessa. Erityisen suuria työvoiman saatavuusongelmia tulee olemaan sosiaali- ja terveysalalla sekä tekniikan ja liikenteen aloilla. Koulutusjärjestelmään kohdentuvilla toimenpiteillä pidennetään työuria niiden alkupäästä ja kohdennetaan koulutustarjontaa siten, että se vastaa työvoiman alakohlaiseen tarpeeseen. Tavoitteena on, että nuorten kokonaiskoulutuspolku on aikaisempaa lyhyempi ja että he koulutautuvat aloille, joilla työllistymisen edellytykset ovat hyvät. Koulutuksen ala- ja aluekohtaista tarjontaa suunnataan uudelleen väestökehityksen ja työvoiman tarpeen mukaisesti.

Koulutus- ja tiedepolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ovat

- Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä kasvaa nykyisestä
- Kaikki perusasteen päättävät aloittavat perusasteen jälkeiset opinnot
- Suurempi osuus uusista ylioppilaista jatkaa opintojaan samana vuonna
- Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä laskee
- Korkeakouluista valmistuneiden keskimääräinen ikä laskee

— Koulutuksen läpäisyä ja sujuvia siirtymiä parannetaan kaikilla koulutusasteilla

— Tieteen taso sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden aste nousee.

Perusopetuksen päättäneiden välitön sijoittuminen koulutukseen (%)

	2013	2014	2015	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
Ammatilliseen koulutukseen sijoittuneet	43,2	44,4	44,0	44,0	44,5	44,5
— perustutkintoon johtava koulutus ¹⁾	40,3	42,1	41,8	42,0	42,5	42,5
— valmentavat koulutukset ²⁾	2,9	2,3	2,2	2,0	2,0	2,0
Lukiokoulutukseen sijoittuneet	50,8	51,6	52,5	53,0	53,0	53,0
Perusopetuksen lisäopetukseen sijoittuneet ³⁾	3,1	2,1	1,7	3,0	2,5	1,5
<i>Tutkintoon johtavat koulutukset yhteensä</i>	91,1	93,7	94,3	95,0	95,5	95,5
<i>Lisäopetus ja valmentavat koulutukset yhteensä</i>	6,0	4,4	3,9	5,0	4,5	3,5
Yhteensä	97,1	98,1	98,2	100,0	100,0	99,0

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus.

²⁾ Lähde: valtionosuusjärjestelmän tilastot (myös vuoden 2016 luku on toteutumatieto).

³⁾ Peruskoulujen yhteydessä järjestettävän lisäopetuksen luvut ovat Tilastokeskuksen oppilasmäärätilastojen perusteella tehtyjä arvioita.

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden keski-ikä (mediaani)¹⁾

	2013	2014	2015	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
Ammattikorkeakoulututkinto	26,0	26,1	25,9	25,9	25,8	25,8
Ylempi korkeakoulututkinto	27,8	28,0	28,1	28,1	28,0	27,9

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Ammattikorkeakoulujen osalta amk-tutkinto (päivä- ja monimuotototeutus).

Tavoiteajan kuluessa valmistuneiden osuus (%) aloittaneista¹⁾

	2013	2014	2015	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
Lukiokoulutus (3—3,5 vuotta)	79,6	80,6	80,5	84,0	84,0	84,0
Ammatillinen perustutkinto (3 vuotta)	62,1	63,6	64,0	65,0	66,0	..
Ammattikorkeakoulututkinto (5 vuotta)	55,1	52,8	55,0	57,0	60,0	60,0
Alempi ja ylempi korkeakoulututkinto (7 vuotta)	48,2	48,5	50,0	51,0	52,0	52,0

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Mukana vain opetushallinnon alainen koulutus. Ei sisällä näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavaa koulutusta eikä oppisopimuskoulutusta. Vuoden 2015 luku on ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen osalta arvio ja vuodesta 2018 ei enää ole saatavilla tässä vertailukelpoista lukua. Tarkoittaa alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoitetutkinnon suorittaneiden osuutta, ylin tutkinto, johon uusi opiskelija on saanut tutkinnon suorittamisoikeuden.

Opiskelijat ja tutkinnot¹⁾

	2013	2014	2015	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
Varhaiskasvatus						
— lapset	211 550	211 190	211 400	213 050	213 550	215 000
Esiopetus						
— oppilasmäärä	59 800	60 420	62 500	62 000	62 000	62 000
Perusopetus, oppivelvolliset						
— uudet oppilaat (1. luokka)	60 180	59 970	60 740	61 500	61 500	61 500
— päättötodistuksen saaneet	59 580	57 850	58 220	61 000	61 000	60 000
— oppilasmäärä	526 850	529 880	531 465	536 000	536 000	536 000
Perusopetus, oppivelvollisuusiän ylittäneet						
— laskennallinen oppilasmäärä	1 858	1 827	1 977	2 863	3 040	3 990
Lukiokoulutus						
— uudet opiskelijat	35 820	34 740	35 260	38 000	35 000	35 000
— suoritettut ylioppilastutkinnot ²⁾	31 540	31 620	31 080	33 000	33 000	31 000
— opiskelijamäärä ³⁾	105 120	102 840	103 120	107 000	103 000	103 000
Ammatillinen peruskoulutus⁴⁾						
— uudet opiskelijat	69 390	69 350	71 620	71 700	70 000	70 500
— suoritettut tutkinnot	46 210	48 750	50 490	51 500	52 500	54 000
— opiskelijamäärä	182 410	183 060	183 170	183 000	183 000	183 500
Ammatillinen lisäkoulutus⁵⁾						
— uudet opiskelijat	26 740	30 930	31 520	31 000	31 000	31 000
— suoritettut tutkinnot	15 940	15 910	16 700	18 500	19 000	20 000
— opiskelijamäärä	63 290	64 890	67 510	68 000	68 000	68 000
Ammattikorkeakoulun perustutkinnot						
— aloittaneet ⁶⁾	29 917	30 315	30 300	30 000	30 000	30 000
— suoritettut tutkinnot	22 800	22 778	23 716	23 040	22 700	22 400
— opiskelijamäärä	129 636	128 751	128 545	128 884	129 300	129 600
Ylemmät ammatikorkeakoulututkinnot						
— aloittaneet ⁷⁾	3 285	3 453	3 600	4 274	4 300	4 300
— suoritettut tutkinnot	1 948	2 115	2 366	2 517	2 700	2 800
— opiskelijamäärä	8 566	9 218	10 133	10 997	11 000	11 000
Yliopiston perustutkinnot⁸⁾						
— uudet opiskelijat	20 233	20 880	20 600	20 960	21 000	21 000
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	13 017	13 499	15 039	14 288	14 400	14 500

Opiskelijat ja tutkinnot¹⁾

	2013	2014	2015	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
— suoritettut ylempät korkeakoulututkinnot	14 444	14 855	15 316	15 321	15 300	15 300
— opiskelijamäärä	141 756	138 664	136 912	134 888	135 000	135 000
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 724	1 865	1 881	1 887	1 800	1 750

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Opetushallinnon alainen koulutus. Esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijamäärät ovat valtionosuusjärjestelmän mukaisia opiskelijamääriä. Päivähoidon, esiopetuksen, perusopetuksen ja lukio-koulutuksen luvut eivät sisällä Ahvenanmaata.

²⁾ Ei sisällä IB-lukioiden eikä Reifeprüfung-tutkintoja.

³⁾ Lähde: Opetushallituksen tiedonkeruu 20.9. opiskelijamäärä

⁴⁾ Sisältää valtionosuusrahoitteisen oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen ammatillisen perustutkintokoulutuksen. Tilastokeskuksen opiskelijamäärät kuvaavat koulutukseen kalenterivuoden aikana osallistuvien henkilöiden lukumääriä.

⁵⁾ Sisältää valtionosuusrahoitteisen oppilaitosmuotoisen ja oppisopimusmuotoisen ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksen. Tilastokeskuksen opiskelijamäärät kuvaavat koulutukseen kalenterivuoden aikana osallistuvien henkilöiden lukumääriä.

⁶⁾ AMK-tutkinnon aloittaneilla tarkoitetaan v. 2010 lähtien opiskelijoita, jotka ovat kyseisenä tilastovuonna ensimmäistä kertaa kirjautuneet amk-tutkintoon johtavan koulutuksen läsnä oleviksi ko. ammattikorkeakouluun.

⁷⁾ Ensimmäistä kertaa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen läsnä oleviksi ko. ammattikorkeakouluun kirjoittautuneet.

⁸⁾ Sisältää alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot.

Taide- ja kulttuuripolitiikka

Kulttuuripolitiikan tavoitteet ja tehtävät liittyvät luovuuden, kulttuurisen moninaisuuden ja osallisuuden edistämiseen. Taiteellinen ja kulttuurinen tuotanto ja sen käyttö, kulttuuriperinnöstä huolehtiminen ja monipuolinen kulttuurielämä takaavat kulttuurin kehittymisen ja lisäävät sosiaalista ja taloudellista hyvinvointia sekä vahvistavat demokratiaa. Kulttuuripolitiikan tavoitteita toteutetaan erityisesti taide- ja taiteilija-, kulttuuriperintö-, kirjasto-, kulttuurivienti-, tekijänoikeus- ja audiovisuaalisen politiikan keinoin. Kulttuuripolitiikka kytkeytyy myös moniin hallinnonalat ylittäviin politiikan teemoihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön strategiset tavoitealueet sekä tavoitteet kulttuuripolitiikalle vuoteen 2025 ovat:

Luova työ ja tuotanto

— Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuneet.

Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin

— Osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet.

Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus

— Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Kulttuuripolitiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
<i>Valtionosuuden piirissä olevien teattereiden</i>				
— laskennalliset henkilötövuodet	2 474	2 469	2 469	2 469
— esitysten määrä	12 704	12 409	12 400	12 400
— kävijät, 1 000 henk.	2 223	2 113	2 120	2 120
<i>Valtionosuuden piirissä olevien orkestereiden</i>				
— laskennalliset henkilötövuodet	1 037	1 033	1 033	1 033
— konserttien määrä	2 480	2 579	2 580	2 580
— kuulijat, 1 000 henk.	899	906	910	910
<i>Suomen kansallisoopperan ja -baletin</i>				
— kuukausipalkkaisen henkilöstön määrä	543	538	556	552
— esitysten määrä	562	643	650	650
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	298	317	320	320
<i>Suomen Kansallisteatterin</i>				
— henkilöstön määrä	388	318	320	320
— esitysten määrä	760	709	700	700
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	251	176	170	175
<i>Kansallisgallerian</i>				
— henkilöstön määrä (htv)	237	255	255	255
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	20	26	18	22
— kokonaiskävijämäärä, 1 000 henk.	533	773	650	650
<i>Museoiden (valtionosuuden piirissä olevat)</i>				
<i>laskennalliset henkilötövuodet</i>	1 183	1 183	1 183	1 183
— museoiden kävijät (valtionosuuden piirissä olevissa ja muissa päätoimisesti hoidetuissa museoissa), 1 000 henk.	5 605	6 655	6 700	6 700
<i>Kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat</i>	37	34	30	30
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	2 594	2 475	2 200	2 200
<i>Yleiset kirjastot</i>				
— pää- ja sivukirjastojen määrä, kpl	738	719	717	717
— yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	89 244	87 369	88 000	88 000
— fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	49 369	49 023	50 000	50 000
— kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	38 861	41 968	42 000	42 100
— kirjastojen järjestämien tapahtumien osallistujat, 1 000 henk.	863	952	960	965
<i>Taiteilijat</i>				
— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	299/2 414	305/2 560 (alustava)	302/2 530	300/2 500
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus Taiteen edistämiskeskuksen				
— valtakunnallisten apurahojen hakijoista/saajista (sis. yhteisöt), %	52/57	52/57 (arvio)	52/57	52/57
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista (sis. yhteisöt), %	45/47	45/47 (arvio)	45/47	45/47
— taiteilija-eläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 064	1 071	1 070	1 070

Kulttuuripolitiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	11,61	11,71	11,80	11,50
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	8 082	8 412	8 400	8 300
<i>Kulttuurin toimiala</i>				
— kulttuuriammateissa päätyössään toimivat (työvoimatutkimus)	131 600	126 300	126 000	126 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	21 424		21 000	21 000
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	56 838		55 500	55 000
— kulttuurialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	13	-	13,1	13,2
— pelialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	2,4	2,5	2,6	2,7

Liikuntapolitiikka

Liikunta edistää terveyttä ja hyvinvointia ja liikunnallinen elämäntapa on osa sivistysperustaa. Huippu-urheilu antaa elämyksiä ja lisää kiinnostusta oman liikuntaharrastuksen aloittamiseksi. Liikunnalla ja huippu-urheilulla on myös taloudellisia sekä työ- ja toimintakykyä lisääviä vaikutuksia.

Liikuntapolitiikan päämääränä on liikunnan tasa-arvoinen ja yhdenvertainen edistäminen ja tämän myötä osallisuuden kasvattaminen sekä liikunnan avulla väestön hyvinvoinnin lisääminen. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan varhaiskasvatuksessa, koulussa, perheissä ja liikuntaharrastuksissa. Hallituksen kärkihankkeen ”Tunti lisää liikuntaa/Liikkuva koulu” avulla lisätään tunti liikuntaa jokaisen peruskouluikäisen päivään sekä käynnistetään kokeilutoiminta toisen asteen oppilaitosten toimintakulttuurin liikunnallistamiseksi. Yhdistetään varhaisvuosien liikunnan edistäminen osaksi Liikkuva koulu -ohjelmaa.

Huippu-urheilun tukemisen tavoitteena on lisätä suomalaisten urheilijoiden menestystä sekä Suomessa järjestettävien urheilun suurtahtumien vaikuttavuutta. Aktiivisella kansainvälisellä toiminnalla edesautetaan liikunnan ja urheilun eettisen perustan vahvistamista.

Liikuntapolitiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden päätavoitteet ovat seuraavat:

- Liikunnallinen elämäntapa yleistyy
- Liikunta on yhdenvertaisesti saavutettavissa
- Liikunta ja urheilu lisäävät osallistumista.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
Vapaa-ajan liikuntaa harrastavat (vähintään 4 tuntia viikossa siten, että hengästyy tai hikoilee), %¹⁾			
8—9 -luokkalaiset			
— pojat	53	53	55
— tytöt	50	50	52

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
Lukion 1—2 -luokkalaiset			
— pojat	55	55	57
— tytöt	47	47	49
Ammattiin opiskelevat 1—2 -luokkalaiset			
— pojat	40	40	42
— tytöt	33	33	35
Vakituisesti useita tunteja viikossa kuntoliikuntaa tai urheilua, kuten juoksua, hiihtoa, uintia, tai pallopelejä harrastavien osuus, %²⁾			
20—54 -vuotiaat	30,6	25,4	27,0
55—74 -vuotiaat	15,7	11,9	13,0
Miehet (20—74 -vuotiaat)	25,3	21,5	23,0
Naiset (20—74 -vuotiaat)	19,9	15,7	18,0
Liikuntaa tai urheilua liikunta- ja urheiluseuroissa harrastavien osuus, %³⁾			
Alle 9-vuotiaat			
— tytöt	66	67	69
— pojat	61	69	70
11-vuotiaat			
— tytöt	68	63	66
— pojat	67	68	69
13-vuotiaat			
— tytöt	53	62	63
— pojat	52	62	63
15-vuotiaat			
— tytöt	39	44	45
— pojat	47	47	47
15—19 -vuotiaat			
— tytöt	28	28	29
— pojat	26	26	27
20—24 -vuotiaat			
— naiset	26	26	27
— miehet	21	21	22
25—29 -vuotiaat			
— naiset	12	12	13
— miehet	25	25	26
Liikunta- ja urheiluseurojen toimintaan aktiivisesti (vähintään 1 krt/vko) osallistuvien osuus, %⁴⁾			
20—54 -vuotiaat	35,0	35,7	36,0
55—74 -vuotiaat	24,8	27,0	28,0
75+ -vuotiaat	14,9	17,6	18,0
Miehet (20—74 -vuotiaat)	26,9	31,5	33,0
Naiset (20—74 -vuotiaat)	30,9	30,1	32,0

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
Liikuntasuosituksen mukaisesti liikkuvien osuudet, %⁵⁾			
11-vuotiaat			
— tytöt	26	33	35
— pojat	36	46	48
13-vuotiaat			
— tytöt	15	21	23
— pojat	22	31	33
15-vuotiaat			
— tytöt	9	13	15
— pojat	11	21	24
20—54 -vuotiaat			
— miehet	15,4	18,0	20,0
— naiset	19,6	17,6	19,0
Palvelukseen astuvien miesten juoksutestin keskiarvo (metriä)⁶⁾	2 423	2 407	2 400
Arvokisamitalit, lkm			
Olympiakisat	-	1	5
Paralympiakisat		3	
MM-kisat			
— olympialajit	8	7	10
— ei-olympialajit	157	90	120
— paralympialajit	19	3	10
EM-kisat (olympia- ja ei-olympialajit)	143	130	130

¹⁾ Kouluterveyskysely, (THL). Perustuu kysymykseen: "Kuinka monta tuntia viikossa tavallisesti harrastat liikuntaa vapaa-aikanasi niin, että hengästyit ja hikoilet?" Tutkimus toteutetaan kahden vuoden välein. Vuoden 2016 luvut perustuvat vuoden 2015 tuloksiin.

²⁾ Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus ATH, (THL). "Kuinka paljon liikutte ja rasitatte itseänne ruumiillisesti vapaa-aikana? Harrastan varsinaista kuntoliikuntaa tai urheilua kuten juoksua, hiihtoa, uintia tai pallopelejä useita tunteja viikossa" -vastanneiden osuus.

³⁾ Yhteenvetoarvio seuraavien tutkimusten pohjalta: Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2014 ja 2016 sekä Nuorten vapaa-aikatutkimus 2012 ja 2015.

⁴⁾ Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH, (THL). "Kuinka usein olette osallistunut seuraavien järjestöjen, yhdistysten, seurojen yms. toimintaan 12 viime kuukauden aikana?" Kysymyspatterissa esitettiin mm. "liikunta- tai urheiluseura". Tarkastelussa on kysymyspatterin kohtaan "liikunta- tai urheiluseura" arvolla 1 tai 2 vastanneiden osuus. Luku saattaa sisältää seuroissa tapahtuvan liikkumisen lisäksi myös vapaaehtoistoimintaa liikunta- ja urheiluseuroissa.

⁵⁾ Lasten ja nuorten liikuntasuositus: Kaikkien 7—18 -vuotiaiden tulee liikkua vähintään 1—2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla. Yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää. Luvut perustuvat Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa -tutkimukseen. Tutkimus toteutetaan kahden vuoden välein. Vuoden 2015 luvut perustuvat vuoden 2014 tuloksiin. Aikuisväestön osalta suositusten mukaan liikkuvien määrän tulokinnassa on käytetty UKK-instituutin liikuntapiirakan (www.ukkinstituutti.fi/liikuntapiirakka) mukaista liikunnan määrää. Luvut perustuvat Alueelliseen terveys- ja hyvinvointitutkimukseen ATH, (THL).

⁶⁾ Varusmiesten juoksutestitulokset, 12 minuutin Cooper-testi.

Nuorisotyö ja -politiikka

Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista, sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Nuorten mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa ovat viime vuosien aikana kehittyneet. Osallistumis- ja vaikuttamismuodot sekä harrastustoiminta ovat monipuolistuneet erityisesti tieto- ja viestintäteknologian kehityksen myötä. Heikko taloustilanne kasvattaa kuilua parempi- ja heikompiosaisten nuorten välillä. Erot elämänhallinnan ja yhteiskunnassa toimimisen kannalta keskeisissä kyvyissä voivat olla merkittäviä. Asuinalue ja -kunta sekä sosioekonominen tausta vaikuttavat nuorten toimintamahdollisuuksiin. Ikä, etninen alkuperä, vammaisuus tai muu henkilöön liittyvä syy voi lisätä syrjintää. Nuoret eivät aina ole tietoisia oikeuksistaan. Heikko taloustilanne varjostaa länsimaissa asuvien nuorten tulevaisuutta. Nuoremman sukupolven tulotaso uhkaa jäädä pysyvästi vanhempien sukupolvien tulotasoa matalammaksi ja nuorten luottamus oman ikäluokkansa taloudellisen tilan parantamiseen on heikentynyt selvästi. Toisaalta suomalaisten nuorten usko omaan tulevaisuuteensa on vahvistunut.

Nuorisotyön ja -politiikan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ovat:

- Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat
- Nuorten elämänhallintataidot ja kokemus yhteisöllisyydestä vahvistuvat
- Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa
- Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat ja nuorten kasvu- ja elinolot paranevat.

Nuorisotyön ja -politiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
Vaikuttavuustavoite 1: Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat			
— 10—29 -vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus), %	57	57	57
— 15—29 -vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri), %	56	56	56
Vaikuttavuustavoite 2: Nuorten elämänhallintataidot ja kokemus yhteisöllisyydestä vahvistuvat			
— 15—29 -vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri), %	90	90	90
— Peruskouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveystutkimus/THL), %	9	9	8

Nuorisotyön ja -politiikan tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
Vaikuttavuustavoite 3: Nuorten harrastus- ja toiminta- mahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa			
— 15—29 -vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri), %	35	35	30
Vaikuttavuustavoite 4: Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat ja nuorten kasvu- ja elinolot paranevat			
— 15—29 -vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri), %	13	9	8
— 15—29 -vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri), %	79	83	85
— Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	52 300	48 100	47 000

Kirkollisasiat

Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2016 TP	2017 TA	2018 TAE	2017/2018 muutos
29.10.30	Yleissivistävä koulutus	707 830	711 542	703 168	-8 374
29.10.31	Vapaa sivistystyö	157 611	146 270	152 833	6 563
29.20.30	Ammatillinen koulutus ¹⁾	717 763	721 415	768 271	46 856
29.20.33	Nuorten aikuisten osaamisohjelma	33 331	25 141	5 048	-20 093
29.80.30	Kirjastot	3 900	3 700	3 700	-
29.80.31 ja 52	Teatterit, orkesterit ja museot	106 166	103 386	105 097	1 711
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	18 150	18 267	17 935	-332
29.90.50	Kuntien liikuntatoimi	19 398	19 454	19 510	56
29.91.50	Kuntien nuorisotyö	8 047	8 030	8 020	-12
Yhteensä		1 772 196	1 757 205	1 783 580	26 375

Arvio valtionosuuksien ja -avustusten jakautumisesta

Kunnat ja kunta- yhtymät	897 121	926 814	940 725	13 911
— Kunnat	-211 755	-74 400	-75 516	-1 117
— Kuntayhty- mät	1 108 875	1 001 214	1 016 242	15 028
Yksityiset	875 075	830 391	842 855	12 464

¹⁾ Työvoimakoulutuksen hankintaan liittyvät määrärahat ehdotetaan siirrettäväksi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle asteittain vuodesta 2018 lukien.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitussuos lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin on 58,11 % lisättynä 14,69 eurolla kunnan asukasta kohti ammattikorkeakoulujen rahoituksesta poistamisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) muuttamiseksi siten, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla kustannustason arvioidusta muutoksesta aiheutuva tarkistus valtionosuuksiin jätetään säästösyistä tekemättä vuonna 2018.

Rahapelitoiminnan voittovarot

Rahapelitoiminnan voittovarot muodostavat keskeisen rahoituslähteen tieteen, taiteen, urheilun ja liikuntakasvatukseen sekä nuorisotyön sektoreilla. Arpajaislain (1047/2001) 17 §:n mukaisesti Veikkaus Oy:n tuotosta 53 % käytetään urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Lain 18 §:n mukaan Veikkaus Oy:n asianomaisen tilikauden voittoa ja uudelleen jaettaviksi palautuvia varoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon.

Veikkaus Oy:n varsinainen tuottoarvio urheilun ja liikuntakasvatukseen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämisen osalta vuodelle 2018 on 537,200 milj. euroa. Varsinaisen tuottoarvion lisäksi jakamattomien voittovarojen rahastoa puretaan yhteensä 27,3 milj. euroa, jolloin rahapelitoiminnan voittovaroja on käytettävissä vuonna 2018 yhteensä 564,500 milj. euroa eli noin 18,8 milj. euroa enemmän vuoden 2017 talousarvioon verrattuna. Tuottoarvio on kohdennettu edunsaajille arpajaislain 17 a §:n mukaisesti.

Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.40.53 tieteen tukemiseen 106,5 milj. euroa, momenteilta 29.80.52 ja 29.80.96 taiteen tukemiseen 244,3 milj. euroa, momentilta 29.90.50 liikunnan tukemiseen 158,9 milj. euroa ja momentilta 29.91.50 nuorisotyön tukemiseen 54,8 milj. euroa.

Tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksen määräksi luvuissa 29.40, 80, 90 ja 91 ehdotetaan 1 196,2 milj. euroa, josta 564,5 milj. euroa eli 47,2 % myönnetään rahapelitoiminnan voittovaroista.

Rahapelitoiminnan voittovarot¹⁾ ja samoihin tarkoituksiin myönnettyt muut määrärahat, milj. euroa

	2011 TP	2012 TP	2013 TP	2014 TP	2015 TP	2016 TP	2017 TA	2018 TAE
Tiede	388,3	409,9	398,8	308,6	258,3	424,9	450,7	497,3
— voittovarot	100,3	101,2	102,2	102,4	102,2	103,2	104,4	106,5
— budj.varat ²⁾	288,0	308,7	296,6	205,4	156,1	321,7	346,3	390,8
Taide	425,1	432,6	451,8	458,3	470,3	458,6	463,3	456,6
— voittovarot	220,3	222,4	224,6	237,0	236,9	233,3	233,6	244,3
— budj.varat	204,8	210,2	227,2	221,3	233,4	225,4	229,7	212,3

Rahapelitoiminnan voittovar¹⁾ ja samoihin tarkoituksiin myönnettyt muut määrärahat, milj. euroa

	2011 TP	2012 TP	2013 TP	2014 TP	2015 TP	2016 TP	2017 TA	2018 TAE
Liikunta	142,5	153,6	151,7	187,4	188,5	154,9	162,9	166,5
— voittovar ¹⁾	141,9	150,9	151,6	147,3	148,0	147,1	154,1	158,9
— budj.varat	0,6	2,7	0,1	40,1	40,5	7,8	8,8	7,5
Nuoriso	65,2	71,8	73,9	74,3	74,4	73,1	77,8	75,8
— voittovar ¹⁾	51,5	51,9	52,4	52,8	53,0	52,7	53,6	54,8
— budj.varat	13,7	19,9	21,5	21,5	21,4	20,4	24,2	21,0
Voittovar¹⁾ yhteensä	514,0	526,4	530,8	539,5	540,1	536,3	545,7	564,5

¹⁾ Rahapelitoiminnan voittovar¹⁾ ovat vuoteen 2017 saakka veikkausvoittovaroja.

²⁾ Määrärahoihin ei sisälly yliopistojen valtionrahoituksen mom. 29.40.50 määrärahat.

Eräisiin käyttötarkoituksiin varatut määrärahat rahapelitoiminnan voittovaroista ja muilta talousarvion momenteilta (euroa)

	Rahapelitoimin- nan voittovar ¹⁾	Yleiset budjettivarat	Yhteensä
Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot	3 627 000	1 113 000	4 740 000
Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	70 673 000	276 665 000	347 338 000
Valtionosuus ja -avustus teattereille, orkestereille ja museoille	58 482 000	46 615 000	105 097 000
Liikunnan koulutuskeskukset (valtakunnalliset)	16 914 000	529 000	17 443 000
Nuorten työopjatoiminnan kehittäminen ja etsivä nuorisotyö	7 127 000	19 523 000	26 650 000
Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	200 000	700 000	900 000

Talousarvioesitykseen liittyvät sukupuolivaikutukset

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan määrärahoista yli puolet on lakisääteisiä siirtomeinoja, joiden vaikutukset sukupuolten asemaan riippuvat rahoituspäätöksistä.

Naisten ja miesten koulutustaso eroaa nuorissa ikäryhmissä varsin huomattavasti naisten eduksi. Perusopetuksen suorittamatta jättäminen, pelkän perusopetuksen varaan jääminen sekä ammatillisen tai korkeakoulutuksen keskeyttäminen on tyypillistä erityisesti poikaoppilaille ja miesopiskelijoille. Perusopetuksen laadun parantamisen, joustavan perusopetuksen käytäntöjen sekä ammatilliseen koulutukseen valmistavan koulutuksen arvioidaan pienentävän erityisesti ilman ammatillista koulutusta jäävien osuutta väestöstä ja siltä osin sukupuolten koulutustasoeroja.

Tyttöjen ja poikien opiskeluvalinnat pitävät yllä työelämän segregatiota. Jatketaan toimia, joilla vaikutetaan tyttöjen ja poikien opiskeluvalintoihin.

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toiminnot suuntautuvat lähtökohtaisesti tasa-arvoisesti. Liikuntatoimen valtionavustuspoltiikan lähtökohtana on liikuntalain mukainen tasa-arvon edistäminen, ja tämä otetaan huomioon avustuskriteereissä. Tasa-arvo sisältyy myös nuorisolain arvoihin. Nuorisotyössä avustusta suunnataan tarvittaessa eriytetysti tyttöjä ja poikia koskeviin hankkeisiin. Kulttuuriala on sekä toimijoiden että palvelujen käytön ja harrastamisen osalta nais-

valtaista, mutta miesten osuus kulttuuripalveluiden käyttäjinä on kasvanut. Toisaalta naisten toimeentulo taiteen aloilla on keskimäärin miehiä heikompa, ja asia on tarkoitus huomioida luovan työn tekijöiden toimintaedellytyksiä parannettaessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa tilastoinnin ja tutkimusten avulla hallinnonalansa toimintojen sukupuolivaikutuksia.

Kestävä kehitys

Osana kestävän kehityksen globaalia toimintaohjelmaa yhdenvertaisen, tasa-arvoisen ja osaavan Suomen painopistealueella yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen määrärahoista vuonna 2018 kohdistetaan 30 milj. euroa esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, erityisopetuksen laadun kehittämiseen, siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen ja opetusryhmäkoon pienentämiseen. Valtionavustuksella pyritään vahvistamaan kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

Ammatillisen koulutuksen reformin toimenpiteillä edistetään osaltaan toimintaohjelman tavoitteiden toteutumista yhdenvertaisen, tasa-arvoisen ja osaavan Suomen kehittämisessä. Reformin toimeenpanoa tuetaan lisärahoituksella, jolla mm. rakennetaan koulutus- ja työelämäpolkuja koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille ja aikuisille.

Osana yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan korkeakoulut edistävät perusrahoituksellaan kestävää kehitystä opetus- ja tutkimustoiminnassaan. Kestävä kehitys on huomioitu myös opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välisissä vuosien 2017—2020 sopimustavoitteissa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
29.10.01	<i>Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)</i>		
	— vuokrasopimusvaltuus	1,1	2,7
29.40	Korkeakouluopetus ja tutkimus		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	348,3	343,3
	<i>Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)</i>		
29.40.20	— tutkimushankevaltuus	-	33,0
29.40.54	<i>Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)</i>		
	— tutkimushankevaltuus	55,6	55,6
	<i>Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)</i>		
29.80.75	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	2,3	1,3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	241 149	246 037	243 800	-2 237	-1
01. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 731	18 021	17 264	-757	-4
02. Opetushallituksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	59 793	60 280	58 458	-1 822	-3
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viran- omaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 345	6 972	7 453	481	7
(04.) Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	—	—	—	—	0
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	3 543	3 058	3 058	—	0
(22.) Eräät käyttöoikeus- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	29 070	28 540	28 601	61	0
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 148	1 537	1 337	-200	-13
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 321	3 313	3 313	—	0
52. Valtion rahoitus evankelis- luterilaisen kirkon yhteis- kunnallisiin tehtäviin (arvio- määräraha)	114 000	114 000	114 000	—	0
53. Eräät turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset (siirtomääräraha 2 v)	2 190	8 090	8 090	—	0
66. Rahoitusosuudet kansain- välisille järjestöille (arvio- määräraha)	2 008	2 226	2 226	—	0
10. Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus	934 458	941 604	942 525	921	0
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 082	42 183	40 854	-1 329	-3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
(02.) Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
20. Yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	18 097	34 016	38 407	4 391	13
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	707 830	711 542	703 168	-8 374	-1
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttö-kustannuksiin (arviomääräraha)	157 611	146 270	152 833	6 563	4
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 839	7 593	7 263	-330	-4
(52.) Valtionavustus vapaan sivistystyön järjestöille (kiinteä määräraha)	—	—	—	—	0
20. Ammatillinen koulutus	767 995	763 042	807 986	44 944	6
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 171	7 975	7 930	-45	-1
21. Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	8 730	8 511	26 737	18 226	214
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	717 763	721 415	768 271	46 856	6
33. Nuorten aikuisten osaamisohjelma (kiinteä määräraha)	33 331	25 141	5 048	-20 093	-80
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 200 983	3 323 287	3 302 782	-20 505	-1
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 821	12 081	11 605	-476	-4
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 045	17 850	17 031	-819	-5
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 260	1 145	1 113	-32	-3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 733	1 681	1 648	-33	-2
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	55 713	91 981	141 821	49 840	54
22. Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	8 500	8 500	8 500	—	0
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 828 725	1 795 674	1 767 428	-28 246	-2
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	227 587	238 331	276 665	38 334	16
(52.) Erityinen valtionrahoitus Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston opetus- ja tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	31 679	—	—	—	0
53. Rahapelitoiminnan voitto-varat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	103 196	104 383	106 497	2 114	2
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	33 969	47 000	54 379	7 379	16
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	859 975	834 915	826 250	-8 665	-1
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	17 781	19 746	19 845	99	1
86. Valtion rahoitus ammattikorkeakoulujen pääomaan (kiinteä määräraha)	—	—	24 000	24 000	0
89. Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	—	150 000	46 000	-104 000	-69
70. Opintotuki	877 520	781 458	588 895	-192 563	-25
01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	643	621	613	-8	-1
52. Opintolainojen valtiontakausta (arviomääräraha)	28 227	40 200	54 200	14 000	35
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	767 737	655 881	449 326	-206 555	-31
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	30 978	31 456	31 456	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkaki (arviomääräraha)	49 935	53 300	53 300	—	0
80. Taide ja kulttuuri	458 615	463 304	456 612	-6 692	-1
01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 362	4 052	3 966	-86	-2
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 192	2 121	2 277	156	7
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 731	23 093	19 316	-3 777	-16
05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 448	4 937	4 866	-71	-1
06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 491	6 080	5 969	-111	-2
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	17 846	18 848	18 960	112	1
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	15 042	15 400	15 686	286	2
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 900	3 700	3 700	—	0
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	51 091	48 781	46 615	-2 166	-4
35. Valtionavustus Suomen itsenäisyyden 100-vuotishankkeen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	8 000	8 000	8 000	—	0
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	240	252	252	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
41. Eräät käyttöoikeus- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	20 313	26 648	26 648	—	0
50. Eräät avustukset (siirto- määräraha 3 v)	9 821	8 293	7 350	-943	-11
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	13 995	14 615	14 615	—	0
52. Rahapelitoiminnan voitto- varat taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	233 261	233 589	238 294	4 705	2
53. Valtionavustus tila- kustannuksiin (kiinteä määräraha)	24 549	27 257	27 671	414	2
55. Digitaalisen kulttuuri- perinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	2 200	1 950	1 950	—	0
(56.) Ylimääräinen valtion- avustus Pietari-säätiölle Suomen Pietarin instituutin ja Pietarin suomalaisen koulun toiminnan turvaamiseen (kiinteä määräraha)	375	—	—	—	0
(59.) Eräät avustukset Kansallis- gallerialle (siirtomääräraha 2 v)	10 000	10 000	—	-10 000	-100
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739	739	739	—	0
75. Toimitilojen ja kiinteistö- varallisuuden perus- parannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	7 019	4 899	3 688	-1 211	-25
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	50	50	—	0
96. Lahjoitus Suomalais- virolaisen kulttuurisäätiön pääomaan (siirtomääräraha 2 v)	—	—	6 000	6 000	0
90. Liikuntatoimi	154 944	162 923	166 468	3 545	2
30. Avustus Liikkuva koulu -ohjelmaan (siirtomäärä- raha 3 v)	7 000	7 000	7 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
50. Rahapelitoiminnan voittovarajat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	147 120	154 097	158 939	4 842	3
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille ja rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin (kiinteä määräraha)	824	1 826	529	-1 297	-71
91. Nuorisotyö	73 102	77 770	75 793	-1 977	-3
50. Rahapelitoiminnan voittovarajat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	52 729	53 617	54 770	1 153	2
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	19 673	20 003	19 523	-480	-2
52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	700	4 150	1 500	-2 650	-64
Yhteensä	6 708 766	6 759 425	6 584 861	-174 564	-3
Henkilöstön kokonaismäärä	2 606	2 465	2 431		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot*01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 264 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan menoihin.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittämisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja ministeriön toimialaa ohjaavaa. Tiedolla johtaminen tukee ministeriön päätöksentekoa ja strategista toimintaa.

2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.

3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa varaudutaan talouden ja työllisyyden kehityksestä sekä muusta yhteiskunnallisesta kehityksestä aiheutuviin vaikutuksiin. Jatketaan hallinnonalan rakenteen uudistamista. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.

4. Ministeriön johtamista ja toimintatapoja uudistetaan tukemaan asetettujen tulostavoitteiden saavuttamista ja henkilöstön työhyvinvointia. Kehitetään ministeriön henkilöstöstrategian mukaisesti pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua ja johtamista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	19 973	18 221	17 464
Bruttotulot	679	200	200
Nettomenot	19 294	18 021	17 264
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 169		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 606		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentille 29.01.02)	-400
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-8
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	44
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentille 23.01.01)	-9
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-40
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-15
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	15
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-130
Toimintameno säästö (HO 2015)	-180
Työajan pidentäminen (Kiky)	-7
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-26
Yhteensä	-757

2018 talousarvio	17 264 000
2017 I lisätalousarvio	-9 000
2017 talousarvio	18 021 000
2016 tilinpäätös	19 731 000

02. (29.01.02 ja 22) Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 58 458 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oppimateriaalin kehittämiseen ja tuottamiseen
- 2) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyyntin liikeloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen
- 3) enintään 80 000 euroa avustuksina jaettavaksi vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 4) 500 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) 15 006 000 euroa opetustoimen henkilöstökoulutuksesta (ml. varhaiskasvatus) aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 7) 524 000 euroa kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkinkirekisterin kehittämiseen ja toiminnan ylläpitokustannuksiin
- 8) 1 600 000 euroa suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen, erityisesti Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen ja tunnettuuden lisäämiseen mukaan lukien ulkomailla palvelevien yliopisto-opettajien sekä muiden asiantuntijoiden, yhteensä enintään 47 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen
- 9) 2 870 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin
- 10) enintään 14 128 000 euroa tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida Euroopan unionin rahoittaman Erasmus + -ohjelman ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman Nordplus-ohjelman apurahoja koskevat tulot ja menot.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämis-, palvelu- ja hallintotehtävien sekä yhteiskunnan kansainvälistymisen edistämisen asiantuntijavirastona. Opetushallitus edistää osaamista, sivistyksen ja avarakatseisuuden vahvistumista yhteiskunnassa, koulutuksellisen tasa-arvon ja kestäväen hyvinvoinnin lisääntymistä sekä globaalissa ympäristössä ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavien taitojen vahvistumista. Osaamista kehittämällä luodaan pohjaa kestäväälle kasvulle. Määrärahasta maksetaan myös tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia valtionhallinnossa ja oppilaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtävien sopimusten mukaisesti sekä sopimusten tekemisestä aiheutuvia kuluja.

*Tuotokset ja laadunhallinta***Määrälliset tavoitteet (kpl)**

Tavoite/tehtävä	Mittari	Asteikko	2017 arvio	2018 tavoite
Kansainväliset liikkuvuus- ja yhteistyöohjelmat	Rahoitettu liikkuvuus	Kpl	26 000	28 000
Koulutuksen kehittäminen	Taiteen perusopetuksen opetus-suunnitelmien perusteet	Lkm	1	
	Aikuisten perusopetuksen opetus-suunnitelmien perusteet		1	
	Tutkintojen perusteet (at)			35
	Tutkintojen perusteet (eat)			30
Opintopolku on koulutuksen valtakunnallinen palveluportaali	Opintopolku palvelun käyttäjämäärät	Lkm	7 000 000	8 000 000
Hakijamäärät perusopetuksen jälkeisiin koulutuksiin, korkeakouluihin ja aikuiskoulutuksiin	Hakijamäärät	Lkm	350 000	360 000
Osaamisen osoittaminen	Opetushall. tutkinnot	Lkm	400	400
	Valt.hall. kielitutkinnot	Lkm	1 000	1 000
	Yleiset kielitutk.	Lkm	9 500	9 500
	Aukt. kääntäjän tutkinto	Lkm	100	100
	Aukt. kääntäjän oikeuden saaneet	Lkm	50	50
	Tutkinnon tunnustaminen	Lkm	850	850
Maksullisen julkaisutoiminnan laajuus	Julkaisut ja oppimateriaalit	Kpl	53 000	53 000
Koulutuspoliittisten tavoitteiden ja varhaiskasvatuksen sekä opetus-toimen tuloksellisuuden tukeminen	Maksullisen toiminnan koulutettavat	Kpl	10 000	10 000

Palvelukyky ja laatu

Tavoite/tehtävä	Mittari	Asteikko	2017 arvio	2018 tavoite
Päätösten käsittelyaika	Tutkinnon tunnustaminen	Kk/pts	3,5	3,5
Asiakastyytyväisyys	Kv- ohjelmatoiminta	1—100		90
	Maksullinen koulutus	1—5	4,1	4,1
	Opintopolku	4—10	8,4	8,5

Toiminnallinen tehokkuus

— Opetushallituksen organisaatio ja johtamisjärjestelmä on selkeä, dynaaminen ja asiakaslähtöinen

— Opetushallituksella on valmiudet vastata uusiin ja muuttuviin tarpeisiin. Tehtävät ja toiminta sopeutetaan määrärahoihin

— Opetushallitus kehittää toimintatapojaan ja -prosessejaan sekä sähköisiä palveluitaan tuottavuuden lisäämiseksi ja asiakaspalvelun parantamiseksi

— Opetushallitus vahvistaa kestävä kehityksen mukaista toimintaa

— Maksullinen palvelutoiminta tukee koulutuspoliittisten tavoitteiden toteutumista ja lisää viraston taloudellisia resursseja.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Mittari	2017 arvio	2018 tavoite
Henkilötyövuodet (kaikki mom. yht.; sisältää ulkomaan lehtorit) (htv)	388	383
Henkilötyövuodet (toimintamenot) (htv)	350	345
Johtajuusindeksi (1—5)	3,4	3,4
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,5	3,5
Henkilöstön lähtövaihtuvuus (%)	10,0	9,0
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	6,9	6,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	97 854	99 422	97 600
Bruttotulot	45 069	39 142	39 142
Nettomenot	52 785	60 280	58 458
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 790		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 798		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 600
Kustannusvastaavuus, %	45
Hintatuki	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	66

**Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muut liiketaloudelliset
suoritteet (1 000 euroa)**

	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	200
Kustannusvastaavuus, %	112

**Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	470
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	930
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-460
Kustannusvastaavuus, %	51

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittely-järjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentilta 28.30.01)	50
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittely-järjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentilta 28.90.30)	150
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittely-järjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentilta 29.01.01)	400
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittely-järjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentilta 32.30.01)	150
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittely-järjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 288
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittely-järjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	700
Opetushallituksen perustoiminnan turvaaminen (siirron palautus momentille 29.10.01)	-525
Opiskelijavalintapalvelut (palautus momenteille 28.90.30, 29.10.01 ja 29.20.30)	-197
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-13
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-25
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	3
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-138
Toimintameno säästö (HO 2015)	-230
Työajan pidentäminen (Kiky)	-11

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-21
Vuokrien indeksikorotus	3
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-15
Tasomuutos	-810
Yhteensä	-1 822

2018 talousarvio	58 458 000
2017 I lisätalousarvio	-75 000
2017 talousarvio	60 280 000
2016 tilinpäätös	59 793 030

03. (29.01.04 ja 29.10.02) Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 453 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 3 623 000 euroa kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toimintamenojen maksamiseen
- 2) enintään 3 830 000 euroa ylioppilastutkintolautakunnan kanslian toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	13 971	14 230	14 355
Bruttotulot	7 964	7 258	6 902
Nettomenot	6 007	6 972	7 453
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 967		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 305		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirron palautus momentille 29.10.30)	-700
Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirto momentilta 29.10.20)	1 300
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-9
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-4
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-6
Palkkaliukumasäästö	-12
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-9
Toimintameno säästö (HO 2015)	-60
Työajan pidentäminen (Kiky)	-8
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-7
Vuokrien indeksikorotus	2
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Yhteensä	481

2018 talousarvio	7 453 000
2017 talousarvio	6 972 000
2016 tilinpäätös	6 345 270

(04.) Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 29.01.03.

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 058 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön
- 2) kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin
- 3) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämiin palkkaus- ja ohjelmameinon tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen henkilöille ja yhteisöille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailta.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	319 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 739 000
Yhteensä	3 058 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

2018 talousarvio	3 058 000
2017 talousarvio	3 058 000
2016 tilinpäätös	3 543 000

(22.) Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 29.01.02.

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 601 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	61
Yhteensä	61

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	28 601 000
2017 talousarvio	28 540 000
2016 tilinpäätös	29 069 546

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 337 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	573 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	OKKA-säätiö	60 000
	Yhteensä	1 337 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenojen poistuminen	-200
Yhteensä	-200

2018 talousarvio	1 337 000
2017 talousarvio	1 537 000
2016 tilinpäätös	1 148 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 313 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 543 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle	134 000
	— mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000
4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	524 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		3 313 000
2018 talousarvio		3 313 000
2017 talousarvio		3 313 000
2016 tilinpäätös		3 321 000

52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 114 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetty tehtävät.

2018 talousarvio	114 000 000
2017 talousarvio	114 000 000
2016 tilinpäätös	114 000 000

53. Eräät turvapaikanhakijoista ja maahanmuuttajista aiheutuvat avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 090 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttamisesta ja tukemisesta sekä suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumista edistävästä toimista aiheutuvien avustusten ja menojen maksamiseen
- 2) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2018 talousarvio	8 090 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	8 090 000
2016 tilinpäätös	2 190 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 226 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 440 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	120 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	22 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	16 000
OECD/CERI jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	320 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	21 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	30 000
Suomen maksuosuus WADAlle	77 000
OECD/INES jäsenmaksu	29 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	17 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittaissopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 226 000
2018 talousarvio	2 226 000
2017 talousarvio	2 226 000
2016 tilinpäätös	2 007 973

10. Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, yleissivistävälle koulutukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

- Koulutuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat ja erot oppimisessa ja hyvinvoinnissa kaventuvat
- Varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen
- Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Koulutuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat ja erot oppimisessa ja hyvinvoinnissa kaventuvat

Varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohdiana on monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Yhteiskunnan eheys, aktiivinen kansalaisuus sekä elinikäinen oppiminen vahvistuvat. Esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä yhteisönä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet, oppilas- ja opiskelijahuolto sekä turvallinen oppimisympäristö.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 5 ja 8 §:n muuttamisesta, jolla alennetaan pieni- ja keskituloisten sekä monilapsisten perheiden varhaiskasvatusmaksuja.

Toiminnalliset tavoitteet

- Esi- ja perusopetus sekä lukiokoulutus toteutetaan laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat ja opiskelijat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen läpäisy laadullisesti ja määrällisesti entisestään paranee
- Käynnistetään lukiokoulutuksen uudistaminen tavoitteena lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona sekä vahvistaa koulutuksen laatua, oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle
- Varmistetaan uusimuotoisen aikuisten perusopetuksen ja siihen sisältyvän luku- ja kirjoitustaidon opetuksen käynnistyminen vuoden 2018 alusta. Toteutetaan maahanmuuttajien koulutuspolkuja kehittäviä toimenpiteitä
- Luonnontieteiden ja matematiikan osaamista sekä lasten monilukutaitoa vahvistetaan valtakunnallisella kehittämisohjelmalla. Jatketaan kielitaidon vahvistamista tukemalla kielikylypytoimintaa ja kielikokeiluilla
- Vahvistetaan lasten ja nuorten emotionaalisia ja psykososiaalisia taitoja sekä jatketaan toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi

— Edistetään koulutuksen tasa-arvoa, mm. valtionavustuksin

— Osana hallituksen taiteen ja kulttuurin kärkihanketta parannetaan epätasaisesti jakautunutta taiteen perusopetuksen saavutettavuutta taiteenalakohtaisesti maan eri osissa.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2006—2015 ja tavoite 2018

	2006 toteutuma	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 ¹⁾ tavoite
Lukutaito	547	536	524	526	538—550
Matematiikka	548	541	519	511	538—550
Luonnontiede	563	554	546	531	550—560

¹⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2007, 2010, 2013, 2016 ja 2019.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin: PISA-tutkimuksen pääalueen pistemäärän muutos sosioekonomisen kertoimen (ESCS¹⁾) kasvaessa yhdellä keskihajonnalla²⁾

	2006 toteutuma	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 ³⁾ tavoite
Pääalue	Luonnontiede	Lukutaito	Matematiikka	Luonnontiede	Lukutaito
Pistemäärä	31	29	33	41	20—28

¹⁾ ESCS-indeksi (PISA Index of Economic, Social and Cultural Status) sisältää vanhempien ammatit ja koulutuksen sekä perheen varallisuuden.

²⁾ Pistemäärä kuvaa sitä, kuinka paljon suorituspistemäärä keskimäärin muuttuu, kun sosioekonomisen indeksin arvo kasvaa yhden keskihajonnan verran. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä voimakkaampi on sosioekonomisen taustan yhteys suoritukseen.

³⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2007, 2010, 2013, 2016 ja 2019.

Oppilaiden välinen osaamisero PISA-tutkimuksessa (keskihajonta)¹⁾

	2006 toteutuma	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 ²⁾ tavoite
Lukutaito	88	86	95	94	85—90
Matematiikka	81	82	85	82	75—80
Luonnontiede	86	89	93	96	85—90

¹⁾ Mitä suurempi keskihajonta on, sitä suurempi oppilaiden välinen osaamisero on.

²⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2007, 2010, 2013, 2016 ja 2019.

Varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää toimialan ohjauksen kehittämistä strategisesti. Yleissivistävässä koulutuksessa ja varhaiskasvatuksessa on toteutettavana tai tekeillä useita strategia- ja lainsäädäntöhankkeita. Varhaiskasvatuksessa, yleissivistävässä koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä huomioidaan julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävät toimet.

Toiminnalliset tavoitteet

— Varhaiskasvatusta ohjaavan lainsäädännön valmistelua jatketaan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostaman kokonaisuuden (Educare) perustalta. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennetaan pieni- ja keskituloisilta ja perheiltä, joilla on useampi lapsi varhaiskasvatuksessa

— Toimialan yleisiä suunnittelu-, ohjaus- ja valvontatehtäviä ja varhaiskasvatustoimijoiden tietojohtamista vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen tietotuotantoa ja toteuttamalla valtakunnallinen varhaiskasvatuksen tietovaranto

— Lukiokoulutuksen erityiset koulutustehtävät toteutetaan lainsäädäntöuudistuksen mukaisesti syksystä 2018 lukien

— Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen saavutettavuutta turvataan eri keinoin

— Oppimisympäristöjen turvallisuutta edistetään käynnistämällä valtakunnallinen ohjelma oppimisyhteisöjen turvallisuuskulttuurin edistämiseksi.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat

Tavoitteena on uudistaa koulujen ja oppilaitosten pedagogiikkaa, opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus kykenevät vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimeenpannaan Uusi Peruskoulu -ohjelmaa. Hankkeessa uudistetaan peruskoulua, oppimisympäristöjä ja opetuksen digitalisaatiota

— Toteutetaan Uusi lukio — uskalla kokeilla -kehittämisohjelmaa jatkamalla tuntijakokokeilua ja lukion kehittämisverkoston toimintaa

— Laajennetaan oppimistapoja sekä uudistetaan pedagogiikkaa edistämällä yleissivistävässä koulutuksessa siirtymistä kohti oppijalähtöisiä digitaalisia oppimistuotteita. Luodaan tapoja tukea avoimen oppimateriaalin tuotantoa ja levitystä. Kehitetään digitaalisen oppimisen ekosysteemi sekä vahvistetaan digitaalisten oppimistuotteiden yhteentoimivuuden edellytyksiä. Voimistetaan digitaalisiin oppimistuotteisiin keskittyvän avoimen ja kokeilevan kehittäjäkulttuurin toimintaedellytyksiä

— Ylioppilastutkintoa kehitetään tukemaan koulutuksen yleissivistäviä tavoitteita ja mahdollistamaan tutkinnon laajempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Tutkinnon uudistamisessa otetaan huomioon sitä koskevat työryhmäehdotukset. Toteutetaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöönotto tutkinnossa asteittain vuoteen 2019 mennessä

— Valtion rahoittamalla opetus- ja kasvatustoimen henkilöstökoulutuksella tuetaan hallituksen koulutuspoliittisten uudistusten toimeenpanoa ja kehitetään toimintaympäristön muutoksiin sopeutumisessa tarvittavaa osaamista. Painopisteinä ovat pedagogiikan, oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin uudistaminen ja kokeilut, kasvatuksen ja opetuksen tuki sekä kulttuurinen moninaisuus

— Edistetään oppilaiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä.

Oppilas- ja opiskelijamäärät vuosina 2015—2018

	2015 toteutuma	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
Varhaiskasvatus ¹⁾	211 037	213 050	213 550	215 000
Esiopetus ²⁾	61 792	62 000	62 000	62 000
Perusopetus, oppivelvolliset	531 465	536 000	536 000	536 000
Perusopetus, oppivelvollisuusiän ylittäneet	1 977	2 863	3 040	3 990
Lisäopetus	999	1 750	1 500	860
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 505	1 470	1 470	1 510
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	10 068	10 200	10 200	9 900
Maahanmuuttajien valmistava opetus ³⁾	3 481	3 100	10 830	4 300
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	1 855	2 000	2 000	2 000
Lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma ⁴⁾	95 520	101 000	96 000	95 700
Lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma	6 000	5 800	5 610	7 500
Aineopiskelijoiden suorittamien lukion kurssien lukumäärien perusteella lasketut laskennalliset opiskelijat	1 287	1 200	1 290	1 290

¹⁾ Kuntien järjestämä varhaiskasvatus, sisältää koko- ja osa-aikaisen varhaiskasvatuksen lapset päiväkodissa ja perhepäivähoidossa.

²⁾ Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät).

³⁾ Vuodesta 2018 alkaen maahanmuuttajien valmistavassa opetuksessa ei enää ole 17 vuotta täyttäneitä. Vuodesta 2017 alkaen oppilasmäärä on laskennallinen (arvio 26 suoritettua kurssia/vuosi).

⁴⁾ Opiskelijamäärät sisältävät opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaan rahoitettavat opiskelijat (ei valtion, eikä yliopistojen lukio-opiskelijoita). Toteumatieto on rahoitukseen oikeuttavien opiskelijoiden laskentapäivien painotettu keskiarvo. Vuoteen 2017 asti opiskelijamäärät ovat alle- ja yli 18-vuotiaana aloittaneita ja vuodesta 2018 alkaen nuorten ja aikuisten opetussuunnitelman mukaan opiskelevia.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 854 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen
- 2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen
- 3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Valtuus

Opetushallitus saa tehdä suomalais-venäläisen koulun uusista tiloista aiheutuvan vuokrasopimuksen siten, että koulun vuokramenot vuodesta 2021 alkaen ovat vuositasolla yhteensä enintään 2 710 000 euroa.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi-, perus- ja lukio-opetuksen kouluina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteyksien ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta. Uudistetaan koulukotien opetuksen järjestämisluvut.

Oppilasmäärät

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	806	791	816	816
Suomalais-venäläinen koulu	705	707	694	694
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	390	364	375	384
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	573	620	620	620
Koulukotien perusopetus	108	106	125	106
Helsingin eurooppalainen koulu	280	277	283	280
Yhteensä	2 862	2 865	2 913	2 900

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä				
— ohjauskäyntejä	1 410	1 348	1 569	1 739
— oppilaita	765	887	802	880
Tilapäinen opetus ja kuntoutus				
— tukijaksopäivät	3 492	3 354	4 025	4 060
— tukijaksojen oppilaat	435	438	456	450

Henkilötyövuodet

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	77,8	76,2	74	74
Suomalais-venäläinen koulu	85	82	79,5	79,5
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	606	567	585	585
Eurooppa-koulut	29	31	32	31
Helsingin eurooppalainen koulu	60	60	60	60
Työtyytyväisyys (1—5)	-	4	4	4
Yhteensä	857,8	816,2	830,5	829,5

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	3 604 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	31 917 000
Koulukotien perusopetus	1 428 000
Eurooppa-koulut	1 603 000
Helsingin eurooppalainen koulu	2 302 000
Yhteensä	40 854 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	65 632	63 183	62 854
Bruttotulot	21 892	21 000	22 000
Nettomenot	43 740	42 183	40 854
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	15 270		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	14 612		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 103 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansanopistojen valtionosuuksiin (siirto momentille 29.10.31)	-700
Opetushallituksen perustoiminnan turvaaminen (siirron palautus momentilta 29.01.02)	525
Opiskelijavalintapalvelut (siirron palautus momentilta 29.01.02)	11
Saamenkielisen varhaiskasvatuksen valtionavustukset (siirto momentille 29.10.30)	-80
Suomalais-venäläisen koulun väliaikaiset väistötilat	192
Vaativan erityisen tuen kehittäminen (siirto momentille 29.10.20)	-800
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-98
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-19
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	20
Palkkaliukumasäästö	-113
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-214
Työajan pidentäminen (Kiky)	-14
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-46
Vuokrien indeksikorotus	27
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-14
Tasomuutos	-2
Yhteensä	-1 329

2018 talousarvio	40 854 000
2017 talousarvio	42 183 000
2016 tilinpäätös	43 082 000

(02.) *Ylioppilastutkintolautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 29.01.03.

20. *Yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 38 407 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen
- 2) enintään 408 000 euroa vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen kehittämis-, tutkimus-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elinikäiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämis- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen
- 3) EU:n ja OECD:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 4) yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen tilastoinnin, tietoteknisten palvelujen sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien rahoittamiseen
- 5) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen
- 6) enintään 24 000 000 euroa digitaalisten oppimateriaalien käyttöönoton vauhdittamisesta, digioppimisen kokeiluista ja kehittämisestä, kielikokeiluista sekä taiteen perusopetuksen saavutettavuuden edistämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 7) enintään 5 000 000 euroa viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilusta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan yleissivistävän koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa muun muassa päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertalisäyksen poistuminen	-2 000
Kotkaniemen museon vuokra (siirto momentille 29.80.20)	-115
Osaaminen ja koulutus: digitaalisten materiaalien käyttöönoton vauhdittaminen ja digioppimisen kokeilut ja kehittäminen	2 000
Vaativan erityisen tuen kehittäminen (siirto momentilta 29.10.01)	800
Varhaiskasvatuksen maksuttomuuskokeilu	5 000
Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirto momentille 29.01.03)	-1 300
Tasomuutos	6
Yhteensä	4 391

2018 talousarvio	38 407 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	34 016 000
2016 tilinpäätös	18 096 950

30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 703 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 2) enintään 3 800 000 euroa edellä mainitun lain muille kuin oppivelvollisille järjestettävän perusopetuksen aineenopetuksen käyttökustannuksiin
- 3) enintään 2 076 000 euroa avustuksina edellä mainitun lain 44 §:n 2 momentin mukaisesti yksityisten perusopetuksen opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin
- 4) enintään 6 000 000 euroa edellä mainitun lain joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin
- 5) enintään 1 300 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perusteiden edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille
- 6) enintään 150 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 7) enintään 5 575 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti yleissivistävän koulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspilvipalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä koulujen, oppilaitosten ja kunnallisen varhaiskasvatuksen kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin
- 8) enintään 30 228 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettuina valtionavustuksina koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin sekä esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen sekä näihin edellä mainittuihin liittyvään opetusryhmäkoon pienentämiseen ja koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen
- 9) enintään 842 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentissa tarkoitettuina valtionavustuksina esi- ja perusopetuksen sekä kunnallisen varhaiskasvatuksen kielikylpytoimintaan
- 10) enintään 2 865 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:ssä tarkoitettuina valtionavustuksina kouluisten kerhotoiminnan tukemiseen
- 11) enintään 200 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi
- 12) enintään 16 975 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perusteiden edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1777/2009) tarkoi-

tettujen valtionavustusten maksamiseen täydentävän vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen

13) enintään 75 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perustein edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa ja opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1777/2009) tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen

14) rahoituslain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen

15) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen

16) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla

17) enintään 300 000 euroa nuorisotakuusta yhteisötakuun suuntaan -hankkeen toteutukseen liittyvien koulupudokkuutta ehkäisevien yleissivistävän koulutuksen menojen ja valtionavustusten maksamiseen

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustuntien hinta on 26,00 euroa.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 653 000 ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 140 800 tuntia.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009), kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) ja lukiolain (629/1998) muuttamisesta. Valtionavustuksilla mahdollistetaan yleissivistävän koulutuksen ja varhaiskasvatuksen strategisten tavoitteiden toteutumista.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

VALTIONOSUUEDET JA RAHOITUS

1. Lukiokoulutus ja lukioon valmistava koulutus

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	603 543 000
— kunnallinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (86 510 * 6 004,29 €)	519 431 000
— yksityinen lukiokoulutus, nuorten opetussuunnitelma (9 220 * 6 347,90 €, sis. alv.)	58 528 000
— kunnallinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (5 760 * 3 360,57 €)	19 357 000
— yksityinen lukiokoulutus, aikuisten opetussuunnitelma (1 720 * 3 620,10 €, sis. alv.)	6 227 000
Kuntien rahoitusosuus	-441 007 000
Valtionosuus	162 536 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)**2. Esi- ja perusopetus (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)**

2.1. Perusopetukseen valmistava opetus	52 049 000
2.2. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetus	27 664 000
2.3. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat 5-vuotiaat	3 941 000
2.4. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen aineenopetus (enintään)	3 800 000
2.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	3 070 000
2.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
2.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	44 724 000
2.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	182 522 000
2.9. Sisäoppilaitoslisä	1 999 000
2.10. Koulukotikorotus	967 000
2.11. Joustavan perusopetuksen lisä (enintään)	6 000 000
2.12. Lisäopetus	6 824 000
2.13 Yksityisten kielikoulujen 2-vuotisessa esiopetuksessa olevat 5-vuotiaat	310 000

3. Taiteen perusopetus (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)

Opetustuntikohtainen taiteen perusopetuksen valtionosuus	79 014 000
--	------------

4. Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	50 240 000
--	------------

Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä 629 582 000

VALTIONAVUSTUKSET JA HALLITUKSEN KÄRKIHANKKEET**5. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset**

5.1. Yleissivistävän koulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspilvipalveluihin, tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä koulujen ja oppilaitosten kansainväliseen toimintaan (enintään)	5 575 000
5.2. Koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin, esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen, siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen ja opetusryhmäkoon pienentämiseen (enintään)	40 228 000
5.3. Kielikylpytoiminta (enintään)	842 000
5.4. Kerhotoiminnan tukeminen (enintään)	2 865 000
5.5. Avustukset opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille (enintään)	1 300 000
5.6. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin (enintään)	2 076 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)**6. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset**

6.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen	2 200 000
6.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
6.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	16 975 000

7. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset

7.1. Avustukset muille kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saaville taiteen perusopetuksen järjestäjille (enintään)	150 000
7.2. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseen saamelaitosten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	200 000

8. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat valtionavustukset

8.1. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen tuki	500 000
8.2. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen	300 000

9. Hallituksen kärkihankkeet (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset avustukset ja muut menot)

9.1. Osaaminen ja koulutus: Nuorisotakuusta yhteisötakuun suuntaan (enintään)	300 000
---	---------

Valtionavustukset ja hallituksen kärkihankkeet yhteensä 73 586 000

Yhteensä 703 168 000

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	6 518,15 euroa/asukas
Lukiokoulutus	6 070,92 euroa/opiskelija
Taiteen perusopetus	77,14 euroa/opetustunti
Aamu- ja iltapäivätoiminta	26,00 euroa/ohjaustunti

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 9 006 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikuisten perusopetus, aiemmin TEM:n järjestämä opetus (siirto momentilta 32.30.51)	73
Kertaluonteisten erien nettomuutos valtionavustuksista	-13 650
Kuntien tehtävien vähentäminen (lukio)	-183
Kustannustason muutos 2018 (esi- ja perusopetus)	-5 118
Kustannusten jaon tarkistus 2018 (taiteen perusopetus)	168
Kustannustenjaon tarkistus ja opiskelijamäärämuutos (lukio)	-528
Saamenkielisen varhaiskasvatuksen valtionavustukset (siirto momentilta 29.10.01)	80
Suomalaisten oppilaiden määrän kasvu Ruotsin ulkomaankouluissa	110
Suoritemäärän muutos (esi- ja perusopetus)	-17 026
Valtionavustus koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin	25 000
Vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsin toisena kielenä -opetuksen ja muun opetuksen tukeminen	2 000
Ylioppilastutkinnon sähköistäminen (siirron palautus momentilta 29.01.03)	700
Yhteensä	-8 374

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	703 168 000
2017 talousarvio	711 542 000
2016 tilinpäätös	707 829 589

31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 152 833 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle

2) enintään 6 534 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 698 839	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	241 834	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	158 984	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	52 711	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 5 440 opiskelijaviikkoa Lehtimäen opisto -nimiselle kansanopistolle ja enintään 4 160 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Tunti- tai opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) muuttamiseksi siten, että maahanmuuttajien tarpeisiin vastaava koulutusmalli voidaan luoda vapaan sivistystyön toimintana. Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla mahdollistetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutuminen.

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	80 284 000	3 012 000	83 296 000
Kansanopistot	43 343 000	3 322 000	46 665 000
Opintokeskukset	12 771 000	150 000	12 921 000
Kesäyliopistot	4 974 000	50 000	5 024 000
Maahanmuuttajien tarpeisiin vastaavan koulutusmallin luominen	4 927 000	-	4 927 000
Yhteensä	146 299 000	6 534 000	152 833 000

Määräraha käytetään vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävään järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia. Nuorisotakuun opintoseteliavustukset suunnataan nuorten maahanmuuttajien opiskelu- ja kielitaitoa parantavaan koulutukseen.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	83,77 euroa/opetustunti
Kansanopistot	297,48 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	123,58 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	156,94 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvonlisäverollisten suoritelmäärien osuuden muutos	51
Kansanopistojen valtionosuuksiin (siirto momentilta 29.10.01)	700
Kertalisäyksen poistuminen	-200
Kustannustason tarkistus	1 085
Maahanmuuttajien tarpeisiin vastaavan koulutusmallin luominen (siirto momentilta 32.30.51)	4 927
Yhteensä	6 563

2018 talousarvio	152 833 000
2017 talousarvio	146 270 000
2016 tilinpäätös	157 610 744

51. (29.10.51 ja 52) Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 263 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 268 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin

2) 6 019 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, järjestöille sivistystyöhön, Karjalan Liitto ry:lle, Sofian kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle

3) 976 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan, sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yleissivistävän koulutuksen järjestöille	271 000
Kesälukioseura ry:lle	128 000
Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskoulu/hemgrundskola -toiminnan tukemiseen	148 000
Suomi-koulujen toiminnan tukemiseen	429 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisiin valtionavustuksiin	268 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toimintaan	1 916 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toimintaan	2 195 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan	1 117 000
Karjalan Liitolle	131 000
Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan ja muiden järjestöjen sivistystoimintaan	499 000
Sofian kannatusyhdistys ry:n ulkosuomalaisten sivistystoimintaan	83 000
Kriittisen korkeakoulun toimintaan	78 000
Yhteensä	7 263 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertalisäysten poistuminen	-330
Yhteensä	-330

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	7 263 000
2017 talousarvio	7 593 000
2016 tilinpäätös	7 839 000

(52.) *Valtionavustus vapaan sivistystyön järjestöille* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 29.10.51.

20. Ammatillinen koulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillinen koulutus uudistuu vuoden 2018 alusta lukien hallituksen kärkihankkeena toteutettavan toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformin linjausten mukaisesti. Reformin toimeenpanoa tuetaan lisärahoituksella, jolla muun muassa digitalisoidaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja, ehkäistään keskeyttämistä ja syrjäytymistä sekä rakennetaan yhdessä työelämän kanssa koulutus- ja työelämäpolkuja koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille ja aikuisille. Nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi ammatillisen koulutuksen tarjontaa lisätään erityisesti työttömille ja työttömyysuhan alaisille nuorille.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteeksi asetetaan, että ammatillinen koulutus

— edistää työllisyyttä ja yrittäjyyttä, tukee talouden uudistumista ja parantaa kilpailukykyä, nostaa työllisyysastetta sekä edistää osallisuutta

— vastaa oikea-aikaisesti, osuvasti, ketterästi ja vaikuttavasti työelämän osaamistarpeisiin ja tukee yrityksiä ja julkista sektoria toimintaympäristön muutoksiin sopeutumisessa ja toiminnan uudistamisessa sekä luo edellytyksiä uuden yritystoiminnan syntymiselle ja innovaatiotoiminnalle

— tuottaa yksilöille ammattiosaamista sekä geneerisiä taitoja, joita tarvitaan sekä työelämään siirtymiseksi että siellä pysymiseksi työelämän muuttuessa

— edistää elinikäistä oppimista ja antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin

— palvelee sekä nuoria että aikuisia siten, että osaamisen hankkiminen on mahdollista asiakkaan osaamistarpeiden, oppimisvalmiuksien, elämäntilanteen ja urasuunnitelmien kannalta parhaiten soveltuvalla tavalla sekä

— turvaa yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteeksi asetetaan, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät

— suuntaavat koulutuspalveluitaan työelämän ja yksilöiden tarpeiden mukaisesti

— tehostavat osaamisen tunnistamista ja tunnustamista siten, että yksilölliset opintopolut monipuolistuvat, opintoprosessit tehostuvat ja koulutusajat lyhenevät

— parantavat toimintansa laatua siten, että keskeyttäminen vähenee ja läpäisy tehostuu

— kehittävät ja ottavat käyttöön yksilöllisten opintopolkujen toteuttamista tukevia uusia pedagogisia toimintamalleja ja digitaalisia oppimiskäsitelmiä, jotka parantavat toiminnan vaikuttavuutta

— uudistavat toimintaprosessejaan sekä purkavat toimintaa jäykistäviä rakenteita ja hallinnollisia raja-aitoja sekä

— kehittävät aktiivisesti järjestäjäjärkennettä ja keskinäistä työnjakoa toiminta-alueillaan.

Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne uudistuu siten, että kaikki ammatilliset tutkinnot ovat osaamisperusteisia ja niiden laajuus määritellään osaamispisteinä. Ammatillisen koulutuksen uudistetut tutkinnot tulevat voimaan porrastetusti 1.8.2017, 1.1.2018, 1.8.2018 ja 1.1.2019 lukien. Kun kaikki tutkinnot on uudistettu vuoden 2019 alkuun mennessä, ammatillisia perustutkintoja on 43, ammattitutkintoja 65 ja erikoisammattitutkintoja 56. Tutkintojen määrä vähenee nykyisestä 351 tutkinnosta 164 tutkintoon, mutta opiskelijan mahdollisuudet yksilöllisiin valintoihin tutkinnon sisällä kasvavat huomattavasti.

Ammatillisessa koulutuksessa siirrytään yhteen näyttöperusteiseen ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa ammatillinen tutkinto ja otetaan käyttöön yhtenäinen henkilökohtaistamisprosessi, joka soveltuu kaikille ammatillisen koulutuksen asiakkaille.

Työpaikalla tapahtuvaa koulutusta edistetään ottamalla käyttöön koulutussojimus työssäoppimisen tilalle ja lisäämällä oppisopimuskoulutuksen houkuttelevuutta yhdenmukaistamalla sen rahoituksellista asemaa suhteessa muihin koulutusmuotoihin ja kehittämällä sen hallinnollisia menettelyitä nykyistä selkeämmiksi.

Ammatilliseen koulutukseen hakeudutaan jatkuvan haun kautta joustavasti ympäri vuoden. Keväisin järjestettävä valtakunnallinen yhteishaku säilyy hakuväylänä perusopetuksen päättävälle ja muille vailla toisen asteen tutkintoa oleville.

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmä uudistuu siten, että koulutuksen järjestäjän kaikkea ammatillista koulutusta säädellään yhdellä järjestämisluvalla. Koulutuksen järjestäjät voivat aiempaa vapaammin päättää koulutustarjontansa kohdentamisesta sekä siitä, millä tavoin ja missä oppimisympäristöissä koulutusta järjestetään. Ohjaus- ja säätelyjärjestelmä muodostuu koulutuksen järjestämisluvista ja vuosittaisista seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perustana olevista suoritepäätöksistä. Järjestämisluvassa määritellään perusrahoituksen opiskelijavuosien vähimmäismäärä, jolla turvataan toiminnan ennakoitavuus. Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausprosessi tehostetaan ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä lisätään ministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä sähköisellä päätöksenteko- ja asiointijärjestelmällä.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmästä muodostuu yhtenäinen kokonaisuus. Ammatilliseen koulutukseen kohdennettava valtionrahoitus muuttuu talousarvioperusteiseksi. Kunnilla säilyy omarahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa, mutta kuntien rahoitusvastuuta ei jaotella enää ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen välillä. Kuntien rahoitusosuus määrittyy suhteellisenä osuutena talousarvioon otettavasta valtion määrärahasta laissa säädetyn kertoimen avulla, kuitenkin siten, että kuntien rahoitusosuus ei ylitä vuoden 2017 tasoa.

Ammatillisen koulutuksen kokonaisrahoitus jakaantuu laskennalliseen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen sekä hakemusten perusteella maksettavaan strategiarahoitukseen. Perusrahoituksen osuus on 50 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus 35 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 15 prosenttia laskennallisesta rahoituksesta. Perusrahoitusta maksetaan opiskelijavuosien perusteella, suoritusrahoitusta tutkintojen ja tutkinnon osien perusteella sekä vaikuttavuusrahoitusta työllistymisen, korkeakouluihin jatko-opintoihin siirtymisen ja opiskeli-

ja- ja työelämäpalautteen perusteella. Ammatillisen koulutuksen uudessa rahoitusjärjestelmässä painopiste siirtyy suorituksia ja koulutuksen vaikuttavuutta painottavaksi opiskeluun käytetyn ajan laskemisen sijasta.

Uuden rahoitusjärjestelmän käyttöönottoon liittyy siirtymäaika, jonka aikana perusrahoituksen osuus laskee asteittain kohti 50 prosentin osuutta ja suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusosuudet vastaavasti kasvavat. Vuonna 2018 perusrahoituksen osuus on 95 prosenttia ja suoritusrahoituksen osuus 5 prosenttia laskennallisesta rahoituksesta. Vaikuttavuusrahoitusta maksetaan ensimmäisen kerran vuodesta 2020 lukien.

Toiminnan laajuus

Ammatillisen koulutuksen määrälliset tavoitteet ja niitä kuvaavat indikaattorit määritellään tarkemmin vuoden 2018 aikana uudessa ohjaus-, säätely- ja rahoitusjärjestelmässä käytettävien suoritelmäärittelyjen pohjalta ottaen huomioon myös muut reformista aiheutuvat muutokset ammatillisen koulutuksen tilastotiedonkeruissa.

Ammatillisen tutkintokoulutuksen uudet opiskelijat¹⁾

	2013 toteutuma	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
Perustutkintokoulutus	69 393	69 354	71 621	71 700	70 000	70 500
— oppilaitosmuotoinen koulutus	61 545	62 391	65 455	65 500	63 500	63 500
— oppisopimuskoulutus	7 848	6 963	6 166	6 200	6 500	7 000
Ammatti- ja erikoisammatti-tutkintokoulutus	26 735	30 926	31 518	31 000	31 000	31 000
— oppilaitosmuotoinen koulutus	16 675	18 238	18 846	18 500	18 500	18 500
— oppisopimuskoulutus	10 060	12 688	12 672	12 500	12 500	12 500

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Vuoden 2018 luvut eivät vielä sisällä opetushallinnon alaisuuteen siirtyvän työvoimakoulutuksen volyymiarvioita.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet¹⁾

	2013 toteutuma	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
Perustutkinnot	46 214	48 754	50 492	51 500	52 500	54 000
— oppilaitosmuotoinen koulutus	42 169	43 732	45 857	47 000	48 500	50 000
— oppisopimuskoulutus	4 045	5 022	4 635	4 500	4 000	4 000
Ammatti- ja erikoisammatti-tutkinnot	15 940	15 908	16 701	18 500	19 000	20 000
— oppilaitosmuotoinen koulutus	7 152	8 505	9 317	10 000	10 500	11 000
— oppisopimuskoulutus	8 788	7 403	7 384	8 500	8 500	9 000

¹⁾ Lähde: Tilastokeskus. Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Vuoden 2018 luvut eivät vielä sisällä opetushallinnon alaisuuteen siirtyvän työvoimakoulutuksen volyymiarvioita.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien lukumäärät¹⁾

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio
Ammatillisen koulutuksen järjestäjät yhteensä	185	176	166	163
— sekä perus- että lisäkoulutuksen järjestäjät	117	113	106	..
— pelkän peruskoulutuksen järjestäjät	13	13	13	..
— pelkän lisäkoulutuksen järjestäjät	55	50	47	..

¹⁾ Kalenterivuoden alun tilanne.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan¹⁾

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 toteutuma	2018 arvio
Kaikki järjestäjät yhteensä	185	176	166	163
— kuntajärjestäjät	10	9	9	9
— kuntayhtymäjärjestäjät	35	35	35	35
— yksityiset järjestäjät	139	131	121	118
— valtio koulutuksen järjestäjänä	1	1	1	1

¹⁾ Kalenterivuoden alun tilanne.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 930 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa, maahanmuuttajien tukiopetukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöönnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemiessä. Tavoitteena on, että vuonna 2018 Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus kouluttaa yhteensä 4 100 henkilöä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa. Vuonna 2018 koulutuskeskuksen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä on n. 140 ja ammatillisessa lisäkoulutuksessa toteutetaan n. 3 200 opiskelijatyöpäivää. Saamen kielen ja kulttuurin lukuvuo-

sikoulutuksessa toteutetaan n. 7 200 opiskelijatyöpäivää ja kurssitoiminnassa 4 000 opiskelijatyöpäivää.

Henkilötyövuodet

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	69,0	65,0	69	69
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	24,3	25,8	26	26
Yhteensä	93,3	90,8	95	95

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	2 092	1 000	1 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 002	2 910	3 000
— osuus yhteiskustannuksista	1 035	900	950
Kustannukset yhteensä	4 037	3 810	3 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 945	-2 810	-2 950
Kustannusvastaavuus, %	52	26	25
Hintatuki	1 550	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	90	89	86

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	4 641 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	889 000
Yhteensä	7 930 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	10 066	10 525	9 390
Bruttotulot	2 927	2 550	1 460
Nettomenot	7 139	7 975	7 930
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	729		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 761		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomarahojen alentaminen (Kiky)	2
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-41
Työajan pidentäminen (Kiky)	-3
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-6
Vuokrien indeksikorotus	7
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Yhteensä	-45

2018 talousarvio	7 930 000
2017 talousarvio	7 975 000
2016 tilinpäätös	8 171 000

21. Ammatillisen koulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 737 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ammatillisen koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen sekä avustusten maksamiseen
- 2) ammatillisen koulutuksen yhteisten tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen
- 3) ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa tukevien hankkeiden menojen ja avustusten maksamiseen
- 4) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen
- 5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 6) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Kehittämistoimilla tuetaan erityisesti ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanoa, edistetään reformin tavoitteiden toteuttamista, kehitetään ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaa sekä tuetaan uusien toimintaprosessien ja oppimisympäristöjen käyttöönottoa. Tarkoitukseen kohdennettavat avustukset myönnetään pääosin verkostohankkeille, joissa on mukana useita koulutuksen järjestäjiä.

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausprosesseja tehostetaan ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä lisätään opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisellä uudella sähköisellä päätöksenteko- ja asiointijärjestelmällä sekä muilla opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteisillä tietoteknisillä palveluilla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Reformin toimeenpanon tukeminen	15 000
Työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja eri järjestämismuotoja yhdistävien koulutus-	
ratkaisujen lisärahoituksen poistuminen (HO 2015)	-4 000
Valtionavustuslain perusteella maksettavat avustukset (siirto momentilta 29.20.30)	7 226
Yhteensä	18 226

Momentin nimike on muutettu ja momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2018 talousarvio	26 737 000
2017 I lisätalousarvio	2 000 000
2017 talousarvio	8 511 000
2016 tilinpäätös	8 729 710

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 768 271 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 748 044 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen perus- ja suoritusrahoitukseen ja edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisena valtionavustuksena myönnettävään strategiarahoitukseen ammatillisen koulutuksen järjestäjille

2) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonnalisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille kunnan tai kuntayhtymän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen toimintaan luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettavista arvonnalisäveroista aiheutuviin kustannuksiin.

Kohdassa 1 tarkoitettu ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus on enintään kaksi prosenttia opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteellinen opiskelijavuosien määrä on enintään 177 000 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 5 500 opiskelijavuotta.

Selvitysosa: Ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus lasketaan ammatillisen koulutuksen määrärahasta, joka muodostuu momentin määrärahasta sekä kuntien rahoitusosuudesta lukuun ottamatta yksityisille koulutuksen järjestäjille maksettavia arvonnalisäverokompensatioita.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä alv-kompensaatioita)	1 703 581 000
— Laskennallisen rahoituksen osuus yhteensä	1 669 697 000
josta perusrahoituksen osuus (95 %)	1 586 212 000
josta suoritusrahoituksen osuus (5 %)	83 485 000
— Strategiarahoituksen osuus	33 884 000
Kuntien rahoitusosuus	-955 537 000
Arvonlisäverokompensaatiot yhteensä	20 227 000
— Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	19 227 000
— Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle korvattava kunnan tai kuntayhtymän luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettava arvonlisävero	1 000 000
Yhteensä	768 271 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opiskelijavalintapalvelut (siirron palautus momentilta 29.01.02)	15
Opiskelijavuosien lisäys nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja osaamistarpeisiin vastaamiseksi (siirto momentilta 32.30.51)	9 400
Oppisopimuskoulutuksen lisärahoituksen poistuminen (HO 2015)	-14 700
Työvoimakoulutuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen asteittainen siirto OKM:n hallinnonalalle (siirto momentilta 32.30.51)	50 700
Valtionavustuslain perusteella maksettavat avustukset (siirto momentille 29.20.21)	-7 226
Yksityisille koulutuksen järjestäjille maksettavien arvonlisäverojen siirtyminen kokonaan valtionosuudesta maksettavaksi (siirto kuntien rahoitusosuudesta)	8 667
Yhteensä	46 856

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	768 271 000
2017 talousarvio	721 415 000
2016 tilinpäätös	717 763 091

33. Nuorten aikuisten osaamisohjelma (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 5 048 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 45 a §:n 2 momentin mukaiseen toimintaan

2) valtionavustuksina ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan tutkintokoulutukseen, näyttöjen järjestämiseen sekä tuki-, ohjaus- ja neuvontapalveluihin.

Määrärahaa voidaan käyttää tutkinnon osien suorittamiseen.

Selvitysosa: Nuorten aikuisten osaamisohjelma päättyy vuonna 2018. Määrärahaa käytetään ohjelmaan osallistuneiden henkilöiden koulutusten loppuunsaattamiseen. Uusi laki ammatillisesta koulutuksesta tulee voimaan 1.1.2018. Ennen lain voimaantuloa tutkinnon suorittamisen aloittaneet opiskelijat voivat suorittaa tutkinnon loppuun kumottujen lakien nojalla määrättyjen tutkinnon perusteiden mukaisesti tai siirtyä suorittamaan tutkintoa uuden lain nojalla määrättyjen tutkinnon perusteiden mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen ohjelman asteittainen päättyminen	-20 093
Yhteensä	-20 093

Momentin määräraha on muutettu kiinteäksi määrärahaksi.

2018 talousarvio	5 048 000
2017 talousarvio	25 141 000
2016 tilinpäätös	33 331 198

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Valtuus

Suomen Akatemian momenteilta 29.40.51 ja 29.40.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin ja Akatemian rahoittamaan tutkimuksen edistämiseen saa vuonna 2018 hyväksyä sitoumuksia 343 328 000 euron arvosta. Valtuudesta vähintään 25 000 000 euroa on tarkoitettu lippulaivahankkeisiin, vähintään 10 000 000 euroa kansainvälisen tason tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen, vähintään 10 000 000 euroa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-ohjelman (ICT) toteuttamiseen ja 50 000 000 euroa yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen. Lisäksi mikäli vuoden 2017 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta hyväksyä sitoumuksia vuonna 2018.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Yliopistot ja ammattikorkeakoulut edistävät toiminnallaan suomalaisen yhteiskunnan kilpailukykyä, hyvinvointia ja sivistystä sekä kestävä kehitystä. Toiminta on korkealaatuista, kansainvälistä, vaikuttavaa, eettistä ja tukee yhdenvertaisen ja kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan kehitystä

— Suomen tieteen kansainvälinen taso, tieto- ja osaamispohja vahvistuvat sekä kansantalouden innovaatiokapasiteetti kasvaa

— Tuetaan ennakointien pohjalta yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän uudistumista sekä turvataan korkeasti koulutetun työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus

— Korkeakoulutuksen ja korkeakoulututkintojen rakenteita ja sisältöjä kehitetään määrällisesti ja laadullisesti paremmin yhteiskunnan ja työelämän muuttuvia tarpeita vastaavaksi. Opintoprosesseja ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehitetään siten, että työurat pitenevät ja työurien aikainen osaamisen kehittäminen mahdollistuu

— Edistetään tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta, mukaan lukien kaupallistaminen

— Edistetään monitieteistä, ratkaisukeskeistä ja päätöksentekoa tukevaa tutkimusta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Korkeakoululaitos muodostuu korkeatasoisista, vahvuusalueilleen profiloituneista yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Näiden osaaminen täydentää toisiaan siten, että yhteiskunnan ja työelämän erilaisiin tarpeisiin vastataan.

Korkeakoulut järjestävät toimintansa taloudellisesti, tuottavasti ja tehokkaasti. Korkeakoulut jatkavat alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen kokoa- miseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi. Korkeakoulut profiloitu- vat, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa niin keskenään kuin tutkimuslaitosten kanssa. Korkeakoulut keskittävät voimavaroja harvempiin, vaikuttavampiin ja taloudelliselta kantokyvyltään vahvempiin toiminnallisiin yksiköihin. Tämä edellyttää myös poisvalintojen to- teuttamista. Korkeakoulut vahvistavat osaamisellaan eri toimijoita yhdistäviä alue- ja alakohtai- sia innovaatio- ja osaamiskeskittymiä. Korkeakoulut kehittävät tutkimuslaitosten sekä muun työ- ja elinkeinoelämän kanssa pitkäjänteisesti yhteisiä tutkimusympäristöjä, joilla on edellytykset menestyä kansainvälisessä ja monitieteisessä toimintaympäristössä. Korkeakoulut tukevat uusia lupaavia tutkimusaloja sekä kansainvälisen huipun tuntumassa kehittyviä tutkimussuuntia. Kor- keakoulut vahvistavat vaikuttavuuttaan erityisesti lisäämällä osaamisen ja tutkimustulosten laa- jempaa hyödyntämistä, kaupallistamista, osaamisen vientiä, elinikäisen oppimisen mahdolli- suuksia sekä yrittäjyysvalmiuksia ja -edellytyksiä. Korkeakoulut avaavat laajasti tutkimuksen tu- loksia ja kehittävät aktiivisesti uusia toimintamalleja osaamisen siirtämiseksi yhteiskuntaan.

Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, op- pimisympäristöjä ja opettajien osaamista sekä lisäämällä yhteistyötä. Korkeakoulut hyödyntävät digitalisaation tuomia mahdollisuuksia täysimääräisesti. Korkeakoulut kehittävät opiskelijavalin- toja, joustavia opiskelumahdollisuuksia, aiemmin hankitun osaamisen hyväksilukumenettelyjä ja tutkintoja niin, että kansallinen ja kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy ja työurat pitenevät. Kor- keakoulut tukevat mahdollisuuksien tasa-arvoa ja edistävät tutkintojen suorittamista tavoiteajassa kaikilla tutkintotasoilla. Korkeakoulut monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteis- työtä työelämän kanssa.

Korkeakoulut kehittävät toimintaansa siten, että ne ovat tasa-arvoisia, esteettömiä, monikulttuu- risia ja vetovoimaisia työ- ja oppimisympäristöjä.

Tiedepoliittisin instrumentein edistetään vahvojen ja verkottuneiden tutkimus- ja osaamiskeskit- tymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä EU:n ja globaaleihin tutkimus- ja osaamisverkostoihin. Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja tut- kimusinfrastruktuureja sekä kansallisia vahvuuksia tukevaa ja synnyttävää tutkimusta ja innovaa- tiotoimintaa. Tutkimuslaitosten ja -rahoituksen kokonaisuudistuksen puitteissa tehostetaan kor-

keakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä ja sen vaikuttavuutta sekä suunnataan voimavaroja uudelleen yhteiskunnan muuttuneiden tarpeiden mukaisesti.

Edistetään tutkimuksen media- ja kansalaisnäkyvyyttä, tiedekasvatusta sekä tutkimustulosten hyödyntämistä elinkeinoelämän kehittämisessä ja julkisessa päätöksenteossa.

Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla ja tutkimuksen tietohuollolla. Tutkimusaineistojen avointa saatavuutta parannetaan. Avointa tieteellistä julkaisutoimintaa sekä aineistojen haettavuutta ja pitkäaikaissäilyttämistä edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä.

Tutkimuksen vaikuttavuus

	2012	2013	2014	2015	2016 arvio	2017 arvio	2018 arvio
T&K-menojen BKT-osuus (%)	3,42	3,29	3,17	2,90	2,81	2,81	2,81
Tutkimushenkilöstön osuus työllisistä (%)	2,40	2,33	2,31	2,24	2,25	2,30	2,30

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Vuosi	Myöntämis- valtuus	Menot					
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
2009	258,5	0,9					
2010	369,1	1,6					
2011	316,1	2,8					
2012	282,4	9,8	2,6				
2013	302,6	39,6	11,5	2,4			
2014	280,0	68,4	40,7	14,8	2,2		
2015	318,8	78,0	84,4	51,8	13,2	2,6	
2016	338,4	72,8	100,2	84,1	54,8	10,7	2,6
2017	348,3	29,9	74,9	83,1	89,8	62,0	8,6
2018	343,3		27,8	73,9	80,9	89,9	62,4
Yhteensä		303,8	342,1	310,1	240,9	165,2	73,6

Myöntämisvaltuuden muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon 25 000 000 euroa lippulaivahankkeisiin ja vähennyksenä huomioon 30 000 000 euroa kertaluonteisesta nuorten tutkijoiden tieteen edistämisestä, 2 000 euroa palkkaliukumasäästönä, 1 000 euroa tasomuutoksena ja 2 000 euroa kilpailukykysovimuksen johdosta.

01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 605 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemia kohottaa kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia vahvistaa tutkimusrahoituksellaan tutkimuksen laatua, vaikuttavuutta ja tieteen uudistumista. Akatemia kehittää rahoitusmuotojaan, tarkistaa arviointikriteerejä sekä edistää tasa-arvoa ja vastuullista tutkimusta, ottaen huomioon kansainvälisyyden ja tutkijoiden liikkuvuuden sekä jatkaen rahoitusyhteistyötä suomalaisten ja ulkomaisten yhteistyökumppaneiden kanssa

— Akatemia tuottaa ministeriöille, korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja muille tahoille tiedepoliittisen päätöksenteon käyttöön laadukasta ja monipuolista tietoon perustuvaa materiaalia ja analyysejä Suomessa tehtävästä tutkimuksesta ja suomalaisista tutkimusorganisaatioista

— Akatemia edellyttää tutkimusaineistojen ja -menetelmien sekä tutkimustulosten saatavuutta avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti Akatemian rahoittamissa hankkeissa

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset kuten digitalisaation ja valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Suomen Akatemia kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi sekä oikein kohdentuva Akatemian strategian mukainen osaamisen hyödyntäminen.

Tunnuslukuja	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemian yhteistyökyky (sidosryhmäkysely, max 4)	-	3,06	-	3,10
Tieteen tila -katsaus (kahden vuoden välein)	aloitettu	valmistunut	aloitettu	valmistunut
Rahoitettujen tutkimushankkeiden tuottaman datan avaaminen (%)	-	-	<25	<25
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Rahoitustoiminta, käsitellyt hakemukset (lkm) ¹⁾	4 268	4 909	4 100	4 100
Avoin tiede (OA-julkaisujen) osuus Akatemian rahoittamissa hankkeissa (%)	25	31	45	50
Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,3	2,6	<3,5	<3,5
Akatemiahankkeiden käsittelykustannus (euroa/hakemus)	1 544	1 356	1 500	1 500
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	-	3,59	3,65	3,65
Henkilötyövuodet	138,4	141,5	140	139

¹⁾ Vuoden 2015 luku ei sisällä syksyllä 2014 toimintansa aloittaneen strategisen tutkimuksen neuvoston käsittelemiä hakemuksia.

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.22, 29.40.51, 29.40.53, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Suomen Akatemian suoritteista perittävistä maksuista (1410/2015).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	13 001	12 291	11 815
Bruttotulot	600	210	210
Nettomenot	12 401	12 081	11 605
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 710		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 130		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-80
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-32
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	4
Palkkaliukumasäästö	-33
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-58
Toimintameno säästö (HO 2015)	-250
Työajan pidentäminen (Kiky)	-6
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-14
Vuokrien indeksikorotus	3
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Tasomuutos	-4
Yhteensä	-476

2018 talousarvio	11 605 000
2017 talousarvio	12 081 000
2016 tilinpäätös	12 821 000

02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 031 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen

2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä asiakaslähtöisesti. Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, tukea tutkimusta ja tiedon avoimuutta, sekä kehittää arkistointia edistäen digitaalisuutta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Kansallisarkisto digitoi ja edistää digitaalisen asiakirjatiedon uudelleenkäyttöä resurssiensa puitteissa

— Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti keskittyen ydintehtäviinsä ja ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Kansallisarkisto kehittää työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi sekä oikein kohdentuva osaaminen.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kansallisarkiston suoritteiden maksuista (1281/2016).

Tunnuslukuja	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllymetriä)	213 424	217 368	219 000	219 000
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (kuvausyksikköä)	38 500 000	47 002 265	60 000 000	62 000 000
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Tutkijasalikäynnit	33 426	32 388	32 000	31 000
Toimitetut tietopyyntötilaukset (kpl)	22 434	24 064	23 000	24 000
Verkkokäyttö (käyntikerrat)	585 225 ¹⁾	1 254 704	1 600 00	1 700 000
Viranomaisarkistot (hm/v)	4 915	3 471	2 500	1 100
Digitoidut aineistot (hm/vuosi)	1 300	378	1 000	250 ²⁾
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,4	3,7	3,7
Henkilötyövuodet	220,5	236,25	210	205

¹⁾ Tiedot puolelta vuodelta teknisistä syistä.

²⁾ Mahdollinen keskeytys uuden prosessin valmistelun vuoksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	20 930	18 550	17 731
Bruttotulot	2 269	700	700
Nettomenot	18 661	17 850	17 031
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 255		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	639		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uuden keskusarkiston muuton valmistelu, varustaminen ja aineistohallinta-järjestelmän käyttöönotto	-470
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-17
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-7
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	6
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa	-171
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-94
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-110
Työajan pidentäminen (Kiky)	-7
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-17
Vuokrien indeksikorotus	50
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-6
Tasomuutos	26
Yhteensä	-819

2018 talousarvio	17 031 000
2017 talousarvio	17 850 000
2016 tilinpäätös	18 045 000

03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 113 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten keskus asiantuntija- ja palveluorganisaationa lisää toiminnallaan tietoa kotimaisista kielistä ja edistää suomen ja ruotsin kielen säilymistä ja kehittämistä tuottaen palveluja, kuten neuvontaa, kielenhuoltoa ja sanakirjoja. Keskus koordinoi saamen kielten, viittomakielten ja romanikielen huoltoa, ja tarjoaa palveluitaan ja aineistoaan avoimesti verkossa edistäen tiedon avoimuutta ja digitalisaatiota osana tutkimuksen infrastruktuureja. Keskus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotoutumiselle laatimalla suomi-somali sanakirjan ja suomi-kurdin kielet -sanakirjoja.

Tunnuslukuja	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Julkaisujen määrä (sivua)	4 203	4 998	3 000	3 500
Kielineuvonta (vastauksia), kpl	6 698	6 758	5 500	6 000
Sähköiset aineistot ¹⁾	70 500	119 822	185 000	190 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,25	3,51	3,4	3,4
Henkilötyövuodet	76,7	78,9	77	77

¹⁾ Aineiston määrän ja jalostusasteen kehittyminen kumulatiivisesti.

Kotimaisten kielten keskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.40.53 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	2 035	1 645	1 563
Bruttotulot	583	500	450
Nettomenot	1 452	1 145	1 113
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 277		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 085		

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kotimaisten kielten keskuksen suoritteiden maksuista (1209/2016).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-3
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	1
Palkkaliukumasäästö	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-6
Toimintamenoasäästö (HO 2015)	-20
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-1
Vuokrien indeksikorotus	1
Tasomuutos	-1
Yhteensä	-32

2018 talousarvio	1 113 000
2017 talousarvio	1 145 000
2016 tilinpäätös	1 260 000

04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 648 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjasto vähentää toiminnallaan yleisten ja tieteellisten kirjastojen koelmatarvetta ja varmistaa, että hankittu kirjallisuus säilyy tiedontarvitsijoiden käytössä. Varastokirjaston toiminta tukee avoimen tieteen edistämistä ja osaamisen kehittämistä yhteiskunnassa osana tutkimuksen infrastruktuureja. Varastokirjasto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Tunnuslukuja	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Vastaanotetun aineiston määrä (hm)/v	4 786	3 465	4 500	4 500
Tilausten määrä (kpl)/v	90 841	102 191	105 000	115 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,4	3,62	3,5	3,5
Henkilötyövuodet	22,1	18,6	19	19

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	1 749	1 685	1 652
Bruttotulot	3	4	4
Nettomenot	1 746	1 681	1 648
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	51		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	38		

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen Varastokirjaston suoritteista perittävistä maksuista (1346/2006).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-2
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-1
Palkkaliukumasäästö	-6
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-10
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-10
Työajan pidentäminen (Kiky)	-1
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-1
Vuokrien indeksikorotus	2
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Tasomuutos	-2
Yhteensä	-33

2018 talousarvio	1 648 000
2017 talousarvio	1 681 000
2016 tilinpäätös	1 733 000

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 141 821 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ammattikorkeakouluja, yliopistoja ja tiedelaitoksia koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen, Opetushallituksen kanssa erikseen sovitteisiin korkeakoulujen kansainvälistymistä edistäviin apurahoihin ja Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen

2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen, korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen

- 3) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 4) enintään 186 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin
- 5) enintään 20 000 000 euroa avustuksina korkeakoulutuksen aloituspaikkojen määräaikaiseen lisäykseen ja varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämiseen
- 6) enintään 45 700 000 euroa korkeakouluopetuksen kehittämisestä, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistamisesta ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 7) enintään 28 100 000 euroa opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen uudistamisesta sekä digipedagogisen täydennyskoulutusohjelman toteuttamisesta ja kunnille täydennyskoulutuksen hankinnasta sekä opetushenkilöstön erikoistumiskoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 8) enintään 8 300 000 euroa positiivisen rakennemuutoksen korkeakoulutettujen osaajatarpeisiin vastaamisesta yliopistojen verkostomaisen yhteistyön edistämisestä sekä Suomen tekniikan alan yliopistojen yhteistyön toimintamallin kehittämisestä Lounais-Suomessa aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 9) enintään 5 000 000 euroa avustuksina ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kehittämiseen.

Valtuus

Opetus- ja kulttuuriministeriö saa tehdä CSC - Tieteellinen laskenta Oy:n kanssa datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelman laskenta- ja tallennuskapasiteettihankintoihin liittyvän ostopalvelujen puitesopimuksen siten, että siitä aiheutuu valtiolle menoja yhteensä enintään 33 000 000 euroa.

Selvitysosa: Kehittämistoimilla tuetaan erityisesti korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmän rakenteellista kehittämistä ja uudistamista sekä erityisesti yliopistojen verkostomaisen yhteistyön edistämistä ja ammattikorkeakoulujen tki-toiminnan kehittämistä. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Vuosien 2017—2021 aikana toteutetaan datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma tieteen laadun, osaamisen kasvun ja tieteen kilpailukykyyn parantamiseksi sekä digitalisaation hyötyjen saavuttamiseksi. Korkeakouluopin-
toihin sijoittumisen nopeuttamiseksi korkeakoulutuksen aloituspaikkoja on lisätty määräaikaaisesti yhteensä n. 3 000 vuosina 2014—2015. Kehittämistoimilla edistetään myös opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen uudistamista, luonnontieteiden ja matematiikan opetuksen vahvistamista, opettajien ja opettajankouluttajien ammatillisen osaamisen kehittämistä sekä varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittämistä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vuoden 2018 sitoumukset	12 000	9 000	9 000	3 000	33 000
Menot yhteensä	12 000	9 000	9 000	3 000	33 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	6 721 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut ja tietoverkko	28 000 000
Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen määräaikainen lisäys ja varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittäminen (enintään)	20 000 000
Kärkihankkeen Opettajien osaamisloikka opettajankoulutuksella rahoitukseen (enintään)	28 100 000
Positiivisen rakennemuutoksen korkeakoulutettujen osaajatarpeisiin vastaaminen (enintään)	8 300 000
Korkeakouluopetuksen kehittämiseksi, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistamiseksi ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantamiseksi (enintään)	45 700 000
Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen (enintään)	5 000 000
Yhteensä	141 821 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta	5 000
Datalähtöisen tutkimuksen kehittämisohjelma	12 000
Korkeakoulujen hakijasuman purkaminen (rakennepoliittinen toimintaohjelma)	-3 000
Korkeakouluopetuksen kehittäminen, digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistaminen ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantaminen	15 800
Luonnontieteiden ja matematiikan opetus	5 000
Mekaanisen puurakentamisen ammattikorkeakoulutus	240
Osaaminen ja koulutus: Opettajien osaamisloikka opettajankoulutuksella	1 500
Toimintamallin kehittäminen Suomen tekniikan alan yliopistojen yhteistyöhön Lounais-Suomessa	3 000
Työvoimakoulutuksena järjestettävän korkeakoulutuksen asteittainen siirto OKM:n hallinnonalalle (siirto momentilta 32.30.51)	3 300
Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen kehittäminen	5 000
Yliopistojen verkostomaisen yhteistyön edistäminen	2 000
Yhteensä	49 840

2018 talousarvio	141 821 000
2017 I lisätalousarvio	9 000 000
2017 talousarvio	91 981 000
2016 tilinpäätös	55 712 700

22. Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden rahoitus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimusinfrastruktuurihankkeista aiheutuvien palkkaus- ym. menojen ja valtionavustusten maksamiseen
- 2) tutkimusinfrastruktuurihankkeiden kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta ja kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen

3) arvioinneista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rahoituksella vahvistetaan tutkimuksen infrastruktuureja ja edistetään kansallista infrastruktuuripolitiikkaa. Rahoituksen suuntaamisessa otetaan huomioon tutkimusinfrastruktuurien tiekartta vuosille 2014—2020, jossa on tunnistettu Suomen kansallisesti ja kansainvälisesti keskeisimmät tutkimusinfrastruktuurit.

2018 talousarvio	8 500 000
2017 talousarvio	8 500 000
2016 tilinpäätös	8 500 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 767 428 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoille yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

- 1) 1 561 269 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään perusrahoitukseen
- 2) 155 839 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) 23 320 000 euroa Aalto-yliopistolle toiminnan lisärahoitukseen
- 4) 27 000 000 euroa muiden kuin Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (331/2016) perusteella. Aiemmin toteutetun yliopistolain väliaikaisen muutoksen seurauksena sitä, mitä lain 49 §:n 2 momentissa säädetään ei sovelleta vuosina 2016—2019 yliopistoindeksin vaikutuksen huomioon ottamisen osalta.

Perusrahoitusta kohdennetaan yliopistoille laskennallisin perustein ottaen huomioon toiminnan laajuus, laatu ja vaikuttavuus (72 %) sekä muiden koulutuksen ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella (28 %). Toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella määräytyvä rahoitusosio jakaantuu koulutuksen osuuteen, joka on 39 prosenttia koko perusrahoituksesta ja tutkimuksen osuuteen, joka on 33 prosenttia koko perusrahoituksesta. Valtion rahoituksella kannustetaan yliopistoja profiloitumisen ja jatkuvan laadun parantamisen ohella tuottavaan ja taloudelliseen toimintaan.

Yliopistojen rahoitusmalli korostaa laatua, vaikuttavuutta, tuloksellisuutta ja kansainvälistymistä. Valtion rahoitusta kohdennetaan erityisesti suoritettujen tutkintojen ja opintopisteiden sekä tieteellisten julkaisujen ja kilpaillun tutkimusrahoituksen perusteella. Kansainvälistyminen otetaan huomioon useamman kriteerin kautta. Muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet ottavat huomioon yliopistojen valtakunnalliset tehtävät, alakohtaisuuden, harjoittelukoulut ja Kansalliskirjaston toiminnan. Tähän kokonaisuuteen liittyy myös strategiaperusteinen rahoitus, joka perustuu yliopistojen strategiatyöhön ja sen keskeisiin painopisteisiin sekä yliopistojen profiloitumiseen. Rahoitusosuuden kohdentamisessa otetaan huomioon työelämään siirtymisen nopeuttaminen, tutkimus- ja oppimisympäristöjen kehittäminen, osaamisen hyödyntäminen, yliopiston

toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus, alueellisten ja alakohtaisten osaamiskeskittymien luominen yliopiston oman profiilin mukaisesti sekä rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen.

Kohdan 2 korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistokohtaisen euromääräisen arvonnäverokertymän perusteella.

Kohdassa 4 tarkoitettu rahoitus kohdennetaan yliopistojen kesken yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen 5 ja 6 §:n mukaisten rahoitusperusteiden mukaisessa suhteessa.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaisissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallentamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 300, josta noin 2 200 on lukiolaisia.

Korkeakoululaitoksen yhteiset toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet on esitetty luvun 29.40 selvitysosassa.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2012 toteutuma	2014 toteutuma	2016 ¹⁾ toteutuma	2018 ²⁾ tavoite
Alemmat korkeakoulututkinnot	13 014	13 499	14 288	14 670
Ylemmät korkeakoulututkinnot	13 830	14 855	15 321	15 375
Tohtorin tutkinnot	1 649	1 865	1 887	1 690
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimus- henkilökunta ³⁾	0,54	0,62	0,64	0,65
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3), %	38,8	44,9	50,0	50,0
Tavoiteajan kuluessa (7 v) valmistuneiden osuus aloittaneista, % ⁴⁾	47,8	48,5	50,0	52,0
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus, %	37,2	40,2	42,0	43,0

¹⁾ Tutkintomäärissä toteutuma, muuten arvio

²⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2018 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2017—2020. Tohtorintutkintojen lukumäärän kasvattamisen sijaan painopistettä halutaan siirtää jatkotutkinnon jälkeisen tutkijanuran kehittämiseen ja työllistettävyyden parantamiseen.

³⁾ Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

⁴⁾ Tarkoittaa alemmissa ja ylemmissä korkeakoulututkinnoissa tavoitetutkinnon suorittaneiden osuutta, ylin tutkinto, johon uusi opiskelija on saanut tutkinnon suorittamisoikeuden.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 561 269 000
— Kansalliskirjasto	16 604 000
— Harjoittelukoulut	47 724 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 496 941 000
Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	23 320 000
Muiden yliopistojen kuin Aalto-yliopiston toiminnan lisärahoitus	27 000 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutus- palveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yli- opistoille aiheutuneista kustannuksista	155 839 000
— Arvio vuoden 2018 ALV-kompensaatioksi	152 949 000
— Vuoden 2016 korvauksiin kohdennetun ALV-kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	2 890 000
Yhteensä	1 767 428 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 7 903 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.10.30 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-2 546
Kasvutoimi (siirto momentille 29.40.51)	-20 000
Kilpailukykysovimuksen vaikutus yliopistojen talousarviorahoitteiseen toimintaan (Kiky)	-5 700
Yhteensä	-28 246

2018 talousarvio	1 767 428 000
2017 talousarvio	1 795 674 000
2016 tilinpäätös	1 828 724 570

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 276 665 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen
- 4) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläke- maksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin sekä yhdessä momentin 29.40.53 kanssa enintään 11 henkilötövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin.

Kohdassa 1 tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ICT 2023 -ohjelman valtuuspäätösten edellyttämä määrärahalisäys	2 000
Kasvutoimi (siirto momentilta 29.40.50)	20 000
Nuorten tutkijoiden tieteen tekemisen edistämiseen	4 900
Osaaminen ja koulutus: Vahvistetaan korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyötä innovaatioiden kaupallistamisen edistämiseksi	12 000
Sopeutustoimi	-3 000
Tekninen tarkistus	3
Valtuuden maksatuksen ajoituksen muutoksen vaikutus määrärahatarpeeseen (sis. 1-vuotisten hankkeiden määrärahalaskennan)	4 436
Palkkaliukumasaastö	-2
Säästöpäätös	-2 000
Työajan pidentäminen (Kiky)	-1
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-1
Tasomuutos	-1
Yhteensä	38 334
2018 talousarvio	276 665 000
2017 talousarvio	238 331 000
2016 tilinpäätös	227 586 816

53. Rahapelitoiminnan voittovarot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 106 497 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) arvioinneista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Suomen Akatemian käytettäväksi myöntämisvaltuuteen sisällyttömänä enintään 5 207 000 euroa 1-vuotisiin hankkeisiin: kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen, tutkimusrahoituksen tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitomaksuihin sekä muihin 1-vuotisiin hankkeisiin
- 4) Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin yhdessä momentin 29.40.51 kanssa enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin
- 5) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin

6) Kotimaisten kielten keskukselta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaisesti viraston toiminnasta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää yhdessä momentin 29.40.03 kanssa enintään 82 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausmenoihin

7) päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettävien valtionavustusten maksamiseen

8) kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

9) tieteen edistämiseksi, tieteen ja yhteiskunnan sekä kansalliskielten ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, tiedonjulkistamisen ja tutkimusetiikan edistämismenojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen

10) tutkimusaineistojen käytön saatavuuden parantamiseksi ja tutkimuksen infrastruktuurihankkeisiin myönnettäviin valtionavustuksiin ja valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen maksamiseen sekä enintään 7 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

11) tiedeyhteisöjen käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin.

Kohdassa 1 tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakkoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Kohdassa 6 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	70 673 000
Yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin	5 654 000
Kotimaisten kielten keskuksen toimintaan	3 627 000
Valtiontalouden ulkopuolisten tiedeinstituuttien ja tutkimuslaitosten, Tiedekeskus Heurekan sekä eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksen edistämiseen ja muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	23 183 000
Päätöksentekoa tukevaa yhteiskunnallista tutkimusta tekeville yhteisöille ja tutkimuslaitoksille myönnettäviin avustuksiin	600 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	2 080 000
Avustusten maksamiseen niiden tiedeinstituuttien tilakustannuksiin, jotka maksavat vuokraa ulkoasiainministeriölle	680 000
Yhteensä	106 497 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	2 114
Yhteensä	2 114

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	106 497 000
2017 talousarvio	104 383 000
2016 tilinpäätös	103 196 115

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 54 379 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2018 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 55 631 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti kohdentamalla kilpailun kautta strategiseen tutkimukseen, millä tarkoitetaan pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä palvelevaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkaus- ynnä muiden menojen ja valtionavustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää myös arvioinneista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisena vastinrahoituksena EU-hankkeiden ja muiden kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.

Määräraha budjetoidaan maksupäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakkoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Rahoituksella on tarkoitus vahvistaa yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä. Rahoitusta kohdennetaan tutkimukseen, jonka tarkoituksena on etsiä ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan merkittävien ja suurien haasteiden tutkimukseen ja muun muassa tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä, työelämän kehittämistä julkisen sektorin kehittämistä palvelevaan tutkimukseen jne. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen neuvoston tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa), arvio

Vuosi	Valtuus	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
2015	55 631	10 752	22 259	18 741	3 879			
2016	55 631		11 710	18 290	20 500	5 131		
2017	55 631			9 969	20 000	20 500	5 162	
2018	55 631				10 000	20 000	20 500	5 131
Yhteensä		10 752	33 969	47 000	54 379	45 631	25 662	5 131

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtuuspäätösten maksatusten ajoituksen muutokset	7 379
Yhteensä	7 379

2018 talousarvio	54 379 000
2017 talousarvio	47 000 000
2016 tilinpäätös	33 968 759

55. *Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 826 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 777 017 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään perusrahoitukseen ammattikorkeakouluille ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena
- 2) 49 233 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (814/2016) perusteella. Aiemmin toteutetun ammattikorkeakoululain väliaikaisen muutoksen seurauksena sitä, mitä lain 43 §:n 2 momentissa säädetään ei sovelleta vuosina 2016—2019 ammattikorkeakouluindeksiin vaikutuksen huomioon ottamisen osalta.

Perusrahoitusta kohdennetaan ammattikorkeakouluille laskennallisin perustein ottaen huomioon toiminnan laatu, vaikuttavuus ja laajuus sekä muiden koulutuspolitiikan ja tutkimus- ja kehittämispolitiikan tavoitteiden perusteella. Toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella määräytyvä osuus rahoituksesta jakaantuu koulutuksen perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen, joka on 79 prosenttia koko perusrahoituksesta, sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan perustella määräytyvään rahoitusosuuteen, joka on 15 prosenttia koko perusrahoituksesta. Muiden koulutuspolitiikan sekä tutkimus- ja kehittämispolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyvä osuus rahoituksesta jakaantuu strategiaperusteiseen rahoitusosuuteen, joka on 5 prosenttia koko perusrahoituksesta ja alakohtaiseen rahoitusosuuteen, joka on 1 prosentti koko perusrahoituksesta.

Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli korostaa tuloksellisuutta, laatua, vaikuttavuutta ja kansainvälistymistä. Koulutuksen perusteella määräytyvä rahoitusosuus perustuu suoritettuihin ammattikorkeakoulututkintoihin, opintopisteisiin ja ammatillisiin opettajankoulutusopintoihin, opiskelijapalautteeseen, kansainväliseen opiskelijaliikkuvuuteen sekä ammattikorkeakoulusta valmistuneiden työllisten määrään. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan perusteella määräytyvä rahoitusosuus perustuu julkaisuihin, suoritettuihin ylempiin ammattikorkeakoulututkintoihin, henkilöstön kansainväliseen liikkuvuuteen sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan ulkopuoliseen rahoitukseen.

Strategiaperusteinen rahoitusosuus perustuu kansallisiin korkeakoulu- ja tutkimuspolitiikan tavoitteisiin sekä niihin kytkeytyviin ammattikorkeakoulujen keskeisiin strategisiin päätöksiin ammattikorkeakoulun tehtävän, profiilin ja vahvuusalojen tukemiseksi ja uudistamiseksi. Rahoitusosuuden kohdentamisessa otetaan huomioon työelämään siirtymisen nopeuttaminen, tutkimus-, oppimis- ja innovaatiotoiminnan ympäristöjen kehittäminen, osaamisen hyödyntäminen, ammattikorkeakoulun toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus, alueellisten ja alakohtaisten osaamiskeskittymien luominen ammattikorkeakoulun oman profiilin mukaisesti sekä rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen. Alakohtainen rahoitusosuus perustuu koulutuksen erityispiirteisiin. Rahoitusmalli huomioi ammattikorkeakoulujen aluevaikuttavuuden ja työelämäyhteistyön useamman kriteerin kautta.

Kohdan 2 korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

Korkeakoululaitoksen yhteiset toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet on esitetty luvun 29.40 selvitysosassa.

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2012 toteutuma	2014 toteutuma	2016 toteutuma	2018 ¹⁾ tavoite
Ammattikorkeakoulututkinnot	22 123	22 778	23 040	22 269
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	1 708	2 115	2 517	2 950
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 740	1 849	1 795	1 600
Julkaisut/opettajat ja t&k-henkilöstö	0,61	0,85	..	1,20
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisesta, % aloittaneista	60,0	60,3	..	60
Lukuvuodessa vähintään 55 op suorittaneet opiskelijat, % amk-tutkinnon opiskelijoista	51,5	59,0	62,6	60

¹⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2018 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2017–2020. Ammattikorkeakoulututkintojen määrässä näkyy vuonna 2013 toteutettu aloituspaikkojen vähentäminen.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	777 017 000
Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 § tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	49 233 000
Yhteensä	826 250 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-5 765
Kilpailukykysovimuksen vaikutus ammattikorkeakoulujen talousarviorahoitukseen toimintaan (Kiky)	-2 900
Yhteensä	-8 665

2018 talousarvio	826 250 000
2017 talousarvio	834 915 000
2016 tilinpäätös	859 974 770

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 845 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI) ja eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestöjen hallintoelinten tekemien päätösten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansantuoteosuuksien ja valuuttakurssimuutosten aiheuttama jäsenmaksujen muutos	99
Yhteensä	99

2018 talousarvio	19 845 000
2017 talousarvio	19 746 000
2016 tilinpäätös	17 780 798

86. Valtion rahoitus ammattikorkeakoulujen pääomaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 24 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoulujen pääomasijoitusten maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio on varautunut pääomittamaan ammattikorkeakouluja enintään 24 milj. eurolla. Valtion vastinrahoitus kohdennetaan ammattikorkeakoulujen kesken suhteessa ammatti-

korkeakoulujen keräämään yksityiseen pääomaan kuitenkin siten, että yksittäisen ammattikorkeakoulun valtion vastinrahoituksen määrä ei voi ylittää 4 milj. euroa. Valtion vastinrahakäsittelyssä huomioon otettava yksityisen pääoman kerääminen tapahtuu 1.8.2017—28.9.2018 välisenä aikana.

Valtion ammattikorkeakouluille osoittamat pääomituserät sijoitetaan ammattikorkeakoulujen SVOP-rahastoihin. Pääomittamisen edellytyksenä on opetus- ja kulttuuriministeriön ja ammattikorkeakoulun välinen sopimus pääomituksen ehdoista. Ammattikorkeakoulun tulee määrätä yhtiöjärjestyksessään, että valtiolla on - osakeyhtiölain rajoittein - pääomituserää vastaava oikeus yhtiön varoihin varojen jaossa ammattikorkeakoulutoiminnan loppuessa tai yhtiötä purettaessa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio

24 000 000

89. Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 46 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistojen pääomasijoitusten maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion pääomitus yliopistoihin tehdään kahdessa kategoriassa siten, että osa kohdennetaan tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja osa merkittävien rakenteiden ja toimintatapojen uudistamisen toimenpiteiden perusteella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteiset lisäykset	-104 000
Yhteensä	-104 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio

46 000 000

2017 talousarvio

150 000 000

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtioneuvostokauksesta. Opintoraha on veronalainen etuus. Lisäksi opintolainojen erääntyneet korot voidaan maksaa korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Opintolainan saaneella on oikeus opintolainavähennykseen verotuksessa. Opintolainahyvitykseen on oikeus opintolainaa saaneella henkilöllä, joka on ottanut opiskelupaikan vastaan ensimmäistä korkeakoulututkintoa varten 1 päivänä elokuuta 2014 tai sen jälkeen.

Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kohtuulliset päivittäiset koulumatkakustannukset. Tukea myönnetään, kun opiskelijan yhden-suuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä ja koulumatkakustannukset ovat yli

54 euroa kuukaudessa. Opiskelijan omavastuuosuus on 43 euroa kuukaudessa. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukitoiminnan yhteiskunnallisena tavoitteena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua. Opintotukea kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tavoitteena on riittävä ja kannustava opintotuki, jolla edistetään suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2014	2016	2018 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	345,2	371,4	272,9
— toinen aste	137,1	131,8	148,5
Huoltajakorotus			10,0
Asumislisä	266	264,6	18,3
Koulumatkatuki	51,1	49,9	53,3
Ateriatuki	30,2	31	31,5
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	184 032	188 525	188 000
— toinen aste	135 349	127 227	128 000
Huoltajakorotuksen saajat			19 000
Asumislisä			
— korkea-aste	151 248	155 349	15 200
— toinen aste	66 618	62 101	2 000
Koulumatkatuki	67 604	65 350	65 000
Valtiontakauksen saajat			
Korkea-aste	181 456	185 980	186 000
Toinen aste	44 743	48 024	48 000

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2016 lopussa 2 325 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2016 lopussa 409 755 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 5 600 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 8 700 euroa ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneella 10 300 euroa.

Määrärahan mitoitusperusteet

Keskimääräinen opintotuki	2014	2016	2018 arvio
Opintoraha, €/kk			
— korkea-aste	290	296	235
— toinen aste	160	170	169
Huoltajakorotus			75
Asumislisä, €/kk	193	199	195
Koulumatkatuki, €/kk	171	174	188

Vuonna 2018 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 237 800, joista korkeakouluopiskelijoita on 139 100 ja muita opiskelijoita 98 700. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 11 700. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan 32 200 opiskelijaa.

Opintorahan perusmäärä 1.8.2018 lukien (euroa/kk)

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	38,66
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	81,39
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	101,74
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	250,28
— avioliitossa olevat tai elatusvelvolliset	250,28
— lasta huoltavat	325,28

Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa alle 20-vuotiaan tai vanhempansa luona asuvan opiskelijan opintorahan määrää.

Ulkomailla tai Ahvenanmaan maakunnassa opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 75 euroa kuukaudessa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta, jonka mukaan lasta huoltavalla opiskelijalla olisi oikeus opintorahan huoltajakorotukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2018 lukien.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2014	2016	2018 arvio
Lukio	27 278 (26 %)	25 971 (25 %)	25 500 (25 %)
Ammatillinen koulutus	106 504 (65 %)	96 953 (65 %)	98 000 (65 %)
Ammattikorkeakoulu	88 770 (69 %)	90 700 (67 %)	90 500 (67 %)
Yliopisto	87 406 (60 %)	88 148 (63 %)	88 000 (63 %)

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 613 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotukiasioissa. Vuonna 2018 arvioidaan valituksia tulevan vireille n. 3 500. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on korkeintaan 7 kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästö	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-4
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-1
Yhteensä	-8

2018 talousarvio	613 000
2017 I lisätalousarvio	75 000
2017 talousarvio	621 000
2016 tilinpäätös	643 000

52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 54 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	25 000 000
Takausvastuusuoritukset	17 000 000
Maksuvapautukset	6 000 000
Tileistä poistot	6 000 000
Korkoavustukset	200 000
Yhteensä	54 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintotuen rakenteellinen muutos (L 1243/2013)	14 000
Yhteensä	14 000

2018 talousarvio	54 200 000
2017 talousarvio	40 200 000
2016 tilinpäätös	28 227 074

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 449 326 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen, opintorahan huoltajakorotusten ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	272 981 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	148 000 000
Huoltajakorotukset	10 000 000
Asumislisä	18 345 000
Yhteensä	449 326 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumislisä Ahvenanmaalla asuville ja opiskeleville mannersuomalaisille opiskelijoille	245
Huoltajakorotus 1.1.2018 alkaen	10 000
Opintotuen rakenteellinen muutos (L 1243/2013)	-22 800
Opintotukiuudistus (L 4/2017)	-53 500
Opiskelijoiden siirtäminen yleiseen asumistukeen (L 1533/2016 ja L 4/2017)	-135 000
Tarvearvion muutos	-5 500
Yhteensä	-206 555

2018 talousarvio	449 326 000
2017 talousarvio	655 881 000
2016 tilinpäätös	767 736 706

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 456 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttaviin korkeakoulujen ammatillisiin täydennyskoulutusohjelmiin, erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka ammatilliseen kelpoisuuteen tai virkakelpoisuuteen tähtääviin lisäopintoihin osallistuvien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 1,94 eurolla ateriala kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euroa, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä, sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	28 956 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 500 000
Yhteensä	31 456 000
2018 talousarvio	31 456 000
2017 talousarvio	31 456 000
2016 tilinpäätös	30 978 180

59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

2018 talousarvio	53 300 000
2017 talousarvio	53 300 000
2016 tilinpäätös	49 935 161

80. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Vuonna 2018 edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön määrittelemiä kulttuuripolitiikan strategisia tavoitteita vuoteen 2025:

Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuneet

Luovan työn ja taiteellisen ilmaisun muodot ovat monipuolistuneet ja toimintaympäristö muuttunut. Koska taiteen alat, niiden toimintamuodot ja rakenteet poikkeavat toisistaan, tarvitaan taide- ja taiteilijapolitiikan kehittämistä kokonaisuutena, mutta myös eri aloille kohdennettuja kehittämistoimia.

Taiteilijoiden ja muiden luovan työn tekijöiden asema työmarkkinoilla vaihtelee ja on usein epävakaa. Heidän toimintaedellytyksiään on tuettava riippumatta siitä, tehdäänkö työtä ammatinharjoittajina, työntekijöinä, yrittäjinä tai itsensä työllistäjinä. Taiteilijoiden toimeentulo on jäänyt jälkeen muun väestön tulotason kehityksestä. Taiteilijoiden apurahojen määrä ja apurahojen koko on pysynyt pitkään entisellä tasolla tai heikentynyt ottaen huomioon yleinen kustannustason nousu. Taiteilijoiden ja luovan työn tekijöiden taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan liittyvät asiat kuuluvat kuitenkin usean eri ministeriön toimivaltaan, joten tarvittavia toimia tulee käsitellä myös yhdessä.

Globalisaatio lisää kilpailua taide- ja kulttuurituotteiden markkinoilla. Tarvitaan toimenpiteitä, jotka vahvistavat taiteen aloilla sisältöjen luomista, jakelua, liiketoimintaosaamista, vientiä ja kansainvälistymistä. Kansainvälistyminen voi onnistuessaan tuoda suomalaisille tekijöille uusia työtilaisuuksia ja -tuloja sekä mahdollisuuksia kehittää sisältöjä. Koska aiempaa suurempi osa kulttuurin ja taiteen tuotannosta ja jakelusta tapahtuu yritystoimintana, luovan alan yritysten tarpeet on otettava huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön omista, mutta myös yhteiskunnan muissa rahoitus- ja tukijärjestelmissä.

Digitaalinen kehitys asettaa tekijänoikeusjärjestelmälle uusia vaatimuksia. Internetin lailliset sisältöpalvelut, erityisesti globaalit digitaaliset jakelualustat, kasvattavat suosiotaan. Tässä tilanteessa on tärkeää varmistaa, että myös suomalaiset oikeudenhaltijat saavat tekijänoikeudella suojatun aineistonsa käytöstä oikeudenmukaisen korvauksen. Esteiden poistaminen EU:n digitaalisilta sisämarkkinoilta edesauttaa suomalaisten toimijoiden ja oikeudenhaltijoiden kansainvälistymistä.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Taiteellisen toiminnan edellytykset parantuvat taide- ja taiteilijapolitiikan tavoiteasettelua ja ohjausta selkeyttämällä

— Mittari: Tehtävää varten asetettava työryhmä määrittelee taide- ja taiteilijapolitiikan kehittämisen keskeiset tavoitteet ottaen huomioon myös taiteenalojen erilaisuuden

— Taiteellisen työn ja tuotannon, teosten jakelun ja viennin sekä taiteen alan kansainvälistymisen kannalta keskeisen välittäjäportaan toimintaedellytykset vahvistuvat

— Elokuva-alan toimintamahdollisuudet vahvistuvat uudistetun lainsäädännön tultua voimaan.

Osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet

Taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen on entistä tärkeämpää yhteiskunnan monimuotoistuessa ja alueiden erilaistuessa. Osallisuus kulttuuriin edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja tasa-arvoiset osallistumismahdollisuudet takaavia taide- ja kulttuuripalveluja.

Kulttuuripalvelujen tuottamiseen ja levittämiseen tarvitaan uusia malleja ja uudenlaista yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Myös vuorovaikutusta palvelujen käyttäjien kanssa tulee lisätä sekä löytää keinoja tavoittaa ne, jotka käyttävät palveluja vähän tai ei lainkaan.

Kuntien välisiä eroja kulttuuripalveluissa ja taide- ja kulttuurilähtöisten hyvinvointipalveluiden tarjonnassa tulee kaventaa. Valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot kattavat kohtuullisen hyvin koko kavaan. Valtionosuusjärjestelmän ulkopuolella toimivat ryhmät monipuolistavat palveluja, mutta ryhmien asemaa tulee vahvistaa. Yleisten kirjastojen palvelut ovat hyvin tavoitettavissa ja ne tarjoavat kaikille mahdollisuuden vahvistaa myös digitaalisuuteen liittyviä taitoja ja hyödyntää digitaalisia sisältöjä. Kirjastojen toiminnan kehittäminen ehkäisee siten erojen kasvamista kansalaisten digitaalisessa osaamisessa ja osallisuudessa.

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden kärkihankkeessa parannetaan taide- ja kulttuuriharrastamista sekä taiteen perusopetusta varhaiskasvatuksessa ja koulupäivien yhteydessä ja koulun ti-

loissa. Taiteen prosenttiperiaatteen laajentamisen tavoitteena on vakiinnuttaa taide- ja kulttuuri-lähtöiset hyvinvointipalvelut sosiaali- ja terveystoimen rakenteisiin mm. uusien toiminta- ja rahoitusmallien avulla.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin

— Lasten mahdollisuudet harrastaa kulttuuria lisääntyvät taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyvän kärkihankkeen avulla.

Mittarit	2016 toteutuma	2016 tavoite
Harrastetunteja tarjoavien koulujen määrä	600	1 200
Harrastetunteja tarjoavien kuntien määrä	51	120
Harrastetunneille osallistuvien lasten ja nuorten määrä	20 000	60 000

— Edellytykset taide- ja kulttuuripalvelujen juurtumiselle osaksi sosiaali- ja terveydenhuoltoa paranevat taiteen ja kulttuurin saavutettavuuteen liittyvän kärkihankkeen avulla.

Mittarit	2016 toteutuma	2018 tavoite
Hankkeet taiteen prosenttiperiaatteen laajentamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoihin (kpl) ¹⁾	5 (käynnistyneet)	10 (toteutuneet)
Kokeilut taiteen prosenttiperiaatteen laajentamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoihin	5 (käynnistyneet)	10 (toteutuneet)

¹⁾ Hankkeiden ja kokeilujen pohjalta laaditaan toimintasuositus maakunnille, kunnille ja eri toimijoille taide- ja kulttuuri-palvelujen juurruttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Pääosin ennallaan säilyneet kulttuurin infrastruktuuri, perusrakenteet ja rahoitusjärjestelmät ovat taanneet vakautta toimialan toimintoihin. Kulttuurin rahoitusjärjestelmiin on kuitenkin tarve saada lisää strategisuutta, joustavuutta ja kannustavuutta ennustettavuuden lisäksi.

Puolet toimialan valtion rahoituksesta rahoitetaan rahapelitoiminnan voittovaroin, minkä vuoksi on tärkeää turvata nykyisten tuotto-osuuksien mukaiset osuudet kulttuurin toimialan edunsaajille myös jatkossa.

Kulttuuriperintö- ja museopolitiikan toteuttamista ohjaavat kulttuuriympäristö- ja maailmanperintöstrategian, museopoliittisen ohjelman sekä kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpano. Vuonna 2018 vietetään kulttuuriperinnön eurooppalaista teemavuotta myös Suomessa. Keskeisenä tavoitteena on kulttuuriperintöön liittyvien mahdollisuuksien esiintuominen ja hyödyntäminen kulttuurisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen edistämisessä. Tavoitteena on myös parantaa kansalaisten osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa kulttuuriperintöön. Kulttuuriperinnön hyödyntäminen digitaalisessa muodossa edellyttää, että kulttuuriaineistojen digitointia jatketaan ja aineistot saatetaan laajasti käytettäväksi sekä niiden pitkäaikaissäilytys turvataan.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Kulttuuriperintöalan organisaatiot kartuttavat aineistojaan ja lisäävät niiden käyttöä toimien vuorovaikutuksessa eri yhteisöjen ja yksilöiden kanssa. Kulttuuriperintöaineistojen digitaalinen saatavuus, käyttö ja pitkäaikaissäilytys lisääntyvät

— Mittari: Kansallisen digitaalisen kirjaston Finna-palvelun karttuminen ja käyttö

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 tavoite
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	106	207	340
Haettavissa oleva aineistomäärä	10,2 milj.	12,2 milj.	16 milj.
Verkossa saatavilla olevat aineistot	1,2 milj.	1,6 milj.	2,5 milj.
Verkkokäynnit	2,7 milj.	7,4 milj.	15 milj.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet:

Strateginen ohjaus vahvistuu

— Kulttuurin toimialan valtionavustuspolitiikka kehittyy aiempaa strategisemmaksi

— Kulttuurin toimialan valtionosuusjärjestelmän uudistamista koskeva hallituksen esitys valmis-
tuu.

Uusi digitaalinen valtionavustusten hakujärjestelmä rakentuu tavoitteena

— lisätä asiakaslähtöisyyttä

— tehostaa ja yhtenäistää avustusprosessia

— lisätä avustusmyöntöjen läpinäkyvyyttä

— lisätä valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta.

01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 966 000 euroa.

Selvitysosa: Taiteen edistämiskeskus edistää suomalaisen taiteen laatua, monimuotoisuutta, kansainvälistä tasoa ja uusiutumista sekä lisää taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta. Viraston tehtävänä on taiteen ja kulttuurin edistäminen siltä osin kuin se ei kuulu muun viranomaisen tehtävään.

Taiteen edistämistä varten viraston yhteydessä toimii vertaisarviointia tekeviä luottamuselimiä, joita ovat valtion taidetoimikunnat sekä niiden yhteydessä toimivat jaostot, alueelliset taidetoimikunnat sekä Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahautakunta ja Kuvataiteen näyttöapurahautakunta. Niiden tehtävänä on myöntää apurahoja, toimia oman toimialansa asiantuntijana ja osallistua viraston strategian laadintaan. Apurahojen jaossa laadullisten kriteerien lisäksi kiinnitetään huomiota hakijakunnan sukupuoli-, ikä-, kieli- ja alueelliseen jakaumaan sekä erityisesti nuorten taiteilijoiden asemaan apurahan hakijoina ja saajina.

Viraston yhteydessä toimivan taideneuvoston tehtävänä on päättää valtion taidetoimikuntien määrästä, niiden tarkemmista nimistä ja toimialoista. Taideneuvosto myös nimeää jäsenet valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin ja esittää taiteen akateemikon arvonimeä. Taideneuvosto voi tukea kokeilu- ja kehittämishankkeita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taiteen edistämiskeskukselle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Edistetään taiteilijoiden toimeentuloa ja työllisyyttä
- Lisätään lasten ja nuorten osallistumista taiteeseen ja kulttuuriin
- Lisätään taiteen ja kulttuurin moninaisuuden painoarvoa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 tavoite/arvio
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	14 000	13 500	14 600
Myönteiset valtionavustus- ja apurahapäätökset	3 000	3 595	2 800
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	17	17	15
Tukimuotojen lukumäärä	25	20	20
Lausunnot valtionavustushakemuksista	800	350	100
Toimielinten lukumäärä	37	37	24
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	95	90	92
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,48	-

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	4 472	4 062	3 976
Bruttotulot	97	10	10
Nettomenot	4 375	4 052	3 966
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	844		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	831		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-22
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-9
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-3
Palkkaliukumasäästö	-10
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-20

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (HO 2015)	-10
Työajan pidentäminen (Kiky)	-5
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-5
Vuokrien indeksikorotus	1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Tasomuutos	1
Yhteensä	-86

2018 talousarvio	3 966 000
2017 talousarvio	4 052 000
2016 tilinpäätös	4 362 000

03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 277 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) perusparannushankkeiden rahoittamiseen
- 2) kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon otetun Suomenlinnan restauroinnista, ylläpidosta ja käyttämisestä sekä maailmanperintökohteen perustiedon tuottamisesta ja jakamisesta yleisölle.

Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä on kulttuuriperintökokonaisuuden säilyttäminen kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Suomenlinnan hoitokunnalle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Tavoitteena on Suomenlinnan maailmanperintökohteen esimerkillinen hoito, ylläpito ja esittely siten, että linnoitusalueen elinvoimaisuus ja vetovoimaisuus vahvistuvat. Tavoitteena on myös, että rakennuksia ja ympäristöä hoidetaan kestävästi, ja että asukkaiden sekä kävijöiden tyytyväisyys pysyy korkealla tasolla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tehostetaan hoitokunnan vuokratilojen kunnossapitoa sekä lisätään energiatehokkuutta.

Tavoitteena on Suomenlinnan kunnostusohjelman (2018—2021) mukaisesti vajaakäytössä olevien tai korjauksen takia tyhjillään olevien huoneistojen käyttökuntoon saattaminen. Tavoitteena on vuokratuottojen kasvu sekä 97 prosentin käyttöaste vuokra-asunnoissa. Huoneistojen vuokria korotetaan tulossopimuksen ja yleisen vuokratason nousun mukaisesti siten, että vuokrien jälkeenjääneisyys suhteessa yleiseen vuokratasoon kurotaan asteittain umpeen. Tarkoitus on, että perittävät vuokrat tulevat osaltaan kattamaan kiinteistöjen ylläpidon ja kiinteistökustannusten nousun aiheuttamat kustannukset.

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 tavoite/arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
Matkailijamäärät sesongin ulkopuolisina kuukausina (loka—huhti- kuu)	223 000	282 000	260 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	96	95	97
Vuokratuotot, kasvu %			asetetaan vuonna 2017
	7,6	0,8	
Henkisten voimavarojen hallinta			
Henkilötyövuodet	78,8	76,1	79
Työtyytyväisyysindeksi (VMbaro)	3,5	3,5	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	8 791	8 606	8 762
Bruttotulot	6 568	6 485	6 485
Nettomenot	2 223	2 121	2 277
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	92		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	61		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 517	6 450	6 450
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 586	6 650	6 650
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-69	-200	-200
Kustannusvastaavuus, %	99	97	97

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lisämääräraha asuinrakennusten perusparannuskustannuksiin	200
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-20
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-8
Palkkaliukumasäästö	-2
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-10
Työajan pidentäminen (Kiky)	-1

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-2
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Tasomuutos	1
Yhteensä	156

2018 talousarvio	2 277 000
2017 talousarvio	2 121 000
2016 tilinpäätös	2 192 000

04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 316 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, museoalan ohjaamisesta ja kehittamisestä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluu Kansallismuseo, joka vastaa kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta ja järjestää kohteissaan näyttely- ja yleisöpalveluja.

Museovirasto pyrkii huolehtimaan monimuotoisen kulttuuriperinnön säilymisestä ja edistämään sen saavutettavuutta ja avointa käyttöä. Kulttuuriperintötyöllä tuetaan kestävä kehitystä ja hyvinvointia. Toiminnalla pyritään tavoittamaan ihmisiä laajasti ja tarjoamaan osallisuutta kulttuuriperintöön.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Hyvin säilynyt ja monimuotoinen kulttuuriperintö on osa ihmisten ja yhteisöjen arkea
- Kulttuuriperintö tunnistetaan ja sitä hyödynnetään eri asiakas- ja väestöryhmien hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden voimavarana
- Maailmanperintötietoisuutta lisätään ja maailmanperintökohteiden vastuullista hoitoa edistetään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Sähköisten aineistojen ja palveluiden saatavuus ja käyttö lisääntyvät
- Kulttuuriperinnön asiantuntijapalveluiden tarjonta on laadukasta ja kustannustehokasta.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta			
Verkkopalveluiden käyttöaika, tuntia	70 737	72 580	73 000
Sähköisesti luetteloitujen kuvien saatavuus internetissä	120 447	140 272	145 000
Määräajassa annetut lausunnot, %	90	90	95

	2015	2016	2018
Tuloksellisuuden tunnusluvut	toteutuma	toteutuma	tavoite/arvio
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	610 806	613 533	625 000
Toiminnallinen tehokkuus			
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	2,04	2,12	2,12
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	2,95	3,86	3,86
Henkisten voimavarojen hallinta			
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	-	3,63	3,60
Henkilötyövuodet	280	254	250

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2016	2017	2018
	toteutuma	varsinainen talousarvio	esitys
Bruttomenot	24 943	26 393	22 616
Bruttotulot	4 928	3 300	3 300
Nettomenot	20 015	23 093	19 316
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 625		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 341		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisten tietovarantojen avaaminen	-40
Kansallismuseon perusnäyttely	-200
Kertamenon poisto	-100
Toimitilamuutokset (TA2017)	-3 200
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-38
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-15
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	13
Palkkaliukumasäästö	-44
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-89
Toimintameno säästö (HO 2015)	-100
Työajan pidentäminen (Kiky)	-2
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-18
Vuokrien indeksikorotus	62
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-6
Tasomuutos	-1
Yhteensä	-3 777

2018 talousarvio	19 316 000
2017 talousarvio	23 093 000
2016 tilinpäätös	21 731 000

05. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 866 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Näkövammaisten kirjasto Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, joka tuottaa ja välittää kirjallisuutta saavutettavassa muodossa, esim. äänikirjoina ja pistekirjoina yhteistyössä kirjastojen ja kustantajien kanssa. Celian toiminnan tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja lisätä yhdenvertaisuutta lukemisessa ja oppimisessa.

Celia tuottaa sekä lukemisesteisten koululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden oppimateriaalin että tutkintoa suorittavien korkea-asteen opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevat kirjat tuotantopolitiikan mukaisesti. Kokoelmissa olevia oppikirjoja voi lainata maksutta.

Kirjasto välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön noin miljoona kertaa vuodessa yhteistyössä yleisten kirjastojen ja korkeakoulukirjastojen sekä muiden yhteisöjen kanssa. Asiantuntija- ja konsulttitoiminnan painopisteenä on yhteistyön vakiinnuttaminen yleisten kirjastojen kanssa sekä saavutettavan julkaisemisen edistäminen.

Tuloksellisuuden tunnusluvut	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 tavoite/arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
Lukemisesteisten henkilöiden kirjallinen tieto- ja kulttuurivaranto lisääntyy			
— Celian kirjatuoanto, uusien nimekkeiden määrä	1 565	1 518	1 300
— Saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuusneuvonta ja -koulutukset, lkm	23	26	25
Kirjastopalvelujen saatavuutta lukemisesteisille henkilöille lisätään			
— Yhteistyökirjastojen lukumäärä: kunnat/toimipisteet	142/298	169/421	280/500
— Yhteistyökirjastojen lukumäärä: korkeakoulukirjastot	21	28	38
— Celian palveluita säännöllisesti käyttävät lapset ja nuoret	1 483	1 778	2 370
Toiminnallinen tehokkuus			
— Asiakkaita palveluiden piirissä	30 660	35 300	42 700
— Oppikirjatoimitusten määrä	13 915	14 485	15 000
Sähköisten palveluiden käyttö lisääntyy			
— Sähköisiä palveluja käyttävien määrä	7 557	11 586	14 000
— Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta, %	27	39	45
Henkisten voimavarojen hallinta			
— Henkilötyövuodet	54	52	44
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,16	3,21	3,50

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	6 050	5 100	4 976
Bruttotulot	535	163	110
Nettomenot	5 515	4 937	4 866
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 185		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 117		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-6
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-2
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	8
Palkkaliukumasäästö	-9
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-25
Toimintameno säästö (HO 2015)	-40
Työajan pidentäminen (Kiky)	3
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-3
Vuokrien indeksikorotus	1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Tasomuutos	1
Yhteensä	-71

2018 talousarvio	4 866 000
2017 talousarvio	4 937 000
2016 tilinpäätös	5 448 000

06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 969 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kaluste- ja laitehankintoihin
- 2) avustusten maksamiseen
- 3) enintään 190 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) tallettaa ja säilyttää elokuvia, televisio- ja radio-ohjelmia, edistää audiovisuaalista kulttuuriperintöä sekä turvaa lasten kehitystä ja hyvinvointia mediaympäristössä.

KAVI hankkii kokoelmiinsa lakisääteisen talletusvelvollisuuden alaisia filmi- ja videotuotannon esityskopioita ja oheismateriaaleja, tallentaa digitaalisesti radion ja television ohjelmavirtaa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti, ottaa vastaan kotimaisten ra-

dio- ja tv-ohjelmien alkuperäislaatuista tallenteita lakisääteisinä talletuksina sekä valvoo kuvaohjelmien tarjoamista ja kuvaohjelmaluokittelijoiden työtä julkisen valvontasuunnitelman mukaisesti. KAVI ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmien tarjoajista ja kuvaohjelmaluokittelijoista sekä julkista kuvaohjelmaluetteloa. KAVI tarjoaa koulutusta, ohjausta ja tukipalveluita kuvaohjelmaluokittelijoille ja kuvaohjelmien tarjoajille sekä ylläpitää ja kehittää luokitteluohjelmistoa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa KAVI:lle seuraavat tavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Kotimaisen kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja käytettävyyttä lisätään digitoimalla aineistoja ja kokoelmia sekä tarjoamalla digitoituja kokoelmia yleisön saataville Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä FINNAn sekä KAVIn radio- ja tv-arkiston katselu- ja kuuntelupisteiden kautta

— Elokvakulttuurin ja -kasvatuksen saavutettavuutta lisätään erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille mm. siirtämällä pääkaupunkiseudun esitystoiminta Keskustakirjastoon

— Medialukutaitoja ja lapsille turvallista mediaympäristöä edistetään.

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 tavoite/arvio
Tuloksellisuuden tunnusluvut			
Tuotokset ja laadunhallinta			
— Kokoelmien hoito/arkistoidut elokuvat, lkm	129 821	132 094	134 700
— Maksulliset palvelut/esitystoiminnan katsojamäärät	56 257	51 033	50 000
— Digitaalisesti talletettu ohjelmavirta teratavuina (rtva) ¹⁾	390	451	551
— Mediakasvatuksen koulutusten ja luentojen määrä	-	-	27
— Kuvaohjelmien tarjontaan kohdistuvien valvontatapahtumien määrä	76	43	50
Toiminnallinen tehokkuus			
— Kokoelma- ja arkistotyö yht., euroa/elokuva	23,9	24,8	23,6
— Radio- ja tv-arkisto yht. euroa/talletettu ohjelmavirta teratavua	3 824	3 285	3 084
— Kuvaohjelmien luokittelun kustannukset, euroa/ohjelma ²⁾	70	171	108
— Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ohjelma ³⁾	142	193	150
Henkisten voimavarojen hallinta			
— Henkilötyövuodet	81	85	82
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,25	3,5

¹⁾ Kumulatiivinen kertymä. Luvussa huomioitu Ylen vanha digitoitu, omatuotantoinen aineisto, jota toimitetaan KAVIin vuodesta 2014 eteenpäin.

²⁾ Tilauksesta luokitellut

³⁾ Uudelleenluokitellut

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	7 503	6 869	6 719
Bruttotulot	949	789	750
Nettomenot	6 555	6 080	5 969
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 141		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 078		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-8
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	3
Palkkaliukumasäästö	-15
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-32
Toimintameno säästö (HO 2015)	-50
Työajan pidentäminen (Kiky)	-2
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-6
Vuokrien indeksikorotus	4
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Yhteensä	-111

2018 talousarvio	5 969 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	6 080 000
2016 tilinpäätös	6 491 000

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 960 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä (194/2016) annetun lain mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen
- 2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen
- 3) enintään 1 015 000 euroa uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdan 3 määrärahaan sisältyy enintään kaksi täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke on 1 336,60 euroa kuukaudessa. Osa-eläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuositain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2018 arvioitussa TyEL-indeksitasossa (2551).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden indeksitarkistus	112
Yhteensä	112
2018 talousarvio	18 960 000
2017 talousarvio	18 848 000
2016 tilinpäätös	17 846 273

20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 686 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyyshankkeiden tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotkaniemen vuokra (siirto momentilta 29.10.20)	115
Urajärven varastokirjaston siirto kokonaisvuokrauksen piiriin	17
Vuokrien indeksikorotus	154
Yhteensä	286
2018 talousarvio	15 686 000
2017 talousarvio	15 400 000
2016 tilinpäätös	15 042 000

30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kirjastolain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisille kirjastoille tuotettujen tietokanta- ja aineistopalvelujen sekä kirjastojen sisältötuotantoon liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 3) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin	2 580 000
Avustukset kirjastojen sisältötuotantoon, yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin sekä yleisten kirjastojen tietokanta- ja aineistopalvelujen tuottamiseen	900 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	3 700 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	283	281	283
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	50	47	48
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,8	0,7	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 384	1 542	1 550
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	9,1	9,0	9,0
Verkkokäynnit, kpl/asukas	7,1	7,7	8,0
Lainaukset, kpl/asukas	16,4	16	16,2
Toimintakustannukset, euroa/asukas	58	58	58

2018 talousarvio	3 700 000
2017 talousarvio	3 700 000
2016 tilinpäätös	3 900 000

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden, orkestereiden ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 615 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on teattereilla enintään 2 469, orkestereilla enintään 1 033 ja museoilla enintään 1 183.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnalisäveroton yksikköhinta on teattereilla 53 639 euroa, orkestereilla 49 550 euroa ja museoilla 64 479 euroa henkilötyövuotta kohden.

Lakisääteisiin valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty yhteensä 58 482 000 euroa momentilla 29.80.52.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Valtionosuudet budjettivaroista (mom. 29.80.31)	Valtionosuudet rahapelitoiminnan voittovaroista (mom. 29.80.52)	Yhteensä
Teattereiden valtionosuus	26 318 000	26 069 000	52 387 000
Orkestereiden valtionosuus	9 417 000	10 137 000	19 554 000
Museoiden valtionosuus	10 880 000	22 276 000	33 156 000
Yhteensä	46 615 000	58 482 000	105 097 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirto momentille 32.20.40)	-3 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan (siirto momentille 29.80.50)	-357
Kertamenon poisto	-520
Kustannustason tarkistus	1 711
Yhteensä	-2 166

2018 talousarvio	46 615 000
2017 talousarvio	48 781 000
2016 tilinpäätös	51 091 143

35. *Valtionavustus Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden merkkihankkeen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesti Suomen itsenäisyyden 100-vuotiskirjaston rakentamiseen myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen Helsingin kaupungille.

2018 talousarvio	8 000 000
2017 talousarvio	8 000 000
2016 tilinpäätös	8 000 000

40. *Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

2018 talousarvio	252 000
2017 talousarvio	252 000
2016 tilinpäätös	240 000

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 11 000 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 15 648 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

2018 talousarvio	26 648 000
2017 talousarvio	26 648 000
2016 tilinpäätös	20 313 000

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen:

- 1) Svenska Teaternin peruskorjauksista aiheutuneiden lainojen lyhennysten ja korkojen maksuun
- 2) kansalaisjärjestöjen toimintaan
- 3) taiteen ja kulttuurin saavutettavuuden edistämisen ja prosenttitaitteen periaatteen laajentamisen toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 4) kulttuurin ja luovien alojen sisältöihin perustuvan matkailun kehittämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Svenska Teaternin peruskorjaukset	4 200 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan	400 000
Kärkihankkeen Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus toteuttamiseen	2 000 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kärkihankkeen Prosenttitaiteen periaatteen laajentaminen toteuttamiseen	600 000
Matkailun kärkihankkeen kulttuurimatkailuosion toteuttamiseen	150 000
Yhteensä	7 350 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan (siirto momentilta 29.80.31)	357
Kertamenon poistuminen	-150
Matkailu 4.0 (siirto momentilta 32.50.41)	150
Osaaminen ja koulutus: Prosenttitaiteen periaatteen laajentaminen	-200
Tasomuutos	-1 100
Yhteensä	-943

2018 talousarvio	7 350 000
2017 talousarvio	8 293 000
2016 tilinpäätös	9 821 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 615 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisesti apurahoihin ja avustuksiin.

Yksittäisten apurahakausien keskeyttämiset ja jatkamiset keskeyttämisen jälkeen voivat aiheuttaa muutoksia määrärahan maksuerien kohdentumisessa eri vuosille.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	11 069 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	446 000
Yhteensä	14 615 000

Taiteilija-apurahan suuruus on 1.1.2018 lukien 1 692,45 euroa/kk. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti Taiteen edistämiskeskuksen päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

2018 talousarvio	14 615 000
2017 talousarvio	14 615 000
2016 tilinpäätös	13 994 907

52. Rahapelitoiminnan voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 238 294 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämisen rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) Taiteen edistämiskeskukselta annetun lain mukaisesti Taiteen edistämiskeskuksen, taideneuvoston ja taidetoimikuntien myöntämiin apurahoihin ja avustuksiin, enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisesti apurahoihin sekä enintään 42 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja siitä aiheutuviin menoihin Taiteen edistämiskeskuksen määräaikaisiin taiteen edistämisen tehtäviin
- 3) taideteosten hankkimiseen valtion taideteostoimikunnan kokoelmaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti
- 4) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin
- 5) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä teatteri- ja orkesterilain (730/1992) 6 a §:n mukaisen avustusten maksamiseen teattereille ja orkestereille
- 6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) 18 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen kirjastoille ja yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen
- 7) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä museolain (729/1992) 4 a §:n mukaisten avustusten maksamiseen museoille sekä muuhun museo- ja kulttuuriperintöalan tukemiseen
- 8) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen elokuvataiteen edistämisestä annetun lain (28/2000) nojalla sekä enintään 2 645 000 euroa Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen
- 9) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen
- 10) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta syntyviin kustannuksiin
- 11) valtionavustuksena käyttökustannuksiin Suomen kansallisoopperalle ja -baletille enintään 37 877 000 euroa, Suomen Kansallisteatterille enintään 11 391 000 euroa ja Kansallisgallerialle enintään 12 573 000 euroa

12) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeisiin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin sekä Luova Eurooppa -ohjelman hallinnointiin ja kansalliseen vastinrahoitukseen.

Kohdasta 2 myönnettävät eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaiset apurahat sekä kohdan 3 määräraha budjetoidaan maksuperusteisina. Kohdassa 2 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Luova työ ja tuotanto	99 455 500
Elokuva	19 162 000
Esittävä taide	35 665 000
Kirjallisuus	832 500
Musiikki	13 219 000
Rakennustaide ja muotoilu	655 000
Visuaalinen taide	4 637 000
Kulttuurin tuotanto ja levitys	25 285 000
2) Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin	30 649 500
Kirjastot ja tiedon saatavuus	7 199 000
Kulttuuripalvelut ja kulttuuri toiminta	23 450 500
3) Kulttuurin perusta ja jatkuvuus	108 189 000
Museot ja kulttuuri perintö	33 889 000
Kulttuuritilat	6 580 000
Kansalliset kulttuurilaitokset	62 885 000
Kulttuurikasvatus sekä kulttuuripolitiikan tutkimus ja kehittäminen	4 835 000
Yhteensä	238 294 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönottoon liittyvien siirtojen kompensatio rahastovaroja purkamalla	3 000
Kansallisteatterin pienen osan perusparannuksen suunnittelu rahastovaroja purkamalla	1 000
Rahastopurkuna toteutetun taiteen rahoituksen lisätuloutuksen päättymisen	-4 000
Tuloutusarvion muutos	4 705
Yhteensä	4 705

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	238 294 000
2017 talousarvio	233 589 000
2016 tilinpäätös	233 260 678

53. *Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 27 671 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen maatalousmuseosäätiön näyttelyhalli	147
Vuokrien indeksikorotus	267
Yhteensä	414

2018 talousarvio	27 671 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	27 257 000
2016 tilinpäätös	24 548 984

55. *Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 1 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansallinen digitaalinen kirjasto -ohjelman ja toimintasuunnitelman toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) keskeisten priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen
- 4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa
- 5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin
- 6) valtion virastoille ja laitoksille kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 7) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2018 talousarvio	1 950 000
2017 talousarvio	1 950 000
2016 tilinpäätös	2 200 000

(59.) *Eräät avustukset Kansallisgallerialle* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2017 talousarvio	10 000 000
2016 tilinpäätös	10 000 000

72. *Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kansallisgallerian taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2018 talousarvio	739 000
2017 talousarvio	739 000
2016 tilinpäätös	739 000

75. *Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden peruseräparannukset ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 688 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden peruseräparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienhköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen ja museolaivojen korjaustöistä aiheutuviin kustannuksiin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Museovirasto	799 000
2.	Suomenlinnan hoitokunta	2 889 000
Yhteensä		3 688 000

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelman kohdan 2. osalta enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus

1) Käyttösuunnitelman kohdan 1. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2018 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 300 000 euroa.

2) Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2018 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomenlinnan Upseerikerhon peruseräparannuskustannukset	789
Tasomuutos	-2 000
Yhteensä	-1 211

2018 talousarvio	3 688 000
2017 talousarvio	4 899 000
2016 tilinpäätös	7 019 000

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen.

2018 talousarvio	50 000
2017 talousarvio	50 000
2016 tilinpäätös	—

96. Lahjoitus Suomalais-virolaisen kulttuurisäätiön pääomaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lahjoitukseen Suomalais-virolaiselle kulttuurisäätiölle.

Selvitysosa: Suomalais-virolaisen kulttuurisäätiön tehtävänä on edistää Suomen ja Viron välistä kulttuuri- ja taidealojen verkostoitumista ja yhteistyötä, molemminpuolista kielitaitoa sekä kulttuuritoimintaan välittömästi liittyvää taloudellista toimintaa.

Tarkoituksena on kasvattaa pääomaa säätiön aktiivisen toiminnan edellyttämälle tasolle siten, että Viron valtio osoittaisi omana osuutenaan pääomitusta säätiön rahoitukseen 1:10 suhteessa Suomen valtion osoittamaan pääomaan. Säätiön toiminnan tukeminen sen pääomaa kasvattamalla liittyy sekä Suomen että Viron valtioiden 100-vuotisjuhlavuosiin.

Säätiö hallinnoi lahjavaroja erillisessä rahastossa. Lahjavarat pidetään erillään säätiön muista varoista. Rahaston vuotuisesta tuotosta saa käyttää enintään 8 % rahaston hallintokuluihin. Tuotosta osa voidaan käyttää pääoman kasvattamiseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	6 000 000
------------------	-----------

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntatoimen tehtävänä on liikunnan edistäminen. Valtio ja kunnat luovat edellytyksiä liikunnalle. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntajärjestöt. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Liikunnan toimialan strateginen johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle sekä liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalle arvioinnille.

Liikuntaa edistetään ja liikunnan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita pyritään saavuttamaan toimenpiteillä, joille on yhteistä tietopohjan ja osaamisen kehittäminen sekä yhdenvertaisuuden, eettisyyden ja rehellisyyden toteutuminen.

Liikuntatoimen toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet ovat:

Toiminnalliset tavoitteet	Keskeisimmät toimenpiteet
Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään systemaattisesti	— Liikuntapaikkarakentamisen avustamisessa painotetaan ensisijaisesti laadukkaiden ja laajoille käyttäjäryhmille suunnattujen liikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjaamista.
Liikunnan kansalaistoiminta on aktiivista ja osallistavaa	— Tuetaan liikunnan kansalaisjärjestötoimintaa — Tuetaan paikallista seuratoimintaa ja matalan kynnyksen liikuntatoimintaa — Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaa- tavoitteista koulutustoimintaa ja sen laadun kehittämistä — Vahvistetaan järjestöjen edellytyksiä hakea ja järjestää kansainvälisiä urheilun suur tapahtumia — Tuetaan liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.
Liikunnan harrastaminen eri väestöryhmissä lisääntyy	— Laajennetaan Liikkuva koulu -ohjelmaa kaikki perusasteen koulut kattavaksi, käynnistetään kokeilu- hankkeet toisen asteen oppilaitoksissa. Yhdistetään varhaisvuosien liikunnan edistäminen osaksi Liikkuva koulu -ohjelmaa — Tuetaan Kunnossa kaiken Ikää -ohjelmaa — Tuetaan liikunnan edistämishankkeita koko elämänkaarella — Avustetaan liikunnan yhdenvertaisuutta ja tasa- arvoa lisääviä hankkeita — Tuetaan maahanmuuttajien kotouttamista liikunnan avulla — Parannetaan eri väestöryhmien osallistumis- mahdollisuuksia liikunta-alan vapaatavoitteiseen koulutukseen.

Toiminnalliset tavoitteet	Keskeisimmät toimenpiteet
Huippu-urheilua kehitetään tuloksellisesti ja vastuullisesti kansainvälisen menestyksen, korkeatasoisen osaamisen ja urheilun arvostuksen vahvistamiseksi	— Tuetaan lahjakkaiden urheilijoiden laadukkaan valmentautumisen edellytyksiä ja vahvistetaan urheilu-uran ja opiskelun yhdistämisen toimenpiteitä — Tuetaan ammattivalmennusta ja laadukkaan valmentautumisen toimintaympäristöjen syntymistä — Tuetaan huippu-urheilua edistävän verkoston johtamista, lajien välisen yhteistyön vahvistumista ja kansainvälisen huippu-urheilumenestyksen kasvua, sekä lajiliittojen mahdollisuuksia edistää oman lajinsa huippu-urheilumenestystä — Tuetaan liikunnan ja huippu-urheilun eettisiä toimenpiteitä avustamalla Suomen Urheilun Eettisen Keskuksen (SUEK) toimintaa.
Toimialan osaaminen ja tietopohja vahvistuvat ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti	— Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliittisen päätöksenteon tarpeiden suunnassa — Vahvistetaan tiedonhankintaa ja hyödyntämistä toimialan avustusvalmisteluissa — Tuetaan tiedon tuotantoa liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaa suosivan yhdyskuntasuunnittelun kehittämiseksi — Kehitetään valtion liikuntaneuvoston liikuntapolitiikan vaikutusten arviointijärjestelmää — Tuetaan Suomessa järjestettäviä liikunnan toimialan kansainvälisiä tieteellisiä kongresseja.
Liikunnan asema eri hallinnonalojen päätöksenteossa vahvistuu	— Varmistetaan informaatio-ohjauksella ja vuorovaikutuksen lisäämisellä, että liikunnan edistäminen huomioidaan paremmin kuntien strategioissa ja liikuntapoliittisissa toimenpiteissä — Toimeenpannaan OKM:n ja STM:n koordinoima valtakunnallinen terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan strategia ja lisätään vuorovaikutusta eri hallinnonalojen kanssa — Valtion liikuntaneuvosto arvioi valtionhallinnon eri ministeriöiden toimenpiteitten vaikutuksia liikunnan edistämisessä.

Eräitä liikuntatoimen tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
--	-------------------	-------------------	---------------

Kuntien liikunnan edistämiseksi, kuvaa

toiminnan suunnittelua ja johtamista/Tea-viisari¹⁾

— koko maan väestöpainotettu keskiarvo,	68	71	72
josta niiden osuus, jotka ovat saaneet koettuun tarpeeseensa	87,6	89,7	90,5
nähdessä riittävästi liikuntapalveluita (%) ²⁾			

Eräitä liikuntatoimen tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
OKM:n ja aluehallinnon myöntämät valtionavustukset liikuntapaikkarakentamiseen (peruskorjaus- ja uudisrakentamishankkeet)			
— myöntöjä yhteensä (kpl)	159	176	180
— uimahallit (kpl)	7	6	10
— liikuntahallit tai -salit (kpl)	16	22	15
— palloilu- ja urheilukentät (kpl)	34	36	40
— jäähallit (kpl)	3	8	5
— lähiliikuntapaikat (kpl)	61	59	65
— muut liikuntapaikat	38	45	45
Kunnossa Kaiken Ikää -ohjelma			
Hankkeet	222	214	215
Kunnat	104	120	120
Liikkujat			
— naiset (%)	63	60	60
— miehet (%)	37	40	40
Liikkujat	140 000	130 000	130 000
Liikuntajärjestöjen toiminta			
— Valtionavustusta saavien liikuntajärjestöjen lukumäärä	122	125	130
— Urheilun lajiliittoihin kuuluvien jäsenseurojen lukumäärä	10 966	9 264	9 400
— Urheiluseurojen yhteenlaskettujen jäsenten lukumäärä	1 542 827	1 300 925	1 350 000
— Kilpailulisenssiurheilijoiden lukumäärä	560 000	610 000	680 000
Maahanmuuttajien kotouttamishankkeet kunnissa			
— kotouttaminen liikunnan avulla -tukea saavien kuntien lkm	35	48	48
— kotouttamishankkeiden määrä	35	49	49
Kehittämistuki liikunta- ja urheiluseuroille			
Myönnetty	409	398	400
Hakemukset	981	848	800
Liikkuva koulu -ohjelma			
Koulut	1 212	1 847	2 204 (90 %)
Oppilaat	318 037	445 563	522 690 (95 %)
Toisen asteen opiskelijoita			100 000
Alle kouluikäisiä lapsia			118 000
Urheiluakatemit			
Avustetut urheiluakatemit, kpl	19	20	23
Akatemioihin kiinnittyneiden urheilijoiden määrä, I ja II-taso	2 336	2 468	2 600

Eräitä liikuntatoimen tunnuslukuja

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2018 arvio
Dopingtestit (ADT ry)			
Kansallisen testausohjelman testit, yht.	2 466	2 774	3 000
— kilpailun ulkopuoliset	1 418	1 622	1 650
— kilpailutestit	1 048	1 152	1 350
— joista veritestejä	264	282	330
Urheilijaprofiilit, verinäytteet	264	285	330
Vapaan sivistystyön toteutuneet suoritteet liikunnan koulutuskeskuksissa			
Valtakunnalliset	387 847	426 134	400 000
Valtionosuudella rahoitetut vuorokaudet/%	279 900/72,2	279 900/65,7	279 900/70,0
Alueelliset	86 033	89 224	85 000
Valtionosuudella rahoitetut päivät/%	53 000/61,6	53 000/59,4	53 000/62,4

1) Tea-viisarijärjestelmän tunnusluku kertoo kahden vuoden välein kunnan liikunnan edistämisestä 6 eri näkökulmasta (mm. johtaminen, seuranta ja voimavarat). Koko maan luku on kaikkien vastanneiden keskiarvo, joka on painotettu vastanneen yksikön väestöpohjalla. Vuoden 2018 luku on arvio vuoden 2016 tulosten perusteella.

2) Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus, ATH (THL)

30. Avustus Liikkuva koulu -ohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Liikkuva koulu -ohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttämään Tunti liikuntaa päivässä -hankkeen toteuttamiseen. Tavoitteena laajentaa ohjelmaa valtakunnalliseksi koskemaan kaikkia perusopetusikäisiä lapsia ja nuoria sekä käynnistää kokeilut toisen asteen oppilaitoksissa.

2018 talousarvio	7 000 000
2017 talousarvio	7 000 000
2016 tilinpäätös	7 000 000

50. Rahapelitoiminnan voittovarot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 158 939 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kokeilu-, kehittämis-, selvitys- ja ohjelmatoiminnan menoihin

- 3) enintään 1 700 000 euroa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen
- 4) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen
- 5) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle
- 6) valtion liikuntaneuvoston ja sen jaostojen menoihin
- 7) enintään 260 000 euroa ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisiin eläkkeisiin
- 8) enintään 40 000 euroa Pro Urheilu ja Piikkarit -tunnustusten maksamiseen
- 9) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin
- 10) Olympiastadionin perusparannushankkeeseen
- 11) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, joista aluehallinnon liikuntatoimet voivat käyttää enintään kaksi henkilötyövuotta henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin valtionavustus- ja informaatio-ohjauksen tehtäviin.
- Kunnan liikuntatoimen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.
- Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 279 900 ja alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Mainittujen määrien estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.
- Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.
- Kohtien 3 ja 7 määrärahat budjetoidaan maksuperusteisina.
- Kohdan 7 määrärahaa saa käyttää enintään 16 täyttä eläkettä vastaavan ylimääräisen urheilijaeläkkeen myöntämiseen.
- Kohdassa 11 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

<i>Liikunnan yhdenvertaiseen saavutettavuuteen</i>	38 800 000
Liikuntapaikkarakentamisen avustamiseen	37 300 000
Liikunnan yhdenvertaisuuteen	1 500 000
<i>Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen</i>	63 950 000
Liikunnan kansalaistoimintaan	45 100 000
Huippu-urheiluun	12 870 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikunnan ja urheilun suurtahtumiin	1 900 000
Liikunnan ja urheilun eettiseen toimintaan	3 600 000
Kansainväliseen yhteistyöhön	480 000
<i>Koko väestön liikunnan edistäminen</i>	28 615 000
Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 515 000
Liikunnallisen elämäntavan edistämiseen	9 100 000
<i>Liikunnan osaaminen ja tietopohja</i>	27 574 000
Liikunnan koulutuskeskuksille	17 886 000
Liikuntatieteeseen ja tutkimuksiin	3 730 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöille sekä koulutustoimintaan	3 720 000
Liikunnan aluehallinnon toimintaan	410 000
Valtion liikuntaneuvoston toimintaan	480 000
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	1 348 000
Yhteensä	158 939 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäverollinen keskimääräinen yksikköhinta on 95,90 euroa opiskelijavuorokautta kohden. Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin myönnetään 449 000 euroa momentilta 29.90.52.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustus Olympiastadionin perusparannushankkeeseen jakamattomista voittovaroista (nettomuutos)	1 800
Tuloutusarvion muutos	3 042
Yhteensä	4 842

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	158 939 000
2017 I lisätalousarvio	6 000 000
2017 talousarvio	154 097 000
2016 tilinpäätös	147 120 326

52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille ja rahoitus liikuntatieteellisten hankkeiden arviointikustannuksiin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 529 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille

2) enintään 80 000 euroa Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin 29.90.50 määrärahasta osoitetaan valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin yhteensä 16 914 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-965
Yksikköhintojen tason tarkistus	-332
Yhteensä	-1 297
2018 talousarvio	529 000
2017 talousarvio	1 826 000
2016 tilinpäätös	824 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotyön ja -politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Keskeisenä ohjelma-asiakirjana on valtioneuvoston joka neljäs vuosi hyväksymä valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma. Aluehallintovirastot toimivat sovittujen tulostavoitteiden mukaisesti nuorisotyötä ja -politiikkaa koskeissa asioissa valtion aluehallintoviranomaisena vastaten nuorisopolitiikan yhteensovittamisesta alueatasolla. Kunnat vastaavat paikallistason nuorisotyöstä ja -politiikasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii nuorisolain mukaisesta tehtävästään turvaamalla nuorisotoimialan yleiset toimintaedellytykset sekä toimeenpanemalla valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö avustaa valtakunnallisten nuorisotoimialan järjestöjen ja nuorisokeskusten toimintaa sekä rahoittaa valtionosuuksien kuntien nuorisotoimintaa. Nuorisotoimialan strateginen rahoitus muodostuu nuorisotoimialan osaamiskeskusten yleisavustuksista sekä erilaisiin kehittämishankkeisiin myönnettävistä erityisavustuksista. Siihen voidaan katsoa sisältyvän myös hallituksen kärkihankkeeseen ”Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan” kytkeytyvät nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön avustukset, joiden kautta vahvistetaan syrjäytymisvaarassa olevien nuorten yhteiskunnallista toimijuutta ja elämänhallintataitoja.

Nuorisotyön tukijärjestelmissä pyritään ensisijaisesti integroimaan sukupuolten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma sekä kestävä kehitys.

Toimialan yleistä kehittämistä suuntaavat kansallisen lainsäädännön ja strategian lisäksi myös nuorisotoimialan eurooppalaisen yhteistyön uudistetut puitteet (2010—2018) sekä Euroopan neuvoston suositukset.

Nuorisotyön tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet ovat:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet	Keskeisimmät toimenpiteet
Johdetaan ja kehitetään nuorisotoimialaa	— Huolehditaan uudistetun nuorisolain ja valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toimeenpanosta — Kehitetään ja vahvistetaan nuorisotoimialan ohjausta uuden nuorisolain pohjalta — Käynnistetään valtakunnallisten nuorisotoimialan osaamiskeskusten toiminta — Valmistaudutaan tulevaan EU-puheenjohtajakauden.
Edistetään nuorten osallisuutta, toimijuutta ja elämänhallintataitoja	— Avustetaan valtakunnallisia nuorisotoimialan järjestöjä ja nuorisokeskuksia — Tuetaan nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä osana hallituksen kärkihanketta — Edistetään harrastustoimintaa nuorisotoimialalla ”Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieleiseen harrastukseen”-työryhmän raportin pohjalta — Tuetaan nuorisotyön ja -politiikan strategisten painopisteiden mukaisesti nuorisotoimialan kehittämishankkeita.
Seurataan ja tuetaan nuorten kasvu- ja elinoloja	— Kehitetään kansallista ja eurooppalaista nuorisotoimialan tutkimusta ja tiedontuotantoa nuorisopolitiittisen päätöksenteon tarpeiden näkökulmasta — Seurataan lakisääteisten monialaisten yhteistyöverkostojen toimintaa ja luodaan edellytyksiä verkostojen väliselle yhteistyölle.

Eräitä nuorisotoimen tehokkuutta kuvaavia tunnuslukuja

Toiminnot	2015	2016	2018
Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut, kattavuus kunnista, %	71	70	80
Työpajojen kattavuus kunnista, %	93	95	95
Nuoria (alle 29 v.) työpajoissa	14 733	14 867	14 800
Etsivä nuorisotyö, kattavuus kunnista, %	96	96	96
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret	18 906	18 550	18 600
Aluehallinnon kautta tuetut harrastustoimintaryhmät/leirit (lkm)	4 612		
Valtakunnallisten nuorisokeskusten nuorisokäyttöpäivät	349 765		

50. Rahapelitoiminnan voittovararat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 54 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja nuorisolain (1285/2016) perusteella kuntien nuorisotoimen valtionosuuksiin
- 2) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisojärjestöille, nuorisotyön valtakunnallisille palvelujärjestöille ja nuorisotyötä tekeville järjestöille
- 3) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin avustuksiin valtakunnallisten nuorisokeskusten toimintaan ja rakentamiseen sekä nuorisotilojen rakentamis-, peruskorjaus- ja varustamisavustuksiin
- 4) nuorisotutkimuksen avustamiseen ja apurahojen maksamiseen, nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvien selvitysten laatimiseen ja nuorten tieto- ja neuvontatyön, digitaalisen nuorisotyön sekä nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien ja niiden kehittämistoiminnan menoihin
- 5) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen nuorisoalan yhteistyön ja EU:n sekä kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen
- 6) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan, liikunnallisen ja kulttuurisen nuorisotyön ja -toiminnan sekä nuorten ympäristökasvatuksen tukemiseen
- 7) nuorten työpajatoiminnan valtakunnalliseen tukeen, etsivään nuorisotyöhön, ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön, sosiaaliseen nuorisotyöhön sekä muuhun nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen
- 8) valtion nuorisoneuvoston ja sen jaostojen ja arviointi- ja avustustoimikunnan, saamelaisten nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen nuorisokulttuurin vahvistamiseen
- 9) valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten tukemiseen
- 10) lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman toimeenpanoon, arviointiin ja kehittämiseen sekä alueellisen nuorisotoimen menoihin ja nuorisotyön alueelliseen kehittämiseen
- 11) toimialan aluehallinnon ja valtion virastojen määräaikaisten nuorisotoimialan hankkeiden toteuttamiseen
- 12) enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, josta aluehallinnon nuorisotoimet voivat käyttää enintään seitsemän henkilötyövuotta henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Kuntien nuorisotoimen valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Kohdassa 12 tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

<i>Nuorten aktiivinen kansalaisuus</i>	
Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	15 800 000
Lakisääteiset kansalliset toimikunnat	900 000
<i>Nuorten sosiaalinen vahvistaminen</i>	
Etsivä nuorisotyö ja muu nuorten sosiaalinen vahvistaminen	7 127 000
<i>Nuorten kasvu- ja elinolot, paikallinen ja alueellinen nuorisotyö</i>	
Valtionosuus kuntien nuorisotoimeen	8 020 000
Kasvu- ja elinolot paikallisesti ja alueellisesti	4 670 000
<i>Nuorisotyön ja -politiikan kehittäminen</i>	
Valtakunnalliset nuorisoalan osaamiskeskukset	5 150 000
Kokeilu, kehittäminen, tutkimus	7 043 000
Kansainvälinen yhteistyö	1 000 000
Valtakunnalliset nuorisokeskukset	5 060 000
Yhteensä	54 770 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloutusarvion muutos	1 153
Yhteensä	1 153

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	54 770 000
2017 talousarvio	53 617 000
2016 tilinpäätös	52 728 629

51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 523 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tukemiseen
- 2) Nuorisotakuusta yhteisötakuun suuntaan -hankkeen toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Etsivän nuorisotyön tukemiseen osoitetaan 7 127 000 euroa momentilta 29.91.50.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Työpajatoiminnan tukemiseen	13 500 000
Etsivän nuorisotyön tukemiseen	4 523 000
Kärkihankkeen Nuorisotakuusta yhteisötakuun suuntaan toteuttamiseen	1 500 000
Yhteensä	19 523 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-480
Yhteensä	-480
2018 talousarvio	19 523 000
2017 talousarvio	20 003 000
2016 tilinpäätös	19 673 000

52. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen
- 2) nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistämiseen.

Selvitysosa: Saamelaisalueen ulkopuolella tapahtuvan kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen osoitetaan 200 000 euroa momentilta 29.91.50.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	700 000
Nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitojen edistäminen	800 000
Yhteensä	1 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertamenon poisto	-2 650
Yhteensä	-2 650
2018 talousarvio	1 500 000
2017 talousarvio	4 150 000
2016 tilinpäätös	700 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala turvaa kotimaisen ruoan tuotannon ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä sekä luo edellytyksiä niihin perustuville elinkeinoille ja hyvinvoinnille.

Toimintaympäristön kuvaus

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouskeinoilla pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään talouskehitystä ja luomaan uusia työpaikkoja kestävästä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tärkeimpiä uusiutuvia luonnonvaroja ovat metsien, maaperän, peltojen, vesistöjen ja meren biomassa, makea vesi sekä eläimet. Ekosysteemipalveluiden eli luonnon tarjoamien palveluiden merkitys osana biotaloutta on merkittävä ilmastonmuutoksen hidastajana, luonnonvarojen säilyttäjänä ja niiden tilan parantajana sekä virkistysmahdollisuuksien lisääjänä.

Biotalous ja puhtaat ratkaisut on yksi hallituksen strategisista painopisteistä. Biotalouskeinoille on ominaista uusiutuvien luonnonvarojen kestävä ja monipuolinen käyttö sekä uusiutumattomien luonnonvarojen säästeliäs käyttö ja tehokas kierrätys. Tehostamalla alkutuotannosta, elintarviketeollisuuden prosesseista ja yhdyskuntien jätteistä peräisin olevien ravinteiden talteenottoa ja järjestämällä tarkoituksenmukainen kustannustehokas kierrätys sekä edistämällä sektorirajat ylittäviä tuotannollisia prosesseja luodaan uusia taloudellisia mahdollisuuksia, parannetaan ravinnemavaraisuutta sekä vähennetään ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin. Ministeriön tehtävänä on varmistaa, että lainsäädäntö ja muut ohjauskeinot tukevat biotalouskeinojen uusien ratkaisujen syntymistä ja edistävät biomassojen kestävästä käytöstä. Suomen runsaat biomassavarannot jalostetaan kotimaassa, ravinteet kierrätetään tehokkaasti ja huolehditaan ruoan huoltovarmuudesta.

Luonnonvarojen määrä, saatavuus ja laatu, ilmastonmuutos, energian tuotantotavat ja puhtaan veden riittävyys sekä maaseudun elinkeino- ja väestörakenteen muutos vaikuttavat olennaisesti ministeriön toimialaan. Ministeriö koordinoi kansallista ilmastonmuutokseen sopeutumista. Haasteisiin vastaaminen edellyttää ratkaisuja, jotka vaikuttavat maataloustuotantoon ja koko ruokajärjestelmän tuotantotekniikoihin ja -tapoihin, maankäyttöön ja energian kulutukseen. Aktiivisilla, toteuttamiskelpoisilla ja kustannustehokkailla toimenpiteillä voidaan luoda uusia mahdollisuuksia kannattavalle liiketoiminnalle ja elinkeinojen kehittymiselle.

Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinojen kilpailukyvyyn kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Luku-perusteluissa on kuvattu yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevia politiikkasektorin tavoitteita sekä niiden kehitystä kuvaavia tunnuslukuja.

- Maaseutu on elinvoimainen paikka yrittää ja asua
- Edellytykset biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kilpailukykyiselle kasvulle ovat hyvät
- Uusiutuvia luonnonvaroja käytetään kestävästi samalla sovittaen yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet
- Ihmisten, eläinten ja kasvien terveys, hyvinvointi ja turvallisuus on varmistettu vastuullisella toiminnalla
- Luonnonvara-, kiinteistö- ja paikkatiedot palvelevat laajasti yhteiskunnan tarpeita tukien kilpailukykyä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet ja voimavarojen hallinta

— Toiminta on tuloksellista ja voimavarat suunnataan tehokkaasti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että tehtävät ovat tasapainossa voimavarojen kanssa.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa hallituksen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan toimenpiteet toteuttavat valtioneuvoston kestävä kehityksen selonteon toimeenpanoa, erityisesti painopisteen 1 osalta: Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi. Toimeenpanoa vauhditetaan hallituksen kärkihankerahoituksella, jota vuonna 2018 on käytettävissä 63,5 milj. euroa. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa Biotalous ja puhtaat ratkaisut -painopistealueen kärkihankerahoitusta käytetään suomalaisen ruoantuotannon kannattavuuden ja kilpailukyvyyn parantamiseen, suomalaisten elintarvikkeiden vientimarkkinoiden avaamiseen, puun käytön lisäämiseen ja monipuolistamiseen, veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämiseen, vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämiseen sekä ravinteiden kierrätyksen, talteenoton ja hyödyntämisen lisäämiseen. Lisäksi vuodelle 2018 osoitetaan 0,77 milj. euron lisärahoitus Metsähallituksen luontomatkailun edellytysten vahvistamiseen osana hallituksen toimintasuunnitelman Matkailu 4.0 -hanketta.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
30.10.40 <i>Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— myöntämisvaltuus	67,5	67,5 ¹⁾
30.10.41 <i>Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki</i> (arviomääräraha)		
— korkotukivaltuus	250,0	250,0
30.10.64 <i>EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maa-seudun kehittämiseen</i> (arviomääräraha)		
— myöntämisvaltuus	154,3	118,5
30.20.40 <i>Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki</i> (siirtomääräraha 2 v)		
— myöntämisvaltuus	30,0	30,0
30.20.43 <i>Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— myöntämisvaltuudet	20,0	20,0
30.40 Luonnonvaratalous		
— muu valtuus	-	2,0
30.40.44 <i>Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen</i> (arviomääräraha)		
— myöntämisvaltuus	59,0	59,0

¹⁾ Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2018.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Hallinto ja tutkimus	132 912	127 431	132 162	4 731	4
01. Maa- ja metsätalous- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 645	23 124	24 010	886	4
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	78 632	70 801	69 804	-997	-1
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 343	1 343	1 343	—	0
23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	—	420	5 120	4 700	1119
29. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	24 536	27 390	27 532	142	1
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arvio- määräraha)	3 756	4 353	4 353	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
10. Maaseudun kehittäminen	295 689	372 572	413 879	41 307	11
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	54 800	71 976	75 276	3 300	5
41. Maaseutuelinkeino-toiminnan korkotuki (arviomääräraha)	10 965	14 000	25 000	11 000	79
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	72 630	57 230	58 330	1 100	2
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	67 767	67 767	67 767	—	0
(44.) Maatalouden toiminta-edellytysten turvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	35 000	—	—	—	0
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 873	5 366	3 466	-1 900	-35
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 696	1 843	1 843	—	0
54. Hevostalouden edistäminen hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen tarkoitetulla rahapeli-toiminnan tuotolla (siirtomääräraha 2 v)	872	39 772	40 092	320	1
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 913	3 905	3 305	-600	-15
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 523	1 273	2 000	727	57
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	40 650	109 440	136 800	27 360	25
20. Maa- ja elintarviketalous	1 858 019	1 834 993	1 796 020	-38 973	-2
02. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 927	39 941	38 125	-1 816	-5
03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 250	24 202	22 178	-2 024	-8
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoajien torjunta (arviomääräraha)	5 329	6 028	5 948	-80	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	321 700	327 900	325 400	-2 500	-1
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	587 810	540 000	531 130	-8 870	-2
(42.) Eräät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	4 500	—	—	—	0
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	300 043	300 043	290 710	-9 333	-3
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	546 888	551 888	518 738	-33 150	-6
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 305	4 605	5 705	1 100	24
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 299	4 419	3 169	-1 250	-28
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	350	200	200	—	0
61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)	11 000	30 000	49 000	19 000	63
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	5 617	5 767	5 717	-50	-1
40. Luonnonvaratalous	189 863	194 781	198 877	4 096	2
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 000	3 000	—	0
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	13 519	13 520	13 520	—	0
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 780	16 880	14 880	-2 000	-12
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	7 136	7 136	8 486	1 350	19
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	702	1 245	1 745	500	40
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 400	4 575	1 175	35

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 000	7 900	8 450	550	7
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)	52 653	56 230	56 230	—	0
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 027	3 027	5 027	2 000	66
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	40 800	41 200	39 400	-1 800	-4
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 130	10 130	11 920	1 790	18
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	10 550	8 850	10 100	1 250	14
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 279	1 332	1 132	-200	-15
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	20 837	20 881	20 362	-519	-2
83. Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	50	50	50	—	0
64. Metsähallitus	5 754	5 514	6 454	940	17
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	5 754	5 514	6 454	940	17
70. Maanmittaus ja tietovarannot	52 429	48 752	47 137	-1 615	-3
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 929	45 352	43 137	-2 215	-5
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 500	3 400	4 000	600	18
Yhteensä	2 534 666	2 584 043	2 594 529	10 486	0
Henkilöstön kokonaismäärä	4 240	4 183	4 174		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoiduin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Elintarviketurvallisuuksivirasto, Maaseutuvirasto ja Maanmittauslaitos. Lisäksi tehtävien hoitamiseksi on kaksi talousarvion ulkopuolista rahastoa (Maatilatalouden kehittämisrahasto ja Maatalouden interventiorahasto) sekä valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus. Lisäksi valtionapua saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja hallinnonalan merkittävimmän tutkimuslaitoksen Luonnonvarakeskuksen menot. Hallinnonalan tutkimus- ja asiantuntijatehtäviä on myös Maanmittauslaitoksessa (luku 30.70) ja Elintarviketurvallisuuksivirastossa (luku 30.20).

Maa- ja metsätalousministeriö varmistaa ohjauksellaan, että hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

— Tukijärjestelmät ovat yksinkertaiset, hallinnollinen taakka on keveä ja lainsäädännön laatu on hyvä

— Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta vastaa ennakoivasti yhteiskunnan tietotarpeisiin ja vahvistaa kansallista innovaatiojärjestelmää

— Hallintomme on avoin, palveleva, tehokas sekä kansallisesti että kansainvälisesti verkostoitunut vaikuttaja

— Hallinnonala hyödyntää digitaalista teknologiaa, yhteisiä tietolähteitä ja integroituja tietovirtoja oman toiminnan tuottavuuden sekä koko toimialan kilpailukyvyn edistämiseksi

— Valtion ja hallinnonalan konsernipalveluja hyödynnetään täysimääräisesti.

Voimavarojen hallinnan osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

— Tehtävät ja toiminta on sopeutettu määrärahojen puitteisiin

— Toimitilahallinta ja hankintatoimi sekä toimipaikkaverkko ovat tehokkaita

— EU:n ja muu ulkopuolinen rahoitus on tehokkaasti hyödynnetty

— Hallinnon rakenteet tukevat tuottavuuden kasvua, ohjaamista ja johtamista

— Henkilöstö on osaavaa ja voi hyvin.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnossa (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa), joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnon lisäksi myös kunnissa.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan, kasvinterveyden sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (32.01.02).

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan kustannukset tehtävittäin ELY-keskusten toimintamenomomentilla (32.01.02) (sisältää tukitoiminnot)

Tehtävä	Toteutuma 2015 milj. euroa	Toteutuma 2016 ¹⁾ milj. euroa	Tarve 2017 ja 2018 milj. euroa
Maaseudun kehittäminen	11,3	9,3	12,4
Maa- ja elintarviketalous	25,8	21,9	23,2
Luonnonvaratalous	17,0	12,5	12,5
Yhteensä	54,1	43,7	48,1

¹⁾ ELY-keskuksissa on 1.4.2016 alkaen siirrytty Kieku-järjestelmän käyttöön. Alkuvuoden 2016 tiedot on saatu aiemmin käytössä olleesta Taika-järjestelmästä. Seurantajärjestelmän vaihdoksesta johtuen eri vuosien luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukset hoitavat EU:n maatalous-, maaseutu-, kasvinterveys-, ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä. Näihin arvioidaan vuonna 2018 käytettävän n. 712 henkilötyövuotta. Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä aluehallinnossa hoitavat aluehallintovirastot. Vuonna 2018 näissä tehtävissä arvioidaan toimivan n. 57 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö. Aluehallintovirastojen toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokassa (momentti 28.40.01). Turvallisuus- ja kemikaalivirasto työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (momentti 32.40.05) vastaa kasvinsuojelulainlainsäädännön toimeenpanosta (arvio 22 henkilötyövuotta vuonna 2018).

Vesitalouden tehtäviin käytetään edelleen ympäristöministeriön pääluokassa budjetoituja ympäristöhallinnon voimavaroja (momentti 35.01.04) Suomen ympäristökeskuksessa (arvio n. 22 henkilötyövuotta vuonna 2018). Lisäksi Tulli suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä sekä elintarvikeketjun valvontaviranomaisen tehtäviä (arvio n. 100 henkilötyövuotta 2018) valtiovarainministeriön pääluokassa (momentti 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 010 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankelupalautakunnan menojen ja kansainväliseen toimintaan liittyvien valtionapujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön toimialan vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet. Taulukossa ovat maa- ja metsätalousministeriön koko toiminnan kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon momentille tehty, Julkisen hallinnon paikkatiedon palvelualusta -hankkeeseen liittyvä siirto. Hankkeesta aiheutuvien ylläpitokustannusten rahoitus ei edellytä lisämäärärahoja vaan se hoidetaan kehyksen puitteissa.

Maa- ja metsätalousministeriön päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet

	2016 toteutuma			2017 arvio			2018 arvio ¹⁾		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Lainsäädäntötehtävät	8 428	75	110	10 373	9	108	10 438	8	108
Hallinnonalan ohjaus, toiminta- ja taloussuunnittelu	2 642	22	37	3 432	-	36	3 456	-	36
Yhteiskuntapolitiikan strategiat ja seuranta	3 899	109	52	4 886	126	52	4 917	124	52
EU- ja kansainväliset asiat	4 535	518	43	4 438	791	43	4 455	779	43
MMM:n erityistehtävät	3 469	564	10	3 076	884	12	3 034	869	18
Yhteensä	22 973	1 288	252	26 205	1 810	251	26 300	1 780	257

¹⁾ Arviossa on huomioitu todentamismääräysten tehtävien siirtyminen vuoden 2018 alusta Maaseutuvirastosta maa- ja metsätalousministeriöön sekä lisääntyneet hevostalouden avustustehtävät.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	22 767	24 934	25 790
Bruttotulot	1 288	1 810	1 780
Nettomenot	21 479	23 124	24 010
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 572		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 738		

Määrärahasta käytetään 1 100 000 euroa Maanmittauslaitokselta hankittaviin IT-palveluihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Suomalainen ruoantuotanto (siirto momentille 30.20.47)	-1 500
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Suomalainen ruoantuotanto (vastaava vähennys momentilta 30.20.47)	1 500
Hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuvat menot (1 htv)	80

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisen hallinnon paikkatiedon palvelualusta -hanke (siirto momentille 28.70.22)	-800
Julkisen hallinnon paikkatiedon palvelualusta -hanke (siirto momentilta 28.70.22)	3 140
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-5
Siirto momentille 30.01.23	-1 300
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	36
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-1
Palkkaliukumasäästö	-37
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-10
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-153
Toimintameno säästö (HO 2015)	-12
Työajan pidentäminen (Kiky)	-20
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-32
Yhteensä	886

2018 talousarvio	24 010 000
2017 I lisätalousarvio	3 060 000
2017 talousarvio	23 124 000
2016 tilinpäätös	24 645 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 69 804 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen valiotaimituotannon osalta enintään 80 000 euroa
- 2) sijoitusmenoiksi luettaviin talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin
- 3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen
- 5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrarahasta.

Selvitysosa: Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- 1) harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- 2) tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi
- 3) harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa

- 4) tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle
- 5) ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä
- 6) hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä
- 7) edistää kansainvälistä yhteistyötä
- 8) hoitaa muut sille laissa tai sen nojalla säädetty tehtävät
- 9) hoitaa maa- ja metsätalousministeriön sille erikseen määräämät tehtävät.

Luonnonvarakeskus tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

- luomalla perustaa biotalouden kansainväliselle, kansalliselle ja alueelliselle kehittämiselle
- ennakoimalla tulevaa ja kehittämällä ratkaisuja sekä vaihtoehtoisia toimintamalleja päätöksenteon tueksi
- edistämällä sopeutumista ilmastonmuutokseen sekä kehittämällä ilmastonmuutoksen hillintätoimia
- tarjoamalla yrityksille liiketoimintaa tukevia kestäviä ja ketteriä biokiertoalouden ratkaisuja
- luomalla tietopohjaa, jonka avulla monipuolisista luonnonvaroista ja vastuullisesti tuotetusta ruoasta nouseva hyvinvointi lisääntyy.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todettujen toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteiden lisäksi seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- lisätään vuorovaikutusta tutkimustiedon hyödyntäjien kanssa ja varmistetaan tiedon käytäntöön vienti
- kehitetään asiakkuuksiin ketterää toimintamallia ja luodaan yhteistyöalustoja biokiertoalouden liiketoiminnan vauhdittamiseksi
- lisätään alueellista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja kehittäjäorganisaatioiden kanssa
- luonnonvaratiedon hyödyntämistä parannetaan kehittämällä yhteistyötä, avoimuutta ja tietoa-aineistojen käytettävyyttä
- tiedonantajien vastausvelvollisuutta tilastotuotannossa kevennetään edistämällä tietojärjestelmien ja rekisterien yhteiskäyttöisyyttä.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet

	2016 toteutuma			2017 arvio			2018 arvio		
	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv
Tutkimusprosessi	81 356	25 484	885	77 800	26 300	837	77 800	26 300	837
Viranomaisprosessi	26 039	6 449	315	24 500	6 000	292	24 500	6 000	292
Tilastoprosessi	5 544	912	54	5 700	1 200	56	5 700	1 200	56
Asiakkuusprosessi	5 301	6 055	63	10 000	11 000	115	10 000	11 500	115
Yhteensä	118 240	38 900	1 317	118 000	44 500	1 300	118 000	45 000	1 300

¹⁾ Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksia pienentävänä tekijänä n. 2,5—3,0 milj. euroa/v.

²⁾ Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Vaikuttavuus			
Tieteelliset referoidut artikkelit, kpl	570	650	800
Luottamus- ja maineindeksi ¹⁾			
— suuri yleisö (1—5)	3,4	3,5	3,6
— päättäjät (1—5)	3,1	3,2	3,5
— tutkimuskumppanit (1—5)	3,3	3,4	3,6
— yritykset (1—5)	3,2	3,3	3,5
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset, 1 000 €/kokonaishtv	90	92	90
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset, 1 000 €/julkaisu	55	63	60
Tieteelliset referoidut artikkelit, kpl/tutkijahtv	0,9	1,0	1,2
Muut tieteelliset julkaisut, kpl/tutkijahtv	0,2	0,3	0,1
Muut julkaisut, kpl/tutkijahtv	2,3	1,6	1,4
Tilastot, kpl/tilastohtv	1,4	1,4	1,4
Tilastojulkistukset, kpl/tilastohtv	4,0	4,0	4,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut tieteelliset julkaisut, kpl	144	170	80
Muut julkaisut (sis. ammattiyhteisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	1 429	1 050	900
Tilastojulkistusten, tiedotteiden ja e-julkaisujen lataukset ja levikki, kpl	19 600	20 000	20 500
Tilastoverkkopalveluiden ja muiden verkkopalveluiden käyttö, käynnit kpl	228 535	240 000	264 000
Annetut lausunnot, kpl	184	160	160
Suora tiedonkeruu rekistereistä, % (Tilastoviranomais-toiminta)	68	75	70
Sähköisen tiedonkeruun käyttö, % vastanneista (Tilasto-viranomaistoiminta)	50	53	55

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Sähköisten palveluiden häiriöttömyys, % palvelun- tarjoajasta	-	95	95
Henkiset voimavarat			
Väitelleiden osuus henkilöstöstä, %	30	32	35
Työtyytyväisyysindeksin keskiarvo (1—5)	3,4	3,5	3,6

¹⁾ Lähde: Mediabarometri.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	117 479	117 296	117 304
Bruttotulot	40 355	46 495	47 500
Nettomenot	77 124	70 801	69 804
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 149		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 657		

Bruttotulot ovat yhteensä 47 500 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 27 500 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 14 000 000 euroa, EU-maataloustukia 1 100 000 euroa sekä muita tuloja 4 900 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	132	100	100
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	132	100	100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	64	60	60
— osuus yhteiskustannuksista	56	40	40
Kustannukset yhteensä	120	100	100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	12	-	-
Kustannusvastaavuus, %	110	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 614	13 500	13 900
— muut tuotot	12	-	-
Tuotot yhteensä	7 626	13 500	13 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 521	7 500	7 500
— osuus yhteiskustannuksista	3 249	5 000	4 600
Kustannukset yhteensä	7 770	12 500	12 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-144	1 000	1 800
Kustannusvastaavuus, %	98	108	115
Hintatuki	80	80	80
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-64	1 080	1 880

Kotimaisen marjakasvien tuotannon turvaamiseksi sekä ilmastonmuutoksen ja ulkomaisten kasvintuhojien riskien hallitsemiseksi tarvitaan puhdasta taimiaineistoa. Varmennetun valiotaimiaineiston tuotannon jatkuminen edellyttää hintatukea, joka on enintään 80 000 euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	15 015	15 000	15 500
— EU:lta saatava rahoitus	2 834	5 200	5 200
— muu valtiontalouden ulkopuolinen rahoitus	7 809	7 695	8 100
Tuotot yhteensä	25 658	27 895	28 800
Hankkeiden kokonaiskustannukset	48 431	52 000	50 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-22 773	-24 105	-21 700
Omarahoitusosuus, %	-47	-46	-43

Määrärahasta käytetään vähintään 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen, mikä on otettu huomioon määrärahassa totopelien tuotto-osuutena momentille 12.30.20 kertyvistä varoista.

Määrärahasta käytetään 400 000 euroa Maanmittauslaitokselta hankittaviin IT-palveluihin.

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momentille 12.30.99 kertyvät Luonnonvarakeskuksen toiminnan tulot.

Puutarhakasvien jalostusmaksuina vuonna 2018 kertyvät tulot 80 000 euroa ja pääomaluonteiset tulot on merkitty momentille 12.30.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peltojen vuokramenojen lisäys	495
Tenojoen kaikuluotainseurannan toteuttaminen, lisäyksen poisto	-490
Tenojoen kaikuluotainseurannan ylläpitomenot	120
Valtion vesiviljelyn uudelleenjärjestelyn menot, lisäyksen poisto (siirto momentille 30.01.23)	-280
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	43
Palkkaliukumasäästö	-373
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-2
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-370
Toimintameno säästö (HO 2015)	-42
Työajan pidentäminen (Kiky)	-18
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-80
Vuokrien indeksikorotus	23
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-23
Yhteensä	-997

2018 talousarvio	69 804 000
2017 I lisätalousarvio	1 600 000
2017 talousarvio	70 801 000
2016 tilinpäätös	78 632 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 343 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionapujen myöntämiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n ERA-NET -ohjelmiin liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta

rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. Myös EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulokertymäksi arvioidaan n. 500 000 euroa.

2018 talousarvio	1 343 000
2017 talousarvio	1 343 000
2016 tilinpäätös	1 343 000

23. Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalalla tuottavuuden edistämistä toteuttavien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista maa- ja metsätalousministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnonvarakeskus	500 000
Elintarviketurvallisuusvirasto	1 800 000
Maaseutuvirasto	2 700 000
Suomen Ympäristökeskus	120 000
Yhteensä	5 120 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmän kehittäminen (Elvi) ja ympäristöterveydenhuollon Vati-hanke, lisäyksen poisto (siirto momentilta 30.20.02)	920
Kertaluonteinen siirto momentilta 30.01.01	1 300
Luontopalveluiden kävijäseurannan digitalisaatiohanke (siirto momentille 30.64.50)	-170
Metsähovin tutkimusaseman laiteinvestoinnit, lisäyksen poisto (siirto momentilta 30.70.01)	520
Tukisovelluksen uudistaminen, lisäyksen poisto (siirto momentilta 30.20.03)	1 850
Valtion vesiviljelyn uudelleenjärjestelyn menot, lisäyksen poisto (siirto momentilta 30.01.05)	280
Yhteensä	4 700

2018 talousarvio	5 120 000
2017 I lisätalousarvio	1 000 000
2017 talousarvio	420 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 532 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	142
Yhteensä	142

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	27 532 000
2017 talousarvio	27 390 000
2016 tilinpäätös	24 536 053

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 353 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen.

2018 talousarvio	4 353 000
2017 talousarvio	4 353 000
2016 tilinpäätös	3 756 000

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

Toimintaympäristö

Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu noin kolmannes väestöstä. Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että pysyvän ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Tarvitaan myös omaehtoista paikallista kehittämistä, jolla edistetään maaseudun elinvoimaisuutta.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet heikommät.

Toisaalta samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on kuitenkin puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Työvoimavaltaisilla toimialoilla, kuten puutarhataloudessa ja kasvihuonetuotannossa, on yhä enemmän ulkomaalaisia työntekijöitä. Alueellisesti tarkasteltuna maaseutualueiden tilanne on parempi Etelä- ja Länsi-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme tulevaisuuden haasteista korostuvat maaseudulla. Väestön väheneminen maaseudulla on tasaantunut, mutta väestörakenteen vinoutuminen jatkuu. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa. Palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyritystäjyyttä.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmämme perusta. Maataloutta harjoitetaan koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan, mutta tuotantomäärät ja peltoala ovat silti säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastasivat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin tuotantoa sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin. Keskimääräinen peltoala on kasvanut 17 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen nyt n. 45 hehtaaria (luomutilat lähes 53 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Tuotannon arvoltaan suurimmalla maitosektorilla tilojen keskilehmäluku oli 35 lehmää v. 2016, kun se oli 15,2 lehmää v. 2000. Joulukuussa 2016 maidontuottajia oli 7 318, joka on 575 tilaa vähemmän kuin viime vuonna. Luomumaidon tuotanto kasvoi reiluun 55 miljoonaan litraan. Luomutuottajia oli vuoden 2016 lopussa 139 kappaletta. Maidosta arviolta yli neljäsosa tuotetaan tiloilla, joilla on käytössä lypsyrobotti. Lehmien keskituotokset ovat kohonneet eläinjalostuksen, ruokinnan sekä maatalousyritystien osaamisen ansiosta n. 8 400 litraan vuosituhannen alun 6 800 litrasta.

Suhteellisen kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maataloista valitsee tuotannollisen erikoistumisen sijasta toiminnan monipuolistamisen, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Maatalouden kannattavuuden ja kilpailukyvyyn parantaminen on tärkeää, jotta kotimainen raaka-ainetuotanto säilyy, jolloin myös ruoan alkuperä tunnetaan mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille ja sille, että tiloille saadaan tuotannon jatkajia. Investoinnit ja osaamisen kehittäminen parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ympäristön tilaa. Jatkossakin tarvitaan niin tuotannon peruskannattavuuden turvaavia viljelijätukia kuin pidemmän aikavälin kehitystä edistäviä rakennetukia, jotta perheviljelmiin perustuvan maataloustuotannon toimintaedellytykset säilyvät.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut vaikeammin ennakoitavaksi tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen aikaisempaa suuremman vaihtelun vuoksi. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa. Venäjän elintarvikkeiden tuontikiellon kaltaiset tapahtumat ovat heikentäneet edelleen kannattavuutta, erityisesti maidontuotannossa. Kilpailutilanteesta johtuen maatilojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat rajalliset. Maataloustuotteiden myyntitulojen ja tuotantopanosten hintojen kehitykseen valtiovallan toimin ei voida juurikaan vaikuttaa.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen.

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointi-hyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista neljänneksi suurin. Ketju maataloudesta elintarviketeollisuuteen ja kauppaan työllistää Suomessa n. 300 000 henkeä eli n. 12 % työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 % lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia ja kilpailukykyisiä yrityksiä.

Ruoka on tärkeä osa ihmisten arkea ja juhlaa. Se on myös osa kansallista kulttuuria ja identiteettiä. Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset ja työllisyysnäkökulmat. Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt, ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkupe-
rä, tuotantotavat, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tauteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygieniatilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestyminen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla. Valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko (Ruoka2030) annettiin keväällä 2017.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan elinkeinot ovat merkittäviä luonnonvarojen hyödyntäjiä. Tästä aiheutuvia haittavaikutuksia vähennetään eri toimenpitein. Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseutuohjelman toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessa tärkeinä haasteina säilyvät ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina.

Keskeiset toimenpiteet ja keinot yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi

Pääluokkaperusteluissa esitettyjen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista edistetään maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreiden määrärahoihin ja toimenpitein.

Maaseudun kehittämisen ensisijaisena tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla muun muassa maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun elinkeino- ja 4H-neuvonnan sekä hevostalouden edistämistoimenpiteiden avulla. Keskeisiä välineitä ovat Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020 (jäljempänä maaseutuohjelma) sekä Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) tekemä työ. Maaseutuohjelman avulla edistetään maaseutualueiden kasvua, työllisyyttä ja kestävää kehitystä sekä omalta osaltaan maatalouden ja muun ruokajärjestelmään liittyvän liiketoiminnan kilpailukykyä ja kasvua. Ohjelman voimavaroja suunnataan erityisesti harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle. Tavoitteena on maaseudun peruselinkeinojen säilyminen, elinkeinojen monipuolistaminen ja paikallisen omaehtoisen toiminnan vahvistaminen. Ohjelman toimenpiteillä pyritään parantamaan ympäristön tilaa. Maaseudulla asumisen ja yrittämisen edellytyksiin vaikutetaan tukemalla palveluita ja saavutettavuutta. Maaseutuohjelman toimenpiteitä rahoitetaan sekä luvun 30.10 määrärahoihin (mom. 30.10.40, 30.10.41, 30.10.43 ja 30.10.64 sis. teknisen avun) että luvun 30.20 määrärahoihin (mom. 30.20.43 ja 30.20.44).

Maaseutuohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että ohjelmakauden 2014—2020 aikana luodaan vähintään 5 000 uutta työpaikkaa, tuetaan 6 000 yrityksen aloittamista, kehittämistä ja investointeja sekä koulutetaan vähintään 20 000 henkilöä. Maatalouden rakennetuen tavoitteena on 9 000 tuettua investointia ja 2 700 tuettua sukupolvenvaihdosta. Ohjelman tuloksia seurataan vuosittain. Omaehtoista paikallista kehittämistä seurataan Leader-rahoitteisten kehittämishankkeiden määrän perusteella.

Maaseudun kehittäminen¹⁾

	2000	2005	2010	2015 ²⁾
Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista, %	32,7	32,2	37,3	37,4
Työllisyysaste yhteensä	64,0	64,3	65,0	64,5
— harvaan asuttu maaseutu	53,4	54,8	57,7	58,3
— ydinmaaseutu	61,4	62,4	63,2	63,4
— kaupunkien läheinen maaseutu	67,1	68,0	68,8	68,6
— kaupungit	65,1	65,1	65,5	64,6
Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %	32,9	32,0	31,0	29,7
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	40,3	39,5	38,4	37,2
Maaseutualueilla yöpyneiden osuus kaikista yöpyneistä, %	35,2	35,5	33,9	33,2

¹⁾ Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea (Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit).

²⁾ Toimipaikat ja työllisyysaste 2014.

Maatalouden kilpailukyvyn edellytyksiä tuetaan peruskannattavuutta tukevilla viljelijäetuilla, maatalouden kannattavuuden ja tuottavuuden kehitystä tukevilla rakennetuilla sekä tutkimuksen ja neuvonnan keinoin. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla. Viljelijäetuista noin puolet sisältyy maaseutuohjelmaan. Tukijärjestelmäkohtaiset tavoitteet on esitetty momenttien selvityksissä.

Vuosien 2016—2018 viljelijätuet ja tukien EU-osuudet (milj. euroa)¹⁾

	2016 ²⁾	2017 arvio	2018 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset	68	68	68
— valtion osuus	39	39	39
— EU:n osuus	29	29	29
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki	322	326	325
EU-tulotuki	532	535	525
Peltoalaperusteiset ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto ja ei-tuotannolliset investoinnit yhteensä	278	290	291
— valtion osuus	161	168	169
— EU:n osuus	117	122	122
Luonnonhaittakorvaukset yhteensä	547	552	519
— valtion osuus	450	455	422
— EU:n osuus	97	97	97
Yhteensä viljelijätuet	1 747	1 771	1 728
— valtion osuus	972	988	955
— EU:n osuus	775	783	773
— EU:n osuus, %	44	44	45

¹⁾ Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2016—2018 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua tukivuodelle ja sitä seuraavalle vuodelle.

²⁾ Vuoden 2016 lisätalousarvioissa budjetoitiin kertaluonteisesti 35 milj. euroa momentille 30.10.44 maatalouden poikkeuksellisten taloudellisten kriisien helpottamiseen.

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiot toimien avulla. Interventiot toiminta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on Maatalouden interventiorahasto, jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Markkinatuet ovat EU:n kokonaan rahoittamia (mom. 30.20.41).

EU:n kokonaan rahoittama koulujakelujärjestelmä otettiin käyttöön kouluvuoden 2017/2018 alussa. Järjestelmä laajeni kattamaan koulumaitotuen lisäksi hedelmien ja vihannesten hankintaan käytettävän tuen. Järjestelmän liitännäistoimenpiteiden tarkoituksena on lasten ja nuorten ruokavalion muokkaaminen terveellisemmäksi ja tuettavien tuotteiden kulutuksen lisääminen sekä tutustuttaa lapset maatalouteen ja maataloustuotantoon.

Maatalouden toimintaympäristön nopea muutos edellyttää uusinta tietoa ja sen nopeaa välittymistä viljelijöille mm. toimintaansa kehittävien tilojen tuotannon järjestämisestä, johtamisesta ja riskienhallinnasta. Neuvontajärjestöt tukevat maaseutuyritysten toimintaa lisäämällä liiketoiminta- ja markkinaosaamista, edistämällä tuottavuutta sekä sukupolvenvaihdoksia ja muita omistajanvaihdoksia. Neuvontajärjestöjen valtionavustukset, joilla turvataan osaltaan neuvonnan alueellinen ja sisällöllinen kattavuus, on budjetoitu momentille 30.10.50. Lisäksi maaseutuohjelman neuvontajärjestelmää toteutetaan momentin 30.20.43 varoin. Hevostalouden edistämiseksi momentilla 30.10.54 tarkoitetuilla toimenpiteillä tuetaan erityisesti kotimaista hevoskasvatusta. Työvoimavaltaisena alana hevostaloudella on yhä merkittävämpi rooli maaseutuväestön työllistäjänä.

Maatalouden rakennetuet edistävät rakenne- ja tuottavuuskehitystä ja parantavat siten maatalouden kannattavuutta ja kilpailukykyä. Aloitustukien tavoitteena on parantaa maatalousyrittäjien ikärakennetta ja turvata tuotannon jatkuvuutta. Rakennetuet suunnataan perheviljelmille ja niiden muodostamille yhteenliittymille. Käytettävissä olevat varat kohdennetaan elinkeinon jatkuvuuden ja tuotannon kannattavuuden parantamisen kannalta keskeisiin kohteisiin. Investointien koko on viime vuosina kasvanut, mikä osaltaan lisää tuen tarvetta. Esimerkiksi tuotannon tehostumisen ja laajentumisen myötä tuotosseurantaan kuuluvilla lypsykarjatililla tuotettu maitomäärä tilaa kohden on kolminkertaistunut viimeisten viidentoista vuoden aikana ja samaan aikaan keskimääräinen lehmäluku tiloilla on kaksinkertaistunut.

EU-osarahoitteiset investointi- ja aloitusavustukset rahoitetaan talousarviosta (mom. 30.10.40). Kokonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset myönnetään ja maksetaan edelleen Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makeran) varoista. Makeran taloudellista tilannetta on tarkasteltu seuraavassa taulukossa. Maatalouden investointeja ja tilanpidon aloittamista edistetään myös korkotuen avulla (mom. 30.10.41).

MAKERasta ja talousarviosta myönnettävät maatalouden rakennetuet tukimuodoittain vuosina 2016—2018 (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös	2017 arvio	2018 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	99,23	125,38	139,72
— omat tulot ¹⁾ (mm. lainojen lyhennykset ja korot)	26,77	23,40	20,20
— lainojen ja avustusten peruutukset	0,01	0,23	0,24
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	-0,03	-	-
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	60,76	67,55	68,08
— muut tulot	0,72	1,20	2,20
— siirto talousarviosta	11,00	33,00	49,00
LAINAT, yhteensä			
MAKERasta (valtionlainat)	0,33	3,20	2,00
Korkotukilainat yhteensä (mom. 30.10.41)	156,33	250,00	250,00
AVUSTUKSET			
MAKERasta	20,70	40,60	44,50
EU-osarahoitteiset avustukset (mom. 30.10.40)	88,00	67,50 ²⁾	67,50
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.10.41)	10,96	14,00	25,00

¹⁾ Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

²⁾ Lisäksi vuodelta 2016 arvioidaan siirtyvän sitomatonta myöntövaltuutta 54 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti maatalouden kannattavaan parantamiseen panostetaan Makeran kautta hallituskauden aikana vuosina 2016—2018. Vuodelle 2018 ehdotettujen avustusten, korkotukilainojen myöntövaltuuden ja Makerassa käytettävissä olevien varojen arvioidaan riittävän maatalouden pitkän aikavälin rakennekehitystarpeen mukaiselle investointimäärälle.

Luopumistukijärjestelmän (mom. 30.10.42) avulla edistetään yksikkökoon kasvua sekä maatalouden ja porotalouden sukupolvenvaihdoksia. Tavoitteena on myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikä. Nykyinen luopumistukijärjestelmä on käytössä vielä vuonna 2018.

Maa- ja elintarviketalous

	2014	2015	2016	2017—2018 tavoite
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/vuosi) ¹⁾	17 800	15 700	17 400	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yht.	81	81	81	kasvaa
— maitotuotteet yht.	70	67	67	kasvaa
Täydennysvalkuaisen omavaraisuusaste (%) ²⁾	12	16	16	kasvaa

Maa- ja elintarviketalous

	2014	2015	2016	2017—2018 tavoite
Maataloustuotannon arvo (milj. euroa) ³⁾	3 884	3 841	3 729	kasvaa
Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa) ⁴⁾	27 742	26 602	26 750	kasvaa
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa) ⁵⁾	1 595	1 390	1 319	kasvaa

¹⁾ FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,92 henkilöä tilaa kohti vuonna 2015). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yrittäjää kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2016 luku on ennuste.

²⁾ Sisältää rypsin, rapsin, härkäpavun ja herneen osuuden kotieläinsektorin täydennysvalkuaisesta.

³⁾ Luvut sisältävät tukia lukuun ottamatta kaiken maataloustuotannon, myös välituotteiden, arvon. Vuoden 2016 luku on ennuste.

⁴⁾ Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä elintarvikkeiden tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Vuoden 2016 luku on arvio.

⁵⁾ Lähde: Tulli/Uljas.

Maaseutuohjelma sisältää toimenpiteitä *ympäristön tilan parantamiseksi*. Toimenpiteistä merkittävimmät ovat mom. 30.20.43 rahoitettavat maatalouden ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto. Nämä on sovitettu yhteen suorien tukien järjestelmässä olevan viherryttämistuen kanssa. Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen (1995—2013) tulokset osoittavat, että maatalouden ravinnekuormituspotentiaali ravinnetaseilla mitattuna on vähentynyt.

Maaseutuohjelma sisältää myös muita merkittäviä toimenpiteitä ympäristön tilan parantamiseksi. Ohjelman toimenpiteet mahdollistavat maataloustuotannon ja ruokajärjestelmän kestävä kehittäminen siten, että maatalouden ravinteet saadaan hyötykäyttöön ja kiertoon. Investointituet mahdollistavat lannan kierrätyksen järjestämisen prosessoimalla ja kehittämällä logistiikkaa ja uusia lannoitetuotteita. Hankkeilla edistetään kotieläintuottajien ja kasvinviljelytilojen yhteistyötä sekä kehitetään tuottajajärjestöjen kanssa yhteistyössä koko tuotantoketjun ravinteiden kierrätystä ja ekotehokkuutta.

Maatalouden ilmasto-ohjelman (Askeleita kohti ilmastoystävällistä ruokaa) toimenpiteillä pyritään vähentämään ruoan ilmastokuormitusta sekä lisäämään ruokajärjestelmän sopeutumista ilmastomuutokseen ja samalla ottamaan huomioon kuluttajien tuotannon vastuullisuuteen liittyvät toiveet.

Ympäristökuormituksen vähentäminen

	1995—1999 keskim.	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016—2018 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ¹⁾	70,5	53,8	46,3	46,7	47,2	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha	12,8	7,6	4,0	3,9	3,8	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ²⁾	6,7	6,4	6,4	6,5	6,5	<6,5
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ³⁾	7,0	7,2	7,3	7,6	7,3	<7,3
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi ⁴⁾	31,6	32,2	32,3	33,5	28,8	<28,8

¹⁾ Typpi- ja fosforitase kuvaavat pellohehtaarelle käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori).

²⁾ Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus ”Greenhouse gas emissions in Finland 1990—2014” 15.3.2017.

³⁾ Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelysmaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus ”Greenhouse gas emissions in Finland 1990—2014” 15.3.2017.

⁴⁾ Lähde: Kaukokulkeutumisopimukselle toimitettu inventaarioraportti - Informative Inventory Report, IIR 2017 15.3.2017. (Vuoden 2015 päästö on laskettu uudella päästömallilla, joten luku poikkeaa aikaisempien vuosien luvuista ja ei ole täten vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa).

EU-rahoitteisiin ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin (mom. 30.20.46) kuuluvat esimerkiksi hedelmä- ja vihannesorganisaatioiden toimenpideohjelmat. Kokonaan kansallisesti rahoitettavaa tukea momentilta 30.20.47 myönnetään ruokapoliittisen selonteon toimeenpanoa tukeviin toimenpiteisiin, joiden tavoitteina ovat muun muassa kuluttajan luottamuksen vahvistaminen, ruoan ja ruokakulttuurin arvostuksen nostaminen, ruokajärjestelmän toimijoiden osaamisen varmistaminen, viennin arvon nostaminen, terveellisten ruokatottumusten edistäminen sekä varmistettujen jäljitettävyyss- ja vastuullisuusjärjestelmien kehittäminen suomalaiseseen ruokajärjestelmään. Momentin varoin tuetaan myös luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä. Lisäksi määrärahalla tuetaan luonnontuotealan toimintaohjelman 2020 mukaisia toimia. Lähiruoka- ja luomuhjelmien yhteisenä tavoitteena on kasvattaa lähi- ja luomuruoan osuutta julkisista hankinnoista parantamalla hankintaosaamista ja laadullisia kriteereitä.

Luomu- ja lähiruoka

	2014	2015	2016	2017—2018 tavoite
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten ¹⁾				
— lukumäärä (kpl)	1 655	1 722	>1 722	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	646,5	641,7	>641,7	kasvaa
Luomuviljelty peltoala (%) ²⁾	9,4	9,9	10,7	kasvaa
Luomukotieläintilojen lukumäärä (kpl) ²⁾	825	899	959	kasvaa
Luomuelintarvikevalmistajien lukumäärä (kpl) ¹⁾	651	674	>674	kasvaa

¹⁾ Yritysten lukumäärätietojen tilastopohja muuttunut (Lähde: Tilastokeskus). Tilastojen valmistumisen aikatauluista johtuen vuoden 2016 toteutumaa ei saatavilla.

²⁾ Lähde: Elintarviketurvallisuusvirasto.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu ovat tärkeitä suomalaisen ruoan vahvuuksia. Hyvän tilanteen säilymistä pidetään yllä säädösohjauksen, neuvonnan, omavalvonnan sekä riskiperusteisen viranomaisvalvonnan keinoin. Turvallisuusriskien hallinnassa painottuvat eläinten ja ihmisten välillä tarttuvien tautien (zoonoosit) leviämisen estäminen, uusien vakavien eläintautien ja vaarallisten kasvintuhoojien leviämisen estäminen Suomeen sekä kriisinhallinnan kehittäminen. Korkeatasoiset, turvalliset ja Suomeen soveltuvat tuotantopanokset varmistavat omalta osaltaan maatalouden toimintaedellytyksiä.

Tavoitteena on yhteistyössä ruokajärjestelmän toimijoiden kanssa varmistaa elintarvikkeiden hyvä ravitsemuksellinen laatu, elintarvikkeiden turvallisuus sekä se, että elintarvikkeista annetut tiedot eivät johda kuluttajaa harhaan. Väärennösten, petosten ja harmaan talouden vastaisia toimia ruokajärjestelmässä tehostetaan.

Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä suomalaiseen ruokajärjestelmään luodaan sellaiset turvallisuus-, laatu- ja jäljitettävyyssjärjestelmät, joilla varmistetaan elintarviketurvallisuusriskien sekä toimijoiden ja kuluttajien taloudellisten riskien hallinta ja jotka luovat hyvät edellytykset myös elintarvikkeiden viennille. Eläinten hyvinvointia edistetään lainsäädäntöä uudistamalla, tukijärjestelmien (mom. 30.10.43) ja valvonnan keinoin.

Koko ruokajärjestelmän kattavaa elintarvikkeiden turvallisuuteen ja laatuun liittyvää valvontaa kehitetään EU:n säädösten edellyttämällä tavalla. Valvontaa ja tutkimusta suunnataan siten, että ne tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

	2014	2015	2016	2017—2018 tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja (kpl)	0	0	16 ¹⁾	0
Vaarallisia kasvintuhoojia (uusia pysyvästi) (kpl)	1	0	0	0
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	38	45	43	kasvaa

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

	2014	2015	2016	2017—2018 tavoite
Raportoidut elintarvikevälikkeiset ruokamyrkytys-epidemiat (kpl)	36	40	arvio 50	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	702	655	arvio 1 200	alle 1 000
Salmonellan esiintyvyys (%)				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa	alle 1	alle 1	alle 1	alle 1
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	0	0	0	0
OIVA-huoneistotarkastuksissa parhaimpien tason saavuttaneet kohteet (%)	86	88	86	yli 85
Vaatimukset täyttävien tarkastuskohteiden osuus (%)				
— maatalouden tuotantopanokset (siemenet, lannoitevalmisteet, kasvinsuojeluaineet ja rehut)	yli 95	yli 94	yli 95	yli 95
— luonnonmukainen ruokaketju	97	98	yli 98	yli 95
— otantaan perustuva eläinsuojeluvalvonta	78	82	arvio 80	yli 85

¹⁾ Vaarallisista tai helposti leviävistä eläintaukeista 15 (kpl) villieläimissä.

Viranomaisvalvonnan kehittämisessä tavoitteena on samantasoisten ja yhdenmukaisten palveluiden turvaaminen koko maassa sekä vaikuttavuuden ja kattavuuden parantaminen riskinarvioinnin perusteella ja omavalvonnan avulla. Elintarvikevalvontatietojen julkistamista kehitetään. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira (mom. 30.20.02) johtaa, ohjaa ja kehittää valvontaa koko elintarviketietojen sekä tekee tieteellistä tutkimusta ja riskinarviointia valvonnan ja riskinhallinnan tueksi.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 75 276 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien nuorten viljelijöiden ja nuorten elinkeinonharjoittajien tilanpidon aloitusavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 saa tehdä ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 67 500 000 eurolla. Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa vuoden 2017 myöntämismäärää on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2018.

Selvitysosa: Nuoren viljelijän ja nuoren elinkeinonharjoittajan aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään

tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä Maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla avustuksilla ja valtiontakauksilla.

Avustuspäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 67 500 000 euroa. Tästä määrästä aloitusavustuksia arvioidaan olevan n. 12 000 000 euroa ja investointiavustuksia 55 500 000 euroa. Avustusten maksatus ajoittuu neljälle vuodelle.

Vuonna 2018 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 75 276 000 euroa, mistä EU:n rahoitusosuutta on 31 616 000 euroa ja kansallista osuutta 43 660 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	58,4	27,5	8,5	-	-	94,4
Vuoden 2018 sitoumukset	16,9	25,2	16,9	8,5	-	67,5
Menot yhteensä	75,3	52,7	25,4	8,5	-	161,9

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö momentilla 30.10.40 (milj. euroa)

	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2015—2016	budjetoitu 2017	esitys 2018
Toimenpide						
Aloitus- ja investointiavustukset	170,9	236,1	407,0	24,8	72,0	75,3

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	3 300
Yhteensä	3 300

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	75 276 000
2017 talousarvio	71 976 000
2016 tilinpäätös	54 800 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttilain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2018 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilainojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnettyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnettyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnettyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisaikakohdasta riippuen. Ennen vuotta 1996 myönnettyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksettavan korkohyvityksen määrä vaihtelee lainan myöntämivuodesta ja lainalajista riippuen. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2016 lopussa yhteensä n. 1,51 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2018 keskimääräiseksi korkotueksi 1,65 % korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 myönnetty korkotukilainat	24,5	26,1	25,1	24,5	158,2	258,4
Vuonna 2018 myönnettävät korkotukilainat	0,5	3,9	4,9	5,5	12,6	27,4
Menot yhteensä	25,0	30,0	30,0	30,0	170,8	285,8

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	11 000
Yhteensä	11 000
2018 talousarvio	25 000 000
2017 talousarvio	14 000 000
2016 tilinpäätös	10 964 673

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 58 330 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen
- 3) EU:n ohjelmakauden 1995—1999 luopumistukijärjestelmän ja maatalouden metsätoimenpiteohjelman sitoumuksista aiheutuneiden Suomen velvoitteiden maksamiseen kokonaan kansallisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistetään yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoja maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena on myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää. Uusia luopumistukipäätöksiä voidaan tehdä vielä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2018 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista neljästä maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2003—2006, 2007—2010, 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläke- ja -korvausjärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja. Vuosien 2000—2002 järjestelmästä ei arvioida enää aiheutuvan maksuja. Luopumistukijärjestelmän tuen piiriin arvioidaan vuonna 2018 tulevan n. 260 luopujaa.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2018

	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2018 lopussa, arvio	Keskimääräinen korvaus v. 2018, arvio
Tukimuoto	Tiloja	Luopujia	kpl	euroa/kk
Luopumiseläke			8 401	240
Luopumistuki 2000—2002	1 845	2 949	0	0
Luopumistuki 2003—2006	3 389	5 794	59	903
Luopumistuki 2007—2010	2 467	4 298	337	686
Luopumistuki 2011—2014	2 066	3 204	1 661	996
Luopumistuki 2015—2018 ¹⁾	303	459	402	1 248
Yhteensä	10 070	16 704	10 860	

¹⁾ Arvio vuoden 2018 lopun tilanteesta.

Vuosina 2017 ja 2018 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2017 arvio	2018 arvio
Luopumiseläkkeet	28,58	26,01
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2000—2002	0,06	0,00
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2003—2006	1,91	0,99

Vuosina 2017 ja 2018 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2017 arvio	2018 arvio
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2007—2010	5,64	3,82
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	24,40	21,79
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	2,15	4,66
Hoitokulu ¹⁾	1,62	1,58
Yhteensä	64,36	58,85²⁾

¹⁾ Hoitokulun perusteet ovat voimassa vuosille 2015—2018.

²⁾ Lisäksi momentilla on käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 100
Yhteensä	1 100

2018 talousarvio	58 330 000
2017 talousarvio	57 230 000
2016 tilinpäätös	72 630 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 67 767 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten eläinten hyvinvointia edistävien tukien maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Eläinten hyvinvointikorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020.

Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinnukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä nautoista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa vil-

jelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on 1-vuotinen, mutta se voidaan uusita vuosittain.

Vuonna 2016 eläinten hyvinvointikorvaukseen oli sitoutunut n. 6 300 kotieläintuotannon harjoittajaa. Tuotantosuunnittain tarkasteltuna mukana on 52 % nautatiloista, 68 % sikatiloista, 53 % lammas- ja vuohitiloista sekä 70 % siipikarjatiloista.

Vuonna 2018 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 67 767 000 euroa, mistä EU:n rahoitusosuutta on 28 462 000 euroa ja kansallista osuutta 39 305 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %.

Momentilta voidaan maksaa myös ohjelmakauden 2007—2013 mukaisia ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettuja eläinten hyvinvointia edistäviä tukia, jotka on aiemmin maksettu momentilta 30.20.43. Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö momentilla 30.10.43 (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2014—2016	budjetoitu 2017	esitys 2018
Eläinten hyvinvointikorvaukset	192,360	265,640	458,000	131,489	67,767	67,767

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	67 767 000
2017 talousarvio	67 767 000
2016 tilinpäätös	67 767 000

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 466 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalvelujen valtionavusta annetun valtioneuvoston asetuksen (431/2016) mukaisesti neuvontaan myönnettävien valtionapujen maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville yrityksille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavulla turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionapua saavien neuvontajärjestöjen vaikuttavuutta mitataan mm. asiakkaiden määrällä. Yli 40 % maatalous- ja puutarhayrityksistä ovat neuvontajärjestöjen asiakkaita tai jäseniä.

Valtionavun käytölle on asetettu alustavat tavoitteet maaseudun elinkeinojen edistämiseksi:

1. Luodaan neuvonnan keinoin ja eri yhteistyömuotoja sekä laatujärjestelmien kehittämistyötä edistämällä edellytyksiä biotalouteen ja ruokaketjuun perustuvan liiketoiminnan kilpailukyvyille

ja kasvulle. Lisätään yritysjohtollisia valmiuksia, markkinaosaamista ja riskienhallintaa sekä parannetaan maatilayritysten tuottavuutta.

2. Edistetään neuvonnalla ja neuvonnan palveluja kehittämällä ympäristöystävällisempiä tuotantomenetelmiä ja uusiutuvien luonnonvarojen käytön kestävyyttä mm. tuotantopanosten optimaalisella ja kestäväällä käytöllä sekä energia- ja materiaalitehokkuutta parantamalla. Lisäksi tavoitteena on satotasojen nostaminen.

3. Edistetään ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ruokaketjun vastuullisuutta neuvonnallisilla ja kotieläinjalostuksellisin keinoin sekä mittareita ja menetelmiä kehittämällä.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2018 tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Maatalouden erikoisyhdistysten liitto) (EK)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Pro Agria ry) (EK)	-1 752
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Suomen Hevostietokeskus ry) (EK)	-48
Kertaluonteisen siirron poisto (vastaava lisäys momentilla 30.20.46)	-500
Neuvontajärjestöjen toiminta	500
Yhteensä	-1 900

2018 talousarvio	3 466 000
2017 talousarvio	5 366 000
2016 tilinpäätös	5 873 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

- 1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon myönnettävien valtionapujen maksamiseen
- 2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	987 000
Neuvontatyön tukeminen	803 000
Porotalouden koetoiminta	53 000
Yhteensä	1 843 000

2018 talousarvio	1 843 000
2017 talousarvio	1 843 000
2016 tilinpäätös	1 696 000

54. Hevostalouden edistäminen hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen tarkoitetulla rahapelitoiminnan tuotolla (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 40 092 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) sekä rahapeliyhtiön tuottojen käyttämisestä hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen annetussa valtioneuvoston asetuksessa (14/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuotoista kertyy osa kohdennettavaksi hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Tuloja vastaavasti käytetään harkinnanvaraisesti myönnettävinä avustuksina osuus hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen. Lisäksi tuloja vastaavasti voidaan käyttää 168 000 euroa hevostalouden tutkimukseen (mom. 30.01.05) sekä 240 000 euroa hevostalouden edistämiseen tarkoitettujen avustusten myöntämisestä aiheutuviin kuluihin (mom. 30.01.01).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut tuloarvio momentilla 12.30.20 (ottaen huomioon hevostalouden edistämisen toimeenpanotehtävät momentilla 30.01.01)	320
Yhteensä	320

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	40 092 000
2017 talousarvio	39 772 000
2016 tilinpäätös	872 000

55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 305 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta asuin- ympäristönä tarjoamalla monipuolista harrastus-, palvelu- ja kilpailutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen omalla kotiseudulla.

4H-järjestössä on yhteensä n. 250 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa yli 90 % Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on n. 65 000.

Erityisenä painopistealueena on nuorten työmahdollisuuksien lisääminen ja yrittäjyyden edistäminen, jolla osaltaan vastataan nuorten kasvavaan työttömyyden haasteeseen. Järjestössä on otettu käyttöön mm. ”kolme askelta työelämään” -toimintamalli. 4H-yhdistykset toimivatkin työnantajina tuhansille nuorille turvaten samalla osaltaan maaseudun palvelutarjontaa. Nuoret perustavat myös omia yrityksiä 4H-toiminnan kautta.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2018 tavoitteet sovitaan tarkemmin tulossopimuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (yrittäjyyttä ja nuorten työllisyyttä edistävä toiminta) (EK)	-600
Yhteensä	-600

2018 talousarvio	3 305 000
2017 talousarvio	3 905 000
2016 tilinpäätös	3 913 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot
- 2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan
- 3) julkisyhteisöjen hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen
- 4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen
- 5) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan maaseutu- ja saaristopolitiikan ohjelmien tavoitteiden toteuttamista sekä rahoitetaan ohjelmien mukaisia valtakunnallisia tutkimus- ja kehittämishankkeita. Määrärahaa käytetään maaseutupolitiikan neuvoston ja saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan ja verkostotyöhön. Määrärahaa käytetään myös kylätoiminnan tukemiseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	682 000
Kylätoiminnan valtionapu	1 100 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	68 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	150 000
Yhteensä	2 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (kylätoiminnan valtionapu) (EK)	-250
Kylätoiminnan ja valtakunnallisten hankkeiden rahoitus	977
Yhteensä	727

2018 talousarvio	2 000 000
2017 talousarvio	1 273 000
2016 tilinpäätös	1 523 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 136 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja sen toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteuttamiseen tarvittavan yhteensä enintään 223 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 saa tehdä ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia myöntämispäätöksiä 118 500 000 eurolla, josta osoitetaan 28 800 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 89 700 000 euroa muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia vuoden 2017 myöntämisvaltuuksia on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2018.

Selvitysosa: Momentin varoin rahoitetaan ohjelmakaudella 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisia maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yh-

teistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia.

Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. Tekninen apu tukee koko ohjelman toimeenpanoa. Ohjelman toteuttamiseen tarvittavat henkilötyövuodet vastaavat teknisen avun lisäksi nk. valtion hallinnon oman tuotannon hankkeissa vuosittain palkattavan henkilöstön enimmäismäärää. Teknistä apua on vuosina 2014—2023 käytettävissä ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanoa varten 871 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta käytettiin 151,24 henkilötyövuotta vuoden 2016 loppuun mennessä.

Myöntämisvaltuuden jako elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille perustuu maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä jokaiselle valitulle Leader-ryhmälle määritellyn suuntaa antavaan rahoitukseen paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä hyväksytyihin suunnitelmiin alueellisten varojen kohdentamiseksi muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten. Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2018 määrärahojen ja myöntämisvaltuuksien arvioitu jakautuminen (euroa)

	Määräraha	Valtuus
Yhteensä, josta	136 800 000	118 500 000
— EU-osuus	62 433 000	54 238 000
— valtion osuus	74 367 000	64 262 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	129,000	129,000	109,000	89,000	69,325	525,325
Vuoden 2018 sitoumukset	7,800	16,000	33,000	50,000	11,700	118,500
Yhteensä	136,800	145,000	142,000	139,000	81,025	643,825

Ohjelmakauden rahoituskehys sekä myöntämisvaltuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Ohjelma	Ohjelma- kauden rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta ohjelma- kautena	Myöntämis- valtuus 2018	Määräraha		
				maksettu 2014—2016	budjetoitu 2017	esitys 2018
Manner-Suomen maaseudun kehittämis- ohjelma (ohjelmakausi 2014—2020) yhteensä	912,000	564,900	118,500	39,575	109,340	136,700
— josta tekninen apu	70,000	50,000	-	-	8,400	10,000
Ohjelmien korjaukset	-	-	-	1,831	0,100	0,100
Kaikki yhteensä	912,000	564,900	118,500	41,406	109,440	136,800

Momentit 30.10.40, 30.10.43, 30.20.43 ja 30.20.44 ovat myös osa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa 2014—2020, jonka toimeenpanoon tarkoitettun teknisen avun valtuus ja määräraha ovat tällä momentilla. Seuraava erä teknisen avun valtuutta jaetaan vuonna 2020.

Takaisinperinnästä aiheutuvat erät merkitään momentille 12.30.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	27 360
Yhteensä	27 360

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	136 800 000
2017 talousarvio	109 440 000
2016 tilinpäätös	40 650 185

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

02. Elintarviketurvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 38 125 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) maksullisten eläintutkimusten, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja, hintojen alentamiseen enintään 576 000 eurolla
- 3) hukkakauralain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta aiheutuvia kustannuksia vastaavien korvausten maksamiseen

4) elintarvikeketjuun, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvien terveyteen ja kasvien lisäysaineistoon liittyvien menojen hallinnointia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 tuella maksettaviin menoihin

5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspääätösperusteisena.

Selvitysosa: Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) *tehtävänä* on elintarvikkeiden ja maa- ja metsätalouden tuotantotarvikkeiden turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden valvonta ja tutkimus. Evira varmistaa elintarvikkeiden ja alkutuotannon tuotteiden sekä niiden tuotantoketjun turvallisuutta ja laatua.

Evira tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

— johtaa, kehittää ja valvoo elintarviketurvallisuuden, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden viranomaisten vastuulla olevaa riskinhallintaa alue- ja paikallistasoilla ja suorittaa valvontaa omalla toimialallaan

— rakentaa elintarviketurvallisuutta varmistavia järjestelmiä yhdessä tuottajien ja elintarviketollisuuden ja elintarvikekaupan kanssa

— tekee eläintauteihin ja kasvintuhoojiin sekä elintarviketurvallisuuteen liittyvää diagnostiikkaa ja analytiikkaa tautien osoittamiseksi ja vastustamiseksi sekä elintarviketurvallisuuden lisäämiseksi

— toimii oman alansa vertailulaboratoriona

— suorittaa tieteellistä tutkimusta ja riskinarviointeja sekä tekee seurantatutkimuksia

— vastaa riskiviestinnästä viranomaisten ja kuluttajien sekä elintarvikealan toimijoiden välillä.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen Eviralle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— edistetään toimijoiden vastuullisuutta sekä valvonnan ja toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja viranomaistoiminnan avoimuutta valvonnan vaikuttavuuden lisäämiseksi. Vahvistetaan valvojasta valmentajaksi -toimintatapaa

— jatketaan mikrobilääkeresistenssin torjuntaa kansallisen toimintaohjelman pohjalta

— vaikutetaan aktiivisesti elintarvikeketjun tuotteiden viennin edellytysten varmistamiseen ja uusien viennin kohdemaiden avautumiseen

— edistetään biotaloutta ja huomioidaan uudet tekniikat ja innovaatiot erityisesti ravinteiden ja sivutuotevirtojen hyödyntämisessä

— kehitetään varautumista elintarviketurvallisuushkien, eläintautien ja kasvintuhoojien varalta ja huolehditaan näiden riittävästä seurannasta

— toimeenpannaan ruokapoliittista ohjelmaa ja edistetään kestävää ruokajärjestelmää

- vaikutetaan elintarvikeketjun yrittäjien toiminnan edellytyksiin ja niiden kilpailukyvyyn vahvistamiseen sekä maaseudun elinvoimaisuuteen edistämällä yrittäjyyttä
- vahvistetaan viranomaisyhteistyötä elintarvikeketjun rikollisten toimintojen ehkäisemiseksi
- kohdennetaan tutkimustoimintaa ja riskinarviointia palvelemaan lainsäädäntötyötä, valvontaa ja elinkeinon tarpeita hallinnonalan strategian mukaisesti
- jatketaan hallinnon toimintatapojen ja työmenetelmien uudistamista tavoitteena hallinnollisen taakan vähentäminen
- osallistutaan alue- ja paikallishallinnon rakenteiden uudistamiseen sekä toteutetaan Eviran, Mavin ja Maanmittauslaitoksesta siirtyvien tehtävien yhdistäminen hallitusti ja osallistavasti
- kehitetään palveluita ja tietojärjestelmiä asiakaslähtöisesti. Jatketaan sähköistä asiointia ja viranomaistoiminnan tehokkuutta parantavien tietovarantojen ja -järjestelmien kehittämistä sekä uuden teknologian käyttöönottoa toiminnassa.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Eviralle vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Elintarviketurvallisuusviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet

	2016 toteutuma			2017 arvio			2018 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Elintarviketurvallisuus	28 526	13 422	324	31 109	14 956	329	30 098	14 956	325
Eläinten terveys ja hyvinvointi	19 661	2 892	179	21 243	3 496	192	20 551	3 496	192
Kasvintuotannon edellytykset ja kasvinterveys	11 451	6 290	124	9 756	3 715	123	9 439	3 715	123
Yhteensä	59 638	22 604	627	62 108	22 167	644	60 088	22 167	640

Viraston tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 talousarvio	2018 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
— Taloudellisuusindeksi	103	100	100
— Tuottavuusindeksi	101	101	101

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	60 356	62 108	60 292
Bruttotulot	22 604	22 167	22 167
Nettomenot	37 752	39 941	38 125

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 374		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 549		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	18 714	18 683	18 683
— muut tuotot	2	-	-
Tuotot yhteensä	18 716	18 683	18 683
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 794	14 518	14 518
— osuus yhteiskustannuksista	3 827	4 165	4 165
Kustannukset yhteensä	18 621	18 683	18 683
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	95	-	-
Kustannusvastaavuus, %	101	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 822	2 184	2 184
— muut tuotot	2	-	-
Tuotot yhteensä	2 824	2 184	2 184
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 352	2 001	2 001
— osuus yhteiskustannuksista	938	759	759
Kustannukset yhteensä	3 290	2 760	2 760
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-466	-576	-576
Kustannusvastaavuus, %	86	79	79
Hintatuki	317	576	576
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-149	-	-

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteellisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näyt-

teen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 576 000 euroa.

Elintarvikeketjuun, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin, kasvien terveyteen ja kasvien lisäysaineistoon liittyvien menojen hallinnointia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 652/2014 tuella maksettavat menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määrärahasta käytetään 1 480 000 euroa Maanmittauslaitokselta hankittaviin IT-palveluihin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmän kehittäminen (Elvi) ja ympäristöterveydenhuollon Vati-hankkeen lisäyksen poisto (siirto momentille 30.01.23)	-920
Julkishallinnon yhteinen käyttöliittymä ympäristöterveydenhuollolle -hanke (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 194
Julkishallinnon yhteinen käyttöliittymä ympäristöterveydenhuollolle -hanke (v. 2018 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	657
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-8
Palkkaliukumasäästö	-48
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-16
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-195
Toimintameno säästö (HO 2015)	-21
Työajan pidentäminen (Kiky)	-30
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-41
Vuokrien indeksikorotus	13
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-13
Yhteensä	-1 816
2018 talousarvio	38 125 000
2017 talousarvio	39 941 000
2016 tilinpäätös	41 927 000

03. Maaseutuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 178 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille
- 2) vähävaraisimmille suunnattuun eurooppalaiseen apuun liittyvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maaseutuviraston (Mavi) tehtävänä on EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, EU:n osaksi rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden hallinto- ja toimeenpanotehtävät.

Mavi tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista seuraavasti:

- edistää toiminnallaan digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämistä tukijärjestelmien toimeenpanossa ja varmistaa, että tietojärjestelmät toimivat
- huomioi omassa toiminnassaan elinkeinotoiminnan monipuolisesti
- maaseutuohjelman toimenpiteet, joilla monipuolistetaan maaseutualueiden elinkeinotoimintaa ja asukkaiden omaehtoista kehittämistä, on asukkaiden haettavissa koko ohjelmakauden niin, että niihin varattu kehys saadaan käytettyä täysimääräisesti
- tukee toiminnallaan Leader-toiminnan erityispiirteiden toteutumista ja varmistaa, että toimialaohjauksessa huomioidaan paikallisen kehittämisen rooli
- edistää toiminnallaan hallitusohjelman ja sen toimeenpanosuunnitelman tavoitteiden toteutumista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen Maville seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, ohjelmakauden 2014—2020 sekä niitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanossa ja kehittämisessä edistetään järjestelmien yksinkertaistamista ja tehostamista koko hallinnonalan yhteistyönä
- Mavin toiminta tukee Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmalle 2014—2020 asetettujen strategisten, määrällisten ja viestinnällisten tavoitteiden saavuttamista
- sähköistetään edelleen hallinnon prosesseja ja palveluja asiakaslähtöisesti
- kehitetään Mavin ja Maanmittauslaitoksen välistä yhteistyötä tietohallinnossa ja paikkatietosektorilla
- varmistetaan viljelijätukiprosessin toimivuutta siten, että tuet voidaan maksaa tavoiteaikataulujen mukaisesti
- osallistutaan alue- ja paikallishallinnon rakenteiden uudistamiseen sekä toteutetaan Eviran, Mavin ja Maanmittauslaitoksesta siirtyvien tehtävien yhdistäminen hallitusti ja osallistavasti.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maville vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todetut tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Maaseutuviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet (sisältää myös muut kuin momentti 30.20.03)¹⁾

	2016 toteutuma ¹⁾			2017 arvio ¹⁾			2018 arvio ¹⁾		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Viljelijätuet	16 919	622	97	18 485	737	98	16 785	773	93
Markkinatuet	3 277	297	26	3 150	294	26	3 145	245	24
Hanke-, yritys- ja rakennetuet	6 126	1 817	53	5 285	1 869	54	5 165	816	50

Maaseutuviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet (sisältää myös muut kuin momentti 30.20.03)¹⁾

	2016 toteutuma ¹⁾			2017 arvio ¹⁾			2018 arvio ¹⁾		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maaseutuverkostoyhteis- työ	1 742	1 386	10	1 495	1 495	10	1 255	1 255	10
Metsätalous	322	12	4	330	10	4	325	10	4
Elinkeinokalatalouden teh- tävät	437	108	5	590	140	6	615	140	6
Riistatalous	134	2	1	130	3	1	135	3	1
Porotalous	13	-	-	15	-	-	15	-	-
Feed, vähävaraisten ruoka- apu	250	124	3	255	120	3	245	120	3
Ohjaustoiminnot	396	18	4	415	15	4	410	15	4
Yhteensä²⁾	29 616	4 386	203	30 150	4 683	206	28 095	3 377	195

¹⁾ Kustannukset ja tuotot sisältävät vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta rahoitettavan toimenpide-ohjelman teknisen avun osuuden, mutta ei varsinaiseen ruoan hankintaan, jakeluun ja varastointiin liittyviä kustannuksia ja tuottoja. Vuoden 2018 tiedot eivät sisällä todentamismaviraston tehtävää, jonka on tarkoitus siirtyä vuoden 2018 alusta Mavista maa- ja metsätalousministeriöön.

²⁾ Htv-arviossa on otettu huomioon kertaluonteisena lisäyksenä tuottavuusrahaan liittyen seuraavasti: 2 htv v. 2016 ja 3 htv v. 2017. Momentilta 30.01.01 rahoitettuun todentamismaviraston tehtävään liittyen on otettu huomioon 5,4 htv v. 2016 ja 6 htv v. 2017. Todentamismaviraston tehtävä on tarkoitus siirtyä vuoden 2018 alusta Mavista maa- ja metsätalousministeriöön.

Viraston tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Vaikuttavuus			
Sähköinen tukihakuprosentti pinta-alaperusteisissa tuissa	88	90	92
Sähköinen tukihakuprosentti yritys-, hanke- ja rakennetuissa	83	86	86
Yritys-, hanke- ja rakennetukien sidontaprosentti	35	50	50
Yritys-, hanke- ja rakennetukien maksuprosentti sidonnoista	21	30	30
Yritys-, hanke- ja rakennetukivarojen maksuprosentti ohjelman rahoitussuunnitelmasta	7	15	20
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2011=100)	-	100	-
Tuottavuusindeksi (2011=100)	-	110	-
Tuotokset ja laadunhallinta			
Käyttäjätuen asiakastytyväisyys (asteikko 4—10)	-	8,2	8,2
Valvonnan asiakastytyväisyys (asteikko 4—10)	8,2	-	8,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	33 183	32 231	29 224
Bruttotulot	8 006	8 029	7 046
Nettomenot	25 177	24 202	22 178
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 520		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 593		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 2 806 000 euroa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman teknisen avun määränä.

Määrärahasta käytetään 3 600 000 euroa Maanmittauslaitokselta hankittaviin IT-palveluihin.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettavat korvaukset maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus määräytyy tukihakemusten lukumäärän perusteella ja sen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Mavi toimii työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (vähävaraisten rahasto) hallintoviranomaisena. Rahastosta rahoitettavan vähävaraisten avun toimenpideohjelman toimeenpanoon henkilötöiden osalta käytetään vähävaraisten rahaston teknistä apua ja varsinaiseen ruoan hankintaan, jakeluun ja varastointiin itse ohjelman rahoitusta. Momentin mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 3 862 000 euroa avun hallinnoinnista ja toimeenpanosta johtuen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukisovelluksen uudistaminen, lisäyksen poisto (siirto momentille 30.01.23)	-1 850
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	2
Palkkaliukumasäästö	-18
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-114
Toimintameno säästö (HO 2015)	-12
Työajan pidentäminen (Kiky)	-8
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-15
Vuokrien indeksikorotus	2
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-7
Yhteensä	-2 024
2018 talousarvio	22 178 000
2017 talousarvio	24 202 000
2016 tilinpäätös	26 250 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 948 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla kunnille maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin
- 2) eläintautilain (441/2013) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinsuojelulain (247/1996) nojalla eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuviin ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
- 3) kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) mukaisten korvausten maksamiseen
- 4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 23 §:n nojalla kunnille maksetaan korvauksia kunnan-eläinlääkärien eläintautilain (441/2013), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinsuojelulain (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) sekä maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien kartoitus- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Määrärahasta on valtion osuutta 5 818 000 euroa ja EU-osuutta 130 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kunnille maksettavat korvaukset	4 400 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	710 000
Kasvintuhoojien torjunta	838 000
Yhteensä	5 948 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-rahoitteiset rabieksen torjuntamenot	-80
Yhteensä	-80

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	5 948 000
2017 talousarvio	6 028 000
2016 tilinpäätös	5 329 367

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 325 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2017 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 tehdyistä tukipäätöksistä saa aiheutua vuoden 2019 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia pohjoisen tuen menoja enintään 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaus ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijärjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission vuonna 2014 hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille komission vuonna 2016 hyväksymän pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Momentin määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprossiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2016—2018 (milj. euroa)

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	316,4	327,9	325,4
Etelä-Suomen kansallinen tuki	27,1	25,1	23,3
Pohjoinen tuki	284,0	294,7	296,4
Muu kansallinen tuki	5,3	8,1	5,7

Valtuuksien käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vuoden 2018 sitoumukset	-	30,0	-	-	-	30,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maatalouden kriisipakettiin 2016 sisältyneen lisäyksen poisto	-2 500
Yhteensä	-2 500

2018 talousarvio	325 400 000
2017 talousarvio	327 900 000
2016 tilinpäätös	321 700 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 531 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1307/2013 mukaisten suorien tukien maksamiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) vuonna 2017 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen
- 4) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista.

EU-tulotuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Tukien ehtona on muun muassa ympäristöön sekä eläinten ja kasvien terveyteen liittyvien vaatimusten eli ns. täydentävien ehtojen noudattaminen. Viherryttämistuen osuus on 30 % EU-tulotuesta ja nuoren viljelijän tuen enintään 2 % EU-tulotuesta.

Pääosa EU-tulotuista maksetaan tuotannosta irrotettuna perustukena. Tuotantosidonnaisen tuen osuus on 19,6 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä vuosina 2017—2020.

Momentilta maksettavien EU-markkinatukien määrän arvioidaan lisääntyvän 1 130 000 eurolla vuodesta 2017 EU:n kokonaan rahoittaman koulujakelujärjestelmän käyttöönoton myötä. Määrärahassa on huomioitu EU-rahoituksen lisääntyminen samalla, kun ohjelma laajeni koulumaitotuesta kattamaan myös kouluhedelmätuen. Järjestelmään kuuluvat liitännäistoimenpiteet on budjetoitu momentille 30.20.46.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksamääräaikojen (komission asetus (EU) N:o 907/2014 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Määrärahan kohdentamisperusteeksi esitetään maksuperustetta EU-tulotuen osalta ja maksuspäätösperustetta EU-markkinatuen osalta.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2018 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki yhteensä	525 000 000
— Perustuki	254 000 000
— Viherryttämistuki	157 500 000
— Nuoren viljelijän tuki	10 500 000
— Tuotantosidonnainen tuki	103 000 000
EU-markkinatuet (sisämarkkinatuet) yhteensä	6 130 000
— EU-yksityisen varastoinnin tuki	1 200 000
— Koulujakelujärjestelmä	4 930 000
Yhteensä	531 130 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU-kriisirahoituslisäyksen poisto	-10 000
Koulujakelujärjestelmän rahoitus	1 130
Yhteensä	-8 870

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	531 130 000
2017 I lisätalousarvio	1 100 000
2017 talousarvio	540 000 000
2016 tilinpäätös	587 810 345

43. *Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 290 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman, vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja vuosille 2007—2013 hyväksymän ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettujen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten maatalouden ympäristötukien ja ei-tuotannollisten investointitukien maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 saa tehdä EU:n ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvia ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2019 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 20 000 000 euroa.

Mikäli ohjelmakauteen 2014—2020 kohdistuvaa vuosien 2016 tai 2017 kohdan 1 mukaista valtuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia vuonna 2018.

Selvitysosa: Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Korvausten tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi siten, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, luonnon monimuotoisuus ja maatalouden kulttuurimaisemien säilyminen turvataan ja tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Neuvonnan tavoitteena on vastata viljelijöiden kokemaan neuvontatarpeeseen unionin yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden edistämiseksi ja maaseudun kehittämisohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Neuvonnan avulla voidaan kasvattaa viljelijän osaamista maatalon hoitamisessa muun muassa ympäristökysymyksissä ja eläinten hyvinvointi- ja terveysasioissa, vähentää maatalojen ilmastovaikutuksia, lisätä energiatehokkuutta sekä ehkäistä ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä.

Ympäristökorvaukset koostuvat ympäristösitoumuksesta, ympäristösopimuksista sekä geenipankkisäilytyksestä. Ympäristökorvauksen toimia kohdennetaan alueellisesti sekä tila- ja lohko-kohtaisesti. Kaikille sitoutuneille pakollinen tilakohtainen toimenpide tähtää ravinteiden tasapainoiseen käyttöön ja suunnitelmalliseen viljelyyn. Lohkokohtaisilla toimenpiteillä toteutetaan kohdennetusti vesiensuojelua ja maan rakennetta edistäviä, kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä ja/tai peltoluonnon monimuotoisuutta edistäviä toimenpiteitä. Osaa vesiensuojelullista toimenpiteistä toteutetaan eri tavalla ns. kohdentamisalueella (Suomenlahteen, Saaristomereen, Selkämereen ja Perämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueet). Ympäristökorvauksia ja ei-tuotannollista investointikorvausta voidaan myöntää myös yhdistyksille kosteikkojen ja perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja hoitoon sekä luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös vuosina 1995—1999 ja 2000—2006 tehdyt ympäristötuen erityistukisopimukset. Ohjelmakauden 2014—2020 mukaiseen järjestelmään on sitoutunut n. 86 % viljelijöistä ja sitoumusala yhteensä on n. 90 % käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Momentilta aiemmin maksetut ohjelmakauden 2007—2013 mukaiset ja vuodelle 2014 yhdellä vuodella jatkettavat eläinten hyvinvointia edistävät tuet on siirretty maksettavaksi momentilta 30.10.43.

Vuonna 2018 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 290 710 000 euroa, mistä EU:n rahoitusosuutta on 122 098 000 euroa ja kansallista osuutta 168 612 000 euroa. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö momentilla 30.20.43 (milj. euroa)

Toimenpide	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	maksettu 2014—2016	budjetoitu 2017	esitys 2018
Ympäristökorvaukset	666,259	920,072	1 586,331	773,975	238,027	240,027
Luonnonmukainen tuotanto	136,920	189,080	326,000	104,293	48,683	48,683
Neuvonta	14,280	19,720	34,000	4,096	10,333	1,000
Ei-tuotannolliset investoinnit	2,520	3,480	6,000	0,094	3,000	1,000
Yhteensä	819,979	1 132,352	1 952,331	882,458	300,043	290,710

Ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien	Valtuus vuodesta 2019 lähtien
Vuosia 2014—2020 koskevat toimenpiteet, josta	288,210	288,210	10,000	10,000	10,000	606,420	20,000
vuonna 2018 tehtävät sitoumukset ja sopimukset	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000	20,000
— luonnonmukainen tuotanto	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000	20,000
ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset ja sopimukset	283,210	283,210	5,000	5,000	5,000	581,420	-
— ympäristökorvaukset	239,527	239,527	-	-	-	479,054	-
— luonnonmukainen tuotanto	43,683	43,683	5,000	5,000	5,000	102,366	-
Vuosia 2000—2006 koskevat toimenpiteet	0,100	-	-	-	-	0,100	-
Vuosia 1995—1999 koskevat toimenpiteet	0,400	0,300	-	-	-	0,700	-
Menot yhteensä	288,710	288,510	10,000	10,000	10,000	607,220	20,000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	-9 333
Yhteensä	-9 333

Määräraha on osittain kehityksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	290 710 000
2017 talousarvio	300 043 000
2016 tilinpäätös	300 043 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 518 738 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ohjelmakauden 2014—2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä ohjelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnonhaittakorvauksen maksamiseen

2) EU:n komission vuosille 2007—2013 hyväksymän ja vuonna 2014 yhdellä vuodella jatkuneen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukaisten luonnonhaittakorvausten maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien ja ohjelmakauden 2014—2020 sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1306/2013) artiklojen 52 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 54 ja 56 (yhteiset säännökset ja

maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset sääntöjenvastaisuuksista) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvaukset sisältyvät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014—2020. Luonnonhaittakorvauksilla korvataan maatalousyrittäjille pysyvien epäsuotuisten luonnonolojen maataloustuotannolle aiheuttamaa luonnonhaittaa. Luonnonhaittakorvausten tavoitteena on turvata maatalouden toimintaedellytykset ja jatkuvuus sekä säilyttää maatalousmaa maatalouskäytössä. Toimenpide vaikuttaa tilalukumäärän hallittuun kehittymiseen sekä taloudellisesti elinvoimaisten maatilayksiköiden säilyttämiseen ja tätä kautta maaseudun työllisyyden ylläpitämiseen ja maaseutualueiden taloudellisen kehityksen edistämiseen. Luonnonhaittakorvausten saamiseen ei ole ikärajaa ja korvauksen hehtaarikohtainen määrä vähenee maatilankoon ylittäessä tietyt raja-arvot. Luonnonhaittakorvauksia maksetaan myös pysyville nurmille. Korvausta maksetaan korotettuna tiloille, jotka ylittävät asetetun eläintiheysrajan. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 on 42 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2018 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	518 738 000
— EU-osuus	97 113 000
— valtion osuus	134 108 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	287 517 000

Ohjelmakauden rahoituskehys ja määrärahan käyttö momentilla 30.20.44 (milj. euroa)

	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys			Määräraha		
	EU	valtio	kansallinen yhteensä	maksettu 2014—2016	budjetoitu 2017	esitys 2018
Luonnonhaittakorvaukset	760,200	1 049,800	1 860,300	3 670,300	1 468,182	551,888
						518,738

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maaseutuohjelman kansallinen rahoitus (HO 2015 säästö)	-20 150
Rakenteelliset muutokset (HO 2015 säästö)	-13 000
Yhteensä	-33 150

Määräraha on osittain kehityksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	518 738 000
2017 talousarvio	551 888 000
2016 tilinpäätös	546 888 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 705 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) neuvoston asetuksen (EY 3/2008) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen
- 4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishojelmien menoja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella. Ohjelmat rahoitetaan kokonaan EU:n maataloustukirahastosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuun mehiläistuotannon kehittämiseen ja hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Tuottajaorganisaatioille maksettavat tuet rahoitetaan kokonaisuudessaan EU:n maataloustukirahastosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteisiin arvioidun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 100 %. Varsinaisen koulujakelujärjestelmän rahoitus on momentilla 30.20.41 (EU-tulotuki ja EU-markkinatuki).

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä, mistä EU:n osuus	
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EY 3/2008) ja (EU 1144/2014)	2 200 000	2 200 000
Hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistäminen (EU 1308/2013)	205 000	103 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 1308/2013)	2 800 000	2 800 000
Koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteet (EU 1308/2013)	500 000	500 000
Yhteensä	5 705 000	5 603 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen osuuden vähennys	-500
Kertaluonteisen siirron palautus (vastaava vähennys momentilla 30.10.50)	500
Koulujakelujärjestelmän liitännäistoimet	500
Tuottajaorganisaatioille maksettava EU-rahoitteinen tuki	600
Yhteensä	1 100

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	5 705 000
2017 I lisätalousarvio	500 000
2017 talousarvio	4 605 000
2016 tilinpäätös	4 305 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 169 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 680/2014) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden avustuksiin
- 2) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteiden toteutumista
- 3) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi
- 4) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruokan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luomu- ja lähiruokasektoreille valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi määrärahalla tuetaan luonnontuotealan toimintaohjelman 2020 mukaisia toimia sekä ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi.

Momentin määrärahasta on varattu 1 500 000 euroa hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvän kärkihankkeen 4 (Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun) toteuttamiseen kotimaisen ruoan kysynnän kasvattamiseksi ja viennin edistämiseksi.

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Suomalainen ruoantuotanto, lisäyksen poisto (vastaava lisäys momentilla 30.01.01)	-1 500
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Suomalainen ruoantuotanto (momentille kohdistetun kärkihankerahoituksen päättymisen)	-1 000
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Suomalainen ruoantuotanto (siirto momentilta 30.01.01)	1 500
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (Arktiset Aromit ry) (EK)	-100
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (EkoCentria) (EK)	-150
Yhteensä	-1 250

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	3 169 000
2017 I lisätalousarvio	2 000 000
2017 talousarvio	4 419 000
2016 tilinpäätös	2 299 000

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida tarkkaan arvioida. Valtion vastattaviksi menoiksi arvioidaan 233 000 euroa, joita varten arvioidaan tarvittavan 200 000 euron budjettisiirto. Loppu arvioidaan katettavan rahaston omasta pääomasta.

2018 talousarvio	200 000
2017 talousarvio	200 000
2016 tilinpäätös	350 000

61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 49 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (657/1966) 2 §:ssä tarkoitetun siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla on tarkoitus rahoittaa hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvän kärkihankkeen 4 (Suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun) toimenpiteitä.

Määrärahaa käytetään maatalouden kokonaan kansallisesti rahoitettavien investointiavustusten rahoittamiseen. Tämän lisäksi rahoitusta on mahdollista käyttää myös muihin hallitusohjelmaan sisältyvää ruoantuotannon kannattavuuden turvaamista koskevaa tavoitetta edistäviin toimenpiteisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Suomalainen ruoantuotanto	11 000
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Suomalainen ruoantuotanto (kärkihankerahoituksen ajoituksen muutos)	8 000
Yhteensä	19 000

2018 talousarvio	49 000 000
2017 I lisätalousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	30 000 000
2016 tilinpäätös	11 000 000

62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 717 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionapuun (VNA 96/2010)
- 2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin (VNA 166/2005)
- 3) valtionapujen myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun
- 4) valtionapujen myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU:n asetus 1069/2009) vaatimusten mukaisesti.

Valtionapuja on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun. Lisäksi valtionapua myönnetään Tampereen yliopistolle (FICAM, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään tutkimukseen ja koulutukseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 130 000
Valtionavut valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionapu Helsingin yliopistolle	400 000
Valtionapu Tampereen yliopistolle, FICAM	100 000
Yhteensä	5 717 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (EK)	-50
Yhteensä	-50
2018 talousarvio	5 717 000
2017 talousarvio	5 767 000
2016 tilinpäätös	5 617 000

40. Luonnonvaratalous**Valtuus**

Suomeen tulevien pandojen mahdollisen kuoleman varalta myönnetään valtuus sitoutua enintään 2 000 000 euron suuruiseen Kiinan kansantasavallalle maksettavaan uusien pandojen toimittamisesta aiheutuvaan korvaukseen.

*Selvitysosa:**Toimintaympäristö*

Suomen monipuoliset luonnonvarat — tuottavat metsät, elinvoimaiset kala- ja riistakannat sekä puhtaat ja runsaat vesivarat tarjoavat hyvät kasvuedellytykset uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalle kilpailukykyiselle liiketoiminnalle ja luonnon virkistyskäytölle.

Maailmanlaajuiset ja kansalliset muutokset taloudessa, väestössä, ilmastossa, ekosysteemeissä, teknologioissa, sosiaalisissa suhteissa ja arvoissa heijastuvat luonnonvarojen käyttöön: luonnonvarojen käyttö lisääntyy, monipuolistuu ja tehostuu. Teknologian kehitys mahdollistaa aikaisemmin käyttämättömien luonnonvarojen hyödyntämisen. Myös luonnon aineettomien hyödykkeiden kuten virkistyspalvelujen merkitys kasvaa.

Luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvät erilaiset arvostukset johtavat myös ristiriitoihin. Luonnonvarojen käytössä yhteiskunnallinen hyväksyttävyys ja erilaisten arvostusten huomioon ottaminen ovat tärkeitä.

Uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan liiketoiminnan kilpailukyvyyn tulee parantua ja rakenteiden uudistua, jotta syntyy uusia investointeja, tuotantoa ja palveluja. Uudistumisen tueksi panostetaan uusia innovaatioita luovaan tutkimus- ja kehitystyöhön. Näin turvataan myös kotimaisen raaka-aineen kysyntä ja tarjonta sekä luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen kannattavuus. Luonnonvara-alan uudet investoinnit ovat positiivinen merkki uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvan talouden kasvusta.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, elinkeinokalatalous, vapaa-ajankalastus ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista, n. 198 milj. euroa, on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot, yhteensä n. 14 milj. euroa, on otettu huomioon

työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavartiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Keskeisten toimenpiteiden tavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti luonnonvaratalouden politiikkasektorille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitetyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat toimenpiteiden tavoitteet:

- Luonnonvaratieto on ajantasaista ja yhteiskäyttöistä ja sitä hyödynnetään tehokkaasti luonnonvaratalouden ohjauksessa
- Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille
- Metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat
- Metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä ja monipuolisessa käytössä
- Kalakantojen elinvoimaisuus, monimuotoisuus sekä niiden käytön kestävyys turvataan tietoon perustuvalla kalastuksen säätelyllä ja valvonnalla sekä muilla kalavarojen tilaa parantavilla hoitoimenpiteillä
- Kalatalouselinkeinot ja kalatalousyrietykset uudistuvat, kasvavat ja niiden kilpailukyky paranee
- Vapaa-ajankalastukselle ja siihen liittyville hyvinvointipalveluille on hyvät edellytykset
- Alueellisella yhteistyöllä edistetään rakennetuissa vesistöissä vaelluskalojen elinkierron, tulva- ja kuivuusriskien hallinnan, virkistyskäytön, elinympäristöjen hyvän tilan ja uusiutuvat energian tuotannon edellytyksiä
- Vesiluonnonvarojen kestäväan käyttöön ja suomalaiseseen vesiosaamiseen perustuva kansainvälinen yhteistyö ja liiketoiminta lisääntyvät
- Sopeudutaan ilmastossa tapahtuviin muutoksiin ja hallitaan sää- ja vesiolojen ääri-ilmiöihin liittyvät riskit
- Vesitilannepalveluja tuotetaan hyödyntäen uusia toimintatapoja ja teknisiä ratkaisuja
- Riistatalous vahvistuu ja sen hyvinvointivaikutukset lisääntyvät
- Alueellinen ja paikallinen osallistaminen lisääntyy suurpetopoliitiikan suunnittelussa ja valistelussa
- Suurpetojen aiheuttamat vahingot vähenevät.

Tunnusluvut

	2015 toteutuma	2016 arvio	2017 arvio	2018 tavoite
— Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	3 184	3 248	nousee	nousee
— Yksityismetsien puuntuotannon sijoitus- tuotto, % (ilman kantohintojen vuotuista muutosta)	4,3	4,4	nousee	nousee
— Runkopuun hakkuukertymä, milj. m ³	65,3	69,3	nousee	nousee
— Metso-toimenpiteet yksityismetsissä, ha	38 370	41 136	44 136	47 336
— Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	45,3	50,0	nousee	nousee
— Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	81,4	85,0	nousee	nousee
— Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	732,5	900,0	nousee	nousee
— Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	51,0	51,0	ennallaan	nousee
— Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien luku- määrä, milj. kpl	16,0	16,0	ennallaan	ennallaan
— Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariski- alueilla	5 943	5 975	5 900	laskee
— Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakenne- muutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 200	1 150	1 100	laskee
— Riistasaaliin arvo, milj. euroa	65,6	nousee	nousee	nousee
— Metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	5,2	nousee	nousee	nousee
— Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	7,6	10,5	ennallaan	laskee ¹⁾

¹⁾ Komission täytäntöönpanopäätöksessä suurpetojen porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamisen maksuvaltuus on enintään 10 milj. euroa.

Kiinan kansantasavallan presidentin valtiovierailun yhteydessä 5.4.2017 allekirjoitettiin asiakirja pandojen suojeluyhteistyöstä. Samassa yhteydessä varmistui myös pandojen tulo Kiinasta Suomeen.

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen sekä näihin liittyvien siirtomenojen maksamiseen

2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin. Vuonna 2018 kertyväksi arvioidut vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

2018 talousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	3 000 000
2016 tilinpäätös	3 000 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 520 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon ja muun vesitalouden kehittämiseen, vaikutusten seurantaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella sekä valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön.

Määrärahaa saa käyttää enintään 167 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen.

Momentille nettoutetaan yhteistyösapuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely ja hydrologinen seuranta	2 800 000
Vesitalouden kehittäminen, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	2 276 000
Valtion vesistörakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat velvoitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö	260 000
Useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden suunnittelu	84 000
Maa- ja metsätalouden kuormituksen ja sen vaikutusten seuranta	900 000
Yhteensä	13 520 000

Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 151 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja 16 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

2018 talousarvio	13 520 000
2017 talousarvio	13 520 000
2016 tilinpäätös	13 519 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien avustusten maksamiseen
- 2) uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen
- 3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä lisääviin ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalla kilpailukykyiselle liiketoiminnalle. Momentin määrärahalla toteutetaan kansallista biotalousstrategiaa.

Momentin määrarahasta on varattu 10 000 000 euroa Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvien kärkihankkeiden toteuttamiseen: puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä; kiertotalouden läpimurto, vesistöt kuntoon; suomalainen ruoantuotanto kannattavaksi, kauppatase ja sininen biotalous nousuun. Painopisteitä ovat seuraavan sukupolven metsätietojärjestelmä ja siihen liittyvät sähköiset palvelut, ravinteiden kierrätys, talteenotto ja hyödyntäminen, uudet vesiviljelyteknologiat ja vesiosaamisen vienti.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalla voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastomuutokseen.

Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2017 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon tällä momentilla 135 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Metsätiedon ja sähköisten palveluiden kehittäminen	4 000 000
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Veteen perustuvien liiketoimintojen (sininen biotalous) kehittäminen	1 000 000
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Ravinteiden kierrätys sekä Itämeren ja vesien suojelu	5 000 000
Luonnonvara- ja biotalouden muut kokeilu- ja kehittämishankkeet	4 430 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	300 000
Kalastusta koskevien sopimusten valvonta	150 000
Yhteensä	14 880 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous- ja puhtaat ratkaisut: Metsätiedon ja sähköisten palveluiden kehittäminen	-1 000
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Veteen perustuvien liiketoimintojen (sininen biotalous) kehittäminen	-1 000
Yhteensä	-2 000

2018 talousarvio	14 880 000
2017 talousarvio	16 880 000
2016 tilinpäätös	14 780 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 486 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien sekä tulva- tai kuivuusriskiä vähentävien toimenpiteiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vesiluonnonvarojen kestävästä käyttöä edistävien kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja viennin-edistämishankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 15 henkilötövuotta vastaavan hankkeista aiheutuvan henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten lainojen korkohyvitysten maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten riskien ja haittojen vähentämiseen, vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

Momentin määrärahasta on varattu 3 000 000 euroa Biotalous ja puhtaat ratkaisut -strategiseen tavoitteeseen sisältyvän Luontopolitiikkaa luottamuksella ja reiluin keinoin -kärkihankkeen toimenpiteen 3 (Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen) toteuttamiseen kalatiestrategian merkittävimmissä kärkikohteissa.

Korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja vuoteen 2019 asti yhteensä noin 10 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeilu-hankkeet	3 879 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet (sis. Biotalous ja puhtaat ratkaisut -kärkihankerahoitusta 3 000 000 euroa)	4 607 000
Yhteensä	8 486 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous- ja puhtaat ratkaisut: Vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttäminen	500
Kalatie	850
Yhteensä	1 350

2018 talousarvio	8 486 000
2017 talousarvio	7 136 000
2016 tilinpäätös	7 136 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 745 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen
- 2) saimaannorpan suojeluun liittyvistä vesialueiden omistajille maksettavista sopimuspalkkioista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten sekä päätösmaksujen maksamiseen
- 4) metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (263/1991) sekä metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen
- 5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuviin tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista
- 7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen

8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vuonna 2018 vesialueiden omistajille vuonna 2017 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Vuoden 2017 talousarviossa kertymäksi on arvioitu 500 000 euroa. Kun yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, on palautettava määräraha 365 000 euroa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrärahassa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2018 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuspalkkioilla korvataan sopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Tavoitteena on, että vuonna 2018 kalastuksen rajoitussopimuksia olisi voimassa noin 2 600 km² alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki (siirto momentilta 30.40.62)	500
Yhteensä	500
2018 talousarvio	1 745 000
2017 talousarvio	1 245 000
2016 tilinpäätös	701 925

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 575 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen ja enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkorekisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin. Vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	1 600 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	400 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	1 050 000
Riistavahinkorekisteri	150 000
Hirvieläinkantojen hoito	1 375 000
Yhteensä	4 575 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hirvieläinten pyyntilupamaksujen kertymän kasvu	1 175
Yhteensä	1 175

2018 talousarvio	4 575 000
2017 talousarvio	3 400 000
2016 tilinpäätös	3 400 000

42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistavahinkolaissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2017 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Korvattavien vahinkojen arvioidaan säilyvän vuoden 2016 tasolla. Vuonna 2016 vahinkojen määrä oli 10,9 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 10,4 milj. euroa ja kotieläinvahinkojen osuus 0,5 milj. euroa. Komission porovahinkojen korvausjärjestelmän notifiointissa Suomelle myöntämä maksuvaltuus on enintään 10 milj. euroa, joten porovahinkoja ei korvata maksuvaltuutta enempää. Kun käytettävissä on lisäksi vajaa 1 milj. euroa edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa, joudutaan maksettavia vahinkojen korvauksia leikkaamaan noin 2 milj. eurola.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 450 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	500 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	500 000
Yhteensä	8 450 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	550
Yhteensä	550
2018 talousarvio	8 450 000
2017 talousarvio	7 900 000
2016 tilinpäätös	8 000 000

44. Tuki puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 56 230 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 saa tehdä kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) mukaisia tukipäätöksiä enintään 59 000 000 eurolla. Valtuutta voidaan käyttää myös kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) nojalla tehtyjen tukipäätösten virheiden korjauksiin. Mikäli vuoden 2017 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä tukipäätöksiä vuonna 2018.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään metsien kestävää hoitoa ja käyttöä myöntämällä tukea yksityismetsissä tehtäviin metsänhoito- ja perusparannustöihin.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 2 500 henkilötyövuotta.

Määrärahan jakautuminen ja myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	36,96	24,42	8,00	5,00	1,55	75,93
Vuoden 2018 sitoumukset	19,27	20,00	10,00	5,00	4,73	59,00
Yhteensä	56,23	44,42	18,00	10,00	6,28	134,93
2018 talousarvio						56 230 000
2017 I lisätalousarvio						11 020 000
2017 talousarvio						56 230 000
2016 tilinpäätös						52 653 036

45. *Metsäluonnon hoidon edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 027 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) ja kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) nojalla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella ja metsäluonnon hoitohankkeilla 3 200 hehtaarin alueella (vuoden 2017 tavoite 3 000 hehtaaria).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	3 370 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	1 657 000
Yhteensä	5 027 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metso-ohjelman toimeenpanon tehostaminen	2 000
Yhteensä	2 000

2018 talousarvio	5 027 000
2017 talousarvio	3 027 000
2016 tilinpäätös	3 027 000

46. *Valtionapu Suomen metsäkeskukselle* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 39 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionaputoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa
- 3) Suomen metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikölle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo Suomen metsäkeskusta.

Suomen metsäkeskuksen toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä (12,1 milj. hehtaaria, noin 60 % Suomen metsämaa-alasta). Suomen metsäkeskus valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaa muut sille säädetty viranomaistehtävät, kuten vuosittain n. 110 000 metsänkäyttöilmoituksen ja n. 114 000 Kemera-hakemuksen ja toteutusilmoituksen käsittelyn. Metsäkeskus kerää alueellista metsävaratietoa n. 1,7 milj. hehtaaria sekä neuvoo ja kouluttaa n. 30 000 metsänomistajaa ja metsäalan toimijaa vuosittain.

Metsäkeskuksen toiminnan tuottavuutta parantavia toimenpiteitä ovat toimipaikkaverkoston, sähköisen asioinnin, tietojärjestelmäarkkitehtuurin, metsätiedon hyödyntämisen sekä metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden neuvontapalveluiden kehittäminen.

Pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Suomen metsäkeskuksen toiminnalle seuraavat tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2016 toteutuma	2017 tulostavoite	2018 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	25	alle 13	alle 20
Rahoituslain mukaisten hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, €	226	alle 200	alle 190
Maastotarkastusten yksikkökustannukset €/ha	160	alle 165	alle 160
Alueellisen metsävaratiedon keruukustannukset €/ha	7	alle 5	alle 5
2. Suoritetavoitteet			
Alueellisen metsävaratiedon keruutavoite, ha	1 727 000	1 700 000	1 600 000
Metsään.fi-käyttäjämäärä, metsänomistajat, kpl	73 000	75 000	85 000
Metsään.fi käyttäjämäärä, yritykset	382	500	650
3. Laatutavoitteet			
Ajantasaisen metsävaratiedon kattavuus yksityismetsien pinta-alasta, %	82	87	87
Otantatarkastuksessa rahoituksellisesti hyvien nuoren metsän hoidon hankkeiden osuus suoritepinta-alasta %	81	vähintään 90	vähintään 90
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	19	enintään 9	enintään 9
Sähköisten ilmoitusten ja hakemusten osuus saapuneista, %	60	kasvaa edelleen	kasvaa edelleen

**Momentin määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötöy-
vuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille**

	2016 toteutuma		2017 arvio		2018 arvio	
	kustannukset	htv kustannukset	htv kustannukset	htv kustannukset	htv	htv
Metsätieto- ja tarkastuspalvelut	21,3	312	22,5	310	21,4	297
Elinkeinopalvelut	10,2	142	10,4	153	9,9	146
Hallintopalvelut	9,3	55	8,3	50	8,1	48
Yhteensä	40,8	509	41,2	513	39,4	491

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinto/Maa- ja metsätalous (HO 2015)	-1 400
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (EK)	-400
Yhteensä	-1 800

2018 talousarvio	39 400 000
2017 talousarvio	41 200 000
2016 tilinpäätös	40 800 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 11 920 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötöyvuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta. Muutoksella selkeytetään Suomen riistakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten toimintaan osoitetun määrärahan suhde valtionavustuslakiin ja muutetaan riistanhoitoyhdistysten valtionavustusten jakoperusteita niin, että avustus määräytyy vaikuttavuustavoitteita toteuttavien tehtävien perusteella. Riistanhoitoyhdistysten valtionavustusten myöntäminen siirretään maa- ja metsätalousministeriöltä riistakeskuksen tehtäväksi. Riistanhoitomaksua korotetaan 33 eurosta 39 euroon.

Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (305 700) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 39 euroa. Vuonna 2018 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksutulot on merkitty momentille 12.30.45.

Momentin määräraha nousee 1 790 000 euroa. Merkittävin lisäys varojen arvioidussa käytössä suuntautuu riistakonsernin strategian mukaisesti riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittämiseen ja toiminnanohjauksen vahvistamiseen. Riistanhoitoyhdistysten toiminnanohjausta vahvistetaan erityisesti suurpetokonfliktien ja -vahinkojen estämiseksi ja kannustetaan riistanhoitoyhdistyksiä vapaaehtoisin yhdistymisiin riistanhoitoyhdistyksien lakisääteisten tehtävien turvaamiseksi ja hallinnon tehostamiseksi. Suomen riistakeskukselle osoitetaan määrärahaa riistanhoitoyhdistyksien tukemisesta aiheutuviin uusiin tehtäviin kuten riistanhoitoyhdistysten valtionavun maksatuksesta ja varojen käytön valvonnasta aiheutuviin menoihin sekä Oma riista -palvelun ylläpitämisestä ja lisäeläkevakuutuksesta aiheutuviin menoihin. Lisäksi varoja ohjataan suurpetokantojen hallinnan sekä riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittämiseen sekä muihin riistakonsernin strategian mukaisiin toimenpiteisiin. Osa riistanhoitomaksun korotuksen johdosta kertyvistä varoista ohjattaisiin jatkossa maanomistajien suorittamien riistan elinympäristöä merkittävästi parantavien hankkeiden toteuttamiseen.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävästä riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädettyt julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita seuraavasti:

- vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet
- huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveysnäytteiden toimittamista tutkimuslaitoksille ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa saalistilastointia sekä muita riistatietovarantoja riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustaksi
- huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä vähenee mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästäystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin
- pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista
- huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan valtionavustuslain 7 §:n 2 momentin mukaisella menettelyllä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	7 270 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 340 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	415 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet:	
— riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen	1 000 000
— suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	895 000
Yhteensä	11 920 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Riistanhoitomaksun korottaminen	1 790
Yhteensä	1 790

2018 talousarvio	11 920 000
2017 talousarvio	10 130 000
2016 tilinpäätös	10 130 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kalastuslain muuttamisesta. Muutoksella kalastonhoitomaksuja korotetaan siten, että vuosilupa nousee 39 eurosta 45 euroon, viikkolupa 12 eurosta 15 euroon ja vuorokausilupa 5 eurosta 6 euroon. Lisäksi määrärahan budjetointia muutetaan siten, että talousarvioon varataan määräraha talousarviovuonna kertyviksi arvioiduista maksuista.

Maksujen korotuksen arvioidaan kasvattavan vuotuista kalastonhoitomaksukertymää noin 1 400 000 eurolla. Vuonna 2018 kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 10 100 000 euroa. Lisäys käytetään kalavesien hoidon vahvistamiseen.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalastuslain 82 §:n 1—3 kohtien mukaiset käyttötarkoitukset	5 400 000
Kalastuslain 82 §:n 5 kohdan mukaisesta kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	700 000
Kalastuslain 82 §:n 4 kohdan mukaiset korvaukset vesialueiden omistajille	4 000 000
Yhteensä	10 100 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-150
Tulokertymän kasvu	1 400
Yhteensä	1 250

2018 talousarvio	10 100 000
2017 talousarvio	8 850 000
2016 tilinpäätös	10 550 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista varten myönnettävien valtionavustusten ja metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 2) avustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyainestoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	440 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 132 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinto/maa- ja metsätalous (HO 2015)	-200
Yhteensä	-200

2018 talousarvio	1 132 000
2017 talousarvio	1 332 000
2016 tilinpäätös	1 279 000

62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 362 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta sekä kaupallisille kalastajille myönnettävistä saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvauksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 9 150 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmetyt meripolitiikan mukaisina menoina 19 987 000 euroa, joka on vuosille 2014—2020 Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 10 837 000 euroa. EU:n ja kansalliset rahoitusosuudet on vahvistettu Euroopan komission hyväksymässä toimintaohjelmassa. Varoja voidaan käyttää toimintaohjelman mukaisesti mm. kalatalouselinkeinojen investointi- ja kehittämishankkeiden, kalatalouden ympäristöhankkeiden ja meripolitiikan toteuttamiseen liittyvien hankkeiden rahoittamiseen sekä kaupallisen kalastuksen valvonnan ja tiedonkeruun toimenpiteiden rahoittamiseen.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän yhteensä 10 000 000 euroa ohjelmakauden 2014—2020 EMKR:n rahoitusosuutena.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvat menot, siltä osin kuin valvontatoimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toimintaohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla myös muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontukena EU:n säädösten mukaisesti. Lisäksi määrärahaa on tarkoitus käyttää saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille arviolta 80 000 euroa. Vuonna 2018 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan

375 000 euroa. Kaupallisen kalastuksen vakuutustukeen liittyvät avustukset siirretään momentille 30.40.40.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKR)	Yhteensä
Euroopan meri- ja kalatalousrahaston toiminta-ohjelma, yhteensä	9 150 000	10 837 000	19 987 000
Kansalliset toimenpiteet	375 000	-	375 000
Yhteensä	9 525 000	10 837 000	20 362 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EMKR toimintaohjelman rahoituksen muutos	381
Hallinto/Maa- ja metsätalous (HO 2015)	-400
Kaupallisen kalastuksen vakuutustuki (siirto momentille 30.40.40)	-500
Yhteensä	-519

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	20 362 000
2017 talousarvio	20 881 000
2016 tilinpäätös	20 837 000

83. Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) mukaisen lainojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan tarpeeksi arvioidaan 100 000 euroa. Kun aiemmilta vuosilta siirtäväksi eräksi arvioidaan 50 000 euroa, vuoden 2018 määrärahan tarve on 50 000 euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	50 000
2017 talousarvio	50 000
2016 tilinpäätös	50 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita metsähallituslain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt eivät vähene. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus paranee edelleen.

2. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa voidaan alentaa 1,003 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 60 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2018 enintään 20 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2018 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhempinä tilikausina enintään 25 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2,5 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksesta on muodostettu 15.4.2016 alkaen valtion liikelaitos. Metsähallituksen yleistettävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytä- ja osakkuusyritysten osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2018 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2018 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 98,8 milj. euroa. Tavoite vastaa 3,4 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Alustava tuloutustavoite vuonna 2019 on 100,7 milj. euroa. Tuloutustavoitteen saavuttamiseksi Metsähallitus jatkaa valtion toiminnan ja talouden kannalta epätarkoituksenmukaisen maan myyntiä ja parantaa liiketoiminnan kannattavuutta. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2018 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallitus toteuttaa sille asetettuja metsätaloutta koskevia tavoitteita metsätaloutta harjoittavan tytäryhtiön Metsähallitus Metsätalous Oy:n omistajaohjauksella ja asettamalla sille tulostavoitteet ja tavoitetasot toiminnan vaikutuksia kuvaaville keskeisille tunnuksille. Tämän mukaisesti maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen tavoitteeksi ohjata Metsähallitus Metsätalous Oy:n toimintaa siten, että liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoit-

teiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt eivät vähene. Metsähallitus kehittää yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden hyötyjen raportointia nykyistä monipuolisemmaksi.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2016 lopussa 3 482 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 523 578 ha. Hakkuiden ulkopuolella tai poimintahakkuiden piirissä oli tuolloin 285 153 ha ja rajoitetussa käytössä 238 425 ha. Tämä tarkoittaa sitä, että metsätalouden metsämaan pinta-alasta 15,0 prosentilla (19,8 % metsätalouden puustosta) on yleisistä yhteiskunnallisista velvoitteista johtuvia eriasteisia käyttörajoitteita. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2016 lopussa 56,1 milj. euroa.

Peruspääoman muutokset

Peruspääoman määrä oli 31.12.2016 kauden 15.4.—31.12.2016 tilinpäätöksen mukaan 2 601,5 milj. euroa. Vuoden 2017 talousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman alentamisen 5,0 milj. eurolla. Ministeriö on tehnyt päätöksen peruspääoman tarkasta määrästä eduskunnan valtuutuksen perusteella.

Vuonna 2018 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 1,043 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa 1,104 milj. eurolla hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä maankäyttö- ja muiden muutosten vaikutuksena. Tämän lisäksi esitetään siirrettäväksi 0,061 milj. euron arvosta peruspääomaa muuhun omaan pääomaan maankäytön ja muiden muutosten vaikutuksena. Lisäksi peruspääomaa ehdotetaan alennettavaksi enintään 2,046 milj. eurolla Suomi 100 vuotta Luontolahjakampanjasta johtuen. Valtion osalta suojeluun siirrettävien maiden tarkka määrä ja hinta selviävät vasta, kun kampanja sulkeutuu 31.12.2017.

Investoinnit

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 16,7 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Näihin tarpeisiin on tarkoitus hankkia alueita noin 3,4 milj. eurolla. Muita merkittäviä investointikohteita ovat tiet ja tuulivoimapuistojen rakenteet sekä maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma		2017 ennakoitu		2018 esitys	
	Liike- toiminta	Liiketoiminta- konserni	Liike- toiminta	Liiketoiminta- konserni	Liike- toiminta	Liiketoiminta- konserni
Liikevaihto, milj. €	163,6	332,9	99,8	335,8	101,5	346,2
— muutos, %	-50	-1	-39	1	2	3
Käyttökate, %	62	32	94	36	97	37
Liikevoitto/tappio, milj. €	99,2	103,3	91,6	114,6	95,1	121,8
Tilikauden tulos, milj. €	88,5	93,7	86,4	104,6	98,8	111,1
— liikevaihdosta, %	54	28	87	31	97	32
— peruspääomasta, %	3,4	3,6	3,3	4,0	3,8	4,3
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	116,6 ¹⁾		86,0 ²⁾		94,9 ³⁾	

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma		2017 ennakoitu		2018 esitys	
	Liike- toiminta	Liiketoiminta- konserni	Liike- toiminta	Liiketoiminta- konserni	Liike- toiminta	Liiketoiminta- konserni
Sijoitetun pääoman tuotto, % ⁴⁾	3,7	3,9	3,3	4,1	3,4	4,4
Investoinnit liikevaihdosta, %	7	4	14	4	16	5
Omavaraisuusaste, %	97	97	98	98	98	98
Taseen loppusumma, milj. €	2 998	3 017	3 020	3 025	3 025	3 030
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	328	883	151	653	147	730

¹⁾ Vuodelta 2015 106,6 milj. euroa ja kaudelta 1.1.-14.4.2016 10 milj. euroa.

²⁾ Vuonna 2017 tehtävä tuloutus Metsähallituksen hallituksen esityksen mukaan.

³⁾ Vuonna 2018 tehtävä tuloutus JTS:n mukaan.

⁴⁾ Sijoitetun pääoman tuotto prosentissa mukana osingot tytäryhtiöiltä.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakonserni käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	116,569	86,000	94,900
Yhteensä	116,569	86,000	94,900
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	5,754	5,514	6,454
MMM:n hallinnonala yhteensä	5,754	5,514	6,454
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	39,616	29,656	30,906
YM:n hallinnonala yhteensä	39,616	29,656	30,906
Yhteensä (MMM ja YM)	43,370	35,170	37,360

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 esitys
Rahoitus¹⁾			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	6 374	6 700	6 454
Ympäristöministeriö (35.10.52)	37 898	36 400	30 906
Ympäristöministeriö (35.10.63)	1 729	-	-
Ympäristöministeriö (35.10.22)	103	180	780
Muiden ministeriöiden rahoitus	1 457	1 200	1 200
Euroopan unionin rahoitus	2 340	4 400	5 000
Tulorahoituksella maksetut menot	10 216	10 900	11 200
Muu rahoitus	2 728	2 700	2 100
Yhteensä	62 845	62 480	57 640
Menot			
Palkkausmenot	26 024	26 000	25 100
Muut kulutusmenot	32 721	34 480	30 990
Maa-aluehankinnat	1 679	-	-
Muut investoinnit	2 420	2 000	1 550
Yhteensä	62 844	62 480	57 640

¹⁾ Rahoituseriin 2016—2017 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2016 toteutuma	2017 ennakoitu	2018 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	11 327	10 900	11 200
Muut tuotot	2 880	2 000	2 000
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	-	45 380	40 040
Tuotot yhteensä	14 207	58 280	53 240
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	26 024	26 000	25 100
Muut kulut	35 090	32 280	28 140
Kulut yhteensä	61 114	58 280	53 240
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	46 002	-	-
Tilikauden tulos	-905	-¹⁾	-¹⁾
Henkilöstömäärä (htv)	520	517	512
— josta virkamiehiä (htv)	58	58	58

¹⁾ Vuosien 2017 ja 2018 tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain 243/2016 sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen 1368/2016 säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 454 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) Luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelemaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen
- 4) Sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta ovat:

- riista- ja kalakannat säilyvät elinvoimaisina ja metsästys ja kalastus on eettistä ja vastuullista
- eräpalveluja tarjotaan kattavasti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästi ja sillä luodaan hyvinvointia
- luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- tarjoaa kansalaisille kattavasti metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia ekologisesti ja sosiaalisesti kestävällä tavalla ja seuraa toiminnan vaikuttavuutta
- viestii tehokkaasti riista- ja kalakantojen hoidosta sekä valtion retkeilyalueiden ja muiden valtion alueiden käyttömahdollisuuksista edistämällä eräilyä ja luonnossa virkistäytymisestä koituvia myönteisiä vaikutuksia
- varmistaa, että asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä
- kehittää erävalvonnan viranomaisten yhteistyöverkoston toimintaa sekä uusia yhteistyömalleja riistakonsernin ja kalatalouskentän toimijoiden kanssa
- osallistuu vaelluskalojen elinkierron palauttamiseksi tehtäviin hankkeisiin
- luo edellytyksiä luontomatkailulle ja luonnon virkistyskäytölle parantamalla käytön kannalta keskeisten retkeilyalueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä sekä seuraa näiden alueiden taloudellista merkitystä ja muita hyötyjä.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 5 800 000

euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 5 100 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 700 000 euroa.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 esitys
Käyntimäärät: kansallispuistot, valtion retkeilyalueet, luontokeskukset, historiakohteet, muut suositut kohteet	5 746 600	5 850 000	5 890 000
Luontokeskusten, maastopalveluiden ja lupa-asiakkaiden asiakastytyvyisyys (asteikko 1—5)	4,10	4,04	4,10
Metsästysluvut (kpl)	56 659	50 000	60 000
Kalastusluvut (kpl)	81 859	85 000	85 000
Erävalvontatapahtumien määrä	11 287	11 000	11 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	4 446 000
Eräasiat	1 690 000
Muut tehtävät	318 000
Yhteensä	6 454 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luontopalveluiden kävijäseurannan digitalisaatiohanke (siirto momentilta 30.01.23)	170
Matkailu 4.0 -hanke: luontomatkailun edellytysten vahvistaminen (siirto momentilta 32.50.41)	770
Yhteensä	940
2018 talousarvio	6 454 000
2017 talousarvio	5 514 000
2016 tilinpäätös	5 754 000

70. Maanmittaus ja tietovarannot

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin niin, että niiden kysyntä seuraa suhdannekehitystä pienellä viiveellä. Maanmittauslaitoksen tuottamien IT-palveluiden kysyntään vaikuttavat erityisesti hallinnonalan asiakasvirastojen tarpeet sekä teknologiakehitykseen vastaaminen.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat yhä selvemmin palvelutuotantoa. Mobiiliteknologian käyttö yleistyy erilaisissa loppukäyttäjien sovelluksissa. Paikannusta, paikkatietoja ja navigointipalveluja käytetään yhä laajemmin elinkeinoelämän tarpeisiin, turvallisuutta lisäämässä,

arkipäivän asiointitehtävissä sekä harrastustoiminnassa. Maasto- ja muiden paikkatietojen monipuolistuva käyttö esimerkiksi erilaisten analyysien lähtötietona lisää niihin kohdistuvia vaatimuksia. Vaatimukset liittyvät mm. tietojen kolmiulotteisuuteen, elinkaareen, metatietoihin ja yhtenäisyyteen.

Tietotekniikka ja sen hyödyntämiseen liittyvät prosessit ja yhteistyörakenteet ovat entistä näkyvämmiin kriittinen menestystekijä. Sähköistä asiointia lisätään, siitä tulee vuorovaikutteista ja vahvaan tunnistamiseen perustuvaa ja näin pyritään kohti kansalaisen keskitettyjen palvelujen käyttöä. Tekniikan kehittyminen näkyy käytettävän teknologian jatkuvana uudistamistarpeena.

Aineistojen lisääntyvä kansainvälinen käyttö ja siihen liittyvät tekniset, sisällölliset ja juridiset vaatimukset edellyttävät osallistumista standardointiin, yhteisten tavoitteiden määrittelyyn ja muuhun yhteistyöhön.

Perustietovarantojen rooli hallinnon ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisessä sekä tietojen yhteiskäyttö mm. tietojohdamisessa vahvistuu kansallisen palveluarkkitehtuurin (mm. palveluväylän) kehittyessä ja yhtenäistyessä. Kiinteistötietojärjestelmän ylläpidolla ja parantamisella luodaan edellytyksiä mm. toimivalle markkinataloudelle ja luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Maastotietojärjestelmällä on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana paikkatiedon pohja-aineistona.

Koko julkisen hallinnon kattava kokonaisarkkitehtuurityö edellyttää toimenpiteitä tietovarantojen sekä niihin liittyvien kuvaustietojen (metatietojen) ja tietopalveluiden kehittämisessä. Yhteistyö tietovarantojen tuottamisessa ja ylläpidossa tarvittavien muutos- ja seurantatietojen keruussa ja käytössä lisääntyy. Kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin rakentaminen ja INSPIRE-direktiivin toimeenpano etenee, mikä edellyttää aineistojen saatavuuden ja yhteiskäyttöisyyden kehittämistä.

Maastotietojärjestelmästä pyritään kehittämään maasto- ja karttatiedon perustietovaranto, jonka ylläpito perustuu viranomaisten yhteistyöhön ja yhteisiin ylläpitoprosesseihin. Tavoitteena on päästä eroon päällekkäisestä työstä, kohottaa työn tuottavuutta ja parantaa maastotietoaineistojen käytettävyyttä lisäämällä niiden yhteentoimivuutta.

Maanmittauslaitoksen osaksi siirtyneen hallinnonalan tietotekniikan palvelukeskuksen toiminnan ja teknisen infrastruktuurin kehittämistä jatketaan asiakasvirastojen tarpeet ja toimintaympäristön muutokset huomioiden. Tavoitteena on, että hallinnonalan virastoilla on käytettävissään asiantuntija- ja kehittämispalveluita sähköisten palveluiden ja prosessien kehittämistä ja käyttöä varten. Valmistaudutaan palvelukeskuksen toimintojen uudelleen organisointiin osana hallinnonalan virastorakenneuudistusta.

Paikkatietokeskuksen toiminta muodostuu paikkatietojen yhteiskäytön ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittämisen edistämisestä sekä koko maanmittausalaa tukevasta tutkimuksesta. Metsähovin tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin ajanmukaistamista jatketaan uudistamalla laitekantaa.

Paikkatietojen merkitys yhteiskunnassa on kasvanut ja paikkatietoja käytetään yhä laajemmin kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Käynnistyneen paikkatietopoliittinen selonteon tavoitteena on

luoda tavoitekuva, miten paikkatiedon tuotantoa voidaan tehostaa ja miten eri sektorien toimintamahdollisuuksia voidaan parantaa paikkatietoja hyödyntäen.

Hallitusohjelmaan liittyvässä Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihankkeessa on käynnistynyt paikkatietojen hallinnan ja käytön tehostamiseen tähtäävä hankekokonaisuus, jota kutsutaan nimellä Julkisen hallinnon yhteinen paikkatietoalusta. Yhteisellä paikkatietoalustalla tarkoitetaan uutta tieto- ja palvelukokonaisuutta, jonka avulla julkisen hallinnon toimijat voivat tuoda omat, yleensä jotakin organisaatiokohtaista tarkoitusta varten keräämänsä paikkatiedot osaksi yhteistä tietoaineistoa ja saattaa ne palvelualustan kautta tarjolle eri käyttötarkoituksiin.

Asunto-osakkeiden vaihdannan ja vakuushallinnan prosessien sähköistämisen mahdollistavan uuden asunto-osakkeiden rekisteri- ja palvelukokonaisuuden toteutus käynnistyy. Sähköisen asunto-osakerekisterin perustaminen on laaja poikkihallinnollinen yhteistyöhanke, joka toteuttaa hallitusohjelman linjausten mukaista julkisten palveluiden digitalisointia.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittaus ja tietovarannot -politiikkasektorilla toimeenpannaan pääluokkaperusteluissa mainittujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi seuraavia tavoitteita:

- kiinteistö- ja maastotietojärjestelmien hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan kansallisen omistus- ja vakuusjärjestelmän toimivuus ja paikantamisen perusta sekä digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeet
- hallinnonalan tietovarannot ovat monipuolisesti hyödynnettäviä ja yhteiskäyttöisiä sekä hyvin hallittuja ja turvallisia
- paikkatietoa keräävillä ja ylläpitävillä on käytössään tutkimuksen innovoimia ja tukemia palveluita, jotka edistävät paikkatiedon yhteiskäyttöä ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä.

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 43 137 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Maanmittauslaitoksen omarahoitusosuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) laitoksen toimintaan liittyvien jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen tehtävinä ovat:

- maanmittaustoimitukset, kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat, kiinteistörekisterin ja lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin pitäminen sekä kiinteistötietojärjestelmän hallinnosta ja kehittämisestä huolehtiminen, maastotietoja koskevien tietokantojen ylläpito ja ilmakuvapalvelut sekä maastotietojärjestelmän kehittäminen

— geodeettisten perusedellytyksien luominen maanmittaukselle ja paikkatietojen käytölle koko maassa, paikkatietojen yhteiskäytöstä huolehtiminen, tutkimukseen perustuvan tiedon tuottaminen kiinteistö- ja paikkatietoinfrastruktuurien kehittämiseksi

— huolehtia rekisteri- ja tietohallintotehtävistä, tuottaa tietohallinnon asiantuntija- ja IT-palveluita hallinnonalan virastoille ja laitoksille sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt ja sopimuksissa on sovittu.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.70 selvitysosassa esitettyjen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle vuoden 2018 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todettujen toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteiden lisäksi seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Maanmittauslaitos syventää tutkimus- infrayhteistyötä muiden tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yritysten kanssa LYNET-yhteenliittymää ja muita verkostoja hyödyntäen. Laitos ylläpitää ja kehittää Metsähovin ja Virolahden tutkimusasemia, joiden laitteistoilla ylläpidetään valtakunnallisia paikannus- ja referenssijärjestelmiä. Paikantamisen luotettavuuden parantamiseksi Metsähovin tutkimusaseman ja -laitteistojen sekä pysyvän satelliittipaikannusverkon (GNSS) uudistustyötä jatketaan vuosien 2016—2018 aikana.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2016 tilinpäätös			2017 arvio			2018 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	41 633	42 088	565	38 923	38 744	521	38 204	38 204	520
Tilusjärjestelytehtävät	3 808	-	50	3 677	-	49	3 500	-	49
Kirjaamistehtävät	17 916	17 257	252	18 452	18 590	290	18 200	18 200	286
Perustietovarantojen ylläpito	33 671	1 989	510	34 428	1 814	491	34 733	2 454	476
Tietopalvelu	12 646	12 594	57	10 845	11 244	54	11 660	11 540	59
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asiantuntijapalvelut	10 942	5 207	183	11 641	5 078	220	11 817	4 250	220
IT-palvelutuotanto	14 452	13 067	147	13 762	12 655	140	14 105	12 705	147
Yhteensä	135 068	92 202	1 764	131 728	88 125	1 765	132 219	87 353	1 757

Viraston tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 tavoite ¹⁾	2018 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
— maastotietojen vaikuttavuuden muutos, %	19	4	4
— KTJ-2021 perusparannusohjelman kattavuusindeksi	27	35	42
— tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	3	3	2

Viraston tunnusluvut

	2016 toteutuma	2017 tavoite ¹⁾	2018 tavoite
— tutkimuksen tunnettuus- ja kiinnostavuusindeksi		100	102
— tutkimuksen luottamus & maine		3,50	3,55
— VIP-tutkimuksen tulos/toimialan keskiarvo	7,7/7,5	7,8/7,5	7,9/7,5
— tilusjärjestelytuotanto (Mha)	6 204	6 900	6 500

Toiminnallinen tehokkuus

— kokonaistuottavuus	105,5	102,0	102,0
— työn tuottavuus	102,1	102,0	102,0
— maastotietokannan ajantasaistus, euroa/km ²	124	134	129

Tuotokset ja laadunhallinta

— toimitustuotanto, toimituksia, kpl	17 992	17 900	18 500
— tilusjärjestelyt (uusjaot), kpl	7	5	6
— kirjaamiskäytösten määrä, kpl	217 510	230 000	220 000
— maastotietotuotanto yhteensä, km ²	54 652	54 000	54 000
— peltotietojen perustaranne, km ²	54 134	54 000	54 000
— korkeusmallia 2 metrin ruutukokoon, km ²	40 010	30 000	21 000
— lohkomisen kesto aika, kk	5,1	5,3	5,0
— lainhuutojen käsittely aika, pv	56	23	20
— maastotietojen täydellisyys, % (jatkuva ajantasaistus)	98	95	95
— asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	89	88	88
— referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	132	110	110
— IT-palvelusopimusten ja -suunnitelmien toteutuma, %	103	98	98
— sähköisten palveluiden häiriöttömyys %	99,5	99,5	99

¹⁾ Päivitetty tulossopimuksen mukaisiksi

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	136 668	130 645	130 490
Bruttotulot	92 185	85 293	87 353 ¹⁾
Nettomenot	44 483	45 352	43 137
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	35 249		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	38 695		

¹⁾ Sisältää tietohallintopalveluihin budjetoituja menoja vastaavia tuloja yhteensä 6 630 000 euroa (sovitaan tarkemmin palvelusopimuksissa: maa- ja metsätalousministeriö 1 100 000 euroa, Maaseutuvirasto 3 600 000 euroa, Elintarviketurvallisuusvirasto 1 480 000 euroa, Luonnonvarakeskus 400 000 euroa ja muut hallinnonalan virastot ja laitokset 50 000 euroa).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	70 420	66 997	66 484
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	70 420	66 997	66 484
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	48 051	41 224	40 908
— osuus yhteiskustannuksista	29 088	25 773	25 576
Kustannukset yhteensä	77 139	66 997	66 484
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 719	-	-
Kustannusvastaavuus, %	91	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 420	2 400	2 010
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	2 420	2 400	2 010
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 789	1 340	1 486
— osuus yhteiskustannuksista	875	940	424
Kustannukset yhteensä	2 664	2 280	1 910
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-244	120	100
Kustannusvastaavuus, %	91	105	105

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsähovin tutkimusaseman laiteinvestoinnit, lisäyksen poisto (siirto momentille 30.01.23)	-520
Tilusjärjestelyiden tie- ja kuivatushankkeet (siirto momentille 30.70.40)	-1 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-263
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-106
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	33
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-249
Toimintameno säästö (HO 2015)	-23
Työajan pidentäminen (Kiky)	-16
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-62
Vuokrien indeksikorotus	10
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-15
Yhteensä	-2 215

2018 talousarvio	43 137 000
2017 talousarvio	45 352 000
2016 tilinpäätös	47 929 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014), kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain (31/1980) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvi-
menojen maksamiseen

2) vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimi-
tuksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen ja vesi-
tilusjärjestelyjen osalta.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaami-
sesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha käytetään pelto-tilusjärjestelyjen tukemiseen ja pilottiluonteisiin
metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takai-
sinperittävä osuus määrärahasta on noin 2 100 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin
1 900 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (kiinteistötoimitusten tukeminen) (EK)	-400
Tilusjärjestelyiden tie- ja kuivatushankkeet (siirto momentilta 30.70.01)	1 000
Yhteensä	600

2018 talousarvio	4 000 000
2017 talousarvio	3 400 000
2016 tilinpäätös	4 500 000

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala palvelee yhteiskuntaa vastamalla toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestävällä tavalla kasvun tukemiseksi sekä mahdollistaa uusien digitaalisten palvelujen käyttöympäristön.

Hallinnonalan toiminta vastaa rakennemuutoksen ja talouden haasteisiin, huomioi liiketoimintamallien ja kulutustottumusten murroksen sekä luo kasvua ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Toimintaympäristö

Hallinnonalan toimintaympäristöä muokkaavat vahvasti nopea teknologinen kehitys, internetin hyödyntämisen uudet muodot sekä automatiikka ja robotiikka. Innovaatio- ja palvelualustoihin perustuva liiketoiminta yleistyy. Globaali kilpailu, muuttuvat käyttötottumukset sekä toiminnan luotettavuus ja turvallisuus haastavat palvelukehityksen edellyttäen uudistumista ja innovaatioita. Sähköisten viestintäverkkojen ja digitaalisten palveluiden merkitys yhteiskunnan toimivuudelle on keskeinen.

Hallinnonala joutuu vastaamaan digitalisaation toimialalle tuomien muutosten ja liikenneverkon huonontuneen kunnon haasteisiin. Liikenneverkon korjausvelka on suuri, ja teiden ja ratojen kunto on heikentynyt viime vuosina nopeasti. Digitaalinen asiointi korvaa ja täydentää fyysisistä liikumisesta. Tiedon hyödyntäminen, edistyskelliset tieto- ja viestintätekniikan ratkaisut sekä langattomat teknologiat parantavat liikenteen sujuvuutta, turvallisuutta ja ympäristöystävällisyyttä ja mahdollistavat uusien liiketoimintamallien ja palvelujen syntymisen. Asiakkaat ovat yhä tiiviimmin mukana palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä.

Hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ja niitä toteuttavat painopisteet

Hallinnonalan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet tukevat digitalisaatiota, vastaavat rakennemuutoksen ja kestäväen talouden vaatimuksiin ja huomioivat liiketoimintamallien ja kulutustottumusten murroksen sekä viestinnässä että liikenteessä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa hallinnonalalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ja painopisteet:

— Innovatiiviset viestintä- ja liikennepalvelut ylläpitävät hyvinvointia ja luovat kestävää kasvua sekä kansallista kilpailuetua. Vaikuttavuustavoitetta toteuttavat hallinnonalan painopisteet ovat liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut, liikenteen energiareformi sekä elinvoimainen media-ala

— Tiedon hyödyntämisestä syntyy uutta liiketoimintaa sekä käyttäjälähtöisiä ja luotettavia palveluita. Vaikuttavuustavoitetta toteuttavat hallinnonalan painopisteet ovat tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet sekä luottamus digitaalisiin palveluihin

— Liikenne- ja viestintäverkot muodostavat edellytykset yhteiskunnan kehittymiselle ja uudistumiselle. Vaikuttavuustavoitetta toteuttavat hallinnonalan painopisteet ovat liikenne- ja viestintäverkot sekä liikennejärjestelmän rahoitus ja taloudellinen ohjaus.

Hallinnonala luo toimivan markkinaympäristön erilaisten liikenne-, viestintä- ja digitaalisten palveluiden kysynnälle ja tarjonnalle siten, että syntyy uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä sekä palvelujen valikoima kasvaa. Sääntelyä sujuvoitetaan ja hallinnollista taakkaa kevennetään. Vanhentuneita tai markkinatoimijoiden toimintaa haittaavia normeja poistetaan. Uusia toimintatapoja edistetään myös kokeilu- ja innovatiivisin hankinnoin.

Liikenne- ja viestintäpalvelut järjestetään lähtökohtaisesti markkinaehtoisesti. Tilanteissa, joissa riittävät liikennepalvelut eivät ole markkinaehtoisesti toteutettavissa, varmistetaan palvelujen perustasoa. Uudenlaiset yhteiskäyttöiset liikkumis- ja kuljetuspalvelumallit tuovat potentiaalia liikennesuorituksen ja liikenteen energiankulutuksen pienentämiseksi. Tavoitteena on, että uudet käyttövoimat vähentävät öljyriippuvuutta kaikissa liikennemuodoissa ja että liikennesektorilla on vahva rooli puhtaan teknologian edelläkävijänä.

Media-alan osalta hallinnonalan toimilla varmistetaan, että suomalainen media-ala säilyttää elinvoimaisuutensa ja kilpailukykynsä internetin kehityksen ja digitalisaation muokkaamassa kansainvälistyvässä toimintaympäristössä.

Hallinnonala pyrkii toimenpiteillään luomaan nykyistä paremmat edellytykset datan hyödyntämiseen ja jakamiseen perustuvalla liiketoiminnalla. Toimenpiteet kohdistuvat esteiden ja pullonkaulojen tunnistamiseen ja poistamiseen, niin sanotun oman tiedon käytön edistämiseen sekä liikenteen tietovarantojen parempaan hyödyntämiseen.

Hallinnonalan tavoitteena on käyttäjien luottamuksen vahvistaminen digitaalisiin palveluihin ja uusiin digitaalisiin liiketoimintamalleihin. Hallinnonalan toimenpiteissä keskitytään varmistamaan lainsäädännön toimivuus sekä luomaan edellytyksiä laadukkaiden ja tietoturvallisten digitaalisten tuotteiden ja -palveluiden markkinoiden kasvulle. Lisäksi tarkoituksena on ylläpitää ja kasvattaa tietoturvaosaamista ja riskienhallintaa.

Liikenteen turvallisuutta edistetään vastuullisella, ennalta ehkäisevällä ja riskianalyysiin perustuvalla liikennejärjestelmän kehittämisellä. Toiminta on pitkäjänteistä ja poikkeihallinnollista. Liikenneturvallisuustyössä hyödynnetään myös digitalisaation ja automaation mahdollisuuksia.

Viestintäverkkojen osalta panostetaan siihen, että uusien digitaalisten ja automaatiota hyödyntävien palveluiden tarvitsemien langattomien ja kiinteiden viestintäyhteyksien tarjonta sekä huipunopean laajakaistan kaupallinen saatavuus paranee. Huolehditaan siitä, että yhteysnopeuksien kasvu jatkuu ja laatu paranee energiatehokkuuden vaatimuksia unohtamatta. Infrastruktuurin tulee olla niin kansallisesta kuin kansainvälisestäkin näkökulmasta katsottuna sellainen, että se tarjoaa ajanmukaiset edellytykset palveluiden kilpailtuun ja kohtuuhintaiseen kaupalliseen tarjontaan sekä varmistaa korkealuokkaiset viestintäyhteydet ja -palvelut asiakkaille.

Väylänpidossa panostetaan erityisesti liikenneväylien kuntoon ja laatuun. Tavoitteena on korjausvelan kasvun merkittävä hidastuminen. Maankäyttöä, asumista, liikennettä ja palveluja yhteen sovitetaan siten, että maamme kilpailukyky vahvistuu. Liikenteen hinnoittelulla vaikutetaan rahoitusnäkökulman lisäksi liikenteen ohjaamiseen. Tavoitteena on luoda pitkän aikavälin edellytykset liikenteen infrastruktuurin ja ylläpidon kestäväälle rahoitukselle.

Hallinnonalan muut tavoitteet

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö asettaa koko hallinnonalalle seuraavat poikkileikkaavat tavoitteet:

- Liikenne- ja viestintäalalla tarvittavaa osaamista ja johtamista on parannettu
- Vaikuttamista ja sidosryhmäyhteistyötä on kehitetty yhteistyössä koko hallinnonalalla
- Sääntelyä on sujuvoitettu ja hallinnollista taakkaa kevennetty
- Innovatiivisia kokeiluja ja hankintoja on edistetty.

Valtion yhtiöt

Liikenne- ja viestintäministeriön omistajaohjauksessa ovat valtion yhtiöt Finrail Oy ja Air Navigation Services Finland Oy, joiden tavoitteena on tukea liikenteen toimialalle asetettujen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden toteutumista.

Yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä toiminnasta

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa ja tulosohjauksessa. Tavoitteena on tuottaa suoritteita ja julkisia palveluita, joiden käyttämisessä eri väestöryhmien kuten naisten, miesten, lasten, vanhusten ja vammaisten tarpeet otetaan huomioon. Hallinnonalan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee hyvässä työyhteisössä, ja jonka työilmapiiriä seurataan ja kehitetään hyväksytyjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien mukaisesti. Määrärahat kohdennetaan tasa-arvoneutraalisti.

Kestävä kehitys

Hallinnonalalla toteutetaan myös Agenda 2030-toimintaohjelman painopistealueen ”Hiilineutraali ja resurssiviisas Suomi”, tavoitteita tukemalla kuluttajien ympäristöystävällisiä liikkumisia ajoneuvovalintoja sekä julkisen sektorin ja yritysten energiatehokkaita ajoneuvohankintoja.

Liikenteen turvallisuutta edistetään vastuullisella, ennalta ehkäisevällä ja riskianalyysiin perustuvalla liikennejärjestelmän kehittämisellä. Toiminta on pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista. Liikenneturvallisuustyössä hyödynnetään myös digitalisaation ja automaation mahdollisuuksia.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
31.10.36	<i>Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	155,0	-
31.10.77	<i>Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	624,7	84,5
31.30.64	<i>Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— avustusten myöntämisvaltuus	10,7	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 € %	
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	427 984	485 236	495 221	9 985	2
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 534	15 182	14 281	-901	-6
21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	1 660	1 660	1 660	—	0
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	410 790	468 394	479 280	10 886	2
10. Liikenneverkko	1 705 679	1 912 460	2 014 311	101 851	5
01. Liikenneviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	78 265	74 313	73 014	-1 299	-2
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)	1 061 400	1 271 950	1 398 000	126 050	10
35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	20 850	83 000	31 500	-51 500	-62
36. Valtionavustus raide- liikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	0	16 100	16 100	0
41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 150	1 000	1 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
50. Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	8 000	13 000	13 000	—	0
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	21 259	34 997	34 997	—	0
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	347 729	272 800	323 700	50 900	19
(78.) Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	58 000	54 400	—	-54 400	-100
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	109 026	107 000	123 000	16 000	15
20. Liikenteen viranomaispalvelut	47 703	56 709	69 953	13 244	23
01. Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 703	47 609	46 853	-756	-2
40. Ajoneuvojen romutus-palkkio (siirtomääräraha 2 v)	—	—	8 000	8 000	0
41. Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	—	9 100	9 100	—	0
42. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasua- ja etanoli-konversioiden hankinta- ja konversiotuki (siirtomääräraha 3 v)	—	—	6 000	6 000	0
30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut	194 855	209 278	214 421	5 143	2
42. Valtionavustus koulutuksesta (siirtomääräraha 3 v)	841	841	841	—	0
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantaminen (arviomääräraha)	89 237	101 420	101 420	—	0
51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	4 200	4 200	4 200	—	0
63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	82 774	84 524	89 974	5 450	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
64. Saariston yhteysalus- liikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	12 500	12 990	12 683	-307	-2
66. Yhteysalusliikenne- palvelujen ostosopimukset (siirtomääräraha 3 v)	5 303	5 303	5 303	—	0
40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen	542 594	518 997	523 104	4 107	1
01. Viestintäviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	10 490	11 049	13 156	2 107	19
(44.) Median innovaatiotuki (siirtomääräraha 3 v)	9 860	—	—	—	0
45. Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtais- toiminnan tuki (siirtomäärä- raha 3 v)	—	—	2 000	2 000	0
50. Valtionavustus valta- kunnallisen laajakaista- hankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	14 296	0	—	—	0
60. Siirto valtion televisio- ja radiatorhastoon (siirtomäärä- raha 3 v)	507 948	507 948	507 948	—	0
50. Sää-, meri- ja ilmasto- palvelut	44 123	45 184	45 545	361	1
01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	44 123	45 184	45 545	361	1
Yhteensä	2 962 938	3 227 864	3 362 555	134 691	4
Henkilöstön kokonaismäärä	2 205	2 184	2 184		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 281 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menoihin
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

- 3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti toiminnalleen vuodelle 2018 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tuotokset ja laadunhallinta

Liikenteen ja viestinnän palvelut ja palvelumarkkinat

— Henkilö-, tavara- ja postikuljetusten toimiville markkinoille on luotu edellytykset poistamalla markkinoille tulon esteitä ja mahdollistamalla fyysisen liikkumisen ja digitaaliset ratkaisut yhdistävien ovelta ovelle -palveluiden syntyminen

— Käyttäjien tarpeisiin vastaavien liikenteen ja viestinnän palveluiden saatavuus on varmistettu ja yleispalvelu sekä palveluvelvoitteet on sopeutettu muuttuvaan toimintaympäristöön.

Liikenteen energiareformi

— Uuden teknologian hyödyntämistä, biotaloutta, puhtaita ratkaisuja ja liikenteen energiatehokkuutta on edistetty.

Elinvoimainen media-ala

— Edellytykset media-alan uudistumiselle on luotu.

Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet

— Digitalisaatiota, automatisaatiota sekä suuria tietoaaineistoja laajasti hyödyntävien uusien liikkumisen palvelujen ja uuden liiketoiminnan synty on mahdollistettu.

Luottamus digitaalisiin palveluihin

— Liikenteen ja viestinnän palvelumuodot sekä liiketoimintamallit ovat kehittyneet. Käyttäjien turvallisuuteen kohdistuvat riskit ovat hallittavissa.

Liikenne- ja viestintäverkot

— Verkot ovat mahdollistaneet tietoon perustuvien liikenne- ja viestintäpalveluiden kehittämisen

— Liikenne- ja viestintäyhteyksien saatavuus ja toimintavarmuus on turvattu

— Kaupunkiseuduilla on edistetty sopimus pohjaista yhteistyötä.

Liikennejärjestelmän rahoitus ja taloudellinen ohjaus

— Edellytykset liikenteen infrastruktuurin ja ylläpidon kestäväälle rahoitukselle on luotu.

Toiminnallinen tehokkuus

— Kokonaistuottavuus on parantunut 2 % ja työn tuottavuus 1 % suhteessa edelliseen vuoteen.

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat tavoitteet:

— Konserniyhtenäisyys on varmistettu ja virastojen roolit ovat selkeät

— Hallinnonalan strategiset osaamisalueet ja -tarpeet on tunnistettu ja ministeriön osaamisen kehittämissuunnitelma laadittu ja osaamista on kehitetty strategisilla alueilla

— Lainsäädäntötyö on edennyt monivuotisen suunnitelman mukaan

— Ministeriön viestintä ja sidosryhmätoiminta on avointa, suunnitelmallista ja vaikuttavaa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	13 642	15 192	14 291
Bruttotulot	114	10	10
Nettomenot	13 528	15 182	14 281
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 961		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 967		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-4
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	27
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentille 23.01.01)	-11
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-15
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-6
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-3
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-7
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-100
Toimintameno säästö (HO 2015)	-750
Työajan pidentäminen (Kiky)	-13
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-19
Yhteensä	-901

2018 talousarvio	14 281 000
2017 I lisätalousarvio	-11 000
2017 talousarvio	15 182 000
2016 tilinpäätös	15 534 000

21. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 660 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat siltä osin kuin niitä ei ole käytetty muiden määrärahojen lisäyksinä.

2018 talousarvio	1 660 000
2017 talousarvio	1 660 000
2016 tilinpäätös	1 660 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 479 280 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	280
Tasomuutos	10 606
Yhteensä	10 886

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	479 280 000
2017 talousarvio	468 394 000
2016 tilinpäätös	410 789 741

10. Liikenneverkko

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylästä. Maantieverkon pituus oli 77 982 km, rataverkon pituus 5 926 km ja vesiväylien pituus 16 328 km vuoden 2016 lopussa. Vastaava väyläomaisuuden kirjanpitoarvo oli maantieverkon osalta 15 mrd. euroa, rataverkon osalta 4,6 mrd. euroa ja vesiväylien osalta 0,2 mrd. euroa. Väylän jälleenhankinta-arvo on moninkertainen.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	v. 2016	v. 2017 (arvio)	v. 2018 (arvio)
Tie	14 994	14 994	15 058
Radat	4 567	4 658	4 728
Vesiväylät	198	213	216
Yhteensä	19 759	19 865	20 002

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuonna 2016 yhteensä noin 2,5 mrd. euroa. Korjausvelalla tarkoitetaan rahasummaa, joka tarvittaisiin väylien saattamiseksi nykytarpeita vastaavaan hyvään kuntoon. Hyvä kunto tarkoittaa sellaista teknis-taloudellista tasoa, jolla väylän palvelutaso on väylän liikennemäärään ja merkittävyyteen nähden riittävä ja palvelutason ylläpitäminen ei tule kohtuuttoman kalliiksi. Perusväylänpidon määrärahasta 453 milj. euroa on hallituksen strategisten kärkihankkeiden korjausvelan vähentämiseen kohdennettua rahoitusta.

Liikennevirasto vastaa valtion tie-, rata- ja vesiväyläverkosta sekä liikenteen palvelutason ylläpidosta valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto ylläpitää ja kehittää liikennejärjestelmää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Virasto edistää liikenteen palveluja ja niiden markkinoiden toimivuutta.

Liikenneviraston rooli yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden ja hallinnonalan painopisteiden toteuttamisessa on:

- huolehtia siitä, että liikenneverkot vastaavat elinkeinoelämän ja kilpailukyvyn kannalta keskeisiin kuljetustarpeisiin ja mahdollistavat turvalliset, ympäristövastuulliset ja tarkoituksenmukaiset tavat liikkua
- toteuttaa toimenpiteitä, joilla väyläverkon korjausvelan kasvu pysäytetään hallitusti asiakas-
tarpeet huomioiden
- varmistaa liikenneverkon toimintavarmuutta
- vähentää liikenteen fossiilisten polttoaineiden käyttöä parantamalla biotaloutta tukevaa väylä-
verkkoa
- parantaa väylänpidon energiatehokkuutta
- luoda edellytyksiä matkustajien liikkumis- ja tietopalvelujen kehittymiselle
- varmistaa edellytyksiä rautatieliikenteen kilpailun avaamiselle
- edistää liikenteen automatisaatiota
- avata ja hyödyntää viraston tuottamaan tietoa uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaan-
saamiseksi
- varmistaa viraston tietojärjestelmien ja tietoliikenteen tietoturva viraston tietovarantojen hyö-
dyntämisen edistämiseksi.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Liikennevirastolle vuodelle 2018 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
--------------	-------------------	-----------------	-----------------

TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

1. Liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut

Rataverkko ja sen palvelut

toimivat tasapuolisesti

kilpailun avautuessa

Ratapihojen kapasiteetin

haltuunotto ja hallinta

(toimintamallien kehittäminen,

järjestelmäkehitys)

Henkilöliikenteen aikataulu-

rakenteen haltuunotto

(toimivuus) ja liikennöinti-

tarpeiden yhteensovittaminen

ja prosessin kehittäminen

Kapasiteetinhallinta
monitoimija ratapihoilla
on tasapuolista ja
toimivaa.

Käsitellään ja yhteen
sovitetaan kapasiteetti-
hakemukset moni-
toimijaympäristön
mukaisesti. Aikataulu-
suunnitteluosaamista ja
sen edellyttämiä
resursseja on

vahvistettu.
Ratapihat toimivat moni-
toimijaympäristössä
kilpailuneutraalisti.

Rataverkon palveluiden
(liikenteen ohjaus) tasa-
puolisuuden varmistaminen

Toimintamallien
muutos ratapihoilla,
käyttöön otettu/kpl,
käynnissä/kpl

2. Liikenteen energiareformi

Vähennetään liikenteen

fossiilisten polttoaineiden

käyttöä parantamalla bio-

taloutta tukevaa väyläverkkoa

sekä mahdollistamalla vaihto-

ehtoisten polttoaineiden

jakeluverkko

Rataverkon raakapuu-

terminaalien ja kuormaus-

paikkojen kunnostaminen, kpl

(vähintään)

Biotalous tukevan tieverkon

parantaminen, km

Soratiet kuntoluokissa huono

ja erittäin huono, km (enintään)

Kestävät logistiset ketjut

5

3

3

1 018

1 600

1 000

2 900

2 850

2 800

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Parannetaan rautatieliikenteen ja vesiliikenteen kilpailukykyä ja keskeisenä osana logistisia ketjuja edistetään tieliikenteen energiatehokkaita kuljetuksia. Hyödynnetään digitalisaation tarjoamat mahdollisuudet	1. Yleissuunnittelu Saimaan kanavan sulkujen pidentämisestä 2. Korjausvelka-ohjelmassa suunniteltu Saimaan kanavan sulkujen korjaus 3. Jäänmurtokaluston kehittäminen Saimaan alueelle 4. Vesi-liikenteen energia-tehokkuuden parantaminen reittien optimointia kehittämällä 5. Rautatieliikenteen edistäminen tehdään pääosin osana muita painopisteitä, esim. akselipainojen nosto ja varikkojen ja raiteistojen kunnostaminen korjaus-velkarahalla, markkinoiden kehittäminen. Juna-liikenteen reaaliaikaisen optimoinnin edelleen kehittäminen. 6. Tieliikenteen energia-tehokkuutta parannetaan huonokuntoisten väylien parantamisella, toteuttamalla suurimpien sallittujen massojen ja mittojen edellyttämät kunnostuskohteet ohjelman mukaisesti sekä selvittämällä ja edistämällä HCT-rekkojen käyttöönottoa.	1. Rakentamis-suunnittelu Saimaan kanavan sulkujen pidentämisestä 2. Saimaan kanavan sulkujen korjaus jatkuu 3. Jäänmurtokalustoa kehitetään ja testataan. 5. Junaliikenteen reaaliaikaisen optimoinnin edelleen kehittäminen (ensimmäiset käyttöönotot on aloitettu) 6. HCT -kuljetusten edellyttämät muutokset ohjelmoitu.	

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
3. Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet			
<i>Viraston tuottamat tiedot mahdollistavat uuden liiketoiminnan</i>			
Älykkään robotisaation ja automaation periaatepäättöksen toimeenpano sekä hallinnonalan yhteisen liikenteen automaation tiekartan toimeenpano			Liikennevirasto ennakoi ja edistää liikenteen automatisaation kehittymistä kaikissa liikennemuodoissa sekä osallistuu tiekartan toimeenpanoon suunnitelmien mukaisesti.
<i>Virasto automatisoi tietojen keruuta sekä tehostaa tiedon hyödyntämistä omassa toiminnassaan</i>			
— automaattinen tietojenkeruu	Vuodelle 2016 suunnitellut tutkimus- ja kehittämisprojektit on toteutettu, tiedonkeruukokeilujen avoin haku on järjestetty ja siihen liittyvät kokeilut on sovittu sekä selvitetty kaupallisten toimijoiden tuottaman liikennetiedon laatua. Asiakasvuorovaikutuksen kehittämisen konseptointi tehtiin ja vuoropuhelualustoja kokeiltiin.	Tiedonkeruukokeilujen tulokset analysoidaan ja päätetään, mitkä uudet menettelyt otetaan tuotantokäyttöön. Toteutetaan osana viraston digitalisaation osahankkeita 1 (liikenne ja liikkuminen), 3 (tienpito) ja 4 (radanpito) sekä Aurora-kokeiluekosysteemin puitteissa. Liikkumistiedon keruussa ja käsittelyssä noudatetaan MyData-periaatteita.	Liikennevirasto kehittää reaaliaikaisen tiedon määrän lisäämiseksi liikenteeseen ja väylänpitoon liittyvää tiedon keruuta, käsittelyä, anonymisointia ja analytiikkaa, toteuttaa laaja-alaisia kokeiluja sekä noudattaa näiden yhteydessä avoin- ja MyData-periaatteita tietoturva- ja yksityisyydensuoja-kysymykset huomioiden. Liikennevirasto kehittää asiakasvuorovaikutukseen uusia sähköisiä palvelukanavia.
— analytiikan kehittäminen		Virastoon on kehitetty systemaattista analytiikkaosaamista ja se hyödyntää myös ulkopuolisia verkostoja ja palveluntuottajia.	

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
— asiakaslähtöiset reaaliaikaiset vuoropuhelualustat ja käsittelyprosessit sekä MyData -toimintamalli		Virasto on kehittänyt digitaalisia asiakasvuorovaikutuskanavia, jotka osittain korvaavat perinteisiä kanavia. Toimenpiteet toteutetaan viraston digitalisaation osahankkeessa 6 (asiakasvuorovaikutuksen digitalisointi).	
5. Liikenne- ja viestintäverkot			
<i>Korjausvelan kasvu</i>			
<i>pysäytetään hallitusti asiakastarpeet huomioden</i>			
Huonokuntoiset päällystetyt tiet, km (vilkasliikenteinen tieverkko/muu tieverkko) (enintään)	950/5 600	950/5 700	950/5 700
Huonokuntoiset maantie- ja ratasillat, kpl (enintään)	750	790	800
Painorajoitetut maantiesillat, kpl (enintään)	444	470	470
Rataverkon kuntoindeksi	97	96	96
Huonokuntoiset turvalaitteet rannikon ja sisävesien kauppamerenkulun väylillä, % (enintään)	6,9	9	8,5
Korjausvelkaohjelman toteuttaminen suunnitellussa aikataulussa.		Vähintään 95 % korjausvelkaohjelman kohteista on valmistunut vuoden 2018 loppuun mennessä.	
<i>Liikenneverkot vastaavat elinkeinoelämän ja kilpailukyvyn kannalta keskeisiin kuljetustarpeisiin ja mahdollistavat turvalliset, ympäristövastuulliset ja tarkoituksenmukaiset tavat liikkua</i>			
Tyytyväisyys tieverkon, rataverkon ja kauppamerenkulun väylien palvelutasoon toimivien kuljetusten mahdollistajana (asteikko 1—5)	tutkimusta ei tehdä	tutkimusta ei tehdä	
Kansalaisten tyytyväisyys matkojen toimivuuteen (asteikko 1—5)	tutkimusta ei tehdä	3,1 tutkimusta ei tehdä	
		3,4	

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Raskaan liikenteen			
tyytyväisyys maanteiden tilaan, % tyytymättömiä enintään	-	49	47
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähijuna-liikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	2,6	1,5	1,5
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukojuna-liikenteessä, % junista väh. 5 min. myöhässä (enintään)	5,1	4,0	4,0
Tieliikenteen henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä väylänpidon toimin, kpl	21	15	15
<i>Liikenneverkon toimintavarmuus paranee.</i>			
Talvimerenkulun odotusaika, h (enintään)	3,4	3,5	3,5
Liikennevirasto täsmentää ja toimeenpanee rautatie-toimintojen turvallisuusjohtamisjärjestelmänsä 31.5.2018 mennessä siten, että Trafi voi myöntää uuden turvallisuusluvan ilman ehtoja.		1. Rautatietoimintojen turvallisuusjohtamisjärjestelmän kehittäminen osana Liikenneviraston johtamista 2. riskienhallinnan menettelyiden ja turvallisuuspoikkeamien käsittelyn varmistaminen sekä palveluntuottajien valvonnan tehostaminen, 3. oman ja palveluntuottajien osaamisen varmistaminen sekä 4. liikenteenhallinnan palvelukokonaisuuden määrittely ja palveluntuottajien ohjeistaminen.	
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Tuottavuus ja kokonaistaloudellisuus			
Työn tuottavuuden kasvu, %	1,0	1,0	1,0
Kokonaistuottavuuden kasvu, %	-2,4	0,2	0,2
Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	132	120	120

Liikenneviraston menot ja tulot (milj. euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Toimintamenot (01)	83,0	74,3	73,0
Tulot toiminnasta	1,6	1,1	1,1
Toimintamenot	84,6	75,4	74,1
Perusväylänpito (20)	1 105,3	1 272,0	1 398,0
Tulot	63,5	49,8	53,6
— Ratamaksu	40,4	38,8	45,0
— Muut tulot	23,1	11,0	8,6
Menot	1 168,8	1 321,8	1 451,6
Päivittäinen kunnossapito	338,9	406,2	409,8
— Hoito	290,6	339,6	339,7
— Käyttö	48,3	66,6	70,1
Ylläpito	414,8	357,2	341,6
— Korjaus	65,1	52,5	53,0
— Elinkaaren hallinta	344,2	288,2	271,2
— Omaisuuden hallinta	5,5	16,5	17,4
Parantaminen	148,9	72,7	65,4
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	103,8	28,2	24,0
— Liikenteen hallinnan järjestelmät	18,0	22,5	21,0
— Suunnittelu	27,1	22,0	20,4
Liikenteen palvelut	171,2	181,7	181,8
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	69,1	74,7	77,6
— Jäänmurto	47,1	52,1	49,4
— Maantielauttaliikenne	51,6	50,4	49,3
— Merikartoitus	3,4	4,5	5,5
Korjausvelan vähentäminen	95,0	304,0	453,0
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 78, 79)	541,6	469,2	481,7
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	21,3	35,0	35,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	368,2	272,8	323,7
Eräät väylähankkeet (78)	51,9	54,4	-
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	100,2	107,0	123,0
Nettomenot yhteensä	1 729,9	1 815,5	1 898,0
Bruttomenot yhteensä	1 795,0	1 866,4	1 952,7

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2016 toteutuma	2017 arvio	muutos	2018 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne rannikolla, milj. tonnia	93 783	95 846	2,2 %	97 955	2,2 %
Matkustajaliikenne, milj. matkustajaa	18,9	19,3	2,1 %	19,7	2,1 %
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	46 335	46 800	1,0 %	47 400	1,3 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	24	200	733,3 %	200	0,0 %
Kustannukset, 1 000 euroa	83 748	92 346	10,3 %	93 886	1,7 %
Kustannusvastaavuus	55,4 %	50,9 %	-4,5 %-yks.	50,7 %	-0,2 %-yks.

01. Liikenneviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 73 014 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menoihin
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenneviraston tehtävänä on vastata liikenteen palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan koko liikennejärjestelmän toimivuutta, liikenteen turvallisuutta, alueiden tasapainoista kehitystä ja kestävää kehitystä.

Liikenneviraston tehtävänä on muun muassa:

- vastata valtion tie- ja rataverkosta sekä hallinnoimistaan vesiväylistä ja niihin kohdistuvien toimien yhteensovittamisesta
- ylläpitää ja kehittää liikennejärjestelmää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- vastata merkittävien tiehankkeiden toteuttamisesta sekä ratojen ja vesiväylien suunnittelusta, ylläpidosta ja rakentamisesta
- vastata elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toiminnallisesta ohjauksesta toimialallaan ja tienpidon yhteensovittamisesta sanotuissa keskuksissa
- osallistua liikenteen ja maankäytön yhteensovittamiseen
- huolehtia liikenteen hallinnasta ja sen kehittämisestä valtion liikenneväylillä ja meriliikenteessä
- turvata talvimerenkulun edellytykset
- kehittää ja edistää liikenteen palveluja ja niiden markkinoiden toimivuutta
- kehittää julkisen liikenteen toimintaedellytyksiä sekä liikennemuotojen edistämiseen tarkoitettuja avustuksia.

Liikenne- ja viestintäministeriön Liikennevirastolle vuodelle 2018 alustavasti asettamat keskeiset toiminnalliset tavoitteet on esitetty pääluokkaperustelujen yhteydessä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	84 593	75 413	74 114
Bruttotulot	1 571	1 100	1 100
Nettomenot	83 022	74 313	73 014
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 824		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 067		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteisrakentamisen tietopiste	167
Yhteisrakentamisen tietopiste (siirto momentille 31.40.01)	-167
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-165
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-66
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	1
Palkkaliukumasäästö	-103
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-26
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-397
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-390
Työajan pidentäminen (Kiky)	-52
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-88
Vuokrien indeksikorotus	11
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-24
Yhteensä	-1 299

2018 talousarvio	73 014 000
2017 talousarvio	74 313 000
2016 tilinpäätös	78 265 000

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 398 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantietalauttaliikenteestä, merikartoituksesta ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvauksien maksamiseen
- 2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan
- 3) toimintamenoäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina
- 4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 5) väliaikaisesti radanpidon materiaalitöiden maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja tai väylänpidon vahingonkorvaustuloja.

Valtuus

Liikennevirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet sekä vuosina 2017—2019 korjausvelan kasvun pysäyttäminen ja velan hallittu vähentäminen huomioiden asiakkaiden, erityisesti elinkeinoelämän, tarpeet, liikenneturvallisuus sekä digitalisaation tuomat mahdollisuudet.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 45,0 milj. euron ratamaksun perusmaksu ja muita väylänpidon tuloja (mm. kiinteistötulot ja kanavamaksut) 8,6 milj. euroa. Liikennevirasto tulouttaa lisäksi rataverolain perusteella momentille 11.19.03 yhteensä 4,9 milj. euroa rataveroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös hallituksen strategisten tavoitteiden mukainen korjausvelan vähentämisen lisärahoitus 453 milj. euroa, josta 313 milj. euroa on hallitusohjelman mukaista kärkihankerahoitusta. Korjausvelan kasvu pyritään pysäyttämään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet. Korjausvelkatoimenpiteitä kohdistetaan mm. vilkasliikenteisten seutu- ja yhdysteiden päällysteiden ja rakenteiden parantamiseen, siltojen kunnostamiseen, ratapihoihin, ratojen turvalaitteisiin ja raakapuuterminaalien kehittämiseen. Korjausvelkarahoitusta kohdennetaan myös väyläomaisuuden hallinnan kehittämiseen sekä digitalisaation ja automatisaation edistämiseen. Näillä toimilla parannetaan mm. elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, liikenneturvallisuutta ja työmatkaliikenteen olosuhteita.

Väylänpito jaetaan päivittäiseen kunnossapitoon, ylläpitoon, parantamiseen sekä liikenteen palveluihin. Nämä on jaettu edelleen momentin päätösosassa mainittuihin osiin. Perusväylänpidon rahoituksesta noin 60 % on sidottu yli vuoden kestäviin indeksisidonnaisiin sopimuksiin.

Päivittäisellä kunnossapidolla (410 milj. euroa) varmistetaan liikenneverkon päivittäinen liikennöitävyys. Liikenneverkon hoitoon käytetään 340 milj. euroa ja nämä toimet priorisoidaan koko väylänpidossa. Väylien ja niiden laitteiden toiminnan energiakulut sekä sähkö- ja tietojärjestelmien tukipalvelut ovat yhteensä 70 milj. euroa.

Ylläpitoon käytetään 341 milj. euroa. Lisäksi korjausvelan vähentämiseen osoitettua lisärahoitusta ja kehittämishankkeista siirrettyä rahoitusta käytetään ylläpitoon 435 milj. euroa. Ylläpidolla korjataan liikenneverkon ja sen erityisrakenteiden kulumisesta ja ikääntymisestä aiheutuvia vaurioita ja uusitaan toimivuudeltaan heikkeneviä rakenteita. Liikenneverkon korjausvelka on pääosin aiheutunut ylläpidon toimenpiteiden riittämättömyydestä perusväylänpidon rahoitustason laskettua ja ostovoiman heiketessä. Valtaosa ylläpidon rahoituksesta käytetään elinkaaren hallintaan (271 milj. euroa). Toimet ovat väyläverkon osien tai suuren yksittäisen kohteen suunnitelmallista korjausta ja uusimista, ml. hankeohjelma pääratojen routa- ja pehmeikkökorjauksille. Näillä toimilla estetään kunnan heikkenemisen haittavaikutuksia liikenteelle ja parannetaan liikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja täsmällisyyttä.

Parantamiseen käytetään 65 milj. euroa ja sillä pidetään väylien palvelutaso lisääntyneen liikenteen ja maankäytön muutosten edellyttämällä tasolla. Liikenneväylien parantamisinvestoinneilla (24 milj. euroa) rahoitetaan pieneköjä rakennuskohteita ja niihin liittyvä hankesuunnittelu. Muu parantamisen rahoitus kohdentuu liikennekeskusten käyttämien järjestelmien pienimuotoiseen uusimiseen ja suunnitteluun (pl. hankesuunnittelu). Suunnittelussa on huomioitu 10 milj. euron

lisäys Helsinki—Turku nopean ratayhteyden jatkosuunnitteluun. Lisäksi korjausvelkan vähentämiseen osoitettua lisärahoitusta käytetään väylänpidon digitalisaatiohankkeisiin 18 milj. euroa.

Liikennepalveluihin käytetään 181 milj. euroa. Liikennepalvelut muodostuvat liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta (78 milj. euroa, pääosin meri-, rautatie- ja tieliikenteen hallinta ja sen kehittäminen), jäänmurrosta (49 milj. euroa), maantielauttaliikenteestä (49 milj. euroa) ja merikaritoituksesta (5 milj. euroa). Toimilla edistetään liikenteen, kuljetusten ja liikkumisen turvallisuutta, sujuvuutta ja ympäristöystävällisyyttä. Jäänmurren menot on mitoitettu jäänmurtajien 650 toimintapäivän mukaan ja väylämaksulain mukaisten tehtävien kustannusvastaavuuden arvioidaan olevan 50,7 % vuonna 2018. Väylämaksun tarkoituksena on kattaa kauppamerenkulun väylän rakentamisesta, hoidosta ja ylläpidosta sekä alusliikennepalvelusta ja jäänmurtajien avustustoiminnasta aiheutuvat kustannukset. Väylämaksun tilapäinen puolitus on voimassa vuonna 2018.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liikeyntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2016—2018 (milj. euroa)

	2016 tilinpäätös			2017 varsinainen talousarvio			2018 esitys		
	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot
Tienpito	610	-	610	729	-	729	763	-	763
Radanpito	405	50	355	484	49	435	592	53	539
Vesiväylänpito	97	1	96	109	1	108	97	1	96
Yhteensä	1 112	51	1 061	1 322	50	1 272	1 452	54	1 398

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poisto	-5 950
Liikenneverkon korjausvelan vähentäminen	36 000
Liikenneverkon korjausvelan vähentäminen (kärkihanke)	126 000
Pommisaareen liittyvä säästö	-3 000
Raide-Jokeri (siirto momentille 31.10.77)	-2 000
Säästöpäätös	-25 000
Yhteensä	126 050

2018 talousarvio	1 398 000 000
2017 talousarvio	1 271 950 000
2016 tilinpäätös	1 061 400 000

35. Valtionavustus länsimetron rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 31 500 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Länsimetron jatkohankkeessa metron rakentamista jatketaan Espoon Matinkylästä Kivenlahteen asti. Avustus maksetaan Espoon kaupungille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on maksettu vuonna 2017 vuosina 2014—2016 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Länsimetron jatkohankkeen arvioidaan etenevän siten, että valtionavustusta maksetaan 31,5 milj. euroa vuonna 2018, 55 milj. euroa vuonna 2019, 50 milj. euroa vuonna 2020 ja 19,452 milj. euroa vuonna 2021. Avustuksen enimmäismäärä vuoden 2013 marraskuun MAKU-indeksiin (136,72 pistettä 2005=100) kustannustasossa on 240 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Matinkylä—Kivenlahti	31 500	55 000	50 000	19 452	155 952
Yhteensä	31 500	55 000	50 000	19 452	155 952

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-51 500
Yhteensä	-51 500
2018 talousarvio	31 500 000
2017 talousarvio	83 000 000
2016 tilinpäätös	20 850 000

36. Valtionavustus raideliikennehankkeiden rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen Raide-Jokeri pikaraitiotien ja Tampereen raitiotien 1. vaiheen rakentamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Liikennevirasto saa sitoutua Raide-Jokeri pikaraitiotien ja Tampereen raitiotien (1. ja 2. vaihe) hankkeiden avustamiseen siltä osin kuin aiemmin myönnettyjä valtuuksia näihin tarkoituksiin ei ole käytetty.

Selvitysosa: Raide-Jokeri pikaraitiotie ja Tampereen raitiotie (1. ja 2. vaihe) -hankkeet saivat valtuuden vuoden 2017 talousarviossa.

Raide-Jokeri on pikaraitiotienä toteutettava seudullinen kehämäinen joukkoliikenneyhteys Itä-keskuksesta Pitäjänmäen ja Leppävaaran kautta Keilaniemeen. Avustusta maksetaan Helsingin ja Espoon kaupungeille jälkikäteen edellisenä vuonna toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus maksetaan vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Raide-Jokeri pikaraitiotie -hankkeen arvioidaan etenevän siten, että valtionavustusta maksetaan 0,3 milj. euroa vuonna 2018, 15,0 milj. euroa vuonna 2019, 30,0 milj. euroa vuonna 2020, 30,0 milj. euroa vuonna 2021 ja 8,7 milj. euroa myöhemmin. Avustuksen enimmäismäärä on 84,0 milj. euroa.

Tampereen raitiotie -hankkeen ensimmäisessä vaiheessa rakennetaan raitiotie Hervanta—keskusta—Tays ja toisessa vaiheessa raitiotie keskusta—Lentävänniemi. Avustusta maksetaan Tampereen kaupungille jälkikäteen edellisenä vuotena toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus maksetaan vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 71,0 milj. euroa siten, että 1. vaiheen osuus on enintään 55,05 milj. euroa ja 2. vaiheen osuus on enintään 15,95 milj. euroa. Tampereen raitiotie -hankkeen ensimmäisen vaiheen arvioidaan etenevän siten, että valtionavustusta maksetaan 15,8 milj. euroa vuonna 2018, 19,6 milj. euroa vuonna 2019, 18,7 milj. euroa vuonna 2020, 0,95 milj. euroa vuonna 2021. 2. vaiheen kustannusten, yhteensä 15,95 milj. euroa, vuosijaottelu tarkentuu myöhemmin.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Raide-Jokerin pikaraitiotie	300	15 000	30 000	30 000	8 700	84 000
Tampereen raitiotie, 1. vaihe	15 800	19 600	18 700	950	-	55 050
Tampereen raitiotie, 2. vaihe						15 950
Menot yhteensä	16 100	34 600	48 700	30 950	8 700	155 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustus raideliikennehankkeisiin	16 100
Yhteensä	16 100

2018 talousarvio	16 100 000
2017 talousarvio	—

41. Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa voidaan käyttää valtionavustuksen maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien toiminta- ja investointimenoihin.

Selvitysosa: Avustuksen myöntämiseen sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtioneuvoston päätöksistä (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetusta 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

2018 talousarvio	1 000 000
2017 talousarvio	1 000 000
2016 tilinpäätös	1 150 000

50. Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) ja asetuksen (1267/2000) mukaisten valtionavustusten maksamiseen yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen

2) tiekuntien neuvonnan ja opastamisen tukemiseen ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Määrärahaa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtionavustukseen oikeutettuja teitä on noin 55 000 km, ja niiden hoitamista varten on perustettu noin 16 000 tiekuntaa. Avustettavia erityiskohteita on noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat vain tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen ja suurien rumpujen parantamiset tai tien vaurioitumisen korjaamiset. Tuki voi olla korkeintaan 75 % toteutuneista hyväksytyistä kustannuksista. Tavanomaisissa tien parantamiskohteissa tuen osuus tällä hetkellä on 50 % ja eräissä merkittävimmissä siltakohteissa enintään 75 %. Kuntien tuki kyseisiin kohteisiin on vaihdellut välillä 0—20 %. Avustettaviin erityiskohteisiin käytettävä tuki on noin 2,3 milj. euroa.

2018 talousarvio	13 000 000
2017 talousarvio	13 000 000
2016 tilinpäätös	8 000 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maantielain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen
- 3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä
- 4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen
- 6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen
- 7) yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 28 440 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 6 540 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 17 000 euroa.

2018 talousarvio	34 997 000
2017 talousarvio	34 997 000
2016 tilinpäätös	21 259 012

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 323 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin
- 2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä.

Valtuus

Valtuus tehdä sitoumuksia uusiin väylähankkeisiin.

Liikennevirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja enintään taulukossa mainittu määrä:

Uudet väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä (euroa)
Kehä I Laajalahden kohta	20 000 000
Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt	7 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Liikennevirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankeet	
Vt 6 Lappeenranta—Imatra	177 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
E18 Haminan ohikulkutie	180 000 000
Vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulkutie	77 900 000
Vt 8 Turku—Pori	92 500 000
Länsimetron liityntäyhteydet	19 900 000
Vt 4 Rovaniemen kohta	25 000 000
Vt 5 Mikkelin kohta	27 000 000
Mt 101 Kehä I parantaminen	32 000 000
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	76 000 000
Kt 77 Viitasaari—Keitele	13 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 22 Oulu—Kajaani—Vartius	15 000 000
Vt 8 Pyhäjoen ydinvoimalan edellyttämät tieinvestoinnit	22 500 000
Vt 4 Oulu—Kemi	125 000 000
Vt 5 Mikkelin—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 12 Tillola—Keltti	14 000 000
Ratahankeet	
Kehärata	517 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Keski-Pasila, länsiraide	40 000 000
Riihimäen kolmioraide	12 500 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	150 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	165 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	5 700 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000

Vesiväylähankkeet

Rauman meriväylä	30 000 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000

Yhteiset väylähankkeet

Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	173 000 000
---	-------------

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikki valtion suoralla talousarviorahoituksella toteutettavien väylähankkeiden määrärahat. Hankkeiden ulkopuoliset rahoitusosuudet otetaan huomioon momentilla 12.31.10 silloin, kun Liikennevirasto maksaa ensin ja laskuttaa ulkopuolista tahoja sen jälkeen. Vastaavasti tämän momentin määrärahatarve jää pienemmäksi. Ulkopuolisella rahoitusosuudella tarkoitetaan muiden tahojen osallistumista valtion vastuulle kuuluvien väylähankkeiden kustannuksiin.

Hanke-erittely

			Valmis	Sopimus- valtuus	Ulkopuolisen rahoituksen osuus sopimus- valtuudesta	Arvioitu käyttö	Määrä- raha	Rahoitus- tarve
	Hyväksytty	liikenteelle		milj. €	milj. €	milj. €	v. 2018 myöhemmin	milj. €
Keskeneräiset väylä- hankkeet								
Tiehankeet								
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	LTA I							
	2014	2018	76,0		72,2	3,8	-	
Vt 4 Oulu—Kemi	TA 2017	2021	125,0		7,0	47,5	70,5	
Vt 5 Mikkeli—Juva	TA 2017	2021	121,0		5,0	42,0	74,0	
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	TA 2017	2021	198,0		12,2	65,8	120,0	
Vt 12 Tillola—Keltti	LTA 2017	2018	14,0		7,0	7,0	-	
Ratahankeet								
Keski-Pasila, länsiraide	TA 2014	2020	40,0		27,0	9,0	4,0	
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	TA 2015	2020	150,0		68,7	17,6	63,7	
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	TA 2016	2020	60,0		24,0	15,0	21,0	
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	TA 2017	2022	165,0		3,0	38,0	124,0	

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Ulkopuolisen rahoituksen osuus sopimus- valtuudesta milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määrä- raha v. 2018 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	TA 2017	2018	5,7	2,0	3,6	2,1	-
Uudenkaupungin radan sähköistys	LTA 2017	2021	21,0		2,0	8,0	11,0
Vesiväylähankkeet							
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	TA 2015	2018	40,0		28,0	8,0	4,0
Oulun meriväylä	LTA 2017	2019	-		12,5	-	-
Yhteiset väylähankkeet							
Äänekosken biotuotetehtaan liikennejärjestelyt	LTA I 2015/TA 2017/TA 2018	2018	173,0		143,1	29,9	-
Muu kehittämisen hanke-suunnittelu					-	5,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä			1 188,7	2,0	415,3	298,7	492,2
Uudet väylähankkeet							
Kehä I Laajalahden kohta	TA 2018	2020	20,0			2,0	18,0
Länsimetron jatkeen liityntä-liikennejärjestelyt	TA 2018	2020	7,0			7,0	-
Kokkolan meriväylä	TA 2018	2020	45,0			15,0	30,0
Vuosaaren meriväylä	TA 2018	2020	12,5			1,0	11,5
Uudet väylähankkeet yhteensä			84,5			25,0	59,5
Keskeneräiset ja uudet väylähankkeet yhteensä			1 273,2	2,0	415,3	323,7	551,7

Uusien hankkeiden perusteluina esitetään seuraavaa:

Kehä I Laajalahden kohta

Raide-Jokeri pikaraitiotien toteuttaminen edellyttää toimenpiteitä Kehä I:lle. Kehä I:n liikennemäärä vaihtelee vuodelle 2035 laaditun liikenne-ennusteen mukaan välillä 55 000—84 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Kehä I:llä olevat nykyiset liittymät ovat liikennevalo-ohjattuja, jolloin liikenne ruuhkautuu voimakkaasti aamuin illoin. Ruuhkat heijastuvat jopa Mestarintunneliin saakka. Nykyiset liikennejärjestelyt ovat tulossa liikenteellisen ikänsä päähän. Myös Espoon kaupunki kehittää ympäröivää maankäyttöä huomioiden Kehä I:lle kaavaillut liikennejärjestelyt.

Hankkeen tavoitteena on mahdollistaa Raide-Jokeri pikaraitiotien toteuttaminen Kehä I:n välittömään tuntumaan siten, että Raide-Jokeri ja Kehä I risteävät eritasossa. Hanke mahdollistaa Raide-Jokeri pikaraitiotie -hankkeen toteuttamisen suunnitelmien mukaisesti koko matkalle Helsingin Itäkeskuksesta Espoon Keilaniemeen.

Hankkeen myötä sujuvoitetaan liikennettä korvaamalla tasoliittymiä eritasoliittymällä, sekä parantamalla liikenteen turvallisuutta eritasoratkaisuilla niin ajoneuvo- kuin kevyen liikenteenkin osalta. Välillä Turvesuontie—Turunväylä korvataan kaksi katuverkkoon liittyvää tasoliittymää yhdellä eritasoliittymällä ja parannetaan Kehä I:n tasausta, sekä mahdollistetaan pikaraitiotien kulkuyhteys Kehä I:n yli ympäröivän asutuksen tasossa. Lisäksi rakennetaan kevyen liikenteen yhteyksiä ja melusteita.

Hankkeen kustannusarvio on 30,0 milj. euroa (MAKU 2010: 130), josta valtion rahoitusosuus on 20,0 milj. euroa. Hankkeen hyötykustannussuhde on 2,7.

Länsimetron jatkeen liityntäliikennejärjestelyt

Länsiväylä on yksi pääkaupunkiseudun vilkkaimmin liikennöidyistä pääväylistä. Länsiväylä palvelee läntisen pääkaupunkiseudun ja Lounais-Uudenmaan työmatkaliikennettä. Suunnittelualueen keskimääräisen arkivuorokauden liikennemäärät vaihtelevat noin 25 000—70 000 ajoneuvon välillä. Liikenne ruuhkautuu aamun- ja illan huipputuntien aikana.

Länsiväylä toimii Matinkylään ulottuvan Länsimetron liityntäliikenteen runkoreittinä. Länsimetron toinen vaihe Matinkylästä Kivenlahteen jatkaa raideliikenteeseen tukeutuvaa maankäytön kehityskäytävää Lounais-Espooseen. Alueelle on kaavailtu 30 000—70 000 uutta asukasta mm. Finnoon tulevaan keskukseen ja tiivistämällä muiden asemanseutujen maankäyttöä. Metrojärjestelmään siirtyminen aiheuttaa muutoksia joukkoliikenteen liityntäasemilla ja niiden ympäristöissä.

Hankkeen tavoitteena on turvata metron liityntäliikenteen sujuminen ja nostaa joukkoliikenteen kulkumuoto-osuutta. Samalla Länsiväylän liikenteen sujuvuus ja turvallisuus paranevat ja häiriöherkkyyks vähenee. Hankkeessa parannetaan Länsimetron jatkeen liityntäliikenteen ja liityntäpysäköinnin toimivuutta muun muassa liikenteenhallinnallisin ja liikenteen ohjauksen toimenpitein, kaistajärjestelyin, viitoituksin ja tiedotustauluin.

Hankkeen kustannusarvio on 7,5 milj. euroa (MAKU 2010: 130), josta valtion osuus on 7,0 milj. euroa.

Kokkolan meriväylä

Kokkolan sataman transito- ja konttikuljetusten määrä on kasvanut voimakkaasti. Vuonna 2016 Kokkolan satama oli kuljetusmäärältään maamme neljänneksi suurin satama. Sataman kautta kuljetettiin 6,2 miljoonaa tonnia ulkomaankaupan kuljetuksia, josta transitoa oli noin 3,4 miljoonaa tonnia. Viennin osuus kuljetuksista on erittäin merkittävä (75 %). Kuljetusmäärien kasvua ennakoidaan kaivannaisteollisuudessa ja transitoliikenteessä.

Hankkeen tavoitteena on parantaa Kokkolan sataman kautta kulkevan tavarakuljetusten kuljetustaloutta. Hankkeessa satamaan johtava 13,0 metrin meriväylä syvennetään 14,0 metrin kulkusyvyYTEEN sekä toteutetaan väylään liittyvät turvalaitetyöt.

Hankkeen kustannusarvio on 45,0 milj. euroa (MAKU 2010:130), josta valtion osuus on 35 milj. euroa. Hankkeen hyötykustannussuhde on 1,9.

Vuosaaren meriväylä

Itämeren alueen konttialusliikenteen kehityksen myötä Vuosaaren satamaan suuntautuvien konttikuljetusten aluskoko on kasvussa, jolloin nykyisen väylän kulkusyvyyks tulee jatkossa rajoittamaan satamaan kulkevien konttialusten kokoa ja heikentämään liikenteen toimintaedellytyksiä. Itämeren konttialusliikenteeseen on jo tilattu useita aluksia, joiden kulkusyvyyks on noin 12,5 metriä.

Hankkeen tavoitteena on turvata sataman konttialusliikenteen toimintaedellytykset tulevaisuudessa alusten koon kasvaessa. Lisäksi hanke varmistaa Äänekosken biotuotetehtaan kustannustehokkaat vesikuljetukset. Hankkeessa Vuosaaren satamaan johtava 11,0 metriä kulkusyvyinen meriväylä syvennetään 13,0 metriä kulkusyvyyden vaatimuksia vastaavaksi.

Hankkeen kustannusarvio on 25 milj. euroa (MAKU 2010:130), josta valtion osuus on 12,5 milj. euroa ja Helsingin Satama Oy:n rahoitusosuus on 12,5 milj. euroa. Hankkeelle on mahdollista hakea TEN-tukea. Hankkeen hyötykustannussuhde on 2,8.

Aikaisemmin päätetyn hankkeen valtuuden tarkistus:

Äänekosken biotuotetehtaan liikennejärjestelyt

Äänekosken biotuotetehtaan liikennejärjestelyt -hankkeen sopimusvaltuuden tarkistus aiheutuu vt 4/vt 13-tien muuttamisesta keskikaiteelliseksi Huutomäen eteläpuolella sekä Kuorejoen uuden sillan rakentamisesta. Valtuuden tarkistuksesta aiheuttama määrärahatarve vuodelle 2018 on 5 milj. euroa

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	293 700	226 900	166 500	98 800	785 900
Uudet väylähankkeet	25 000	46 000	13 500	-	84 500
Menot yhteensä	318 700	272 900	180 000	98 800	870 400

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 631 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Raide-Jokeri (siirto momentilta 31.10.20)	2 000
Väylähankkeiden määrärahatarpeiden muutos	48 900
Yhteensä	50 900
2018 talousarvio	323 700 000
2017 I lisätalousarvio	35 012 000
2017 talousarvio	272 800 000
2016 tilinpäätös	347 729 000

(78.) *Eräät väylähankkeet* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2017 talousarvio	54 400 000
2016 tilinpäätös	58 000 000

79. *Elinkaarirahoitushankkeet* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 123 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Liikennevirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuu- den edellyttämät määrärahat. Vuonna 2018 momentilta rahoitetaan kolmea elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis lii- kenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2018 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaari- hankkeet						
E18 Muurla—Lohja	LTA I 2004	2008	700,0	369,3	42,0	288,7
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	204,8	50,0	395,2
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014	2018	660,0	29,0	31,0	540,0
Yhteensä			2 010,0	603,1	123,0	1 223,9

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	123 000	114 000	108 800	878 103	1 223 903

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 293 milj. euroa. Valtuuksien uusi- minen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Väylähankkeiden määrärahatarpeiden muutos	16 000
Yhteensä	16 000

2018 talousarvio	123 000 000
2017 talousarvio	107 000 000
2016 tilinpäätös	109 026 000

20. Liikenteen viranomaispalvelut

Selvitysosa: Liikenteen viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen.

01. Liikenteen turvallisuusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 46 853 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, rahoitus- ja maksu-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Liikenteen turvallisuusvirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Liikenteen turvallisuusviraston tehtävänä on muun muassa:

- liikenteen verotus-, rekisteröinti- ja valvontatehtävät
- liikennejärjestelmän lupa- ja valvontatehtävät
- liikennealan koulutukseen ja tutkintojen järjestämiseen liittyvät tehtävät
- viraston toimialaan kuuluvat liikennemarkkinoihin liittyvät tehtävät
- liikenteen turvallisuuden edistämiseen ja liikenteen ympäristövaikutuksiin kuuluvat tehtävät
- liikenteen viestintä- ja valistustehtävät
- liikennejärjestelmän toimivuuden varmistaminen normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Liikenteen turvallisuusviraston Trafin rooli yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden ja hallinnonalan painopisteiden toteuttamisessa on:

- edistää liikenteen palvelumarkkinoiden ja asiakaslähtöisten palvelujen syntymistä mahdollis- tavalla sääntelyllä, suunnitelmallisella vaikuttamisella ja kokeiluilla
- ohjata kuluttajakysyntää liikenteen energiareformia tukevilla palveluilla
- edistää vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien henkilöautojen käyttöönottoa hankintatuki- ja konvertointitukiohjelman avulla
- avata ja hyödyntää tietoa uusien liiketoimintamahdollisuuksien ja liikennepalvelujen aikaan- saamiseksi

— turvata liikenne- ja viestintäyhteyksiä parantamalla liikenteen toimintavarmuutta ja turvallisuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Liikenteen turvallisuusvirastolle vuodelle 2018 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
--------------	-------------------	-----------------	-----------------

TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

1. Liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut

*Liikennejärjestelmän sääntely
on tarkoituksenmukaista ja
mahdollistaa toimialan
kehityksen.*

Ajoneuvojen liikenne-
kelpoisuuspalvelujen
käyttäjystävällisyyden
lisääminen

Digitaalinen oppimis-
ympäristö on käytössä.

Ajoneuvojen ennakko-
ilmoittajien koulutuksen
voi suorittaa
digitaalisessa oppimis-
ympäristössä.

Uusi laatumittaristo on
käytössä.

Laatumittaristoa on
kehitetty ja se tukee
entistä paremmin riski-
perustaista valvontaa.

Digitaalisten ajoneuvo-
palveluiden
(rekisteröinti, verotus,
tyyppihyväksyntä
käyttöaste) on
lisääntynyt.

Rekisteröinnin
digitaalisten itse-
palvelujen käyttöaste on
yli puolet. Verotuksen
digitaalisten palvelujen
käyttöaste on kasvanut.
Digitaalisesti
saapuneiden tyyppi-
hyväksyntähakemusten
osuus on kasvanut.

Kuljettajien lupa- ja
kelpoisuuspalveluiden
kehittäminen käyttäjä-
ystävällisemmäksi

Sähköistämisen
käyttöönotto on
toteutunut. Toimenpiteet
tutkintopainotteiseen
malliin siirtymiseksi on
tehty. Mobiiliajokortti-
kokeilu on käynnistetty.

Sähköistäminen on
edennyt suunnitelman
mukaisesti (ajokortin
uudistaminen, ryhmä 1)

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Liikenteen markkinoiden tasa- puolisuuden parantaminen, markkinoille tulon esteiden purkaminen ja palveluiden laadun varmistaminen	Valmius Liikenne- kaaren mukaisten toimenpiteiden käyt- töönottoon on tuotettu.	Liikenteen markkinoiden tilakuvaan on sisällytetty liikenteen palvelulain seuraaminen (Trafilla on käytössä työkalut, joiden perusteella pystytään eduskunnan liikenne- valiokunnan lausuma- ehdotusten edellyttämällä tavalla huolehtimaan viran- omaisvalvonnan tehokkuudesta ja seuraamaan liikenne- markkinoiden tilannetta yhdessä Liikenne- viraston kanssa).	
	1) Liikennejärjestelmän tilakuvakokonaisuus on konzeptoitu ja sitä kehitetään suunnitelman mukaisesti. 2) Valittu tekninen alustaratkaisu on pilotoitu.	Seuranta on kehitetty arvioinnin ja tunnistettujen kehitys- tarpeiden perusteella.	
	Riski- ja suorituskyky- perusteista toiminta- tapaa on sovellettu myös lupatoiminnoissa.	Riski- ja suoritus- kykyperusteinen toimintatapa on arvioitu: 1) sisäisesti valvontasuunnitelmissa ja hyväksyntä- tarkastuksissa (arviointi ensimmäisten kokeilujen perusteella) 2) ulko- puolisen arvioijan toimesta.	

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
2. Liikenteen energiareformi			
<i>Fossiilisten polttoaineiden käyttö vähentyy (hiiletön liikenne).</i>			
Ajoneuvokannan uudistaminen	Selvityksessä tunnistetut muutostarpeet on toimeenpanttu: 1) Autovertaamo on laajennettu, 2) Vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien henkilöautojen käyttöönottoa tukeva kampanja on järjestetty, 3) Ajoneuvokannan tilakuva on tuotettu.	1) Energiamerkin latausten määrä ulkoisista palveluista on yli 50 000 kappaletta vuodessa. 2) Vuoden 2017 kampanja on arvioitu ja päätetty jatko-toimenpiteistä. 3) Ajoneuvokannan tilakuvan tunnettuutta on lisätty. 4) Hankinta- ja konvertointitukiohjelma vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien henkilöautojen käyttöönoton edistämiseksi on aloitettu. 5) Vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien henkilöautojen käyttöönottoa edistävää viestintää ja valistusta on tehostettu.	
Tieliikenteen vastuullisten kuljetusten yleistyminen	1) Vastuullisuus-kulttuuritutkimus I (nykytila) on tehty. 2) Julkisen sektorin ajoneuvohankintoja ja kuljetuksia koskeva neuvontapalvelu on järjestetty.	1) Vastuullisuusmallin tunnettuus ja siihen sitoutuneiden yritysten lukumäärä on kasvanut. 2) Ohjeistusta on parannettu 2017 tehdyn selvityksen mukaisesti. 3) Julkisen sektorin ajoneuvohankintoja koskevan neuvontapalvelun muodosta on päätetty ja palvelua jatkettu vuoden 2017 kokemusten pohjalta.	

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Lentoliikenteen hiilidioksidi- päästöjen kehittyminen kestävällä tavalla	On järjestäydytty kansallisesti ja on miehitetty ICAO:n ympäristösuojelukomitea CAEP:in alaisia työryhmiä ICAO:n päästöjen hyvitys-järjestelmän (GMBM) edistämiseksi.	Koordinaation ja työryhmien miehityksen toimivuus on arvioitu. Toimintaa on parannettu tulosten perusteella.	
Merenkulun hiilidioksidi- päästöjen kehittyminen kestävällä tavalla	1) Kv. neuvotteluja varten on tuotettu ehdotukset, jotka turvaavat ympäri-vuotisen kustannus-tehokkaan merenkulun. 2) Vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöä aluspoltto-aineena on edistetty ja biopolttoaineiden merikuljetusten kustannus-tehokkuus on parantunut.	1) KV-vaikuttamissuunnitelman mukaiset toimenpiteet 2018 on tehty: — Alusten kapasiteettia koskevien jääluokkakorjauskertoimien uudistaminen — EU:n MRV -järjestelmän yhtenevyys IMO:n globaalin DCS-järjestelmän kanssa — CO2-päästöjen vähennystavoitteiden määrittely ja taloudellisesta ohjauskeinosta sopiminen IMOssa. 2) Kansallisen valvontasuunnitelman mukaiset toimenpiteet 2018 on tehty. — Otetaan kansallisesti käyttöön CO2-päästöjen tarkkailua, raportointia ja todentamista koskeva järjestelmä — Kehitetään alusten valvontaa osana ympäristövalvontajärjestelmää.	

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
3. Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet			
<i>Tieto on lisännyt uutta liiketoimintaa.</i>			
Sähköiset asiointikanavat ja tietojenvaihto	Trafín sähköisiä palveluja on kehitetty Digitaalinen Trafí-suunnitelman mukaisesti (asiointivaatimukset, 5 käytettävyyssparannusta, raportointi). Trafín tietoon perustuvien palvelujen määrä on kasvanut vähintään 5 %. Trafín tietoja ja palveluja on liitetty kansalliseen palveluarkkitehtuuriin.	Sähköisen asiointin ICT-ratkaisuja on kehitetty suunnitelman mukaan. Trafín tietoon perustuvien palvelujen määrä on kasvanut vähintään 5 %. Trafí on tuonut uusia palveluja kansalliseen palveluarkkitehtuuriin suunnitelman mukaan. Suostumusten hallinnassa on hyödynnetty MyData-mallia. Trafín tietopalvelutehtaan toteutus on edennyt suunnitellusti (mm. sisältöpalvelujen laajentaminen, tukipalvelut). Kaikki avattavissa olevat tietoineistot on aukaistu.	
Liikenteen tietojen hyödyntäminen uuden liiketoiminnan mahdollistamisessa	Avoimen datan määrää on lisätty suunnitelman mukaisesti ja toimenpiteet avoimen datan vaikuttavuuden ja hyödynnettävyyden parantamiseksi on tunnistettu. Trafín II tietotilinpäätös on laadittu. Seuraavien osa-alueiden yhdenmukaisuutta on lisätty rekisteröijä-lähtöisesti (Liikennekaa-projektin projekti I): — tiedonluovutus — tietoarkkitehtuuri — tiedonvaihtoympäristöt		Trafín III tietotilinpäätös on laadittu. Trafí on osallistunut Lippuprojektiin ja sen toimeenpanoon projektin projekti suunnitelman mukaisesti.
Liikennekaaren sisältämien tietojen ja tietojärjestelmien yhdenmukaisuusvaatimusten täytäntöönpano			

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Alykkään robotisaation ja automaation periaate-päätöksen toimeenpano sekä hallinnonalan yhteisen liikenteen automaationtie-kartan toimeenpano	1) Automaatio-hankkeiden ja kokeilujen toteutus on edennyt suunnitellusti (periaatepäätös ja tie-kartta). 2) Automaattiajamisen ja -kokeilujen laaja tutkimushaku on avattu. 3) Liikenteen automaation vaikutus-suunnitelma (kaikki liikennemuodot) on laadittu. Ajoneuvojen turva-varustetietokanta on luotu.	Liikennelabra on verkottanut aktiivisesti liikenteen automaatiota edistäviä toimijoita ja edesauttanut kokeilujen syntymistä. Trafi on käsitellyt automaatti-liikenteen kokeiluluvat tehokkaasti ja joustavasti. Tietokannan toimivuus ja laajennettavuus on arvioitu 2017 selvityksen ja kokemusten perusteella.	
4. Luottamus digitaalisiin palveluihin <i>Uusien digitaalisen tiedon hyödyntämiseen perustuvien liikennepalvelujen tietoturva ja tietosuoja sekä liikenne-turvallisuus on varmistettu.</i>	Trafi on laatinut virastojen ja yritysten kanssa suunnitelman automaattisessa liikenteessä syntyvän turvallisuustiedon jakamisen verkoston organisoimiseksi. Jatkokehittäminen on edennyt suunnitellusti (mm. ICT-arkkitehtuuri-hanke, ARKKU-projekti)	Trafi on käynnistänyt virastojen ja yritysten kanssa toimenpiteet automatisoituvan liikenteen luottamus-verkoston kehittämiseksi, jotta liikenteessä syntyvää turvallisuustietoa jakamalla voitaisiin tukea automatisoituvan liikenteen vastuu-kysymysten ratkaisemista ja vahingoilta suojautumista. Katsastukseen liittyvien sääntelymuutosten edellyttämät toimen-piteet on otettu käyttöön 20.5.2018 mennessä. Ajoneuvojärjestelmien jatkokehittäminen -projektiin toteutus on aloitettu.	

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
	Liikenneturvallisuuden seuranta, arviointi ja raportointi yhdessä toimijoiden kanssa VN:n periaatepäätöksen linjausten pohjalta.	Toiminnan tavoitteet on dokumentoitu ja koordinoitua on kehitetty palautteen perusteella. Periaatepäätöksen seuranta, arviointi ja raportointi valtioneuvostolle toimii.	
5. Liikenne- ja viestintä-verkot			
<i>Liikennejärjestelmän toimintavarmuus on parantunut.</i>			
Liikennejärjestelmän varautumis- ja huoltovarmuustyön koordinointi hallinnonalalla	Esitys riskikuvasta varautumisen ja huoltovarmuustyön perustaksi ja tavoitteiksi on tehty.	Suunnitelmissa tunnistetut kehittämistoimenpiteet on toteutettu ja arvioitu.	
Uusien toimintatapojen käyttöönotto	Aluskatsastusten uusi toimintamalli on arvioitu.	Arviointitulosten perusteella tunnistetut kehitystoimenpiteet on toimeenpantu ja aluskatsastuksen suorittaminen oma-valvonnan avulla on lainsäädäntötoimin mahdollistettu osalla kotimaan liikenteen toimijoita.	
Palvelutaso			
Asiakastytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5)	3,6	3,6	3,6
Asiakastytyväisyys, sidosryhmät (asteikko 1—5)	3,7	3,6	3,6
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Tuottavuus			
Työn tuottavuuden kasvu-%, vähintään	11,90	1	1
Kokonaistuottavuuden kasvu-%, vähintään	14,96	2	2
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo, %)	102	100...106	100...106
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo)	140	120...127	126...133

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon momentille 11.19.05 budjetoitua lentoliikenteen valvontamaksua vastaavat menot 12,5 milj. euroa, katsastustoiminnan valvontamaksua vastaavat menot 7,3 milj. euroa ja kaupunkiraideliikenteen valvontamaksua vastaavat menot 40 000 euroa. Ajoneuvoverotustehtävän menot ovat 12,2 milj. euroa. Keskeisimmät julkisoikeudelliset suoritteet tulonmuodostuksen kannalta ovat tieliikenteen ajoneuvojen rekisteröintiin, ajokokeisiin, tutkintoihin ja ajokortteihin liittyvät suoritteet sekä erilaiset henkilöiden pätevyyteen liittyvät suoritteet.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	127 786	138 604	132 968
Bruttotulot	96 080	90 995	86 115
Nettomenot	31 706	47 609	46 853
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 085		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	30 082		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	84 134	80 865	75 115
— Ajoneuvojen rekisteröinti	34 208	29 680	28 544
— Ajo-oikeudet ja tutkinnot	33 495	33 792	30 046
— Luvat ja valvonta	16 431	17 393	16 525
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	11 429	10 130	11 000
Tuotot yhteensä	95 563	90 995	86 115
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	78 975	83 641	75 115
— Ajoneuvojen rekisteröinti	26 488	27 765	28 615
— Ajo-oikeudet ja tutkinnot	33 838	36 623	29 900
— Luvat ja valvonta	18 649	19 253	16 600
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	5 450	7 215	9 106
Kustannukset yhteensä	84 425	90 856	84 221
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	5 159	-2 776	-
— Ajoneuvojen rekisteröinti	7 720	1 915	-71
— Ajo-oikeudet ja tutkinnot	-343	-2 831	146
— Luvat ja valvonta	-2 218	-1 860	-75
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	5 979	2 915	1 894
Kustannusvastaavuus yhteensä	11 137	139	1 894

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Kustannusvastaavuus, %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	107	97	100
— Ajoneuvojen rekisteröinti	129	107	100
— Ajo-oikeudet ja tutkinnot	99	92	100
— Luvat ja valvonta	88	90	100
Liiketaloudelliset suoritteet (tietopalvelu)	210	140	121
Kustannusvastaavuus, % yhteensä	113	100	102

Veroluonteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Tuotot			
Lentoliikenteen valvontamaksu	11 689	11 451	12 500
Katsastustoiminnan valvontamaksu	7 844	7 260	7 260
Kaupunkiraideliikenteen valvontamaksu	40	40	40
Tuotot yhteensä	19 573	18 751	19 800
Kustannukset			
Lentoliikenteen valvontamaksu	10 560	12 510	12 500
Katsastustoiminnan valvontamaksu	6 213	7 260	7 260
Kaupunkiraideliikenteen valvontamaksu	40	40	40
Kustannukset yhteensä	16 813	19 810	19 800
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-)			
Lentoliikenteen valvontamaksu	1 129	-1 059	-
Katsastustoiminnan valvontamaksu	1 631	-	-
Kaupunkiraideliikenteen valvontamaksu	-	-	-
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-) yhteensä	2 760	-1 059	-
Kustannusvastaavuus, %			
Lentoliikenteen valvontamaksu	111	92	100
Katsastustoiminnan valvontamaksu	126	100	100
Kaupunkiraideliikenteen valvontamaksu	100	100	100
Kustannusvastaavuus, %	116	95	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ajoneuvoverotuksen laajennus: veneet ja moottoriajoneuvot (HO)	-1 000
Lentoliikenteen valvontamaksun laskennallinen tarkistus	1 049
Merenkulun asiantuntija (siirto momentilta 24.01.01)	83
Rikkidirektiivin valvonta	-100
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-39
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-16
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-14
Palkkaliukumasäästö	-34

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-16
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-251
Toimintameno säästö (HO 2015)	-350
Työajan pidentäminen (Kiky)	-28
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-30
Vuokrien indeksikorotus	5
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-15
Yhteensä	-756

2018 talousarvio	46 853 000
2017 I lisätalousarvio	-825 000
2017 talousarvio	47 609 000
2016 tilinpäätös	47 703 000

40. Ajoneuvojen romutuspalkkio (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää romutuspalkkiosta, sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden tuesta annettavan lain mukaisen avustuksen maksamiseen uuden henkilöauton hankintaa varten.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi romutuspalkkiosta, sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden tuesta. Romutuspalkkiona myönnettävään avustukseen osoitetaan 8 milj. euroa.

Ostaja saisi hyvityksen ostaessaan uuden vähä- tai nollapäästöisen auton. Valtion avustuksen lisäksi tarkoituksena olisi, että autoala osallistuisi vapaaehtoisuuden pohjalta romutuspalkkion maksamiseen. Romutuspalkkio maksettaisiin yhdestä autosta vain kerran ja vain luonnolliselle henkilölle. Hyvityksen kohteena olevista henkilöautoista maksettaisiin normaalisti niihin kohdistuva autovero.

Liikenteen turvallisuusvirasto vastaisi romutuspalkkion myöntämisestä ja valvonnasta.

Tavoitteena on uudistaa henkilöautokantaa entistä vähäpäästöisemmäksi ja turvallisemmaksi ja edistää vaihtoehtoisten teknologioiden eli muiden kuin fossiilisilla polttoaineilla toimivien henkilöautojen käyttöä sekä niitä tukevan jakeluinfrastruktuurin kehittymistä. Lisäksi pyritään lisäämään autojen teknisiä valmiuksia siirryttäessä asteittain kohti entistä automatisoidumpaa liikenejärjestelmää.

Romutuspalkkiotuella tulee saada komission hyväksyntä ennen sen käynnistämistä.

2018 talousarvio	8 000 000
------------------	-----------

41. Tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 100 000 euroa.

Määrärahasta saa myöntää avustusta tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti:

- 1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan
- 2) kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turvallisuustutkimukseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun, joka tuloutetaan momentille 11.19.05.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleinen tieliikenteen turvallisuustoiminta	8 900
Kehittämishankkeet, kokeilut ja turvallisuustutkimus	200
Yhteensä	9 100
2018 talousarvio	9 100 000
2017 talousarvio	9 100 000

42. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää romutuspalkkiosta, sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden tuesta annettavan lain mukaisen avustuksen maksamiseen joko uuden täyssähkökäyttöisen henkilöauton hankintaan tai henkilöauton kaasu- ja etanolikonversion tekemistä varten.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi romutuspalkkiosta, sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden tuesta.

Hankinta- tai konversiotukeen on oikeutettu uuden täyssähkökäyttöisen henkilöauton ostaja tai konvertoitavan henkilöauton omistaja tai haltija, joka konvertoi henkilöauton kaasulla tai etanolilla toimivaksi. Hankinta- tai konversiotuki maksettaisiin yhdestä autosta vain kerran. Hyvityksen kohteena olevista uusista autoista maksettaisiin normaalisti niihin kohdistuva autovero.

Liikenteen turvallisuusvirasto vastaisi hankinta- ja konversiotuen myöntämisestä ja valvonnasta.

Tuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai -polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseosetanoli) ja vähentää samalla liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

Uusien täyssähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuella ja henkilöautojen kaasus- sekä etanoliikonversiotuella tulee saada komission hyväksyntä ennen tukiohjelman käynnistämistä.

2018 talousarvio

6 000 000

30. Liikenteen tukeminen ja ostopalvelut

Selvitysosa: Merenkulkupolitiikan tavoitteena on turvata Suomen kauppalaivaston myönteinen kehitys, suomalaisten merenkulkijoiden työllisyys ja huoltovarmuus. Oman kauppalaivaston tarvetta korostaa Suomen syrjäinen sijainti ja ulkomaankaupan riippuvuus merikuljetuksista Itämeren yli. Jo pelkästään huoltovarmuuskohdat edellyttävät riittävän suurta kotimaista tonnistoa. Kauppalaivaston määrä on viime vuosina asteittain noussut. Suomalaisten alusten osuus merikuljetuksista on vakiintunut hieman yli 30 prosentin tasolle (tuonnissa runsas 40 %, viennissä hieman yli 20 %).

Kaukoliikenteessä joukkoliikenteen peruspalvelutasoa voidaan turvata ostamalla liikennettä tai myöntämällä yksinoikeuksia julkisen palveluvetoisuuden vastineeksi silloin kun riittävät yhteydet eivät synny markkinaehtoisesti. Peruspalvelutasoa tarkastellaan liikennejärjestelmätasolla joten riittää, että määränpäähän päästään yhtäkin liikennemuotoa käyttäen.

Joukkoliikennejärjestelmää kehitetään vahvasti palvelutasojärjestelmän suuntaan. Palvelutaso perustuu asiakastarpeisiin, yhteiskunnallisiin tavoitteisiin sekä käytettävissä oleviin resursseihin. Neljällä suurimmalla kaupunkiseudulla tavoitteena on yksityisautoilun kanssa kilpailukykyinen joukkoliikenne erityisesti työmatkoilla. Keskisuurilla kaupunkiseuduilla pyritään houkuttelevaan joukkoliikenteen tarjontaan. Pienillä kaupunkiseuduilla ja kaupunkiseutujen läheisillä haja-asutusalueilla pyritään joukkoliikenteen peruspalvelutasoon.

Joukkoliikennelain mukaisesti joukkoliikenteen järjestämistavat muuttuivat 1.7.2014 alkaen. Muutos tapahtuu asteittain 2.12.2019 mennessä. Muutos vaikuttaa myös valtionavustuksella tuettaviin lipputyyppeihin.

Saaristoliikenteen lauttojen ja yhteysalusten palvelut turvataan nykytasolla.

42. Valtionavustus koulutuksesta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaisella rautatiealan ammatillisella koulutusta eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

2018 talousarvio

841 000

2017 talousarvio

841 000

2016 tilinpäätös

841 000

43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 101 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityille aluksille.

Selvitysosa: Aluksille maksettava tuki vastaa yleisesti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun, tapaturmavakuutusmaksun sekä työttömyysvakuutusmaksun määrää. Rajoitetusti verovelvollisten osalta tuki vastaa vain toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sosiaaliturvamaksun määrää.

Vuonna 2018 tukea maksetaan 1.7.2017—30.6.2018 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle toimitettujen ja maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sosiaaliturvamaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2017—31.10.2018.

Vuonna 2016 tukea maksettiin 89,2 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2017 olevan 117 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 101 on lastialuksia ja 16 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 604 000.

2018 talousarvio	101 420 000
2017 talousarvio	101 420 000
2016 tilinpäätös	89 237 470

51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (940/2003) mukaisen luotsauksen hintatuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikkö hinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle.

Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

2018 talousarvio	4 200 000
2017 talousarvio	4 200 000
2016 tilinpäätös	4 200 000

63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 89 974 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään
- 2) liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) III osan 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille
- 3) junaliikenteen palvelujen ostoihin
- 4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin
- 5) Merenkurkun laivaliikenteen palvelujen ostoihin
- 6) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin sekä hintavelvoitteiden korvaamiseen ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin
- 7) suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen
- 8) keski suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen tukemiseen
- 9) joukkoliikenteen kehittämishankkeisiin ja muihin joukkoliikenteen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahasta saa myöntää avustusta joukkoliikenteen valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1273/2013) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu joukkoliikennelain (869/2009) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin. Eduskunta on hyväksynyt liikenteen palveluista annetun lain (320/2017), jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.7.2018 ja jolla samalla kumottaisiin joukkoliikennelaki. Momentin määrärahaa käytettäisiin jatkossa liikenteen palvelulain mukaisiin menoihin. Lakia ei ole vielä vahvistettu.

Joukkoliikenteen valtionavustuksista annettu valtioneuvoston asetus on tarkoitus muuttaa vastaamaan liikenteen palveluista annettua lakia. Uuden asetuksen on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan liikenteen palvelulain kanssa.

Joukkoliikennelain mukaisesti joukkoliikenteen järjestämistavat muuttuivat 1.7.2014 alkaen. Muutos tapahtuu asteittain 2.12.2019 mennessä. Joukkoliikenteen järjestämistavan muutos tarkoittaa sitä, että valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti liikenteenharjoittajille suoraan eikä enää avusta kuntia. Kunnat maksavat myös jatkossa osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2018 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 3 700 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	32 170
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja kehittäminen	33 529
Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	13 250
Keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki	8 125
Lentoliikenteen ostot	1 000
Merenkurkun liikenne	250
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	900
Yhteensä	89 974

Junaliikenteen ostot

Valtion ja VR-Yhtymä Oy:n välinen uusi sopimus junaliikenteen ostoista vuosille 2016—2019 kattaa sekä junien kaukoliikenteen että Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän alueen ulkopuolisen lähiliikenteen. Sopimuksen arvo nelivuotisella sopimuskaudella on 120,68 milj. euroa. Sopimuksella ostettavan liikenteen lisäksi VR-Yhtymä Oy on velvollinen hoitamaan henkilöjunaliikenteen yksinoikeutta koskevan käyttöoikeussopimuksen 3.12.2009—31.12.2019 mukaista liikennettä siten kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrittelee.

Kaukojunaliikenteen tukemisessa tavoitteena on pitää yllä ja nostaa junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Lähiliikenteen ostolla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden. Ostoilla mahdollistetaan liikennepoliittisesti tarpeelliseksi katsottava rautateiden lähiliikenne siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää.

Energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden edistämiseksi ihmisten liikkumistottumusten muutosta tuetaan 2 milj. euron lisäyksellä raideliikenteeseen.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot, hintavelvoitteet ja kehittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa joukkoliikennettä sekä siirtymäajan mukaisia seutu- ja työmatkalippuja koskevia hintavelvoitteita. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämän tuen perusteet määritellään valtioneuvoston asetuksessa joukkoliikenneavustuksista. Joukkoliikenteen tuella kompensoidaan myös seutu-, kaupunki- ja työmatkalippujen hintavelvoitetta liikenteessä, jota liikennöidään siirtymäajan sopimuksilla. Tähän tarkoitukseen käytettävän rahoituksen edellytyksenä on, että kunta osallistuu julkisen palvelun velvoitteen kustannuksiin vähintään yhtä suurella osuudella kuin valtio.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljetusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen. Tämän lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttöökustannuksiin.

Suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki

Valtio avustaa 13,25 milj. euron määrärahalla Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seutujen joukkoliikennettä edellyttäen, että rahoitus nostaa seutujen joukkoliikenteen palvelutasoa ja siten lisää joukkoliikenteen käyttöä ja markkinaosuutta sekä parantaa sen kilpailukykyä. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen joukkoliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa. Valtionavustuksen edellytyksenä on, että valtion rahoitus on kytketty MAL-aiesopimuksessa sovittuihin kehittämistoi-
miin, joilla voidaan varmistaa rahoituksen vaikuttavuus ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Sopeutustoimien kohdistaminen suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen vaikuttaa myös MAL-aiesopimuksessa sovittuihin kehittämistoi-
mien rahoittamiseen. Energia- ja ilmastostrategi-
an tavoitteiden edistämiseksi valtio avustaa suurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen kehittä-
mistä digitalisaation ja liikenteen palveluistumisen edistämiseksi 3,5 milj. eurolla.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki

Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä yhteensä 8,125 milj. euron mää-
räräahalla edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen joukkoliikenteen kehittämisohjelman
toteuttamisesta ja että ne osallistuvat kehittämistoi-
mien rahoitukseen vähintään 50 prosentilla hy-
väksyttävistä kustannuksista. Sopeutustoimien kohdistaminen keskisuurten kaupunkiseutujen
joukkoliikennetukeen vaikuttaa myös kaupunkiseutujen kanssa tehdyissä aiesopimuksissa sovit-
tujen kehittämistoi-
mien rahoittamiseen.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tun-
tia. Säännöllisen lentoliikenteen ostolla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhte-
yksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten liikenteiden rahoittamiseen.
Vuonna 2016 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti noin 11 567 matkus-
tataa. Helsinki—Savonlinna-reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus on voimassa
11.1.2016—22.12.2017. Enontekiön kunnalle asetettiin julkinen palveluvelvoite ajalle 19.2.—
23.3.2017. Sekä Savonlinnan että Enontekiön arvioidaan hakevan palveluvelvoitteen asettamista
ja lentoliikenteen tukea vuonna 2018. Tuen myöntämisen edellytyksenä on jatkossakin, että kun-
ta osallistuu rahoittamiseen vähintään 50 prosentilla.

Merenkurkun liikenne

Merenkurkun laivaliikenteen ostamisen tavoitteena on turvata ympärivuotinen matkustajalautta-
liikenne Vaasan ja Uumajan välille. Vuoden 2014 alusta voimaan tullut kolmevuotinen sopimus
päätyi vuonna 2016 ja sitä jatketaan sopimuksen mukaisilla 2+2 optiovuosilla (vuodet 2017—
2020). Suomen valtion maksuosuus on enintään 50 % ostokustannuksista. Vuonna 2018 matkus-
tata arvioidaan olevan noin 190 000 henkilöä.

Kehittämishankkeet

Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään joukkoliikenteen toi-
mintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeisiin
kohdistetaan 0,750 milj. euroa. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että
valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että
kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia joukkoliikenteen kehittämis-
tavoitteita.

Liikkumisen ohjaus

Määrärahasta kohdistetaan 0,9 milj. euroa liikkumisen ohjaukseen. Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan joukkoliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvatamiseen erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina on muun muassa informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energia- ja ilmastostrategian toimenpiteet	5 500
Kertaluonteisen lisäyksen vähennys	-50
Yhteensä	5 450
2018 talousarvio	89 974 000
2017 talousarvio	84 524 000
2016 tilinpäätös	82 774 000

64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 683 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen
- 2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen
- 3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jätteiden kunnossapidon avustamiseen
- 4) aikaisempina vuosina ja varainhoitovuonna myönnettyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenneviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2018 arvioidaan olevan n. 180 000 henkilöä. Menot matkustajaa kohden ovat n. 90 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 29 000 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-307
Yhteensä	-307

2018 talousarvio	12 683 000
2017 talousarvio	12 990 000
2016 tilinpäätös	12 500 000

66. Yhteysalusliikennepalvelujen ostosopimukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 303 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reittien yhteysalusliikennepalvelujen ostaminen kokonaispalveluina kilpailutettiin vuoden 2012 aikana. Palveluntuottajat ovat vastanneet Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reiteillä liikennöivien alusten hankinnasta ja ylläpidosta. Sopimuksen mukainen kokonaispalvelu koskee vuosia 2014—2023. Yhteysalusliikennöintipalveluista arvioidaan aiheutuvan menoja n. 5 303 000 euroa vuodessa vuosina 2014—2023. Kotka—Pyhtään ja Hiittisten reiteillä matkustajamäärän vuonna 2018 arvioidaan olevan n. 30 000 henkilöä. Menot matkustajaa kohden ovat n. 170 euroa yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden, n. 43 000 euroa vuodessa.

2018 talousarvio	5 303 000
2017 talousarvio	5 303 000
2016 tilinpäätös	5 303 000

40. Viestintäpalvelut ja -verkot sekä viestinnän tukeminen

Selvitysosa: Merkittävä osa yhteiskunnan palveluista tuotetaan ja kulutetaan viestintäpalveluja ja -verkoja hyödyntäen ja niiden merkitys lisääntyy digitalisaatiokehityksen myötä. Toimialan viranomaistoiminnot rahoitetaan pääosin toimialalta kerättävillä varoilla. Verkot ja palvelut tuotetaan pääosin markkinaehtoisesti kysyntään vastaten. Julkisia varoja käytetään varmistamaan peruspalveluiden saatavuus. Lisäksi mediatoimialan sopeutumista murrosvaiheessa edistetään viestintäpoliittisin toimin.

01. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 156 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena
- 2) EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Viestintävirasto vastaa viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Viestintäviraston tehtävänä on muun muassa

- valvoa tele-, radio-, televisio- ja postitoimintaa ja myöntää niihin liittyviä toimilupia
- edistää sähköisen viestinnän toimivuutta, häiriöttömyyttä ja turvallisuutta sekä markkinoiden toimivuutta
- edistää tietoturvaa ja yksityisyyden suojaa sähköisessä viestinnässä
- hoitaa radiotaajuuksia ja teletointaa sekä viestintäverkkojen ja -palvelujen numerointia ja tunnuksia koskevaa hallintoa
- selvittää radioviestinnän häiriöitä sekä verkko- ja viestintäpalveluihin kohdistuvia tietoturvaloukkauksia ja niiden uhkia
- kerätä tietoa ja tiedottaa verkko- ja viestintäpalvelujen saatavuudesta, laadusta, hinnoista ja toimivuudesta sekä tietoturvaloukkauksista ja niiden uhkista
- ohjata toimialansa teknistä toteutusta antamalla ohjeita, suosituksia ja määräyksiä sekä koordinoida telealan standardointia.

Viestintäviraston rooli hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisessa ja painopisteiden toteuttamisessa on edistää sähköisten palveluiden kehittymistä ja käyttöä sekä markkinoiden läpinäkyvyyttä, lisätä luottamusta digitaalisiin palveluihin ja toimintatapoihin, varmistaa viestintäverkkojen toimintavarmuutta, peruspalvelujen saatavuutta ja toimivuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Viestintävirastolle vuodelle 2018 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
--------------	-------------------	-----------------	-----------------

TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

Liikenteen ja viestinnän palvelut ja palvelumarkkinat

*Viestintävirasto edistää
sähköisten palvelujen
kehittymistä ja käyttöä.*

Suomalaisten laitevalmistajien ja palveluntarjoajien mahdollisuudet vaikuttaa eurooppalaiseen ja kansainväliseen standardointiin paranevat. Suomalaisia yrityksiä autetaan osallistumaan standardointityöhön viestinnän luottamuksellisuutta parantavien tietoturvallisten palveluiden ja laitteiden kaupallisen saatavuuden, käytön ja viennin edistämiseksi.

*Viestintävirasto edistää
markkinoiden läpinäkyvyyttä.*

Viestintävirasto lisää käyttäjien tietoisuutta viestintäpalvelujen käytöstä ja kehityksestä.

Kansallisen verkoston luominen

Sertifiointi- ja standardointielimien merkitys ICT-alan laite- ja palveluntuottajille sekä niiden asiakkaille on selvitetty ja viestitty.

Viestintävirasto tarjoaa ajantasaista tietoa ja ohjeistusta kuluttajille ja muille palvelun käyttäjille omilla sivuillaan ja MONITORi-palvelussa.

Julkaistaan kuidun saatavuustietoja ja lisätään kuluttajien tietoisuutta seuraavasta television teknologia-siirtymästä (DVB-T2).

Elinvoimainen media-ala

*Monimuotoinen ja uudistuva
media-ala*

Tuetaan median monimuotoisuutta.

Lisätään itsesääntelyä ja turvataan radioalan tulevaisuus (uudelleen järjestämällä ja myöntämällä uusia taajuuksia).

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet			
<i>Tieto on lisännyt uutta liike-toimintaa.</i>			
Liikennekaaren sisältämien tietojen ja tietojärjestelmien yhdenmukaisuusvaatimukset on toimeenpantu.		Viestintävirasto vastaa projektin johdosta ja läpiviennistä.	Tekniset määrittelyt sisältäen menettelytavat ja toimijoiden välisen yhteistyön määrittelyn puolesta-asioinnissa ovat valmistuneet 1.7.2018 mennessä.
Luottamus digitaalisiin palveluihin			
<i>Luottamus internetiin kasvaa.</i>			
Kansalaisten ja organisaatioiden on mahdollista toimia turvallisesti internetissä.		On tehty selvitys miten yleisimpien toisiinsa kytkeytyvien internet-selainten, hakukoneiden ja viestintäsovellusten käyttöehdot vaikuttavat käyttäjän mahdollisuuksiin suojata tietojaan omassa liike-toiminnassaan tai muussa toiminnassaan.	On tehty selvitys tiedon-suojausominaisuuksien sertifiointin tarpeesta käyttäjien näkökulmasta sekä niiden vaikutuksesta digitaalisia hyödykkeitä kohtaan koettuun luottamukseen.
Liikenne- ja viestintäverkot			
<i>Suomi on 5G teknologian kärkimaa.</i>			
Tuetaan suomalaista 5G testiympäristöä.			Jaetaan käyttö-tarkoitukseen sopivia taajuuksia ja tuetaan hallinnonalan kokeilu- ja testihankkeita.
<i>Edistetään yhteisrakentamista.</i>			
Verkkotietopisteen kehittäminen			Lisätään verkkotietopisteen älykkyyttä ja automatiikkaa.
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Työn tuottavuuden kehittyminen, %	12,45	1	1
Kokonaistuottavuuden kehittyminen, %	14,37	1	1
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannus-vastaavuus, %	104	98	98
Veronluonteisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	107	98	98

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen taajuusmaksuista ja Viestintäviraston radiohallinnollisista suoritteista perittävistä muista maksuista (1215/2016), liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston eräistä maksuista (660/2016) sekä lakiin valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998).

Viestintävirasto perii tietoyhteiskuntamaksua sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksua tietoyhteiskuntakaassa (917/2014) säädetyin perustein, postitoiminnan valvontamaksua postilaissa (415/2011) säädetyin perustein sekä sähköisen tunnistuspalvelun tarjoajilta maksua laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009) säädetyin perustein.

Tietoyhteiskuntamaksu 4 000 000 euroa, postitoiminnan valvontamaksu 1 510 000 euroa, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 930 000 euroa sekä varmennemaksu 200 000 euroa tuloutetaan momentille 11.19.04. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	31 616	31 247	34 505
Bruttotulot	28 444	20 198	21 349
Nettomenot	3 172	11 049	13 156
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 318		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
Taajuusmaksut ja muut radiohallinnolliset suoritteet	11 217	10 526	10 259
Verkkotunnusmaksut	4 232	3 700	4 100
Numerointimaksut	2 696	2 500	2 500
Muu maksullinen toiminta	3 355	3 432	4 460
Tuotot yhteensä	21 500	20 158	21 319
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
Taajuusmaksut ja muut radiohallinnolliset suoritteet	11 185	11 658	10 173
Verkkotunnusmaksut	3 689	3 829	3 556
Numerointimaksut	2 520	2 678	2 631
Muu maksullinen toiminta	3 319	3 419	4 420
Kustannukset yhteensä	20 713	21 584	20 780

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)			
Taajuusmaksut ja muut radiohallinnolliset suoritteet	32	-1 132	86
Verkkotunnusmaksut	543	-129	544
Numerointimaksut	176	-178	-131
Muu maksullinen toiminta	36	13	40
Kustannusvastaavuus yhteensä	787	-1 426	539
Kustannusvastaavuus, %			
Taajuusmaksut ja muut radiohallinnolliset suoritteet	100	90	101
Verkkotunnusmaksut	115	97	115
Numerointimaksut	107	93	95
Muu maksullinen toiminta	101	100	101
Kustannusvastaavuus, % yhteensä	104	93	103

Veronluonteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, Eräät viestinnän maksut, (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Tuotot	6 782	6 683	6 640
Kustannukset	6 368	7 024	6 727
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-)	414	-341	-87
Kustannusvastaavuus, %	107	95	99

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

PRS-viranomaisena toimiminen	150
Tietoturvallisuuden toimintavarmuuden ja yksityisyydensuojan varmentaminen ja kehittäminen	2 000
Yhteisrakentamisen tietopiste (siirto momentilta 31.10.01)	167
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-23
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-9
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	1
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-58
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-100
Työajan pidentäminen (Kiky)	-6
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-11
Vuokrien indeksikorotus	3
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Yhteensä	2 107

2018 talousarvio	13 156 000
2017 talousarvio	11 049 000
2016 tilinpäätös	10 490 256

45. Yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää annettavan yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan tukeen valtioneuvoston asetuksen mukaisten valtionavustusten maksamiseen uutis- ja ajankohtaistointia tuottavien yleisen edun tv-kanavan ohjelmistoluvan omaaville toimijoille.

Selvitysosa: Määrärahalla varmistetaan uutistoiminnan monimuotoisuus ja vaihtoehtoiset uutislähteet kaikki kansalaiset tavoittavassa lineaarisessa televisiossa sekä lisätään yleisen edun kanavien uutis- ja ajankohtaistoiminnan kilpailukykyä ja kattavuutta sekä kehitetään sisällöntuotannon toimintamalleja.

Tukea voidaan myöntää uutis- ja ajankohtaistoiminnan ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuviin toimituskustannuksiin. Tukikelpoisia kustannuksia ovat uutis- ja ajankohtaistoiminnan toimituskulut valtioneuvoston asetuksessa esitetyin perustein. Uutis- ja ajankohtaistoiminnan tulee olla säännöllistä. Ylläpidon ja kehittämisen toimituskustannuksiin perustuva tukimalli edellyttää palveluvelvoitteen asettamista tuen saajalle.

Tukea voidaan myös myöntää projektitukena lineaarisen television uutistoimintaa, sisällöntuotantoa ja sen edellytyksiä parantaviin kehitys- ja kokeiluhankkeisiin. Tukikelpoisia kustannuksia ovat välittömät hankkeen toteutukseen liittyvät kustannukset valtioneuvoston asetuksessa esitetyin perustein. Tuen maksatukset ovat sidottuja hankkeen etenemiseen. Projektikohtainen tukimalli tulee notifioida ja sille tulee saada komission hyväksyntä ennen sen käynnistämistä.

Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa tuen myöntämisestä ja valvonnasta. Tuen tarkemmat kriteerit, ehdot ja myöntämisedellytykset ja määräykset tehtäisiin ministeriön valmistelemalla valtioneuvoston asetuksella.

Määräaikainen ohjelma toteutetaan ajalla 1.7.2017—30.6.2019.

2018 talousarvio	2 000 000
2017 I lisätalousarvio	1 000 000

50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Vuosina 2016 ja 2017 budjetoituja määrärahoja saa käyttää myös laajakaistahankkeen hallinnollisten tehtävien kustannuksiin enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Valtuus

Viestintävirasto oikeutetaan solmimaan aiempien vuosien talousarvioissa myönnetyn valtuuden mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Valtion tuen edellytyksenä on, että hankekohtaisesti kunnat sitoutuvat rahoittamaan oman osuutensa julkisesta rahoitustuesta. Julkinen rahoitustuki voi olla enintään 2/3 hankkeen kustannuksista, mutta kuitenkin 12.11.2012 jälkeen käynnistyneissä hankkeissa enintään 90 %. Valtion rahoitusosuus on enintään 33 % laajakaistahankkeen tukikelpoisista kustannuksista ja kunnan rahoitusosuus 33 %. Kunnan rahoitusosuus on 8 % tai 21,78 % niissä kunnissa, joille laajakaistahankkeen rahoittaminen muutoin muodostaisi kohtuuttoman taloudellisen rasitteen kunnan taloudellinen kantokyky, laajakaistahankkeen laajuus ja tekninen toteuttamistapa, kunnan asukastiheys sekä hankkeen kunnan väestömäärään suhteutettu rakentamiskustannus huomioon ottaen. Valtion tukea myönnetään näissä tapauksissa vastaavasti korotettuna, kuitenkin enintään 58 % hankkeen tukikelpoisista kustannuksista, jos kunnan maksuosuus on 8 % ja enintään 44,22 %, jos kunnan maksuosuus on 21,78 %.

Valtioneuvosto on asettanut 4.12.2008 tehdyllä periaatepäätöksellä tavoitteeksi, että 31.12.2015 mennessä kaikkialla maassa on kysynnän mukaisesti saatavilla 100 megabitin yhteydet mahdollistava valokuitu- tai kaapeliverkko tai muu ominaisuuksiltaan näihin rinnasteinen verkko, johon liitettävällä enintään kahden kilometrin pituisella kiinteällä tai langattomalla tilaajayhteydellä ainakin 99 % vakinaisista asunnoista sekä yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden vakinaisista toimipaikoista voidaan käyttää erittäin suuria yhteysnopeuksia vaativia viestintä- ja muita tietoyhteiskunnan palveluita. Tavoitetta ei toistaiseksi ole saavutettu. Myöntöpäätösten mukaisten verkkojen rakentaminen kuitenkin jatkuu edelleen ja Viestintävirastossa on vireillä merkittävä määrä tukihakemuksia. Tukea voidaan edelleen myöntää aiempina vuosina käyttämättä jääneiden valtuuksien mukaisesti.

Myöntämisvaltuutta arvioidaan uusittavan noin 7,2 milj. euroa. Valtuuden uusiminen aiheutuu laajakaistatukimyöntöpäätösten tekemisestä useana varainhoitovuonna. Hanketta rahoitetaan aikaisempina vuosina myönnetystä määrärahoista, joita on jäänyt käyttämättä 18,7 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	6 027	5 469	11 496
Vuoden 2018 sitoumukset	3 600	3 600	7 200
Menot yhteensä	9 627	9 069	18 696

2018 talousarvio	—
2017 I lisätalousarvio	7 643 000
2017 talousarvio	—
2016 tilinpäätös	14 296 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 507 948 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti, mutta poikkeuksellisesti tarkistuksesta luovutaan vuoden 2018 osalta. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitetun ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	507 948 000
2017 talousarvio	507 948 000
2016 tilinpäätös	507 948 000

50. Sää-, meri- ja ilmastopalvelut

Selvitysosa: Ilmatieteen laitoksen tuottamalla tiedolla ilmakehästä ja meristä sekä sää-, meri- ja ilmastopalveluilla edistetään turvallisuutta, hyvinvointia ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ja poikkihallinnollisesti. Laitos on myös keskeisessä roolissa yhteiskunnan ilmastomuutoksen sopeutumiseen tarvittavan perustiedon tuottamisessa.

01. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 545 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Etelämannen-toiminnasta aiheutuviin menoihin
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmakehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Ilmatieteen laitoksen tehtävänä on muun muassa

— tuottaa sääpalveluita ja fysikaalisia meripalveluita maan yleisen turvallisuuden, liikenteen, elinkeinoelämän ja kansalaisten tarpeisiin

— hankkia ja ylläpitää luotettavaa tietoa ilmakehän ja merien fysikaalisesta tilasta ja kemiallisesta koostumuksesta sekä niiden vaikutuksista suomalaisen yhteiskunnan eri osa-alueilla ja kansainvälisesti

— tehdä ja edistää ilmatieteellistä tutkimusta, ilmastomuutostutkimusta, fysikaalista merentutkimusta, polaarialueiden ja lähiavaruuden tutkimusta sekä muuta alaan läheisesti liittyvää tutkimusta.

Ilmatieteen laitoksen rooli hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamisessa ja painopisteiden toteuttamisessa on edistää sää-, olosuhde- ja varoituspalveluillaan erityisesti liikenteen ja viestinnän sujuvuutta, toimintavarmuutta ja turvallisuutta, tukea avoimen datan tuotannolla innovatiivisten sää- ja ilmastodataan perustuvien palvelumarkkinoiden syntymistä sekä luoda edellytyksiä reaaliaikaisten, laadukkaiden, turvallisten, ennakoitavien ja esteettömien palvelujen tuottamiselle.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmatieteen laitokselle vuodelle 2018 seuraavat keskeiset toiminnalliset tavoitteet, jotka tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita sekä hallinnonalalle asetettuja muita tavoitteita.

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
--------------	-------------------	-----------------	-----------------

TUOTOKSET JA

LAADUNHALLINTA

1. Liikenteen ja viestinnän palvelumarkkinat ja palvelut

Siirrämme painopistettä ennusteissa vaikuttavuuteen asiakkaille.

Ilmatieteen laitoksen palvelut tuottavat lisäarvoa (kyselytutkimus asteikko 1—5)

3,8

3,8

Ilmatieteen laitos on toimialallaan ensisijaiseksi koettu tiedontarjoaja.

Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)

4,1

4,0

4,0

2. Liikenteen energiareformi

Tutkimuksemme tukee Pariisin sopimuksen mukaisesti biotalouden ja muun uusiutuvan energian tuotannon ja uudenlaisten liikennemuotojen kehittymistä ja käyttöönottoa.

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Aurinkoatlas	Esiselvitys aurinkoatlasen sisällöstä ja tarpeellisuudesta valmistui ja on jakelussa.	Etsitään/selvitetään rahoitusmahdollisuuksia aurinkoatlaselle.	Toteutuksessa, mikäli 2017 rahoitus on toteutunut.
3. Tiedon hyödyntäminen ja liiketoimintamahdollisuudet			
<i>Avointa dataa ja lähdekoodia sekä pilvipalvelujamme hyödynnetään tehokkaasti tutkimuksessa, palveluiden ja erityisesti automaattiliikenteen kehittämisessä ja uuden liiketoiminnan tukena.</i>			
Avoimen datan käyttö		On laadittu avoimen datan markkinointi-/viestintäsuunnitelma v. 2017—2020 ja on osallistuttu hallinnonalan yhteisiin avoimen datan vaikuttavuus-/kehittämistoimiin.	Aloitetaan tietotilinpäätöksen laatiminen ja jatketaan hallinnonalan yhteisiin vaikuttavuus-/kehittämistoimiin osallistumista.
<i>Tutkimuksemme on vaikuttavaa</i>			
Tutkimuksen laatu: Viittausten lkm web of science tietokannassa.		11 500	12 000
4. Liikenne- ja viestintäverkot			
<i>Suomessa on koko maan kattava pohjoismaiset synergiamahdollisuudet huomioiva säätutkaverkosto.</i>			
Tutkastrategia		Vimpelin tutka on uusittu. Kainuun tutkahankkeen toteutus on aloitettu. Lapin tutkahankkeiden suunnittelu pohjoismaisena yhteistyönä	Uusi tutka on käytössä ja Lapin lisätutkien suunnittelu on aloitettu, mikäli 1,0 milj. euron lisärahoitus varmistuu.
<i>Hyödynnämme joukkoistamisen ja uusien havaintomenetelmien mahdollisuudet.</i>			
Uusien havaintomenetelmien ja joukkoistamisen hyödyntäminen		Ilmakehän profiilimittauksia lisää lentokentille operatiiviseen käyttöön Esim LIDAR Hki-Vantaalle	Mobiiliapsiin joukkoistamisominaisuus

Tulostavoite	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
<i>ACTRIS-päämaja sijoittuu Helsingin Kumpulaan ICOS-toiminnan oheen.</i>			
Ilmatieteen laitos johtaa yhdessä HY:n kanssa ACTRIS tutkimusinfrastruktuurin eurooppalaista suunnittelua ja rakentamista.	EC valmisteluhanke käynnistetään.	ACTRIS valmisteluhanke ja infrastruktuurin rakentaminen toteutuksessa	
5. Korkeatasoinen tutkimus palveluna ja päätöksenteon tukena			
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	119	102	102
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	95	100	100
Yhteisrahoitteisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	60	60	60
Työn tuottavuuden kehittyminen, %	6,27	1	1
Kokonaistuottavuuden kehittyminen, %	3,8	2	2

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelun tulot, EU:lta ja muilta yhteistyöosapuolilta saatavat yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ja muut tulot. Etelämanner-toimintaan on varattu 849 000 euroa. Suomen Etelämanner-toiminta perustuu kansainväliseen sopimukseen. Uuden säätutkan hankintaan osoitetaan 1 000 000 euroa vuonna 2018.

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	72 171	71 414	70 125
Bruttotulot	26 772	26 230	25 580
Nettomenot	45 399	45 184	44 545
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 285		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 008		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	1 468	1 490	1 480
Liiketaloudelliset suoritteet	5 066	5 000	4 265
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	4 261	4 240	4 335
Tuotot yhteensä	10 795	10 730	10 080
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	1 548	1 490	1 480
Liiketaloudelliset suoritteet	4 243	4 920	4 200
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	3 903	4 240	4 335
Kustannukset yhteensä	9 694	10 650	10 015
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	-80	-	-
Liiketaloudelliset suoritteet	823	80	65
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	358	-	-
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-) yhteensä	1 011	80	65
Kustannusvastaavuus, %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	95	100	100
Liiketaloudelliset suoritteet	119	102	102
Siviili-ilmailulle annettavat suoritteet	109	100	100
Kustannusvastaavuus, % yhteensä	111	101	101

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	9 416	9 300	9 300
— EU:lta saatava rahoitus	4 175	3 700	3 700
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 407	2 500	2 500
Tuotot yhteensä	15 998	15 500	15 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	26 716	25 800	25 800
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 718	-10 300	-10 300
Omarahoitusosuus, %	40	40	40

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vuonna 2018 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	160	155	160	399,5	874,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ACTRIS	750
Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut	536
METNET/MOI, määrärahatarpeen tarkistus	-329
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-51
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-20
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	2
Palkkaliukumasäästö	-47
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-11
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-213
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-190
Työajan pidentäminen (Kiky)	-23
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-40
Vuokrien indeksikorotus	12
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-15
Yhteensä	361

2018 talousarvio	45 545 000
2017 talousarvio	45 184 000
2016 tilinpäätös	44 122 999

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksikköjen ja ministeriöiden kanssa kasvupolitiikkaa, jolla tuetaan hallitusohjelman kasvu- ja työllisyystavoitteiden saavuttamista. Kasvupolitiikan perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen.

Kasvupolitiikalla luodaan hallinnonalalla edellytyksiä yritysten uudistumiselle ja toimintaedellytysten parantumiselle, kasvulle ja kansainvälistymiselle, terveelle kilpailulle, työllistämiskynnyksen alentamiselle ja työnteon kannustavuudelle sekä työvoimahallinnon uudistamiselle työllistymistä tukevaksi.

Biotalousella ja puhtailla ratkaisuilla luodaan uutta ja kilpailukykyistä liiketoimintaa ja työllisyyttä sekä edistetään kestävä kehitystä.

Kasvupolitiikka ulotetaan asiakaspalveluun asti yhdistämällä maakuntauudistuksen yhteydessä yritys- ja TE-palvelut liiketoimintalähtöiseksi julkiseksi kasvupalveluksi.

Työ- ja elinkeinohallinto toteuttaa kasvupolitiikkaa eri toimenpiteissään ja palveluissaan kiinnittäen huomiota vaikuttavaan ja tulokselliseen toteuttamistapaan. Aktiivisen markkinavuoropuhelun kautta vahvistetaan yritysten kasvuhalukkuutta.

Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamisessa tavoitellaan kilpailun esteiden ja rajoitusten purkamista sekä lupa- ja viranomaismenettelyjen keventämistä.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen keskeisenä tavoitteena on kestävällä pohjalla oleva korkea työllisyys: työllisyysaste nostetaan hallituskauden aikana 72 prosenttiin, samalla työllisten määrä kasvaa 110 000 henkilöllä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää kasvun tukemista.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2018:

— Kansainvälisesti kilpailukykyistä toimintaympäristöä elinkeinoelämälle tuetaan sekä yritysten pääomamarkkinoita että innovaatio- ja tutkimusta kehittämällä

- Kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parannetaan sekä kannustetaan yrityksiä kansainvälisille markkinoille
- Työnhakijan roolia työnhaussa aktivoidaan
- Huolehditaan siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen
- Talouden kilpailullisuuteen ja markkinoiden toimivuuteen panostetaan
- Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Talousarvioesitykseen liittyvät tasa-arvovaikutukset

Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin lievennetään muun muassa työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimenpiteillä. Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti sekä positiivisissa että negatiivisissa rakennemuutostilanteissa.

Työnvälityksen työttömistä työnhakijoista naisia on ollut 44 % vuosina 2014—2016. Naisten osuus eri työvoimapalveluiden aloittaneista on ollut seuraava: ammatillinen työvoimakoulutus 37 % vuonna 2016, 37 % vuonna 2015 ja 36 % vuonna 2014, kotoutumiskoulutus 55 % vuonna 2016 ja 60 % vuonna 2015 ja 59 % vuonna 2014, palkkatuettu työ 47 % vuonna 2016, 48 % vuonna 2015 ja 47 % vuonna 2014 ja starttiraha 46 % vuonna 2016, 48 % vuonna 2015 ja 46 % vuonna 2014. Omaehtoisen opiskelun aloittaneista naisia oli 59 % vuonna 2016 ja 60 % vuosina 2014—2015.

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa että poistaa sukupuolisyryntää. Ohjelmassa on yhdenvertaisuus ja sukupuolten välinen tasa-arvo nostettu horisontaaliseksi ja toimintaa läpileikkaaviksi teemoiksi. Kolmen ensimmäisen toteutusvuoden aikana ohjelmassa on käynnistynyt 155 Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) ja 14 Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) osaksi rahoittamaa hanketta, joissa yhdenvertaisuus on hankkeen keskeinen kehittämissisältö. Näiden osuus varatusta julkisesta ESR-rahoituksesta on 17 % (78,7 milj. euroa) ja EAKR-rahoituksesta puoli prosenttia (3,2 milj. euroa). Hankkeita, joissa yhdenvertaisuuden periaate on valtavirtaistettu, on ESR:n puolella 286 kpl (julkinen rahoitus 167,2 milj. euroa, 36 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 667 kpl (julkinen rahoitus 135,5 milj. euroa, 23 % EAKR-rahoituksesta). Vastaavasti hankkeita, joissa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu, on ESR:n puolella käynnistynyt 253 kpl (julkinen rahoitus 150,3 milj. euroa, 33 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 641 kpl (julkinen rahoitus 121,8 milj. euroa, 21 % EAKR-rahoituksesta). Erityisesti naisten asemaa parantavia hankkeita on ohjelmassa käynnistynyt (EAKR+ESR yht.) 45 kpl ja miesten asemaa parantavia 18 kpl.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa Kestävän kehityksen Agenda 2030 -selontekoa osaltaan käynnistämällä energia- ja ilmastostrategian toimeenpanon, luomalla kestäviä biotalous- ja clean-tech-ratkaisuja, toimeenpanemalla kiertotalouden tiekarttaa yhdessä eri toteuttajatahojen kanssa, tukemalla kestävän kehityksen innovaatioita, edistämällä osaavan työvoiman turvaamista muuttuvilla työmarkkinoilla, ehkäisemällä syrjäytymistä ja edistämällä maahanmuuttajien kotoutumista.

Vuonna 2018 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 55 milj. euroa energiatuki- valtuutta, minkä lisäksi informaatio- ja edistämistoimintaan käytetään 3,5 milj. euroa. Uusiutu- van energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän 314 milj. euroa. Cleantech- ja biotalousrat- kaisujen edistämiseen käytetään hallituksen kärkihankerahoitusta 24 milj. euroa. Vuonna 2018 otetaan uutena käyttöön myös kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki, johon käytetään 2 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
32.20.40	<i>Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen</i> (arviomääräraha)		
	— rahoitusvaltuus	240,515	270,515
32.20.82	<i>Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	500,000	1 000,000
32.20.83	<i>Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	146,823	156,823
32.30.51	<i>Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut</i> (siirtomääräraha 2 v)		
	— hankintasopimusvaltuus	127,800	70,000
32.40	Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.50.64	<i>EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulko- rajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin</i> (arvio- määräraha)		
	— myöntämisvaltuus	388,753	381,865
32.60.40	<i>Energiatuki</i> (arviomääräraha)		
	— myöntämisvaltuus	35,000	55,000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Hallinto	476 381	372 007	270 324	-101 683	-27
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	33 559	33 558	33 054	-504	-2
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	193 012	172 660	168 025	-4 635	-3
20. Siviilipalvelus (arviomäärä- raha)	3 695	4 939	4 939	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)	2 316	2 326	2 056	-270	-12
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	35 739	35 854	36 072	218	1
40. Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	13 371	14 143	17 651	3 508	25
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	0	20	20	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	8 007	8 507	8 507	—	0
(88.) Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n oman pääoman korottaminen (arviomääräraha)	4 182	—	—	—	0
(89.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	182 500	100 000	—	-100 000	-100
20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka	894 512	868 816	895 861	27 045	3
01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 665	31 557	30 714	-843	-3
06. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	38 152	43 523	82 671	39 148	90
28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	500	400	400	—	0
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	335 352	274 500	250 900	-23 600	-9
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	1 972	2 500	1 500	-1 000	-40

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
42. Kasvuekosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 024	4 100	5 000	900	22
43. Cleantech- ja biotalousratkaisujen sekä innovaatioiden kaupallistamisen tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	30 000	43 000	49 000	6 000	14
44. Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki (siirtomääräraha 3 v)	—	—	2 000	2 000	0
47. Finnvera Oyj:n tappio- korvaukset (arviomäärä- raha)	36 044	64 643	56 159	-8 484	-13
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	15 444	40 300	42 300	2 000	5
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	91 770	87 303	89 303	2 000	2
50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)	1 000	—	1 000	1 000	0
51. Naisille suunnattu innovaatiopalkinto (siirtomääräraha 2 v)	—	118	118	—	0
80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitus- toimintaan (arviomääräraha)	97 977	82 462	96 986	14 524	18
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	0	10	10	—	0
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	141 613	139 900	141 000	1 100	1
(87.) Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	—	-5 000	-100
88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	30 000	29 500	35 000	5 500	19
89. Pääomasijoitus Tekes Pääomasijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	30 000	20 000	11 800	-8 200	-41

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
30. Työllisyys- ja yrittäjyys-politiikka	763 232	596 884	489 626	-107 258	-18
01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	164 737	173 131	162 576	-10 555	-6
51. Julkiset työvoima- ja yritys-palvelut (siirtomääräraha 2 v)	598 495	423 753	327 050	-96 703	-23
40. Yritysten toiminta-ympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä	65 407	76 401	79 731	3 330	4
01. Kilpailu- ja kuluttaja-viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 969	10 619	11 188	569	5
03. Patentti- ja rekisteri-hallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	-2 920	6 055	8 297	2 242	37
05. Turvallisuus- ja kemikaali-viraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 647	19 482	19 071	-411	-2
31. Korvaus talous- ja velka-neuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 731	4 731	4 731	—	0
50. Valtionavustus kuluttaja-järjestölle (kiinteä määräraha)	897	892	822	-70	-8
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	2 085	2 572	2 572	—	0
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	30 697	32 000	32 000	—	0
53. Matkustajien paluu-kuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	—	—	1 000	1 000	0
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	300	50	50	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka	334 094	437 981	390 449	-47 532	-11
40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 000	11 000	10 000	-1 000	-9
(41.) Valtionavustus Finpron toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	35 600	34 130	—	-34 130	-100
42. Yritysten kehittämiss-hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	25 150	20 078	12 171	-7 907	-39
43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)	7 004	5 315	100	-5 215	-98
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	5 000	5 000	5 000	—	0
64. EU:n ja valtion rahoitus-osuus EU:n rakenne-rahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	240 701	357 458	361 478	4 020	1
65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	5 639	5 000	1 700	-3 300	-66
60. Energiapolitiikka	307 019	464 483	466 977	2 494	1
01. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 821	6 407	6 513	106	2
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	2 500	3 500	1 000	40
40. Energiatuki (arviomääräraha)	53 572	70 076	57 694	-12 382	-18
41. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	23 610	28 465	14 950	-13 515	-47
(42.) Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	919	385	—	-385	-100
43. Kioton mekanismit (arviomääräraha)	231	250	220	-30	-12
44. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	171 866	273 400	314 100	40 700	15

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
45. Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomääräraha 3 v)	20 000	40 000	40 000	—	0
46. Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensointituki (arviomääräraha)	—	43 000	27 000	-16 000	-37
47. Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	3 000	3 000	0
(87.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	28 000	—	—	—	0
70. Kotouttaminen	133 477	233 876	248 556	14 680	6
03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 168	1 631	1 631	—	0
30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arvio- määräraha)	131 309	232 245	246 925	14 680	6
Yhteensä	2 974 121	3 050 448	2 841 524	-208 924	-7
Henkilöstön kokonaismäärä	7 699	7 600	7 400		

01. Hallinto

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista. Hallinto palvelee kasvutavoitetta huolehtimalla siitä, että yritysten toimintaympäristö on kunnossa ja kansainvälisesti kilpailukykyinen.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. ELY-keskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun elinvoimaisuutta, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. ELY-keskukset toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Paikallishallinnon viranomaisista ELY-keskusten ohjaukseen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot).

ELY-keskuksia on viisitoista, joista yhdeksässä on kaikki kolme vastuualuetta: 1) elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri, 2) liikenne ja infrastruktuuri sekä 3) ympäristö ja luonnonvarat.

ELY-keskusten yleishallinnollinen ohjaus kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle. ELY-keskusten toiminnallisesta ohjauksesta vastaavat omilla toimialoillaan sisäministeriö, opetus- ja kulttuuri-ministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on säädetty. Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi ELY-keskusten strategista ohjausta, joka tehdään ao. ministeriöiden yhteistyönä.

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 054 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kuluttajätiedon julkistamispalkintoa varten
- 2) julkisten hankintojen neuvontayksikön toimintaan liittyviin avustuksiin sekä yrityksille tarjottavan julkisiin hankintoihin liittyvän neuvontapalvelun rahoitukseen
- 3) EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 4) avustuksiin Finnvera Oyj:lle ESIR-neuvontapalvelun menoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Työ- ja elinkeinoministeriö			
Hallituksen esitykset (kpl)	39	25	28
— Luvatus istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	75	> 80	> 80
— Muutoksia eduskunnassa säädösteknisten tai kielellisten puutteiden johdosta (%)	1,0	0	0
Valtioneuvoston asetukset (kpl)	41	35	30
Sisämarkkinalainsäädännön alaan kuuluvien direktiivien täytäntöönpanovaje (%)	1,96	< 1,0	< 1,0

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	405	398	392
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,57	> 3,57	> 3,57

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	40 735	41 758	40 154
Bruttotulot	5 332	8 200	7 100
Nettomenot	35 403	33 558	33 054
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 188		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 344		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kaivosresurssien palkkausmenot (siirto momentille 32.20.01)	-40
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-9
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	72
Taloudellisten ulkosuhdeasioiden hoitaminen (2 htv) (siirto momentilta 23.01.01)	130
TEM Ratakadun työpaikkaruokailu, kertaluonteisen siirron palautus (siirto momentilta 23.01.01)	75
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-39
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-15
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	15
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-4
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-243
Toimintameno säästö (HO 2015)	-400
Työajan pidentäminen (Kiky)	-12
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-34
Yhteensä	-504

2018 talousarvio	33 054 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	33 558 000
2016 tilinpäätös	33 559 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 168 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttilain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 4) Yritys-Suomi -portaalin kehittämiseen ja ylläpitoon

5) yritysten kehittämispalvelujen kehittämisestä, edistämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin

6) kahden valtakunnallisena palvelukeskuksena toimivan osakeyhtiön osakepääoman merkitsemiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Ihmiset ja ympäristö			
Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	47,3	< 35	< 35
Virta yli 3 kk työttömyyteen alle 25-vuotiailla (%)	37,2	< 24	< 24
Kansalaisten tyytyväisyys maanteiden palvelutasoon (1—5)	3,0	> 3,1	> 3,1
Yritykset ja elinkeinot			
Uudet yritykset (lkm)	7 610	10 000	10 000
Uudet kansainvälistyvät yritykset (lkm)	1 331	1 750	1 750
Raskaan liikenteen tyytyväisyys maanteiden palvelutasoon (1—5)	2,7	2,7	2,7
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa)	-	> 1 600	> 1 600
Ympäristö ja luonnonvarat			
Luonnonsuojelualueiden toteutus (ha)	8 825	5 020	5 500
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva aluerakenne (%) (väestötiheydeltään vähintään 20 as/ha alueilla asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä)	-	64	64
Maatalouden fosforitase (kg/ha)	-	< 5	< 5
Maatalouden typpitase (kg/ha)	-	< 46	< 46

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	4,0	-	> 4,0
ELY-keskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys (1—5)	-	> 3,6	-
Ympäristösuojelun valvontatarkastukset (kpl)	-	1 850	-
Maatalouden ja elintarviketurvallisuuden valvonnat (%)	100	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	3 080	2 918	2 840
— henkilötyövuodet toimintamenomomentilla	2 725	2 568	2 490
— henkilötyövuodet muilla momenteilla	355	350	350
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,5	> 3,5	> 3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	222 155	202 660	198 025
Bruttotulot	31 687	30 000	30 000
Nettomenot	190 468	172 660	168 025
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	29 976		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 520		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	10 438	10 000	10 000
— muut tuotot	-18	-	-
Tuotot yhteensä	10 420	10 000	10 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 112	8 200	8 200
— osuus yhteiskustannuksista	2 273	2 800	2 800
Kustannukset yhteensä	6 385	11 000	11 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 035	-1 000	-1 000
Kustannusvastaavuus, %	163	91	91

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	5 587	6 000	6 000
— EU:lta saatava rahoitus	-	-	-
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	12	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	1 918	1 500	1 500
Tuotot yhteensä	7 517	7 500	7 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 403	9 000	9 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 886	-1 500	-1 500
Omarahoitusosuus, %	20	17	17

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.51, 30.20.47, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.50, 31.30.63, 64 ja 66, 32.01.20, 32.20.43, 32.30.51, 32.40.51 ja 52, 32.50.64, 32.70.30, 33.20.31, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 61 ja 63 sekä 35.20.64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto (maatalouden tukivalvonta)	-1 000
Maakuntauudistus: palkkaus- ja muut menot (siirto momentille 32.20.06)	-525
Maatalouden tukivalvonta (CAP2020)	500
Yritys-Suomi.fi -palvelu (siirto momentille 28.30.03)	-500
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-650
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-260
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	130
Palkkaliukumasäästö	-241
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-915
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-920
Työajan pidentäminen (Kiky)	-39
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-193
Vuokrien indeksikorotus	35
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-56
Yhteensä	-4 635

2018 talousarvio	168 025 000
2017 I lisätalousarvio	-630 000
2017 talousarvio	172 660 000
2016 tilinpäätös	193 011 672

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 939 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

- 1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia
- 2) ilman palveluspaikkaa jäävien siviilipalvelusvelvollisten kustannuksiin siviilipalvelulain 46 §:n 3 momentin mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ilman palveluspaikkaa jäävien siviilipalvelusvelvollisten määrää pyritään vähentämään edistämällä tarjolla olevien palveluspaikkojen määrän kasvua markkinoimalla aktiivisesti siviilipalvelusta potentiaalisille palveluspaikoille. Tämän lisäksi palveluspaikan hakemisprosessia pyritään tehostamaan yksilötasolla sekä koulutusjakson aikana että koulutusjakson jälkeen. Tavoitteena on, että jokaisesta erästä jää palveluspaikattomaksi alle 10 % velvollisista. Valtaosa velvollisista siirtyi koulutusjakson jälkeen siviilipalveluskeskuksesta suorittamaan työpalvelustaan muihin palveluspaikkoihin.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Määräys täydennyspalvelukseen on toimitettava 12 kuukauden kuluessa siviilipalvelushakemuksen hyväksymisestä. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena. Täydennyspalvelukseen hakeutuvien määrän arvioidaan pysyvän korkeana ollen n. 800 täydennyspalvelusvelvollista vuodessa.

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	2 190	2 200	2 200
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 447	1 400	1 400
Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa (hlöä)	191	200	200
— siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	36	30	30
Täydennyskoulutukseen hakeutuneet (hlöä)	711	800	800
— koulutetut (hlöt)	705	780	780
2018 talousarvio			4 939 000
2017 talousarvio			4 939 000
2016 tilinpäätös			3 695 197

21. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 056 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministeriön hallinnonalan tuottavuuden edistämiseen tähtäävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitettu käyttää tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Astanan maailmannäyttelyn menot (siirto momentilta 32.50.43)	780
KemiDigi-hanke (siirto momentille 28.70.22)	-1 800
KemiDigi-hanke (siirto momentilta 28.70.22)	1 100
Tuottavuushankkeet (siirto momentille 32.30.01)	-200
Toimintameno säästö (HO 2015)	-150
Yhteensä	-270

2018 talousarvio	2 056 000
2017 talousarvio	2 326 000
2016 tilinpäätös	2 316 000

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös momentilta 32.50.65 rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen sekä momenteilta 32.20.40, 32.20.42 ja 32.20.43 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	218
Yhteensä	218

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	36 072 000
2017 talousarvio	35 854 000
2016 tilinpäätös	35 738 600

40. *Valtionavustus yritysten kansainvälistymiseen ja yrittäjyyden edistämiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 651 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) ja sen perusteella annetun avustuksesta elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa sekä yritysten kansainvälistymistä edistävälle yhteisöille vuosina 2016—2020 annetun asetuksen (1530/2015) mukaisesti yleisavustuksena:

1) työ- ja elinkeinoministeriön toimintaan liittyvien elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa edistävien yhteisöjen yleisavustuksiin ja pk-yritysten palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen

2) yritysten uudistumista ja kansainvälistä liiketoimintaa edistävien yhteisöjen tarjoaman perusneuvonnan, asiantuntijapalveluiden ja yritysten kehittämispalveluiden tuottamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti yleisavustuksena:

1) standardointitoimintaan

2) pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen.

Määrärahaa saa käyttää yleis- tai erityisavustuksena valtionavustuslain (688/2001) ja ministeriön antamien erillisten valtionavustusehtojen mukaisesti:

1) valtionapuyhteisöjen, julkisten yhteisöjen ja muiden yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen

2) yritysten kansainvälistymistä sekä Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja matkailua edistävästä Team Finland -kasvuohjelmista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää erityisavustuksena yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1734/2015) mukaisten kansainvälisten messuosallistumisten toteuttamiseen ja maksamiseen.

Yritysten uudistumiseen ja aineettoman tuotannon edistämiseen tarkoitettujen pk-yrityspalvelujen kehittämiseen ja pilotointiin voidaan palvelujen julkiseen palveluun verrattavan luonteen vuoksi myöntää yleisavustusta kustannusten täyttää määrää vastaavasti. Myös Team Finland -kasvuohjelmissa voidaan erityisissä tapauksissa niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden perusteella myöntää valtionavustusta kustannusten täyttää määrää vastaavasti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Yleisavustusta voidaan käyttää yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen sekä suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla. Luovien alojen kansainvälistymistä edistävä yleisavustus kohdennetaan suomalaisen musiikin sekä elokuva- ja audiovisuaalisen alan tunnettuuden ja menekin edistämiseen maailmalla. Kansainvälistymistä edistävien yhteisöjen ensisijaisena tehtävänä on suomalaisten yritysten ja elinkeinoelämän palveleminen niin kotimaassa kuin ulkomailla osana Team Finland -verkostoa.

Erityisavustusta voidaan käyttää valtionapuyhteisöjen, julkisten yhteisöjen ja muiden yhteisöjen hankkeisiin, joilla edistetään elinkeinopolitiikkaa sekä yritysten uudistumista ja kansainvälistymistä.

Yleis- ja erityisavustusta voidaan käyttää myös hallituksen strategisten tavoitteiden mukaisten kärkihankkeiden toteutukseen kuuluvien yritysten kansainvälistymistä sekä Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja matkailua edistävien Team Finland -kasvuohjelmien rahoittamiseen erityisesti puhtaiden ratkaisujen (cleantech) ja digitalisaation sektoreilla. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kansainvälisten messuosallistumisten toteuttamiseen.

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Yritykset uudistavat liiketoimintaansa, verkottuvat keskenään ja niiden kansainvälisen liiketoiminnan osaaminen syvenee			
— Pk-yritysten tietoisuus uudistumisen keinoista	-	kasvaa	kasvaa
Standardisointi tukee uusien teknologioiden ja markkinoiden kehittymistä ja kaupallistamista			
— Työkohteiden lukumäärä uusilla alueilla	1 139	1 250	1 100
Kulutuksen ohjautuminen ympäristöä säästäviin tuotteisiin ja palveluihin sekä vastuullisuuden sitoutuneiden suomalaisten yritysten määrä	-	kasvaa	kasvaa

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yritysten uudistuminen ja globaalit kansainvälistymispalvelut	3 321 000
Standardisointitoiminta	1 330 000
Työllisyys ja kilpailukyky: Team Finland	13 000 000
Yhteensä	17 651 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Enterprise Europe Network (siirto momentille 32.20.06)	-500
Kertaluonteisten lisäysten poisto	-892
Team Finland -ohjelmatoiminta	5 000
Työllisyys- ja kilpailukyky: Team Finland	-500
Yritysten omistajanvaihdosten vauhdittaminen	400
Yhteensä	3 508

2018 talousarvio	17 651 000
2017 talousarvio	14 143 000
2016 tilinpäätös	13 371 000

60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998), vientitakuulain (479/1962) ja valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin

2) valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/1963, 573/1972 ja 609/1973) nojalla valtiontakaustoiminnasta annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/1985), valtion vakauttamistakauksista annetun lain (529/1993) perusteella myönnettujen takuiden ja takausten sekä valtion pääomatakuista annetun lain (594/1992) nojalla ennen vuotta 1999 myönnettujen takuiden aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2018 talousarvio	20 000
2017 talousarvio	20 000
2016 tilinpäätös	—

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 507 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, rahoitusosuuksien ja velvoitteiden suorittamiseen
- 2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	350 000
Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 485 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	873 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomiennergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	380 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu, osuudet eläkemaksuista ja uudesta pääkonttorista aiheutuvista kustannuksista	2 829 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	2 000 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	436 000
Yhteensä	8 507 000
2018 talousarvio	8 507 000
2017 talousarvio	8 507 000
2016 tilinpäätös	8 007 000

(89.) *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2017 talousarvio	100 000 000
2016 tilinpäätös	182 500 000

20. Elinkeino- ja innovaatiopolitiikka

Selvitysosa: Kasvupolitiikan toteuttamiseksi elinkeino- ja innovaatiopolitiikalla vahvistetaan kilpailukyvyyn ja talouden kasvun edellytyksiä. Olennaista on varmistaa, että Suomi on veto-voimainen toimintaympäristö kasvua hakeville yrityksille, korkeatasoiselle osaamiselle ja ulkomaisille investoinneille. Toimenpiteillä tuetaan yritysten jatkuvaa uudistumista ja elinkeinorakenteen monipuolistumista sekä suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla. Nämä yhdessä luovat perustan talouskasvulle, uusien työpaikkojen syntymiselle ja hyvinvoinnille.

Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla sekä uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla.

Innovaatiojärjestelmää uudistetaan OECD:n suositukset huomioiden. Uudistumista ja elinkeinoelämän monipuolistumista tuetaan vahvistamalla kansainvälisesti kilpailukykyisten osaamiskeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Maakuntauudistuksen yhteydessä huolehditaan valtakunnallisten ja maakunnallisten kasvupalveluiden yhteensovittamisesta. Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi vahvistetaan elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä sekä parannetaan tutkimuksen ja innovaatioiden kaupallistamisen edellytyksiä. Yrityksiä kannustetaan uudistamiseen hyödyntäen uusia arvonluonnin lähteitä ja digitalisaatiota.

Suomalaisten yritysten menestymistä globaaleilla markkinoilla tuetaan auttamalla yrityksiä tunnistamaan globaaleja liiketoimintamahdollisuuksia, rakentamalla globaaleja verkostoja sekä kannustamalla yrityksiä tuottamaan suomalaisiin vahvuuksiin perustuvia ratkaisuja globaaleihin asiakastarpeisiin ja kanavoimaan niistä lisäarvoa kotimaahan. Tähän pyritään luomalla kilpailuetua uusista arvonluonnin lähteistä ja edelläkävijämarkkinoista sekä kehittämällä ratkaisuja globaaleihin asiakastarpeisiin strategisesti merkittävillä kasvualoilla, kuten bio-, hyvinvointi- ja terveysaloilla sekä hyödyntämällä digitalisaatiota ja puhtaita ratkaisuja. Uutta kasvua haetaan myös arkisen liiketoiminnan mahdollisuuksista.

Innovaatiotoiminnan, kansainvälistymisen, ulkomaisten investointien ja matkailun edistämistoiminnot kootaan 1.1.2018 alkaen Business Finland -toimijan vastuulle. Uudistuksessa Innovaatio-rahoituskeskus Tekesin ja Finpron toiminnot yhdistetään kokonaisuuteen, joka rakentuu virastosta ja asiakastoinninnoista vastaavasta yhtiöstä.

Hallitusohjelman keskeisenä tavoitteena on kasvurahoitus ja yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistaminen. Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys, jotta Suomeen saadaan lisää kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä. Julkisella yritysrahoituksella on tär-

keä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Yleinen periaate on markkinaehtoisuus ja yksityisen rahoituksen täydentäminen sekä katalysointi. Julkista yrittäjärahoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvuyrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan toimintatapoja ja yhteistyötä uudistetaan hyödyntämällä digitalisaatiota ja kokeiluja.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti elinkeino- ja innovaatiopolitiikan tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2018:

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle				
— Alkaviin yrityksiin tehtyjen yksityisten riskisijoitusten määrä (milj. euroa)	97	95	> 120	> 120
— Ulkomaisessa omistuksessa olevien tytäryhtiöiden henkilöstön määrän kasvu Suomessa (%)	1,5	-	> 0	> 0
Yritykset uudistuvat ja elinkeinorakenne monipuolistuu				
— Yritysten t&k-menojen kehitys (%)	- 8,2	- 1,2	> 0	> 0
Suomalaiset yritykset menestyvät globaaleilla markkinoilla				
— Suomen osuus vientimarkkinoista, vuosimuutos (%)	- 0,65	- 0,38	> 0,72	> 0,34

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan toteuttamiseen osallistuvat ministeriön lisäksi Geologian tutkimuskeskus, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Innovaatorahoituskeskus Business Finland ja Business Finland Oy, Tekes Pääomasijoitus Oy, Finnvera Oyj, Suomen Vientiluotto Oy, Suomen Teollisuussijoitus Oy sekä useat valtionapuyhteisöt.

01. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 714 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, joka edistää maankamaraan luonnonvarojen kestävää käyttöä. Tutkimuskeskuksen tavoitteena on tiedon, osaamisen ja innovaatioiden avulla tukea elinkeinoelämän ja alueiden kilpailukykyä sekä tukea kustannustehokasta yhteiskuntasuunnittelua. Tutkimuskeskusta kehitetään kansallisena geotietokeskuksena sekä eurooppalaisena huippuosajana mineraalivarojen kestävä käytön tutkimuksessa.

GTK edistää investointeja ja elinkeinotoimintaa osana kestävän kehityksen taloutta. Uusilla innovaatioilla ja geotiedon hyödynnettävyydellä lisätään kustannustehokkuutta ja vahvistetaan elinkeinopolitiikassa määriteltäviä tavoitteita ja kasvun kärkialueita.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

— Mineraalitalous luo kestävää kasvua: mineraalisten raaka-aineiden hyödyntämisen ja jatkojalostuksen kautta syntyy ratkaisuja kehittyviin materiaalitarpeisiin

— Uusia luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä edistäviä cleantech-ratkaisuja syntyy

— Geologia yhdyskuntien kestävän rakentamisen tehostajana: geologisen tiedon hyödyntäminen alueiden käytön suunnittelussa ja rakentamisessa sekä niihin liittyvissä ympäristökysymyksissä parantuvat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Tulosalueiden osuus kustannuksista (%)			
— mineraalivarat ja raaka-ainehuolto	56,2	56	56
— energiahuolto ja ympäristö	22,0	22	22
— maankäyttö ja rakentaminen	21,8	22	22
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— kustannusvastaavuus (%)	62,6	50	50
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä (%)	20,1	20	20
— hankkeiden lukumäärä (kpl)	104	95	95
Maksullinen toiminta			
— tulot (milj. euroa)	7,4	7,8	7,8
— ylijäämä (1 000 euroa)	210	550	550
— ylijäämä (% tuotoista)	2,8	7	7
— htv-kertymät	42,5	60	60

Tuotokset ja laadunhallinta

Tutkimuskeskukselle asetetaan seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— Investointikynnyksen madaltaminen ja elinkeinotoiminnan edellytysten edistäminen, mineraaliraaka-aineisiin, turpeeseen, geoenergiaan ja pohjavesivaroihin liittyvä tiedon kasvu

— GTK palvelutarjoajana ja tutkimuskumppanina lisää yhteistyötään yritysten ja kansainvälisten toimijoiden kanssa erityisesti cleantech-alaan, mineraalitalouteen, digitalisaatioon sekä yhdyskuntarakentamiseen liittyvän toiminnan volyymin kasvun kautta

— Strateginen tutkimus ja verkostoituminen vahvistavat GTK:n kyvykkyyttä asiakasratkaisujen tuottajana yhteistyökumppanina

— Digitalisaation mahdollisuudet ja systemiset hyödyt sovelletaan viraston kaikkiin prosesseihin, innovatiivisiin tietopääoman kasvattamisen toimintamalleihin ja asiakasratkaisuihin

— Geologisen tietovarannon kasvu ja käytettävyyden parantaminen tuovat systeemisiä hyötyjä, uusia tiedon käyttötapoja ja ne vastaavat asiakkaiden muuttuviin tietotarpeisiin

— Laadunhallinta varmistaa asiakastyytyväisyyden. GTK:n yritysasiakkuuksien ja -kumppanuuksien määrä on kasvanut ja asiakastyytyväisyys on hyvällä tasolla.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	459	430	400
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,55	3,65	3,70

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	45 626	42 557	41 714
Bruttotulot	13 255	11 000	11 000
Nettomenot	32 371	31 557	30 714
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 832		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 126		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 357	7 800	7 800
— muut tuotot	85	-	-
Tuotot yhteensä	7 442	7 800	7 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 095	5 550	5 550
— osuus yhteiskustannuksista	2 137	1 700	1 700
Kustannukset yhteensä	7 232	7 250	7 250
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	210	550	550
Kustannusvastaavuus, %	103	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	2 496	1 550	1 550
— EU:lta saatava rahoitus	709	400	400
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 010	1 250	1 250
Tuotot yhteensä	5 215	3 200	3 200
Hankkeiden kokonaiskustannukset	8 331	6 400	6 400
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-3 116	-3 200	-3 200
Omarahoitusosuus, %	37	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kaivosresurssien palkkausmenot (siirto momentilta 32.01.01)	40
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-40
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-16
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	52
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa	-212
Palkkaliukumäsäästö	-148
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	14
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-166
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-350
Työajan pidentäminen (Kiky)	13
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-29
Vuokrien indeksikorotus	9
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-10
Yhteensä	-843

2018 talousarvio	30 714 000
2017 talousarvio	31 557 000
2016 tilinpäätös	32 665 000

06. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 82 671 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hanke- ja ohjelmatoiminnan, aktivoinnin tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen sekä ennakointitoimintaan ja kansainvälistymisen edistämiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatiokeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä. Business Finland -uudistus, jossa Innovaatiorahoituskeskus Tekesin ja Finpron toiminnot yhdistetään uudeksi toimijaksi, tukee hallituksen tavoitteita kaksinkertaistaa pk-yritysten vienti, kansainvä-

listää innovaatiojärjestelmä, selkeyttää yrityspalvelujärjestelmää ja luoda vahva kansallinen toimija yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tueksi täydentäen myös maakunnallisia kasvupalveluita.

Innovaatiorahoituskeskus Business Finland edistää elinkeinojen kehittymistä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa, tuotavuutta ja työelämän laatua, lisää vientiä sekä luo työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, johon Innovaatiorahoituskeskus Business Finland kannustaa rahoituksellaan, ohjelmatoiminnalla, kansainvälistymis- sekä muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Lisäksi Innovaatiorahoituskeskus Business Finland edistää toiminnallaan Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Kansainvälistymispalveluja suunnataan erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien vahvistamiseen sekä toimintaedellytysten kehittämiseen Suomessa ja ulkomailla. Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto ja t&k&i-investoinnit. Matkailun edistämiseksi vahvistetaan ja parannetaan Suomen matkailumaakuvaa, matkailutuotteiden vientiä ja kysyntää toimijoiden kanssa yhdessä sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä. Lisäksi toteutetaan Nopeaa kasvua ja työllisyyttä matkailusta: Matkailu 4.0 -kokonaisuuden toimenpiteitä.

Resursseja vahvistetaan asiakaspalvelussa ja ulkomaan toiminnoissa. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toiminnan vaikuttavuus syntyy useamman vuoden aikajänteellä, mutta toiminnan vaikutuksia seurataan vuosittaisilla suuntaa-antavilla mittareilla.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Kansainvälistymis- ja innovaatiorahoituspalvelujen asiakkaana olevien pk-yritysten (sis. midcap) kasvunennusteet tavoitevuonna			
— Uusi vienti (milj. euroa)/ ko. asiakkaiden lukumäärä	5,7	5,5	5,5
— Uusi liikevaihto (milj. euroa)/ ko. asiakkaiden lukumäärä	7,2	7,0	7,0
Matkailutulo kasvaa			
— Kansainväliset matkailutulot (matkailutase, milj. euroa)	2 455	2 500	2 800
— Rekisteröidyt ulkomaiset yöpymiset (1 000 vrk)	5 768	6 180	6 500

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Ulkomailla investoinneilla luodaan talouskasvua, lisätään työpaikkoja ja vahvistetaan osaamispohjaa			
— Ulkomaisten investointien työllistävyys (työpaikkojen lukumäärä, arvio)	749	700	730
— Ulkomaisten investointien määrä (milj. euroa)	554	390	400

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
--	-------------------	-----------------	-----------------

Toiminnallinen tehokkuus

Innovaatiorahoitus- ja -asiakkuustyön kokonaiskustannus/ myönnetty rahoitus (%)	6,0	< 6,5	< 6,5
---	-----	-------	-------

Tuotokset ja laadunhallinta

Asiakaspalautteen yleisarvio (1—5)			> 4,0
Sidosryhmätyytyväisyys Visit Finland -toimintoon (1—5)	3,9	> 4,0	> 4,0

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
--	-------------------	-----------------	-----------------

Henkilötyövuosien kehitys (Innovaatiorahoituskeskus)	267	372	50
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	-	-	> 3,5

Tulostavoitteiden saavuttamiseen käytetään toimintamenojen lisäksi momentin 32.01.40 määrärahoja.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen	37 931 000
Hanke- ja ohjelmatoiminta	5 260 000
Kansainvälistymispalvelut	19 100 000
Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten edistäminen	4 400 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	15 480 000
Enterprise Europe Network	500 000
Yhteensä	82 671 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	39 496	43 623	82 771
Bruttotulot	372	100	100
Nettomenot	39 124	43 523	82 671

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	18 668		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 696		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Enterprise Europe Network (siirto momentilta 32.01.40)	500
Finpron yhdistäminen Business Finlandiin (siirto momentilta 32.50.41)	38 980
Maakuntauudistus: palkkaus- ja muut menot (siirto momentilta 32.01.02)	525
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-20
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-8
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-81
Palkkaliukumäsäästö	-102
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-51
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-196
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-260
Työajan pidentäminen (Kiky)	-79
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-52
Vuokrien indeksikorotus	6
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-14
Yhteensä	39 148

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	82 671 000
2017 I lisätalousarvio	-1 370 000
2017 talousarvio	43 523 000
2016 tilinpäätös	38 152 000

28. Materiaalitehokkuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) materiaalitehokkuutta edistävään selvitys-, kokeilu-, menetelmäkehitys- ja informaatiotoimintaan
- 2) EU:n rahoittamien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen
- 3) enintään 130 000 euroa yritysten materiaalikatselemusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Materiaalitehokkuus on luonnonvarojen säästeliästä käyttöä, tehokasta sivuvirtojen hallintaa, jätteen määrän vähentämistä ja materiaalien kierrätystä sekä haitallisten ympä-

ristövaikutusten vähentämistä. Määrärahaa käytetään kansallisen materiaalitehokkuusohjelman toimeenpanoon liittyviin hankkeisiin, joilla edistetään materiaalitehokkuutta parantavien ratkaisujen kehittymistä siten, että yritysten kilpailukyky paranee ja haitalliset ympäristövaikutukset vähenevät. Määrärahaa käytetään myös yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Materiaalien tehokkaampi käyttö lisää energiatehokkuutta ja kilpailukykyä sekä edistää kesäviin tuotanto- ja kulutustapoihin siirtymistä.

2018 talousarvio	400 000
2017 talousarvio	400 000
2016 tilinpäätös	500 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 250 900 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2018 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 270 515 000 euron arvosta.

Mikäli vuoden 2017 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2018 enintään 20 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan
- 2) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa
- 3) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin kehittämishankkeisiin
- 4) yritysten, kuntien ja kuntayhtymien, yleishyödyllisten yhteisöjen sekä valtion budjettitalouden organisaatioiden työelämän kehittämishankkeisiin
- 5) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, jotka edistävät teknologisen, liiketoiminnallisen sekä muun elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittymisen kannalta merkittävän osaamisen syntymistä, kehittymistä ja laaja-alaista hyödyntämistä
- 6) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin, hankkeiden valmisteluun sekä osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen
- 7) valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tekevien tutkimusorganisaatioiden kansainväliselle organisaatiolle maksetta-

viin jäsen- ja ohjelmamaksuihin sekä laitetoimituksiin ja Business Finlandin puolesta tehtävistä matkoista muille kuin Business Finlandin henkilöstölle aiheutuviin matkakustannuksiin

8) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen valmisteluun ja toteutukseen

9) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EY 651/2014) sekä valtioneuvoston asetuksen (1547/2016) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamisen, kehittämisen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille.

Avustusta voidaan maksaa myös palveluseteleinä.

Momentilta voidaan maksaa ennen vuotta 2010 momentilta 32.20.20 tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot.

Momentilta voidaan maksaa ennakkomaksuja pienille ja keskisuurille yrityksille, kun ennakkomaksulla vähennetään muun julkisen rahoituksen tarvetta siltarahoitukseen.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonnäköveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehitys- ja innovaatio (t&k&i)-rahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä sekä valtion budjettitalouteen kuuluvia organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon rahoituksen vaikutus hankkeen toteutukseen, hankkeen vaikuttavuus, tavoiteltava liiketoiminta sekä kehitettävän innovaation tai osaamisen uutuusarvo, tulosten hyödyntäminen, käytettävät voimavarat, taloudelliset edellytykset ja verkottuminen sekä hankkeiden välilliset vaikutukset elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa.

Audiovisuaalisen tuotannon kannustimella vauhditetaan audiovisuaalisen tuotannon kasvua, alan yritystoimintaa, työllisyyttä, kansainvälistymistä, mukaan lukien ulkomaisten investointien edistäminen, sekä alan ekosysteemien monipuolistumista Suomessa.

Tukea myönnetään erityisesti:

- riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen luomiseen ja hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa
- nuorten innovatiivisten yritysten liiketoimintojen kehittämiseen
- pienille ja keskisuurille yrityksille uuden teknologian, osaamisen, teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen

— innovatiivisten tuotantotapojen kehittämiseen ja kokeilemiseen pilotti- tai demonstraatiomit-takaavassa sekä koetuantoon

— kunnallisten organisaatioiden, valtion budjettitalouteen kuuluvien organisaatioiden, yritysten ja muiden yhteisöjen sellaisten innovatiivisten hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, joilla tilaaja tavoittelee toimintansa tai palvelujensa laadun ja kustannustehokkuuden merkittävää pa-rantamista ja jotka edellyttävät tarjoajilta uuden tuotteen, tuotantomenetelmän, palvelun tai muun innovatiivisen ratkaisun kehittämistä

— työelämän kehittämishankkeisiin

— audiovisuaalisen tuotannon tekemiseen Suomessa.

Tulostavoitteiden saavuttamiseen käytetään myös momenttien 32.20.06, 32.20.43, 32.20.83 ja 32.20.89 määrärahoja ja valtuuksia.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevat EU-tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Business Finlandin t&k&i-rahoituksen vaikuttavuustavoitteiden toteutumista seurataan ensisijai-sesti riippumattomilla vaikuttavuusarvioinneilla sekä vuosittain suuntaa-antavilla seurantamitta-reilla.

Talousarviesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Busi-ness Finlandin t&k&i-rahoitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
1. Globaalisti kilpailukykyinen elinkeinoelämä: Suomeen kehittyä paljon kilpailukykyisiä ja kasvuhakuisia toimijoita kumppani-verkostoiin. Uudet tuotteet ja palvelut pääsevät kansainvälisille markkinoille ja onnistuneet läpimurrot kasvattavat arvonnäköä ja vientiä.			
Alkavat ja pk-yritykset			
Business Finland tukee t&k&i-rahoituksella alkavien yritysten liike-toimintaosaamisen vahvistumista ja kannustaa suuren määrän yrityksiä merkittävään kansainväliseen kasvuun innovaatioiden avulla sekä kehittymään houkutteleviksi sijoituskohteiksi yksityisille sijoittajille.			
— Pk-yritysten uusi vienti/Business Finlandin t&k&i-rahoitus (paras neljännes ylittää tavoitearvon) (kerroin)	30	> 22	> 22
— Rahoitettujen hankkeiden synnyttämä vuosittainen vienti/Business Finlandin tki-rahoitus (kerroin)	26	> 10	> 10

2. Houkutteleva innovaatioympäristö: Suomalainen huippuosaaminen, kokeilualustat ja verkostot kutsuvat ja innostavat läpimurtoihin. Maailman tuloksellisin palvelukokonaisuus ja toimiva Team Finland -yhteistyö mahdollistavat innovatiivisten yritysten menestymisen Suomessa.

Suuret yritykset

Business Finland kannustaa t&k&i-rahoituksella suuret yritykset rohkeaan ja kansantalouden kannalta merkittävään uudistumiseen sekä osaamista ja liiketoimintamahdollisuuksia kumppaneille synnyttävään yhteistyöhön

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
— Suurten yritysten kokonaisverkottuminen Business Finlandin t&k&i-projekteissa (%)	176	170	170
Julkiset tutkimusorganisaatiot			
Business Finland vauhdittaa t&k&i-rahoituksella taloudellisesti ja yhteis-kunnallisesti hyödyllisten osaamisten, verkostojen ja tutkimustulosten synnyttämistä ja siirtymistä elinkeinoelämän hyödynnettäväksi			
— Yritysten arvio tutkimustulosten ja osaamisten kaupallisen hyödyntämisen todennäköisyydestä (%)	72	> 70	> 75

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	156 300	183 515
— alkaville yrityksille		57 500
— pk-yrityksille		65 515
— suuryrityksille		60 500
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	77 800	70 800
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) ohjelmamaksut	16 800	16 200
Yhteensä	250 900	270 515

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	211 400	99 800	31 200	9 500	3 000	354 900
Vuoden 2018 sitoumukset	39 500	114 500	73 500	28 000	15 015	270 515
Menot yhteensä	250 900	214 300	104 700	37 500	18 015	625 415

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkistus	-420
Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirto momentilta 29.80.31)	3 000
Innovatiiviset hankinnat (HO)	870
Innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus (siirto momentille 32.20.42)	-3 000
Kertaluonteisen valtuuslisäyksen poistuminen (TA 2016)	-1 700
Tutkimuksen ja yritysten yhteistyö, ekosysteemikehitys, innovatiiviset hankinnat, innovaatioaseteli, TF explorer (HO)	8 000
Säästö päätös	-30 350
Yhteensä	-23 600

2018 talousarvio	250 900 000
2017 I lisätalousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	274 500 000
2016 tilinpäätös	335 351 786

41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää biotalouden korkealuokkaisten tutkimus- ja pilot-infrastruktuurien rakentamiseen, kehittämiseen ja ylläpitoon sekä näistä aiheutuvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Strategisesti erityisen tärkeissä pilot- ja tutkimusinfrastruktuuri-investoinneissa valtion tuki on 100 %.

Arviomääräraha sisältää korvauksen yhtiölle hankintojen ja arvonlisäverokustannuksiin muun kuin arvonlisäverolain (1501/1993) 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan muodossa harjoitetun liiketaloudellisen toiminnan osalta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Bioruukki (maksatusten vähentyminen)	-1 000
Yhteensä	-1 000

2018 talousarvio	1 500 000
2017 talousarvio	2 500 000
2016 tilinpäätös	1 971 504

42. Kasvuekosysteemien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusien nousevien kasvualojen ja -ekosysteemien tunnistamiseen sekä ekosysteemialoitteiden valmisteluun ja esiselvityksiin

2) uudentyyppisten kumppanuusmallien sekä sektorirajat ylittävien kansallisten kasvustrategioiden, toimenpideohjelmien ja niissä tunnistettujen kasvuekosysteemien toimenpiteiden edistämiseen

3) edelläkävijämarkkinoiden, kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamisen, tutkimus- ja kehittämisympäristöjen yhteiskäyttöä sekä osaamisen vahvistamista ja tutkimustulosten hyödyntämistä edistävien uusien toiminta- ja rahoitusmallien kehittämiseen

4) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Kulutusmenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena siltä osin kuin on kyse kilpaillusta hankerahoituksesta. Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tunnistetaan Suomen talouskasvun kannalta korkean lisäarvon ja kansainvälisen potentiaalin omaavia nousevia kasvualoja ja -ekosysteemejä yhteistyössä ministeriöiden, rahoittajien, elinkeinoelämän ja muiden sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on muodostaa systemaattinen arviointi- ja tietopohja valtioneuvostotason strategisille valinnoille ja tulevaisuuden kasvulinjauksille.

Korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, kuntien, maakuntien, kuntayhtymien, yleishyödyllisten yhteisöjen, valtionvirastojen ja laitosten sekä valtion välillä rakennetaan uudentyyppisiä kumppanuuksia. Tavoitteena on myös edistää edelläkävijämarkkinoiden syntymistä, kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamista, julkisten ja yksityisten tutkimusinfrastruktuurien ja kehitysympäristöjen yhteiskäyttöä ja -rahoitusta sekä osaamisen vahvistamista ja tutkimustulosten kaupallistamista.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomeen syntyy kansainvälisesti vahvoja strategisia kasvuekosysteemejä, jotka luovat uutta kansainvälisesti kilpailukykyistä liiketoimintaa, vientiä ja työpaikkoja sekä houkuttelevat investointeja ja kansainvälisiä osaajia

— Suomeen luodaan vetovoimaisia kokeilu- ja kehitysalustoja innovaatiotoiminnalle

— Kestävät innovatiiviset julkiset hankinnat luovat markkinoita uusille ratkaisuille, lisäävät vientiä sekä parantavat julkisten palvelujen laatua ja tuottavuutta. Hankinnoilla edistetään myös energia- ja ilmastotavoitteita sekä resurssitehokkuutta ja kiertotaloutta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ekosysteemit	2 000
Inka-ohjelman lakkauttaminen (HO 2015)	-2 800
Innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomainen osaamiskeskus (siirto momentilta 32.20.40)	3 000
Kertaluonteisen lisäyksen poisto (uudelleenbudjetointi)	-1 800
Säästö päätös	500
Yhteensä	900

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	5 000 000
2017 I lisätalousarvio	4 000 000
2017 talousarvio	4 100 000
2016 tilinpäätös	7 024 000

43. *Cleantech- ja biotalousratkaisujen sekä innovaatioiden kaupallistamisen tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 49 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille, korkeakouluille, valtion tutkimuslaitoksille ja kunnallisille organisaatioille taloudelliseen toimintaan:

- 1) tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistamiseen innovaatioiden kaupallistamiseksi
- 2) pk-yritysten cleantech-ratkaisujen kehittämiseen
- 3) biotalouden uusien tuotteiden, palveluiden ja liiketoimintamallien kehittämiseen
- 4) cleantech- ja biotalouden ratkaisujen pilotointiin ja demonstrointiin.

Määrärahaa saa käyttää myös julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien valtion tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja vastaavien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Momentilta voidaan maksaa ennakkomaksuja pienille ja keskisuurille yrityksille, kun ennakkomaksulla vähennetään muun julkisen rahoituksen tarvetta Business Finlandin myöntämien avustusten siltarahoitukseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitusohjelman strategisten tavoitteiden toimeenpanoa tuetaan kärkihankkeilla. Painopistealueiden kilpailukyky ja työllisyys, osaaminen ja koulutus sekä biotalous ja puhtaat ratkaisut rahoituksesta 49 milj. euroa kohdennetaan cleantech- ja biotalouden ratkaisujen kehittämiseen, pilotointiin ja demonstrointiin sekä tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistamiseen innovaatioiden kaupallistamiseksi vuonna 2018. Biotalous ja cleantechin uusien innovaatioiden käyttöönottoa vauhditetaan kokeiluhankkeilla ja innovatiivisilla julkisilla hankinnoilla.

Tavoitteet

- Uusia työpaikkoja syntyy kestävän luonnonvarojen käytön ja cleantech-yritysten kasvun myötä
- Biotalous- ja cleantech-ratkaisuja kehittävien pk-yritysten vienti kasvaa
- Business Finland vauhdittaa taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti hyödyllisten osaamisten, verkostojen ja tutkimustulosten synnyttämistä ja siirtymistä elinkeinoelämän hyödynnettäväksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimustulosten kaupallistaminen	25 000 000
Kasvuhakuisten pk-yritysten cleantech-ratkaisut	9 000 000
Biotalous uudet tuotteet, palvelut ja liiketoimintamallit	13 000 000
Cleantech-pilotit	2 000 000
Yhteensä	49 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Cleantech pilotit	-1 000
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Uudet tuotteet, palvelut ja liiketoimintamallit	1 000
Kilpailukyky ja työllisyys: Kasvuhakuisten pk-yritysten cleantech-ratkaisujen vauhdittaminen	1 000
Osaaminen ja koulutus: Tutkimustulosten kaupallistaminen	5 000
Yhteensä	6 000

2018 talousarvio	49 000 000
2017 talousarvio	43 000 000
2016 tilinpäätös	30 000 000

44. Kiertotalouden investointi- ja kehittämistuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kiertotalouden uusien ratkaisujen ja prosessien tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian tai palvelumallien käyttöönottoon, laajennukseen tai pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin, jotka liittyvät uusiutuotteisiin ja materiaaleihin, jätteiden sivuvirtojen käsittelyyn tai kiertotalouden tuotteistamiseen liittyvään uuteen teknologiaan, palveluun tai niiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin

2) investointeihin, jotka sisältävät uusia kiertotalouden liiketoimintamalleja, uusia alustoja tai digitaalisia palveluja, toimintamalleja sekä tuote- ja palvelusuunnittelua, joka tukee tuotantoa tai käyttöä, korjaamista, huollettavuutta, päivittämistä, jakamista, vuokraamista taikka muuta kiertotalouden kaupallista käyttöönottoa

3) selvityksiin ja investointeja tukeviin esiselvityksiin ja selvityksiin, jotka tähtäävät kiertotalouden eri toimijoiden investointitoiminnan edistämiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Tukea myönnetään valtionavustuslain (688/2001) nojalla ja vähämerkityksellistä tukea (komission asetus 1407/2013) koskevien EU:n valtiontukisääntöjen mukaan.

Selvitysosa: Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman strategisten tavoitteiden toimeenpanoa tuetaan kärkihankkeilla. Painopistealueen biotalous ja puhtaat ratkaisut rahoituksesta 4 milj. euroa on tarkoitettu käytettäväksi kiertotalouden investointi- ja kehittämistukeen vuosina 2018—2019. Kiertotalouden ydinajatus on säilyttää materiaalit ja niiden arvo talouden kierrossa

mahdollisimman pitkään ja korvata uusiutumattomia luonnonvaroja kestävästi tuotetuilla uusiutuvilla materiaaleilla.

Investointi- ja kehittämistuki on tarkoitettu uusiin tulevaisuuden kiertotalousratkaisuihin kansainvälisen edelläkävijyyden ja kansallisen kiertotalouden tiekartan tavoitteiden saavuttamiseksi.

2018 talousarvio

2 000 000

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 56 159 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen valtioneuvoston antaman luotto- ja takaustappiositoumuksen mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätosperusteisena.

Selvitysosa: Valtioneuvosto on antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n nojalla sitoumuksen siitä, että valtio korvaa Finnvera Oyj:n luottotappioita sitoumuksen ehtojen mukaisesti niistä luotoista ja takauksista, jotka yhtiö on myöntänyt 1.1.1999 alkaen. Tätä ennen Kera Oyj:n myöntämistä luotoista ja takauksista korvataan luotto- ja takaustappiot Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti. Valtion luotto- ja takaustappiositoumuksiin perustuva korvausosuus Finnveran Oyj:n luottotappioista on 35—80 % riippuen tukialueesta, yritystyyppistä ja käytetystä rahoitusinstrumentista.

Finnvera Oyj korjaa yritysrahoituksessa ilmeneviä markkinapuutteita sekä suuntaa rahoitustaan edistämään yritystoiminnan alkua sekä yritysten kasvua ja kansainvälistymistä.

Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömiä. Vuonna 2018 Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän n. 9 000 rahoituspäätöstä ja myöntävän luotto- ja takaustappiositoumuksen piirissä olevia lainoja ja takauksia yritystoimintaan n. 1,0 mrd. euroa. Asiakkaita Finnvera Oyj:llä on n. 28 000, josta alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on n. 90 %. Finnvera Oyj rahoitti vuonna 2016 yli 2 100 kasvavaa yritystä ja määrän arvioidaan vuonna 2018 säilyvän samalla tasolla. Finnvera Oyj:n arvioidaan myöntävän vuonna 2018 rahoitusta n. 2,2 mrd. euron kokonaishankkeisiin, mistä Finnvera Oyj:n osuus on n. 45 % ja pankkien sekä muun rahoituksen osuus n. 55 %.

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	3 383	3 500	3 500
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	8 724	8 500	8 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomäärärahan tarkistus	-13 558
Finnveran pk-yrityksiä suurempien yritysten rahoituksen laajentaminen tukialueiden I ja II ulkopuolelle	3 890
Tukialueiden ulkopuolisen tappiokorvausprosentin nostaminen 55 prosenttiin	184
Työllisyys ja kilpailukyky: Juniorilainaothjelma	1 000
Yhteensä	-8 484

2018 talousarvio	56 159 000
2017 talousarvio	64 643 000
2016 tilinpäätös	36 044 150

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen
- 2) Valtiokonttorille korontasaussopimuksista aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen
- 3) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annetun lain (1136/1996) mukaisesti Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion suorittamiseen
- 4) julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisesti Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan alijäämäkorvauksen suorittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on turvata suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravienttiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasaussopimuksia ja -päättöksiä enintään 22 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehtoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 22 mrd. euron pääoma-arvosta.

Myöntämisvaltuuden käyttöastetta laskettaessa otetaan huomioon korontasaussopimusten erään-
tymätön pääoma täysimääräisenä ja tarjousten pääoma-arvosta 50 %.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Uusia vientiluottoja koskevia korontasaussopimuksia ja -päätöksiä (milj. euroa)	1 017	6 300	1 100
Myönnettyjen korontasaussopimusten ja -päätösten kanta vuoden lopussa (milj. euroa)	4 200	11 200	12 500

Korontasaussopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	27 200	38 300	40 300	48 200	154 000
Suojausmenot	15 100	17 800	13 300	8 800	55 000
Menot yhteensä	42 300	56 100	53 600	57 000	209 000

Korontasaussopimuksista sekä korko- ja valuuttariskien suojaamisesta aiheutuvien menojen lisäksi valtiolle tuloutuu korkohyvityksiä ja suojaustuloja, jotka tuloutuvat momentille 12.32.99. Vuonna 2016 valtio sai korkohyvityksiä yhteensä 34,4 milj. euroa ja korontasaustoiminnan ylijäämä oli 19,0 milj. euroa. Korontasaustoiminnasta valtiolle tulevien korkohyvitysten ja suojaustulojen arvioidaan olevan yhteensä 27,9 milj. euroa vuonna 2017 ja 38,1 milj. euroa vuonna 2018.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lainakannan kasvu, valuuttakurssimuutokset, muutokset suojauskustannuksissa	2 000
Yhteensä	2 000

2018 talousarvio	42 300 000
2017 talousarvio	40 300 000
2016 tilinpäätös	15 443 805

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 89 303 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena:

1) Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan. Tämä käsittää muun muassa yhtiön oma- ja yhteisrahoitteisen tutkimus- ja kehitystyön, osaamisen kehittämisen, innovaatiotoiminnan, teknologian lisensoinnin, uusien yritysten perustamisen ja yhteisrahoitteisten tutkimushankkeiden omarahoitusosuutta koskevat menot ja kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleisen toteuttamisen, hallinnoinnin ja kehittämisen, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjauksen, kansallisen kalibrintipalvelun järjestämisen sekä mittatekniikan edistämisen

2) korvaukseen yhtiölle hankintojen ja toimitilavuokrien arvonlisävero-osuuteen sekä toimitilavuokrien piileviin arvonlisäverokustannuksiin muun kuin arvonlisäverolain (1501/1993) 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun liiketoiminnan muodossa harjoitetun liiketaloudellisen toiminnan osalta

3) Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom-ohjelma 2014—2018) fuusiotutkimuksen kansallisen koordinaatiotehtävän hoitamiseen

4) Metrijärjestön jäsenmaksuun.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n (VTT) tehtävä on riippumattomana ja puolueettomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä sekä kaupallistamista elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö vastaa tehtäväänsä liittyvästä kansainvälisestä toiminnasta. Yhtiöllä voi tehtävänsä toteuttamiseksi olla tytäryhtiöitä. Tehtävänsä toteuttamiseksi yhtiö harjoittaa teknologian soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakointitoimintaa (strateginen tutkimus), tuottaa teknologiaan ja innovaatioihin perustuvia tutkimus- ja asiantuntijapalveluja (liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuva tutkimus), toimii kansallisena metrologialaitoksena tieteellisen metrologian osalta, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrointipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista ja liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaa tutkimusta.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

VTT keskittää tutkimus- ja kehitystoimintaansa laajoihin ja vaikuttavuudeltaan suuriin, haastelähtöisiin kokonaisuuksiin, joita ovat:

— Tulevaisuuden ilmasto: puhtaan ja vähähiilisen energian tuoton, käytön ja varastoinnin ratkaisut

— Resurssien riittävyys: uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen riittävyyden kestävä kehityksen mukaisen käytön ratkaisut

— Hyvä elämä: terveyteen, hyvinvointiin ja elinympäristön, mukaan lukien infrastruktuuriin liittyvät ratkaisut

— Kokonaisturvallisuus ja riskienhallinta: yksilön, yrityksen ja yhteiskunnan turvallisuuteen liittyvät ratkaisut

— Teollisuuden uudistuminen: teollisuuden uudistumista, digitalisoitumista ja kilpailukykyä koskevat ratkaisut.

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
--	-------------------	---------------	-----------------

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus: Elinkeinoelämän kasvun ja uudistumisen tukeminen

— VTT:n merkitys innovaatioiden kaupallistamisessa Suomessa (5 v. liukuva ka, %)

36

30—35

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
—VTT:n mukanaolo ja rooli Suomen kannalta merkittävässä kasvu-aloitteissa (kpl)	-	-	3—5
Asiakasvaikuttavuus: Suomalaisten yritysten ja tutkimusyhteisöjen kiinnittyminen kansainvälisiin osaamisverkostoihin			
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti kansainvälisiin verkostoihin kytkeytymistä (asiakasvaikuttavuuskysely, kehitys %)		Kasvaa	Kasvaa
Osaamisen erinomaisuus: Tutkimuslähtöisen liiketoiminnan synnyttäminen			
— VTT:n spin-offien saama pääoma (milj. euroa)	18	15	10
— IPR tuotot (milj. euroa)	2,8	2,5	2,8
— Maksullinen toiminta (milj. euroa)	65	72	74

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	72 768
Arvonlisäveromenot	16 300
Yleisavustus Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom ohjelma 2014—2018) fuusiotutkimuksen kansallisen koordinaatiotehtävän hoitamiseen	160
Yleisavustukset jäsenmaksuihin	75
Yhteensä	89 303

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VTT:n perusrahoituksen lisääminen osaamispääoman vahvistamiseksi	2 000
Yhteensä	2 000

2018 talousarvio	89 303 000
2017 talousarvio	87 303 000
2016 tilinpäätös	91 770 000

50. Avustus kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kansainvälisen teknologiapalkinnon maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kansainvälinen teknologiapalkinto (Millennium-teknologiapalkinto) on joka toinen vuosi myönnettävä 1 milj. euron suuruinen palkinto, jonka tavoitteena on lisätä Suomen kuvaa korkeatasoisena teknologia- ja hyvinvointivaltiona.

Palkinto on tarkoitus antaa henkilölle, yhteisölle tai projektille tulevaisuuteen suuntautuvasta teknologiaan pohjautuvasta ja laajasti vaikuttavasta innovaatiosta, joka edistää elämisen laatua ja humaaneja yhteiskunnallisia arvoja. Palkintohankkeen toteuttajana on Tekniikan Akatemia -säätiö.

2018 talousarvio	1 000 000
2016 tilinpäätös	1 000 000

51. Naisille suunnattu innovaatiopalkinto (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 118 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena naisille suunnatun innovaatiopalkinnon maksamiseen sekä palkintoprosessin käytännön järjestelyistä aiheutuviin kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Naisille suunnattu innovaatiopalkinto on vuosina 2017—2019 myönnettävä 110 000 euron suuruinen tunnustuspalkinto. Palkinto on perustettu yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden 110-vuotisen historian kunniaksi.

Palkinto on tarkoitus myöntää naiselle tai naisista koostuvalle ryhmittymälle tieteellisesti merkittävästä innovaatiosta teknologian tai talouden alalla.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkintoprosessin käytännön järjestelyt	8 000
Uusi naisten innovaatiopalkinto	110 000
Yhteensä	118 000
2018 talousarvio	118 000
2017 talousarvio	118 000

80. Lainat Suomen Vientiluotto Oy:n jälleenrahoitustoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 986 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuosina 2009—2015 myönnettyjen jälleenrahoituslainojen korko- ja valuuttariskien suojauksesta Valtiokonttorille aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Viennin jälleenrahoitusmalli oli tilapäisesti käytössä vuosina 2009—2012, jonka jälkeen malli korvattiin Finnvera Oyj:n rahoitukseen perustuvalla vienninrahoitusjärjestelmällä (1543/2011). Tilapäisen jälleenrahoitusmallin voimassaolo-aikana myönnettyjen jälleenrahoitusluottojen maksatus jatkui vuoteen 2015 asti.

Viennin jälleenrahoitusmallin tavoitteena oli varmistaa, että suomalaisilla yhtiöillä on käytössään kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, jolla lisätään Suomen pääomatavaravientiä sekä edistetään viejien, kotimaisten telakoiden sekä niiden alihankkijoiden työllisyyttä.

Vientihankkeiden jälleenrahoitusmallissa Suomen Vientiluotto Oy jälleenrahoitti koti- ja ulkomaisen luotto- tai rahoituslaitoksen suomalaiseen pääomatavaravientiin järjestämiä OECD-ehtoisia ostajaluottoja, joissa on Finnvera Oyj:n takuu. Jälleenrahoitus toteutettiin Suomen Vientiluotto Oy:lle myönnettyillä lainoilla. Lainojen maksatus tapahtui samassa aikataulussa Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämän jälleenrahoituksen kanssa.

Jälleenrahoitustoiminnasta valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	Yhteensä
Suojausmenot	96 986	89 342	80 933	66 785	334 046
Yhteensä	96 986	89 342	80 933	66 785	334 046

Jälleenrahoitustoiminnan kautta rahoitetuista lainoista valtio saa tuloja lainojen lyhennysten ja korkojen muodossa. Valtio voi saada myös suojaustuloja.

Vuonna 2016 lainojen lyhennykset olivat 304,7 milj. euroa, korkotulot 60,2 milj. euroa ja suojaustulot 42,8 milj. euroa. Vuonna 2017 jälleenrahoituksen arvioidut lainojen lyhennykset, korkotuotot lainoista ja johdannaisista, kurssivoitot lainoista ja johdannaisista ovat yhteensä 404,1 milj. euroa. Vuonna 2018 vastaavien erien arvioidaan olevan 388,8 milj. euroa.

Talousarviovuoden aikana toteutuneiden suojaustulojen ja suojausmenojen yhteenlaskettu nettomäärä kirjataan vuoden päättyessä joko suojaustulona momentille 12.32.99 tai suojausmenona momentille 32.20.80. Jälleenrahoitustoiminnan lainojen lyhennykset ja kurssierot lainoista ja johdannaisista tuloutuvat momentille 15.01.04 ja korkotulot lainoista ja johdannaisista momentille 13.01.05.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muutokset suojausmenoissa	-4 329
Valuuttakurssi- ja korkomuutokset	18 853
Yhteensä	14 524

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	96 986 000
2017 talousarvio	82 462 000
2016 tilinpäätös	97 976 810

82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettujen luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa turvaavien lainojen maksamiseen.

Valtuus

Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettuja vienninrahoitukseen liittyviä lainoja Finnvera Oyj:lle enintään 1 000 000 000 euroa. Lainat saadaan myöntää vakuutta vaatimatta. Lainojen myöntämisen edellytyksenä on se, että rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain 8 a §:ssä tarkoitettuja lainoja ja lainaohjelmia kohtuullisilla ehdoilla. Myönnettävien lainojen takaisinmaksuaika on pääasiallisesti lyhytaikaista, enintään 12 kuukauden pituista. Myönnettävistä lainoista peritään käypää korkoa.

Selvitysosa: Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia vienti- ja alusluottoja. Lain mukaan valtio voi taata Finnvera Oyj:n luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa. Jos rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan markkinoilta varoja kohtuullisilla ehdoilla, voidaan yhtiölle myöntää valtion talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa pääasiallisesti lyhytaikaista, enintään 12 kuukauden pituista lainaa käypää korkoa vastaan. Lainat on tarkoitus myöntää vakuutta vaatimatta.

Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämien vienti- ja alusluottojen tavoitteena on varmistaa, että suomalaisilla yhtiöillä on käytössään vastaavanlainen kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä kuin tärkeimpien kilpailijamaidemme viejillä. Tämän rahoitusjärjestelmän avulla parannetaan suomalaisten viejien mahdollisuuksia menestyä pääomatavaraviennin- ja alustoimitusten tarjouskilpailuissa ja sitä kautta myös samalla autetaan vientiyrityksiä, kotimaisia telakoita sekä niiden alihankkijoita työllistämään.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	10 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	10 000
2016 tilinpäätös	—

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 141 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan unionin vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Lainoja voidaan myöntää riskiehtoisena. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltävällä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa enakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalainojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoisiksi lainoiksi osakeyhtiölain mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojen suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 uusia lainoja saa myöntää enintään 156 823 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2017 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämisspäätöksiä vuonna 2018 enintään 50 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Rahoitusta myönnetään erityisesti:

— yrityksille ja muille yhteisöille tutkimus- ja kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palvelujen kehittämistä ja parantamista

— riskipitoisiin tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeisiin ja ohjelmiin, joilla tähdätään uuden teknologian ja osaamisen hyödyntämiseen sekä energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointitekniologioiden kehittämiseen teollisuudessa ja palveluissa

— alkavien innovatiivisten yritysten ja olemassa olevien yritysten uusien liiketoimintojen käynnistämiseen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja tulosten liiketaloudellisen hyödyntämisen edistämiseen

— markkinaläheisiin riskipitoisiin kehitys-, pilotointi- ja demonstrointihankkeisiin

— innovatiivisten tuotantotapojen kehittämiseen ja kokeilemiseen pilotti- ja demonstraatiomittakaavassa sekä koetuotantoon

— pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien sekä innovaatiopalvelujen hankkimiseen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiohankkeen osana.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	2022—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	74 000	22 000	7 500	2 000	1 000	106 500
Vuoden 2018 sitoumukset	67 000	61 000	19 500	7 000	2 323	156 823
Menot yhteensä	141 000	83 000	27 000	9 000	3 323	263 323

Business Finlandin lainojen lainakanta

	2014	2015	2016
Valtiokonttorin hoidossa vuoden lopussa oleva lainakanta (milj. euroa)	721,7	751,5	829,1

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen valtuuden lisäyksen maksatusten loppuminen	-3 000
Maksatusmäärärahojen tarkistukset	-4 100
Valtuuslisäyksen (I LTA 2017) maksatukset (siirto momentilta 32.20.89)	3 900
Valtuuslisäyksen maksatukset (siirto momentilta 32.20.89)	4 300
Yhteensä	1 100

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	141 000 000
2017 I lisätalousarvio	4 300 000
2017 talousarvio	139 900 000
2016 tilinpäätös	141 613 291

(87.) Pääomalaina Finnvera Oyj:lle (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	5 000 000
2016 tilinpäätös	5 000 000

88. Pääomasijoitus Suomen Teollisuussijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 35 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Teollisuussijoitus Oy:n oman pääoman korottamiseen käytettäväksi suomalaisen pääomasijoitusmarkkinan kehittämiseen ja monipuolistamiseen sekä kansainvälistymistä edistävään pääomasijoitustoimintaan.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää Kasvurahastojen Rahasto III (KRR III) perustamiseen. Valtion rahoituksella aktivoidaan koti- ja ulkomaista pääomaa Suomen riskipääomamarkkinoille. Perustettava rahasto sijoittaa Suomessa toimiviin venture capital- ja kasvurahastoihin. Kasvurahastojen rahastot edistävät elinkeinopoliittisten tavoitteiden saavuttamista. Sijoitustoiminnan painopiste on suomalaisissa kasvuhakuisissa ja kansainvälistyvissä yhtiöissä. Tesin sijoitus rahastoon olisi 50—60 milj. euroa, kuitenkin enintään puolet rahaston pääomasta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	Tavoitteet
Vipuvaikutus: KRR III -rahastoon kerätty yksityinen pääoma (milj. euroa)	60—90
Uusien venture capital- ja kasvurahastojen määrä (kpl)	10—14
Vipuvaikutus: KRR III -rahaston kohderahastojen keräämä yksityinen ja kansainvälinen pääoma yhteensä (milj. euroa)	> 500
Kohdeyhtiöiden kasvu, liikevaihto (milj. euroa)	kasvaa
Kohdeyhtiöiden työpaikat (lkm)	kasvaa

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalisen kannustinjärjestelmän käyttöönotto (kertaluonteisen siirron palautus)	500
Rahoitusmarkkinapaketti vuosille 2014-2017	-30 000
Työllisyys- ja kilpailukyky: KRR III perustaminen	35 000
Yhteensä	5 500

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	35 000 000
2017 talousarvio	29 500 000
2016 tilinpäätös	30 000 000

89. Pääomasijoitus Tekes Pääomasijoitus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Tekes Pääomasijoitus Oy:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen. Yhtiö voi valtiotukea koskevien säännösten ja määräysten puitteissa ottaa rahastosijoituksissaan suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin yksityiset sijoittajat.

Selvitysosa: Tekes Pääomasijoitus Oy tekee sijoituksia pääomarahastoihin, joiden sijoitustoiminnan painopiste on alkavissa suomalaisissa kasvuhakuisissa ja kansainvälistyvissä yrityksissä. Sijoituksia voidaan tehdä pääomarahastoihin, jotka sijoittavat suoraan tai soveltuvan rahastorakenteen kautta alkaviin yrityksiin.

Sijoitustoiminnan tavoitteena on monipuolinen alkavien yritysten pääomasijoitusmarkkina sekä entistä suurempi yksityisten sijoitusten osuus alkavien yritysten kokonaisrahoituksesta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— 2—4 uutta rahastosijoitusta, joissa yksityisen pääoman osuus on pääsääntöisesti vähintään 50 %. Yksityisen pääoman osuus voidaan toteuttaa myös rahaston sijoituskohteen tasolla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtuuslisäyksen (I LTA 2017) maksatukset (siirto momentille 32.20.83)	-3 900
Vähentynyt pääoman tarve (siirto momentille 32.20.83)	-4 300
Yhteensä	-8 200

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	11 800 000
2017 I lisätalousarvio	-4 300 000
2017 talousarvio	20 000 000
2016 tilinpäätös	30 000 000

30. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikka

Selvitysosa: Kasvupolitiikan toteuttamiseksi työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla kehitetään pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja vaikutetaan myös toimintaympäristön muutoksiin, joita aiheuttavat digitalisaatio, globalisaatio, väestön ikääntyminen sekä energiapolitiikan ja ilmastomuutoksen tuomat haasteet.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla on kiinteä yhteys elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan, jotka ovat kasvupolitiikan keskeisiä elementtejä. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa toteutetaan julkisilla työvoima- ja yrityspalveluilla. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta ja yritystoiminnan kehittämispalveluja. Työvoimakoulutusta uudistetaan ja suunnataan entistä enemmän yritysälähtöiseksi. Uusien yritysten syntymistä edistetään starttirahalla ja antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaar-
en alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoin.

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toteutuksessa resurssien käyttöä kohdennetaan työnhakijoiden aktivointiin, mikä toteuttaa kasvupolitiikan tavoitteita tukemalla työvoiman saatavuutta yrityksissä. TE-toimistojen yritys- ja työnantajälähtöinen työnvälitys tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttöä. Yksityisten työvoimapalveluiden roolia palvelujen tuottajana lisätään. Työttömien määräaikaishaastattelut toteutetaan aiempaa useammin kasvokkain, ja tehostettua palvelua tarvitsevia ohjataan ulkoisten palvelutuottajien tarjoamiin palveluihin. Työttömien alueellista liikkuvuutta tuetaan tekemällä työtarjouksia entistä laajemmalle alueelle ja tarjoamalla työnhakijoille tietoa liikkuvuuden taloudellisista tukimuodoista. Liikkuvuusavustuksen soveltamisalaa laajennetaan. Työnvälitys- ja yrityspalvelujen ostopalvelujen kokeiluhankkeet arvioidaan ja tulosten perusteella toimintamallia kehitetään ja laajennetaan siten, että se tukee maakunnallisen kasvupalvelun kehittämistä. Sähköiset työnvälityspalvelut uudistetaan maakunnan kasvupalveluun soveltuvaksi ja toiminta digitalisoidaan kattavasti. Kaikille työmarkkinoiden toimijoille avoin digitaalinen työmarkkinatori otetaan käyttöön ja työnvälityksessä hyödynnetään automaatiota. Palkkatuen käyttöä suunnataan työntekijöiden rekrytoimiseksi yrityksiin ja palkkatuen kohdentamisessa sovelletaan profilointimallia. Sanssi- ja duunikortit yhdistetään yhdeksi palkkatukikortiksi. Kasvuyritysten työllisyysohjelmalla tuetaan kasvuyritysten liiketoimintaa ja kilpailukykyä osaavan työvoiman tarjonnalla ja samalla vähennetään työttömyyttä.

Työnhakijan roolia työnhaussa aktivoidaan. Työttömät ja osa-aikatyössä olevat velvoitetaan hakemaan aikaisempaa tiiviimmän raportointivelvollisuuden velvoittamina omaehtoisesti työtä, minkä lisäksi nykyistä useammalle työttömälle ja osa-aikatyössä olevalle tehdään työtarjouksia. Omatoimisen työnhaun ja työtarjousten seuranta kehitetään siten, että seuranta edistää työllistymistä, avoimien työpaikkojen täyttymistä ja korostaa työttömyysturvan vastikkeellisuutta. Omatoimisen työnhaun merkityksen korostamiseksi ja työnhaun aktivoimiseksi ja tueksi nykyistä useammalle työttömälle työnhakijalle järjestetään työnhakuvalmennusta. TE-toimistot arvioivat työttömien työnhakijoiden työttömyyden pitkittymisen riskin käyttäen profilointityökalua.

Hallitus valmistelee TE-palvelujen järjestämisvastuun siirron maakunnille vuoden 2020 alusta lähtien. Uudistuksessa nykyiset TE-palvelut ja ELY-keskusten yrityspalvelut yhdistetään asiakaslähtöisyyden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi kasvupalveluksi. Kasvupalvelussa yhdistetään osaavan työvoiman, yrittäjyyden ja yritysten kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet asiakaslähtöiseksi palvelukokonaisuudeksi. Kasvupalvelun järjestämisessä on tarkoitus hyödyntää järjestäjä-tuottaja -mallia. Maakunnat pääsääntöisesti sopisivat kasvupalvelujen tuottamisesta ulkoisten palvelutuottajien kanssa.

Nuorten kiinnittymistä työmarkkinoille tuetaan laajapohjaisessa yhteistyössä toteutettavan nuorisotakuun avulla. Nuorisotakuussa luodaan ohjaamotoiminta vakinaistamalla ja toimintaa kehittämällä malli, jossa nuori saa tukea kynnyksettömällä periaatteella palvelutarpeensa mukaisesti. TE-toimistojen ja Ohjaamojen yhteistyötä tiivistetään edelleen. Ohjaamotoiminnan tavoitteellisuuden vahvistamiseksi lisätään yhteistyötä myös elinkeinoelämän edustajien ja kolmannen sektorin edustajien kanssa. Nuorten palveluprosessia tehostetaan TE-toimistoissa painottamalla TE-toimistojen määräaikaishaastatteluissa aikaisempaa enemmän kasvokkain tapahtuvaa haastattelua. Yksityistä pääomaa kanavoidaan NEET-nuorten määrän vähentämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen yhteiskunnallisen vaikuttavuusinvestoinnin hankkeella. Nuorten yrittäjyyden tukemista jatketaan valtakunnalliseksi laajennetulla Nuorten yrittäjyyspaja -toimintamallilla.

Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä tuetaan työvoimakoulutuksena toteutettavalla kotoutumiskoulutuksella. Kotoutumiskoulutusta uudistetaan ja kieli- ja yhteiskuntatietouden opintojen rinnalla lisätään merkittävästi ammatillisesti suuntautuneita opetussisältöjä. Koulutuksen linkittymistä työelämään ja yrittäjyyteen kasvupolitiikan välineenä lisätään, samoin kuin maahanmuuttajien ammatillisiin tutkintoihin tai niiden osiin valmistavia koulutuksia.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (ei sisällä ESR-ohjelmasta rahoitettavia toimenpiteitä)

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Palkkatuettu työ ¹⁾			
— Valtionhallinto	585	500	500
— Kunnat ja kuntayhtymät	5 950	8 620	5 800
— Yksityinen sektori	11 690	17 250	14 000
Starttiraha	3 640	3 820	3 500
Työvoimakoulutuksen hankinta	20 320	18 990	14 410
— Ammatillinen koulutus	12 700	9 680	7 180
— Kotoutumiskoulutus	7 620	9 310	7 230
Valmennukset	2 130	1 560	1 200
Yhteensä	44 315	50 740	39 410
Työkokeilut	11 560	13 650	11 500
Yhteensä	55 875	64 390	50 910

¹⁾ Vuoden 2018 palkkatuetun työn ja starttirahan volyymit sisältävät myös pelkästään työttömyysetuusmäärärahoilla (33.20.50, 51 ja 52) rahoitettuja.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työllisyyden ja yrittäjyyden tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa ja kas-

vupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2018:

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee			
— Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus (%)	28,1	< 23	< 23
Rakenteellinen työttömyys vähenee			
— Vaikeasti työllistyvien määrä (hlöä)	213 866	< 190 000	< 186 550
Työttömyysjaksot lyhenevät			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	47,3	< 35	< 35
Nuorten osallisuus lisääntyy			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen alle 25-vuotiailla (%)	37,2	< 24	< 24
Maahanmuuttajien osallisuus lisääntyy			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen maahanmuuttajilla (kansalaisuus) (%)	48,9	< 43	< 43
Yrittäjyys lisääntyy			
— Uusien yritysten määrä (lkm)	7 610	10 000	10 000

01. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 162 576 000 euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää, kuinka suuri osa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin tarkoitetuista määrärahoista käytetään työllistymistä edistävään monialaiseen yhteis palveluun.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työ- ja elinkeinotoimistoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
— työnantaja-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,0	-	> 4,0
— työnhakija-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,0	-	> 4,0

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	2 659	2 757	2 713
— henkilötyövuodet toimintamenomomentilla	2 320	2 507	2 463
— henkilötyövuodet muilla momenteilla	339	250	250
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,4	> 3,4	> 3,4

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	154 767	173 531	162 976
Bruttotulot	617	400	400
Nettomenot	154 150	173 131	162 576
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 828		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 415		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Nuorisotyöttömyys: Psykososiaalisen tuen palvelupaketti (siirto momentilta 32.30.51)	3 000
Ohjaamotoiminnan vakinaistaminen	5 000
Opetushallituksen Oppilas-, opiskelija- ja tutkintotietojen sähköinen käsittelyjärjestelmä (ent. Todennetun osaamisen rekisteri) (siirto momentille 29.01.02)	-150
Tuottavuushankkeet (siirto momentilta 32.01.21)	200
Työllisyys- ja kilpailukyky: TE-palvelujen digitalisaatio	-10 000
Työvoimapaikallisuuden tehostaminen (työllisyyspaketti)	-7 000
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-135
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-119
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-723
Toimintamenojen säästö (HO 2015)	-220
Työajan pidentäminen (Kiky)	-203
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-202
Vuokrien indeksikorotus	48
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-51
Yhteensä	-10 555
2018 talousarvio	162 576 000
2017 talousarvio	173 131 000
2016 tilinpäätös	164 737 000

51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 327 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

1) asiantuntija-arviointien, kokeilujen, valmennusten, työvoimakoulutuksen ja yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankintaan, työllisyyspoliittisiin avustuksiin sekä työhön ja palveluihin haakeutuville ja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin osallistuville maksettaviin kustannusten korvauksiin ja työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen

2) valtion virastolle tai laitokselle työttömän työnhakijan palkkaamisesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin enintään 500 henkilötyövuotta vastaavalta osalta. Tältä momentilta ja momenteilta

33.20.50, 33.20.51 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 3 100 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomaraha

3) lain 7 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitetun palkkatuen maksamiseen siten, että vuoden kuluessa on keskimäärin työllistettynä enintään 3 000 henkilöä. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50, 33.20.51 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä korvattavien palkkauskustannusten määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 800 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään sitä vastaava lomaraha

4) kunnalle myönnettävän lisätuen sekä muun kuin kohdassa 3 tarkoitetun palkkatuen maksamiseen. Tältä momentilta ja momenteilta 33.20.50, 33.20.51 ja 33.20.52 yhdestä henkilöstä palkkatuena maksettava määrä ilman lomarahaa saa olla yhteensä enintään 1 400 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi korvataan enintään palkkatukipäätöksen mukainen prosenttiosuus lomarahasta

5) starttirahan maksamiseen muille kuin työttömänä yritystoiminnan aloittaneille

6) vakuutusturvan kustannuksiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

1) koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä

2) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin

3) hallitusohjelman mukaiseen uuteen kasvuyritysten työllisyysohjelman toteutukseen

4) julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevas- ta kokeilusta annetun lain (505/2017) mukaisiin alueellisiin kokeiluihin

5) palvelujen kehittämis- ja kokeilumenoista ja työvoimakoulutuksen tiedottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaami- seen

6) yksityisiltä järjestäjiltä ja muilta kumppaneilta hankittavista työväilytyksen ja yrityspalvelui- den ostopalveluista sekä niihin liittyviin markkinoinnista aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki, starttiraha ja työllisyyspoliittinen avustus budjetoidaan maksuperus- teisena, Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksut maksatuspäätösperusteisena ja muut siirtome- not suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 saa työvoimakoulutuksen hankinnasta aiheutua valtiolle menoja vuoden 2018 jäl- keen enintään 70 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vuoden 2018 alusta lähtien opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa mm. aloitet- tavasta tutkintotavoitteisesta työvoimakoulutuksesta, pl. kotoutumiskoulutus.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Asiantuntija-arvioinnit	3 320 000
Kokeilut ja valmennukset	26 890 000
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus	106 470 000
— Kotoutumiskoulutus	72 670 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1 700 000
Yhteensä	180 840 000
Starttiraha	9 260 000
Palkkatuetty työ	
— Valtionhallinto	11 420 000
— Kunnat ja kuntayhtymät	15 010 000
— Yksityinen sektori	41 370 000
Yhteensä	67 800 000
Työllisyyspoliittinen avustus	10 000 000
Yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankinta	10 000 000
Korvaukset	1 690 000
Vakuutusturva	950 000
Palvelujen kehittämis- ja kokeilumenot	1 300 000
Nuorten palvelut, tulospäätökset hankinnat	15 000 000
Kaikki yhteensä	327 050 000

Palkkatuettyä työtä ja työttömien starttirahaa rahoitetaan vuosina 2017 ja 2018 sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokasta työttömyysetuusmäärärahoista momenteilta 33.20.50, 51 ja 52 peruspäivärahaa vastaavan määrän osalta ja ylittävä osa rahoitetaan momentilta 32.30.51. Työvoimakoulutukseen ja valmennukseen osallistuvien toimeentulo maksetaan myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokan momenteilta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
— TE-palvelun kokonaistehokkuus (indeksi 100 = tehokas)	-	-	82
— TE-palvelun kohtaantotehokkuus (indeksi 100 = tehokas)	-	-	82
— TE-palvelun kustannustehokkuus (indeksi 100 = tehokas)	-	-	82
— 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus ¹⁾ (%)	40,6	< 37	< 37
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	50,5	< 45	< 43
— 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	30,7	< 34	< 31

¹⁾ Sisältää vain momentilta 32.30.51 rahoitettavan ammatillisen työvoimakoulutuksen (v. 2018 tavoite ei ole suoraan vertailukelpoinen edellisen vuoden toteutumaan ja arvioon).

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Työvoimakoulutus					
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	99 647	28 000	800	-	128 447
Vuoden 2018 sitoumukset	-	54 000	15 500	500	70 000
Menot yhteensä	99 647	82 000	16 300	500	198 447

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiivimallin käyttöönotto (työllisyyspaketti)	25 000
Julkisen talouden välittömät sopeutustoimet (HO 2015)	-20 000
Kertaluonteisen EGR-rahoituserän poistuminen	-2 253
Kotoutumiskoulutus	-23 078
Nuorisotyöttömyys (siirto momenteille 29.20.30, 32.30.01 ja 33.30.60)	-16 400
Perusopetukseen ja valmistavaan opetukseen siirtyvät	-2 912
Työllisyys ja kilpailukyky: Yksityiset työnvälityspalvelut	-5 000
Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen koulutus (siirto momentille 33.20.52)	-1 160
Työttömyysetuuksien aktiivikäytön laajentaminen	8 100
Työvoimakoulutuksen hankinta (siirto momenteille 29.10.30, 29.10.31, 29.20.30 ja 29.40.20)	-59 000
Yhteensä	-96 703

2018 talousarvio	327 050 000
2017 I lisätalousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	423 753 000
2016 tilinpäätös	598 495 000

40. Yritysten toimintaympäristö, markkinoiden sääntely ja työelämä
Valtuus

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2018 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2018 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Laadukas sisämarkkinolainsäädäntö ja sen tehokas kansallinen toimeenpano ovat osa tätä tavoitetta ja keskeinen edellytys sisämarkkinoiden toimivuudelle. Kansainvälistymisen tukemiseksi on tärkeää, että kansalaisten, yritysten ja viranomaisten toimintaa sisämarkkinoilla tukevat informaatio- ja ongelmanratkaisupalvelut kehittyvät siten, että yritykset ja kansalaiset pystyvät

entistä paremmin hyötymään EU:n sisämarkkinoista. Korkeatasoinen tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa sekä yrityksissä on tärkeää kansalaisten turvallisuuden kannalta sekä yritysten kilpailukyvyyn kulmakivenä. Yritysten yhteiskuntavastuun edistäminen on niin ikään tärkeää yritysten kilpailukyvyyn tukemiseksi.

Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan. Kilpailulakia tullaan uudistamaan tehokkaan kilpailuvalvonnan varmistamiseksi siten, että huomioon otetaan komission antama direktiiviehdotus kansallisten kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovaltuuksista, itsenäisyydestä ja resursseista sekä kansallisen kilpailukityöryhmän julkaisemasta mietinnöstä saatu lausuntopalaute.

Rajat ylittävän verkkomarkkinoinnin ja -kaupan kasvun vuoksi kuluttajansuojajärjestelmän euroopanlaajuinen toimivuus nousee yhä tärkeämpään asemaan. Tekninen turvallisuus ja luotettavuus pidetään korkealla tasolla.

Yritysten kattava ja luotettava taloudellinen informaatio antaa eri sidosryhmille riittävät tiedot niiden taloudellisesta tilasta, mikä on tärkeää elinkeinoelämän toiminnan näkökulmasta.

Kaupparekisteri ylläpitää ja parantaa oikeusvarmuutta elinkeinoelämässä. Kaupparekisteriä ja sitä koskevaa sääntelyä uudistetaan vastaamaan paremmin yritysten, muiden viranomaisten ja tietoyhteiskunnan tarpeisiin.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti. Patentti- ja rekisterihallituksen teollisoikeuksien myöntämiseen ja hyödyntämiseen liittyvien palvelujen saatavuus Suomessa varmistetaan aikaisempien päätösten mukaisesti budjettirahoituksella. Valmistellaan tavaramerkkilain kokonaisuudistus ja liikesalaisuusdirektiivin kansallinen toimeenpano.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen - työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava - työläinsäädäntö sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan muun muassa työläinsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhaluukkuutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Poikkeusoloihin varautumista linjaa huoltovarmuuden tavoitepäätös (857/2013), jonka toimeenpanossa painotetaan huoltovarmuuden kannalta keskeisten organisaatioiden ja verkostojen toiminnan jatkuvuuden varmistamista. Keskeisiä yhteiskunnan taloudellista toimintakykyä vaarantavia uhkia ovat sähköisten tieto- ja viestintäjärjestelmien häiriintyminen, energiansaannin keskeytyminen, väestön terveyden ja toimintakyvyn vakava häiriintyminen sekä luonnon- ja ympäristöonnettomuudet.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti yritysten toimintaympäristön, markkinoiden sääntelyn ja työelämän tulosalueelle yhteistyössä konser-

nin muiden tulosalueiden kanssa sekä kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2018:

- Kaikkien toimijoiden toimintaolosuhteet markkinoilla ovat tasavertaiset ja kilpailumahdollisuudet parantuvat
- Taloudellinen huoltovarmuus on korkealla tasolla
- Kuluttajien asema on turvallinen ja kuluttajat sekä yrittäjät luottavat markkinoiden toimivuuteen
- Tekninen turvallisuus ja luotettavuus yhteiskunnassa sekä yrityksissä säilyy korkealla tasolla
- Yritysten sääntelytaakan kasvu pysähtyy ja taakkaa pyritään aktiivisesti vähentämään. Teollisuudelle aiheutuvan taloudellisen rasituksen ja sen sääntelytaakan lisäämistä vältetään
- Ajanmukaiset teollisoikeusjärjestelmät edistävät innovaatioita sekä tavaroiden ja palvelujen kaupallistamista.

01. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 188 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto edistää markkinoiden toimivuutta. Tavoitteena on terveen ja toimivan kilpailun turvaaminen ja talouden tehokkuuden lisääminen sekä yksityisessä että julkisessa toiminnassa sekä se, että yritykset toimivat vastuullisesti ja että kuluttajat voivat luottaa markkinoiden toimivuuteen ja häiriötilanteiden nopeaan selvittämiseen. Virasto hoitaa myös kuluttaja-asiamiehelle kuuluvat valvontatehtävät. Lisäksi virasto vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien asemaan ja hoitaa sille kuuluvat kansainväliset tehtävät.

Virasto luo edellytyksiä talouskasvulle sekä uudelle ja terveelle yritystoiminnalle. Taloudellinen kilpailu ohjaa talouden uudistumista ja luo kannusteita innovointiin ja investointeihin. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla luovat edellytyksiä yksityisen kysynnän kasvulle. Kilpailu- ja kuluttajapolitiikan toimin, yhdessä muiden viranomaisten kanssa, torjutaan harmaata taloutta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Suomen kotimarkkinoiden kilpailun intensiteetti paranee			
— Kotimarkkinoiden kilpailun intensiteetti (Suomen sijoitus suhteessa muihin maihin)	94/138	60/140	50/140
Suomalaisten luottamus digitalisoituihin markkinoihin lisääntyy			
— EU-sisämarkkinoiden verkkokauppaan luottavien suomalaisten osuus	-	57 %	60 %

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Uskottavan "hard core" -kartellien vastaisen politiikan vahvistaminen			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	3,6	> 4,0	> 4,0
Yrityskauppavalvonnalla estetään tehokkaasti keskittymisestä aiheutuvia kilpailuongelmia			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	3,4	> 3,7	> 3,7
Kuluttaja-asiamiehen toimenpitein elinkeinoharjoittajat muuttavat toimintaansa kuluttajasuojalainsäädännön mukaiseksi			
— Tapaukset, joissa yritys on muuttanut toimintaansa kuluttajasuojalainsäädännön mukaiseksi (kpl)	91	130	130

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	29,7	25,5	25,5
Kilpailuvalvonta	50,2	59,0	67,0
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	30,1	32,5	35,5
Hallintopalvelut	16,6	17,0	17,0
Yhteensä	126,6	134	145

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	126,6	134	145
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,4	> 3,5	> 3,6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	10 209	11 254	11 748
Bruttotulot	725	635	560
Nettomenot	9 484	10 619	11 188
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 164		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 649		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valmismatkaliikkeiden valvonta	390
Yrityskauppavalvonnan ja markkinoiden toimivuuden edistämisen tehtävät (4 htv)	280
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-7
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-6
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-7
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-51
Työajan pidentäminen (Kiky)	-12
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-14
Vuokrien indeksikorotus	3
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Yhteensä	569

2018 talousarvio	11 188 000
2017 talousarvio	10 619 000
2016 tilinpäätös	9 969 000

03. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 297 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteella.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Talousarvioesityksessä varaudutaan eurooppalaisen yhtenäispatentin voimaantuloon vuoden 2018 alusta lukien.

Momentilta maksetaan 730 000 euroa säätiövalvonnan ja teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 260 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti PRH:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

— PRH:n rekisterien tiedot ovat tehokkaasti yhteiskunnan käytössä ja viraston palvelut tukevat innovaatiotoimintaa ja yrittäjyyttä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Työn tuottavuus (tuottavuuden muutos, %)	7,9	1,0	1,0
Taloudellisuus (yksikkökustannusten muutos, %)	-11,7	2,0	2,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
Asiakastytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0
Sähköinen asiointi			
— Patenttihakemukset (%)	93,8	92	92
— Tavaramerkkihakemukset (%)	85,6	85	90
— Kaupparekisteri-ilmoitukset (%)	40	55	65
— Yhdistysrekisteri-ilmoitukset (%)	78,3	70	80
Keskimääräiset käsittelyajat			
— Kansalliset patenttihakemukset (v)	2,8	2,4	2,4
— PCT-tutkimukset määräajassa (%)	94	90	90
— Kansalliset tavaramerkkihakemukset (kk)	3,6	3,2	3,2
— Kaupparekisteri-ilmoitukset (pv)	5,6	5	-
— Sähköiset kaupparekisteri-ilmoitukset (pv)	-	-	2,5
— Yhdistysrekisteri-ilmoitus (pv)	5	5	5

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	384,4	411	389
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,7	3,7	3,8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	50 450	44 594	46 000
— muut tuotot	324	-	-
Tuotot yhteensä	50 774	44 594	46 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	41 887	41 149	44 797
— osuus yhteiskustannuksista	9 398	9 500	9 500
Kustannukset yhteensä	51 285	50 649	54 297
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-511	-6 055	-8 297
Kustannusvastaavuus, %	99	88	85

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	45 521	50 649	54 297
Bruttotulot	50 843	44 594	46 000
Nettomenot	- 5 322	6 055	8 297
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 033		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 435		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edunsaajarekisterin perustaminen	1 000
Eurooppalaisen yhtenäispatentin voimaantulo (PRH:n tulonmenetysten kompensatio)	1 300
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-35
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-14
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-9
Vuokrien indeksikorotus	3
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Yhteensä	2 242

2018 talousarvio	8 297 000
2017 I lisätalousarvio	1 350 000
2017 talousarvio	6 055 000
2016 tilinpäätös	-2 919 589

05. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 071 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) valvoo ja edistää tuotteiden, palveluiden ja teollisen toiminnan turvallisuutta ja luotettavuutta sekä yritysten kilpailukykyä. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja toimii kansallisena akkreditointielimenä. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahtien ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosi-

aali- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Suuronnettomuusvaarallisten yritysten riskienhallinta paranee			
— Kemikaali- ja räjähdetuotantolaitosten, joissa riskienhallinta on hyväksyttävällä tasolla, osuus valvontakohteista kasvaa (%)	64	60	60
Vaarallisimpien kemikaalien määrä vähenee			
— Erityistä huolta aiheuttavien aineiden määrä (%)	30	< 30	< 30
Vakavasti puutteelliset tuotteet markkinoilla vähenevät			
— Markkinavalvonnassa vakavasti puutteellisiksi osoittautuneet tuotteet (5 v. keskiarvo, %)	19,8	< 19	< 19

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Tuotokset ja laadunhallinta			
Valvonta on riskiperusteista ja tehokasta			
— Luvat, ilmoitukset, tarkastukset, valvonnat (lkm)	54 183	42 150	39 450
— Yritykset kokevat tuotevalvonnan tehokkaana (%)	90	90	90
— Lupa- ja ilmoitusprosessien digitalisaatioaste (%)	45	70	75

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	246	268	268
Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)	3,6	3,5	3,5

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.20.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset			
suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 293	6 180	6 190
Tuotot yhteensä	6 293	6 180	6 190
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	2 819	2 600	2 784
Tuotot yhteensä	6 293	6 180	6 190

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 697	4 300	3 800
— osuus yhteiskustannuksista	2 277	1 880	2 390
Kustannukset yhteensä	5 974	6 180	6 190
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	319	-	-
Kustannusvastaavuus, %	105	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	23 629	23 137	23 834
Bruttotulot	4 817	3 655	4 763
Nettomenot	18 812	19 482	19 071
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 417		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 252		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-14
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-5
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-14
Palkkaliukumasäästö	-26
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-14
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-89
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-200
Työajan pidentäminen (Kiky)	-23
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-24
Vuokrien indeksikorotus	4
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-6
Yhteensä	-411

2018 talousarvio	19 071 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	19 482 000
2016 tilinpäätös	19 647 000

31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 731 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) mukaisen korvauksen maksamiseen talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottajille
- 2) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan projektihenkilöstön palkkaukseen Kilpailu- ja kuluttajavirastoon
- 3) talous- ja velkaneuvojen kehittämiseen, koulutukseen ja materiaalin tuottamiseen sekä raportointijärjestelmään.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Talous- ja velkaneuvonnan tavoitteena on helpottaa velallisen asemaa luottojen järjestelyssä sekä tukea velallisen elämänhallinnan paranemista ja ehkäistä syrjäytymistä.

Palveluiden järjestämisestä maksettava korvaus määrätään työ- ja elinkeinoministeriön vahvistamien perusteiden mukaan siten, että se vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia tarkoituksenmukaisia menoja. Korvaus maksetaan aluehallintoviraston kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palveluntuottajalle. Jos kunta ei järjestä neuvontaa, aluehallintoviraston tulee järjestää neuvonta muulla tavoin, esim. ostopalveluna. Korvauksen maksatuksesta kunnille huolehtii Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja muulle palveluntuottajalle aluehallintovirasto.

Arvio resurssien jakautumisesta

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Talous- ja velkaneuvonnan henkilöstö (htv)	152	152	152
Valtion korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisen kuluista (%)	53	53	55

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti toiminnalle seuraavan tulostavoitteen vuodelle 2018:

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Uusien asiakkaiden keskimääräinen jonotusaika (pv)	24	< 60	< 45

2018 talousarvio	4 731 000
2017 talousarvio	4 731 000
2016 tilinpäätös	4 731 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 822 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry:n toiminnan tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry on kuluttajien etujärjestö, missä ominaisuudessa se neuvoo kuluttajia sekä jakaa ja välittää kuluttajatietoa.

Vaikuttavuustavoite

— Kotitalouksien toimivuus ja tehokkuus sekä kuluttajien omat toimintaedellytykset paranevat järjestön myötävaikutuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-70
Yhteensä	-70
2018 talousarvio	822 000
2017 talousarvio	892 000
2016 tilinpäätös	897 000

51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuuden maksamiseen
- 2) valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Merimiespalvelutoimiston toimintaa rahoitetaan suomalaisilla aluksilla työskenteleviltä työntekijöiltä ja heidän työnantajiltaan perittävillä merimiesten palvelumaksuilla. Myös valtio osallistuu toimiston toiminnan rahoitukseen.

Merimiespalvelutoimiston tehtävänä on edistää merimiesten opinto- ja aikuiskasvatustoimintaa, järjestää ja ohjata merimiesten liikunta- ja kulttuuritoimintaa sekä muuta virkistys- ja vapaa-ajan toimintaa, edistää merimiespalvelukeskusten perustamista kotimaahan ja ulkomaille, tarjota merimiehille kirjasto- ja tietopalveluja, parantaa merimiesten tiedotustoimintaa, yhteydenpitoa ja viestintäpalveluita sekä kehittää merimiespalvelutoimintaa siten, että merimiesten mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään paranevat.

Valtion varoista korvataan suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneitä kustannuksia. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	1 072 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	1 500 000
Yhteensä	2 572 000
2018 talousarvio	2 572 000
2017 talousarvio	2 572 000
2016 tilinpäätös	2 085 413

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen
- 2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen
- 3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvolinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	31 810 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	80 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	110 000
Yhteensä	32 000 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 31 810 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Palkkaturvaa maksettu (1 000 euroa)	30 697	32 000	32 000
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	7 199	6 900	6 900
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	6 763	7 000	7 000
Palkkaturvapäättöksen saaneet työnantajat (lkm)	1 819	2 000	2 000
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	220	200	180
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	17	20	25

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	32 000 000
2017 talousarvio	32 000 000
2016 tilinpäätös	30 696 860

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lain matkapalveluyhdistelmien tarjoajista mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät lakiesitykset laeiksi matkapalveluyhdistelmien tarjoajista, matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta sekä harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta sekä esityksen matkapalveluyhdistelmien tarjoajista, jotka mahdollistavat matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamisen matkapalveluyhdistelmien tarjoajan maksukyvyttömyyden varalta. Lakiesitykset ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2302 sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kansallista toimeenpanoa.

Paluukuljetusten kustannukset voitaisiin talousarvion rajoissa maksaa valtion varoista, mikäli se matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi on välttämätöntä. Matkustajien muita saatavia voitaisiin samoin maksaa valtion varoista, jos asetettu vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista viivästyisi kohtuuttomasti. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle vakuuksista. Lisäksi matkanjärjestäjiltä on tarkoitus kerätä veronluonteista maksua, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksulla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 125 000 euroa v. 2018.

2018 talousarvio	1 000 000
------------------	-----------

95. *Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen
- 2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen
- 3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkinalaissa (588/2013) ja maakaasumarkkinalaissa (508/2000) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Ryhmäkanneprosessin hoitaminen voi vaatia huomattaviakin resursseja, joita ei ole mahdollista ennakoida. Ryhmäkanteesta aiheutuu oikeudenkäyntikuluja valtiolle, jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston edellytetään kilpailulain nojalla ryhtyvän toimenpiteisiin kiellettyjen kilpailunrajoitusten rankaisemiseksi esittämällä markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä laissa säädettyjen edellytysten vallitessa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tehtävänä on myös puuttua yrityskauppoihin, jotka estävät kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi määrätä yrityskaupoille ehtoja tai tehdä markkinaoikeudelle esityksen yrityskaupan kieltämiseksi. Kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemien päätösten ja esitysten käsittelyyn markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa liittyy riski velvollisuudesta joutua korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikuluja, jos Kilpailu- ja kuluttajavirasto häviää asian.

Energiaviraston tehtävänä on valvoa sähkö- ja maakaasumarkkinalakien sekä EU:n sähkön ja maakaasun sisämarkkinalainsäädännön noudattamista. Energiaviraston edellytetään sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain nojalla ryhtyvän toimenpiteisiin sähkö- ja maakaasumarkkinalakien sekä EU:n sähkön ja maakaasun sisämarkkinalainsäädännön vastaisesta toiminnasta rankaisemiseksi esittämällä markkinaoikeudelle seuraamusmaksun määräämistä laissa säädettyjen edellytysten vallitessa. Energiaviraston tekemien päätösten ja esitysten käsittelyyn markkinaoikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa liittyy riski velvollisuudesta joutua korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikuluja, jos Energiavirasto häviää asian.

2018 talousarvio	50 000
2017 talousarvio	50 000
2016 tilinpäätös	300 000

50. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Selvitysosa: Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka tukevat kasvupolitiikan toimeenpanoa. Alueiden kehittämistoimintaa suuntaavat lain alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) lisäksi valtioneuvoston määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet, niitä tarkentavat ministeriöiden hallinnonalaansa varten määrittelemät alu-

eiden kehittämisen tavoitteet ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntasuunnitelmiin perustuvat maakuntaohjelmat sekä niiden toimeenpanosuunnitelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tukee EU:n rakennerahastokaudeksi 2014—2020 laadittu Suomen rakennerahasto-ohjelma "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020".

Valmisteilla oleva maakuntauudistus aiheuttaa muutoksia aluekehittämisen suunnitteluun, toimintatapoihin ja toimijoiden rooleihin. Hallitus valmistelee aluekehittämisjärjestelmän uudistuksen, jossa ministeriöiden, aluehallinnon ja muiden alueiden kehittämisen keskeisten tahojen yhteistyöllä muodostetaan yhtenäinen näkemys aluekehittämisestä sekä luodaan järjestelmä, joka pystyy nykyistä selkeämmin ja yksinkertaisemmin vastaamaan kansalaisten ja yritysten palvelutarpeisiin. Uusi aluekehittämisjärjestelmä luo puitteet valtion ja maakuntien yhteistyölle alueiden kasvun tukemiseksi.

Aluekehittämisjärjestelmän uudistukseen liittyy keskeisesti ELY-keskusten yritysten rahoitus- ja neuvontapalvelujen sekä TE-toimistojen yritys- ja henkilöasiakkaiden palvelujen yhdistäminen uudeksi kasvupalveluksi. Uudistuksessa luodaan aluekehittämisestä ja kasvupalvelusta tiivis kokonaisuus, jossa kasvupalvelut kytketään aluekehittämisen olennaiseksi työvälineeksi.

Kansallinen alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisen järjestelmä perustuu vuorovaikutukseen, toimijoiden väliseen työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin. Järjestelmän tarkoituksena on luoda edellytykset aluelähtöiselle, kestävään kehitykseen perustuvalle taloudelliselle kasvulle, joka edistää parhaiten työllisyyttä ja ihmisten hyvinvointia.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on yhteensovittaa ja linjata alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta. Neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä on linjata aluekehittämis päätöksen ja muiden aluekehittämiseen liittyvien merkittävien ohjelmien ja suunnitelmien sisältöä sekä valmisteluun ja toimeenpanoon liittyviä keskeisiä menettelyjä. Neuvottelukunnan tehtävänä on lisäksi käsitellä alueiden kehittämiseen liittyviä keskeisiä lainsäädäntöhankkeita ja seurata sekä ennakoida alueiden kehitystä ja toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä ja sen toteuttamiseksi laadittava toimintasuunnitelma sisältävät alueiden kehittämisen strategiset linjaukset ja konkreettisemmat toimenpiteet hallinnonaloittain, kehittämisen voimavarat, tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittarit sekä erityisohjelmien tavoitteet ja vastuut. Aluekehittämis päätöksessä vuosille 2016—2019 linjatut alueiden kehittämistoimien painopisteet ovat uudistamisella kasvua, elinvoimaa alueiden verkostoitumisesta ja hyvinvointia kumppanuuksilla.

Maakuntaohjelma ja sen joka toinen vuosi laadittava toimeenpanosuunnitelma ilmaisevat alueen kehittämistavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Nämä asiakirjat nivovat osaltaan yhteen ELY-keskusten ja aluehallintovirastojen eri sektoreiden toiminnan alueen kehittämiseksi. Maakuntaohjelmaprosessia kehitetään aluehallintoviranomaisia ohjaavien ministeriöiden, aluehallintoviranomaisten ja maakuntien liittojen yhteistyönä.

Pääosa alueellisista kehittämistoimista kanavoituu ELY-keskusten kautta. Kullekin ELY-keskukselle sekä aluehallintovirastolle laaditaan hallituskaudeksi tulossopimus, jota tarkistetaan vuosittain. Tulossopimus perustuu aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille laaditussa yhteises-

sä strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin ja niiden toimeenpanosuunnitelmiin. Maakuntien liitot osallistuvat ELY-keskusten sekä tarvittavin osin aluehallintovirastojen keskushallinnon kanssa käytäviin tulosneuvotteluihin alueen kehittämistavoitteiden huomioon ottamiseksi.

Kansallisina alueiden kehittämisen erityispolitiikkoina jatkavat kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikat. Metropolipolitiikka jatkuu erityistoimenpiteenä.

Rakennemuutokset ovat osa normaalia aluetalouden kehitystä ja elinkeinorakenteen uusistumista. Rakennemuutoksen vaikutusten hallinnassa korostuu alueiden oma varautuminen ja vastuu elinkeinoelämän kehittämisessä sekä työ- ja elinkeinoministeriön konsernin eri instrumenttien samansuuntainen ja toisiaan tukeva käyttö. Elinkeinorakenteen uudistamisen keskiössä ovat yritytäjyyden ja alueen yritysten toimintaedellytysten parantaminen. Rakennemuutoksen ennakointi ja aktiivinen elinkeinopolitiikka ylläpitävät alueen elinvoimaa, vähentävät muutoksesta aiheutuvia haittoja ja vahvistavat alueiden kilpailukykyä sekä taloudellista kasvua.

Rakennerahastopolitiikka

"Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Suomen rakennerahasto-ohjelma sisältää sekä Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) että Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimet. Ohjelmassa on viisi toimintalinjaa. Niillä tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä, uuden tiedon ja osaamisen tuottamista ja hyödyntämistä, työllisyyttä ja työvoiman liikkuvuutta, koulutusta, ammatitaitoa ja elinikäistä oppimista sekä sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa. Läpileikkaavana horisontaalisena erityistavoitteena on muun muassa vähähiilisen talouden edistäminen, johon kohdistuu 25 % EAKR:n rahoituksesta. Rakennerahasto-ohjelma toteuttaa ja edistää Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita.

EU:lta saatavat ohjelmakausien 2007—2013 ja 2014—2020 tulot budjetoidaan momentille 12.32.50.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti alueiden kehittämisen ja rakennerahastopolitiikan tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2018:

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Alueiden elinkeinoelämän kasvun ja kilpailukyvyn vahvistaminen			
— Käynnistyneet kehitysprosessit / innovaatioaloitteet, vähintään (kpl)	24	55	55
— Innovaatioita edistävien julkisten hankintojen osuus kaupunkien hankinnoista, vähintään (%)	-	5	5
Ennakoidun rakennemuutoksen toimintatapa (ERM) vahvistaa alueiden muutosjoustavuutta (resilienssi)			
Rakennerahasto-ohjelman 2014—2020 tehokas hyödyntäminen			
— Myöntämisvaltuuden sidonta-aste, vähintään (%)	70	70	82

40. Alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta annetun lain (8/2014) mukaisesti alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämiseen sekä alueiden elinkeino- ja innovaatiopolitiikan aktivointiin liittyvien kehittämis- ja investointihankkeiden menojen maksamiseen:

- 1) alueiden rakennemuutosta ennakoiviin ja korjaaviin kehittämishankkeisiin
- 2) valtion ja kaupunkien välisten kasvusopimusten toteuttamiseen
- 3) useampaa kuin yhtä aluetta koskeviin tai valtakunnallisesti tärkeisiin alueiden kehittämistä koskeviin kehittämishankkeisiin
- 4) edellä mainittujen hankkeiden toteuttamiseksi tarvittaviin kulutusmenoihin sekä enintään 10 henkilöttyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin tila- ja muiden kustannusten maksamiseen
- 5) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rahoituksen kohteena ovat alueiden rakennemuutoksen ennakoivat ja korjaavat toimenpiteet. Keskeisessä roolissa ovat elinkeinojen ja yritystoiminnan uudistuminen, kasvu ja kansainvälistyminen sekä työllisyyttä ja yritystoimintaa edistävät kokeilut. Määrärahalla tuetaan merkittävien kehittämisavausten nopeaa liikkeelle lähtöä ja käynnistetään mittaluokaltaan huomattavia kehitysprosesseja.

Sopimusmenettelyllä kehitetään metropolialueen, kaupunkien, kasvukäytävien sekä eri alueiden omiin vahvuuksiin perustuvaa kilpailukykyä. Määräraha toimii katalyyttirahana, jolla kaupunkia/alueita kannustetaan aktiiviseen kasvu- ja kilpailukyky politiikkaan. Määrärahasta tuettavia keskeisiä toimenpiteitä ovat kaupunkien elinkeinoperustan aktiivinen uudistaminen, elinkeinon elämän kytkeytyminen kansainvälisiin arvoverkkoihin, innovaatiopolitiikan ja alueellisten osamiskeskittymien kehittämishankkeet sekä innovaatioita edistävät julkiset hankinnat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työllisyys ja kilpailukyky: Metropolipolitiikka, alueelliset innovaatiot ja kokeilut	-1 000
Yhteensä	-1 000

2018 talousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	11 000 000
2016 tilinpäätös	15 000 000

(41.) Valtionavustus Finpron toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Business Finland (siirto momentille 32.20.06)	-38 980
Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-530
Matkailu 4.0 (siirto momentille 29.80.50)	-150
Matkailu 4.0 (siirto momentille 30.64.50)	-770
Matkailu 4.0 (siirto momentille 35.10.52)	-1 700
Matkailu 4.0 - nopeaa kasvua ja työllisyyttä	8 000
Työllisyys- ja kilpailukyky: Team Finland -verkoston vahvistaminen	-1 000
Vientikeskusverkosto	1 000
Yhteensä	-34 130

2017 I lisätalousarvio	2 000 000
2017 talousarvio	34 130 000
2016 tilinpäätös	35 600 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 171 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) ja sitä edeltäneen lain (1336/2006) mukaisten avustusten maksamiseen pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksia parantaviin ja muihin yritysten kehittämishankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ennen vuotta 2018 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja. Momentilla ei ole käytettävissä myöntämisvaltuutta uusien avustusten myöntämiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	12 171	5 178	1 678	678	19 705
Menot yhteensä	12 171	5 178	1 678	678	19 705

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmin tehtyjen siirtojen loppuminen (mom. 32.60.41 ja 32.50.64)	500
Julkisen talouden välittömät sopeutustoimet (HO 2015)	-4 707
Kertaluonteisen valtuuden lisäysten maksatusten vähentyminen	-4 500
Maksatusaikataulujen muutokset	800
Yhteensä	-7 907

2018 talousarvio	12 171 000
2017 talousarvio	20 078 000
2016 tilinpäätös	25 149 761

43. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ennen vuotta 2017 yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1300/2010) ja yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta vuosina 2016—2020 annetun valtioneuvoston asetuksen (1734/2015) mukaisesti myönnettyjen avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	100	100
Menot yhteensä	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Astanan maailmannäyttelyn menot (siirto momenteille 28.01.01, 28.10.01, 28.10.02 ja 32.01.21)	-1 670
Kertaluonteisen valtuuden lisäyksen maksatusten loppuminen	-100
Maksatusarvion tarkistus	-929
Säästöpäätökset	-2 516
Yhteensä	-5 215

2018 talousarvio	100 000
2017 talousarvio	5 315 000
2016 tilinpäätös	7 004 248

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla annetun alueellisesta kuljetustuesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten ylläpitää ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea koskeva valtioneuvoston asetus on voimassa 31.12.2017 asti. Tämän asetuksen perusteella voidaan kuitenkin vielä vuonna 2018 maksaa tukea vuonna 2017 aiheutuneisiin kuljetuskustannuksiin. Asetuksen voimassaoloa jatketaan vuonna 2018 aiheutuvien kuljetuskustannusten osalta.

Kuljetustukea maksetaan noin 250 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

2018 talousarvio	5 000 000
2017 talousarvio	5 000 000
2016 tilinpäätös	5 000 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 361 478 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 investointi, kasvu ja työpaikka -tavoitetta toteuttavan Suomen rakennerahasto-ohjelman "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettavien hankkeiden EU- ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 investointi, kasvu ja työpaikka -tavoitetta toteuttavan Suomen rakennerahasto-ohjelman "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavien hankkeiden EU- ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun sekä ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen
- 4) ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavan ohjelman toteuttamiseen tarvittavan yhteensä enintään 250 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen
- 5) EU:n ohjelmakauden 2000—2006 neuvoston asetuksen 1260/1999 39 artiklan (varainhoitoa koskevat oikaisut) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen
- 6) EU:n ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan (rahoitusoikaisut) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen
- 7) EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 143—147 artiklan (rahoitusoikaisut) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen

8) vähävaraisimmille suunnatun Eurooppalaisen avun rahastosta osarahoitettavan ohjelman EU- ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen

9) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltua

10) pk-yritysaliohjelman EU- ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2018 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 381 865 000 eurolla. Mikäli vuoden 2017 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vielä vuonna 2018.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 207 123 000 euroa on EU:n rakennerahastojen rahoitusosuutta ja 174 742 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 194 947 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n rakennerahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 166 531 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja julkisten työvoimapalvelujen kustannusten maksamista siirtomenojen osalta.

Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisia palkkatukia voidaan maksaa momentin 32.30.51 päätösoosan kohdissa 2—4 määriteltyjen korvattavien palkkakustannusten määrän rajoitteiden mukaisesti.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa määritellään, miten Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto) edistetään Eurooppa 2020 -strategian älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun päämääriä ja tavoitteita. Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston toimet on koottu Suomen rakennerahasto-ohjelmaan "Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020". Ohjelman kokonaisrahoitus on noin 2,6 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on noin 1,3 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,3 mrd. euroa. Julkisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus kohdentuu työllisyyden edistämiseen, rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen ja työelämän laadun parantamiseen, työvoiman saatavuuden varmistamiseen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntämiseen, pk-yritysten kas-

vumahdollisuuksien parantamiseen, uusiutuvan energian ja tehokkuuden lisäämiseen sekä sosiaalisen osallisuuden edistämiseen. Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö-tavoitteen ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen. Pk-yritysaloiteohjelman tavoitteena on uuden velkarahoituksen myöntäminen pk-yrityksille uusien yritysten perustamiseen, alkuvaiheen pääomaan, yritysten yleistöimintöjen tehostamiseen tarkoitettuun pääomaan sekä uusien hankkeiden toteuttamiseen tai uuden kehittämiseen olemassa olevien yritysten toimesta tai sellaisten yritysten pääsyyn markkinoille.

Suomen rakennerahasto-ohjelman jakautuminen toimintalinjoittain (pl. Eurooppalaisen alueellisen yhteistyön (EAY), Eurooppalaisen avun rahaston (FEAD), Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) ja pk-yritysaloiteohjelman osuudet)

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)	Valtuus v. 2018 (milj. euroa)
TL 1. Pk-yritysten kilpailukyky (EAKR)	24,9	88,657
TL 2. Uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)	33,2	118,209
TL 3. Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)	18,3	65,157
TL 4. Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR)	12,8	45,575
TL 5. Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR)	7,8	27,772
TL 6. Tekninen tuki (EAKR)	1,8	6,874
TL 7. Tekninen tuki (ESR)	1,2	4,478
Yhteensä	100,0	356,722

Ohjelmakauden 2014—2020 myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2018	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vuoden 2016 sitoumukset	170,356	130,356	-	-	300,712
Vuoden 2017 sitoumukset	117,751	136,064	136,064	-	389,879
Vuoden 2018 sitoumukset	73,371	76,373	133,652	133,653	417,049
Yhteensä	361,478	342,793	269,716	133,653	1 107,640

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2017 talousarvio	Myöntämis-valtuus v. 2018	Budjetoitu määrärahaa v. 2017	Määräraha v. 2018
---------------------------	--	--	---------------------------	-------------------------------	-------------------

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)

Tekninen tuki	23,604	3,369	3,437	3,205	3,227
Valtakunnalliset teemat	26,700	8,188	0,232	6,863	0,218

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2017 talousarvio	Myöntämis- valtuus v. 2018	Budjetoitu määrärahaa v. 2017	Määräraha v. 2018
Alueosiot yhteensä	716,473	112,625	119,748	105,314	112,443
— Itä- ja Pohjois-Suomi	526,967	81,435	87,631	77,459	82,285
— Etelä- ja Länsi-Suomi	189,506	31,190	32,117	27,855	30,158
Yhteensä	766,777	124,182	123,417	115,382	115,888
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)					
Tekninen tuki	15,381	2,196	2,239	2,089	2,102
Valtakunnalliset teemat	124,326	21,519	19,548	18,275	18,355
Alueosiot yhteensä	372,977	58,209	58,637	54,824	55,060
— Itä- ja Pohjois-Suomi	245,771	37,980	38,638	36,126	36,281
— Etelä- ja Länsi-Suomi	127,206	20,229	19,999	18,698	18,779
Yhteensä	512,684	81,924	80,424	75,188	75,517
Eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)					
Pk-yritysaliteohjelma	22,541	3,218	3,282	3,061	3,082
	20,000	-	-	-	0,460
Kaikki yhteensä	1 322,002	209,324	207,123	193,631	194,947

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2017 talousarvio	Myöntämis- valtuus v. 2018	Budjetoitu määrärahaa v. 2017	Määräraha v. 2018
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)					
Tekninen tuki	23,604	3,369	3,437	3,152	3,366
Valtakunnalliset teemat	15,025	6,146	0,174	5,067	0,171
Alueosiot yhteensä	531,454	83,622	88,393	76,896	86,573
— Itä- ja Pohjois-Suomi	390,885	60,453	65,723	56,557	64,370
— Etelä- ja Länsi-Suomi	140,569	23,169	22,670	20,339	22,203
Yhteensä	570,083	93,136	92,004	85,115	90,110
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)					
Tekninen tuki	15,381	2,196	2,239	2,054	2,193
Valtakunnalliset teemat	93,245	16,150	14,661	13,492	14,359
Alueosiot yhteensä	275,887	43,097	43,977	39,918	43,071
— Itä- ja Pohjois-Suomi	181,794	28,116	28,978	26,304	28,381
— Etelä- ja Länsi-Suomi	94,093	14,981	14,999	13,614	14,690
Yhteensä	384,513	61,443	60,877	55,464	59,623

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2014—2020 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2017 talousarvio	Myöntämis- valtuus v. 2018	Budjetoitu määrärahaa v. 2017	Määräraha v. 2018
Eurooppalainen alueellinen yhteistyö (EAY)	51,000	7,000	4,259	6,549	8,772
Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosio (ENI CBC)	69,975	17,282	17,023	16,168	6,998
Eurooppalaisen avun rahasto (FEAD)	3,978	0,568	0,579	0,531	0,567
Pk-yritysaloiteohjelma	20,000	-	-	-	0,461
Kaikki yhteensä	1 099,549	179,429	174,742	163,827	166,531

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman ydinindikaattorit

	Toteutuma 2014—2016	Tavoite (2023)
Uudet yritykset	138	1 170
Uudet työpaikat	1 733	12 310
Uudet t&k&i-työpaikat	130	1 330
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämiin hankkeisiin osallistuvat yritykset	2 361	7 900
Vähähiilisyttä edistävien yritysten lukumäärä	399	2 065
Työttömät ja työelämän ulkopuolelta tulevat alle 30-vuotiaat osallistujat	10 021	26 000
Koulutustoimenpiteissä: perusasteen suorittaneet osallistujat	6 242	28 200
Osallisuutta vahvistavissa toimenpiteissä: pitkäaikaistyöttömät	3 721	11 250

EU-tuen maksut on merkitty momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EAY ja ENI CBC -ohjelmien rahoitusjakauman tarkistus	1 700
Hintamuutos (rahoitus käyvin hinnoin)	10 937
Maksatusten tarkennukset	-13 223
Ohjelmakauden 2014-2020 maksatusten siirtyminen	-30 000
Ohjelmakauden 2014-2020 suoritusvarauksen ennakointi	31 143
Ohjelmakauden 2014-2020 vuodelle 2017 budjetoidun valtuuden lisäyksen maksatukset	2 014
Ohjelmakauden suoritusvarauksen muutos (7 %:sta 6 %:iin)	1 214
Tekniset muutokset	235
Yhteensä	4 020

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	361 478 000
2017 talousarvio	357 458 000
2016 tilinpäätös	240 700 953

65. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) perusteella työllisyysperusteisesta investointiavustuksesta ja työllisyystyöohjelmasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1075/2012) mukaisten avustusten maksamiseen

2) julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) perusteella eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1345/2002) 1—2 luvun mukaisten avustusten maksamiseen.

Momentilta maksettaviin valtion työllisyystyöohjelman mukaisiin investointimenoihin liittyvät arvonlisäveromenot on budjetoitu hallinnonalan arvonlisäveromomentille 32.01.29.

Momentilta saa maksaa myös sijoitusmenoja.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ennen vuotta 2018 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	1 700	50	1 750
Menot yhteensä	1 700	50	1 750

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtuuden maksatusten pienentyminen	-3 300
Yhteensä	-3 300

2018 talousarvio	1 700 000
2017 talousarvio	5 000 000
2016 tilinpäätös	5 638 731

60. Energiapolitiikka

Selvitysosa: Kasvupolitiikan toteuttamiseksi energiapolitiikka nivoutuu myös ilmasto-, talous-, kuluttaja- ja ympäristöpolitiikkaan. Kansallisessa toimintaympäristössä energiapolitiikalle asettavat reunaehdot ja finanssipolitiikka, työllisyystavoitteet sekä ilmasto- ja ympäristövaatimukset. Talouskasvun edellytyksiin vaikuttaa merkittävästi tapa, jolla kansallisia ja Euroopan unionin energia- ja ilmastotavoitteita toteutetaan. Kasvihuonekaasupäästöistä 80 % syntyy energian tuotannossa ja käytöstä. Kansainvälisessä toimintaympäristössä korostuvat energian saannin toimitusvarmuus, polttoaineiden maailmanmarkkinahintojen eriytyminen, energia- ja ilmastopoliittiset tavoitelinjaukset ja niistä aiheutuvat toimenpiteet Euroopan unionissa sekä ilmastomuutoksen hillitseminen.

Komissio on ehdottanut vuotta 2030 koskevassa ilmasto- ja energiapaketissaan jatkoa nyt vuoteen 2020 yltäville energia- ja ilmastotavoitteille. Eurooppa-neuvosto asetti vuoden 2030 tavoitteeksi kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen 40 prosentilla vuoden 1990 tasosta sekä EU:n tasolla uusiutuvalle energialle 27 prosentin osuuden energian loppukulutuksesta ja energiatehokkuudelle indikaatiivisen 27 prosentin tehostamistavoitteen verrattuna kehitykseen ilman uusia toimenpiteitä. Komissio antoi 2016 ehdotukset mm. taakanjakosektorin (päästökaupan ulkopuoliset sektorit) jäsenvaltiokohtaisista päästövähennysvelvoitteista ja LULUCF-sektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsänhoito) huomioon ottamisesta. Komission esitys taakanjakosektorin päästövähennyksistä Suomelle on 39 % vuoden 2005 tasosta. Komissio antoi v. 2016 myös puhtaan energian paketissa toisen osan 2030 tavoitteiden lainsäädäntöehdotuksista. Nämä ehdotukset koskivat mm. sähkömarkkinoiden kehittämistä, uusiutuvaa energiaa ja bioenergian kestävyttä, energiatehokkuutta sekä hallintomallia, jonka avulla komissio seuraa energia- ja ilmastotavoitteiden sekä energiaunionia koskevien tavoitteiden saavuttamista. Samalla energiatehokkuutta koskevaa tavoitetta esitettiin nostettavaksi 30 prosenttiin ja sen muuttamista EU-tasolla sitovaksi.

Hallitus antoi v. 2016 selontekona eduskunnalle kansallisen energia- ja ilmastostrategian vuoteen 2030. Strategian lähtökohtana ovat EU:n energia- ja ilmastotavoitteet vuoteen 2030, energiaunionia koskevat tavoitteet sekä hallitusohjelman energiaa koskevat tavoitteet. Toimia täydennetään v. 2017 taakanjakosektorin osalta ilmastolain mukaisen keskipitkän aikavälin ilmastopoliitiikan suunnitelman valmistelun yhteydessä. Strategian linjaukset johtavat hallitusohjelman vuoteen 2030 ulottuviin tavoitteisiin uusiutuvan energian osuuden lisäämisestä 50 prosenttiin, omavaraisuuden nostosta 55 prosenttiin ja öljyn energiakäytön puolittamisesta verrattuna vuoteen 2005. Lisäksi valmistellaan hallituksen esitys kivihiilen energiakäytön kieltämisestä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti energiapolitiikan tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2018:

	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma/ arvio	2017 arvio	2018 arvio
— Energiaomavaraisuus (%)	51	53	53	54	54
— Sähkötalouden toimivuus paranee (EU:n indeksi kuluttajatytytyvyydelle, sähkö-MPI)	77,5	81,7	82	82	82
— Uusiutuvan energian käytön osuus loppu- kulutuksesta (%)	39	39	39	40	40
— Energian loppukulutus/bruttokansantulo (TJ/BKT, milj. euroa)	5,8	5,6	5,7	< 5,7	< 5,7

01. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 513 000 euroa.

Selvitysosa: Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden politiikkatoimien toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian tukijärjestelmien, biopolttoaineiden kestävyyskriteerien sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirasto vastaa myös päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatiojärjestelmän toimeenpanosta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Sähkö- ja kaasumarkkinat toimivat tehokkaasti mahdollistaen korkean toimitusvarmuuden sekä kohtuulliset ja kilpailukykyiset hinnat			
— Sähkön jakeluverkkoinvestointien määrä valvontamenetelmien mukaisesti (milj. euroa)	-	> 700	> 700
— Sähkön myyjän vaihtoaktiivisuus vähittäismarkkinoilla (%)	-	> 12	> 13
Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien hallinnointi toteutuu kustannustehokkaasti päästökaupan, uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden osalta			
— Uusiutuvalla energialla tuotetun sähkön osuus (%)	32	> 35	> 37
— Energiatehokkuusdirektiivin art. 7 mukaisesti laskettu kumulatiivinen energiansäästö (TWh)	-	31	36

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Viraston asianhallintaprosessin digitalisointi			
— Sähköisesti tuotettujen kirjaustapahtumien osuus kaikista kirjaustapahtumista (%)	55	> 65	> 70
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	-	-	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	-	-	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	-	-	< 50
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja maakaasuvalvonnan toimintakulut/sähkön ja maakaasun kulutus (c/kWh)	0,0032	< 0,0033	< 0,0034
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästö- kaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	2 649	< 2 950	< 2 700
— Uusiutuvan energian tuotantotukien hallinnointikustannukset järjestelmässä mukana olevilla laitoksilla tuotettua sähköä kohden (euroa/MWh)	0,30	< 0,32	< 0,30
Viraston asiakkaiden tyytyväisyys viraston toimintaan			
— Mainemittarin arvosana (1—100)	64	> 65	> 67

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilötyövuosien kehitys	66,8	72	75
Kokonaistyytyväisyys (1—5)	3,7	> 3,8	> 3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	9 631	7 907	8 113
Bruttotulot	1 695	1 500	1 600
Nettomenot	7 936	6 407	6 513
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 750		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 635		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lisäresurssit uusiin tehtäviin	80
Maakaasumarkkinalain lisätehtävät	105
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-6
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-3
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-4

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-43
Työajan pidentäminen (Kiky)	-8
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-9
Vuokrien indeksikorotus	1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Yhteensä	106

2018 talousarvio	6 513 000
2017 talousarvio	6 407 000
2016 tilinpäätös	8 821 000

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) energiatehokkuuteen sekä uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvään informaatio- ja neuvontatoimintaan sekä kehittämishankkeisiin ja selvityksiin
- 2) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energialähteiden edistämiseen
- 3) energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevan Euroopan unionin sääntelyn valmistelun ja kansallisen toimeenpanon edellyttämiin toimiin
- 4) edellä kohdissa 1—3 mainittuihin tehtäviin liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: EU:n tavoitteena on parantaa energiatehokkuutta 20 prosentilla vuoteen 2020 mennessä. Myös uusiutuvien energialähteiden käytössä tavoitellaan EU:ssa huomattavaa lisäystä.

Meneillään olevia toimenpidekokonaisuuksia ovat muun muassa energiatehokkuusdirektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, EU-laajuisten tuotteiden energiatehokkuusvaatimusten aikaansaaminen sekä uusiutuvan energian edistäminen.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatussa energian tehokkaan käytön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä opastus-, neuvonta- ja tiedotustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämisen tulostavoitteet sisältyvät Energiaviraston tulostavoitteisiin momentille 32.60.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energia- ja ilmastostrategian toimeenpano	1 000
Yhteensä	1 000

2018 talousarvio	3 500 000
2017 talousarvio	2 500 000

40. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 694 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) investointeihin ja selvityksiin, jotka tukevat uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energi-ansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa
- 2) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin sekä selvityksiin, jotka liittyvät liikenteen biopolttoaineiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin tai biopolttoaineisiin liittyvään uuteen teknologiaan
- 3) energian tuotannon tai käytön ympäristöhaittoja vähentävien investointien ja selvitysten tekemiseen.

Avustukset myönnetään valtionavustuslain (688/2001) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen nojalla. Liikenteen biopolttoaineiden hyödyntämiseen liittyvät selvitykset ovat kulu- tusmenoja, joihin ei sovelleta avustuksia koskevia säännöksiä. Innovaatiokeskus Business Fin- landin myöntämässä biopolttoaineiden tuotannon pilot-laitosten avustuksissa noudatetaan valtio- neuvoston asetusta tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoittamisesta (1444/2014).

Määrärahaa saa käyttää lisäksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneu- voston asetusten (1313/2007 ja 1063/2012) nojalla aiemmin myönnettyjen tukien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena. Kulutusmenot budje- toidaan maksatuspäätösperusteisena siltä osin kuin on kyse kilpaillusta hankerahoituksesta.

Valtuus

Vuonna 2018 saa sitoumuksia tehdä enintään 55 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energia- tukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen, uu- siutuvaan lämmöntuotantoon, pienimuotoiseen sähköntuotantoon ja liikenteen biopolttoaineiden käytön lisäämiseen sekä energiatehokkuusinvestointien (sis. sähköajoneuvojärjestelmät, ml. ve- tyteknologia) tukemiseen. Määrärahaa voidaan käyttää EU:n strategiseen energiateknologia- suunnitelmaan sisältyvien Suomessa toteutettavien isojen demonstraatiolaitosten tukemiseen. Myös liikenteen biopolttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden tuotannon ja käytön edistäminen tavoitteiden mukaiselle tasolle Suomessa edellyttää energiatukipanosten kohdenta- mista uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin sekä polttoaineiden hankinta-, tuotanto- ja käyttöketjujen vaikutusten arviointiin ja vaihtoehtoisten polttoaineiden standardoi- tityöhön.

Business Finlandilla on työ- ja elinkeinoministeriön rinnalla keskeinen rooli liikenteen biopolt- toaineiden kehittämisohjelman toteutuksessa. Business Finland vastaa kehitysohjelman puitteis-

sa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista ja työ- ja elinkeinoministeriö demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä			
Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä			
— Energiatuella myötäväikutetut investoinnit (milj. euroa)	168,1	140—175	220—275
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	34,7	35	55
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,9	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	52 194	20 500	8 750	3 500	84 944
Vuoden 2018 sitoumukset	5 500	22 000	13 750	13 750	55 000
Menot yhteensä	57 694	42 500	22 500	17 250	139 944

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Energia- ja ilmastostrategian mukaiset lisäpanostukset	500
Kertaluonteisen valtuuden lisäyksen (I LTA 2015) maksatusten päätyminen	-3 000
Maksatusmäärärahan tarkistukset	-11 382
Uudelleenbudjetointi energia- ja ilmastostrategian mukaisiin investointeihin	1 500
Yhteensä	-12 382

2018 talousarvio	57 694 000
2017 talousarvio	70 076 000
2016 tilinpäätös	53 572 474

41. LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nesteytetyn maakaasun (LNG) terminaalien investointiavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vuonna 2014 neljälle LNG-terminaalihankkeelle myönnettyjen investointitukien maksamiseen. Myönnettyt tuet ovat yhteensä 92 876 100 euroa ja ne on myönnetty nesteytetyn maakaasun terminaalien investointituen myöntämisen yleisistä ehdoista annetun valtioneuvoston asetuksen (707/2013) nojalla.

Vuoden 2015 alussa voimaan tulleen EU:n rikkidirektiivin johdosta meriliikenteessä siirrytään vähäpäästöisempiin polttoaineisiin. Tämä lisää erityisesti energiantensiivisen perusteellisuuden viennin vuotuisia kustannuksia. Nesteytetty maakaasu on kustannustehokas ja ympäristön kannalta hyvä vaihtoehto verrattuna kilpaileviin polttoaineisiin laivaliikenteessä. LNG:n käyttöönotto vaatii Itämeren alueen ja Suomen LNG-terminaalien infrastruktuurin rakentamista, jotta LNG-käyttöisiin aluksiin tehdään investointeja. Lisäksi LNG-terminaalien rakentaminen edistää maakaasun toimitusvarmuutta ja polttoaineen hankinnan monipuolistamista sekä kilpailua maakaasumarkkinoilla tai muutoin polttoainemarkkinoilla.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Nesteytettylle maakaasulle saadaan rakennettua jakeluverkosto, joka palvelee myös meriliikennettä

— Maakaasun toimitusvarmuus paranee, polttoaineiden hankinta monipuolistuu ja kilpailu polttoainemarkkinoilla lisääntyy.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	14 950	5 550	20 500
Menot yhteensä	14 950	5 550	20 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Investointituen maksatusten vähentyminen	-13 515
Yhteensä	-13 515

2018 talousarvio	14 950 000
2017 talousarvio	28 465 000
2016 tilinpäätös	23 610 148

(42.) Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2017 I lisätalousarvio	635 000
2017 talousarvio	385 000
2016 tilinpäätös	918 733

43. Kioton mekanismit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 220 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) päästöyksiköiden hankkimiseen Kioton pöytäkirjan joustomekanismien avulla sopimuskaudelle 2013—2020
- 2) joustomekanismien hallinnoinnin kustannuksiin
- 3) päästöyksiköiden hankinnan edellytysten tukemiseen
- 4) valuuttakurssimuutoksista aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Suomi on sitoutunut osana Euroopan unionia täyttämään Kioton pöytäkirjan mukaiset velvoitteensa. Kasvihuonekaasupäästöjen korkeat vähentämiskustannukset rasittavat kansantaloutta, minkä vuoksi valtio osallistuu päästöjen vähentämiseen käyttämällä Kioton mekanismeja. Näitä ovat yhteistoteutus (JI, Joint Implementation), puhtaan kehityksen mekanismi (CDM, Clean Development Mechanism) ja valtioiden välinen päästökauppa. JI-hankkeet ovat teollisuusmaiden ja CDM-hankkeet teollisuus- ja kehitysmaiden välisiä.

Tarve hyödyntää Kioton mekanismeja ulottuu Kioton toiselle velvoitekaudelle vuosille 2013—2020. Päästöyksiköiden hankinnan edellytysten tukeminen, ts. tietotaidon kehittäminen kohde-maissa, sekä mekanismien hallinnon kansainvälinen kehitystyö, edistävät päästömarkkinoiden toimivuutta ja kustannustehokasta päästöyksiköiden hankintaa.

Päästöyksiköiden hankinnassa otetaan huomioon eri joustomekanismien keskinäinen kustannustehokkuus sekä hankintaan liittyvien riskien hallinta. Tämä edellyttää, että määrärahaa voidaan käyttää ja päästöyksiköiden hankintasuhteita voidaan tehdä etupainotteisesti, vaikka osa hankittavista päästöyksiköiden kustannuksista realisoituu vasta lähempänä kauden loppua.

Mekanismipolitiikan koordinoituvastuu on työ- ja elinkeinoministeriöllä. Mekanismien käytöstä tehdyn hallinnollisen työnjaon mukaisesti momentilta rahoitetaan ulkoasiainministeriön CDM-projekteista syntyvien päästöyksiköiden hankintaa sekä ympäristöministeriön JI-projekteista ja kansainvälisestä päästökaupasta hankkimia päästöyksiköitä.

Päästöyksiköiden hankinta sisältää vuosittaisia toimia, joista aiheutuvat menot katetaan määräraha-hasta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Päästöjen vähentämisestä aiheutuvat kansantaloudelliset kustannukset ja päästövähennystavoitteiden saavuttamiseen liittyvät riskit pienenevät.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	2020	2021—	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Ennen vuotta 2018 tehdyt sitoumukset	220	180	-	-	400
Menot yhteensä	220	180	-	-	400

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistus	-30
Yhteensä	-30

2018 talousarvio	220 000
2017 talousarvio	250 000
2016 tilinpäätös	230 913

44. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 314 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa laissa (1396/2010) säädetyn

- 1) tuulivoimalla tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin*) maksamiseen
- 2) biokaasulla tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin ja sen korotuksena maksettavan lämpöpreemion*) maksamiseen
- 3) puupolttoaineella tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin ja sen korotuksena maksettavan lämpöpreemion*) maksamiseen
- 4) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (*syöttötariffin ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion*) maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain nojalla tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen ja puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Lain nojalla tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokattilan polttoaineeksi. Tukea maksetaan enintään 12 vuotta kullekin voimalaitokselle.

Euroopan unionin tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/28/EY on jäsenvaltiolle asetettu tavoitteet uusiutuvista energialähteistä peräisin olevan energian osuudeksi energian loppukulutuksesta vuonna 2020. Suomelle asetettu tavoite on 38 %.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Tuuli- ja biokaasuvoimaloiden sekä metsäenergiaa käyttävien voimalaitosten kilpailukyky verrattuna muilla energialähteillä tapahtuvaan sähkön tuotantoon parantuu
- Sähkön tuotanto monipuolistuu ja sähkön omavaraisuus parantuu
- Suomen uusiutuvan energian potentiaalia hyödynnetään teollisen mittakaavan sähkön tuotannon uusiutuvan energian osuuden lisäämiseksi 2020-luvulla sekä luodaan kehityspolku hiilineutraaliin ja vahvasti uusiutuviin energialähteisiin perustavaan energiajärjestelmään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	248 500 000
Biokaasuvoimalat	10 100 000
Metsähakevoimalat	54 000 000
Puupolttoainevoimalat	1 500 000
Yhteensä	314 100 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Metsähakkeen tukitason muutos	28 300
Muutokset markkinahinnoissa, päästöoikeuden hinnoissa ja kapasiteetissa	22 800
Turpeen verotason (v. 2015 ja v. 2016) lasku	1 600
Tuulivoimakiintiön laskeminen (HO)	-12 000
Yhteensä	40 700

2018 talousarvio	314 100 000
2017 talousarvio	273 400 000
2016 tilinpäätös	171 865 622

45. *Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin, jotka liittyvät liikenteen biopolttoaineiden ympäristö- ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin tai biopolttoaineisiin liittyvään uuteen teknologiaan

2) investointeihin, jotka sisältävät uutta energiateknologiaa sekä tukevat uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka muun energiateknologian kaupallista käyttöönottoa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Investointituet myönnetään valtioneuvoston asetuksen (688/2001) ja uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituen myöntämisen yleisistä ehdoista annetun valtioneuvoston asetuksen (145/2016) nojalla.

Selvitysosa: Hallitusohjelman strategisten tavoitteiden toimeenpanoa tuetaan kärkihankkeilla. Painopistealueen biotalous ja puhtaat ratkaisut rahoituksesta 100 milj. euroa on tarkoitettu käytettäväksi uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointitukeen vuosina 2016–2018. Tavoitteena on kustannustehokas, hiilettömä, puhdas ja uusiutuva energia.

Tarkoituksena on lisätä uusiutuvan energian osuutta kestävästi niin, että se ylittää 2020-luvulla 50 prosentin rajan. Tämä perustuu erityisesti bioenergian ja muun päästöttömän uusiutuvan energian tarjonnan lisäämiseen.

2018 talousarvio	40 000 000
2017 talousarvio	40 000 000
2016 tilinpäätös	20 000 000

46. *Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensaatiotuesta säädetyn lain (138/2017) mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti Suomessa otetaan käyttöön päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio-ohjelma. Tavoitteena on sähköintensiivisen vientiteollisuuden kilpailukyvyyn turvaaminen. Laissa määritellyt hiilivuodon riskille erityisen alttiit toimialat voivat saada tukea päästöoikeuden hinnasta johtuvan korkeamman sähkön hinnan kompensoimiseksi.

Maksettavan tuen suuruus riippuu muun muassa päästöoikeuden hinnasta sekä tuen saajan sähkönkulutuksesta tai tuotannon määrästä.

Hallitusohjelman mukaisesti tuki rahoitetaan päästöoikeuksien huutokauppatuloilla. Päästöoikeuksien huutokauppatuloja käsitellään valtiontaloudessa yleiskatteellisina tuloina. Tulot on

budjetoitu momentille 12.32.99. Hallitusohjelman kirjaus toteutuu, kun tuen määrä ei ylitä päästöoikeuksien huutokauppatulojen määrää.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Päästöoikeuden hintamuutokset	-16 000
Yhteensä	-16 000

2018 talousarvio	27 000 000
2017 talousarvio	43 000 000

47. Sähköisen liikenteen ja biokaasun liikennekäytön infrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) investointeihin infrastruktuuriin, joka edistää sähköisen liikenteen kehittymistä sisältäen muun muassa julkiset pikalatausasemat ja julkisen liikenteen latausjärjestelmät
- 2) sähköisen liikenteen infrastruktuuriin liittyvän uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin
- 3) kaasun siirto- ja jakeluverkkojen ulkopuolisten biokaasua tarjoavien tankkausasemien rakentamiseen.

Avustukset myönnetään valtionavustuslain (688/2001) ja myöhemmin annettavan valtioneuvoston asetuksen nojalla.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tukiohjelman tavoitteena on edistää sähköisen liikenteen kehittymistä ja erityisesti latausinfrastruktuuria kehittämällä pienentää kynnystä hankkia sähköisiä kulkuneuvoja. Lisäksi tavoitteena on kaasutankkausasemaverkoston laajentaminen ja siten kaasukäyttöisten ajoneuvojen käyttöedellytysten parantaminen.

Vuonna 2016 valmistuneessa kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa on linjattu, että liikenteen päästöjä on leikattava puolet vuoteen 2030 mennessä vuoteen 2005 verrattuna. Strategian tavoitteena on autokannan entistä nopeampi uusiutuminen ja vaihtoehtoisten käyttövoimien osuuden kasvu autokannassa. Kattava latausjärjestelmä on edellytys sähköisen liikenteen kasvulle. Lisäksi latausjärjestelmän rakentamisessa tulisi ottaa huomioon sähköjärjestelmään liittyvät kysymykset, kuten sähkötehon riittävyys ja järjestelmien joustavuus. Tärkeää olisi myös kannustaa yrityksiä kehittämään uudenlaisia ratkaisuja, kuten älykkäitä ohjausjärjestelmiä ja kaupallistaa näitä. Tukea on aikaisemmin myönnetty erityisesti julkisen latausverkoston laajentamiseen ja sähköisen julkisen liikenteen pilot-hankkeille. Tukiohjelman tavoitteena on nämä toimenpiteet huomioiden vahvistaa kansallista latausinfrastruktuuria ja edistää siihen liittyvän uuden teknologian kehittymistä. Tukea ei käytetä kotitalouspisteisiin tai niiden yhteydessä tehtävien sähköverkon kapasiteetin parantamiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Sähköiseen liikenteeseen liittyvä infrastruktuuri kehittyy siten, ettei sen kehittymättömyys muodosta estettä sähköautojen laajamittaiselle käyttönotolle

— Uuden teknologian käyttöönotto sähköiseen liikenteeseen liittyvässä infrastruktuurissa lisääntyy

— Biokaasun tankkausasemien määrä kasvaa merkittävästi nykyisestä.

2018 talousarvio

3 000 000

70. Kotouttaminen

Selvitysosa: Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) mukaisen valtion kotouttamisohjelman toimeenpano varmistetaan ja seurataan siinä eri hallinnonaloille asetettuja tavoitteita ja toimenpiteitä.

Maahanmuuttajien eheän kotoutumisprosessin ja palvelutarpeen mukaisten palvelujen oikea-aikaisen saatavuuden varmistamiseksi vahvistetaan maahanmuuttajien alkuvaiheen palvelua. Palveluprosessin suunnittelussa keskeisenä lähtökohtana on prosessin sujuvan etenemisen ja tulokellisuuden varmistaminen sekä työelämälähtöisyyden vahvistaminen.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimivan Kotouttamisen osaamiskeskuksen ydintehtävänä on kotoutumislain ja valtion kotouttamisohjelman toimeenpanon tukeminen sekä kotouttamisen vaikuttavuuden parantaminen. Osaamiskeskuksen toiminta tukee poikkihallinnollisesti valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijoiden työtä.

Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Oleskeluluvan saaneet kotoutumisen piirissä olevat pakolaiset

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	7 745	4 510	4 715
— joista oleskeluluvan saaneita yksintulleita alaikäisiä	1 570	240	380
Perheen yhdistämiset	425	1 690	1 602
Kiintiöpakolaiset	943	750	750
Pakolaisia yhteensä	9 113	6 950	7 067
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	15 516	18 498	22 404
Perheryhmäkoti- ja tukiasumispaikat yhteensä	580	1 000	800

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti kotouttamisen tulosalueelle yhteistyössä konsernin muiden tulosalueiden kanssa sekä kasvupolitiikan edellytysten vahvistamiseksi yhteiskunnallisen vaikuttavuustavoitteen vuodelle 2018:

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	3 309	4 000	4 200

03. Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 631 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kotoutumisen, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen, EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen sekä kotoutumista ja kotouttamista koskevaan tiedottamiseen

2) enintään 970 000 euroa Kotouttamisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotouttamisen ja etnisten suhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen edistämiseen sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin

3) järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön

4) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 22 §:n mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien taiturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

5) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

6) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maahanmuuttajien palveluprosessia, kotoutumiskoulutusta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluja kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta parannetaan kehittämällä koulutukseen ohjausta, kielitaidon testausta ja koulutuksen sisältöä, kuten työelämälähtöisiä kotoutumiskoulutuksen malleja.

Kotouttamisen osaamiskeskuksen tehtävänä on vahvistaa kotouttamispolitiikan toimeenpanon vaikuttavuutta. Osaamiskeskuksen toiminnassa keskeisiä tehtäväalueita ovat kotouttamisen tietoperustan vahvistaminen, tuloksellisuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen sekä paikallistason toimijoiden ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen toimintatapoja ja -malleja arvioimalla, hyviä käytäntöjä juurruttamalla ja työprosesseja selkeyttämällä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäiseminen	661 000
Kotouttamisen osaamiskeskus (enintään)	970 000
Yhteensä	1 631 000
2018 talousarvio	1 631 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	1 631 000
2016 tilinpäätös	2 168 000

30. Valtion korvaukset kotouttamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 246 925 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) ja valtioneuvoston asetuksen (1393/2011) mukaisesti:

- 1) lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavien laskennallisten korvausten kustannuksiin
- 2) kotoutumis- ja toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen
- 3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 21 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen
- 4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua
- 5) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulneiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 47 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, kotoutumis- ja toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille sekä Suomen sodissa vapaaehtoisina palvelleiden hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin
- 6) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin
- 7) lain 9 ja 10 §:n mukaisen kunnan järjestämän alkukartoituksen kustannuksiin
- 8) lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden ja entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulneiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 47 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten ennakoiden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja perheen yhdistämisen kautta maahan tulleiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan neljän edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Vuoden 2018 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle kolmelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan neljältä vuodelta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla on mahdollisuus hakea ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kotoutumislain mukaisen maahanmuuttajalle tehtävän alkukartoituksen tekee kunta tai TE-toimisto. Alkukartoituksesta maksetaan kunnalle 700 euron laskennallinen korvaus. Alkukartoitus arvioidaan tehtävän 2 000 henkilölle.

Kansaneläkelaitokselle korvataan perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuneet kustannukset. Vuonna 2016 pakolaisten ja paluumuuttajien kotoutumis- ja toimeentulotukea korvattiin kunnille 27,1 milj. euroa. Arviolta 89 % toimeentulotuen menoista on perustoimeentulotuen menoja.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Paluumuuttajien kustannukset	4 200 000
— Toimeentulotuki 6 kk	1 120 000
— Toimeentulotuki 5 v	717 000
— Eryityskustannukset	1 680 000
— Heimoveteraanit	683 000
Laskennalliset korvaukset pakolaisista (22 404 henkilöä; 0—6 v. 6 845 €, muut 2 300 €)	70 977 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	170 348 000
— Toimeentulotuki (2 075 euroa/vuosi/hlö)	50 615 000
— Eryityskustannukset (1 394 euroa/vuosi/hlö)	33 999 000
— Tulkkipalvelut (821 euroa/vuosi/hlö)	20 026 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (11 550 euroa/vuosi/hlö)	65 708 000
Alkukartoituksen kustannukset (laskennallinen korvaus 700 euroa/hlö)	1 400 000
Yhteensä	246 925 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviomuutos	-500
Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän kasvu	15 180
Yhteensä	14 680
2018 talousarvio	246 925 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	232 245 000
2016 tilinpäätös	131 308 940

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60 ja 33.20.51, 52, 56.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomalaisten hyvinvointi ja elämänlaatu ovat kehittyneet hyvin kuluneen kymmenen vuoden aikana. Sosioekonomiset terveys- ja hyvinvointierot ovat kuitenkin kansainvälisesti verrattuna edelleen suuret. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen on haaste sekä yksilöiden hyvinvoinnin että yhteiskunnan vakauden kannalta.

Toimintaympäristön muutos on monitasoista. Teknologian voimakas kehitys lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa vaikuttavampaa hoitoa ja palveluja. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi ja niitä tukevat palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta.

Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyysnäkymän ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tehokkaat sosiaali- ja terveyspalvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuudet hyödyntämällä toiminta tehostuu ja palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työhyvinvoinnista ja työntekijöiden terveydestä ja työ- ja toimintakyvystä. Sosiaali- ja terveysala on myös itsessään kasvuala ja teknologian ja palvelujen kehittäjä.

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia. Sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työhyvinvoinnista ja työntekijöiden terveydestä ja työ- ja toimintakyvystä. Kansalaisten terveydentilan ja toimintakyvyn parantuuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve vähenee.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestävän kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Hyvinvointipalvelujen ja tulonsiirtojen rahoituksen turvaamiseksi toteutetaan työn kannustavuutta ja työllistämisen houkuttelevuutta parantavat uudistukset. Sosiaali- ja terveydenhuollossa painopiste on ennaltaehkäisyssä, hoitoketjujen sujuvuudessa, henkilöstön hyvinvoinnissa ja toimivissa tietojärjestelmissä. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisen tavoitteena on terveyserojen kaventaminen ja kustannusten hallinta. Uudistus toteutetaan palvelujen täydellisellä horisontaalisella ja vertikaalisella integraatiolla sekä vahvistamalla järjestäjien kantokykyä.

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamuksin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on vajaa viidennes. Pääluokan suurimmat menoerät ovat siirtomenot kotitalouksille, kunnille ja kuntayhtymille.

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle

Hyvinvointi ja terveys -painopistealueen kymmenen vuoden tavoitteen mukaisesti suomalaiset voivat paremmin ja kokevat pärjäävänsä erilaisissa elämäntilanteissa. Jokainen ihminen kokee voivansa vaikuttaa, tehdä valintoja ja ottaa vastuuta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa painopiste on ennaltaehkäisyssä, hoitoketjut ovat sujuvia, henkilöstö voi hyvin ja tietojärjestelmät toimivat. Uudistuksen myötä yhteisillä varoilla saadaan enemmän terveyttä ja hyvinvointia.

Tavoitteet 2017—2020 (suluissa viittaus seurantaindikaattoreihin):

- Terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla. Terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet (Elintapojen kehitys)
- Eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu. Julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa. Ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän (Elintapojen kehitys)
- Lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet (Lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut)
- Ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu. Omaishoitoa on vahvistettu (Ikääntyneiden palvelujen rakenne)
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä (Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset, Sosiaali- ja terveyspalvelujen odotusajat)
- Sosiaaliturvaa on uudistettu osallistavaksi ja työhön kannustavaksi (Osatyökykyisten tukeminen työmarkkinoille)
- Järjestötyö ja vapaaehtoistoiminta ovat helpottuneet ja yhteisöllisyys lisääntynyt normeja purkamalla (Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta).

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suunnitelmallisesti hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa. Valtavirtaistamista valtioneuvostossa vahvistetaan ministeriöittäin räätälöidyn tuen avulla. Sukupuolinäkökulma sisällytetään merkittäviin hankkeisiin kuten sote-uudistukseen. Kolmikantaisen samapalkkaisuusohjelman toteutus työmarkkinaosapuolten kanssa jatkuu.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa soveltuvien osien lakia alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) sekä lakia alueiden kehittämisen ja rakennerahastohankkeiden rahoittamisesta (8/2014). Euroopan unionin rakennerahastovarojen kohdentamisessa neuvotellaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtakunnallisiin hankkeisiin tulevat voimavarat vastuuministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kanssa. Voimavarat suunnataan Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 -ohjelman mukaisesti ja niiden tarkoituksenmukainen hyödyntäminen varmistetaan käyttösuunnitelmalla.

Seurantaindikaattori 2013—2018

	2013 toteutuma	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Elintapojen kehitys						
% ikäryhmästä						
— Aikuisten ylipaino	55	54	54	54	54	53
— Aikuisten humalajuominen	12	12	11	13	12	11
— Liikuntaa harrastamattomat aikuiset	25	23	26	23	23	23
— Psyykkisesti merkittävästi kuormittuneet aikuiset	14	13	13	14	13	13
— Ylipainoiset nuoret	16,4	..	15,5	..	15,0	15,0
— Tosi humalaan vähintään kuukausittain juovat nuoret	12,1	..	9,9	..	9,0	9,0
— Vähän liikuntaa harrastavat nuoret	32,1	..	22,4	..	22	22
Lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut						
Perheitä/käyntejä vuoden aikana						
— Lastensuojelun tehostettu perhetyö (perheitä)	..	..	8 939	9 000*	9 000	9 000
— SHL:n mukainen perhetyö (perheitä)	..	..	10 707	11 000*	11 000	11 000
— Lastensuojelun kodin- ja lastenhoito-palvelut (perheitä)	..	..	2 586	2 500*	2 500	2 500
— SHL:n mukaiset kodin- ja lastenhoito-palvelut (perheitä)	..	..	9 645	10 000*	10 000	10 000
— Erityisen tuen tarpeen mukaiset käynnit äitiys- tai lastenneuvolassa tai koulu- tai opiskeluterveydenhuollossa	..	..	14 183	25 858 ¹⁾	26 000	26 000
Ikääntyneiden palvelujen rakenne						
% 80 vuotta täyttäneistä						
— Omaishoidon tuen 80 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana	5,5	5,5	5,7	5,8*	5,8	5,9
— Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 80 vuotta täyttäneet asiakkaat	16,6	16,5	16,4	16,6*	16,5	16,5

Seurantaindikaattori 2013—2018

	2013 toteutuma	2014 toteutuma	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
— Ikääntyneiden tehostetun palvelu- asumisen 80 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12.	9,3	9,8	10,3	10,2*	10,2	10,2
— Vanhainkodeissa tai pitkäaikaisessa laitoshoidossa terveyskeskuksissa olevat 80 vuotta täyttäneet 31.12.	4,5	3,9	3,0	2,8*	2,7	2,6
Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset						
€/asukas						
— Käyttökustannukset (defl.)	3 601	3 644	3 617	3 700*	3 700	3 700
Sosiaali- ja terveyspalvelujen odotus- ajat						
% asiakkaista						
— Lastensuojelun selvitystä yli 3 kk odottaneet	..	10,1	5,7	5,6	5,5	5,4
— Perusterveydenhuollossa lääkärille yli 7 päivää odottaneet	53	56	52	59	55	50
— Perusterveydenhuollossa hoitajalle yli 3 päivää odottaneet	44	48	33	40	35	30
— Erikoissairaanhoidossa yli 90 vuoro- kautta odottaneet	15,2	13,6	14,5	14,4	14,2	14,0
Osatyökykyisten tukeminen työmarkkinoille						
Lkm						
— Kelan kuntoutusrahan saajat	55 521	56 731	57 292	49 187	50 000	50 000
— Työeläkekuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa saaneet	8 240	8 479	9 210	10 171	10 000	10 000
— Osatyökyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet	5 157	4 842	4 837	5 245	5 000	5 000
— Kokoaikaiselle työkyvyttömyys- eläkkeelle siirtyneet	17 803	16 405	16 360	16 300*	16 200	16 100
Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta						
— Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen, milj. euroa	301,0	308,0	309,3	315,3	317,6	358,0

¹⁾ Muutos 2015—2016 on suuri eikä sen syytä tarkkaan tiedetä. Taustalla voi olla palvelujen tarpeen kasvu tai kuntien halu panostaa näihin palveluihin, mutta myös uuteen tilastojärjestelmään tai kirjaamiseen liittyvät syyt.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Hallinto	91 542	91 975	90 459	-1 516	-2
01. Sosiaali- ja terveys- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 764	30 970	30 929	-41	0
(02.) Työttömyysturvan muutoksenhakulauta- kunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
(03.) Sosiaaliturvan muutoksen- hakulautakunnan toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	—	—	0
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	576	563	550	-13	-2
05. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lasten- suojeluyksiköiden toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	1 016	1 011	1 106	95	9
06. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vanki- terveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	16 522	16 085	16 278	193	1
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta (siirtomääräraha 3 v)	8 065	7 638	7 992	354	5
25. Sosiaali- ja terveyden- huollon kansalliset sähköiset asiakastieto- järjestelmät (siirtomäärä- raha 3 v)	15 330	13 330	11 000	-2 330	-17
29. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	17 439	18 671	18 729	58	0
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirto- määräraha 2 v)	3 830	3 707	3 875	168	5
02. Valvonta	63 015	59 602	66 017	6 415	11
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	13 271	12 438	12 213	-225	-2
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	11 770	10 762	10 636	-126	-1

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 062	3 879	4 811	932	24
07. Työsuojelun aluehallinto- viranomaisten toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	25 333	24 308	24 072	-236	-1
08. Sosiaali- ja terveyden- huollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviran- omaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 800	1 800	0
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	7 579	8 215	12 485	4 270	52
(87.) Osakehankinnat (siirto- määräraha 3 v)	1 000	—	—	—	0
03. Tutkimus- ja kehittämis- toiminta	123 392	135 786	135 965	179	0
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	56 305	49 502	48 541	-961	-2
25. Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus (siirtomääräraha 2 v)	—	5 800	7 400	1 600	28
31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	36 300	49 690	50 500	810	2
50. Valtionapu Työterveys- laitoksen menoihin (siirto- määräraha 2 v)	25 280	23 222	23 222	—	0
63. Eräät erityishankkeet (siirto- määräraha 3 v)	5 507	7 572	6 302	-1 270	-17
10. Perhe- ja asumis- kustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	3 358 475	4 089 285	4 286 750	197 465	5
50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (arviomääräraha)	10 455	10 500	11 750	1 250	12
51. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 372 800	1 360 500	1 369 900	9 400	1
52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomäärä- raha)	2 474	4 600	3 800	-800	-17
53. Sotilasavustus (arviomäärä- raha)	16 000	16 500	17 600	1 100	7

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 075 310	1 256 400	1 478 800	222 400	18
55. Elatustuki (arviomääräraha)	204 714	213 500	214 600	1 100	1
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arvio- määräraha)	42 373	46 900	49 400	2 500	5
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	314 868	831 638	820 900	-10 738	-1
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomäärä- raha 2 v)	319 481	348 747	320 000	-28 747	-8
20. Työttömyysturva	2 847 040	2 820 200	2 652 070	-168 130	-6
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomäärä- raha)	23 018	26 840	26 840	—	0
50. Valtionosuus ansiopäivä- rahasta (arviomääräraha)	1 096 597	1 086 000	1 010 000	-76 000	-7
51. Valtionosuus peruspäivä- rahasta (arviomääräraha)	178 900	121 000	30 000	-91 000	-75
52. Valtionosuus työmarkkina- tuesta (arviomääräraha)	1 414 000	1 507 360	1 555 400	48 040	3
55. Valtionosuudet Koulutus- rahastolle (arviomääräraha)	88 704	53 000	3 730	-49 270	-93
56. Valtionosuus vuorottelu- korvauksesta (arviomäärä- raha)	45 821	26 000	26 100	100	0
30. Sairausvakuutus	1 150 092	1 951 000	2 119 700	168 700	9
60. Valtion osuus sairaus- vakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 150 092	1 951 000	2 119 700	168 700	9
40. Eläkkeet	4 454 198	4 511 540	4 584 800	73 260	2
50. Valtion osuus merimies- eläkekassan menoista (arviomääräraha)	56 900	60 100	61 000	900	1
51. Valtion osuus maatalous- yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arvio- määräraha)	645 700	663 100	685 300	22 200	3
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	138 000	149 000	233 000	84 000	56

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	3 206	12 200	10 000	-2 200	-18
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	15 000	15 000	15 000	—	0
60. Valtion osuus kansaneläke-laista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 595 392	3 612 140	3 580 500	-31 640	-1
50. Veteraanien tukeminen	215 301	227 036	181 246	-45 790	-20
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	791	1 450	1 250	-200	-14
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	19 560	16 140	12 600	-3 540	-22
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	98 899	104 500	88 000	-16 500	-16
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	60 000	57 000	40 000	-17 000	-30
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 100	3 100	3 100	—	0
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	55	50	100	50	100
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	3 500	3 500	3 500	—	0
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	17 988	37 688	32 688	-5 000	-13
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	11 408	3 608	8	-3 600	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	200 063	182 560	287 466	104 906	57
30. Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	500	500	500	—	0
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (siirtomääräraha 3 v)	2 200	400	400	—	0
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	16 830	20 000	15 000	-5 000	-25
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	92 810	94 140	94 700	560	1
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	12 403	15 200	15 200	—	0
36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	480	480	480	—	0
37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	—	—	5 346	5 346	0
38. Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	—	—	100 000	100 000	0
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)	28 990	28 990	28 990	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
(50.) Valtionavustus valta- kunnallista julkista terveydenhoitoa antavan lastensairaalan perustamis- kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	25 000	—	—	—	0
52. Valtion rahoitus turvakoti- toiminnan menoihin (siirto- määräraha 2 v)	11 550	13 550	17 550	4 000	30
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määrä- raha)	3 000	3 000	3 000	—	0
64. Valtion korvaus rikos- asioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	6 300	6 300	6 300	—	0
70. Terveiden ja toiminta- kyvyn edistäminen	25 420	34 478	35 248	770	2
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	18 790	27 990	27 990	—	0
21. Terveysvalvonta (siirto- määräraha 2 v)	780	750	680	-70	-9
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	590	580	550	-30	-5
50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 430	2 330	2 200	-130	-6
51. Valtion korvaus työterveys- huollon erikoislääkäri- koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomäärä- raha 3 v)	1 900	1 900	2 900	1 000	53
52. Valtionavustus UKK- instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	930	928	928	—	0
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	167 513	178 290	162 974	-15 316	-9
40. Valtion korvaus maatalous- yrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomäärä- raha)	149 473	159 300	144 534	-14 766	-9
41. Valtion korvaus turkis- tuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	2 600	2 550	2 050	-500	-20

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	300	300	250	-50	-17
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	15 140	16 140	16 140	—	0
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	315 300	317 600	357 975	40 375	13
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	315 300	317 600	357 975	40 375	13
Yhteensä	13 011 352	14 599 352	14 960 670	361 318	2

Henkilöstön kokonaismäärä¹⁾ 3 413 3 456 3 490

¹⁾ Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2018 maksullisen toiminnan osuus on 1 134 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 212 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloiden, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 929 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen
- 2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 4) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon liittyviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta osittain nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille tuloutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia tuloja lääkkeiden hintalautakunnan maksullisista suoritteista ja tuloja työsuojeluhallinnon maksullisista suoritteista sekä arpajaislain (1047/2001) 22 §:n mukaisia korvauksia Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskusten toiminnan valvonnasta ja ohjauksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön peliriippuvuuden seurannan ja tutkimuksen kustannusten korvaamisesta antaman asetuksen (381/2002) nojalla rahapeliyhteisöltä perittävä korvaus arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seuraamisesta ja tutkimisesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Toiminnallinen tehokkuus

— kehitetään laskentatoimintaa, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa Kieku-tietojärjestelmän puitteissa yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman kärkihankkeita ja muita hankkeita, kuten Kansallisten sähköisten tietojärjestelmien kehittämishanke (Kanta ja Kansa)

— valmistellaan ja toimeenpannaan sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksen järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiseksi asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan

— työtyytyväisyysindeksi on yli 3,6 (asteikolla 1—5) (v. 2017 tavoite yli 3,6 ja v. 2016 toteutuma 3,7)

— sairauspoissaoloja on enintään 7,5 pv/htv (v. 2017 tavoite enintään 7,5 ja v. 2016 toteutuma 8,2).

EU-projektien tuloja sekä muilta kansainvälisiltä tahoilta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 5 000 euroa ja näitä vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 5 000 euroa.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Johto ja erillisyksiköt	4 617	5 107	5 061
Johdon tuki			
Hallinto- ja suunnitteluosasto	6 500	8 763	8 803
Vakuutusosasto	3 207	3 200	3 198
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto	4 785	4 800	4 798
Sosiaali- ja terveystalvulosasto	5 624	5 600	5 570
Työsuojeluosasto	3 506	3 500	3 499
Yhteensä	28 239	30 970	30 929

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	33 486	36 270	39 429
Bruttotulot	5 247	5 300	8 500
Nettomenot	28 239	30 970	30 929
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 949		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 474		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-8
Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen toimintamenojen tarkistus	-225
Sote-ohjausyksikkö	700
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	53
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-50
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-20
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-8
Palkkaliukumasäästö	-83

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-15
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-196
Toimintameno säästö (HO 2015)	-110
Työajan pidentäminen (Kiky)	-29
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-40
Tasomuutos	-10
Yhteensä	-41

2018 talousarvio	30 929 000
2017 I lisätalousarvio	230 000
2017 talousarvio	30 970 000
2016 tilinpäätös	28 764 000

(02.) Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 33.01.07.

(03.) Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan yhdistettäväksi momenttiin 33.01.07.

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen
- 2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen
- 4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien liikeloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2018.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa ke-

hitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittämisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2016 toteutuma	htv	2017 arvio	htv	2018 arvio	htv
Toimintamenoääräraha	477		563		550	
Liiketaloudelliset suoritteet	56 547	801	55 405	804	55 405	799
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	473	10	450	9	450	7
Yhteensä	57 497	811	56 418	813	56 405	806

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	57 497	56 418	56 405
Bruttotulot	57 020	55 855	55 855
Nettomenot	477	563	550
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	442		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	541		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/henkilötyövuodet) kehitys

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	198,16	195,73	195,73
Niuvanniemen nuoriso-osasto	98,65	95,86	95,86
Vanhan Vaasan aikuisosastot	178,77	177,25	177,25

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	356,74	349,55	349,55
Niuvanniemen nuoriso-osasto	790,55	810,83	810,83
Vanhan Vaasan aikuisosastot	390,82	395,96	395,96

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	55 862	54 859	54 859
— muut tuotot	1 158	996	996
Tuotot yhteensä	57 020	55 855	55 855
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	57 264	56 100	56 087
— osuus yhteiskustannuksista	233	318	318
Kustannukset yhteensä	57 497	56 418	56 405
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-477	-563	-550
Kustannusvastaavuus, %	99	99	99

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia	139 734	137 878	137 878
Mielentilatutkimushoitovuorokausia	4 446	4 883	4 883
Mielentilatutkimuksia	68	78	78
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 625	4 563	4 563
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	125	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	3	2	2

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat muun muassa psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintamenojen tuottavuussäästö	-3
Toimintameno säästö (HO 2015)	-10
Yhteensä	-13

2018 talousarvio	550 000
2017 talousarvio	563 000
2016 tilinpäätös	576 000

05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 106 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen
- 2) oppilashoitopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen
- 4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 5) koulukotioppilaille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen
- 6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Oppilaille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihuoltolakiin (1301/2014).

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liikeloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja koulukotien välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2018.

Vaikuttavuus

Valtion koulukotitoiminnan vaikuttavuutta lisätään hallinnollisen rakenteen konserninomaisuutta kehittämällä sekä uudistamalla palvelujen tuottamisen toiminnallisia ja fyysisiä rakenteita. Päihdeongelmista sekä mielenterveyden häiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota koulukotitoiminnan kehittämisessä, mm. henkilöstön koulutuksen avulla. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämishankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään hyödyntäen sähköistä laadunhallintajärjestelmää sekä asiakasjärjestelmään sisältyvää vaikuttavuusmittaria. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Per-

heosaston työn vaikuttavuutta seurataan ja toimintaa kehitetään palvelujen ostajien eli kuntien muuttuvia tarpeita vastaavaksi.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2016 toteutuma	htv	2017 varsinainen talousarvio	htv	2018 esitys	htv
Toimintamenomääräraha	390	-	1 011	3	1 106	4
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	19 028	287	19 116	292,6	19 362	313,1
Yhteensä	19 418	287	20 127	295,6	20 468	317,1

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	19 418	20 127	20 468
Bruttotulot	19 028	19 116	19 362
Nettomenot	390	1 011	1 106
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	630		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalous-avustukset.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	17 690	18 143	18 389
— muut tuotot	2 598	2 252	2 252
Tuotot yhteensä	20 288	20 395	20 641
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 260	1 279	1 279
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	18 279	19 705	20 046
— osuus yhteiskustannuksista	1 139	422	422
Kustannukset yhteensä	19 418	20 127	20 468

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	870	268	173
Kustannusvastaavuus, %	104	101	101

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 100 % niiden kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Hoitovuorokausi	32 119	31 317	31 317
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	5 941	4 946	4 946
Koulupäivä	20 598	18 886	18 886
Jälkihuoltovuorokausi	6 483	5 840	5 840
Vankilan perheosasto	2 485	2 485	1 933

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulukotien toimitilainvestoinnit	100
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-5
Yhteensä	95

2018 talousarvio	1 106 000
2017 talousarvio	1 011 000
2016 tilinpäätös	1 016 000

06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 278 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palvelujen maksamiseen
- 3) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen

- 4) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen
 5) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen
 6) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitos vastaa vankiterveydenhuollon tilojen vuokrasta ja niiden kustannuksista.

Vaikuttavuus

Vankiterveydenhuollon kehittämisohjelmaa on jatkettu. Ohjelmalla mm. pyritään lisäämään en-
 tisestään vankien saamien terveyspalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä
 vankiloiden psykologien ja sosiaali- ja päihdetyöntekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon
 jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	16 877	16 283	16 538
Bruttotulot	159	198	260
Nettomenot	16 718	16 085	16 278
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	196		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	-		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentilta 25.40.01)	-34
Kirjanpidon keskittäminen -säästö (HO 2015) (kohdennuksen siirto momentilta 25.40.01)	-13
Vankiterveydenhuollon hallinnon alasiirron tarkentuminen (siirto momentilta 25.40.01)	240
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-4
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-7
Työajan pidentäminen (Kiky)	-13
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-18
Tasomuutos	42
Yhteensä	193

2018 talousarvio	16 278 000
2017 I lisätalousarvio	120 000
2017 talousarvio	16 085 000
2016 tilinpäätös	16 522 000

07. (33.01.02 ja 03) Sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 992 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan ja Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnan yhdistämisestä 1.1.2018 lukien.

Vaikutavuus

Sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakunta aloittaa toimintansa 1.1.2018 lukien. Uusi virasto muodostetaan yhdistämällä Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta Sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja siitä muodostetaan oma kirjanpitoyksikkö.

Sosiaaliturva-asioden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistui-
meen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhaku-
asteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja
yleistä asumistukea, eläkkeen saajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kodinhoidon tukea ja yksityi-
sen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä,
vammainen tulkkauksen palvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelu-
korvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitutkintostipendiä, palkka-
turvaa, työnantajan omavastuunmaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevissa asiois-
sa. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koske-
vat hakemukset samoissa asiaryhmissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2018 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus	
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	209
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	415
Tulokset ja laadunhallinta	
Vireille tulleet valitusasiat	40 000
Ratkaistut asiat	38 000
Valitusten käsittelyaika (kk)	11,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Käsittelymäärien kasvu	900
Valitusten lisääntymisen edellyttämä mitoitus	589
Palkkaliukumasäästö	-8
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-33
Työajan pidentäminen (Kiky)	-6
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-9
Vuokrien indeksikorotus	2
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-3
Tasomuutos	-1 075
Yhteensä	354

2018 talousarvio	7 992 000
2017 I lisätalousarvio	330 000
2017 talousarvio	7 638 000
2016 tilinpäätös	8 065 000

25. *Sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten sähköisten tietojärjestelmien (Kanta, sisältäen sosiaali- ja terveydenhuollon kansalliset sähköiset asiakastietojärjestelmät) strategiseen suunnitteluun sekä operatiiviseen suunnitteluun ja ohjaukseen (STM, THL)

2) Kantaan liittyvien kansallisten määrittelyjen tekemiseen ja ylläpitoon (THL, Kela)

3) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti Kanta-palvelujen (kansallinen potilastietojen sähköinen arkistointipalvelu, reseptikeskus, kansallinen sosiaalihuollon arkistointipalvelu sekä kansalaisen omien sähköisten resepti- ja asiakastietojen katselu- ja asiointipalvelu, potilaan tiedonhallintapalvelu, lääkemääräysten kirjoituspalvelu ja kansalaisille suunnattujen sähköisten palvelujen ja tietovarannon) kehittämiseen (Kela)

4) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)

5) sähköisten palvelujen ja tietojärjestelmien kehittämis yhteistyön, ohjauksen, käyttöönoton ja levittämisen koordinointiin (STM, THL)

6) Sote-digi -muutosohjelman strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen sekä operatiiviseen suunnitteluun ja ohjaukseen (STM, THL)

7) enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun, kansallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien strategista ja operatiivista suunnittelua ja ohjausta, kansallisten määrittelyjen tekemistä ja ylläpitoa ja sähköisten palvelujen ja tietojärjestelmien kehittämistä sekä käyttöönottoa varten (STM, THL).

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelusta ja siihen liittyvästä tietohallinnon ja ICT-palvelujen ml. kansallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien ja sähköisten palvelujen strategisesta suunnittelusta ja ohjauksesta. Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on sähköisen asiakastietoarkiston ja siihen liittyvien sähköisten palvelujen rakentaminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (159/2007) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen operatiivinen yksikkö koordinoi sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten sähköisten asiakastietojärjestelmien kansallisen määrittelytyön, operatiivisen ohjauksen, toimeenpanon ja kehittämisen, vastaavan työn sosiaalihuollon alueella sekä EU-tason yhteistyön. Rahoituksen pääpaino on sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelussa, so-

siaalihuollon sähköisen asiakastietojärjestelmän ja sähköisten kansalaispalvelujen rakentamisessa tulevan lainsäädännön mukaisesti. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sähköisen tunnistamisen maksut (siirto momentille 28.30.03)	-500
Tarvearvion muutos	-1 830
Yhteensä	-2 330

2018 talousarvio	11 000 000
2017 talousarvio	13 330 000
2016 tilinpäätös	15 330 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	58
Yhteensä	58

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	18 729 000
2017 talousarvio	18 671 000
2016 tilinpäätös	17 439 231

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksusuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 875 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksusuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa muun muassa Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 25 % katetaan jäsenmaksuilla ja loppu jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:lta on edellytetty vahvempia toimia maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Suomen rooli vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin korostuu vuosina 2018—2020 mahdollisen hallintoneuvostojäsenyyden myötä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien tarkentuminen	168
Yhteensä	168
2018 talousarvio	3 875 000
2017 talousarvio	3 707 000
2016 tilinpäätös	3 830 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista, työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista sekä oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menoista sekä hallitusohjelman strategisen tavoitteen hyvinvointi ja terveys toimeenpanoa tukevien kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanosta. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus ja aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla, terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet
- eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu, julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa ja ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän
- lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet (lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut)
- ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu ja omaishoitoa on vahvistettu
- sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä.

Lisäksi rationaalisen lääkehoidon toimeenpano-ohjelman tarkoituksena on parantaa potilaan kokonaisvaltaisen hoidon toteutumista ja ihmisten toimintakykyä sekä luoda edellytykset kustannustehokkaalle lääkehoidolle niin potilaan kuin yhteiskunnan näkökulmasta.

Vaikuttavuus

- perusoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja lainsäädännön noudattamisen varmistaminen
- lupa-, rekisteri- ja valvonta-asioiden osaamisen varmistaminen muuttuvassa toimintaympäristössä
- valvonnan ennakkoivuuden ja riskiperusteisuuden käytäntöjen varmistaminen palveluissa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 213 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahastojen tuella toteuttavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 1 500 000 euroa Suomen ja Venäjän välisen säteily- ja ydinturvallisuuden yhteistyöhön:

1) ensisijaisesti Venäjän Federaation ydinturvallisuusviranomaisen ja toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin hankkeisiin

2) ydin- ja säteilyturvallisuusyhteistyöhön liittyvien valtion siirtomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet:

— säteilytoiminnassa ja ydinenergian käytössä noudatetaan voimassa olevia säädöksiä ja määräyksiä

— suomalaisilla ydinlaitoksilla ei satu onnettomuutta tai vakavaa turvallisuuteen vaikuttavaa tapahtumaa

— ydinvoimalaitosten riskejä hallitaan siten, että laitosten onnettomuusriski pitkällä aikavälillä pienenee

— radioaktiivisten aineiden normaalikäytön aikaiset päästöt ydinlaitoksista ja kaivoksista ympäristöön ovat erittäin pieniä

— ydinjätteiden käsittely, varastointi ja loppusijoitus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että jätteen määrä pysyy mahdollisimman pienenä

— ydinsulkuvalvontaan liittyvä toiminta tapahtuu kansainvälisten sopimusten mukaisesti

— säteilyn käytössä ei satu onnettomuutta tai vakavaa turvallisuuteen vaikuttavaa tapahtumaa

— jokaisen säteilytyöntekijän säteilyannos on suunnitellussa altistustilanteessa henkilökohtaisen annosrajan alapuolella

— säteilyn lääketieteellisessä käytössä potilasaltistus on oikeutettu ja optimoitu

— markkinoilla olevat säteilyä tuottavat kuluttajatuotteet ovat turvallisista ja vaatimustenmukaisia

— kaikista Suomessa olevista säteilylähteistä huolehditaan asianmukaisesti

— ydinlaitoksiin, ydinmateriaaleihin ja säteilyn käyttöön kohdistuva vakava vahingoittava laiton toiminta on tehokkaasti estetty

— ydinmateriaalien ja muiden radioaktiivisten aineiden luvaton maahantuonti, maastavienti ja kuljetus on estetty tehokkaasti

— talousvesi ei ylitä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015) esitettyjä radioaktiivisuuden viitearvoja

- avaruussäteilystä lentohenkilöstölle aiheutuva annos ei ylitä asetettuja raja-arvoja
- väestön radonaltistuminen pienenee
- suomalaisten keskimääräinen efektiivinen säteilyannos pienenee
- varautuminen erilaisiin säteilyvaaratilanteisiin ja niiden pitkäkestoiseen hoitoon on riittävä.

Asetettujen vaikuttavuustavoitteiden lisäksi Säteilyturvakeskusta koskevat vuosittain asetettavat toiminnalliset tavoitteet sekä koko hallinnonalalle asetetut henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä sekä toiminnallista tehokkuutta koskevat tavoitteet.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2016 toteutuma	htv	2017 varsinainen talousarvio	htv	2018 esitys	htv
Budjettirahoitus	11 867	78	12 438	76	12 213	76
Maksullinen toiminta	27 446	233	34 762	240	33 492	242
Yhteisrahoitteinen toiminta	632	6	160	4	250	5
Yhteensä	39 945	317	47 360	320	45 955	323

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2016 toteutuma	htv	2017 arvio	htv	2018 arvio	htv ¹⁾
Ydinenergia	22 274	133	28 160	140	24 655	140
Säteilytoiminta	5 230	38	5 500	38	5 600	37
Valmiustoiminta	1 626	11	1 700	9	1 700	9
Tutkimus ja kehitys	3 734	7	4 000	7	4 000	6
Asiantuntijapalvelut	3 244	12	4 000	18	6 000	15
Viestintä	844	5	1 000	5	1 000	5
Ympäristö	2 993	14	3 000	12	3 000	12
Yhteiset palvelut ²⁾	-	37	-	37	-	36
Yhteensä	39 945	257	47 360	266	45 955	260

¹⁾ Taulukko ei sisällä lomία ja poissaoloja. Vuonna 2018 niiden osuudeksi arvioidaan 63 htv.

²⁾ Yhteisten palvelujen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	39 945	47 360	45 955
Bruttotulot	28 078	34 922	33 742
Nettomenot	11 867	12 438	12 213
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 422		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 826		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Ydinturvallisuusvalvonnan maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	19 335	27 407	23 717
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	19 605	27 407	23 717
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-270	-	-
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

Erillislakien mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	3 411	2 855	2 775
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 421	2 855	2 775
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-10	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	237	60	100
— EU:lta saatava rahoitus	354	100	150
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	41	-	-
Tuotot yhteensä	632	160	250
Hankkeiden kokonaiskustannukset	1 209	320	500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-577	-160	-250
Omarahoitusosuus, %	48	50	50

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö Venäjän federaation kanssa on kohdistunut seuraaviin aihepiireihin: Leningradin ydinvoimalaitos, Kuolan ydinvoimalaitos, ydinturvallisuusvalvonta, radioaktiiviset jätteet, ympäristön säteilyvalvonta ja onnettomuusvalmius sekä ydinmateriaalivalvonta. Pääosa resursseista on kohdistettu mainittujen kahden ydinvoimalaitoksen turvallisuuden kohentamiseen siten, että pääkohde on Leningradin ydinvoimalaitos, jonka sijainti ja Tšernobylyyppiset reaktorit korostavat jatkuvan parantamisen tarvetta. Hankkeisiin sisältyy muun muassa

koulutustoimintaa, turvallisuusanalyysijä, teknisiä turvallisuusparannuksia, laitetoimituksia sekä laitteistojen tarkastustekniikan kehittämistä. Leningradin ja Kuolan laitoksen ympäristön säteilyvalvontajärjestelmät on toteutettu tämän yhteistyön puitteissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-28
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-11
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	1
Palkkaliukumäsäästö	-28
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-3
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-66
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-80
Työajan pidentäminen (Kiky)	-7
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-12
Vuokrien indeksikorotus	3
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Tasomuutos	10
Yhteensä	-225
2018 talousarvio	12 213 000
2017 talousarvio	12 438 000
2016 tilinpäätös	13 271 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 636 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää väestön terveyttä ja toimintakykyä valvonnan edellyttämän ohjauksen sekä ennakoivan ja jälkikäteisen valvonnan keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus:

- kärkihankkeiden tavoitteiden toteutumisen tukeminen: palvelut asiakaslähtöisiksi sisältäen mm. julkisen palvelulupauksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen, lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma, ikäihmisten kotihoidon kehittäminen ja digitalisaatio
- reformien toimeenpanon tukeminen: sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentäminen, alue- ja keskushallinnon uudistus
- valvonnan painopisteen siirtäminen ennakoivaan ja omavalvontaan sekä toiminnan ohjauksen vahvistaminen tähän suuntaan
- lupa- ja valvontaprosessien sujuvoittaminen

— normien purkuun osallistuminen ja hallinnollisen taakan keventäminen sekä näistä johtuvien lainsäädäntöuudistusten toimeenpano.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamenomomentille kirjatavat tulot ovat terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia koskevia päätöksiä sekä valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten palvelunantajien lupia koskevien suoritteiden maksuja, alkoholielinkeinoon liittyviä maksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja. Lisäksi aluehallintovirastot suorittavat osan yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta saamistaan vuosimaksuista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle yksityisten palvelunantajien rekisteristä aiheutuvia ylläpitokustannuksia vastaavasti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	16 370	15 512	14 336
Bruttotulot	3 959	4 750	3 700
Nettomenot	12 411	10 762	10 636
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 846		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 205		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 593	4 350	4 500
— muut tuotot	598	400	400
Tuotot yhteensä	5 191	4 750	4 900
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	1 232	-	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset yhteensä	3 098	3 025	3 500
— osuus yhteiskustannuksista yhteensä	1 218	1 725	1 400
Kokonaiskustannukset yhteensä	4 316	4 750	4 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	875	-	-
Kustannusvastaavuus, %	120	100	100

*Tuotokset ja laadunhallinta***Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä**

	2016 toteutuma	2017 ennuste	2018 ennuste	2017/2018 muutos-%
Terveystieteiden ammattinvalvontaa koskevat päätökset	19 892	18 000	18 000	-
Sosiaalihuollon ammattinvalvontaa koskevat laillistamispäätökset	1 700	20 000	3 000	-85,0
Valvonta-asiat	1 365	1 360	1 380	1,5
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	944	970	970	-

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Toimintaympäristön muutokset erityisesti sote-uudistus sekä aluehallintouudistukseen liittyvä sosiaali- ja terveydenhuollon lupa-, ohjaus- ja valvontatoiminnan uudelleen organisointi edellyttävät toimintatapojen muutosta ja muutoinkin valvonnan kehittämistä. Valtion uuden lupa- ja valvontaviraston valmisteluun liittyen yhteistyötä aluehallintovirastojen kanssa lisätään entisestään. Tämä kaikki edellyttää viraston johdolta ja esimiehiltä hyvää muutosjohtajuutta. Toimintaympäristön muutoksessa on tärkeää säilyttää nykyiset asiantuntijavoimavarat ja tukea niiden edelleen kehittämistä kohti uusia osaamistarpeita. Tätä toteutetaan hyödyntämällä tulos- ja kehityskeskusteluja sekä laatimalla toimintaa tukeva koulutussuunnitelma. Muutosta edesauttaa toimintatapojen ja työmenetelmien uudistaminen mm. digitaalisten työkalujen avulla.

Työhyvinvoinnista huolehtiminen luo perustaa henkilöstön toimintakyvylle. Suuri työ määrä, virkatehtävien suorittamiseen liittyvät vastuut sekä muutostilanne ovat työhyvinvoinnin kannalta haasteellisia. Työhyvinvointia seurataan säännöllisin kyselyin ja tulosten analysointiin sekä kehittämistoimenpiteiden toteuttamiseen ja niiden seurantaan panostetaan. Johto ja esimiehet kiinnittävät kasvavaa huomiota työtehtävien priorisointiin ja henkilöstön tukemiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lakisääteisten adoptioiden jälkipalvelutehtävien hoito	95
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-11
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-5
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-1
Palkkaliukumäsäästö	-33
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-5
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-55
Toimintameno säästö (HO 2015)	-100
Työajan pidentäminen (Kiky)	-10
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-14
Vuokrien indeksikorotus	2
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-4
Tasomuutos	15
Yhteensä	-126

2018 talousarvio	10 636 000
2017 talousarvio	10 762 000
2016 tilinpäätös	11 770 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 811 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Keskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = vuosi 2011)

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	96,5	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	101,4	> 100	> 100

Viraston henkilötövuosien määrät (htv)

	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Maksullinen toiminta	190	195	220
Ei-maksullinen toiminta	31	36	35
Yhteensä	221	231	255

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	24 878	24 729	27 261
Bruttotulot	21 798	20 850	22 450
Nettomenot	3 080	3 879	4 811
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 726		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 708		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Budjettirahoitus	3 080	3 879	4 811
Maksullisen toiminnan tuotot yhteensä	21 798	20 850	22 450
— julkisoikeudelliset suoritteet	19 374	18 800	20 150
— liiketaloudelliset suoritteet	6	100	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	2 155	1 950	2 050
Muut tuotot	263	-	250
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	2 726	-	-
Yhteensä	27 604	24 729	27 261

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	19 380	18 900	20 150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	11 483	12 320	12 403
— osuus yhteiskustannuksista	7 171	6 580	7 747
Kustannukset yhteensä	18 654	18 900	20 150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	726	-	-
Kustannusvastaavuus, %	104	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	2 155	1 950	2 050
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 049	1 322	1 316
— osuus yhteiskustannuksista	547	628	734
Kustannukset yhteensä	1 596	1 950	2 050
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	559	-	-
Kustannusvastaavuus, %	135	100	100

Tuotokset ja laadunhallinta

- parannetaan tuottavuutta uudistamalla toimintatapoja ja tehostamalla prosesseja
- lisätään lääkitysturvallisuusasioissa yhteistyötä terveydenhuollon toimijoiden kanssa lääke- ja lääkitysturvallisuuden parantamiseksi
- edistetään lääkekehitystä ja -innovaatioita kehittämällä viranomaisneuvontaa entistä paremmin uusien alalle pyrkivien yritysten tarpeita vastaavaksi, tehostamalla kliinisiin lääketutkimuksiin liittyviä toimintoja, parantamalla kansallisia lääkealan toimintaedellytyksiä ja lisäämällä tietovarantojen hyödynnettävyyttä
- lisätään valvontaviranomaisten yhteistyötä ja toimijoiden ennakoivaa ohjaamista valvonnan kattavuuden ja vaikuttavuuden edistämiseksi
- tuotetaan tietoa ja moniammatillisia toimintamalleja järkevän lääkehoidon sekä lääkepoliittisen päätöksenteon tueksi
- kehitetään lääkeinformaatiotoimintaa asiakaskeisiksi lääkeinformaatioverkoston avulla
- toteutetaan lääkehoitojen arviointitoimintaa verkostoyhteistyönä kotimaisten ja valittujen kansainvälisten toimijoiden kanssa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään.

Tunnusluvut	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,6	3,5	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	9,4	< 9	alle valtion keskitason

Määrärahasta on tarkoitettu 150 000 euroa tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperus-

telain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitetut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laajentuvat EU-tasoiset tehtävät (kertaluonteinen lisäys)	1 000
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-14
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-5
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-21
Toimintameno säästö (HO 2015)	-20
Työajan pidentäminen (Kiky)	-3
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-4
Vuokrien indeksikorotus	1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-1
Yhteensä	932

2018 talousarvio	4 811 000
2017 talousarvio	3 879 000
2016 tilinpäätös	4 062 000

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15 ja 20 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018. Vastuualuekohtaiset tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisissä tulossopimuksissa.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Vuonna 2011 vahvistettujen Työympäristön ja työhyvinvoinnin linjausten mukaisesti työsuojelun aluehallintoviranomaiset suuntaavat toimintaansa niin, että vuoden 2010 tasoon verrattuna 1) ammattitautien määrä vähenee 10 %, 2) työpaikkatapaturmien taajuus alenee 25 % ja 3) työn aiheuttama haitallinen kuormitus työssä vähenee 20 % vuoteen 2020 mennessä.

Työsuojelun vastuualueiden tavoitteena on vaikuttaa työpaikkojen turvallisuuden johtamiseen ja työolosuhteisiin siten, että työpaikkatapaturmat, ammattitaudit, haitallinen kuormitus ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen vähenevät ja vaikuttaa toiminnallaan myös siihen, että työsuhteen ehtoja noudatetaan paremmin ja harmaan talouden määrä vähenee.

Varmistaakseen toimintansa asiakaslähtöisyyden työsuojeluhallinto antaa seuraavan palvelulu-pauksen:

Työsuojelun vastuualueet toimivat yhteiskunnan antamin valtuuksin siten, että työstä ihmisen terveydelle aiheutuvat vaarat ja haitat ovat asianmukaisesti hallinnassa. Työsuojelun vastuualueiden toiminta on riippumatonta, puolueetonta ja asiantuntevaa. Kaikilta toimialoilta ja työpai-koilta tulevaan asiakaskysyntään vastataan kattavasti sovittuja toimitus- ja saatavuusaikoja nou-dattaen. Työsuojelun vastuualueet kehittävät toimintaansa keräämäänsä asiakaspalautetta hyö-dyntäen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työsuojeluviranomaiset suuntaavat viranomaisaloitteista toimintaa pääsääntöisesti riskiperusteis-esti niille toimialoille, joilla esiintyy merkittävimpiä työturvallisuusriskejä. Tavoitteena on, että työsuojeluvalvonta tukee ja edistää työpaikan omaa turvallisuustoimintaa. Valvonnalla varmiste-taan, että työnantajat ja muut vastuutahot noudattavat työsuojelulainsäädäntöä. Kattavuuden var-mistamiseksi valvontaa kohdistetaan myös muille kuin riskiperusteisesti valituille toimialoille. Asiakasaloitteinen valvonta hoidetaan kattavasti sovittuja palvelujen toimitus- ja saatavuusaikoja noudattaen.

Valtakunnallisia valvontahankkeita on määritelty neljä nelivuotiskaudelle 2016—2019 ja ne suuntautuvat yhteisiin työpaikkoihin, vuokratyöhön, korjausrakentamiseen ja yksityiselle sosiaa-li- ja terveysalalle. Valtakunnallisilla valvontahankkeilla pyritään vastaamaan havaittuihin ongel-makohtiin ja samalla kehittämään valvontatoimintaa.

Toiminnallinen tehokkuus

Tarkastustoiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Vuonna 2016 suoritettiin 28 671, vuonna 2017 arvioidaan suoritettavan vähintään 27 675 ja vuonna 2018 vähintään 27 500 tarkastusta.

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

Tulosalue	2016			2017			2018		
	toteutuma	%-osuus	htv	tavoite	%-osuus	htv	tavoite	%-osuus	htv
Viranomaisaloitteinen toiminta	20 162	77	325	15 800	65	273	15 626	65	272
Asiakasaloitteinen toiminta	3 142	12	58	4 376	18	76	4 343	18	75
Hallinto- ja tukitoiminnot	2 880	11	47	4 132	17	71	4 103	17	71
Yhteensä	26 184	100	430	24 308	100	420	24 072	100	418

Tuotokset ja laadunhallinta

Työsuojeluvalvonta on riskiperusteista. Työsuojelun vastuualueet käyttävät vaikutuksia aikaan-saavia ja yhtenäisiä valvontaotteita ja -menetelmiä. Vastuualueiden yhteistyöllä, viranomaisten välisellä tietojen vaihdolla ja hyvien käytäntöjen levittämällä varmistetaan vaikuttava työsuoje-luvalvonta.

Sidosryhmäyhteistyö ja viestintä tukevat tehokkaasti työsuojelun vastuualueiden toimintaa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Työsuojelun vastuualueilla varmistetaan osaamisen ja henkilöstövoimavarojen tarkoituksenmukainen sijoittuminen. Henkilöstön osaamisen kehittämistä ja ammattitaidon ylläpitämistä tuetaan ja työhyvinvoinnista huolehditaan. Erityisosaamista kehitetään ja hyödynnetään tehokkaammin valtakunnallisesti.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	26 388	24 438	24 242
Bruttotulot	204	130	170
Nettomenot	26 184	24 308	24 072
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 757		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 906		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lomarahojen alentaminen (Kiky)	23
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintameno säästö (HO 2015)	-100
Työajan pidentäminen (Kiky)	-8
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-37
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-8
Tasomuutos	-105
Yhteensä	-236

2018 talousarvio	24 072 000
2017 talousarvio	24 308 000
2016 tilinpäätös	25 333 000

08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen käyttöä hallinnoivan lupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tietoaaineistojen kuvauksien laadintaan sähköiseen palveluun rekisteritietojen tietosisällöistä ja niiden soveltuvuudesta käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön
- 2) lupaviranomaisen tietojen käyttölupia koskevaan neuvontapalveluun ja sen kehittämiseen
- 3) kansallisen sähköisen käyttölupaportaalin ylläpitoon ja lupakäsittelyn asianhallintajärjestelmän toimintaan ja kehittämiseen
- 4) käyttölupapalveluun ja käyttölupapäätösten tekemiseen
- 5) käyttöluvan edellyttämän tutkimuksen eettisen käsittelyn liittämisestä osaksi lupaprosessia

- 6) tietojen yhdistämis- ja luovutuspalveluun ja sen kehittämiseen
- 7) koodiavainten säilytyspalveluun
- 8) tietoturvallisen teknisen käyttöyhteyden kehittämiseen ja ylläpitoon tietojen luovuttamiseksi
- 9) sähköisen tietoturvallisen käyttöympäristön kehittämiseen ja ylläpitoon hakijalle luovutettujen tietojen käsittelemiseksi
- 10) lupaviranomaisen ja rekisterinpitäjien yhteistoiminnan kehittämiseen
- 11) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa saa käyttää lupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Käyttöluvan saajat maksavat käyttöluvista maksun ja tarvitsemistaan palveluista kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelystä, muokkaamisesta ja luovuttamisesta aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden ja lupaviranomaisen ohjausryhmän päätösten mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle perityistä maksuista sille kuuluvan osuuden.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveystietojen tietoturvallisesta hyödyntämisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteiset investoinnit	1 000
Pysyvään toimintaan	800
Yhteensä	1 800

2018 talousarvio 1 800 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 485 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen
- 2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (862/2004) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen
- 3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen
- 4) ruumiiden kuljettamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 2016 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 836, vuonna 2017 arvioidaan tehtävän 8 736 ja vuonna 2018 8 636 ruumiinavausta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ruumiiden kuljettamisesta aiheutuvat kulut (siirto momentilta 26.10.01)	4 270
Yhteensä	4 270
2018 talousarvio	12 485 000
2017 talousarvio	8 215 000
2016 tilinpäätös	7 578 649

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista, valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin sekä hallitusohjelman strategisen tavoitteen hyvinvointi ja terveys toimeenpanoa tukevien kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanosta.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalan tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua ja niiden toimeenpanoa sekä informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyviä tehtäviä.

Vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan pohjana on ministeriön Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 -asiakirja sekä hallitusohjelman painotukset. Hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta, tietotuotanto sekä tiedonvälitys kohdistuvat hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- terveyden edistäminen ja varhainen tuki ovat vahvistuneet poikkihallinnollisesti päätöksenteossa, palveluissa ja työelämässä lainsäädäntömuutoksilla sekä paremmalla toimeenpanolla, terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet
- eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista on tuettu, julkinen palvelulupaus on määritelty yhteiskunnan taloudellisen kantokyvyn puitteissa ja ihmisten erilaisissa elämäntilanteissa toimivia valintoja on mahdollistettu enemmän
- lasten ja perheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet

- ikääntyneiden ihmisten kotiin saatavia palveluja on painotettu ja omaishoitoa on vahvistettu
- sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on parantanut peruspalveluja ja tietojärjestelmiä
- sosiaaliturvaa on uudistettu osallistavaksi ja työhön kannustavaksi.

Lisäksi painotetaan terveyden edistämistä, varhaista tukea ja ennaltaehkäisevää työtettä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Terveyden edistämisen osa-alueella kiinnitetään huomiota kansantautien vaaratekijöiden vähentämiseen, tapaturmien ehkäisemiseen ja terveyttä tukevien olosuhteiden luomiseen. Erityisesti tavoitteena on tupakoinnin, alkoholin käytön ja ylipainoisuuden hallinta (momentti 33.03.04 ja momentti 33.03.50).

Varmistaen työelämän hyvinvointia sekä fyysistä ja psyykkistä terveyttä, pyritään lisäämään työn mielekkyyttä. Myös työelämän tasa-arvon varmistaminen ja työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen ovat ensiarvoisen tärkeitä kohteita (momentti 33.03.50).

Köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi ehkäisevä näkökulma on ensisijainen toimintamalli. Lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin puututaan uusilla malleilla, pitkäaikaistyöttömyys torjutaan ja suurimmassa köyhyysriskissä olevien toimeentulo turvataan (momentti 33.03.04 ja momentti 33.03.50).

Toimiva palvelujärjestelmä ja osaava ja riittävä työvoima luovat pohjan laadukkaille palveluille. Erityisenä haasteena on peruspalvelujen ja ikääntyvän väestön palvelujen turvaaminen. Apuna tulee olla uuden teknologian laajamittainen hyväksikäyttö ja kehittäminen (momentti 33.03.04).

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tuottavuustoimenpiteitä kohdistetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Työterveyslaitoksen tutkimustoiminnan tehostamiseen.

04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 48 541 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuista, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksista, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen
- 4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen
- 5) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin

6) Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin

7) sosiaali- ja terveydenhuollon uutta palvelujärjestelmää (sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa annetun tehtävän hoitamiseksi) varten perustettavan ohjauksen ja arvioinnin tietopohjatoiminnon menoihin.

Selvitysosa: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittäminen. Laitos toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä.

Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta sekä harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa. Määrärahasta on varattu 350 000 euroa Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnan perusta on laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strategia Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaineiston tehokas käyttöönnotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittämisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Voimavarojen supistuessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tarkistaa toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon ja asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit minimoidaan. Leikkaukset kohdistetaan strategian mukaisesti. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Laitoksen tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. Laitoksen tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. Laitoksen organisaatio toimii kokonaisuutena ja organisaatorakenne tukee laitoksen strategian linjauksia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistumista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen rahoitusrakenne on tarkoituksenmukainen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. Laitoksen henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtaminen on korkeatasoista ja kannustavaa. Henkilöstön kokemaa työhyvinvointia kasvaa edelleen ja työnantajakuva paranee. Henkilöstösuunnittelu on pitkäjänteistä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten ja muiden yhteishankkeiden maksuosuudet, maksullisen palvelutoiminnan ja

erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot, muut maksullisen toiminnan myyntitulot, kuten rojaltit ja vastaavat sekä tekijänoikeustulot ja saadut lahjoitusvarat ja sponsoritulot.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiölle	350 000
Käypä hoito -suositusten laadintaan	756 000
Suomen Syöpäyhdistykselle	926 000
Näkövammaisten keskusliitolle	140 000
Hoitotyön tutkimussäätiölle	200 000
Yhteensä	2 372 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	85 971	80 502	79 841
Bruttotulot	30 924	31 000	31 300
Nettomenot	55 047	49 502	48 541
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 849		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 107		

THL:n maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 898	7 700	8 000
Tuotot yhteensä	7 898	7 700	8 000
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	-	20	20
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 950	5 335	5 490
— osuus yhteiskustannuksista	1 838	1 994	2 016
Kustannukset yhteensä	6 788	7 329	7 506
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 110	371	494
Kustannusvastaavuus, %	116	105	107

THL:n yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	11 421	12 700	12 700
— EU:lta saatava rahoitus	3 867	3 900	3 900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	1 253	1 200	1 200
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	5 652	5 500	5 500
Tuotot yhteensä	22 193	23 300	23 300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	32 877	34 500	34 500
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 684	-11 200	-11 200
Omarahoitusosuus, %	68	68	68

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja htv:t osastoittain

	2016 toteutuma	htv	2017 arvio	htv	2018 tavoite	htv
Hyvinvointi	14 239	151	13 175	144	13 400	143
Terveys	20 353	194	18 885	186	18 635	184
Infektiaudit	8 768	94	8 024	90	7 920	89
Terveydensuojelu	10 721	124	9 854	119	9 725	118
Järjestelmät	10 501	100	9 671	96	9 542	95
Valtionpalvelut	9 690	133	10 365	128	10 230	146
Tietopalvelut	11 699	151	10 528	144	10 389	143
Yhteensä	85 971	947	80 502	907	79 841	918

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotyön tutkimussäätiön tehokkaan toiminnan varmistamiseksi	200
Lähisuhdeväkivallan uhreille suunnattu tukipuhelintoiminta (siirto momentilta 25.01.50)	78
Oikeushammaslääkärin viran perustaminen	120
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-151
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-60
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	29
Palkkaliukumasäästö	-283
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-6
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-245
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-430
Työajan pidentäminen (Kiky)	-20
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	68
Vuokrien indeksikorotus	14
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-16
Tasomuutos	-259
Yhteensä	-961

2018 talousarvio	48 541 000
2017 I lisätalousarvio	120 000
2017 talousarvio	49 502 000
2016 tilinpäätös	56 305 000

25. Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansallisen genomikeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistämisestä ja yhteisen toimijan valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansallisen syöpäkeskuksen valmistelusta ja perustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) hankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta aiheutuvien valtionavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, korkeakouluille ja yleishyödyllisille yhteisöille
- 5) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman työllisyyttä ja kilpailukykyä koskevaa strategista tavoitetta vuosina 2016—2018 tukevan kärkihankkeen 1 (Kilpailukyvyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla) yhteydessä on päätetty toteuttaa toimenpide: Tehdään Suomesta genomitiedon hyödyntämisen edelläkävijämaa. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa toimenpiteen valmistelusta ja toimeenpanosta yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden toimijoiden (sairaanhoitopiirit, korkeakoulut, asiantuntijalaitokset) kanssa.

Toimenpiteen tavoitteet ovat seuraavat:

- Suomeen perustetaan genomikeskus, jolla tavoitellaan Suomen kehittymistä edelläkävijämaaksi ja kansainvälisesti halutuksi yhteistyökumppaniksi genomitietoa hyödyntävälle terveydenhuollolle, huippututkimukselle ja globaalille liiketoiminnalle
- tehostetaan julkisten biopankkien toimintoja yhtenäistämällä toimintatavat ja varmistetaan tehokas yhteistyö genomikeskuksen kanssa
- perustetaan kansallinen syöpäkeskus.

Toimenpiteen toteuttamiseen kohdennetaan yhteensä 17 milj. euroa vuosina 2017—2020.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Genomikeskuksen perustamiskustannukset	200
Julkisten biopankkien toimintojen yhtenäistäminen ja yhteisen toimijan perustamisen arvioidut kustannukset	700
Tasomuutos	700
Yhteensä	1 600
2018 talousarvio	7 400 000
2017 talousarvio	5 800 000

31. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaprosessien uudistamiseen hallituksen strategisten tavoitteiden mukaisesti mm. palvelusetelikokeilulla ja perustulokokeilulla sekä asiakkaan osallistumista tukevilla toimenpiteillä
- 2) selvityksen tekemiseen asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentumisesta kotimaisissa ja kansainvälisissä tilanteissa sekä tästä aiheutuviin toimenpiteisiin
- 3) terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen ja eriarvoisuuden vähentämiseen muuttamalla arkiympäristöjä hyvinvointia ja terveyttä tukevia elämäntapoja mahdollistaviksi
- 4) lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toteuttamiseen mm. luomalla alueelliset osaamis- ja tukikeskukset erityisen tuen ja avun tarpeessa oleville, vaikeasti oireileville lapsille ja nuorille
- 5) ikäihmisten hoidon ja kaiken ikäisten omaishoidon uuden toimintamallin kehittämiseen mm. kuntakokeiluilla ja avustuksilla
- 6) osatyökykyisten henkilöiden työelämään pääsyn tukemiseen
- 7) hankkeiden toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen, toimeenpanoa tukevien tutkimus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä käynnistämisyhteistyön maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen kunnille, kuntayhtymille, kansaneläkelaitokselle, yleishyödyllisille yhteisöille ja yrityksille
- 8) hankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 9) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin
- 10) hankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman strategisen tavoitteen hyvinvointi ja terveys toimeenpanoa tuetaan viidellä kärkihankkeella vuosina 2016–2018. Hyvinvointi ja terveys -kärkihankkeiden toteuttamiseen osoitetaan yhteensä 130 milj. euroa, josta 50,5 milj. euroa kohdistuu vuodelle 2018. Kärkihankkeet sisältävät muun muassa palveluseteli- ja perustulokokeilut sekä asumisperusteisen sosiaaliturvan kohdentumisen arvioinnin.

Kärkihankkeiden tavoitteet

— palvelut asiakaslähtöisiksi: asiakaslähtöiset, omatoimisuutta tukevat toimintaprosessit sosiaali- ja terveydenhuollossa ja tarkoituksenmukainen sosiaaliturva

— edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta: lisätään terveitä elämäntapoja, kuten liikuntaa, ja vahvistetaan mielenterveyttä jokaisen suomalaisen arjessa sekä loivennetaan hyvinvointi- ja terveyseroja

— lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma: nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, ennaltaehkäisevät ja vaikuttavat palvelut

— kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa: iäkkäille sekä omais- ja perhehoitajille nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitut ja kustannuksia alentavat palvelut

— osatyökykyisille väyliä työhön: lisätään merkittävästi osatyökykyisten työssä pysymistä ja työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Palvelut asiakaslähtöisiksi	16 500
Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta	3 000
Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma	16 000
Kehitetään ikäihmisten hoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa	9 000
Osatyökykyisille väyliä työhön	6 000
Yhteensä	50 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta	-300
Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa	450
Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelma	1 500
Osatyökykyisille väyliä työhön	-790
Palvelut asiakaslähtöisiksi	-50
Yhteensä	810

2018 talousarvio	50 500 000
2017 talousarvio	49 690 000
2016 tilinpäätös	36 300 000

50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 222 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että arvonlisäveroa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisättynä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 14 750 000 euroa ja muihin menoihin 8 122 000 euroa ja työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin menoihin 350 000 euroa.

Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitos on tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka edistää työn terveellisyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2018. Vastuualuekohtaiset tulostavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Hallituksen kärkihankkeiden mukaisesti Työterveyslaitos toteuttaa seuraavia sisältöjä:

Hallitusohjelman strateginen painopistealue: Hyvinvointi ja terveys

Edistetään terveyttä ja hyvinvointia sekä vähennetään eriarvoisuutta; Työterveyslaitos tukee työterveyshuoltoja palvelujen räätälöinnissä, kehittää Laatuportaalia, PIRAA ja eSYTYä ja työterveysyhteistyötä, tukee kohderyhmittäin räätälöidyn työterveyshuollon kehittämistä PK-työpaikkojen tarpeet huomioiden, kehittää työterveyshuollon osaamista, kokoaa työelämän tietovarantoja, tukee rakennusterveysohjelmaa, työoloja ja työsuojelua, tarjoaa välineitä psykososiaalisen kuormituksen hallintaan sekä tukee Työterveys 2025 -linjausten toimeenpanoa.

Osatyökykyisille tie työelämään; Työterveyslaitos edistää osapuolten osaamista osatyökykyisten työllistymisen tukemisessa, kehittää palvelujärjestelmää ja tukitoimia osatyökykyisten ja työttömien työllistymisen tukemiseksi.

Rakennepoliittiset uudistukset: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus; Työterveyslaitos osallistuu työterveyshuollon roolin ja tehtävän määrittelyyn, tukee alueellisia toimijoita yhteistyökäytännöissä ja seuraa sote-henkilöstön hyvinvoinnin tilaa sote-uudistuksen aikana.

Digitalisaatio, kokeilut ja normien purkaminen, otetaan käyttöön kokeilukulttuuri; Työterveyslaitos kehittää työterveyshuollon vaikuttavuutta työpaikoilla, toimeenpanee Työelämä 2020 -hanketta ja tiivistää verkostoyhteistyötä, kehittää johtamista ja osallistuu nk. yhden luukun toimintamallin toteuttamiseen.

Hallitusohjelman strateginen painopistealue: Osaaminen ja koulutus

Osaaminen ja koulutus, nopeutetaan siirtymistä työelämään, nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan; Työterveyslaitos osallistuu nuorten työelämään kiinnittämiseen tarjoamalla vaikuttaviksi osoitettuja malleja.

Sosiaali- ja terveysministeriön strategian mukaisesti Työterveyslaitos toteuttaa seuraavia sisältöjä:

Hyvinvoinnille vahva perusta - pidempiä uria työhyvinvoinnilla -linjauksen toteuttamiseksi Työterveyslaitos kehittää, markkinoi ja tarjoaa ratkaisuja työurien pidentämiseen ja työelämän laadun kehittämiseen:

- työkyvyttömyyden ja sairauspoissaolojen vähentäminen erityisesti mielenterveyshäiriöihin ja tuki- ja liikuntaelinsairauksiin liittyen
- työurien pidentäminen, työsallisuuden lisääminen ja eriarvoisuuden vähentäminen työelämässä
- työelämän laadun edistämiseen (verkostoituminen ja pientyöpaikkojen tarpeiden huomioiminen)
- työhyvinvoinnin kehittämiseen muuttuvassa työelämässä.

Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin - uudet palvelujen rakenteet ja toimintatavat -linjauksen toteuttamiseksi Työterveyslaitos kehittää, markkinoi ja tarjoaa ratkaisuja työterveyshuollon vaikutavuuden parantamiseen:

- työterveysyhteistyön edistämiseen
- työterveyshuollon henkilöstön osaamisen kehittämiseen
- yksilöllisen työkyvyn tukeen työterveyshuollossa
- työterveyshuollon laatujärjestelmien kehittämiseen
- työterveyshuollon toiminnan kehittämiseen osana sote-uudistusta.

Elinympäristö tukemaan hyvinvointia - varmistetaan yhteiskunnan toimivuus erityistilanteissa -linjauksen toteuttamiseksi Työterveyslaitos kehittää, markkinoi ja tarjoaa ratkaisuja työympäristöjen turvallisuuden varmistamiseen:

- kemiallisten riskien hallintaan kriisitilanteissa
- ympäristöherkkyy verkoston toimintaan
- hyvinvointia ja tuottavuutta edistävän sisäympäristön varmistamiseen toimitilojen rakentamisessa
- uusien teknologioiden mm. nanoteknologian turvallisuuden edistämiseen työympäristössä.

Henkisten voimavarojen hallinta

Työterveyslaitos sopeuttaa henkilövoimavarojaan ottaen huomioon toiminnan rahoitusmahdollisuudet.

*Tuotokset ja laadunhallinta***Työterveyslaitoksen määrälliset suoritteet**

	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
Tieteelliset julkaisut	237 ¹⁾	200	250
Yleistajuiset julkaisut	142	350	200
Verkkosivuilla kävijöiden lkm/kk	175 000	250 000	267 000
Työympäristön mittaukset ja analyysit	65 050	60 000	63 350
Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimukset	2 029	1 800	2 000
Koulutettavapäivät	24 400	30 000	32 000

¹⁾ Laskentatapamuutos, valtakunnalliseen VIRTJA-järjestelmään siirtymisen myötä

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 51 522 000 euroa, myönnetään valtionapua 23 222 000 euroa. Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 2018 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain vuosina 2016—2018 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionapu		
	2016 tot.	2017 arvio	2018 arvio	2016 tot.	2017 arvio	2018 arvio	2016 tot.	2017 arvio	2018 arvio
Tutkimus & kehittäminen	18 274	17 741	17 122	8 600	9 000	9 000	9 674	8 741	8 122
Asiantuntijatyö	5 319	5 310	6 300	500	-	500	4 819	5 310	5 800
Sisäinen toiminta	11 201	8 167	8 200	1 200	300	300	10 001	7 867	7 900
Koulutus ja palvelu	19 403	19 804	19 900	18 617	18 500	18 500	786	1 304	1 400
Yhteensä	54 197	51 022	51 522	28 917	27 800	28 300	25 280	23 222	23 222
Rahoitusosuus, %				53	54	55	47	46	45

2018 talousarvio	23 222 000
2017 talousarvio	23 222 000
2016 tilinpäätös	25 280 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 302 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen
- 2) hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön erikseen määräämin perustein
- 3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen

- 4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen
- 7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti
- 9) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteentoimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin kolme viidesosaa ja kulutusmenojen osuudeksi noin kaksi viidesosaa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta, sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-4 500
Osaaminen ja koulutus: Nuorisotakuu	-500
Palliativisen hoidon ja saattohoidon kehittäminen	1 000
Päihteitä käyttävien äitien hoito	3 000
Toimintamenosäästö (HO 2015)	-270
Yhteensä	-1 270
2018 talousarvio	6 302 000
2017 talousarvio	7 572 000
2016 tilinpäätös	5 507 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat lähinnä äitiysavustuksesta, lapsilisistä, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, elatustuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä ja perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen ja lapsilisien tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja elatuksesta sekä kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotita-

louksien välillä. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Elatustuen tavoitteena on turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Elatustuen suuruudesta ja saamisedellytyksistä säädetään elatustukilaissa (580/2008).

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota vaikeasti kuulovammaisille, kuulo- ja näkövammaisille ja puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähennyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.90.30 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2016—2018

	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	51 436	52 600	53 200
Äitiysavustuksen määrä euroa	140	140	170
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	59	90	90
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	1 003 815	1 002 700	1 000 800
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	162 515	160 500	157 200
Lapsilisää saavia perheitä	548 909	549 000	548 000

Toiminnan laajuus 2016—2018

	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Lapsilisien määrät euroa/kk			
1. lapsi	95,75	94,88	94,88
2. lapsi	105,80	104,84	104,84
3. lapsi	135,01	133,79	133,79
4. lapsi	154,64	153,24	153,24
5. jne. lapsi	174,27	172,69	172,69
Yksinhuoltajille maksettava korotus euroa/kk	48,55	48,55	53,55
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	431	400	400
Sotilasavustus			
Avustuksen piirissä olevien henkilöiden lukumäärä	9 192	9 600	9 500
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	347	359	350
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	266 818	417 421	415 687
Tukea saavia lapsiperheitä, joista	90 520	71 000	70 000
— yksinhuoltajia	59 308	59 000	57 000
Työttömiä ruokakuntia ¹⁾	157 687	160 000	155 000
Keskimääräinen tuki euroa/kk	328	325	338
Vuokra-asunnossa asuvat asumistuen saajat			
— keskivuokra euroa/m ² /kk	11,61	11,70	11,90
— keskipinta-ala m ²	53,5	53,5	53,5
Vuokra-asunnossa asuvien asumistuen saajien asumismeno-osuus asumistukituloista (%)			
— ilman asumistukea	57,6	58,0	59,0
— asumistuen jälkeen	26,5	27,0	27,0
— asumistuen osuus keskimääräisestä vuokrasta (%)	53,9	53,2	53,0
Elatustuki			
Elatustukea saaneet lapset (tilanne 31.12.), joille elatustuki maksettu	107 432	110 600	111 700
— täysimääräisenä	86 393	89 750	91 400
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	21 936	21 150	20 550
Täysi elatustuki euroa/kk	155,17	156,09	157,37
Tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutettuja	5 853	6 000	6 200
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	350 000	482 900	486 400
Kotitalouksia vuoden aikana	235 000	314 600	316 800

¹⁾ Tuensaaja tai ainakin toinen puolisoista on työtön.

50. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen adoptioon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen

2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Äitiysavustuksen suuruudesta päättää valtioneuvosto. Äitiysavustuksen ottaa noin 66 % siihen oikeutetuista äitiyspakkauksena ja osin rahana muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Tuen suuruudesta on säädetty äitiysavustuksesta ja adoptiotuesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (885/2002). Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 11 050 000 euroa äitiysavustusten ja 700 000 euroa kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvien kustannusten maksamiseen/korvaamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-400
Äitiysavustukseen 30 euron korotus	1 650
Yhteensä	1 250
2018 talousarvio	11 750 000
2017 talousarvio	10 500 000
2016 tilinpäätös	10 455 000

51. Lapsilisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 369 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisän suuruudesta säädetään lapsilisälaissa. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisiä maksetaan korotettuna.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen korotus	9 500
Tarvearvion muutos	900
Turvapaikanhakijamääräarvion lasku	-1 000
Yhteensä	9 400

2018 talousarvio	1 369 900 000
2017 talousarvio	1 360 500 000
2016 tilinpäätös	1 372 800 000

52. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Lasten kotihoidon tukea arvioidaan maksettavan ulkomaille vuonna 2018 kuukausittain keskimäärin 400 perheelle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-800
Yhteensä	-800

2018 talousarvio	3 800 000
2017 I lisätalousarvio	-1 300 000
2017 talousarvio	4 600 000
2016 tilinpäätös	2 473 821

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka erääntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 5,5 % vuosittain. Perusavustusten määrä omaisille on vuositasolla yhteensä noin 1 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 100
Yhteensä	1 100

2018 talousarvio	17 600 000
2017 talousarvio	16 500 000
2016 tilinpäätös	16 000 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 478 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yleisellä asumistuella korvattavan asumismenon enimmäisasumismenojen sitomisesta elinkustannusindeksiin ja jäädyttämisestä sekä osa-asunnon normin käyttöönotosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ahvenanmaalla opiskelevat säilyvät asumislisän piirissä	-250
Asumismenon sitominen elinkustannusindeksiin	-12 000
Asumistukiuudistuksen (2015) kustannusvaikutusten tarkennus	20 000
Enimmäisasumismenojen jäädyttäminen 2018	-12 000
Enimmäisasumismenojen jäädyttäminen 5 %:lla	-21 600
Indeksisidonnaisten menojen säästön tarkennus	-7 400
Kertaluontoinen eläketuki pitkään työttömänä olleille	-3 700
Opiskelijat yleisen asumistuen piiriin	135 500
Opiskelijat yleisen asumistuen piiriin, lisäkustannus	31 500
Osa-asunnon normi 80 % enimmäisasumismenoista	-4 000
Tarvearvion muutos	52 350
Tulojen suojaosan kustannusten tarkennus	40 000
Työttömyysturvan aktiivimalli	4 000
Yhteensä	222 400

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	1 478 800 000
2017 talousarvio	1 256 400 000
2016 tilinpäätös	1 075 310 000

55. Elatustuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 214 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Elatustuen suuruudesta ja saamisedellytyksistä säädetään elatustukilaissa. Määrärahan mitoituksessa otetaan huomioon vuoden aikana maksettava elatustuki. Momentille 12.33.98 tuloutetaan elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperintäsaatavat,

joita arvioidaan olevan 66 300 000 euroa. Määrärahat eivät koske Ahvenanmaan maakuntaa, jonka kanssa Kansaneläkelaitos tekee erillissopimuksen elatustuen maksamisesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 100
Yhteensä	1 100

2018 talousarvio	214 600 000
2017 talousarvio	213 500 000
2016 tilinpäätös	204 714 399

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 49 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 500
Yhteensä	2 500

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	49 400 000
2017 talousarvio	46 900 000
2016 tilinpäätös	42 373 204

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 820 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitetut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Perusosan suuruus vuonna 2017 on yksinasuvan aikuisen osalta 487,89 euroa kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumismenon sitominen elinkustannusindeksiin	5 000
Enimmäisasumismenojen jäädyttäminen 2018	5 000
Enimmäisasumismenojen jäädyttäminen 5 %:lla	3 800
Opiskelijat yleisen asumistuen piiriin	-8 200
Osa-asunnon normi 80 % enimmäisasumismenoista	1 600
Takuueläkkeen korotus	-200
Tarvearvion muutos	-21 738
Työttömyysturvan aktiivimalli	4 000
Yhteensä	-10 738

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	820 900 000
2017 talousarvio	831 638 000
2016 tilinpäätös	314 867 985

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 320 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen
- 3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamaliisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 4) rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 47 %, sairausvakuutusrahaston osuus 40 % ja kansaneläkerahaston osuus 13 % vuonna 2018. Valtio rahoittaa noin kolmanneksen sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	221 767 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	56 900 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	63 500 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
EU:n sähköinen tiedonvaihto	200 000
Arvio vuoden 2016 ylijäämästä ja eläkevastuun kattamisesta osakesiirroilla	-23 067 000
Yhteensä	320 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio vuoden 2016 ylijäämästä ja eläkevastuun kattamisesta osakesiirroilla	-23 067
Kelan toimintakulut opiskelijoiden siirrosta yleiseen asumistukeen	3 700
Kilpailukyky sopimuksen vaikutukset (Kiky)	-7 700
Tunnistamismaksujen keskittäminen (siirto momentille 28.30.03)	-680
Viestinvälityspalvelun käyttö (siirto momentille 28.30.03)	-1 000
Yhteensä	-28 747

2018 talousarvio	320 000 000
2017 talousarvio	348 747 000
2016 tilinpäätös	319 481 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 26 viikon työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Työttömyysturvaa kehitetään siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työttömiä, irtisanottuja ja lomautettuja kannustetaan osallistumaan koulutukseen tai muihin työllistymistä tukeviin toimiin, jotta mahdollisuudet nopeaan uudelleen työllistymiseen paranevat. Ansio-osaa maksetaan korotettuna työllistymistä edistävien toimien ajalta. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan lisäksi kulukorvausta. Työllistymisen edistämiseksi työttömyysturvassa on 300 euron suojaosa. Lisäksi helpotetaan yritystoiminnan aloittamista työttömyyden aikana.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Työelämän muutoksiin vastaamiseksi ammattitaitoa on pidettävä yllä ja tarvittaessa on varauduttava sen muokkaamiseksi uusiin tehtäviin sopivaksi. Työssä oleville maksettavan aikuiskoulutustuen tavoitteena on edistää työssä olevien työelämän tarpeista lähtevää osaamista ja elinikäistä oppimista, jolla samalla ennaltaehkäistään työttömyyttä. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on edistetty nostamalla lisäpäiväoikeuden ikäraja 61 vuoteen vuonna 1957 tai sen jälkeen syntyneillä.

Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen kokonaisuudessaan sekä Koulutusrahaston hallintokustannukset. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena. Valtio rahoittaa yrittäjän aikuiskoulutustuesta peruspäivärahaa vastaavan osuuden. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Koulutusrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Toiminnan laajuus 2015—2018

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Työttömyysaste (%)	9,4	8,8	8,5	8,1
Kuntouttava työtoiminta				
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	21 000	35 000	35 000	35 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	125	90	70	70
Ansiopäiväraha				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	165 713	160 073	146 000	140 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	42,8	41,3	37,6	36,0
— työttömyysajalta	38,9	38,5	34,0	32,6
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	3,9	3,8	3,6	3,4
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	68,1	65,6	65,6	66,0
Peruspäiväraha				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	39 170	38 600	35 000	33 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	8,8	10,2	9,0	8,5
— työttömyysajalta	7,6	9,0	7,9	7,5
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	1,2	1,3	1,1	1,0
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	33,5	33,1	32,1	31,9

Toiminnan laajuus 2015—2018

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Työmarkkinatuki				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	175 382	196 300	200 000	195 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	40,6	51,5	51,7	50,3
— työttömyysajalta	29,7	37,2	37,0	36,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	10,9	14,4	14,7	14,3
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	37,2	35,5	35,6	34,7
Aikuiskoulutustuki				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	8 887	12 816	10 800	10 800
Keskimäärin maksettu etuus (€/kk)	1 492	1 440	1 495	1 495
Vuorottelukorvaus				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	8 203	6 672	6 429	3 788
Korvauspäiviä ansioturvassa, milj. kpl	1,9	1,7	1,1	1,1
Korvauspäiviä perusturvassa, milj. kpl	0,01	0,01	0,04	0,04
Keskimääräinen korvaus ansioturvassa (€/pv)	58,7	58,5	59,8	59,8
Keskimääräinen korvaus perusturvassa (€/pv)	23,5	24,0	22,8	22,8

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 840 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Kunnalle maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2018 noin 35 000 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

2018 talousarvio	26 840 000
2017 talousarvio	26 840 000
2016 tilinpäätös	23 018 222

50. Valtionosuus ansiopäivärahasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 010 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti

4) perustulon maksamiseen siten kuin laissa perustulokokeilusta säädetään.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työttömyysvakuutusrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 % kuitenkin siten, että ansioturvan korotusosat ja muutosturvalisät Työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa kokonaan. Valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta työttömyysturvan aktiivimallin käyttöönottamiseksi sekä omavastuuajan lyhentämiseksi kahdella päivällä. Koskee myös momentteja 33.10.54, 33.10.57, 33.20.51 ja 33.20.52.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että mahdollistetaan työttömyyden aikana aloitettu päätoiminen yritystoiminta neljän kuukauden ajan työttömyysetuudella. Koskee myös momentteja 33.20.51 ja 33.20.52.

Luovan ja edistyksellisen työn työssäoloehdon täyttymisen ehtoja tarkistetaan. Vaikutus etuusmenoon on vähäinen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	813 900 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	90 000 000
Palkkatuet ja starttirahat	59 600 000
Kulukorvaukset	36 500 000
Valtionosuus hallintokuluihin	10 000 000
Yhteensä	1 010 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiivimalli omavastuupäivin	-16 000
Omavastuuajan lyhentäminen kahdella päivällä	14 000
Palkkatuen arvioitu käyttö	3 400
Tarvearvion muutos	-87 400
Yrittäminen työttömyysturvalla	10 000
Yhteensä	-76 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	1 010 000 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	1 086 000 000
2016 tilinpäätös	1 096 597 001

51. Valtionosuus peruspäivärahasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen peruspäivärahan, siihen liittyvän lapsikorotuksen ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa on säädetty valtion osuudesta

2) valtioiden välisten kustannusten korvaamiseen kolmelta ensimmäiseltä kuukaudelta toiseen EU-jäsenvaltioon tilanteessa, jossa henkilö ei täytä kansallisen lainsäädännön työttömyysetuuksien edellytyksiä

3) perustulon maksamiseen siten kuin laissa perustulokeilusta säädetään.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha, siihen liittyvä lapsikorotus, palvelujen ajalta maksettavat korotusosat ja muutosturvalisät rahoitetaan valtion varoista ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusrahasto rahoittaa työttömyysajalta maksetut korotusosat. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta, jolla vahvistetaan työttömyysvakuutusmaksut vuodelle 2018.

Luovan ja edistyksellisen työn työssäoloehdon täyttymisen ehtoja tarkistetaan. Vaikutus etuusmenoon on vähäinen.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	234 400 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	31 700 000
Palkkatuet ja starttirahat	24 400 000
Kulukorvaukset	8 500 000
Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun osuus	-269 000 000
Yhteensä	30 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiivimalli omavastuupäivin	-3 000
Omavastuajan lyhentäminen kahdella päivällä	2 000
Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotto (Kiky)	-42 000
Palkkatuen arvioitu käyttö	1 300
Tarvearvion muutos	-49 300
Yhteensä	-91 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	30 000 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	121 000 000
2016 tilinpäätös	178 900 000

52. Valtionosuus työmarkkinatuesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 555 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) perusteella maksettavan työmarkkinatuen, siihen liittyvän lapsikorotuksen ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalais-
sa on säädetty valtion osuudesta

2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulkorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti

3) perustulon maksamiseen siten kuin laissa perustulokeilusta säädetään.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työmarkkinatuen valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Kuntien rahoitusosuus on 70 prosenttia työmarkkinatukea yli 1 000 päivää saaneiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen osalta. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta siten, että mahdollistetaan opiskelu työttömyysturvalla ilman tarveharkintaa kuuden kuukauden ajan.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	1 172 900 000
— kuntien rahoitusosuus	-380 400 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	462 400 000
— kulukorvaukset	82 000 000
— palkkatuki	186 600 000
— korotusosa	31 900 000
Yhteensä	1 555 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aktiivimalli omavastuupäivin	-18 000
Eläketuen vaikutus työmarkkinatukeen	-5 500
Omavastuunajan lyhentäminen kahdella päivällä	3 500
Opiskelun helpottaminen työttömyysturvalla	3 500
Palkkatukien arvioitu käyttö	9 400
Tarvearvion muutos	53 980
Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen koulutus (siirto momentilta 32.30.51)	1 160
Yhteensä	48 040

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	1 555 400 000
2017 I lisätalousarvio	3 400 000
2017 talousarvio	1 507 360 000
2016 tilinpäätös	1 414 000 000

55. Valtionosuudet Koulutusrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen
- 2) Koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) 13 §:n mukaisen valtion maksun maksamiseen Koulutusrahastolle.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan yrittäjien aikuiskoulutustuki. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Koulutusrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtion palveluksessa olevien ammattitutkintostipendit (siirto momentilta 28.60.60)	230
Valtion rahoitusosuuden poistuminen palkansaajan aikuiskoulutustuesta 1.8.2017 lukien (Kiky)	-49 500
Yhteensä	-49 270

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	3 730 000
2017 talousarvio	53 000 000
2016 tilinpäätös	88 703 650

56. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvallaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta.

Selvitysosa: Vuorottelukorvausmenot rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksettavista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta. Kassaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Vuorotteluvapaan työhistoriaedellytys on 20 vuotta, käyttö on sidottu lakisääteiseen vanhuuseläkeikään siten, että yläikäraja on vanhuuseläkkeen alaikäraja vähennettynä kolmella vuodella ja vuorotteluvapaan kesto on enintään 180 kalenteripäivää ja vuorottelukorvauksen enimmäismäärä on 70 prosenttia ansiopäivärahasta. Vuorottelusijaiseksi palkattavalta työttömältä edellytetään, että hän on ollut työttömänä työnhakijana yhtäjaksoisesti tai osissa vähintään 90 kalenteripäivää vuorotteluvapaan alkamista edeltäneen 14 kuukauden aikana.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	100
Yhteensä	100
2018 talousarvio	26 100 000
2017 talousarvio	26 000 000
2016 tilinpäätös	45 821 000

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairaanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemennoista, matkakuluista, ylioppilaiden perusterveydenhuollon kustannuksista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen

kustannuksista. Sairaanhoidovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin- ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2015—2018

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Päivärahat				
Sairauspäivärahan saajat	292 706	281 544	280 700	277 100
Vanhempainpäivärahan saajat	162 921	162 921	157 600	160 600
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	57,42	56,21	54,40	54,70
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	64,45	64,57	65,10	66,10
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	24,02	23,93	23,73	24,64
Lääkkeet				
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	31 000	28 000	28 700	29 100
Sairausvakuutuksen korvaama osuus peruskorvatuista lääkkeistä (%)	34,8	37,8	40,0	40,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	616,62	610,37	605,13	605,13
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	197 484	209 655	206 000	209 000
Sairaanhoidokorvaukset				
Vuonna 2016 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 16,7 %, hammaslääkärin-palkkioista 15,7 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 14,7 % sekä matkojen osalta 76,9 %.				

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 119 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 3) rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) mukaisten korvausten maksamiseen
- 4) perustulon maksamiseen siten kuin laissa perustulokokeilusta säädetään.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 52 800 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin,

sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 7 200 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 44,9 % ja vakuutetut 55,1 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa työtulovakuutuksen menoista vähimmäismääräiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat sekä vähimmäismääräiset kuntoutusrahat. Lisäksi valtio rahoittaa 3,4 %-osuuden vanhempainpäivärahamenoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Valtio rahoittaa lisäksi kilpailukykysojimuksessa sovitun työnantajan sairausvakuutusmaksun alennuksen. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2018 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna peritään eläke- ja etuustuloista 1,53 %. Palkkatulosta tai yrittäjän tulosta sairaanhoitomaksua ei peritä. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 14 000 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 1,54 % ja yrittäjiltä 1,79 %. Alle 14 000 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,25 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 0,87 %.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että matkakustannusten korvaamista ja matkojen yhdistelytoimintaa uudistetaan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahoja korotetaan.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositulolla enintään 8 400 000 euroa.

Hallituksen esitykset huomioon ottaen sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2018 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot

<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	810
Vanhempainpäivärahat	1 025
Kertakorvaus	47
Mata-päivärahat	6
Kuntoutusrahat	119
Työterveyshuolto	360
Yrittäjien lisäpäivät	15
Rahaston 8 %:n osuus	2
Yhteensä	2 384

Hallituksen esitykset huomioon ottaen sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2018 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Lääkekorvaukset	1 382
Matkat	296
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	62
Lääkäripalkkiot	60
Hammaslääkäripalkkiot	56
Muut sairaanhoitokorvaukset	70
Kuntoutuspalvelut	377
Rahaston 8 %:n osuus	6
Yhteensä	2 309
Menot yhteensä	4 693

Tulot

<i>Työtulovakuutuksen tuotot</i>	
Vakuutettujen maksut	1 293
Työnantajamaksut	745
Yrittäjien lisäpäivät	14
Valtion rahoitusosuus	197
Vuoden 2017 yli-/alijäämä	185
Yhteensä	2 434

<i>Sairaanhoitovakuutuksen tuotot</i>	
Palkansaajien ja yrittäjien maksut	-
Etuudensaajien maksut	436
Valtion rahoitusosuus	1 924
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	9
Vuoden 2017 yli-/alijäämä	-
Yhteensä	2 369
Tulot yhteensä	4 803

Valtion osuudet yhteensä 2 120

<i>Työtulovakuutus</i>	
Vanhempainpäivärahat	32
Vähimmäispäivärahat	162
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	2
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Osuus sairaanhoidosta	1 871
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	53

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammatillisen kuntoutuksen kriteereiden lieventäminen	4 000
Matkakorvausten ja matkojen välitystoiminnan uudistaminen	2 000
Nuorten kuntoutusrahan korotus	1 500
Pienituloisten kompensatio (Kiky)	13 000
Tarvearvion muutos	17 200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työnantajan sairausvakuutusmaksun alennus (Kiky)	123 000
Vähimmäispäivärahojen korotus	8 000
Yhteensä	168 700

2018 talousarvio	2 119 700 000
2017 I lisätalousarvio	-7 500 000
2017 talousarvio	1 951 000 000
2016 tilinpäätös	1 150 092 347

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuun rahoittamiseen sekä vammaisetuuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2016 yhteensä 1 558 900, joista vanhuuseläkkeellä 1 299 958, perhe-eläkkeellä 272 747, työkyvyttömyyseläkkeellä 214 046, osa-aikaeläkkeellä 10 388 sekä muilla eläkkeillä 13 615. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2014—2016 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2014	2015	2016
Yksityinen sektori	15 410	15 944	16 442
Kunnalliset eläkkeet	4 375	4 569	4 765
Valtion eläkkeet	4 327	4 412	4 479
Muut julkiset yhteensä	328	340	349
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>24 440</i>	<i>25 265</i>	<i>26 035</i>
Solita-eläkkeet	513	515	520
Kelan eläkkeet	2 560	2 505	2 470
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>27 513</i>	<i>28 285</i>	<i>29 025</i>
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 394	1 436	1 464

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2015—2018

Eläkkeen saajia	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Merimieseläkkeen saajia	8 480	8 424	8 477	8 546
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	165 778	158 818	152 060	145 205
Yrittäjäeläkkeen saajia	230 345	238 689	247 371	254 473
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	4 066	4 621	4 433	4 359
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuajan päivärahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	10 440	10 424	10 195	9 904
Lapseneläkkeen saajia	17 630	17 149	17 000	16 700
Leskeneläkkeen saajia	5 504	5 373	5 300	5 200
Kansaneläkkeen saajia	629 208	615 751	610 000	606 700
Takuueläkkeen saajia	100 947	101 647	101 600	102 800

Toiminnan laajuus 2015—2018

Vakuutettujen lukumäärä	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
MEL-vakuutettuja	8 553	8 424	8 477	8 546
MYEL-vakuutettuja	64 277	61 920	59 728	57 758
YEL-vakuutettuja	234 952	231 600	231 600	231 800
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	2 892	2 997	2 997	2 997
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	85 417	82 276	80 213	78 008

Toiminnan laajuus 2015—2018

Keskimääräisiä eläkkeitä	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 341	1 400	1 420	1 450
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	398	423	445	472
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	411	413	415	420
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalousyrittäjät	630	630	640	653
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	176	173	170	168
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	301	296	291	288
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	133	157	157	175

Toiminnan laajuus 2015—2018, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	194 870	201 914	208 400	212 600
Maksetut eläkkeensaajan asumistuet (milj.)	530,6	558,0	592	618
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	233 082	226 375	222 600	222 400
Vammaistuki, saajat	49 911	48 613	49 700	50 800
Ruokavaliokorvaukset, saajat	33 514	34 520	-	-
Maksetut vammaisetuudet (milj.)	619,5	581,4	560	558

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan muun muassa sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perhehuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perhehuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä yhteen sovitetaan laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa, eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisetuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua. Vammaisetuuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täytäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 31 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	437
Tarvearvion muutos	463
Yhteensä	900
2018 talousarvio	61 000 000
2017 talousarvio	60 100 000
2016 tilinpäätös	56 900 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 685 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2018 olevan 80 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	4 352
Tarvearvion muutos	17 848
Yhteensä	22 200

2018 talousarvio	685 300 000
2017 talousarvio	663 100 000
2016 tilinpäätös	645 700 000

52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 233 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentin on vuonna 2018 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 098 300 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 258 400 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 85 700 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus	1 438
Tarvearvion muutos	82 562
Yhteensä	84 000

2018 talousarvio	233 000 000
2017 I lisätalousarvio	19 600 000
2017 talousarvio	149 000 000
2016 tilinpäätös	138 000 000

53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-2 200
Yhteensä	-2 200

2018 talousarvio	10 000 000
2017 talousarvio	12 200 000
2016 tilinpäätös	3 205 548

54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen

2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 29,5 % ja maatalousyrittäjien osuus on 33,5 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 27,6 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 9,4 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

2018 talousarvio	15 000 000
2017 talousarvio	15 000 000
2016 tilinpäätös	15 000 000

60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 580 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen
- 7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen takuueläkelain, vammaisetuslain sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta siten, että takuueläkettä, nuorten kuntoutusrahaa ja eläkkeensaajien hoitotuen perustasoa korotetaan. Koskee myös momenttia 33.30.60.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kansaneläkeindeksistä annetun lain muuttamisesta ja toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta siten, että kansaneläkeindeksi jäädytetään vuoden 2018 osalta. Koskee myös momenteja 33.10.53, 33.10.57, 33.20.50, 33.20.51, 33.20.52, 33.20.55, 33.20.56, 33.30.60 ja 33.50.50. Indeksijäädytys ei koske perustoimeentulotukea, johon tehdään normaali tarkistus.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2018 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 163
Takuueläke	212
Vammaisetuudet	558
Eläkkeensaajan asumistuki	618
Eläketuki	29
Yhteensä	3 580

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2018 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Tulot	
Omaisuuksien tuotot	
Valtion osuudet etuuksista	3 583
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	-3
Yhteensä	3 580

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläketuen vaikutus eläkemenoihin	1 000
Eläkkeensaajien hoitotuen perustason korotus	10 000
Rahaston vähimmäismäärän muutos	-2 700
Takuueläkkeen korottaminen	16 000
Takuueläkkeen korotuksen vaikutus eläketukeen	700
Tarvearvion muutos	-56 640
Yhteensä	-31 640

2018 talousarvio	3 580 500 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	3 612 140 000
2016 tilinpäätös	3 595 392 261

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalidideille sekä rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi sairaskodeissa toteutettavaan kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Veikkaus Oy:n tuottovaroja.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoitensa mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2016—2018

	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Sotainvalidien määrä vuoden lopussa	2 005	1 644	1 282
Sotilasinvalidien määrä vuoden lopussa	2 138	2 031	1 930
Rintamaveteraanien määrä	15 191	12 600	10 540
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	5 128	4 480	3 900
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	3 630	3 230	2 875
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoitten ja leskien määrä	3 547	3 220	2 930

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit) että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään useimmiten ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisua pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirtoväen huollon järjestämisestä annetun lain (864/1949) 2 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2018 olevan 16. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-200
Yhteensä	-200
2018 talousarvio	1 250 000
2017 talousarvio	1 450 000
2016 tilinpäätös	790 911

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen
- 2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 540
Yhteensä	-3 540
2018 talousarvio	12 600 000
2017 talousarvio	16 140 000
2016 tilinpäätös	19 560 044

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 88 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien sekä arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 2) sotainvalidien kuntoutukseen ja laitoshoitoon
- 3) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kunnallisten avopalvelujen kustannusten korvaamiseen Ruotsissa asuville vähintään 10 prosentin sotainvalideille myös muiden kuin ateriapalvelujen osalta.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2018 lopussa olevan noin 7 110, joista elinkoron saajia on 3 210.

Ruotsissa asuvat sotainvalidit ovat tasa-arvoisessa asemassa Suomessa asuvien sotainvalidien kanssa, myös muiden kuin ateriapalvelujen osalta.

Valtiokonttorin kustantamia ateriapalveluja käytti Ruotsissa 33 henkilöä vuonna 2016.

Sotilasvammalain (404/1948) 6 d § mahdollistaa sen, että kunnille ja kuntayhtymille korvattavia avohuoltokustannuksia voidaan rahoittaa raha-automaattitoiminnan tuottovaroista. Veikkaus Oy tilittää tähän liittyen 30 000 000 euroa momentille 12.33.90. Määrärahassa on huomioitu sotilasvammalain nojalla korvattavia kunnallisia avopalveluja sotien johdosta vahingoittuneelle tai sairastuneelle sotainvalidille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-16 500
Yhteensä	-16 500
2018 talousarvio	88 000 000
2017 talousarvio	104 500 000
2016 tilinpäätös	98 898 679

52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 40 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitoksina toimii vuonna 2018 arviolta 22 laitosta eripuolilla Suomea. Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan ja/tai hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuja kuntoutuspäiviä sekä sotainvalidien hoitopäiviä arvioidaan vuonna 2018 olevan näissä laitoksissa vielä yhteensä noin 132 580. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien/käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelutoimintaan.

Sotainvalidien hoitopäivät/-kerrat sotainvalidien laitoksissa 2016—2018

	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Hoitopäivät yhteensä (ei sisällä avokuntoutuskertoja)	190 526	158 800	132 580
— laitoshoido	138 864	115 200	95 569
— intervallihoito	27 934	25 000	22 374
— päiväsaaraala	5 096	3 800	2 834
— laituskuntoutus	18 048	14 500	11 649
— päiväkuntoutus	584	300	154
— avokuntoutuskerrat	2 287	2 200	2 160

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-17 000
Yhteensä	-17 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	40 000 000
2017 talousarvio	57 000 000
2016 tilinpäätös	60 000 000

53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisoiden ja leskien määrän arvioidaan vuonna 2018 olevan 2 930. Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2018 talousarvio	3 100 000
2017 talousarvio	3 100 000
2016 tilinpäätös	3 100 000

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2016—2018

	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	70	60	50
Avustus euroa/henkilö	540	590	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustuksen korottaminen 2 000 euroon/veteraani	50
Yhteensä	50

2018 talousarvio	100 000
2017 talousarvio	50 000
2016 tilinpäätös	55 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hilitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan olevan 2 875 vuonna 2018, joista kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 1 395 henkilöä.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	3 500 000
2017 talousarvio	3 500 000
2016 tilinpäätös	3 500 000

56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 32 688 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen

3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen

4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuottoihin perustuva määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilta 33.50.57.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-5 000
Yhteensä	-5 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	32 688 000
2017 talousarvio	37 688 000
2016 tilinpäätös	17 988 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen
- 3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laadusta.

Rintamaveteraanien lukumäärän arvioidaan olevan vuoden 2018 lopussa 10 540.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennakoitu palvelutarve sekä Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-3 600
Yhteensä	-3 600

2018 talousarvio	8 000
2017 talousarvio	3 608 000
2016 tilinpäätös	11 408 000

60. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin, valtion rahoituksesta turvakotitoiminnan menoihin, valtion korvauksesta rikosasioiden sovitteluun ja valtion korvauksesta kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokassa kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentille 28.90.30.

Keskeiset uudistukset

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsestä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään muun ohella laatimalla kuntien paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, laatimalla määrääjain hyvinvointikertomus, kehittämällä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminnan tietopohjaa, rakenteita ja johtamista, parantamalla ehkäiseviä palveluja ja varhaista tukea sekä vakiinnuttamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaksi hallintokuntien yhteistyötä ja kaikkea päätöksentekoa. Suunnittelussa ja päätöksenteossa hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt seuraavat kehittämis- ja lainsäädäntöhankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen:

- sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä ja rahoitusta koskeva lakiuudistus
- uudistuksen toimeenpanon tuki maakunnissa. Tukea kohdennetaan mm. muutosjohtamiseen, viestintään ja tietohallinnon sekä tietojärjestelmien kehittämiseen; kansallisen tuen määrärahat on keskitetty valtiovarainministeriön pääluokan momentille 28.70.05
- sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen kehittäminen terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain pohjalta. Uudistuksella vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yleislakien asemaa, siirretään painopistettä erityispalveluista yleispalveluihin, vahvistetaan asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja varhaisen tuen saamista sekä tiivistetään viranomaisten yhteistyötä
- sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistuksessa tarkennetaan vaiheittain yleislain uudistamisen jälkeen myös erityislainsäädäntöä. Uudistuksella kehitetään palvelujärjestelmää siten, että se edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja turvaa riittävien, laadukkaiden ja tarpeenmukaisten sosiaalipalvelujen saamisen koko maassa
- sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen potilas- ja asiakastietojen sähköinen tietojärjestelmähanke, joka tukee palvelujen laadukasta ja kustannustehokasta tuottamista sekä kansalaisen toimintamahdollisuuksia
- vanhuspalvelujen uudistaminen omaishoitoa koskevan lain ja perhehoitolain muutoksella sekä hallituksen kärkihankkeella. Tavoitteena on kehittää iäkkäille sekä omais- ja perhehoitajille nykyistä yhdenvertaisemmat, paremmin koordinoitut ja kustannusten kasvua hillitsevät palvelut
- alkoholiohjelman jatkaminen
- sosiaalihuoltolain muuttaminen kiireellisen sosiaalihuollon kustannusten korvaamiseksi kunnille laittomasti maassa oleskelevien osalta.

Järjestelmäkuvaukset

Terveystenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain perusteella valtion korvausta niihin kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta (momentti 33.60.32) ja lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta (momentti 33.60.33). Terveysten tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloiden ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveysten tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Voimassa olevat painoalueet ja tavoitteet vuosia 2016—2019 koskien on vahvistettu sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella yliopistotason terveyden tutkimuksen rahoituksesta (1434/2015).

Laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan kunnille korvaus sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman määrärahalla (momentti 33.60.31) tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman hankkeiden loppuunsaattamista.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Kunnallinen toimeentuloturva				
Täydentävä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	99 000	99 000	99 000	114 000
Täydentävä toimeentulotuki, saajia vuoden aikana	176 000	176 000	176 000	180 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	27 000	27 000	27 000	30 000
Sosiaalipalvelut				
Kodinhoitoapu, kotitalouksia vuoden aikana	142 000	150 000	156 000	163 000
Tukipalvelut, saajia vuoden aikana	122 827	128 000	134 000	140 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12. ¹⁾	9 490	8 900	7 500	6 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	45 329	48 000	50 000	53 000
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	44 795	47 000	49 000	51 000
Vammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin ²⁾	14 500	15 000	15 500	16 000
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	962	800	600	400
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	100 428	99 000	97 000	95 000
Kansanterveysyö				
Hoitopäivät (milj.)	4,80	4,60	4,50	4,40
Avohoitokäynnit (milj.)				
— Lääkärin luona	6,50	6,80	6,80	6,90
— Muun ammattihenkilön luona	16,80	19,40	20,00	22,00
— Hammashuollon käynnit	5,00	5,20	5,30	5,40
— Kotisairaanhoidon käynnit	5,80	2,80	3,10	3,50

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Somaattinen erikoissairaanhoito				
Hoitopäiviä (milj.)	3,15	3,05	2,95	2,85
Päätyneet hoitojaksot (milj.)	0,96	0,95	0,94	0,94
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,29	3,22	3,14	3,05
Avohoitokäynnit (milj.)	6,81	7,01	7,20	7,30
Psykiatrinen erikoissairaanhoito				
Hoitopäiviä (milj.)	1,26	1,26	1,26	1,26
Päätyneet hoitojaksot	0,04	0,03	0,03	0,03
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	36,00	36,00	36,00	36,00
Avohoitokäynnit (milj.)	1,90	1,90	2,00	2,00

¹⁾ Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat

²⁾ Lukuun on laskettu mukaan vammaisten ryhmämuotoiset asumispalvelut sekä vammaisten palvelu- ja tukiasunnot.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat				
(3 v. keskiarvo)	1 283,5	1 346,9	1 357,3	1 434,0
Tutkintokorvaus, euroa	51 200	46 800	46 050	46 050
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	1 070	810	900	900

Mielentilatutkimustoiminta

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä				
— valtion yksiköt	100	96	110	110
— kunnalliset sairaalat	69	69	80	80
— vankeinhoitolaitoksen sairaalat	21	18	20	20
	10	9	10	10

30. Valtion korvaus terveydenhuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityistilanteissa yksittäisen kunnan tai alueen voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. Viime vuosina vakavissa onnettomuuksissa ja tapahtumissa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri ja Vantaan kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys ovat osallistuneet merkittävillä resursseilla toimintaan, jotka ylittävät niiden omien toiminta-alueiden rajat. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2018 talousarvio	500 000
2017 talousarvio	500 000
2016 tilinpäätös	500 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettujen valtionavustusten viimeisten suoritusten maksamiseen
- 2) kehittämishankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 3) kehittämishankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) päättyi vuonna 2015. Osa ohjelman aikaisista hankkeista on käynnissä vuoteen 2017 saakka. Hankkeiden päättymiseen liittyen varaudutaan maksamaan tarvittaessa lisäsuorituksia. Lisäksi hankkeiden maksatukseen ja valvontaan on tarpeen kohdistaa edelleen resursseja.

Momentin nimike on muutettu.

2018 talousarvio	400 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	400 000
2016 tilinpäätös	2 200 000

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttämään yliopistotasoisien terveyden tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille erityisvastuualueellaan hakemusten perusteella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poisto	-5 000
Yhteensä	-5 000

2018 talousarvio	15 000 000
2017 talousarvio	20 000 000
2016 tilinpäätös	16 830 000

33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 94 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen
- 2) enintään 400 000 euron lisäkorvauksen maksamiseen Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille hammaslääkärien peruskoulutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu käyttämään 65 050 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille, 26 600 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 2 750 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta antaville yliopistoille ja 300 000 euroa Pohjois-Savon sairaanhoitopiirille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	1 560
Työterveyshuollon erikoislääkärien koulutuksen rahoituksen riittävyyden turvaaminen (siirto momentille 33.70.51)	-1 000
Yhteensä	560

2018 talousarvio	94 700 000
2017 talousarvio	94 140 000
2016 tilinpäätös	92 809 849

34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen
- 3) lapseen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 4) pitkäaikaistutkimusten vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangeille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen
- 5) kohdissa 1—4 tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 5 560 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 9 500 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 140 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

2018 talousarvio	15 200 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	15 200 000
2016 tilinpäätös	12 403 422

36. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 480 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjästä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus.

2018 talousarvio	480 000
2017 talousarvio	480 000
2016 tilinpäätös	480 000

37. Valtion korvaus kunnille laittomasti maassa oleskelevien kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 346 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat laittomasti maassa oleskeleville henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sosiaalihuoltolain muuttamisesta kiireellisen sosiaalihuollon kustannusten korvaamiseksi kunnille laittomasti maassa oleskelevien osalta.

Suomeen saapui vuonna 2015 noin 32 500 turvapaikanhakijaa, joista noin kaksi kolmasosaa on saanut tai saa kielteisen päätöksen. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa välttämättömänä sosiaalipalveluna tilapäinen majoitus sekä korvaus ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä. Kunnat hakevat korvausta näihin kustannuksiin Kansaneläkelaitokselta. Korvaukseen oikeuttavista kustannuksista sekä sen hakemisesta ja maksamisesta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2018 talousarvio	5 346 000
------------------	-----------

38. Valtionavustus valinnanvapauden pilottihankkeiden kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 100 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuksen maksamiseen julkisyhteisöille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan valinnanvapauden pilottihankkeiden sekä erillisten henkilökohtaisen budjetin pilottihankkeiden valmistelusta ja toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) pilottihankkeita toteuttavien julkisyhteisöjen sosiaali- ja terveydenhuollon yhtiöiden pääomittamiseen
- 3) pilottihankkeiden valvontaan ja tarkastukseen
- 4) pilottihankkeiden valtionavustusten hallinnointiin liittyvistä valtakunnallisista tehtävistä suoritettavan korvauksen maksamiseen
- 5) pilottihankkeiden toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja toimeenpanoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen sekä toimeenpanoon liittyvien rahoitusavustusten maksamiseen Kansaneläkelaitokselle
- 6) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen valmistelu-, toimeenpano- ja hallinnointitehtäviin ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä toteutettavaa asiakkaan valinnanvapautta pilotoidaan vuoden 2018 aikana maakunnallisilla hankkeilla. Hankkeisiin pyri-

tään saamaan mukaan maakunnan kaikki kunnat riittävän väestöpohjan takaamiseksi. Pilotit toteutetaan sopimusperusteisin järjestelyin.

2018 talousarvio	100 000 000
2017 I lisätalousarvio	30 000 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 990 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin sekä ensihoidon tutkimus- ja kehittämistyöstä aiheutuviin menoihin. FinnHEMS Oy:n lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan hallinnointi- ja lentotoiminnan kustannukset voivat sisältää kustannuksia, jotka aiheutuvat lentotoiminnan hankinnasta ja hankintasopimuksen voimassaoloajan kestävästä lentotoiminnan valvonnasta, helikopterin ohjaamomiehistöstä mukaan luettuna lentoavustaja, helikopteritoiminnan tukikohdista ja niiden ylläpidosta mukaan luettuna lentotoimintaan kiinteästi liittyvät maayksiköt, sekä muista helikopteritoiminnan edellyttämistä asioista, jotka eivät kuulu yliopistollisten sairaanhoitopiirien vastuulle.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen enakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa yliopistollisten sairaaloiden yhdessä perustama FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, yliopistosairaaloiden taustalla olevien kuntayhtymien omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yliopistolliset sairaanhoitopiirit vastaavat alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkäntähelikopterin lääkkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta, joka tapahtuu kilpailutetun lentotoiminnan ostopalvelun ja siitä solmittujen sopimusten perusteella. Lentotoiminta sisältää helikopterin ja ohjaamomiehistön. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialuehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Maakuntauudistuksen yhteydessä lääkäri- ja lääkäntähelikopteritoiminnan rahoitus siirtyy vuoden 2019 alusta lukien osaksi maakuntien valtionosuusrahoitusta.

2018 talousarvio	28 990 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	28 990 000
2016 tilinpäätös	28 990 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille
- 2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos huolehtii turvakotipalvelujen valtakunnallisesta saatavuudesta siten, että eri puolilla Suomea on tarjolla ja saatavilla palveluja tarpeeseen nähden riittävästi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa turvakotipalvelujen kokonaisuuden koordinoinnista valtakunnallisesti yhteistyössä sopimuksen tehneiden turvakotien kanssa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos valitsee turvakotipalvelun tuottajiksi toimijat, joilla on yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011) tarkoitettu voimassa oleva toimilupa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasokorotus	2 000
Turvakotipaikkojen saatavuuden turvaaminen	2 000
Yhteensä	4 000
2018 talousarvio	17 550 000
2017 talousarvio	13 550 000
2016 tilinpäätös	11 550 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määriteltä valtionneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

Maakuntauudistuksen yhteydessä sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan rahoitus siirtyy osaksi maakuntien valtionosuusrahoitusta.

2018 talousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	3 000 000
2016 tilinpäätös	3 000 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi
- 2) enintään 63 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin.

Selvitysosa: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vastaa sovittelutoiminnan järjestämisestä. Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvaus maksetaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle ja sen maksatuksesta sekä käytön valvonnasta huolehtii Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Korvauksen perusteet määritellään valtioneuvoston asetuksella rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (267/2006).

Toiminnan tavoitteena on erityisesti nuorten rikosketjun varhainen katkaiseminen.

2018 talousarvio	6 300 000
2017 talousarvio	6 300 000
2016 tilinpäätös	6 300 000

70. Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveiden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveiden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-,

kosmetiikka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

- elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen
- turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus
- vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita
- ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautien valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) painopisteinä ovat rokotusohjelman kehittäminen sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden seuranta, hoitoon liittyvien infektioiden ja mikrobilääkeresistanssin torjunta, HIV- ja hepatiitti-infektioiden ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen ehkäiseminen, varautuminen vakaviin epidemioihin ja kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavan torjuntatyön vahvistaminen.

Tavoitteet:

- rokotuksiin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys, influenssarokotusten kattavuuden parantaminen yli 65-vuotiailla ja yleisen rokotuskattavuuden ylläpito (esimerkkinä hinkuyskän ilmaantuvuus, yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)
- tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)
- Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)
- HIV-infektion ja muiden veri- tai sukupuoliteitse leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV-tapausten ilmaantuvuus, hepatiitti C -ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus, kansallisten strategioiden päivitykset)
- pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallinen pandemiavarautumisen suunnitelman päivitys)
- Suomen aktiivinen osallistuminen lähialueilla, Euroopassa ja globaaleilla foorumeilla tartuntatautiuhkien torjuntaan, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) teemapainopisteet vuonna 2018 ovat:

- ehkäistä ja vähentää tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käyttöä ja niistä aiheutuvia haittoja
- ehkäistä ja vähentää väestön ylipainoa ruokavalion ja fyysisen aktiivisuuden avulla

— vahvistaa positiivista mielenterveyttä edistävien menetelmien käyttöä sekä tukea itsemurhien ehkäisyä

— vahvistaa seksuaaliterveyttä.

Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2015—2018

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Terveysvalvonta				
Vesivälitteiset epidemiat				
— epidemioiden lukumäärä	3	3	4	4
— sairastuneet henkilöt	763	165	100	100
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta				
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	40	42	48	44
Hinkuyskätapaukset, lkm	165	432	225	280
Kampylobakteerilöydökset, lkm	4 589	4 637	4 500	4 500
Epidemioiden epäilyilmoitukset	80	89	80	85
Tuberkuloositapaukset, lkm	272	232	275	270
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm	1 275	1 701	1 300	1 700
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm	173	161	170	165
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm	1 165	1 147	1 200	1 150
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm	6	11	20	15
Tippuritartunnat, lkm	281	416	280	300
Kuppatartunnat, lkm	249	232	220	225
Klamydiatartunnat, lkm	13 571	14 311	13 500	14 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus				
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	45	36	44	44

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 27 990 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmästä sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun

3) rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen

4) rokotteiden hankintapäätösprosessiin liittyviin kustannuksiin

5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi.

Määrärahasta saa käyttää enintään 400 000 euroa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 27 990 000 euroa. Summa on arvioitu tulevien tilausten mukaan. Määrärahaan sisältyy pandemiarokotteen vuosivarausmaksu 2 500 000 euroa. Rokotteiden välitystoimintaan ja muuhun rokotteiden hankintaan, huoltoon ja välitykseen on arvioitu käytettävän 211 000 euroa.

Rokotusohjelmaan ehdotetaan muutosta, jossa TBE-rokotusohjelma perustuisi nykyistä maakunta- ja kuntakohtaista määrittelyä tarkemmin kohdennettuun suositukseen, jossa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on merkitty momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

2018 talousarvio	27 990 000
2017 I lisätalousarvio	-1 000 000
2017 talousarvio	27 990 000
2016 tilinpäätös	18 790 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 680 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (592/1991) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä ter-

veysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (HO 2015)	-70
Yhteensä	-70

2018 talousarvio	680 000
2017 talousarvio	750 000
2016 tilinpäätös	780 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (HO 2015)	-30
Yhteensä	-30

2018 talousarvio	550 000
2017 talousarvio	580 000
2016 tilinpäätös	590 000

50. Terveysten edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2015 toteutunut	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Painopistealueet				
Tupakan, alkoholin ja huumeiden käytön ehkäisy ja vähentäminen	250 000	140 000		
Toimintakyvyn edistäminen ja liikunnan lisääminen	457 000	292 000		
Terveellisen ravitsemuksen edistäminen	270 000	400 000		
Mielenterveyden edistäminen ja väkivallan ehkäiseminen	379 000	941 000		
Seksuaaliterveyden edistäminen	502 000	338 400		
Ympäristön turvallisuuden ja esteettömyyden tukeminen sekä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäiseminen	465 000	44 400		
Terveyden edistämisen rakenteiden, laadun, menetelmien ja yhteistyön kehittäminen	588 000	208 200		
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	19 000	66 000		
Painopistealueet vuosille 2017—2018				
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen			560 000	560 000
Väestön ylipainon ehkäisy ja vähentäminen ruokavalion ja fyysisen aktiivisuuden avulla			1 170 000	540 000
Positiivisen mielenterveyden edistämisen menetelmien käytön vahvistaminen sekä itsemurhien ehkäisyn tuki			580 000	540 000
Seksuaaliterveyden vahvistaminen				540 000
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi			20 000	20 000
Yhteensä	2 930 000	2 430 000	2 330 000	2 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Toimintameno säästö (HO 2015)	-130
Yhteensä	-130

2018 talousarvio	2 200 000
2017 talousarvio	2 330 000
2016 tilinpäätös	2 430 000

51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärin koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työnantajan ylläpitämät terveysasemat). Lisäksi Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Tavoitteena on turvata työterveyslääkärin eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärin koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Määrärahan mitoitus perustuu siihen, että tutkintokohtaisen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Vuonna 2016 tutkintoja suoritettiin 36. Vuosina 2017 ja 2018 suoritetaan arviolta 44 tutkintoa kumpanakin vuonna.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksen rahoituksen riittävyyden turvaaminen (siirto momentilta 33.60.33)	1 000
Yhteensä	1 000

2018 talousarvio	2 900 000
2017 I lisätalousarvio	1 000 000
2017 talousarvio	1 900 000
2016 tilinpäätös	1 900 000

52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 928 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille (laki valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle (1284/2010) 2 §).

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

2018 talousarvio	928 000
2017 talousarvio	928 000
2016 tilinpäätös	930 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Lomitustoiminnan tarkoituksena on edistää maatalousyrittäjien ja poronhoitajien sekä turkistuottajien työssä jaksamista, terveyttä ja toimintakykyä. Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti.

Maatalousyrittäjillä on oikeus 26 vuosilomapäivään. Vuosiloma kuuluu vain kotieläintaloutta harjoittaville maatalousyrittäjille. Sijaisapua annetaan maatalousyrittäjälle, joka on sairauden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt hoitamasta maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä. Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta peritään maksu. Maatalousyrittäjä voi lisäksi tietyin edellytyksin ostaa lomittaja-apua tuettuun hintaan enintään 120 tuntia vuodessa.

Turkistuottajien lomituspalveluista aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa. Vuonna 2018 vuosilomalomitusta voidaan järjestää enintään 18 päivää ja maksullista lisävapaata enintään 120 tuntia.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun siirtomäärärahan rajoissa. Vuonna 2017 sijaisapua työkyvyttömyyden perusteella sai enintään 200 tuntia vuodessa.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen toimeenpanosta on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin.

Toiminnan laajuus

	2016 toteutunut	2017 arvio	2018 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	18 097	17 000	16 000
Lomituspäivien lukumäärä	458 063	433 750	407 750
Lomituspäiviä/käyttäjä	25,31	25,50	25,50
Lomitustuntien lukumäärä	2 953 296	2 819 400	2 650 100
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,45	6,50	6,50
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	5 959	5 600	5 270
Lomituspäivien lukumäärä	268 229	252 000	236 900
Lomituspäiviä/käyttäjä	45,01	45,00	45,00
Lomitustuntien lukumäärä	1 822 830	1 759 000	1 611 000
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,80	6,98	6,80
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	9 490	8 920	8 380
Lomituspäivät	94 459	76 700	72 100
Lomituspäiviä/käyttäjä	8,90	8,60	8,60
Lomitustunnit	551 411	535 000	490 000
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,53	6,98	6,80
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	499	500	500
Lomituspäivät	8 723	9 000	9 000
Lomituspäiviä/käyttäjä	17,48	18,00	18,00
Lomitustunnit	59 300	61 200	61 200
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,80	6,80	6,80
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	302	300	300
Lomitustunnit	31 286	31 500	31 500
Lomitustunteja/käyttäjä	104	105	105
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	1 260	150	150
Lomitustunnit	12 200	13 750	13 750
Lomitustunteja/päätös	76	92	92
Käyttäjiä	92	110	110
Lomitustunteja/käyttäjä	110	170	170

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 144 534 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitust perustuu vuoden 2016 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2017 ja 2018.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 27 ja 27 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta koskien sijaisavun maksualennuksen osittaista kompensatiota.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sijaisavun maksualennuksen osittainen kompensatio	1 000
Tarvearvion muutos	-15 766
Yhteensä	-14 766

2018 talousarvio	144 534 000
2017 talousarvio	159 300 000
2016 tilinpäätös	149 473 459

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarpeen väheneminen	-500
Yhteensä	-500

2018 talousarvio	2 050 000
2017 talousarvio	2 550 000
2016 tilinpäätös	2 600 000

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään maksullista sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 170 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarpeen väheneminen	-50
Yhteensä	-50

2018 talousarvio	250 000
2017 talousarvio	300 000
2016 tilinpäätös	300 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 16 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille
- 3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 4) 1 000 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toteuttamaan hankkeeseen, jolla tuetaan maatalousyrittäjien työssä jaksamista.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 13 521 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä eräille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

2018 talousarvio	16 140 000
2017 I lisätalousarvio	1 000 000
2017 talousarvio	16 140 000
2016 tilinpäätös	15 139 929

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille Veikkaus Oy:n tuotoista hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta, valvoo niiden käyttöä ja tekee avustetun toiminnan tuloksellisuusseurantaa. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Veikkaus Oy:n tuotoista myönnettiin vuonna 2017 avustuksia 317,6 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Tuottoa käytettiin myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintaan 3,4 milj. euroa. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 30,0 milj. euroa sotilasvammakorvauksiin, 57,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 37,7 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 3,5 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, tuoton käyttö oli yhteensä 449,2 milj. euroa.

Veikkaus Oy:n tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2018 yhteensä 467,3 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 358 milj. euroa momentilta 33.90.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön yhteensä 106,2 milj. euroa, josta sotilasvammakorvauksiin 30 milj. euroa, korvauksia sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin 40 milj. euroa, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin 3,5 milj. euroa ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin 32,7 milj. euroa. Lisäksi osoitetaan 3,2 milj. euroa momentille 33.01.01 sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintamenoihin. Vastaava tulo 467 313 000 euroa on merkitty momentille 12.33.90.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 357 975 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Avustustoiminnan tavoitteena on:

- 1) Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen: Avustuksilla tuetaan järjestöjen toimintoja ja hankkeita kansalaistoiminnan, vaikuttamistoiminnan, oikeuksien- ja edunvalvonnan, asiantuntijuuden ja kehittämistoiminnan sekä vapaaehtois- ja vertaistoiminnan jatkuvuuden ja kehittymisen varmistamiseksi
- 2) Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen: Avustuksia myönnetään toimintoihin ja kehittämishankkeisiin, joiden tavoitteena on terveyden edistäminen sekä ihmisten ja heidän lähiyhteisöjensä omaehtoisen suoriutumisen ja jaksamisen tukeminen
- 3) Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen: Avustuksia myönnetään toimintoihin ja kehittämishankkeisiin, joilla pyritään edistämään ihmisten mahdollisuuksia sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä osallistumismahdollisuuksia monipuolisesti kansalaisyhteiskunnan eri toimintoihin

4) Erityisryhmien asumisen tukeminen: Avustamisen tavoitteena on edistää erityisryhmien asu-
mismahdollisuuksia ja -valmiuksia sekä vähentää asunnottomuutta. Asumisen edistämiseen kes-
kittyvien toiminnallisten avustusten painoarvoa lisätään linjauksen aikana suhteessa inves-
tointiavustuksiin

5) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen: Avustuksilla tuetaan toimintoja ja kehit-
tämishankkeita, joiden tavoitteena on auttaa ja tukea ihmisiä elämän erilaisissa kriisitilanteissa
sekä ehkäistä arjen turvallisuutta uhkaavien ongelmien ja tapaturmien syntyä

6) Työelämäosallisuuden vahvistaminen: Avustuksia myönnetään toimintoihin ja kehittämis-
hankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää ihmisten työelämävalmiuksia sekä mahdollisuuksia
osallistua työelämään.

Avustustoiminnan linjausten mukaisesti vuosille 2016—2019 käynnistyy viisi teemaa, joihin
avustuksia suunnataan erillisellä teemarahoituksella. Teemat ovat edellä esiteltyihin tavoitealuei-
siin nähden osittain läpileikkaavia ja yhdistävät useampien tavoitealueiden toimintoja. Vuonna
2018 teemarahoitusta kohdennetaan hankkeisiin, joilla pyritään vähentämään huono-osaisuutta.

Elinkeinotoimintaan verrattavaan, korvausta vastaan tapahtuvaan palvelutoimintaan ei avustuk-
sia myönnetä kilpailun vääristymisen ehkäisemiseksi. Avustukset kohdennetaan järjestötoimin-
taan, joka toteutetaan ostopalvelu- ja kilpailuttamisjärjestelmien ulkopuolella.

Palveluihin liittyvässä kehittämistoiminnassa edistetään soveltuville osin järjestöjen ja kuntien
välistä yhteistoimintaa. Avustusten suuntaamisessa huomioidaan myös hallitusohjelman toteut-
tamiseen sisältyvät kehittämisohjelmat siltä osin kuin ne soveltuvat avustustoiminnan linjausten
raamittamaan avustusjärjestelmään ja kansalaisjärjestöjen toimintaan.

Avustusmäärärahan käyttö vuosina 2016—2018

Vuodesta 2016 alkaen avustusmäärärahan käyttösuunnitelma tehdään avustustoiminnan linjaus-
ten (2016—2018) kuuden tavoitealueen mukaisella jaottelulla.

Avustustoiminnan linjausten tavoitealueiden mukainen esitys 2016—2018 (milj. euroa)

	2016	2017	2018
Järjestöjen toimintaedellytysten ja perusrahoituksen turvaaminen	116	118	124
Terveysten ja toimintakyvyn edistäminen	72	75	85
Yhteisöllisyyden ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen	55	60	72
Erityisryhmien asumisen tukeminen	30	20	20
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	24	25	31
Työelämäosallisuuden vahvistaminen	18	20	26
Yhteensä	315	318	358

Avustusmäärärahan käyttö avustustilajeittain vuosina 2016—2018 (milj. euroa)

	2016	2017	2018
Yleisavustukset	64	65	67
Kohdennetut toiminta-avustukset	156	159	174
Investointiavustukset	26	18	17
Hankeavustukset	69	76	100
Yhteensä	315	318	358

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Veikkaus Oy:n tarkentunut tuottoarvio momentilla 12.33.90	18 150
Tasomuutos	22 225
Yhteensä	40 375

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	357 975 000
2017 I lisätalousarvio	5 500 000
2017 talousarvio	317 600 000
2016 tilinpäätös	315 300 000

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestäväää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat vähähiilinen ja energiatehokas Suomi, luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimiva kiertotalous, hyvä ympäristön tila, monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut sekä hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevat asumisolot. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastomuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen EU:n vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatarvoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpanon valmistelu ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastopöytäkirjan puitteissa. Suomi osallistuu EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin jatkovalmisteluun ja toimeenpanoon. Tavoitteena on saavuttaa Suomen vuodelle 2020 asetetut ilmastotavoitteet etupainotteisesti. Ilmastolain toimeenpanolla ja vuoteen 2030 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmalla edistetään ilmastopolitiikan ennakoitavuutta ja päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti. Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilisille teknologioille ja ratkaisuille.

Kansallisella ilmasto- ja energiapolitiikalla on tavoitteena muun muassa eheyttää yhdyskuntarakennetta, vähentää rakennuksista ja asumisesta aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisätä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Kaupunkiseutujen rakenteen eheyttämistä edistetään yhteen sovittamalla maankäyttöä, asumista, palveluja ja liikennettä huomioiden samalla elinympäristön laatu, sosiaaliset vaikutukset ja kustannustehokkuus.

Toimeenpannaan lähes nollaenergiarakentamiseen siirtymistä uudisrakentamisessa. Luodaan mahdollisuuksia ja kannustetaan nykyisiä vähimmäisvaatimuksia energiatehokkaampaan rakentamiseen uudis- ja korjausrakentamisessa.

Ilmastomuutoksen torjuminen ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusraهنة. Lähtökohtana on luonnonvarojen hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti ja pyrkimys materiaalien suljettuun kiertoon, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vihreää taloutta, erityisesti kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös vienninedistämistä.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävä käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä. Pinta- ja pohjavesien sekä Itämeren hyvää tilaa tavoitellaan toteuttamalla vuoteen 2021 ulottuvia vesien- ja merenhoidon suunnitelmia. Tämä edellyttää erityisesti rehevöitymisen ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Ravinteiden kierrätysohjelman hankkeilla etsitään ja viedään käytäntöön parhaita ratkaisuja vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Vaarallisten kemikaalien kulkeutumisen ja ympäristökuormituksen vähentäminen edellyttää valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Toiminta valuma-alueilla ja merillä vaikuttaa sekä Itämeren että sisä- ja pohjavesien tilaan. Meriliikenteen ja erityisesti öljykuljetusten määrän kasvu Suomenlahdella lisää alusöljy- ja kemikaalionnettomuuksien riskiä ja torjuntavalmiuden tarvetta.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen pyritään pysäyttämään vuoteen 2020 mennessä turvaamalla ekosysteemejä, lajeja ja perinnöllistä monimuotoisuutta, vähentämällä luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja tukemalla luonnonvarojen kestävää käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistusta tarkoituksena vastata toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikumisen murros sekä digitalisaatio ja muutokset hallintorakenteissa. Hyvän elinympäristön turvaamiseksi kehitetään keinoja sekä kasvavien kaupunkiseutujen että väestöltään vähenevien alueiden suunnittelun parantamiseen.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittämätön tarjonta nostaa vuokra- ja hintatason korkeaksi. Keskusten asuntojen kysyntä kasvaa edelleen nopeasti myös jatkossa työpaikkojen keskittyessä voimakkaasti näille seuduille. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Valtion sekä kasvukeskusten kaupunkien ja kuntien sopimusyhteistyöllä (MAL) lisätään asuntotonttien ja asuntojen tarjontaa. Valtion tukea suunnataan asunnottomuuden vähentämiseen ja heikoimpien ryhmien asuntotilanteen parantamiseen.

Ympäristölupa- ja arviointimenettelyjen kokonaisuuden tehostamista jatketaan tavoitteena ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun palvelut. Samalla edesautetaan hankkeiden ympäristöä koskevien lupa- ja arviointimenettelyjen sujuvaa etenemistä ja turvataan ympäristönsuojelun korkea taso sekä kansalaisten osallistumismahdollisuudet ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Myös jätteitä koskevaa lainsäädäntöä sujuvoitetaan.

Kansallinen kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumus asettaa pitkän aikavälin (2050) kestävä kehityksen tavoitteet. Ympäristöministeriö toteuttaa yhteiskuntasitoumusta omassa toiminnassaan ja kannustaa myös eri toimijoita sitoutumaan toimeenpanoon.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin muun muassa rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Hallinnonalan omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden katoa erityisesti luontotyyppien ja uhanalaisten lajien suojelun monipuolisella keinovalikoimalla sekä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) ja soidensuojelun toimenpiteillä.

Ympäristöministeriö rahoittaa Ravinteiden kierrätysohjelmaa (RAKI) sekä vesien- ja merenhoidon toimenpiteitä kiertotalouden kasvavien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Ilmastopolitiikan pitkäjänteisyyttä ja päästövähennystoimien kustannustehokkuutta lisätään panemalla toimeen vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman mukaisia toimia ja raporttoimalla niistä eduskunnalle ilmastolain mukaisesti. Kiertotalouden toimenpideohjelma toteutetaan jatkamalla jätelainsäädännön sujuvoittamista ja ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun palvelujen toteuttamista, edistämällä ravinteiden kierrätystä sekä vauhdittamalla pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen kokeiluhankkeen avulla teknologia-osaamista ja -vientiä.

Lisätään kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parannetaan eri väestöryhmien asunto-oloja valtion asuntorahaston tukien avulla sekä edistetään puurakentamista puurakentamisen ohjelmalla. Käynnistetään kansallinen kestävä kaupunkikehityksen ohjelma, jonka painopistealueita ovat vähähiilisyys, resurssitehokkuus, älypalvelut, eriarvoisuuden torjunta ja terveys. Nuorten Agenda 2030 -ryhmän työtä fasilitoidaan kutsumalla ryhmän jäseniä kestävä kehityksen toimikunnan kokouksiin sekä muihin tilaisuuksiin. Kestävä kehityksen toimikunnan ja kehityspoliittisen toimikunnan yhteistyötä tiivistetään järjestämällä yhteisiä tilaisuuksia ja yhteiskokouksia toimikunnan pääsihteerin johdolla.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat tavoitteet toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi

— Suomen kasvihuonekaasupäästöt vähenevät

— Rakentamisen, alueidenkäytön ja liikkumisen ratkaisut tukevat vähähiilisyyttä ja energiatehokkuutta.

Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimiva kiertotalous

— Vihreä kasvu etenee

— Kierrätys lisääntyy

— Ravinteiden kierrätys tehostuu vähentäen ravinnepäästöjä vesiin ja synnyttäen uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Hyvä ympäristön tila

— Vesien ja Itämeren tila sekä ilman laatu paranee

— Rakennetun ympäristön kehitys parantaa elinympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut

— Luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemipalveluiden toimivuus turvataan.

Hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevat asumisolot

— Asuntorakentaminen lisääntyy alueilla, joilla asuntojen tarve on suuri ja joilla asuntojen hinnat ja vuokrat ovat korkeita

— Asuinalueet mahdollistavat monipuolisen asukasrakenteen ja ehkäisevät segregaatiota

— Erityistä tukea tarvitsevien ryhmien asuminen paranee

— Kaupunkiseutujen maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevat ratkaisut muodostavat kokonaisuuden, joka tukee ihmisten arjen sujuvuutta ja vahvistaa seutujen elinvoimaa ja kilpailukykyä.

Tuottavuuden parantaminen

Julkisen sektorin tuottavuuden lisääminen on osa hallituksen talouspoliittista strategiaa. Toiminnan vaikuttavuus ja palvelukyky pyritään säilyttämään voimavarojen vähenemisestä huolimatta.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
35.10.61	<i>Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— sopimusvaltuus	-	1
35.10.63	<i>Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— myöntämisvaltuus	10	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	65 790	62 048	57 258	-4 790	-8
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 397	27 485	26 456	-1 029	-4
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 815	25 878	22 637	-3 241	-13
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	5 844	6 405	6 435	30	0
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 734	2 280	1 730	-550	-24
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	111 287	94 625	100 305	5 680	6
20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	6 420	5 900	6 900	1 000	17

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	2 440	2 440	2 440	—	0
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	15 825	14 725	16 025	1 300	9
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	39 616	29 656	30 906	1 250	4
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	3 000	3 000	3 000	—	0
61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 072	6 042	8 592	2 550	42
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	18 474	20 630	26 630	6 000	29
(64.) EU:n ympäristörahaston osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	4 500	4 500	—	-4 500	-100
65. Öljyjätelmaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 000	1 000	1 000	—	0
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 440	1 732	1 812	80	5
70. Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)	7 500	5 000	3 000	-2 000	-40
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	26 031	30 031	23 591	-6 440	-21
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 931	5 181	4 741	-440	-8
(02.) Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio (siirtomääräraha 3 v)	250	4 000	—	-4 000	-100
30. Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 000	1 000	0
52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	1 500	1 500	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018 1000 €	%
55. Avustukset korjaus- toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	20 000	20 000	15 500	-4 500	-22
60. Siirto valtion asunto- rahastoon	0	0	—	—	0
64. Avustukset rakennus- perinnön hoitoon (siirto- määräraha 3 v)	850	850	850	—	0
Yhteensä	203 109	186 704	181 154	-5 550	-3
Henkilöstön kokonaismäärä	853	843	799		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestäväää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestäväen kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä lupa- ja viranomaismenettelyjä sujuvoitetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi

— Osallistutaan energia- ja ilmastostrategian ja ilmastolain mukaisen suunnitelman toteuttamiseen

— Tuulivoimarakentamista ohjataan ympäristön, kansalaisten ja kokonaistaloudellisuuden kannalta optimaalisille paikoille.

Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimivat kierrätysmarkkinat

— Tehostetaan toimia jätealan lainsäädännön toimeenpanossa ja sen tavoitteiden toteuttamisessa

— Edistetään kiertotaloutta ja kestäviä julkisia hankintoja

— Edistetään luonnonvarojen ekologisesti kestävää käyttöä.

Hyvä ympäristön tila

— Huolehditaan ympäristönsuojelulain toimeenpanosta, muun muassa sähköisten lupa- ja valvontajärjestelmien avulla, ja tehostetaan vesilain, jätelain, kemikaalilain ja nitraattiasetuksen toimeenpanon valvontaa ja raportointia. Tuetaan aluehallintovirastoja lupa-asioiden käsittelyssä sekä osallistutaan ympäristölupamääräysten perustana olevien parhaan käyttökelpoisen tekniikan velvoitteiden valmisteluun. Huolehditaan riskinarvioinnin perusteella laadittujen valvontasuunnitelmien ja ohjelmien toteutumisesta

— Edistetään valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden tutkimus- ja kunnostusohjelman toteutumista

— Toteutetaan vuoteen 2021 ulottuvia vesien- ja merenhoidon suunnitelmia ja toimenpideohjelmiä sekä edistetään valtion avustuksilla vesien tilaa parantavia hankkeita ja ravinteiden kierrätystä. Osallistutaan merenhoitosuunnitelman ensimmäisen osan päivittämiseen ja aloitetaan vuoteen 2027 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien tarkistaminen

— Lisätään tietoa pohjavesiin kohdistuvista riskeistä ja toteutetaan pohjavesialueiden määrittystä ja luokittelua

— Kaupunkiseutujen vaikutuksiltaan merkittävien yleis- ja asemakaavojen laatimista tuetaan yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi, liikennetarpeen vähentämiseksi sekä palvelurakenteen kehittämiseksi. Parannetaan kaupunkiseutukokonaisuuksien suunnittelun edellytyksiä ja kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa maaseuturakentamisen käytäntöjä alueiden erilaisuus huomioon ottaen

— Alueidenkäytön ja rakentamisen edistämisessä otetaan huomioon elinympäristön turvallisuus, terveellisyys ja viihtyisyys sekä kulttuuriympäristön arvot ja viherrakenne

— Toteutetaan ympäristöhallinnon ilmastomuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmaa

— Toteutetaan kulttuuriympäristöstrategiaa ja edistetään kulttuuriympäristön hyvää hoitoa.

Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut

— Vaikutetaan luonnon monimuotoisuuden kadon pysäyttämiseen erityisesti luontotyyppien ja uhanalaisten lajien suojelun monipuolisella keinovalikoimalla sekä edistämällä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua

— Yhdenmukaistetaan ja tehostetaan toimintatapoja Natura 2000 -verkoston suojelun toimeenpanon, Natura-alueiden tilan arvioinnin ja alueita heikentävien toimien ennaltaehkäisemisen osalta.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 tavoite	2018 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	5 953	5 305	3 400	4 500
Ympäristönsuojelun valvontatarkastukset, kpl	1 587	2 024	2 100	2 200
Valtion jätehuoltotyönä toteutetut pilaantuneiden alueiden kunnostukset, kpl	10	11	14	10
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	64	63,9 ¹⁾	63,9	63,9

¹⁾ Ennuste*01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 456 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

1) sähkö- ja elektroniikkalaitteissa, pakkauksissa sekä paristoissa ja akuissa käytettävien vaarallisten aineiden käytön rajoittaminen ja pakkausten perusvaatimukset, raskasmetallipitoisuudet ja merkinnät

2) otsonikerrosta heikentäviä aineita sekä fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevien Euroopan unionin asetusten edellyttämä laitteiden huoltajien pätevyyden toteaminen, rekisteröiminen ja valvonta

3) rakennustuotteet

4) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää korvauksiin Motiva Services Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan.

Selvitysosa: Ympäristöministeriön keskeiset tavoitteet vuodelle 2018:

Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi

— Vaikutetaan Pariisin sopimuksen toimeenpanon valmisteluun ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Vaikutetaan EU:ssa vuodelle 2030 asetetun vähintään 40 prosentin päästövähennystavoitteen toimeenpanoon. Toteutetaan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman ja energia- ja ilmastostrategian mukaisia toimia kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi

— Parannetaan uudisrakentamisen sekä olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta samalla huolehtien rakentamisen laadusta, rakennusten kosteusturvallisuudesta ja sisäilmastosta

— Edistetään uusiutuvan energian hyödyntämistä sekä rakennetun ympäristön vähähiilisyyttä ja energiatehokkuutta uuden energia- ja ilmastostrategian mukaisesti.

Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimivat kierrätysmarkkinat

- Toteutetaan aloitteita ja osallistutaan aloitteisiin, joilla edistetään vihreää taloutta
- Vaikutetaan EU:n kiertotaloutta koskeviin aloitteisiin ja jätelainsäädäntöehdotusten valmisteluun
- Edistetään haitallisten aineiden ja kemikaalien hallintaa kestävän kierrätystalouden turvaamiseksi
- Valmistellaan kierrätystä edistävää sääntelyä ja ratkaisuja
- Edistetään ravinteiden kierrätyksen uusia menetelmiä vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi
- Vaikutetaan ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen maatalous-, metsä- ja energiasektorilla sekä muussa biotaloudessa
- Vahvistetaan arktisten alueiden ympäristökysymysten näkyvyyttä ja edistetään suojelutoimien vaikuttavuutta.

Hyvä ympäristön tila

- Ohjataan ympäristönsuojelulain toimeenpanoa. Valmistellaan uusia ehdotuksia ympäristölupamenettelyn sujuvoittamiseksi laadittujen selvitysten perusteella
- Sujuvoitetaan ympäristönsuojelun lupamenettelyä sähköisellä asioinnilla
- Toteutetaan ja edistetään valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategiaa sekä sen sisältämää valtakunnallista tutkimus- ja kunnostusohjelmaa sekä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen kokeiluhanketta
- Valmistellaan valtakunnallista öljyntorjuntaohjelmaa
- Valmistellaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa
- Toteutetaan kansallista vaarallisia kemikaaleja koskevaa ohjelmaa
- Tehostetaan haitallisten ja vaarallisten aineiden seurantaa lisääntyneiden vaatimusten vuoksi
- Ohjataan ja edistetään vuoteen 2021 voimassa olevien vesien ja merenhoidon suunnitelmien toteutusta, päivitetään merenhoitosuunnitelman ensimmäinen osa ja ohjataan vuoteen 2027 ulottuvien vesienhoitosuunnitelmien tarkistamista sekä jatketaan kansainvälistä yhteistyötä Itämeren ja vesien hyvän tilan saavuttamiseksi
- Vahvistetaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistuksessa tarvittavaa tietopohjaa ja laaditaan suuntaviivat suunnittelujärjestelmän uudistamiselle. Valmistellaan maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistusta
- Huolehditaan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan valtioneuvoston päätöksen toimeenpanosta
- Osallistutaan maakuntaudistuksen valmisteluun ja edistetään maakunnille siirtyvien ympäristötehtävien järjestämistä siten, että niistä voidaan huolehtia laadukkaasti
- Tuetaan merialuesuunnitelmien laatimista
- Tehostetaan keinoja kulttuuriympäristöstrategian tavoitteiden toteuttamiseksi laaja-alaisesti koko yhteiskunnassa

- Jatketaan rakentamisen ohjauksen kehittämistä uudistamalla rakentamista koskevia ohjeita
- Vaikutetaan EU:n rakennustuoteasetuksen ongelmien ratkaisemiseen, jotta rakennustuotteiden sisämarkkinat toimisivat paremmin. Uudistetaan rakennustuotteiden hyväksyntää koskevia kansallisia asetuksia vastaamaan uudistettuja rakentamisen olennaisia teknisiä vaatimuksia
- Tehostetaan ja sujuvoitetaan ympäristöön kohdistuvia lupa- ja arviointimenettelyjä
- Valmistellaan arktisen YVA:n hyvien käytäntöjen suosituksia
- Edistetään digitalisaatiota koko ympäristöhallinnon toimialueella.

Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut

- Vastataan luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian kansallisesta toimeenpanosta toteuttamalla kansallista strategiaa ja toimintaohjelmaa
- Valmistellaan luonnonsuojelualueiden perustamissäädöksiä suunnitelmallisesti
- Viimeistellään luontotyyppien uhanalaisuusarviointi, jatketaan lajien uhanalaisuusarviointia ja käynnistetään luonto- ja lintudirektiivien raportoinnit. Parannetaan lajien ja luontotyyppien suojelun tasoa tuoreen tiedon ja priorisoitujen suojelutoimien avulla
- Edistetään vapaaehtoista luonnonsuojelua ja ekosysteemipalvelujen kestäväää käyttöä kehittäen erityisesti luonnon virkistyskäyttöä, luontomatkailua ja maisemanhoitoa.

Hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevat asumisolot

- Suunnitteluyhteistyöllä ja toteuttamalla isoilla kaupunkiseuduilla MAL-sopimusten sisältämiä toimenpiteitä lisätään asunto- ja tonttitarjontaa ja asuntorakentamista. Parannetaan kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen toimivuutta ja taloudellisuutta, vähennetään liikennetarpeita sekä tuetaan kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edellytyksiä. Samalla parannetaan elinympäristön laatua
- Kytetään asuntotarjonnan lisääminen ja tukeminen aiempaa tiiviimmin työllisyyden ja kilpailukyvyn parantamiseen sekä asumisolojen parantaminen hyvän lähiympäristön tuottamiin hyvinvointivaikutuksiin
- Alueiden käytön suunnittelun ja rakentamisen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota alueiden elinvoimaan, erilaisuuteen, erilaisten asuinympäristöjen vahvuuksiin ja maaseudun tarpeisiin
- Suunnataan asuntokantaan kohdentuvat tukitoimet siten, että ne mahdollisimman tehokkaasti edistävät ikääntyneiden ja vammaisten mahdollisuuksia asua kotonaan
- Edistetään turvapaikan saaneiden asumista kotoutumisen tukemiseksi.

Tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja selvitystoiminta (T&K/TEAS)

Tuotetaan hallinnolle tietoa, joka palvelee toiminnan ennakointia, ympäristöpolitiikan ja -lainsäädännön valmistelua, kehittämistä ja toimeenpanoa, kansainvälistä yhteistyötä sekä päätöksentekoa ja päätösten vaikutusten arviointia.

Vuoden 2018 kohteita ovat uudistetun ympäristönsuojelulain toimeenpano, kustannustehokas ja kestävä ilmastopolitiikka, kiertotalous, luonnonvarojen kestävä käytön ja materiaalitehokkuuden edistäminen, vesien- ja merenhoidosuunnitelmien, luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön toimintaohjelman ja METSO-ohjelman toimeenpano, maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen vaatima tietopohja, rakennetun ympäristön laatu ja kestävyys (mm.

ikäntyneiden asumisen kehittämisohjelman tulosten käyttöönotto, rakennusten energiatehokkuus ja puukerrostalojen rakentamisen edistäminen), kaupunkiseutujen yhdyskunta- ja palvelurakenne, maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittaminen kaupunkiseuduilla ml. metropolipolitiikka, asuntopolitiikka, kulttuuriympäristö, suunnitelmallinen kiinteistönpito ja digitalisaation edellytysten luominen prosesseissa.

Markkinavalvontatehtävät

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) hoitaa ympäristöministeriön toimeksiannosta vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013) ja akuista ja paristoista annetun valtioneuvoston asetuksen (520/2014) markkinavalvontaa sekä pakkausten perusvaatimuksia, raskasmetallipitoisuuksia ja merkintöjä koskevien tuotevaatimusten valvontaa pakkauksista ja pakkausjätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen (518/2014) mukaisesti.

Tukes hoitaa myös otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1005/2009 ja fluoratuista kasvihuonekaasuista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 517/2014 edellyttämät pätevyystodistukset, niiden rekisteröinnin ja valvonnan valtioneuvoston asetuksen (766/2016) mukaisesti. Pätevyystodistusten käsittelytuotot tuloutetaan momentille 12.35.99.

EU:n rakennustuoteasetukseen (EU) N:o 305/2011 perustuvaa rakennustuotteiden markkinavalvontaa hoitaa Tukes maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 181 §:n nojalla. CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvontaa koskevat velvoitteet on säädetty rakennustuoteasetuksessa. Tukes hoitaa maankäyttö- ja rakennuslain 181 §:n nojalla myös eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain (954/2012) mukaisen markkinavalvonnan. Energiamerkintädirektiivin (2010/30/EU) ja ecodesign-direktiivin (2009/125/EY) täytäntöönpanosäädösten asianmukaisen soveltamisen markkinavalvonta perustuu lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), jonka mukaisesti Tukes vastaa markkinavalvonnasta.

EU-ympäristömerkistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (66/2010/EY) 4 artiklan toimeenpanon kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi on laissa EU-ympäristömerkin myöntämisjärjestelmästä (86/2011) nimetty Motiva Services Oy, jolle korvataan ympäristömerkkiin liittyvistä tehtävistä aiheutuvia menoja.

Työajan jakautuminen tehtäväalueille (htv)

Tehtäväalue	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Ympäristönsuojelu	51	54	53
Luontoympäristö	51	52	49
Rakennettu ympäristö	74	74	71
Tieto ja viestintä	12	13	13
Hallinto ja kansainväliset asiat	50	49	48
Kansliapäällikkö ja alaiset	5	5	5
Yhteensä	243	247	239

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	27 480	28 285	27 256
Bruttotulot	1 144	800	800
Nettomenot	26 336	27 485	26 456
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 941		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 002		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman koordinointi (siirto momentille 35.20.55)	-500
Palkkaliukumasäästön VNHY-osuuden tarkistus (siirto momentille 23.01.01)	-3
Siirto momentille 35.10.66	-80
Säästöjen VNHY-osuuden palautus momentilta 23.01.01	27
Tukesin markkinaevalvontatestaus	60
Valtioneuvoston lehtihankintojen keskittäminen lopuilta osin (siirto momentille 23.01.01)	-13
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-17
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-7
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	2
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-8
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-164
Toimintameno säästö (HO 2015)	-144
Työajan pidentäminen (Kiky)	-16
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-28
Tasomuutos	-138
Yhteensä	-1 029

2018 talousarvio	26 456 000
2017 I lisätalousarvio	-13 000
2017 talousarvio	27 485 000
2016 tilinpäätös	28 397 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 637 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omaraahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) kehittää ratkaisuja kestävä kehityksen edistämiseksi erityisesti valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi SYKE tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. SYKE huolehtii myös useista EU-lain-

säädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. SYKE:n toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan noin 1 500 000 euroa. SYKE:n toimintamenomäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin noin 20 henkilötyövuoden ja erillisrahoitusta noin 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Suomen ympäristökeskuksen toiminta vaikuttaa yhteiskunnan kehityksen kestävyys tuottamalla ja välittämällä uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja. Tiedon keskeisiä käyttäjiä ovat valtio-neuvosto, aluehallinto, kunnat, maakuntien liitot, liike-elämä, tiedotusvälineet, kansalaisjärjestöt sekä yksityiset kansalaiset.

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

— Biotalous ja kiertotalouden kasvu ja uudet ratkaisut ovat kestäviä ilmastonmuutoksen hillinnän, vesi- ja muiden luonnonvarojen käytön, vesistöjen ja Itämeren kuormittumisen sekä ekosysteemien turvaamisen kannalta

— Elinympäristöt ovat monimuotoisia, terveellisiä sekä hyvinvointia edistäviä ja niiden vaikutukset terveyteen tiedostetaan

— Ympäristöä koskevaa tietoa tuotetaan, jaetaan ja käytetään tehokkaasti, digitalisaation myötä kansalaisten osallistumisen edellytykset elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon paranevat ja ympäristötiedon tuottamiseen, jalostamiseen ja jakeluun kehittyy uutta yritystoimintaa

— Ympäristösääntelyn ongelmakohdat on tunnistettu ja ne on ratkaistu kokeilemalla uusia toimintamalleja ja käyttämällä hyväksi osallistavaa sääntelyn kehittämistä sekä sääntelyn ja kokeilujen johdonmukaista arviointia

— Eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvat kokeilut tuottavat innovaatioita ja ratkaisumalleja, joiden avulla suomalaisen yhteiskunnan ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyttä voidaan vahvistaa ja joita voidaan hyödyntää myös kansainvälisesti.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuotokset ja laadunhallinta

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

— SYKE lisää edelleen ammatillisten ja tieteellisten julkaisujen määrää suhteutettuna työpanoksen määrään

— SYKE lisää sähköisten tiedonvälityskanavien käyttöä ympäristöä koskevan tiedon jakamisessa

— SYKE huolehtii sekä julkisoikeudellisen että liiketaloudellisen toimintansa kustannusvastavuudesta

— SYKE huolehtii palvelukyvystään erityisesti tulosohjaavien ministeriöiden sekä aluehallinnon kannalta tarkasteltuna

— SYKE huolehtii toimintaansa koskevan viestinnän laadusta median kannalta tarkasteltuna.

SYKE keskittyy toiminnassaan:

— ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen, erityisesti näihin liittyviin ohjausjärjestelmiin ja -keinoihin sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin ja seurantaan

— kiertotalouden ja biotalouden edistämiseen ja materiaalien ja energian käytön tehokkuuden lisäämiseen

— vesistöjen, pohjavesien ja Itämeren suojelun, hoidon ja kestävä käytön edistämiseen sekä Itämereen ja vesiin kohdistuvien paineiden vaikutuksiin ja tilan seurantaan sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan

— luonnonvarojen kestävä käytön ja vaikutusten arvioinnin edistämiseen sekä uudentyyppisten riskien tunnistamiseen ja ratkaisujen löytämiseen

— luonnon monimuotoisuuden tilan seurantaan ja turvaamiseen, luonnon kestävä käytön ja ekosysteemien toimintaan perustuvien palvelujen ylläpidon edistämiseen ja ratkaisuihin sekä luonnonvarapalveluihin perustuvan liiketoiminnan edistämiseen

— kaupungistumista, maankäyttöä, rakennettua ympäristöä ja liikennejärjestelmiä koskevan tiedon tuottamiseen ja jakamiseen sekä käyttotarpeiden yhteensovittamista tukevien ohjauskeinojen kehittämiseen.

SYKE ottaa tutkimus- ja kehittämistoiminnassaan huomioon myös merkitykseltään kasvavat ympäristökysymykset, kuten:

— globaalien ympäristömuutosten voimakkaampi heijastuminen Suomeen

— ympäristöä koskevan hallinnan muutokset

— ikääntymisen ja väestörakenteen muutoksen vaikutukset palvelurakenteisiin, asumiseen ja liikkumiseen.

Taloudellisuus

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 4,9 milj. euroa, josta vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan lähes puolet. Muulta valtionhallinnolta arvioidaan saatavan rahoitusta 15,2 milj. euroa, josta yhteisrahoitteista 11,5 milj. euroa. Talousarvion ulkopuolinen rahoitus arvioidaan 7,4 milj. euroksi, josta EU:n osuus on noin 4 milj. euroa. Entistä voimakkaampi kansainvälinen verkostoituminen vahvistaa SYKE:n kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla.

Tuottavuus

SYKE keskittää pääkaupunkiseudun toimintansa Viikkiin 2017—2019. Muutto tapahtuu vaiheittain ja aiheuttaa kokonaisuudessaan 2,0—2,5 milj. euron kertaluonteiset kustannukset. Vuonna 2018 kyseisten kertaluonteisten kustannusten määrä on noin 1,5 milj. euroa. Toimitilaratkaisu tuo vuodesta 2020 alkaen vuoden 2015 tasoon verrattuna 1,5 milj. euron vuotuiset säästöt.

Tuottavuutta parannetaan kehittämällä verkostoyhteistyötä, toimintaprosesseja ja tietojärjestelmiä sekä laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja kansallisesti ja kansainvälisesti. Tuottavuutta nostetaan myös tukitoiminnoissa. Merentutkimuksen kansallista koordinaatiota ja tutkimusinfrastruktuuria edistetään kansallisten tutkimusinfrastruktuurilinjausten mukaisesti.

Koko ympäristöhallinnon tuottavuutta parannetaan muun muassa kehittämällä ympäristön seuranta- ja tietojärjestelmiä sekä lisäämällä seurantaan perustuvan raportoinnin automatisointia ja tietovarantoihin liittyvää yhteistyötä.

Tuottavuutta parannetaan myös monipuolistamalla valtion tutkimuslaitosten, yliopistojen ja yritysten kanssa tehtävän tutkimusyhteistyön toimintamalleja sekä kehittämällä yhdessä seuranta-menetelmiä ja hyödyntämällä seurannassa uusia yhteistyömalleja sekä lisäämällä edelleen toimila-, laboratorio- ja tutkimusinfrastruktuurin yhteistyötä.

SYKE:n kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan noin 505 vuonna 2018. Henkilötyön määrän vähentämisen tarvetta kasvattaa Viikkiin muutosta aiheutuvien liittyvien kertaluonteisten kustannusten aiheuttama säästötarve. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 232 henkilötyövuotta. Muun henkilöstön määrä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen määrän mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2016—2018

Tehtäväalue	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Henkilötyön määrä (htv)	556	530	505

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	54 587	52 878	50 137
Bruttotulot	26 064	27 000	27 500
Nettomenot	28 523	25 878	22 637
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 867		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 159		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	11 344	11 700	11 500
— EU:lta saatava rahoitus	3 254	3 700	4 000

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 553	2 600	3 000
Tuotot yhteensä	17 151	18 000	18 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	26 626	27 692	29 839
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-9 475	-9 692	-11 339
Omarahoitusosuus, %	36	35	38

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rakenteelliset muutokset (HO 2015)	-600
Tuottavuushankesäästö (Envibase)	-500
Ympäristötiedon hankinnan, varastoinnin ja jakelun kehittämishanke Envibase (v. 2017 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 640
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-29
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-12
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	-3
Palkkaliukumasäästö	-38
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-11
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-132
Toimintameno-säästö (HO 2015)	-151
Työajan pidentäminen (Kiky)	-21
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-33
Vuokrien indeksikorotus	6
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-8
Tasomuutos	-69
Yhteensä	-3 241

2018 talousarvio	22 637 000
2017 talousarvio	25 878 000
2016 tilinpäätös	29 815 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 435 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtori (siirto momentilta 28.01.29)	30
Yhteensä	30

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	6 435 000
2017 talousarvio	6 405 000
2016 tilinpäätös	5 844 392

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille
- 2) valistus- ja neuvontatoiminnan tukemiseen valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille
- 3) saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin
- 4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävän toiminnan tukemiseen
- 5) kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pidä Saaristo Siistinä ry:n alushankinta -avustus	-500
Suomen Metsästäjäliiton avustus	-50
Yhteensä	-550
2018 talousarvio	1 730 000
2017 talousarvio	2 280 000
2016 tilinpäätös	1 734 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen EU:n vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatarvoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin sopimuksen toimeenpanon valmisteluun ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan ja vaikutetaan EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin toimeenpanoon. Tavoitteena on myös saavuttaa etupainotteisesti Suomen vuoden 2020 ilmastotavoitteet.

Lisätään ilmastopoliitiikan pitkäjänteisyyttä, suunnitelmallisuutta sekä toimien kustannustehokkuutta panemalla toimeen vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopoliitiikan suunnitelman mukaisia toimia ja raportoimalla niistä eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopoliitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla, mukaan lukien kunnissa ja alueilla, sekä kuluttajavalinnoissa.

Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimiva kiertotalous

Tavoitteena on luonnonvarojen hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti ja pyrkimys materiaalien suljettuun kiertoon, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja.

Ohjauskeinoilla ja kokeiluilla edistetään vihreää kierto- ja biotaloutta ja siihen liittyvää luonnonvarojen kestäväää käyttöä mm. toiminnan sijoittumisen ohjauksella. Innovatiivisten ja kestävien julkisten hankintojen avulla parannetaan ympäristöä, julkisen sektorin resurssitehokkuutta sekä kehitetään suomalaista cleantech-liiketoimintaa. Kehitetään tapoja vähentää jätteiden syntyä koko tuotanto- ja kulutusketjun aikana. Uudistetaan valtakunnallinen jättesuunnitelma. Vaikutetaan ja osallistutaan aktiivisesti EU:n kiertotalouspaketin käsittelyyn ja sen myötä syntyvien aloitteiden valmisteluun.

Edistetään ravinteiden kierrätystä fosforivarojen säästämiseksi sekä vesien ja Itämeren hyvän tilan edistämiseksi. Hallituksen kärkihankkeilla tehostetaan biomassojen ja jätevesien ravinteiden talteenottoa ja hyödyntämistä. Ehkäistään ruokahävikkiä ja ruokajätteen määrää.

Hyvä ympäristön tila

Tavoitteena on erityisesti parantaa Itämeren, sisävesien ja pohjavesien tilaa, vähentää vesiin kohdistuvia paineita, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta, pilaantuneesta maaperästä aiheutuvia ympäristöriskejä ja ehkäistä öljy- ja kemikaalivahingoista aiheutuvia ympäristövaurioita.

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat sekä kansainväliset sitoumukset. Hallituksen kärkihankkeilla kehitetään uusia ja vaikuttavia tapoja edistää vesien ja meren hyvän tilan saavuttamista, ja vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventoinneilla tuetaan Itämeren suojelutoimia sekä sen luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Yhteistyötä Itämeren suojelukomission (HELCOM) toimenpideohjelman ja EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanemiseksi jatketaan.

Öljy- ja kemikaalivahinkoja ehkäistään ja rajoitetaan turvaamalla riittävä torjuntavalmius. Öljyjättemaksuilla tuetaan valtakunnallisesti kattavan öljyjätehuoltojärjestelmän ylläpitoa ja öljyn pilaamien alueiden kunnostusta.

Pilaantuneiden maa-alueiden riskikohteiden tutkimista ja kunnostamista edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan

uudistuvan valtion jätehuoltojärjestelmän sekä öljysuojarahaston JASKA-hankkeen kautta. Hallituksen kärkihankkeiden toimenpiteisiin kuuluvan pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen kokeiluhankkeen avulla vauhditetaan kunnostusteknologiaosaamista ja -vientiä.

Jatketaan merkittäviä ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskejä aiheuttavaan yritystoimintaan liittyvien toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Kansallisen ilman-suojeluohjelman valmistelua jatketaan ja pannaan toimeen EU:n päästökattodirektiivi ja sen Suomeen asettamat päästövähennysvelvoitteet. Valmistellaan pieniä ja keskisuuria energiantuotantolaitoksia koskevan direktiivin täytäntöönpanon vaatimat säädökset.

Ympäristölupa- ja arviointimenettelyiden kokonaisuutta tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti.

Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävästä käytön strategian mukaisen toimintaohjelman toteutusta jatketaan. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien luonnonsuojeluun varattujen alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä. Soidensuojelussa edetään vapaaehtoiselta pohjalta. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO) toteutetaan yhteistyössä metsäviranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Luonnonsuojelualueilla ennallistetaan metsiä ja soita, kunnostetaan ja hoidetaan perinnebiotoopeja, lehtoja ja lintuvesiä sekä tehdään lajistokartoituksia. Suojelualueverkoston toimivuutta ja edustavuutta arvioidaan etenkin suhteessa ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Luontotyyppien uhanalaisuusarviointi valmistuu, lajien uhanalaisuusarviointia jatketaan ja luonto- ja lintudirektiivien raportointi käynnistyy Suomen luonnon uhkien ja suojelutarpeiden päivittämiseksi. Luonnonsuojelulain maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaa toteutetaan mm. turvaamalla kiireellisesti suojeltavien lajien esiintymiä ja suuntaamalla eliötyöryhmien työtä.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

20. Ympäristövahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) ympäristövahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin

3) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesierrojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Selvitysosa: Korvauksia jääolosuhteiden öljyntorjuntalaitteiden ja puuttuvan avomeritorjuntakaluston hankinnasta sekä muun öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta ja öljyntorjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneista menoista arvioidaan saatavan öljysuojarahastosta 1 500 000 euroa. Korvaukset öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta tuloutetaan momentille 12.35.10.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesierrojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Öljyntorjuntalaitteiston ja avomeriöljyntorjuntakaluston hankinta (siirto momentilta 35.10.70)	1 000
Yhteensä	1 000

Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2018 talousarvio	6 900 000
2017 I lisätalousarvio	5 000 000
2017 talousarvio	5 900 000
2016 tilinpäätös	6 420 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden sekä maisema-alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon

2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) tukeviin toimenpiteisiin, jotka koskevat erityisesti viestintää, inventointeja, yhteistyötä, kohdentamista ja seurantaa

3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon, sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen sekä vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen

4) luonnonsuojelusuunnitteluun, maa-aineslain soveltamiseen sekä pohjavesien suojeluun liittyvään suunnitteluun ja kunnostamiseen

5) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaan, edellä olevien perustelujen mukaisesti tehtäviin

6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omavaraisuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)–3) myös avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla inventoidaan ja hoidetaan yksityisiä luonnonsuojelualueita erityisesti siltä osin kuin hoito ei kuulu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan (METSO). Luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien inventointeja jatketaan. Tehdään Natura-alueiden tilan arviointia ja suunnitelmia. Valmistellaan ja toteutetaan luonnonsuojelulain mukaisia uhanalaisten lajien suojeluohjelmia, hoidetaan uhanalaisten lajien esiintymispaikkoja ja seurataan uhanalaisuuden muutoksia. Luonnon monimuotoisuutta edistäviä hoitosuunnitelmia ja -toimenpiteitä tehdään arvokkailla perinnebiotoopeilla. Näiden suunnitelmien ja toimenpiteiden kohdentamisen tueksi jatketaan valtakunnallista perinnebiotooppien inventointia. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua edistetään. Maa-ainesten kestävä käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan. Maa-ainesten ottoalueiden kunnostusta ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneillä alueilla tehdään mahdollisuuksien mukaan.

2018 talousarvio	2 440 000
2017 talousarvio	2 440 000
2016 tilinpäätös	2 440 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren ja vesiensuojelua ohjaavien vesien- ja merenhoidon suunnitelmien ja toimeenpanon edistämiseen sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen
- 2) vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen
- 3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen vesien rehevöitymisen vähentämiseksi
- 4) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoiminnan kehittämiseen sekä seurantaan
- 5) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan
- 6) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen
- 7) päästövähennystavoitteisiin ja kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin liittyviin selvityksiin sekä ilmastopolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon
- 8) bio- ja kiertotaloutta edistäviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin
- 9) enintään 88 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaan henkilöstön palkkaamiseen kohdan 6) sekä 28 henkilötyövuotta vas-

taavan määräaikaisen ja 38 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin

10) avustuksiin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin edellä tarkoitettujen käyttötarkoitusten edistämiseksi

11) kierrätystä edistävän sääntelyn ja ratkaisujen valmistelusta, ravinteiden kierrätyksen lisäämisestä sekä Itämeren ja vesien suojelemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	6 990 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	4 225 000
Ympäristön kunnostamisen ja maaperänsuojelun kehittäminen	1 350 000
Ympäristötehtävien ohjaus ja kehittäminen	2 000 000
Ilmastopaneeli ja ilmastohankkeet	1 460 000
Yhteensä	16 025 000

Määrärahasta käytetään 6 990 000 euroa vesien ja Itämeren suojelun edistämiseen, vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeiden alueiden kartoitukseen (VELMU-ohjelma), pienvesien suojelun edistämiseen, pohjavesialueiden määrittämiseen ja luokitteluun sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen. Määrärahaa käytetään myös hallituksen kärkihankkeen toimenpiteisiin, joilla tehostetaan ravinteiden kierrätystä ja toimia Itämeren ja vesien suojelemiseksi.

Määrärahasta käytetään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tarvitsemien laboratorio- ja muiden ympäristötehtävien palveluiden hankintaan 4 225 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 1 350 000 euroa maaperänsuojeluun ja pilaantuneisiin maa-alueisiin liittyvän tutkimus- ja kunnostamistoiminnan ja seurannan kehittämiseen.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toimeenpanoon sekä ilmastopaneelin toimintaan. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Kierrätystä edistävä sääntely ja ratkaisut	-200
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Ravinteiden kierrätys ja Itämeren ja vesien suojeleminen	500
Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (Kaisu) toimeenpano	1 000
Yhteensä	1 300

2018 talousarvio	16 025 000
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	14 725 000
2016 tilinpäätös	15 825 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 906 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien arvokkaiden kulttuurikohteiden käytön, hoidon ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla niiden suojelutarkoitusta palvelemaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös Matkailu 4.0 -hankkeeseen sisältyvien luontomatkailua edistävien toimenpiteiden toteuttamiseen.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

- Lajien ja luontotyyppien suojelutaso paranee tuoreen tiedon mukaan priorisoiduilla toimenpiteillä
- Natura 2000- ja luonnonsuojelualueverkoston tila paranee kustannusvaikuttavin toimin
- Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden arvo säilyy
- Luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 tavoite
Natura-alueiden NATA-arviointien kattavuus (% MH:n vastuulla olevista)	18	39	73	91
Ennallistaminen ja hoito (ha)	5 670	5 738	5 530	5 560
Lajiesiintymätarkistukset (kpl)	2 755	8 536	3 450	9 500
Käyntimäärät: kansallispuistot, valtion retkeilyalueet, luontokeskukset, historiakohteet	5 297 000	5 746 600	5 300 000	5 890 000
Luontokeskusten, maastopalveluiden ja lupa-asiakkaiden asiakastytyvyisyys (1—5 arviointiasteikko)	4,09	4,10	4,04	4,10

Metsähallitus

— parantaa uhanalaisten ja luontodirektiivin lajien ja luontotyyppien sekä lintudirektiivin lajien suojelutasoa täydentämällä niitä koskevaa tietopohjaa ja kohdentamalla sen perusteella suojelutoimet mahdollisimman tehokkaasti

— toteuttaa Natura 2000 - ja muilla suojelualueilla hoito- ja ennallistamistoimia tavoitteena alueiden tilan, kytkeytyneisyyden ja ekosysteemipalveluiden toiminnan parantaminen. Metsähallitus seuraa tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä vastaa koko suojelualueverkon tilan seurannasta ja vastaa luonnonsuojelualueiden tietojärjestelmien kehittämisestä ja teknisestä ylläpidosta

— ylläpitää ja hoitaa kulttuurihistoriallista kiinteistövarallisuutta valtion kiinteistöstrategian periaatteiden mukaisesti

— luo edellytyksiä luontomatkailulle ja luonnon virkistyskäytölle parantamalla käytön kannalta keskeisten luonnonsuojelualueiden palveluvarustusta, opastusta ja kulutuskestävyyttä sekä seuraa näiden alueiden taloudellista merkitystä ja muita hyötyjä

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja käyttömahdollisuuksista edistään luonnossa virkistäytymisestä koituvia myönteisiä vaikutuksia

— osallistuu merenhoidon suunnitteluun ja toimeenpanoon ja kehittää sisävesien monimuotoisuuden suojelua

— jatkaa luonnonsuojelualueiden kiinteistönmuodostamista ja hoidon ja käytön suunnittelua koskevaa kolmevuotista projektia.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 5 400 000 euroa, josta noin 300 000 euroa on tarpeettomien kiinteistöjen myyntituottoja.

Muut tunnusluvut

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 esitys
Kansallispuistojen hoito (kpl)	39	39	40	40
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (kpl)	662	674	744	1 220
Kansallispuistojen hoito (ha)	989 000	990 000	1 000 000	1 000 000
Muiden luonnonsuojelualueiden hoito (ha)	763 000	764 000	997 000	1 155 000

Muut tunnusluvut

	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 esitys
Muiden luonnonsuojelukohdeiden hoito (ha)	1 016 000	1 045 000	820 000	665 000
Erämaa-alueiden (12 kpl) hoito (ha)	1 489 000	1 489 000	1 489 000	1 489 000
Erityisesti suojeltavien lajien esiintymien suojelu (kpl)	4 797	5 216	5 400	5 600
Muiden uhanalaisten ja luontodirektiivilajien esiintymien suojelu (kpl)	21 253	20 882	21 500	22 500
Muinaisjäännösten lkm (kpl, Museoviraston rekisteri)	2 178	2 267	2 269	2 269
Suojeltujen rakennusten lukumäärä (kpl)	343	356	357	357
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden määrä (kpl)	28	27	26	26

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Perustetaan kansallispuisto	-500
Kansallispuistojen ja eräiden virkistyskohteiden palveluvarustuksen parantaminen	650
Matkailu 4.0 -hanke (siirto momentilta 32.50.41)	1 700
Tasomuutos	-600
Yhteensä	1 250

2018 talousarvio	30 906 000
2017 talousarvio	29 656 000
2016 tilinpäätös	39 616 000

60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain (894/1986) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Öljyjättemaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää osa öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn pilaamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamiseen. Korvausperusteista on säädetty tarkemmin öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 15 §:ssä.

Määräraha yhdessä momentin 35.10.65 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2018 talousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	3 000 000
2016 tilinpäätös	3 000 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 592 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesien- ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) nojalla vesien- ja merenhoidon tosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen avustamiseen

2) haja-asutuksen jätevesineuvontaan viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla valtioneuvoston asetuksen (209/2011) toimeenpanemiseksi

3) jätelain (1072/1993) 35 §:ssä ja jäteasetuksen (1390/1993) 4 luvussa tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden koordinoinnista ja pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamishankkeiden valmistelusta, toteuttamisesta ja seurannasta sekä pilaantuneiden maa-alueiden kunnostusavustusten myöntämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) hankkeista aiheutuvien enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

5) ympäristövahinkojen ehkäisyn kannalta välttämättömiin toimiin

6) pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ja maa-aineskierrätyksen kokeiluohjelmasta aiheutuvien menojen maksamiseen

7) Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä -kärkihankkeen toimenpiteestä Lisätään puun tarjontaa ja monipuolista käyttöä edistävien menojen maksamiseen

8) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Momentin määräraha rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Lievestuoreenjärven Laajalahden kunnostushankkeen toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2018 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesien- ja merenhoidosuunnitelmien toteuttaminen sekä haja-asutuksen jätevesineuvonta	4 371 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	2 021 000
Puurakentamisen ohjelma	2 200 000
Yhteensä	8 592 000

Määrärahasta käytetään 2 371 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen, pohjavesien tilan parantamiseen sekä haja-asutuksen jätevesineuvontaan vesien hyvän tilan turvaamiseksi sekä 1 500 000 euroa hallituksen kärkihankkeen toimenpiteisiin kuului viin vesien- ja merenhoidon hankkeisiin. Erityisesti heikentyneiden rannikkovesien ja jokien tilaa parannetaan. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista. Lisäksi määräraha käytetään 500 000 euroa Lievestuoreenjärven Laajalahden kunnostushankkeeseen.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa valtion jätehuoltotöiden koordinoinnista sekä valtion jätehuoltotöinä toteutettavien pilaantuneiden maa-alueiden tutkimus- ja kunnostushankkeiden teettämistä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveysriskien kannalta merkittävässä kohteissa, jotka ELY-keskukset ovat priorisoineet ja joiden toteuttamisesta vastaa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Määrärahaa voidaan käyttää myös ympäristövahinkojen ehkäisyn kannalta välttämättömien toimien rahoittamiseen tilanteissa, joissa valtio joutuu toiminnanharjoittajan maksukyvyttömyyden tai muun vastaavan syyn takia toisijaisesti osallistumaan esim. vaarallisten jätteiden tai kemikaalien poistamiseen kiinteistöltä.

Määrärahasta käytetään 500 000 euroa hallituksen kärkihankkeen toimenpiteenä toteutettavan kansallisen pilaantuneiden maa-alueiden kunnostuksen ja maa-aineskierrätyksen kokeiluohjelman toteuttamiseen kriittisimpien riskialueiden tutkimiseksi, vedenoton kannalta tärkeiden pohjavesialueiden suojelemiseksi, maa-ainesten hyötykäytön lisäämiseksi ja kotimaisten puhtaiden teknologioiden kehityksen (kestävät kunnostusmenetelmät) vauhdittamiseksi.

Määrärahalla edistetään puurakentamista osana hallituksen Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä -kärkihanketta. Määrärahaa käytetään teollisen puurakentamisen ohjelman toteuttamiseen. Rahoituksesta 200 000 euroa perustuu kärkihankerahoitukseen ja 2 000 000 euroa energia- ja ilmastostrategian toteuttamiseen. Määrärahan merkittävä lisäys mahdollistaa ohjelman laajentamisen ja ohjelman jatkamisen vuoteen 2021. Vuonna 2018 toteutetaan suunnitellusti mm. kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa, terveellisen ja turvallisen julkisen rakentamisen ratkaisujen edistämistä, alueellisten osaamiskeskittymien muodostumisen tukemista sekä muuttuviin rakennusmääräyksiin liittyvää viestintä- ja koulutus-työtä.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	2019	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vuoden 2018 sitoumukset	500	500	1 000
Yhteensä	500	500	1 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostusohjelma	-300
Biotalous ja puhtaat ratkaisut: Ravinteiden kierrätys ja Itämeren ja vesien suojeleminen	-500
Lievestuoreen Laajalahden kunnostushanke	500
Puurakentamisen ohjelma	2 000
Vesistökuunnostushankkeet	850
Yhteensä	2 550

2018 talousarvio	8 592 000
2017 talousarvio	6 042 000
2016 tilinpäätös	11 072 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen
- 2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä
- 3) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin
- 4) maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin
- 5) luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin
- 6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkinnästä aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin
- 7) enintään 100 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten käsittelyä
- 8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen
- 9) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista
- 10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua
- 11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2018 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2018 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenetelyllä toimeenpannaan pääasiassa valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Lisäksi toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa (METSO). Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja. Vuosina 1971—2016 on valtion omistukseen hankittu alueita luonnonsuojelutarkoituksiin yhteensä noin 411 000 hehtaaria ja perustettu yksityisiä suojelualueita korvausta vastaan kaikkiaan 187 000 hehtaaria.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 16 000 000 euroa. Virkistysalueiden hankinnan tukemiseen varataan 100 000 euroa. Määrärahas-
ta 1 000 000 euroa voidaan tarvittaessa osoittaa Metsähallituksen käyttöön.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2019	2020	2021	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vuoden 2018 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000
Menot yhteensä	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METSO-ohjelma (siirto momentilta 35.20.55)	5 000
METSO-ohjelman toteuttaminen	1 000
Yhteensä	6 000
2018 talousarvio	26 630 000
2017 talousarvio	20 630 000
2016 tilinpäätös	18 474 172

(64.) EU:n ympäristörahas-
ton osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirto-
määräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

EU:n LIFE-hankkeiden kirjanpidollisen käsittelyn yksinkertaistamiseksi momenttien 12.35.99 ja 35.10.64 budjetointia muutetaan siten, ettei LIFE-hankkeiden rahoitusosuuksia tai niiden toteutamisesta aiheutuvia menoja oteta jatkossa huomioon kyseisillä momenteilla. Komission maksamat LIFE-hankkeiden rahoitusosuudet sekä niihin liittyvät menot käsitellään jatkossa vain hankkeiden toteuttajien tai koordinoijien toimintamenomomenteilla.

2017 talousarvio	4 500 000
2016 tilinpäätös	4 500 000

65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien korvausten maksamiseen öljyjättemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1191/1997) tarkemmin säädetyin perustein.

Selvitysosa: Määräraha yhdessä momentin 35.10.60 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2018 talousarvio	1 000 000
2017 talousarvio	1 000 000
2016 tilinpäätös	1 000 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 812 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	385 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	460 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	707 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	175 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	2 000
Muut maksut ulkomaille	83 000
Yhteensä	1 812 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 35.01.01	80
Yhteensä	80

2018 talousarvio	1 812 000
2017 talousarvio	1 732 000
2016 tilinpäätös	1 440 000

70. Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merentutkimusalue Arandan peruskorjausmenojen ja korvaavan aluksen vuokrausmenojen maksamiseen.

Valtuus

Mikäli vuodelle 2015 myönnettyä merentutkimusalue Arandan peruskorjaukseen liittyvää valtuutta solmia sopimuksia ja antaa sitoumuksia on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä päätöksiä vuonna 2018.

Selvitysosa: Merentutkimusalue Arandan peruskorjauksen suunnittelu tehtiin 2015—2016, ja peruskorjaus toteutetaan 2017—2018. Peruskorjauksen kokonaiskustannusarvio on 11 600 000 euroa, joka on tarkentunut tarjousten saapumisen jälkeen. Korjaus- ja muutostöissä pyritään käyttökustannusten pienentämiseen. Peruskorjauksessa huomioidaan myös aluksella työskentelevien tutkijoiden työturvallisuuden sekä itse tutkimustyön laadun varmistaminen. Määrärahaa voi käyttää myös korvaavan aluksen vuokraukseen, mikäli se mahdollistaa peruskorjauksen kokonaistaloudellisesti edullisemman toteutuksen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2018	Yhteensä vuodesta 2018 lähtien
Vuoden 2018 sitoumukset	3 000	3 000
Yhteensä	3 000	3 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Öljyntorjuntalaitteiston ja avomeriöljyntorjuntakaluston hankinta (siirto momentille 35.10.20)	-1 000
Tasomuutos	-1 000
Yhteensä	-2 000
2018 talousarvio	3 000 000
2017 talousarvio	5 000 000
2016 tilinpäätös	7 500 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa:

Vähähiilinen ja energiatehokas Suomi

Edistetään kaupunkiseutujen eheää ja vähähiiliseen liikkumiseen kannustavaa yhdyskuntarakennetta sekä luodaan edellytyksiä elinympäristön laatua parantavalle täydennysrakentamiselle. Täydennysrakentamisella hyödynnetään olemassa olevaa infrastruktuuria, vähennetään liikennetarvetta ja tuetaan joukkoliikenteen ja palvelujen järjestämistä. Kirkonkylien, kylien ja maaseudun maankäytön ohjausta kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet, luonnonvaratalouden uudet kehityssuunnat ja pyrkimys paikalliseen energiantuotantoon.

Maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön kokonaisuudistuksella vastataan toimintaympäristön muutoksiin, joita ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikkumisen murros sekä digitalisaatio ja muutokset hallintorakenteissa. Kulttuuriympäristön suunnitelmallisen hoidon ja käytön mahdollisuudet ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa tunnistetaan ja tuetaan tähän liittyviä toimenpiteitä.

Edistetään lähes nollaenergiarakentamiseen siirtymisen soveltamista uudisrakentamisessa. Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (EPBD) ja energiatehokkuusdirektiivin (EED) uudistamisesta aiheutuva kansallinen täytäntöönpano käynnistetään. Edistetään vähimmäisvaatimuksia energiatehokkaampaa uudis- ja korjausrakentamista.

Osallistutaan EU:n rakennustuoteryhmien ekosuunnittelun ja energiamerkinnän säädösvalmisteluun. Huolehditaan rakennustuotteita koskevien säädösten toimeenpanosta, ohjauksesta ja markkinavalvonnasta. Edistetään puurakentamista osana hallituksen Puu liikkeelle ja uusia tuotteita metsästä -kärkihanketta. Teollisen puurakentamisen ohjelmaa toteutetaan. Vuonna 2018 toteutetaan suunnitellusti mm. kehitystyötä liittyen puun käytön erityiskysymyksiin tiivistyvien kaupunkien rakentamisessa, alueellisten osaamiskeskittymien muodostumisen edistämistä sekä muuttuviin rakennusmääräyksiin liittyvää viestintä- ja koulutustyötä.

Edistetään suunnitelmallista kiinteistönpitoa ja korjausrakentamisen hyviä käytäntöjä tehostamalla kiinteistönpidon välineistön käyttöä, hyödyntämällä verkkoviestintää ja korjausneuvontaverkkoa.

Energiatehokkuutta parantavissa korjausrakentamistoimissa huomioidaan rakennuksen ominaispiirteitä säilyttäviä ja turvaavia ratkaisuja, jotka samalla tukevat elinympäristön laadun parantamista ja myös kulttuuriympäristön ja perinteisen rakennuskannan erityisvaatimusten huomioon ottamista.

Luonnonvarojen kestävä käyttö ja toimiva kiertotalous

Valmistellaan toimia ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi uudisrakentamisessa ja korjaamisessa. Viedään loppuun tiekartan laadinta rakennusmateriaalien ja -tuotteiden ympäristövaikutusten huomioimiseksi rakentamisen ohjauksessa ja toteutetaan siihen liittyvät päätökset ja käynnistetään jatkotoimenpiteet. Jatketaan toimia rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistason nostamiseksi sekä rakentamisen kiertotalouden vahvistamiseksi. Huolehditaan julkisten vihreiden hankintojen -oppaan jatkokehityksestä ja neuvonnan tuesta. Ohjeilla edistetään vähähiilisyttä, materiaalitehokkuutta ja rakentamisen laatua julkisessa rakentamisessa ja korjaamisessa.

Hyvä ympäristön tila

Hyvän elinympäristön turvaamiseksi kehitetään keinoja sekä kasvavien kaupunkiseutujen että väestöltään vähenevien alueiden suunnittelun parantamiseen.

Maakuntakaavoituksessa painotetaan uudistettujen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämistä ja sitä tukevaa maakuntien liittojen ja eri viranomaistahojen vuorovaikutteista yhteistyötä kaavaprosesseissa. Kehitetään alueiden käytön suunnittelujärjestelmää kytkemällä siihen liittyvä työ maakuntaudistukseen ja prosessien digitalisointiin.

Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnistetaan ja niitä osataan hyödyntää hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä ja rakentamisessa otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Tuetaan taantuvien alueiden elinvoimaisuutta muun muassa edistämällä vajaakäytössä olevien tilojen ja kulttuuriympäristöjen käyttöä.

Melulle altistuneiden määrää arvioidaan ympäristömeludirektiivin melukartoitusten ja valtioneuvoston meluntorjunnasta tekemän periaatepäättökseen perusteella ja kehitetään mahdollisimman kustannustehokkaita meluntorjuntaratkaisuja.

Merialuesuunnittelulla vaikutetaan merialueen taloudellisen kasvun kestävyYTEEN ja meriympäristön suojeluun. EU:n merialuedirektiivin edellyttämä merialuesuunnittelu on pantu täytäntöön maankäyttö- ja rakennuslain muutoksella, jonka mukaan maakuntien liitot huolehtivat merialuesuunnittelun käynnistämisestä.

Toteutetaan eduskunnan kirjelmän ”Rakennusten kosteus- ja homeongelmat, EK 5/2013 vp” edellyttämiä toimenpiteitä rakennusten kosteus- ja homeongelmien poistamiseksi.

Jatketaan rakentamisen ohjauksen kehittämistä uudistamalla rakentamismääräyskokoelman ohjeita. Tyyppihyväksyntäasetukset kumoutuvat vuoden 2017 lopussa niiltä osin, kuin ne ovat annettu aikaisemman maankäyttö- ja rakennuslain nojalla. Tämän vuoksi tyyppihyväksyntäasetukset tulee uusia samalla peilaten niitä uusiin olennaisiin teknisiin vaatimuksiin.

EU:n rakennustuoteasetuksen (EU) N:o 305/2011 ongelmien ratkaisemiseen vaikutetaan proaktiivisesti, jotta rakennustuotteiden sisämarkkinat toimisivat paremmin. Rakennustuoteasetuksen osittainen toimimattomuus vaikeuttaa tällä hetkellä rakennusalan yritysten ja viranomaisten toimintaa. Suomi on väkilukuun suhteutettuna EU:n suurin rakennustuotteiden viejä, joten rakennustuoteasetuksella on suuri merkitys Suomen rakennustuoteteollisuudelle.

Monimuotoinen luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut

Alueiden käytön suunnittelu tukee vihreän infrastruktuurin ylläpitämistä ja vahvistamista. Viher-rakennetta tarkastellaan kokonaisuutena. Luonnossa liikkumismahdollisuuksia ja lähivirkistys-mahdollisuuksia parannetaan niin, että luonto on kaikenikäisten saavutettavissa.

Hyvinvointia ja kilpailukykyä tukevat asumisolot

Talouden pitkään jatkunut yleinen epävarmuus ja heikko talouskehitys vaikuttavat saavuttaneensa pohjan. Talous on kääntynyt maltilliseen nousuun ja kehityksen odotetaan jatkuvan edelleen maltillisena. Rakentamisen osalta tilanne ja näkymät ovat olleet yleistä taloustilannetta selvästi paremmat. Tilanne on ollut erityisen hyvä asuinrakennusten osalta.

Vuonna 2016 uusia asuntoaloituksia oli yhteensä yli 37 000 ja vuonna 2017 asuntorakentamisen arvioidaan edelleen pysyvän varsin korkealla tasolla, noin 32 000—34 000 asunnossa. Asuntorakentaminen on painottunut etenkin kerrostaloihin ja siten kohdentunut erityisesti suurimpiin keskuksiin. Viime vuosina voimakkaasti laskenut omakotitalojen rakentaminen on pysynyt varsin matalalla tasolla. Myös valtion tukema asuntotuotanto on pysynyt kohtuullisella tasolla. Vuonna 2016 tuettuja asuntoja aloitettiin yhteensä noin 8 000 asuntoa, joista noin 7 000 korkotuettuja

asuntoja. Omistusasuntojen kysynnän elpymisestä on olemassa merkkejä. Matalan korkotason jatkuminen sekä talouskasvun piristyminen vahvistaisivat edelleen omistusasuntojen kysyntää.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on vahvistaa talouden kasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, vastata asuntojen kysyntään, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä valinnanvapautta sekä vastata asuntotarpeen rakenteen muutokseen.

Toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvuseutujen hallitun yhdyskuntarakenteen syntymistä ja luovat edellytyksiä seutujen yleiselle taloudelliselle toimintakyvylle ja erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään nähden riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien kasvukeskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Väestöltään vähenevillä alueilla etsitään ratkaisuja tyhjien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan osalta.

Kaupunkiseutujen eheytyminen vähentää autoilun tarvetta, lisää arjen sujuvuutta ja parantaa palvelujen tehokasta tarjontaa ja saavutettavuutta. Alueita kehitetään kokonaisvaltaisesti siten, että maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen suunnitelmat sekä toteutus sovitaan yhteen seuduittain yli kuntarajojen.

Kohtuuhintaisia asumisratkaisuja tarvitaan varsinkin pääkaupunkiseudulla, jossa asuntomarkkinatilanne on koko maassa selvästi haastavin. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, palvelusektorin kasvava työvoimatarve ja lisääntynyt maahanmuutto nostavat asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa myös jatkossa.

Asuntomarkkinoiden toimivuuden ja kohtuuhintaisen asumisen ensisijainen edellytys on riittävä, nopeasti käyttöön saatavissa oleva tonttivaranto. Kaavoitettua tonttivarantoa on tarve lisätä tukeutuen jo olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen, jolloin joukkoliikenteen ja palveluiden tehokkaan järjestämisen edellytykset voivat toteutua.

Suurimpien kaupunkiseutujen (Helsinki, Tampere, Turku, Oulu) maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevalla sopimusmenettelyllä (MAL) tiivistetään sekä kuntien keskinäistä että kuntien ja valtion eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä seutujen toiminnallisuuden parantamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ympäristöministeriö koordinoi metropolipolitiikkaa, jolla kehitetään metropolialuetta kokonaisuutena painottamalla eri toimijoiden yhteistyömuotoja ja kansallisten politiikkatoimenpiteiden aluelähtöistä räätälöintiä. Tuetaan MAL- ja kasvusopimusten toteuttamista ja jatketaan valmistelutyötä erityisesti segregatio- ja maahanmuuttokysymyksiin liittyen, ottaen huomioon sote- ja aluehallintouudistuksen linjaukset.

Ikääntyneen väestön asuinoloja edistetään päättyneen kehittämisohjelman tuloksia hyödyntämällä. Erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien väestöryhmien asuntojen määrää kasvatetaan mm. muistisairaiden vanhusten määrän nousun ja laitospaikkojen vähentämistavoitteen vuoksi. Eri-tyisryhmien avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuinolojen parantamiseen. Asunnottomuustyötä jatketaan. Sen keskiössä ovat hajautettuihin asumisratkaisuihin sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseen panostaminen. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE 2016—2019) päämääränä on liittää asunnottomuustyö tiiviimmin osaksi syrjäytymisen torjuntaa ja sosiaalisen vahvistamisen politiikkaa. Asumisneuvontaa laajen-

netaan ja vakiinnutetaan. Asumisen tukitoimissa korostuu monialainen liikkuva, kotiin vietävä tuki. Kehitysvammaisten asumistilannetta parannetaan tavoitteena vähentää kehitysvammaisten laitospaikkojen määrää. Myös mielenterveyskuntoutujien asumista parannetaan.

Valtion tuotantotuen perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääasiallisesti suurille kaupunkiseuduille, etenkin Helsingin seudulle, joilla tarve kohtuuhintaisista asumisratkaisuihin on suurin. Helsingin seudun asuntotuotannossa valtion tukemaa normaalia vuokra-asuntotuotantoa tuetaan käynnistysavustuksin.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2015	2016	2017 arvio	2018 arvio
ARA-tuotanto (osapäätökset)				
Kasvukeskukset	6 400	6 000	8 000	8 000
Muu maa	1 300	1 000	1 000	1 000
Erityisryhmille tarkoitettut asunnot ARA-tuotannossa	2 900	2 600	3 000	3 000
Pienten asuntojen osuus ARA-tuotannossa (normaalit vuokra- ja asumisoikeustalot), %	65	67	65	65
Asuntojen hintojen muutos, %	-0,8	0,9	1	2
Vaparaahoitteisten vuokrien muutos, %	3,6	3	3	3
Aravavuokrien muutos, %	2,8	2,4	3	3

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	13 000	14 300	14 300	14 500	16 000
Koko asuntotuotanto (alkava)	15 000	15 300	16 300	16 900	16 500
Valtion tukema asuntotuotanto (alkava)	4 150	3 820	3 430	5 160	4 550

Asunnottomien määrä

	2015	2016	2017 arvio	2018 arvio
Yhden hengen taloudet yhteensä	6 800	6 700	6 500	6 500
Perheet yhteensä	424	185	200	200
Pitkäaikaisesti asunnottomat yhteensä	2 250	2 050	2 000	2 000

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2016 ja arvio vuosista 2017—2018

	2016 toteutuma asuntoa	2017 arvio asuntoa	2018 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitettut uudet asunnot yhteensä	37 400	33 000	34 000
— asuntolainojen korkotuki	7 000	9 000	9 000
— täytetakaussellinen välimalli	1 000	2 000	2 000
— vapaarahoitteiset ym. asunnot	29 400	22 000	23 000
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	2 000	4 500	4 500
Perusparannuksen takauslainoitus	-	8 000	8 000
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	6 500	5 500	5 500
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	70	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus ¹⁾	17 300	15 000	15 000

¹⁾ Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion asuntorahaston riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin merkittävästi uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainojen ylimääräiset lyhennykset ovat olleet edelleen varsin korkealla tasolla ja aravalainakanta on supistunut. Tämä on johtunut pääosin hyvässä taloudellisessa tilanteessa olevien yhtiöiden aravalainojen konvertoinneista pankkilainoiksi.

Vanhoiden aravalainojen maksuviiveiden määrä on lisääntynyt hieman viimeisten tietojen mukaan. Ongelmissa olevilla kohteilla ja yhtiöillä ongelmat ovat pitkäkestoisempia ja syvempiä, mikä saattaa johtaa aiempaa suurempiin luottotappioihin. Valtiokonttorin riskimallin mukaan aravalainapääomista noin 75 % kohdistuu pienen tai erittäin pienen riskin kuntiin. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisen tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen tukemisessa tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on ollut vuodesta 2009 lähtien noin 500 000—800 000 euroa vuodessa, oli 875 000 euroa vuonna 2016.

	2015	2016	2017 arvio	2018 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	5 900	5 200	4 900	4 600
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	10 200	10 900	12 000	13 000
Omistusasuntolainojen valtiontakauksen vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	2 050	2 070	2 100	2 100
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,9	0,9	1,0	1,0
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	3 700	3 700	4 600	5 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2016—2018 (milj. euroa)

	2016 toteutunut	2017 talousarvio	2018 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Asuntojen korjaus- ja energia-avustukset 35.20.55	20	20	15,5
— Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen 35.20.30	-	-	1,0
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki (arvio)	170	140	120
Yleinen asumistuki	1 075	1 256	1 479
Eläkkeensaajan asumistuki	558	592	618
Opiskelijoiden asumislisä	265	152	18
Valtion asuntorahastosta maksettavat tuet			
Korkotuet			
— asuntolainojen korkotuki	4,4	6,6	7,3
Avustusten myöntämisvaltuudet			
— korkotukilainoituksen käynnistysavustus	20,0	20,0	20,0
— takauslainojen käynnistysavustus	-	-	-
— avustukset erityisryhmille	109,6	130,0	105,0
— tervehdyttämisasiavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	0,2	2,6	2,6
— purkuavustukset	0,5	2,0	2,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	15,0	15,0	15,0
— asuinaluekohtainen avustus kasvukeskusten kunnille	8,0	4,0	-
— aravatalojen purkuakordit	0,5	3,0	3,0
— aravatalojen rajoitusakordit	0,6	2,0	2,0
— asumisneuvontatoiminta	0,9	0,9	0,9
— korjausavustukset	15,0	15,0	20,0
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämisrahoitus	0,7	0,7	0,7
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 038	1 410	1 410
Valtion takausvaltuus täytetakauksellisen välimallin vuokratalojen rakentamislainoille	155	285	285
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauslainoille	-	100	100
Kokonaistakausvaltuuden muutos omistusasuntolainoille	200	100	-

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 741 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus edistää kestäväää ja kohtuuhintaista asumista tukien toimeenpanolla, ohjauksella ja valvonnalla sekä niihin kytkeytyvällä kehittämis-toiminnalla. Virasto hoitaa valtion asuntorahastosta ja valtion talousarviosta rahoitettavia asuntojen korkotukilainoitukseen sekä valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä sekä rahoittaa asumisen tutkimus- ja kehittämishankkeita. Lisäksi se ohjaa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa ja valvoo ARA-vuokra-asuntojen vuokrien määrittystä, hoitaa lainoihin ja takauksiin liittyvää riskienhallintaa sekä vastaa asumisen ja asuntomarkkinoiden asiantuntijapalveluista.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnassa korostuvat kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa, erityisryhmien asumista ja asuntokannan kehittämistä koskevat tehtävät. Erityisesti se ottaa huomioon vanhenevan väestön asumistarpeet, energiatehokkuuden parantamisen, ja asuinalueiden kehittämisen. Virasto vastaa energiatodistusmenettelyn valvonnasta ja huolehtii energiatodistustietojärjestelmän ylläpidosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asumisoikeusasunnoista. Uudistuksessa siirretään asumisoikeusasukkaiden järjestysnumerorekisteri ja asumisoikeusasuntojen asukasvalintaan, enimmäishintoihin ja asukashallintoon liittyvät valvontatehtävät Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskukselle.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnalliselle tulok-sellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2018:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— painottaa toiminnassaan korkotuetun normaalin vuokra-asuntotuotannon edistämistä erityi-sesti Helsingin seudun ja muiden MAL-sopimusseutujen osalta ja kehittää tukien toimeenpanoa

— painottaa hankkeiden toteutumista kilpailumenettelyin siten, ettei hankkeiden kustannusten nousu ylitä kohtuullista tasoa

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kaikkein heikoimmille ryhmille kohteiden pit-käaikaisen tarpeen perusteella. Tukee toiminnallaan ikääntyneiden asumisen kehittämisohjel-man, asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseen keskittyvän ohjelman ja kehitysvammaisten asu-mista koskevien linjausten toteuttamista. Vastaa ARA-asuntokannan ohjauksesta ja valvonnasta sekä varmistaa ohjaus- ja valvontatoiminnalla asuntotuotannon tukien kohdentumisen asukkaille

— etsii keinoja asuntomarkkinoiden jakautumisen seurauksena syntyvien vuokrataloyhtiöiden taloudellisten ongelmien ratkaisemiseksi ja edistää asuntokannan sopeuttamista kysyntää vastaa-vaksi yhdessä kiinteistönomistajien ja kuntien kanssa kehittämällä kokonaisvaltaista ja enna-koivaa asuntokannan suunnittelua

— edistää eheää yhdyskuntarakennetta ja rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja pai-nottaa kehittämistoiminnassa erityisesti tulosten vaikuttavuutta käytännössä. Etsii tutkimus- ja

kehittämistoiminnassa vaikuttavia keinoja ja menetelmiä kohtuuhintaisen asumisen ja elinkaari-
tehokkaan rakentamisen, peruskorjaamisen ja täydennysrakentamisen kehittämiseen

— kehittää asuntolainoista aiheutuvien takausvastuiden riskien hallintaa yhteistyössä Valtiokont-
torin kanssa.

Keskeisten suoritteiden kehitys

ARAn tekemiä päätöksiä ja muita suoritteita (kpl)	2015 toteutuma	2016 toteutuma	2017 arvio	2018 arvio
Korkotukilainaksi hyväksyminen	227	179	220	220
Myönnetty korjausavustukset	416	417	3 500	3 500
Avustusten maksatukset	4 656	3 255	3 700	3 700
Luovutuksensaajan nimeämiset	73	91	60	60
Rajoituksista vapauttamiset	210	180	180	180
Kehittämisrahalla tehdyt hankintapäätökset	32	38	30	30
Ohjaus- tai valvontakäynnit	32	35	35	35

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2016 toteutuma	2017 varsinainen talousarvio	2018 esitys
Bruttomenot	5 597	5 543	5 018
Bruttotulot	376	362	277
Nettomenot	5 221	5 181	4 741
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 595		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 305		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uuden asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuslain mukainen tehtävien hoitaminen	-340
Hankinnasta maksuun -säästö (HO 2015)	-19
Kirjanpidon keskittäminen (HO 2015)	-7
Lomarahojen alentaminen (Kiky)	1
Sairausvakuutusmaksun alentaminen (Kiky)	-1
Toimintamenojen tuottavuussäästö	-25
Toimintameno säästö (HO 2015)	-25
Työajan pidentäminen (Kiky)	-3
Työnantajan eläkemaksun alentaminen (Kiky)	-6
Vuokrien indeksikorotus	1
Vuokrien indeksikorotusta vastaava säästö	-2
Tasomuutos	-14
Yhteensä	-440

2018 talousarvio	4 741 000
2017 talousarvio	5 181 000
2016 tilinpäätös	4 931 000

(02.) *Rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatio* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

KiraDigi-hanke (siirto momentille 28.70.22)	-4 000
Yhteensä	-4 000

2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	4 000 000
2016 tilinpäätös	250 000

30. Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla kokeiluhankkeeseen talousongelmaisten vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäisemiseen

2) kulutusmenojen maksamiseen

3) yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Avustuksen määrä on enintään 50 % hankkeen talous- ja asumisneuvonnan aiheuttamista kustannuksista. Takuusäätiön projektipäälliköstä aiheutuvien menojen osalta avustus on 100 %.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Talousongelmaisten vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen -kokeiluhankkeen tavoitteena on yksityisissä ja ARA:n vuokra-asunnoissa asuvien talouden hallinnan ongelmista kärsivien asukkaiden vuokravelkojen sekä häättöjen vähentäminen, luotto- ja vakuutuskelpoisuuden palauttaminen sekä kotitalouksien kannustaminen muuttamaan pysyvämmiin talouden- ja elämänhallintaa. Hankkeessa asumis- ja talousneuvonta, jalkautuva talousohjaus, maksuohjelmat, vakuutusturva, pienlainoitus ja kuntoutus organisoidaan yhtenäisesti ja joustavasti toimivaksi asiakastyön kokonaisuudeksi. Tuki suunnataan talous- ja asumisneuvonnan antamiseen tarvittaviin resursseihin, talouden hallinnan työkalujen kehittämiseen sekä hankekokoisuuden hallinnointiin.

2018 talousarvio	1 000 000
------------------	-----------

52. *Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain nojalla asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköisen liikenteen latausinfra rakentamiseen
- 2) kulutusmenojen maksamiseen
- 3) yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Ilmasto- ja energiastrategian toteuttamiseksi rahoituksella edistetään vähäpäästöistä liikennettä kuten sähkö- ja kaasuautoilua, uusiutuvan energian tuotantoa, puurakentamista ja strategian tavoitteita edistäviä kokeiluja. Liikenteen toimenpiteisiin kuuluu sähköisen liikenteen latausinfra rakentamisavustusten myöntäminen asuinrakennuksen omistaville yhteisöille. Avustusta myönnetään asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköautojen latauspisteiden edellyttämiin kiinteistöjen sähköjärjestelmiin kohdistuviin muutoksiin. Asiasta tehdään selvitys, jonka tulosten perusteella momentin käyttötarkoituksia täsmennetään tarvittaessa.

2018 talousarvio

1 500 000

55. *Avustukset korjaustoimintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa. Asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain mukaisiin avustuksiin kohdennetaan varoja myös Valtion asuntorahaston varoista. Momentilta kohdennetaan uudelleen 5 000 000 euroa momentille 35.10.63 METSO-ohjelman toteuttamiseen. Vastaava määräraha kohdennetaan korjausavustuksiin Valtion asuntorahastossa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman koordinointi (siirto momentilta 35.01.01)	500
METSO-ohjelma (siirto momentille 35.10.63)	-5 000
Yhteensä	-4 500

2018 talousarvio	15 500 000
2017 talousarvio	20 000 000
2016 tilinpäätös	20 000 000

60. Siirto valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 410 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2018 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 285 000 000 euroa.

Vuonna 2018 saa asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2018 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 600 000 000 euroa vuoden 2018 lopussa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokra-asuntojen rakentamisen lyhyestä korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa sekä asunto-osakeyhtiötalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetussa laissa tarkoitetut valtionvastuut.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2018 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai arava-vuokralalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokralaloja väestöltään vähenevillä alueilla tai, mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2018 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 5 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Avustukset

Vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 105 000 000 euroa.

Vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 20 000 000 euroa.

Vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 20 000 000 euroa valtion ja Helsingin seudun kuntien väliseen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukseen sitoutuneissa kunnissa niille, jotka rakennuttavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia vuokra-asuntoja muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on 10 000 euroa edellä tarkoitettua asuntoa kohden. Avustuksen myöntää Asumisen ra hoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 2 000 000 euroa siten kuin aravavuokralalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2018 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määräaikaista hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 15 000 000 euroa siten kuin asuntoalueiden kun-

nallistekniikan rakentamiseen vuosina 2016—2019 myönnettävistä valtionavustuksista annetulla valtioneuvoston asetuksella (267/2016) tarkemmin on säädetty. Lisäksi saa tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä mainittuun tarkoitukseen vuonna 2019 myönnettävistä avustuksista siten, että vuodesta 2016 lukien avustusten ja ehdollisten ennakkopäätösten yhteismäärä on enintään 60 000 000 euroa.

Vuonna 2018 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää yhteensä enintään 900 000 euroa asumisneuvojatoimintaan. Avustuksen määrä on enintään 35 % kustannuksista. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen saajalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Vuonna 2018 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa käyttää valtion asuntorahaston varoista enintään 700 000 euroa asumisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoittamiseen ympäristöministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Selvitysosa: Työvoiman saatavuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn turvaamiseksi korotettua normaalia vuokra-asuntotarjontaa edistetään korkotukilainotukseen liittyvällä vuokra-asuntojen käynnistysavustuksella. Avustus kohdennetaan Helsingin seudulle ottaen huomioon seudun muusta maasta poikkeava kustannus- ja kysyntätilanne. Helsingin seudun asuntomarkkinat eivät tarjoa tyydyttävässä määrin pieni- ja keskituloisille kotitalouksille kohtuuhintaisia asuntoja, mikä osaltaan uhkaa seudun talouden kasvua sekä yhteiskunnan yleistä etua. Käynnistysavustuksella voidaan parantaa pienten ja keski suurten toimijoiden edellytyksiä rakentaa kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja vähentämällä kohteen oman pääoman tarvetta. Tuki on osa Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen uutta sopimusta.

Valtion ja suurten kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksien kaavoitustavoitteiden saavuttamista tuetaan 30 prosentin suuruisilla kunnallistekniikka-avustuksilla, joihin varataan vuosittain 15 milj. euroa. Avustukset sidotaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen, kuntien välisen yhteistyön edistämiseen ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Painopiste on täydennysrakentamisessa. Avustuksen painopisteenä on erityisesti Helsingin seutu.

Korjausavustuksilla tuetaan erityisesti hissien jälkiasennuksia vanhoihin asuinkerrostaloihin. Korjausavustuksia myönnetään sekä asuntorahastosta että talousarvion puolelta.

Asumisneuvojatoiminnan avustamista jatketaan erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien tukemiseksi. Toiminnalla voidaan vähentää vuokraveloista ja hädöistä aiheutuvia kustannuksia. Asumisneuvonta on yhä enemmän vaikeiden sosiaalisten ongelmien parissa työskentelemistä. Toimintaa on tarpeellista kehittää yhtäältä ympäristöministeriön hallinnonalalla liittyen kiinteistötalouden ylläpitoon ja toisaalta kokonaisvaltaisesti, laajempaan asuinaluekohtaisesti vaikuttavampaan sosiaalipalveluna, joka kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Avustuksen määrää on enintään 35 %.

Valtion asuntorahasto on velaton eikä asuntorahastolla ole tarvetta uuteen varainhankintaan asuntorahastosta maksettavien velvoitteiden kattamiseksi.

2018 talousarvio	—
2017 I lisätalousarvio	—
2017 talousarvio	—
2016 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksiin yksityisille omistajille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuuri-historiallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen

2) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin

3) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2018 talousarvio	850 000
2017 talousarvio	850 000
2016 tilinpäätös	850 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämatomalla tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 437 milj. eurolla vuonna 2018.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2016—2018

	v. 2016 tilinpäätös 1000 €	v. 2017 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2018 esitys 1000 €	Muutos 2017—2018	
				1000 €	%
01. Valtionvelan korko	1 513 349	1 296 000	1 221 000	-75 000	-6
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 513 349	1 296 000	1 221 000	-75 000	-6
09. Muut menot valtionvelasta	7 170	11 510	10 910	-600	-5
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	7 170	11 510	10 910	-600	-5
Yhteensä	1 520 519	1 307 510	1 231 910	-75 600	-6

01. Valtionvelan korko*90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 221 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelämiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2016 lopussa 101 701 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 1,37 %. Vuonna 2018 otettaville lainoille on käytetty laskentaoletuksena -0,2 prosentin korkoa 3 kuukauden korkojaksolle ja 0,9 prosentin korkoa 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Sarjaobligatiolainat	1 243
Muut obligaatiolainat	-8
Muut joukkovelkakirjalainat	-2
Velkasitoumuslainat	-7
Velkakirjalainat ja muut lainat	-5
Yhteensä	1 221

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-73 000
Uudet korko- ja tasapaino-oletukset	-2 000
Yhteensä	-75 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2018 talousarvio	1 221 000 000
2017 I lisätalousarvio	50 000 000
2017 talousarvio	1 296 000 000
2016 tilinpäätös	1 513 349 158

09. Muut menot valtionvelasta

20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakanasta sekä vuosien 2017—2018 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	14 500 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	10 000
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-5 000 000
Muut menot	1 400 000
Yhteensä	10 910 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	-3 500
Muut menot	-100
Saatujen käteisvakuuksien menot	3 000
Yhteensä	-600

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

860

36.09

2018 talousarvio

10 910 000

2017 talousarvio

11 510 000

2016 tilinpäätös

7 169 720

Taloudellinen katsaus

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Valtiovarainministeriön julkaisu 32a/2017

Taloudellinen katsaus

Syksy 2017

Valtiovarainministeriö

ISBN: 978-952-251-885-9 (pdf)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö/
Tietotuki- ja julkaisuyksikkö/Anitta Törkkan

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö		Syyskuu 2017
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Taloudellinen katsaus, syksy 2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisu 32a/2017		
Teema	Talousnäkömät		
ISBN PDF	978-952-251-885-9	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-251-885-9		
Sivumäärä	98	Kieli	Suomi
Asiasanat	Julkinen talous, taloudellinen kehitys, talousarvioehdotus		
Tiivistelmä Suomen talous on nopeassa kasvuvaiheessa. Ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa v. 2017 selvästi nopeammin kuin viime vuonna, minkä jälkeen kasvuvauhti hidastuu kahden prosentin tuntumaan. Ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa v. 2018 edelleen vahvasti aiempiin vuosiin verrattuna, tosin hieman hidastuen kuluvan vuoden kasvusta. Hidastuva kasvu johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä ostovoiman kasvu jää tätä vuotta hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen heikentää palkansaajien ostovoimaa, vaikka samalla työllisyyden paraneminen tukeekin sitä. Kotimainen inflaatio kiihtyy ensi vuonna ja laajemmin eri hyödykeryhmissä kuin v. 2017. Eniten hinnat tulevat nousemaan palveluissa. Hintojen nousua kiihdyttää myös alhaisen korkotason nouseminen. Hintatason nousua hidastavat vahvistuva Yhdysvaltain dollari ja maltillisena pysyvä öljyn hinta. Bruttokansantuotteen kohtuullinen kasvu parantaa työllisyyttä, tosin työttömien määrä laskee silti hitaasti. Vuonna 2018 työllisyysaste nousee n. 70 prosenttiin ja työttömyysaste puolestaan laskee n. 8 prosenttiin. Työllisyyden suotuisamman kehityksen esteinä ovat erilaiset alueelliset ja ammatilliset yhteensopivuusongelmat. Viennin kasvuvauhti jatkuu hyvänä ennustejakson loppuun asti. Markkinaosuuksien menetys lakkaa ja vienti kasvaa tasaisesti maailmankaupan kasvun vetämänä. Viennin kasvu tulee jatkossakin pääosin tavaraviennistä, mikä kasvattaa myös tuotantopanosten tuontia. Uusien tilauksien määrät ja korkea luottamus kertovat hyvistä vientinäköymistä. Maailmantalouden ja -kaupan kasvunäkymät ovat parantuneet viimeaikoina. Kehittyneiden talouksien sekä Yhdysvaltojen myönteinen kehitys jatkuvat ja euroalueen merkitys tulee korostumaan jatkossa. Euroalueen talouskasvu kiihtyy reiluun pariin prosenttiin ensi vuonna. Suomen julkista taloutta ovat vahvistaneet hallituksen päättämät sopeutustoimet ja viime vuonna virinnyt talouskasvu. Myönteisestä kehityksestä huolimatta julkinen talous jää edelleen alijäämäiseksi vuosikymmenen loppuun saakka. Väestön ikääntymisestä johtuen rahoitusaseman tulisi olla ensi vuosikymmenen alussa selvästi ylijäämäinen.			
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationssblad

Utgivare	Finansministeriet		September 2017
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Taloudellinen katsaus, syksy 2017		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 32a/2017		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-251-885-9	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-885-9		
Sidantal	98	Språk	Finska
Nyckelord	Offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag		
Referat			
Finlands ekonomi är inne i en fas av snabb tillväxt. Enligt prognosen växer Finlands ekonomi 2017 klart snabbare än i fjol, men därefter kommer tillväxttakten att stanna kring 2 %. År 2018 växer Finlands ekonomi enligt prognosen starkt jämfört med tidigare år, dock något svagare än innevarande år. Att tillväxten avtar beror i hög utsträckning på den privata konsumtionsefterfrågan: köpkraften väntas öka långsammare än i år. Den accelererande inflationen försämrar löntagarnas köpkraft även om den stöds av den förbättrade sysselsättningen. År 2018 kommer den inhemska inflationen att tillta och beröra fler grupper av nyttigheter jämfört med 2017. Priserna på tjänster stiger mest. Att den låga räntenivån stiger bidrar också till prisstegringen. Prisstegringen dämpas däremot av den starkare amerikanska dollarn och det fortsatt måttfulla oljepriset. En måttfull ökning av bruttonationalprodukten förbättrar sysselsättningen, men trots det minskar antalet arbetslösa långsamt. År 2018 kommer sysselsättningsgraden att stiga till cirka 70 % och arbetslöshetsgraden att sjunka till cirka 8 %. En gynnsammare utveckling av sysselsättningen förhindras av regionala och yrkesmässiga kompatibilitetsproblem. Inom exporten är tillväxten fortsatt god till slutet av prognosperioden. Finland förlorar inga fler marknadsandelar och exporten växer i jämn takt driven av tillväxten i världshandeln. Exporttillväxten härrör även i fortsättningen i huvudsak från exporten av varor, vilket samtidigt ökar importen av produktionsfaktorer. Antalet nya ordrar och ett högt förtroende vittnar om goda exportutsikter. Världsekonomin och världshandelns tillväxtutsikter har förbättrats på senare tid. Den positiva utvecklingen i tillväxtekonomierna och Förenta staterna fortsätter och euroområdets betydelse kommer att framhåvas i fortsättningen. Den ekonomiska tillväxten i euroområdet tilltar till drygt 2 % nästa år. De av regeringen fastställda anpassningsåtgärderna och den ekonomiska tillväxten som kom igång i fjol har stärkt Finlands offentliga finanser. Trots den positiva utvecklingen kommer de offentliga finanserna att uppvisa ett underskott ända till slutet av årtiondet. På grund av den åldrande befolkningen borde saldot uppvisa ett klart överskott i början av nästa årtionde.			
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance		September 2017
Authors	Economics Department		
Title of publication	Taloudellinen katsaus, syksy 2017		
Series and publication number	Ministry of Finance publications 32a/2017		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-251-885-9	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-251-885-9		
Pages	98	Language	Finnish
Keywords	Public finance, economic development, draft budget		
Abstract			
The Finnish economy is in a phase of rapid growth. In 2017, the Ministry expects the rate of economic growth to clearly outperform that of 2016, after which the projected growth rate will slow to a level of around 2%. According to the forecast, the Finnish economy will continue to show strong growth in 2018 compared with previous years, albeit at a slightly slower rate than this year. The slowing growth is largely due to falling private consumption demand as purchasing power growth will be slower than this year. Employees' purchasing power will be weakened by accelerating inflation despite at the same time being supported by an upswing in employment. Domestic inflation will accelerate next year and will be seen more broadly across the commodity groups than in 2017. The biggest price increases will be in services. Price rises will also be fuelled by an upward movement from the current low interest rate environment. The rise in prices will be slowed down by the strengthening of the US dollar and the continued moderate oil prices. Moderate growth in gross domestic product (GDP) will impact positively on employment, but the decrease in the number of unemployed persons will still be slow. In 2018, the employment rate will rise to around 70% while the unemployment rate will fall to around 8%. Various regional and occupational mismatch problems stand in the way of more favourable employment development. Export growth will continue at a good rate until the end of the outlook period. The decline in market shares will come to an end and exports are set to grow steadily, driven by growth in world trade. Export growth will continue to arise primarily from exports of goods, which will also increase imports of production inputs. The number of new orders and high confidence reported are indicative of good export prospects. The growth outlook for the global economy and world trade has improved recently. The positive development seen in emerging economies and the United States will continue, and the role of the euro area will be emphasised in the future. Economic growth in the euro area will climb further to just over the 2% mark next year. Finland's general government finances have been strengthened by the fiscal adjustment decisions taken by the Government and the economic growth triggered last year. Despite this positive development, general government finances will still remain in deficit until the end of the decade. Due to population ageing, the budgetary position should be clearly in surplus at the beginning of the 2020s.			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Esipuhe

Katsauksessa esitetään vuosien 2017–2019 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2021 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2017 julkaisemat, vuotta 2016 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 1.9.2017 mennessä.

Helsingissä syyskuussa 2017

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo

Finanssineuvos

Reaalitalouden

ennusteryhmän päällikkö

Marja Paavonen

Finanssineuvos

Julkisen talouden

ennusteryhmän päällikkö

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

Sisältö

Yhteenveto	11
1 Talousnäkymät	23
1.1 Kansainvälinen talous	23
1.2.1 Vienti ja tuonti	30
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	31
1.3 Kotimainen kysyntä	33
1.3.1 Yksityinen kulutus	33
1.3.2 Julkinen kulutus	35
1.3.3 Yksityiset investoinnit	37
1.3.4 Julkiset investoinnit	40
1.4 Kotimainen tuotanto	41
1.4.1 BKT	41
1.4.2 Jalostus	43
1.4.3 Palvelut	46
1.5 Työvoima	50
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	52
1.6.1 Palkat	52
1.6.2 Kuluttajahinnat	53
2 Talouspolitiikka ja julkinen talous	59
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	59
2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista	64
2.1.2 Julkisyhteisöjen velka	68
2.2 Valtiontalous	72
2.2.1 Valtiontalouden menot	74
2.2.2 Valtiontalouden tulot	77
2.2.3 Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito	80

2.3	Maakuntatalous.....	82
2.4	Paikallishallinto	85
2.5	Sosiaaliturvarahastot.....	89
2.5.1	Työeläkelaitokset.....	89
2.5.2	Muut sosiaaliturvarahastot	90
2.6	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	92

Liitetaulukot	95
----------------------------	----

Kehikot:

Vaihtoehtolaskelma öljyn hinnan nousun vaikutuksista	18
Toimialoitainen tuottavuuden kehitys.....	48
Inflaation pohjavaikutukset – Mitä se tarkoittaa ja miksi se vaikuttaa inflaatioennusteeseen?	56
Suomi ja EU:n finanssipolitiikan säännöt.....	62
Finanssipolitiikan virityksen mittaaminen.....	65
Hallituksen päättämät meno- ja veroperusteet	70
Vuoden 2018 budjetti ja valtiontalouden kehukset.....	75
Maakuntahallinto julkisen talouden ennusteessa	84

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2017-2019

Suomen talous on nopeassa kasvuvaiheessa. Ennusteen mukaan Suomen talous kasvaa v. 2017 selvästi nopeammin kuin viime vuonna, minkä jälkeen kasvuvauhti hidastuu kahden prosentin tuntumaan. Lähivuosina talouden toimintaa lisäävät sekä kotimainen että ulkomainen kysyntä. Näiden kehityksessä on kuitenkin selvä ero. Kasvuvauhti yksityisessä kulutus- ja osin investointikysynnässä vaimenee, mutta viennissä nopeutuu. Viennin kasvumahdollisuuksia tukevat kokeneena maailmanlaajuinen kysyntä ja yritysten kustannuskilpailukyvyn paraneminen. Kotitalouksien kulutuskysyntää rajoittaa hidastuva ostovoimak kehitys. Investointien kasvua rajoittaa asuntorakentamisen kasvun hiipuminen, mutta sitä kiihdyttävät isot tuotannolliset investointihankkeet.

Maa­il­man­talouden hyvä vire vahvistuu

Maa­il­man­talouden kasvua ylläpitävät erityisesti kehittyvät taloudet, mutta myös teollisuusmaissa kasvu vahvistuu. Maailmankauppa on kehittynyt myönteisesti viime vuoden lopulta lähtien. Kauppaa ovat kiihdyttäneet erityisesti nousevat taloudet, mutta jatkossa euroalueen myönteisen kehityksen merkitys korostuu. Lähivuosina maailmankauppa kasvaa suurin piirtein yhtä nopeasti kuin maailman kokonaistuotanto. Maailmankaupan kasvu on kuitenkin selvästi hitaampaa kuin globalisaation kiihkeimpinä aikoina viime vuosikymmenellä.

Yhdysvalloissa myönteinen kehitys taloudessa jatkuu. Keskuspankki jatkaa rahapolitiikan normalisointia, mikä näkyy lyhyiden markkinakorkojen nousuna. Euroopassa talouden kuva on vahvistunut kuluvan vuoden aikana. Yritysten ja kuluttajien luottamus on korkealla. Työttömyys on laskenut euroalueella alhaisimmalle tasolle kahdeksaan vuoteen. Euroalueella talouskasvun pitää kuitenkin vielä lujittua pysyvämmين ennen kuin epätavanomaisesta rahapolitiikasta irtaudutaan.

Euroalueen velkakriisi on jäänyt taka-alalle useimpien kriisimaiden irtauduttua talouden sopeutusohjelmista ja Kreikankin päästyä vihdoinkin kasvu-uralle. Euro on kuluvan vuoden aikana vahvistunut suhteessa muihin päävaluuttoihin heijastaen euroalueen myönteistä näkymää. Pidemmällä aikavälillä euro kuitenkin heikkenee suhteessa Yhdysvaltain dollariin, koska Yhdysvallat irtautuu kevyestä rahapolitiikasta euroaluetta aiemmin.

Myönteinen suhdanne jatkuu

Vuonna 2017 Suomen BKT:n ennustetaan kasvavan 2,9 %. Alkuvuonna myönteisen suhdanteen jatkumisesta on tullut uusia merkkejä. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten ja yksityisen palvelutuotannon liikevaihdon kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustoiminta.

Tänä vuonna yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu työllisyyden kohenemisen tukemana. Yksityisten investointien painopiste on siirtymässä rakentamisesta teollisuuden tuotannollisiin investointeihin. Viennin kasvuedellytykset paranevat, koska maailmanlaajuinen kysyntä kasvaa ja yritysten kustannuskilpailukyky kohenee. Ulkomaankauppa kääntyy BKT:n kasvua tukeväksi vuosia jatkuneen negatiivisen jakson jälkeen.

Suhdannetiedustelujen mukaan parhaat kasvuedellytykset ovat teknologia- ja kemian-teollisuudessa. Metsäteollisuudessa yritykset odottavat kasvun hidastuvan vuoden loppua kohti, mutta kapasiteetin lisäys Äänekoskella tukee metsäteollisuuden tuotannon kasvua viimeistään ensi vuodesta alkaen. Kokonaisuudessaan teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna lähes seitsemän prosenttia vahvan alkuvuoden ja uusien tilausten myötä. Tuotantokapasiteetin lisäys ja yritysten ponnistelut tuotteidensa kilpailukykyyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoa seuraavina vuosina.

Taloudellisen aktiviteetin laajapohjainen ja nopea voimistuminen on lisännyt työllisyyttä alkuvuoden 2017 aikana, mutta työttömyys ei ole juurikaan alentunut alkuvuonna 2017. Työttömyysasteen trendi on pysynyt 8,7 prosentissa. Työttömyysasteen laskun pysähtyminen johtuu ainakin osittain piilotyöttömien sekä muiden työvoiman ulkopuolisten aktivoitumisesta työnhakuun, mikä on normaalia suhdannetilanteen parantuessa.

Vuonna 2017 ansiotasoa kehittyi pääosin työmarkkinaosapuolten neuvottelemien kilpailukyky sopimuksen mukaisesti. Sopimuspalkkoja ei korotettu ja julkisen sektorin lomarahoja leikattiin 30 %. Näiden tekijöiden yhteisvaikutuksena sopimuspalkkojen arvioidaan hivenen laskevan. Ansiotasoa nostavat kuitenkin muut tekijät, joiden myötä ansiotasoindeksi nousee 0,3 % v. 2017.

Vuonna 2018 talouskasvu jatkuu edelleen vahvana, vaikka BKT:n kasvu hidastuu 2,1 prosenttiin. Kasvun hidastuminen johtuu pitkälti yksityisestä kulutuskysynnästä, sillä ostovoim-

man kasvu jää tätä vuotta hitaammaksi. Inflaation nopeutuminen heikentää palkansaajien ostovoimaa, vaikka samalla työllisyyden paraneminen tukeekin sitä.

Investoinnit lisääntyvät kone- ja laitehankintojen ansiosta tätä vuotta nopeammin. Myös rakennusinvestoinnit kasvavat edelleen nopeasti, vaikka asuinrakennusinvestointien kasvu hidastuu.

Viennin kasvuvauhti jatkuu hyvänä. Markkinaosuuksien menetys päättyy ja vienti kasvaa maailmankaupan kasvun vetämänä tasaisella tahdilla. Viennin kasvu tulee jatkossakin pääosin tavaraviennistä, mikä kasvattaa myös tuotantopanosten tuontia. Myös kulutus- ja investointihyödykkeiden kysynnän kasvu kasvattaa tuontia, joten nettoviennin positiivinen vaikutus talouskasvuun pienenee.

Hyvistä vientinäkymistä kertoo se, että teollisuusyritykset ovat saaneet viidenneksen enemmän uusia tilauksia alkuvuonna verrattuna viime vuoteen. Eniten tilauksia on voittanut laivanrakennusteollisuus, mutta tilaukset ovat lisääntyneet myös kemian- ja metsäteollisuudessa. Teollisuustuotannon kasvua tukevat metsäteollisuuden kapasiteetin laajenus sekä lisääntyvä kysyntä. Palvelujen kasvu perustuu edelleen liike-elämän lisääntyvään kysyntään.

Bruttokansantuotteen kasvun säilyminen kohtuullisen nopeana parantaa työllisyyttä, mutta työttömien määrä pienenee silti hitaasti. Työttömyysaste alenee 8,1 prosenttiin v. 2018. Työllisyytilanteen kohentumisen hidasteena ovat viime vuosina olleet erilaiset alueelliset ja ammatilliset yhteensopivuusongelmat työttömien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen välillä. Yhteensopivuusongelmat ovat voimistuneet talouskasvun myötä jonkin verran vähenemässä.

Vuonna 2018 hinnat nousevat kuluvaan vuoteen laajemmin eri hyödykeryhmissä, mutta palveluiden hintojen nousun vaikutus kokonaisinflaatioon pysyy jatkossakin suurimpana. Maltillisesti nousevan öljyn hinnan, vahvistuvan Yhdysvaltain dollarin sekä tasoltaan matalan mutta nousevan korkotason odotetaan kiihdyttävän inflaatiota.

Vuonna 2019 BKT kasvaa 1,8 %. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu, kun kotitalouksien reaalitylojen kasvu hidastuu. Yksityisten investointien kasvu jatkuu hyvänä, kun tuotannolliset investoinnit lisääntyvät mm. metsäteollisuuteen suunniteltujen suurhankkeiden vuoksi. Työllisyys jatkaa kohenemistaan, mutta hieman aiempaa hitaammin. Kuluttajahintojen nousu tasoittuu 1,5 prosenttiin v. 2019.

Kokonaiskuva vuosista 2017–2019 on talouskasvun kannalta aiempia vuosia positiivisempi. Talouden kasvun yleiset edellytykset ja niitä määrittävät rakenteet eivät kuitenkaan ole muuttuneet siinä määrin, että talouden kasvupotentiaali olisi noussut. Vuosina 2020 ja

2021 talous kasvaa arviolta enää keskimäärin alle 1½ % vuodessa. Työn tuottavuuden voimakkaaseen nousuun perustuva talouskasvu pitää työllisyystilanteen kohenemisen maltillisena. Työvoiman tarjonta ei kokonaisuutena rajoita työllisyyden kasvua ennustejaksolla, sillä työttömiä ja piilotyöttömiä on edelleen yli 400 000 henkeä. Tietyissä ammattiryhmissä työvoimapulaa on silti jo havaittavissa.

Julkinen talous on noususuhdanteesta huolimatta alijäämäinen

Julkisen talouden alijäämä on pienentynyt asteittain viime vuosina. Julkista taloutta ovat vahvistaneet hallituksen päättämät sopeutustoimet sekä viime vuonna virinnyt talouskasvu. Alijäämän supistuminen jatkuu lähivuosina. Noususuhdanne ei kuitenkaan poista julkisen talouden rakenteellisia ongelmia. Myönteisestä suhdannetilanteesta huolimatta julkinen talous jää edelleen alijäämäiseksi.

Julkisen velan määrä on yli kaksinkertaistunut vuoden 2008 jälkeen. Nopea bruttokansantuotteen kasvu ja alijäämän pieneneminen alentavat velkasuhdetta lähivuosina. Väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa on kuitenkin pitkällä aikavälillä tulojen ja menojen välinen epätasapaino eli kestävyysvaje. Kestävyysvajeesta johtuen velkasuhde uhkaa kääntyä tulevana vuosikymmeninä uudelleen nousuun.

Talouskehityksen riskit

Suhteellisen myönteistä globaalitalouden näkymää varjostavat protektionismin uhka sekä monenväliseen kauppajärjestelmään kohdistuvat paineet. Myös euroalueella vallitsevat alasuuntaan painottuvat riskit. Eräiden eurooppalaisten pankkien heikko vakavaraisuus ja ongelmaluottojen määrä aiheuttavat edelleen huolta.

Positiivisista riskeistä eräs huomionarvoinen on odotettua vahvemman kasvun mahdollisuus teollisuusmaissa. Tämä koskee erityisesti euroaluetta, mutta myös mm. Japania. Euroalueen kysynnän ennakoitua nopeampi kasvu lisäisi inflaatiopaineita ja nopeuttaisi näin ollen rahapolitiikan normalisoitumista. Myös maailmankaupan odotettua nopeampi kasvu on positiivinen riski.

Kotimaiset riskit liittyvät luottamusilmapiiiriin ja työmarkkinoihin. Koska kotitalouksien ostovoima kasvaa vain vähän, kulutuksen kasvu perustuu vahvaan luottamukseen, joka voi horjua nopeastikin. Ennusteessa oletetaan palkkojen osalta vuosien 2018 ja 2019 sopimuskorotusten olevan hyvin maltillisia. Vuoden 2018 palkankorotuksista neuvotellaan toimialoittain, mikä lisää palkkaennusteen epävarmuutta. Ennustettua suuremmat palkankorotukset voivat heikentää viennin ja työllisyyden kasvua. Investointien osalta epävarmuus kumpuaa suunniteltujen suurhankkeiden mahdollisesta viivästyisestä.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2016 mrd. euroa	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
		määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	216	-0,6	0,0	1,9	2,9	2,1	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79	-1,3	3,2	4,4	2,9	2,6	3,1
Kokonaistarjonta	294	-0,8	0,9	2,6	2,9	2,2	2,2
Tavaroiden ja palvelujen vienti	76	-2,7	0,8	1,3	4,7	3,7	4,1
Kulutus	171	0,4	1,1	1,6	1,6	1,2	1,0
Yksityinen	119	0,8	1,7	1,8	2,4	1,4	1,2
Julkinen	52	-0,5	0,0	1,2	-0,3	0,8	0,4
Investoinnit	46	-2,6	0,7	7,2	4,7	3,7	3,5
Yksityiset	38	-3,4	2,2	7,9	5,5	4,0	4,1
Julkkiset	9	0,9	-5,2	3,9	1,0	2,1	0,9
Kokonaiskysyntä	294	-0,8	1,1	2,2	2,7	2,1	2,0
Kotimainen kysyntä	218	-0,1	1,2	2,5	2,0	1,5	1,3
		2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
Bruttokansantuote, mrd. euroa		205	205	216	224	232	241
Palvelut, määrän muutos, %		-0,4	0,2	1,3	2,0	1,5	1,4
Koko teollisuus, määrän muutos, %		-0,2	-1,6	1,1	6,8	2,8	3,0
Työn tuottavuus, muutos, %		0,1	0,1	1,2	2,1	1,3	1,5
Työlliset, muutos, %		-0,4	-0,4	0,5	0,7	0,8	0,5
Työllisyysaste, %		68,3	68,1	68,7	69,4	70,1	70,5
Työttömyysaste, %		8,7	9,4	8,8	8,6	8,1	7,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		1,0	-0,2	0,4	0,9	1,5	1,5
Ansiotasoindeksi, muutos, %		1,4	1,4	1,1	0,3	1,4	1,6
Vaihtotase, mrd. euroa		-2,6	-1,2	-2,3	-3,0	-3,2	-3,3
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %		-1,3	-0,6	-1,1	-1,3	-1,4	-1,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %		0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,2	0,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		1,5	0,7	0,4	0,5	0,9	1,4
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %		58,1	56,9	55,8	54,1	53,1	52,2
Veroaste, suhteessa BKT:een, %		43,9	44,0	44,1	43,2	42,2	41,8
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %		-3,2	-2,7	-1,8	-1,2	-1,4	-1,0
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %		-3,8	-3,0	-2,7	-2,3	-2,0	-1,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %		60,2	63,6	63,1	62,5	61,9	61,1
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %		46,3	47,6	47,5	47,7	47,5	46,9

Keskipitkän aikavälin näkymät

Suomen bruttokansantuotteen kasvu kiihtyi viime vuonna lähes kahteen prosenttiin useamman vuoden heikon talouskehityksen jälkeen. Talouskasvun odotetaan tänä vuonna kiihtyvän lähes kolmeen prosenttiin, mutta hidastuvan sen jälkeen vuosina 2018–2019 maltillisemmaksi, noin kahteen prosenttiin. Keskipitkällä aikavälillä vuosina 2020–2021 talouskasvun arvioidaan palaavan potentiaalisen tuotannon kasvun tasolle eli runsaaseen prosenttiin.¹

Potentiaalisen kasvun hitaus johtuu talouden rakenteellisista tekijöistä. Yhtäältä työikäisen väestön supistuminen ja suhteellisen korkeana pysyvä rakenteellinen työttömyys pitävät työpanoksen kasvun nollassa, vaikka etenkin vanhemmat ikäryhmät osallistuvat työmarkkinoille aiempaa aktiivisemmin. Toisaalta tuottavuuskasvu on hidastunut, kun korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut merkittävästi ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Lisäksi useita vuosia matalana pysynyt investointiaste on hidastanut uuden tuotantopääoman muodostumista. Investointiasteen viime vuonna alkanut kohoaminen alkaa kuitenkin vähitellen korjata tilannetta.

Tuotantokuilun arvioidaan olevan runsaat puoli prosenttia negatiivinen suhteessa potentiaaliseen tuotantoon v. 2017.² Bruttokansantuotteen kasvaessa selvästi potentiaaliaan nopeammin tuotantokuilu sulkeutuu jo v. 2018. Vuonna 2019 tuotantokuilun arvioidaan päätyvän vajaa puoli prosenttia positiiviseksi ja jäävän keskipitkällä aikavälillä tälle tasolle. Tuotantokuilu umpeutuu seuraavassa matalasuhdanteessa.

Talouskasvun virkoaminen supistaa julkisen talouden alijäämää, mutta ei riitä kuromaansitä läheskään umpeen, sillä samaan aikaan väestön ikääntyminen heikentää julkista taloutta. Lisäksi kilpailukyky sopimukseen liittyvät veronalennukset leikkaavat verotuloja, mutta toisaalta hallituksen päättämät sopeutustoimet hidastavat menojen kasvua. Pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulot eivät enää riitä ylläpitämään kaikkia suotuisamman väestörakenteen varaan rakennettuja julkisen sektorin rakenteita ja tehtäviä.

1 Keskipitkän aikavälin talousnäkyviä voidaan arvioida potentiaalisen tuotannon avulla, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset. Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

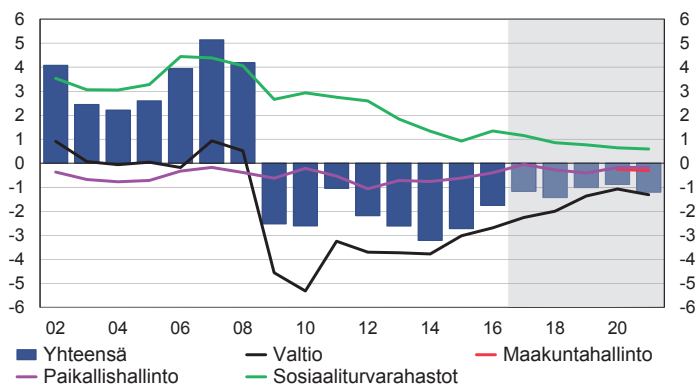
2 Tuotantokuilu eli havaitun ja potentiaalisen tuotannon ero on negatiivinen, kun havaittu tuotanto on potentiaalisen tuotannon alapuolella. Tällöin taloudessa on vapaata kapasiteettia ja tuotanto voi kasvaa potentiaalista tuotantoa nopeammin ilman hintapaineita.

Taulukko 2. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2015	2016	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	0,0	1,9	2,9	2,1	1,8	1,3	1,1
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	-0,2	0,4	0,9	1,5	1,5	1,8	2,0
Työttömyysaste, %	9,4	8,8	8,6	8,1	7,8	7,5	7,3
Työllisyysaste, %	68,1	68,7	69,4	70,1	70,5	70,9	71,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,7	-1,8	-1,2	-1,4	-1,0	-0,9	-1,2
Valtio	-3,0	-2,7	-2,3	-2,0	-1,4	-1,1	-1,3
Maakuntahallinto						-0,3	-0,3
Paikallishallinto	-0,6	-0,4	-0,1	-0,3	-0,4	-0,2	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	0,9	1,3	1,1	0,9	0,8	0,6	0,6
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:een, %	-0,8	-0,4	-0,8	-1,3	-1,4	-1,1	-1,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	63,6	63,1	62,5	61,9	61,1	60,2	59,9
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,6	47,5	47,7	47,5	46,9	46,3	46,1
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	-3,4	-2,3	-0,7	0,0	0,4	0,4	0,4

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä suhteessa BKT:een, %

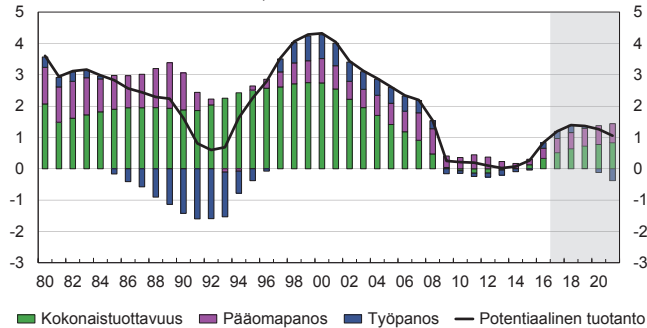

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät

EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34370

VAIHTOEHTOISLASKELMA ÖLJYN HINNAN NOUSUN VAIKUTUKSISTA

Öljyn hinnan pitkään jatkunut lasku on päättynyt ja hinta on kääntynyt nousuun. Öljyn hinnan vaihtelulla on edelleen merkitystä inflaatiolle ja energian vaikutus kuluttajahinnassa muuttuu sitä alentavasta nostavaksi nopeastikin. Tässä vaihtoehtoislaskelmassa käydään läpi öljyn hinnan nousun kiihtymisen vaikutuksia Suomen talouskasvulle.

Öljyn hintakehitys on viime vuosina poikennut ennustetusta. Öljyn hinta on laskenut arvioitua nopeammin ja se on nyt noin 50 % alhaisemmalla tasolla kuin vuoden 2014 lopulla. Alhaisella öljyn hinnalla on ollut kuluttajahintojen nousua hillitseviä suoria ja epäsuoria vaikutuksia. Alhainen öljyn hinta ja siitä seurannut polttoaineiden hintojen lasku on osaltaan mahdollistanut kotitalouksien kulutuksen kasvua sekä alentanut yritysten kustannuksia. Arviolta 3 mrd. euroa¹ on vapautunut muuhun käyttöön, kun polttoaineet ovat olleet halvempia kuin ennen vuotta 2014.

Öljyn viimeaikaisen hinnan laskun ajatellaan johtuvan yhtäältä kysynnän hiipumisesta talouskasvun hidastuessa ja toisaalta itse öljyntuotannon kasvusta. Tuotantorajoituksista huolimatta öljyn hinta ei ole lähtenyt nopeaan kasvuun. Ennusteessa kuitenkin öljyn hinta kääntyy lievästi nousuun. Vuonna 2021 öljyn hinnan arvioidaan olevan noin 63 Yhdysvaltain dollaria tynnyriltä.

Inflaatiota kiihdyttää kuluvana vuonna viime vuoden tasoa selkeästi korkeammalla oleva raakaöljyn hinta. Öljyn keskimääräisen tynnyrihinnan ennustetaan olevan v. 2017 noin 7 dollaria korkeampi kuin vuoden 2016 toteutunut keskihinta, joka oli 45 dollaria tynnyriltä.

Öljyn hinnan muutoksilla ja maailmantalouden kasvulla on historiassa ollut vahva yhteys. Alhaisella öljyn hinnalla oli voimakas elvyttävä vaikutus maailmantalouteen viime vuosien aikana.

Tässä kehikossa tarkastellaan VM:n kansantalousosaston makromallilla (Kooma-malli) tehtyjä laskelmia, jossa öljyn hinta on vuoden 2018 ensimmäisestä neljänneksestä alkaen 20 % korkeampi kuin ennusteen perusurassa. Täten öljy maksaa yli 75 dollaria tynnyriltä v. 2021.

¹ Arvio perustuu öljytuotteiden nettotuonnin arvossa tapahtuneisiin muutoksiin.

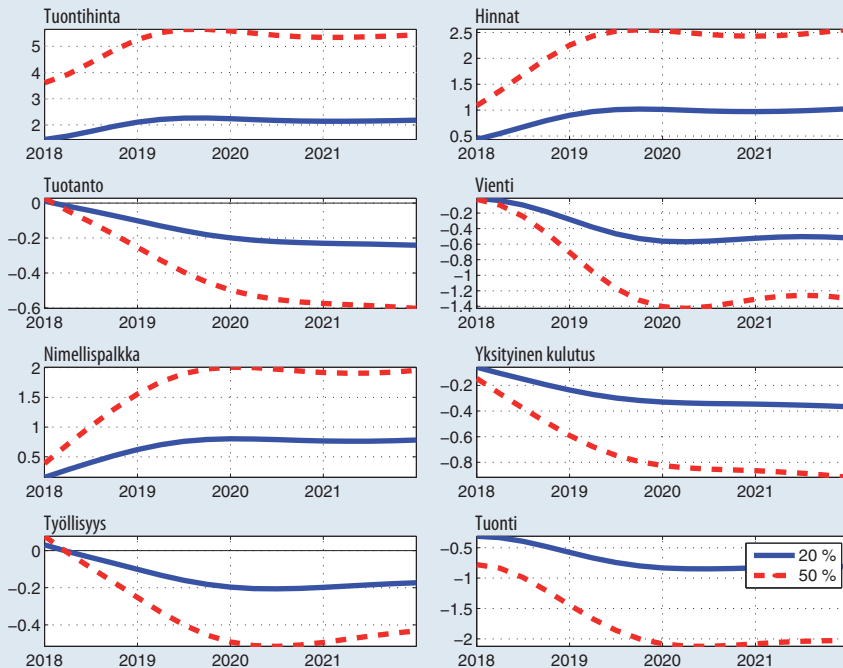
Laskelmassa tarkastellaan myös tilannetta, missä öljyn hinnan oletetaan nousevan 50 % ja päätyvän lähes 100 dollariin tynnyriltä v. 2021. Laskelmien vaikutuskanavat ovat samat, mutta erisuuruiset muutokset antavat kuvan öljyn hinnan nousun vaikutuksen merkityksestä. Öljyn hinta vaikuttaa suoraan kuluttajahintaan sekä vientituottajan rajakustannuksiin. Merkittävimmät vaikutuskanavat ovatkin kulutus ja vienti.

Öljyn hinnan nousun vaikutukset ovat moninaiset. Öljyn hinnan nousu kiihdyttää maailmanlaajuisesti tuotantokustannusten nousua, mikä vaikuttaa maailmantalouden kasvua hidastavasti. Laskelmassa oletetaan, että tuotantokustannusten kasvu hidastuu sekä Suomessa että Suomen vientimarkkinoilla yhtä paljon. Tällöin Suomen vientihintojen kehitys ei juuri poikkea kilpailijamaiden vientihintojen kehityksestä.

Öljyn hinnan nousu heijastuu voimakkaasti tuontihintoihin, joiden kohoaminen näkyy vaihtosuhteen heikkenemisenä. Öljyn hinnan nousu kiihdyttää kotimaisten tuotantokustannusten sekä kuluttajahintojen nousua ja siten hidastaa kotimaisen kysynnän kasvua.

Suorien vaikutusten lisäksi kerrannaisvaikutuksilla on suuri merkitys. Kuluttajahintojen noustessa kotitaloudet pyrkivät kompensoimaan osan kasvaneista kustannuksista nimellispalkkojen nousulla. Myös vientihinnat nousevat ja viennin kasvu hidastuu suhteessa perusuraan. Investointien kasvu hidastuu. Myös tuonnin kasvu hidastuu, sillä suhteellisten hintojen muutos siirtää kysynnän ulkomailta tuoduista hyödykkeistä kotimaisiin. Koska kotimaisen kysynnän sekä viennin tuontialttius on suuri, kotimaisen tuotannon lasku jää suhteellisen pieneksi.

Öljyn hinnan nousu

Finanssipolitiikan linja

Suomen talous elää vahvaa nousukautta. Myös lähivuosien näkymät ovat valoisat. Talous kasvaa selvästi potentiaaliaan nopeammin ja kapasiteetin käyttöasteet ovat korkeat. Vientimarkkinat kasvavat, yritykset saavat runsaasti uusia tilauksia ja vienti vetää. Sekä yritysten että kotitalouksien usko tulevaisuuteen on luja. Työmarkkinat elpyvät, työllisyys koheenee ja työttömyys alenee.

Kauan odotettu talouskasvu tuo myös helpotusta julkisen talouden tilaan. Verotulot kasvavat ja työttömyyden aleneminen pienentää työttömyysmenoja. Suhdannetilanteen parantaminen ei kuitenkaan poista niitä rakenteellisia tekijöitä, jotka heikentävät julkista taloutta. Merkittävimpänä väestön ikääntyminen lisää eläke-, hoito- ja hoivamenojen kasvua ja hidastaa siten julkisen talouden kohenemistä. Noususuhdanteessakin julkisen talouden menot ovat selvästi tuloja suuremmat.

Valoisat talousuutiset eivät anna aihetta muuttaa julkisen talouden tasapainottamiseen tähtäävää finanssipolitiikan linjaa. Pääministeri Sipilän hallitus on hallitusohjelmassaan asettanut tavoitteeksi, että julkisen talouden velkaantuminen suhteessa BKT:hen taittuu vaalikauden loppuun mennessä ja velaksi eläminen loppuu v. 2021. Bruttokansantuotteen ripeä kasvu kääntää velkasuhteen laskuun lähivuosina, mutta valtiontalouden velkaantuminen jatkuu edelleen v. 2021.

Velkatavoitteen rinnalle hallitus on asettanut julkisen talouden rahoitusasemaa koskevat tavoitteet erikseen kullekin julkisen talouden sektorille eli valtiolle, paikallishallinnolle ja sosiaaliturvarahastoille. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi, että julkinen talous olisi likimain tasapainossa hallituskauden lopussa.

Tavoitteiden saavuttamisen ja julkisen talouden pitkän aikavälin vakauden kannalta on tärkeää, että noususuhdanteen tuomat tulot käytetään julkisen talouden tasapainottamiseen ja valtion velanoton pienentämiseen.

Kahdeksan viime vuoden aikana koettu kaksoistaantuma on jättänyt jälkensä julkiseen talouteen. Vuoden 2008 jälkeen julkisen velan suhde BKT:hen on kaksinkertaistunut ja julkisyhteisöjen bruttovelka kasvanut reilusti yli 70 mrd. eurolla. Vielä finanssikriisin alkaessa v. 2008 julkisessa taloudessa oli ylijäämä, jonka turvin kriisin vaikutuksia voitiin pehmentää. Nyt tilanne on toinen. Jos noususuhdannetta ei käytetä julkisen talouden vahvistamiseen, tulevaisuuden menopaineet ja mahdolliset uudet taantumet joudutaan kohtaamaan tilanteessa, jossa julkisen talouden hoito nojautuu jo valmiiksi alijäämäisiin budjetteihin.

Suhdannenousun tuomat lisätulot ovat lisäksi väliaikaisia. Ilman talouden kasvuedellytyksiä tukevia toimia talouskasvu on asettumassa pitkällä aikavälillä 1-1,5 prosentin haarukkaan. Väestön ikääntyminen pienentää työikäisen väestön määrää ja talouskasvu on jää-

mässä tuottavuuskasvun varaan. Tuottavuuden kasvua on puolestaan hidastanut talouden palveluvaltaistuminen.

Pysyvästi ripeämmän talouskasvun luominen edellyttää yhteiskunnan rakenteiden uudistamista siten, että ne entistä paremmin tukevat talouden tuotantomahdollisuuksien, työllisyyden ja tuottavuuden kasvua. Korkeampi tuotantopotentiaali loisi taloudelle tilaa kasvaa nopeammin ilman, että hinta- ja kustannuspaineet kasvavat.

Noususuhdanne on hyvä ajankohta uudistaa talouden rakenteita ja vahvistaa talouden kasvuedellytyksiä. Vahva talouskasvu vaimentaa epäsuotuisia vaikutuksia, joita uudistuksista voi aiheutua lyhyellä aikavälillä.

Hallitusohjelmassa linjatun talouspolitiikan kulmakivenä on kestävyysvajeen umpeen kurominen. Julkisen talouden kestävyyttä vahvistetaan julkista taloutta välittömästi kohen-tavien toimien sekä kasvua ja työllisyyttä tukevien toimien ohella julkista taloutta uudista-malla. Yksi merkittävimmistä uudistuksista on sote- ja maakuntauudistus, jonka on määrä astua voimaan 1.1.2020 alkaen.

Työllisyyden osalta hallitus on asettanut tavoitteeksi, että työllisyysaste nousee 72 prosenttiin ja työllisten määrä kasvaa 110 000 hengellä hallituskaudella. Työmarkkinatilanne on lähivuosina kohenemassa, mutta työllisyystavoitetta ei olla ennusteen valossa saavut-tamassa.

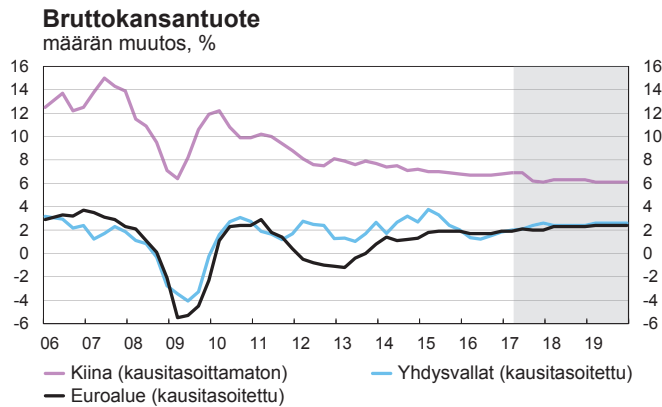
Hallitus pyrkii vahvistamaan työllisyys- ja talouskasvun edellytyksiä sekä rakenteellisin uu-distuksin että verotuksen keinoin. Työn tarjontaa vahvistetaan mm. purkamalla kannustin-loukkuja, lisäämällä työvoiman liikkuvuutta, uudistamalla työttömyysturvajärjestelmää ja työvoimapalveluja sekä varmistamalla, ettei palkansaajien verotus kiristy. Tänä vuonna voi-maan astunut kilpailukyky sopimus puolestaan parantaa suomalaisten yritysten kilpailuky-kyä ja lisää työn kysyntää. Sopimuksen mahdollistaman työllisyyden kasvun toteutuminen edellyttää kuitenkin, että kilpailukyky sopimuksella saavutetusta kilpailuedusta pidetään huolta tulevien vuosien palkkaratkaisuissa.

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

Maaialmantalouden näkymät ovat kohentuneet

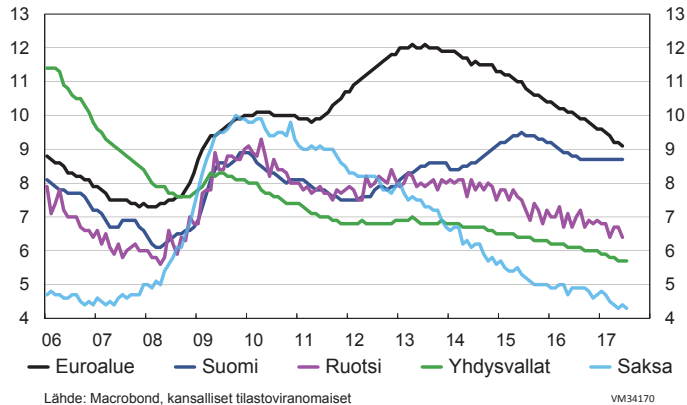
Maaialmantalouden myönteinen vire on vahvistunut kuluvaan vuoteen. Talouskasvua ylläpitävät erityisesti nousevat taloudet, mutta myös teollisuusmaissa kasvu vahvistuu. Maaialmantalous kasvaa 3,5 % kuluvaan vuoteen. Kasvu kiihtyy 3,7 prosenttiin ensi vuoteen ja 3,8 prosenttiin v. 2019.

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

VM34170

Työttömyysaste kausitasoitettu, %

Osakemarkkinoiden volatiliiteetti on joidenkin mittareiden mukaan ennätysellisen alhaista heijastaen myönteisiä näkymiä. Erityisesti Yhdysvalloissa Dow Jones -osakeindeksi rikkoo jatkuvasti kaikkien aikojen ennätysä. Velkamarkkinoilla tuottotasot ovat alhaisia ja hinnat korkeita osoituksena rauhallisesta tilanteesta. Toisaalta taustalla on määrällisen keventämisen rahapolitiikka eli keskuspankkien ostot velkamarkkinoilla. Euroopassa näkymiä varjostaa joissain maissa mittava hoitamattomien luottojen osuus, mikä kaventaa luottamusta maiden pankkijärjestelmän kestävyteen.

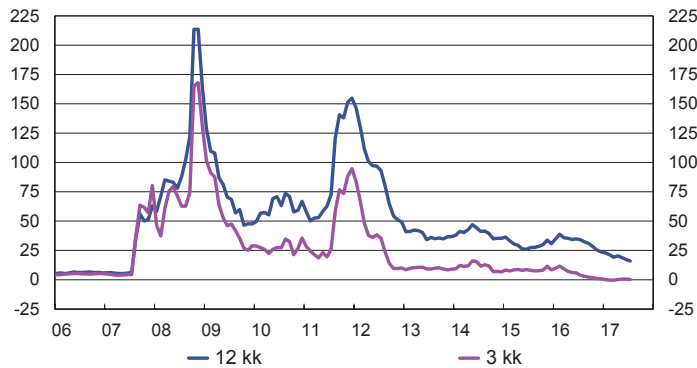
Yhdysvaltain myönteinen talouskehitys jatkuu. Teollisuuden uudet tilaukset ovat nousussa ja työttömyys on edelleen supistunut. Keskuspankki jatkaa rahapolitiikan normalisointia, mikä heijastuu lyhyiden markkinakorkojen nousuna. Tämän näkymän vastaisesti dollari on heikentynyt viime aikoina voimakkaasti suhteessa euroon. Taustalla voi olla Euroopan myönteisen tilanteen ohella Yhdysvaltojen hallinnon talouspolitiikkaan liittyvä epävarmuus. Lisäksi yhdysvaltalaisen yritysten ja kuluttajien odotukset tulevasta talouskehityksestä ovat varovaisia. Nämä tekijät osaltaan hillitsevät kasvun kiihtymistä lähivuosina kuluvan vuoden 2,3 prosentista.

Manner-Euroopan talouden kuva on vahvistunut kuluvan vuoden aikana. Yritysten ja kuluttajien luottamus on korkealla. Alkuvuoden kasvuluvut ovat olleet vahvoja, ja kasvu on ollut aiempaa laaja-alaisempaa. Työttömyys on laskenut euroalueella alhaisimmalle tasolle kahdeksaan vuoteen. Euroopan keskuspankki on indikoinut epätavanomaisen rahapolitiikan jatkuvan toistaiseksi, kunnes talouskasvu euroalueella lujittuu pysyvämmiin.

Euroalueen velkakriisi on jäänyt taka-alalle useimpien kriisimaiden irtauduttua talouden sopeutusohjelmista ja Kreikankin päästyä vihdoin kasvu-uralle. Huolta herättävät lähinnä joidenkin eurooppalaisten pankkien taseisiin liittyvät riskit. Euro on kuluvan vuoden aikana vahvistunut suhteessa muihin päävaluuttoihin heijastaen euroalueen myönteistä näkymää. Pidemmällä aikavälillä euro kuitenkin heikkenee suhteessa Yhdysvaltain dollariin peilaten rahapolitiikan eroavaisuutta. Euroalue kasvaa kuluvana vuonna noin kaksi prosenttia, ja kasvu kiihtyy ensi ja sitä seuraavana vuonna.

Riskit pankkijärjestelmässä

vakuudellisen ja vakuudettoman lyhyen koron ero, peruspistettä

Lähde: Macrobond

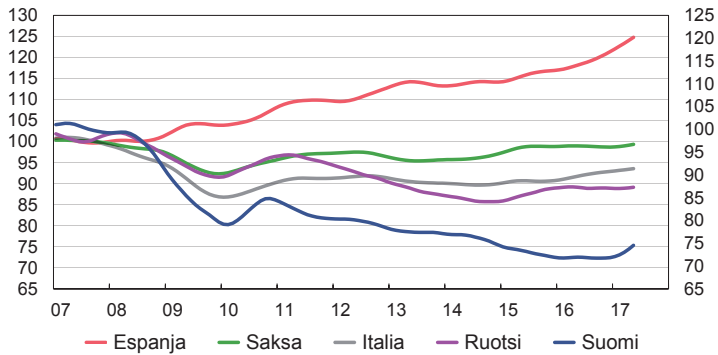
VM34170

Ison-Britannian talousnäkymiä varjostaa Brexitiin liittyvä epävarmuus. Kuluttajien luottamus on heikkenemässä, ja yritysten investointitoimintaa leimaa yleinen varovaisuus. Maan talouskasvun ennakkoidaan pysyvän vaimeana myös lähivuosina.

Viime vuosien vahva talouskehitys Ruotsissa jatkuu, mutta ennakoivat indikaattorit osoittavat talouden vahvimman kasvuvaiheen olevan käsillä. Sekä valmistavassa teollisuudessa että palveluissa ostopäälliköiden indeksit ovat alkuvuonna kääntyneet loivaan laskuun, joskin ne ennakoivat yhä talouden selvää kasvua. Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä Ruotsin talouskasvu oli erittäin nopeaa. Kasvu pysytellee kuluvana vuonna ja lähivuosina kolmen prosentin tuntumassa.

Tavaraviennin markkinaosuus¹

2007=100, trendi (HP)

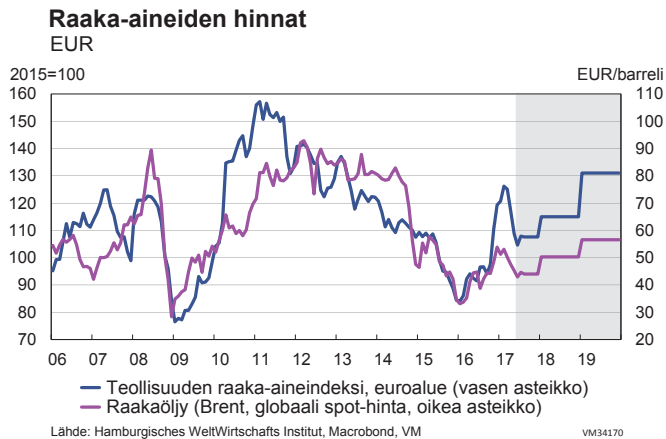
¹ Tavaraviennin kasvu suhteessa maailmankaupan kasvuun

Lähde: Macrobond, VM

VM34170

Japanin talouskasvu kiihtyi erityisesti kuluvan vuoden toisella neljänneksellä, mutta talouden siirtyminen kestäväälle kasvu-uralle on vielä epävarmaa. Japani ei vielä ole irtautunut pysyvästi deflaation uhasta, ja maan keskuspankki jatkaa erittäin keveää rahapolitiikkaa. Olennainen rooli inflaation kiihtymisen kannalta on palkkakehityksellä. Työllisyys on korkealla tasolla ja kuluttajien luottamusindeksit ovatkin olleet vahvoja viime aikoina. Japanin talous kasvaa kuitenkin hitaasti kuluvana ja ensi vuonna.

Venäjän talouden näkymät ovat pitkälti sidonnaisia energiasektorin kehitykseen. Raakaöljyn hinnan nousu alkuvuonna kiihdytti talouskasvua kuluvan vuoden alussa. Rupla on vahvistunut suhteessa dollariin öljyn hinnan noustua vuoden 2016 alun alimmalta tasoltaan, mutta viime aikoina kehitys näyttää taittuneen öljyn hintakehityksen oltua vaihtelevampaa. Venäjän talouden kasvupotentiaalia heikentävät talouden rakenteiden mittavat uudistamistarpeet, joiden suhteen ei ole tapahtunut edistystä. Näistä syistä Venäjän talouskasvu pysyy vaimeana lähivuosina.

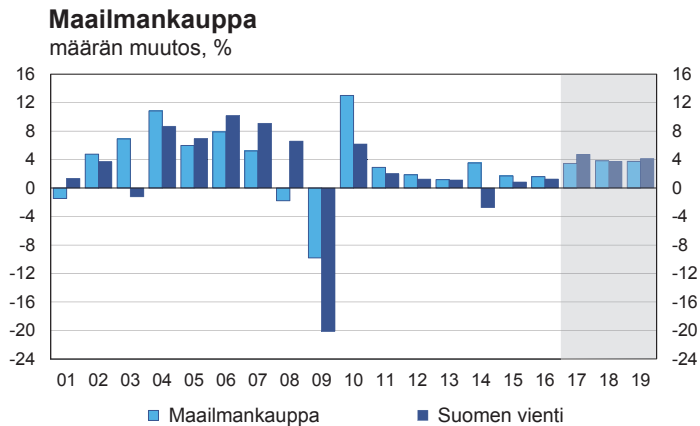

Kiinan talouden alkuvuosi on ollut vahva, mutta tulevien vuosien hidastuvan kasvun näkymä on ennallaan. Talouskasvua on ylläpitänyt elvyttävä finanssipolitiikka maan tähdätyssä kunnianhimoiseen kokonaistuotantotavoitteeseen kuluva vuosikymmenen lopulla. Talouden kääntyminen vientivetoisesta mallista kulutusvetoiseen hidastaa talouskasvua, mikä lisää talouden mittavan velkaantuneisuuden luomia riskejä.

Muissa nousevissa talouksissa näkymät ovat voittopuolisesti myönteiset. Intian talous jatkaa vahvalla kasvu-uralla. Brasilian näkymät ovat ongelmista huolimatta kääntymässä myönteisemmiksi, samoin kuin Etelä-Afrikan.

Maaailmankaupan kasvu kiihtyy

Myös maailmankauppa on kehittynyt myönteisesti viime vuoden lopulta lähtien. Kauppaa ovat kiihdyttäneet erityisesti nousevat taloudet, mutta jatkossa euroalueen myönteisen kehityksen osuus korostuu. Etenkin kuluvana vuonna maailmankauppa kasvaa vahvan alkuvuoden ansiosta. Lähivuosina maailmankauppa kasvaa suurin piirtein yhtä nopeasti kuin maailman kokonaistuotanto. Kasvu on kuitenkin selvästi hitaampaa kuin globalisaation kiihkeimpinä aikoina viime vuosikymmenellä.

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

Riskit yhä pääosin alasuuntaisia

Maailmantalouden myönteiseen näkymään liittyy kuitenkin huomattavia riskejä. Keskeiset riskit ovat Yhdysvaltain rahapolitiikan asteittaisen normalisoitumisen heijastusvaikutukset maailmantaloudessa, Kiinan talouden velkaantuneisuus hidastuvan kasvun oloissa, kasvaneet protektionismin uhka maailmankaupalle sekä geopolittisten jännitteiden kasvaminen.

Yhdysvaltojen rahapolitiikan normalisoituminen lisää korkoeroa keskeisten talouksien välillä ja vahvistaa dollaria suhteessa päävaluuttoihin pidemmällä aikavälillä. Normalisointimisella voi olla heijastusvaikutuksia maailmantaloudessa, kuten muutama vuosi sitten ilmennyt ”taper tantrum” -ilmiön yhteydessä tapahtui. Riskit liittyvät erityisesti ulkomaille velkaantuneiden kehittyvien maiden valuuttojen heikentymiseen, mikä johtaisi niiden velanhoitokyvyn heikkenemiseen.

Kiinalaisten yritysten mittava velkaantumisaste ja laajemmin nähtynä koko talouden velkaantuneisuus on keskeinen riski maailmantaloudessa. Talouskasvun hidastuessa velkaantuneisuuden tuomat riskit kasvavat, olkoonkin että Kiinalla on myös mittavia puskureita. Kasvavaa riskiä heijasti Kiinan luottoluokituksen heikkeneminen kuluvan vuoden maaliskuussa ensimmäisen kerran 30 vuoteen.

Suurten maiden kauppapolitiikkaan liittyvät toimet, kuten edelleen pinnalla oleva protektionismin uhka, muodostavat riskin maailmankaupan kasvun myönteiselle perusnäkemyselle. Viime aikoina entisestään kiristyneet geopolittiset jännitteet ovat nosstaneet turvasatamana pidetyn kullan hintaa.

Positiivisista riskeistä eräs huomionarvoinen on odotettua vahvempi talouskasvu teollisuusmaissa. Tämä koskee erityisesti euroaluetta, mutta myös mm. Japania. Kotimaisen kysynnän ennakoitua nopeampi kasvu lisäisi inflaatiopaineita ja nopeuttaisi näin ollen rahapolitiikan normalisoitumisen näkymää. Myös maailmankaupan odotettua nopeampi kasvu on positiivinen riski.

Taulukko 3. Bruttokansantuote

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,2	3,3	3,2	3,5	3,7	3,8
Euroalue	1,0	2,2	1,7	2,0	2,3	2,4
EU	1,4	1,6	1,7	1,9	2,1	2,2
Saksa	1,6	1,5	1,8	2,0	2,3	2,4
Ranska	0,2	1,2	1,1	1,6	1,9	2,1
Ruotsi	2,0	3,9	3,0	3,2	3,0	2,9
Iso-Britannia	2,9	2,2	1,8	1,5	1,3	1,2
Yhdysvallat	2,4	2,6	1,6	2,3	2,4	2,6
Japani	-0,1	1,1	1,0	0,8	1,0	1,0
Kiina	7,3	6,9	6,7	6,5	6,3	6,1
Venäjä	0,6	-3,7	-0,2	1,2	1,4	1,4

Lähde: Eurostat, kansalliset tilastoviranomaiset, IMF, VM

Taulukko 4. Taustaoletukset

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
Maailmankaupan kasvu, %	2,8	2,0	1,6	3,5	3,8	3,8
EUR/USD	1,30	1,10	1,10	1,12	1,09	1,02
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	112,6	100,1	96,3	112,4	115,3	131,3
Raakaöljy (Brent), €/barreli	76,4	48,6	40,8	45,9	50,2	56,6
3 kk euribor, %	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,2	0,0
Valtion obligaatiot (10 v), %	1,5	0,7	0,4	0,5	0,9	1,4
Viennin markkinaosuus (2000=100) ¹⁾	91,2	90,2	90,2	91,2	91,1	91,3
Tuontihinnat, %	-1,6	-4,2	-2,8	4,9	2,5	2,7

¹⁾ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, CPB, HWWI, Reuters, VM

1.2 Ulkomaankauppa

Suomen ulkomaankauppa on piristynyt alkuvuonna sekä viennin että tuonnin molempien kasvettua. Ulkomaankaupan virkoamiseen on vaikuttanut ennen kaikkea myönteinen talouskehitys Suomen vientimarkkinoilla alkuvuodesta.

1.2.1 Vienti ja tuonti

Suomen vienti kasvoi viime vuonna 1,3 % ja vauhti kiihtyi selkeästi vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin kasvun myötä. Viennin ripeään kasvuun on vaikuttanut ennen kaikkea vientimarkkinoiden elpynyt kysyntä. Kasvua nähtiin kauttaaltaan kaikissa viennin kannalta perinteisesti merkittävässä tuotteissa, kuten kone- ja kemianteollisuuden tuotteissa. Tavaraviennin volyymi kasvoi peräti 12,7 % kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Tullin tilastoimassa tavaraviennissä erityisesti tammikuu ja toukokuu olivat vahvoja. Ensimmäisen neljänneksen volyymin kasvua selittää myös vertailuajankohdan matala taso. Palveluvienti sen sijaan pysyi lähes ennallaan alkuvuodesta, minkä johdosta koko viennin volyymi kasvoi 8,8 % ensimmäisellä neljänneksellä.

Tuonnin kasvu tarkentui heinäkuun kansantalouden tilinpidon tiedoissa vuodelle 2016, jolloin tuonti kasvoi peräti 4,4 prosentin vauhdilla. Tuonnin kasvu perustui pitkälti tavartuontiin, joka kasvoi 6,5 %, kun taas palvelutuonti pysyi lähes ennallaan. Myös tavartuonnissa kasvu oli laaja-alaista ja pääosin teollisuustuotteissa. Tuonnin kehitys on jatkunut hyvänä myös alkuvuodesta, kun ensimmäisellä neljänneksellä tuonti kasvoi 3,6 prosentin vauhdilla vuotta aiemmasta.

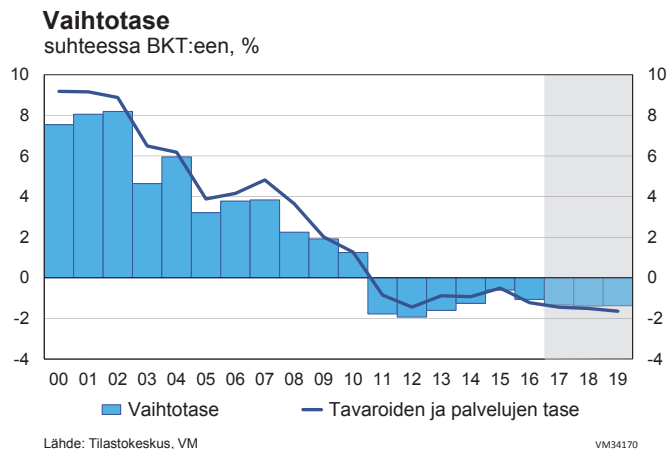
Taulukko 5. Ulkomaankauppa

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-2,7	0,8	1,3	4,7	3,7	4,1
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-1,3	3,2	4,4	2,9	2,6	3,1
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-0,4	-0,9	-1,9	2,5	1,3	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-1,6	-4,2	-2,8	4,9	2,5	2,7

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Vuonna 2016 sekä tuonti- että vientihinnat laskivat, mutta tuontihinnat laskivat vientihintoja enemmän. Tuontihintojen laskusta huolimatta tuonnin arvo kasvoi tuonnin volyymin kasvun takia ja käypähintainen tuonti oli 2,6 mrd. euroa vientiä suurempaa. Tuontihinnat ovat nousseet voimakkaasti alkuvuodesta raaka-ainehintojen noustua. Myös vientihinnoissa on ollut nousupainetta, mutta kasvu on ollut tuontihintoja hitaampaa. Sekä tuonti- että vientihinnat kasvavat ennustehorisontilla energiahintojen kasvun myötä. Tuontihintoja kasvattaa jakson loppupäässä vahvistuva dollarin kurssi.

Kuluvana vuonna vienti kasvaa maailmankaupan kasvua nopeammin ja pitkään vallinnut markkinaosuuksien menetys lakkaa. Vienti kasvaa vientikysynnän vetämänä vuosina 2018 ja 2019 joskin kuluva vuotta tasaisemmalla tahdilla. Vienti on jatkossakin pääosin tavara-vientivetoista, mikä edellyttää tuontipanoksia. Tuontia kasvattavat tuontipanosten kysynnän lisäksi myös muut toimialat, kuten tukku- ja vähittäiskauppa.

Viennin aiempaa voimakkaammasta kasvusta huolimatta vaihtotase pysyy alijäämäisenä ennustejaksolla, mikä on seurausta ennen kaikkea palvelutaseen ja tulojen uudelleenjaon alijäämästä ja tuontihintojen vientihintoja voimakkaammasta kasvusta.

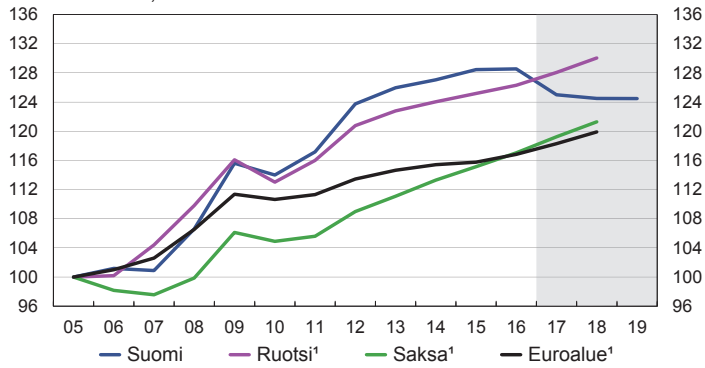
Taulukko 6. Vaihtotase

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-1,9	-1,1	-2,6	-3,3	-3,6	-4,1
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,3	-1,2	-0,2	0,3	0,4	0,8
Vaihtotase	-2,6	-1,2	-2,3	-3,0	-3,2	-3,3
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,3	-0,6	-1,1	-1,3	-1,4	-1,4

Ennusteen negatiiviset riskit liittyvät pääasiassa kansainvälisten markkinoiden kehitystä koskeviin riskeihin, kuten maailmankauppaa haittaavan protektionismin lisääntymiseen. Ennusteen positiivinen riski liittyy muun muassa viennin maantieteellisen jakauman kehitykseen. Tätä nykyä kehittyneisiin talouksiin – ja pääasiassa Eurooppaan – painottuva vienti voi saada vauhtia kehittyvien talouksien, kuten Kiinan markkinoista. Positiivinen riski liittyy myös viennin rakenteeseen, jos palveluvienti kasvaa ennakoitua enemmän.

Yksikkötyökustannukset

2005=100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

VM34170

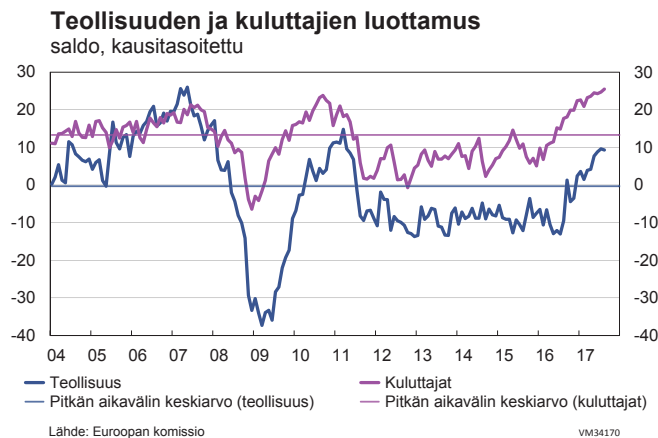
1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

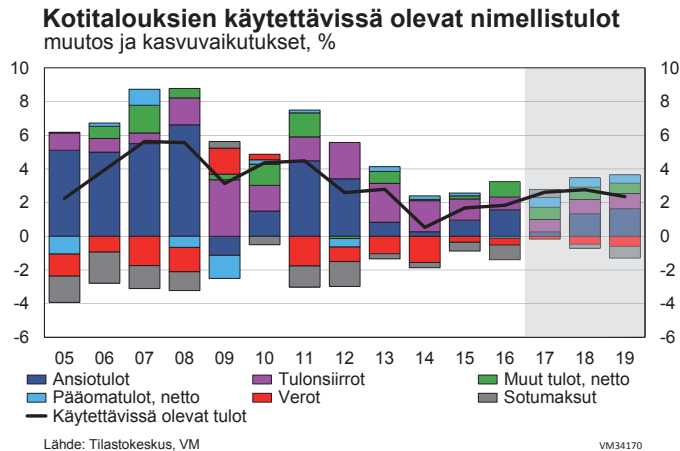
Kulutuksen kasvu edelleen vahvaa

Tänä vuonna kotitalouksien ostovoiman kasvu ylläpitää yksityisen kulutuksen kasvua. Ostovoimaa vahvistaa käytettävissä olevien reaalityulojen lisääntyminen yli kahdella prosentilla, sillä inflaatio kiihtyy vain vähän energian hintojen maltillisen kehityksen seurauksena. Yksityisen kulutuksen kasvua tukee myös työllisyyden koheneminen. Vaikka yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu kulu-
van vuoden loppua kohden, se yltää tänä vuonna 2,4 prosenttiin.

Kuluttajabarometrin mukaan luottamus talouden myönteiseen kehitykseen on kohentunut selvästi viimeisen vuoden aikana. Kuluttajien näkemys Suomen talouden kehityksestä on noussut vielä nopeammin kuin näkemys oman talouden kehityksestä. Myös odotukset työttömyyden alenemisesta tulevaisuudessa ovat nousseet.

Tilastokeskuksen heinäkuussa julkaistun vuositilinpidoon mukaan vuoden 2016 yksityisen kulutuksen kasvu oli 1,8 %. Yksityisen kulutuksen kasvua tuki palveluiden lisäksi kestokulutushyödykkeiden hankinta, jossa merkittävä tekijä oli autokauppa. Kotitalouksien säästämisaste on laskenut lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen ja päättyi 0,9 prosentin verran negatiiviseksi v. 2016. Säästämisasteen lasku näkyy myös kotitalouksien velkaantumisenä. Velkaantumisaste nousi yli 126 prosenttiin suhteessa kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin v. 2016.

Vuonna 2018 yksityisen kulutuksen kasvua tukee erityisesti työllisyyden koheneminen. Työpanoksen sekä ansiotason nousun seurauksena palkkasumman kasvu kiihtyy 2,2 prosenttiin. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu jatkuu vain vähän vaimeampana kuin v. 2017. Sosiaaliset tulonsiirrot kasvavat edelleen huolimatta vähitellen alenevasta työttömyydestä. Tulonsiirtojen kasvua ylläpitää eläkkeiden kasvu, sillä niiden osuus on lähes puolet tulonsiirroista. Myös omaisuustulot nousevat edelleen ripeästi suhdannetilanteen vahvistuessa.

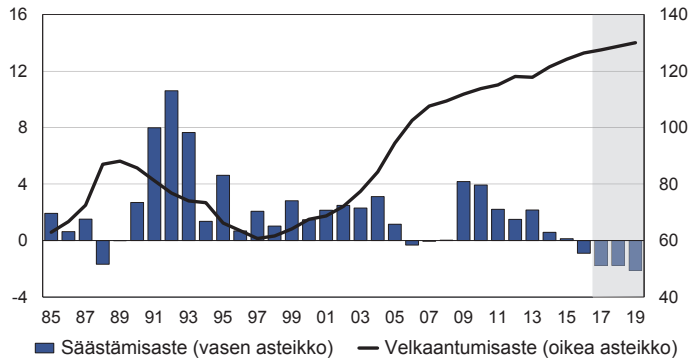
Kuitenkin kotitalouksien käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu hidastuu inflaation nopeutuessa, mikä hidastaa yksityisen kulutuksen kasvua. Säästämisaste pysyy edelleen negatiivisena ja kotitalouksien velkaantuminen jatkuu.

Vuonna 2019 palkkasumma jatkaa tasaista kasvuaan työllisyyden noustessa. Inflaation nopeutumisesta huolimatta reaalityulojen kasvu kiihtyy, mikä yhdessä verotuksen kevenytymisen kanssa tukee ostovoiman kehitystä. Yksityisen kulutuksen kasvu jatkuu edelleen vaimeana, sillä kotitalouksien negatiivinen säästämisaste rajoittaa kulutusmahdollisuuksia.

Huolimatta kulutuksen kasvun hidastumisesta, kotitalouksien säästämisaste pysyy negatiivisena ennustejaksolla. Alhainen korkotaso ja lainarahan hyvä saatavuus ovat lisänneet velanottoa. Pitkään jatkunut matala korkotaso yhdistettynä lainojen lyhennysvapaisiin on kiihdyttänyt kotitalouksien velkaantumista.

Negatiivinen säästämisaste yhdessä kotitalouksien kasvaneen velkaantumisen kanssa muodostaa selvän alasuuntaisen riskin yksityisen kulutuksen ennusteelle. Luottamuksen varassa kasvava kulutus on herkkä huonoille uutisille.

Kotitalouksien säästäminen ja velkaantuminen osuus käytettävissä olevista tuloista, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen osuus BKT:sta on viime vuosina ollut runsas 24 %. Tämän osuuden arvioidaan pienenevän ennustejaksolla, kun BKT:n arvo kasvaa nopeammin kuin julkiset kulutusmenot. Myös julkisen kulutuksen määrän ennakoidaan kasvavan hitaammin kuin BKT:n tai yksityisen kulutuksen volyymi.

Julkisista kulutusmenoista suurimmat erät ovat henkilöstökulut sekä välituotekäyttö eli ostetut tavarat ja palvelut. Julkinen kulutus jaetaan yksilöllisiin ja kollektiivisiin kulutusmenoihin. Yksilöllisiä kulutusmenoja ovat suoraan kansalaisia palvelevat menot kuten koulutus-, terveys-, sosiaali- ja kulttuuripalvelut. Kollektiivisiä kulutusmenoja ovat esim. hallintoon, puolustukseen ja yleiseen järjestykseen liittyvät menot. Julkisista kulutusmenoista yksilöllisten kulutusmenojen osuus on kaksi kolmasosaa ja kollektiivisten yksi kolmasosa.

Valtion kulutusta kasvatti viime vuonna eniten turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten rahoittaminen. Tänä ja edelleen ensi vuonna nämä menot supistuvat selvästi vaikka ensi vuodelle budjetoidaan jonkin verran enemmän kuin kevään kehityksessä ennakoitiin. Kulutusmenoja alentavat myös kilpailukykysovimukseen sisältyvä sosiaaliturvamaksujen alentaminen. Lisäksi työajan pidentäminen vähentää valtion toimintamenoja henkilöstömäärän vähenemisen vuoksi.

Paikallishallinnon kulutusmenot ovat kasvaneet viime vuosina varsin maltillisesti. Kuluva-
na vuonna kulutusmenot jopa supistuvat mm. kilpailukykysovimuksen mukaisten toimien, kuntatyönantajan eläkemaksua alentavan vuoden 2017 eläkeuudistuksen sekä kuntien omien ja hallituksen linjaamien sopeutustoimien vuoksi. Kulutusmenojen kasvu jatkuu kuitenkin jo ensi vuonna, sillä väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu lisää hoi-

to- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita. Myös varhaiskasvatusmaksujen alentaminen vuoden 2018 alusta vaikuttaa kulutusmenoja kasvattavasti.

Sosiaaliturvarahastojen kulutusmenot koostuvat lähinnä Kelan maksamista luontoismuotoisista sosiaaliavustuksista, joita ovat lääkekorvaukset sekä matka- ja kuntoutustuet, ja palkkamenosta. Hallituksen päättämät säästöt supistavat luontoismuotoisia sosiaaliavustusmenoja vielä kuluvana vuonna viime vuoden tapaan. Sen jälkeen menojen arvioidaan palaavan maltilliseen kasvuun.

Taulukko 7. Kulutus

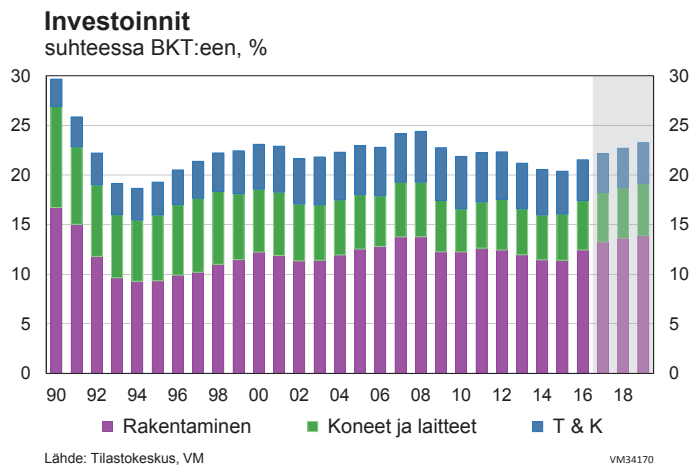
	2016 osuus, %	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
		määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	0,8	1,7	1,8	2,4	1,4	1,2
Kotitaloudet	95,3	0,3	1,9	1,9	2,5	1,4	1,2
Kestokulutustavarat	8,1	1,9	2,8	5,8	4,1	2,3	2,2
Puolikestävät kulutustavarat	7,9	0,3	0,9	2,4	0,3	0,9	0,8
Lyhytikäiset tavarat	25,7	-0,2	0,7	0,6	1,4	1,2	1,1
Palvelut	52,7	0,4	1,3	1,7	3,1	1,4	1,3
Voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,7	3,8	-2,0	1,0	0,5	0,5	0,5
Julkinen kulutus	100,0	-0,5	0,0	1,2	-0,3	0,8	0,4
Kulutus yhteensä		0,4	1,1	1,6	1,6	1,2	1,0
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		-0,5	0,9	0,2	-0,2	1,0	0,4
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		0,4	1,5	1,5	2,4	1,2	1,1
Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo		0,5	1,7	1,8	2,6	2,8	2,4
Yksityisen kulutuksen hinta		1,3	0,3	0,9	1,0	1,3	1,5
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytulo		-0,8	1,4	0,9	1,6	1,4	0,9
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		80,0	81,3	79,2	77,9	77,1	76,2
Kotitalouksien säästämisaste		0,6	0,1	-0,9	-1,8	-1,8	-2,1
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹⁾		121,5	124,2	126,4	127,5	128,8	130,0

¹⁾ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Investoinnit kasvavat laaja-alaisesti

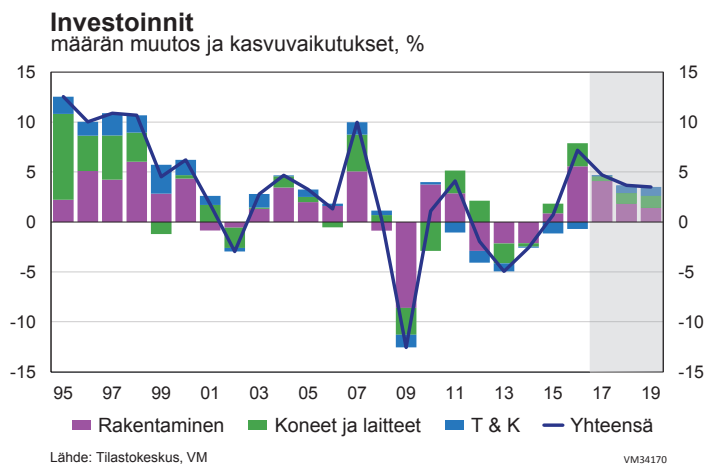
Kansainvälisen talouden myönteinen kehitys sekä kasvu-uralle päässyt Eurooppa ovat entisestään parantaneet yritysten suhdanneherkkiä investointihaluja. Lisäksi kotimaassa työllisyyden suotuisa kehitys on vahvistanut kuluttajien luottamusta, joka on näkynyt mm. asuntojen ostohalukkuuden lisääntymisenä. Rakennusinvestointien eri aluerät ovat kasvaneet tähän asti melkein tasatahtia, mutta tänä ja ensi vuonna asuinrakennusinvestointien kasvu on alueristä nopeinta. Myös tuotannolliset investoinnit jatkavat hyvää kasvua. Yksityiset investoinnit kasvavat ennustejaksolla keskimäärin 4,5 % vuodessa. Investointien lisääntyminen nostaa BKT:n kasvua keskimäärin lähes prosenttiyksiköllä vuosittain. Yksityisten investointien nopea kasvu palauttaa niiden suhteen BKT:hen ennen finanssikriisiä vallinneelle noin 19 prosentin tasolle.

Heinäkuussa julkaistu kansantalouden tilinpito vahvisti viime vuoden investointien kasvun aiempaakin voimakkaammaksi, sillä yksityiset investoinnit kasvoivat v. 2016 lähes kahdeksan prosenttia. Tilinpidon mukaan myös kuluvan vuoden ensimmäinen neljännes oli erittäin vahva. Varsinkin kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit olivat korkealla tasolla, mikä osittain johtunee viime vuoteen osuneesta poikkeuksellisen suuresta Äänekoskelle toteutetusta investointihankkeesta.

Asuntojen rakentamisen aloitustahti on noussut ennätystasolle. Kerrostaloaloitukset eivät ole olleet koskaan näin korkealla vuoden 1995 jälkeen, vaikka viime vuosi oli jo vilkas. Aloitustahdin arvioidaan kuitenkin hidastuvan vuoden loppua kohden. Asuntorakentamista tukee nyt sijoittajien ohella kuluttajien kiinnostus asuntojen hankintaan. Korjausrakennusinvestoinnit kasvavat ennusteessa 1½ - 2 prosentin vuosivauhtia koko ennustejakson ajan.

Viime vuonna käynnistettiin runsaasti hankekestoaltaan pitkäaikaisia tuotannollisia talonrakennusinvestointeja, kuten liikerakennuksia, varastoja sekä sairaaloita, ja ne nostavat kuluvan vuoden investointilukuja. Uusia aloituksia ennakoidaan tulevan kuitenkin aiempaa vähemmän. Rakennusinvestointien arvioidaan vilkastuvan uudelleen ensi vuoden loppupuolella kun mm. muutamien suurhankkeiden käynnistyminen on aikataulutettu vuodelle 2018. On kuitenkin mahdollista, että suurhankkeet viivästyvät lupamenettelyjen tai rahoituspäätösten vuoksi. Tällöin vuodelle 2018 ennustetut investoinnit siirtyisivät eteenpäin. Myös v. 2019 on suunniteltu käynnistettävän useampia suurhankkeita.

Maa- ja vesirakentaminen jatkaa kasvuaan, kun isoja rakentamiskohteita on käynnissä. Lisäksi energiahuoltosektorin maa- ja vesirakennusinvestointien arvioidaan edelleen kasvavan johtuen mm. investoinneista sähkönsiirtoverkkoon, nesteytetyn maakaasun (LNG) verkkoon sekä tuulivoimaan.

Teollisuuden kapasiteetin käyttöasteet ovat nousseet, varsinkin metsäteollisuudessa, mutta myös metalliteollisuudessa, ja ne tuovat tarvetta lisätä uutta kapasiteettia. Tämä näkyy myös Elinkeinoelämän keskusliiton kesäkuussa julkaisemassa investointitiedustelussa, joka osoittaa kaksinumeroista kasvua teollisuuden kiinteisiin investointeihin. Edellä mainitut suurhankkeet lisäävät käynnistyessään merkittävästi lähivuosina myös kone- ja laiteinvestointeja.

T&K-investointien ennustetaan kääntyvän vähitellen selvään kasvuun. Investointitiedustelun mukaan teollisuuden T&K-investointien näkymät olivat kuluvan vuoden osalta kuitenkin vielä synkät. Myönteistä on kuitenkin se, että T&K-investointien kannalta merkittävimmän toimialan eli teknologiateollisuuden tuotanto-odotukset ovat jo parantuneet ja myös niiden kokonaisinvestointeihin suunnitellaan lisäystä.

Investointien painopiste on siirtymässä erityisesti asuinrakentamisesta teollisuuden koneisiin ja laitteisiin sekä yritysten tutkimus- ja kehittämisinvestointeihin. Negatiivinen reaalikorko ja rahoituksen hyvä saatavuus tukevat investointeja koko ennustejakson ajan. Epävarmuutta ennusteeseen tuo se, että suurhankkeiden toteutumisaikataulut saattavat vaikuttaa kahden perättäisen vuoden investointimäärien eroihin huomattavastikin. Näiden lisäksi normaalit suhdanteiden muutosriskit ovat luonnollisesti olennaisia.

Taulukko 8. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2016 osuus, %	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
		määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	47,7	-5,4	2,1	9,9	8,2	3,2	2,4
Asuinrakennukset	28,6	-6,5	2,0	10,5	8,2	4,5	0,3
Muut talorakennukset	19,1	-3,7	2,3	9,0	8,2	1,2	5,7
Maa- ja vesirakennukset	10,1	4,1	-0,9	10,2	1,7	2,4	2,0
Koneet ja laitteet	23,2	-1,6	4,4	10,1	2,0	4,8	5,5
T & K-investoinnit*	19,1	-0,5	-5,2	-3,3	0,7	4,3	4,9
Yhteensä	100,0	-2,6	0,7	7,2	4,7	3,7	3,5
Yksityiset	81,6	-3,4	2,2	7,9	5,5	4,0	4,1
Julkiset	18,4	0,9	-5,2	3,9	1,0	2,1	0,9
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		20,6	20,8	21,5	22,2	22,7	23,3
Yksityiset		16,4	16,8	17,6	18,2	18,7	19,3
Julkiset		4,2	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0

* Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkisten investointien BKT-osuus oli viime vuonna 4,0 %, mikä on lähellä pitkän ajan keskiarvoa. Julkisten investointien arvioidaan kasvavan hieman joka vuosi ennustejaksolla. Julkisista investoinneista 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehitysinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden noin 15 %.

Valtion investointeja lisää 600 milj. euron panostus olemassa olevien väylien kunnostukseen. Perusväylänpidon määrärahat ovat lisääntymässä sekä tänä että ensi vuonna. Uusia väylähankkeita aloitetaan vain vähän. Vuoden 2017 talousarviossa tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistuvat määrärahat vähenevät hieman. Ensi vuodelle on osoitettu lisää rahaa Tekesille ja Suomen Akatemialle. Vuonna 2019 perusväylänpidon tilapäiset määrärahan lisäykset päättyvät. Kevään kehityksessä on osoitettu lisämääräraha Puolustusvoimien investointeihin vuodelle 2019 ja ensi vuosikymmenellä hävittäjähankintojen vuoksi. Maa-kuntien ICT-järjestelmien kehittäminen edellyttää investointeja, jotka on otettu huomioon valtion investoinneissa vuodesta 2018 eteenpäin.

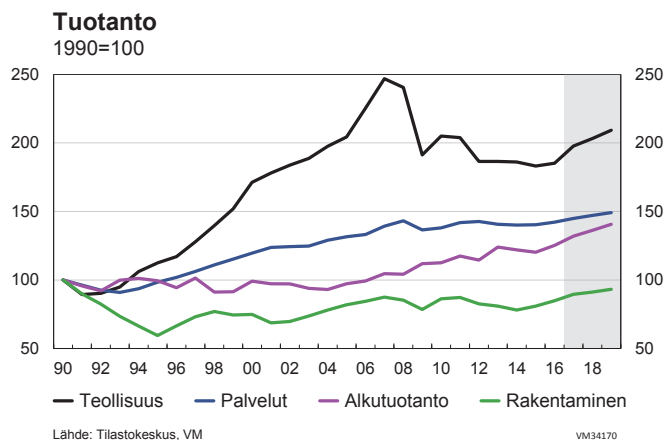
Paikallishallinnon investointimenot ovat historiaan nähden varsin korkealla tasolla. Kuntien nykyisen rakennuskannan kunnossapito edellyttää edelleen mittavia korjausinvestointeja. Kasvukeskuksissa myös uudisrakentaminen ja liikenneväyläinvestoinnit jatkuvat lähivuosina merkittävinä. Lisäksi jo käynnissä oleva vilkas sairaalarakentaminen jatkuu vilkkaana, vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista tuli luvanvaraisia yli vuosi sitten voimaan astuneen väliaikaisen lain nojalla.

1.4 Kotimainen tuotanto

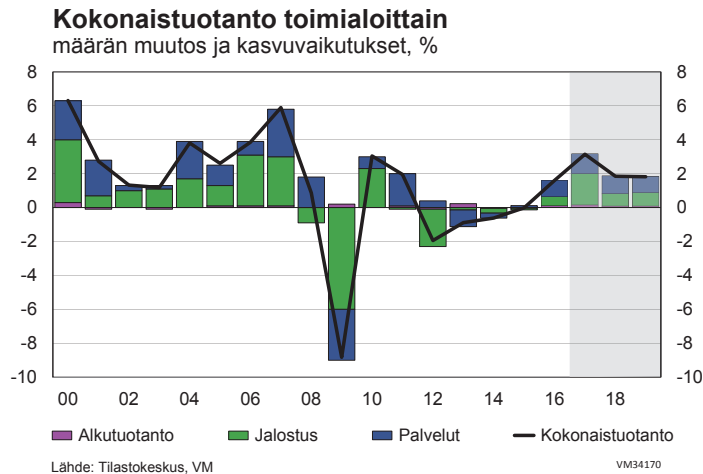
1.4.1 BKT

Vahvinta talouskasvua puoleen vuosikymmeneen

Talouden tuotanto kääntyi viime vuonna neljän supistumisvuoden jälkeen 1,6 prosentin kasvuun. Kasvu nopeutui selvästi alkuvuonna, sillä koko talouden arvonlisäys oli kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla 4 % suurempi kuin vuosi sitten. Talouskasvu perustui monen toimialan tuotannon lisäykseen, sillä kaikkien päätoimialojen arvonlisäys oli kohentuneesta kotimaisesta ja kansainvälisestä kysynnästä johtuen edellisvuotista suurempaa. Alatoimi-aloistakin vain julkinen palvelutuotanto sekä energiahuolto supistuivat (julkisen talouden sopeuttamistoimien ja lämpimän talven seurauksena). Tuotannon kehitys oli siten edellisestä vuodesta poiketen muunkin kuin rakennustoiminnan varassa. Monen toimialan tuotanto on edelleen finanssikriisiä edeltänyttä tasoa alempana, mutta merkittävimpiä poikkeuksia ovat kemianteollisuuden, kiinteistöalan ja liike-elämän palveluiden arvonlisäykset.

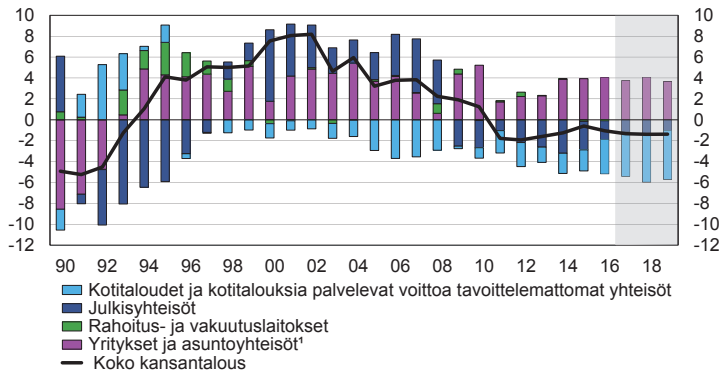

Keväällä ja kesällä myönteisten suhdannenäkymien jatkumisesta on tullut uusia merkkejä. Näitä ovat mm. teollisuuden uusien tilausten ja yksityisen palvelutuotannon liikevaihdon kasvu sekä kasvukeskusten vahvana jatkuva rakennustoiminta. Tuotantomahdollisuuksia vuosia rajoittanut kysynnän vähäisyys näyttää vaivaavan yrityksiä merkittävästi aiempaa vähemmän. Vielä vuosi sitten joka kolmas tai neljäs teollisuus-, rakennus- tai palvelualan yritys ilmoitti kysynnän puutteen hidastava tuotannon kasvua, mutta kesällä tehdyssä kyselyssä enää joka viides tai kuudes yritys raportoi riittämättömästä väli- tai lopputuotekysynnästä. Etenkin rakennusalalla ammattitaitoisen työvoima puute rajoittaa kasvumahdollisuuksia jo merkittävästi kysyntää yleisemmin. Teollisuudessa myös kapasiteetin vähäisyys on vuodentakaista suurempi kasvun este, etenkin metsä- ja metalliteollisuudessa. Näiden toimialojen yritykset ovat ilmoittaneet laajennusinvestoinneista.

Tuotannon kasvun esteistä huolimatta koko talouden arvonnäkövauri vauhdittuu. Kasvun taustalla on vahvasta kansainvälisestä kysynnästä kertova tilausten kasvu teollisuudessa, aloitettujen lukuisten yksityisten ja julkisten rakennushankkeiden eteneminen sekä kaikkien päätoimialojen palvelutuotannon kasvu. Vaikka alkuvuodesta nähty nopeimman kasvun vaihe näyttäisi olevan ohi, Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannetiedustelut viittaavat myönteisen suhdannevaiheen jatkuvan ainakin vuoden toisen puoliskon ajan. Lisäksi ennusteen taustaoletukset maailmankaupan ja -talouden kasvun nopeutumisesta tukevat vientiin suuntautuvaa teollisuustuotantoa ja siten välillisesti liike-elämän palvelutuotantoa. Erityisesti Suomen tärkeimmän kauppaa-alueen Euroopan tuonnin vahvistuminen edesauttaa investointi- ja välituotteita valmistavaa suomalaista teollisuutta. Laaja-alaisesta kasvupohjasta ja erittäin vahvasta alkuvuodesta johtuen koko talouden arvonnäkövauri kasvaa tänä vuonna noin kolme prosenttia. Kasvuvauhti tasaantuu ensi ja seuraavana vuonna, mutta kokonaistuotanto lisääntyy yhä noin kaksi prosenttia vuodessa vuosina 2018 ja 2019.

Nettoluotonanto sektoreittain suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

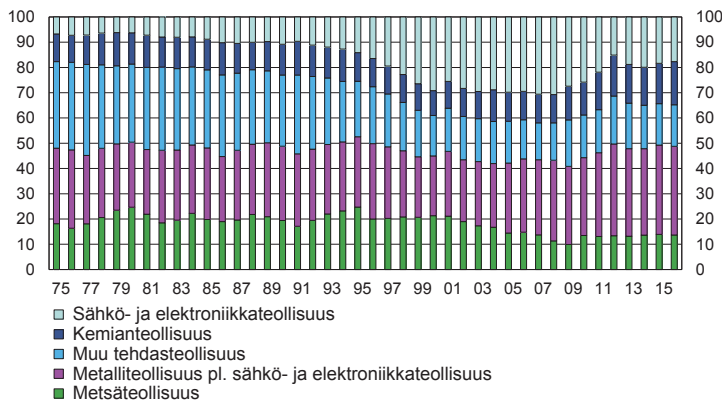
VM34170

1.4.2 Jalostus

Teollisuuden uudet tilaukset ja tuotanto vahvassa kasvussa

Teollisuuden viisi vuotta kestänyt taantuma päättyi viime vuonna, kun koko toimialan arvonlisäys oli 1,1 % edellisvuotta suurempi. Kuluva vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla kasvu nopeutui selvästi, vaikka toisella vuosineljänneksellä kasvuvauhti hidastuikin. Alkuvuonna kasvu oli erityisen vahvaa kemianteollisuudessa sekä metallien jalostustoiminnassa sekä koneita ja sähkölaitteita valmistavassa metalliteollisuudessa. Myös metsäteollisuudessa kasvuvauhti nopeutui mekaanisen metsäteollisuuden- ja sellun sekä kartongin tuotannon lisääntyttyä.

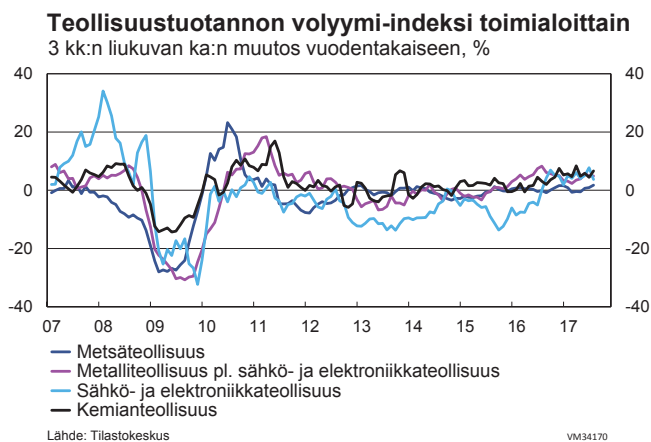
Tehdasteollisuus toimialojen osuus arvonlisäyksestä, %

Lähde: Tilastokeskus

VM34170

Valtaosa teollisuustuotannosta on vientiin meneviä raaka-aineita ja investointitavaroita, joiden kysyntä on kohentunut maailmantalouden ja -kaupan vauhdittuessa sekä talouskasvun lisätessä kapasiteetin käyttöä. Lisäksi kustannuskilpailukyky on yksikkötyökustannuksilla mitattuna parantunut alkuvuonna. Teollisuuden yritykset ovatkin saaneet runsaasti uusia tilauksia, alkuvuonna 20 % enemmän kuin vuosi sitten. Eniten tilauksia on voittanut laivanrakennusteollisuus, mutta tilaukset ovat lisääntyneet myös kemian- ja metsäteollisuudessa. Vuoden toisen puoliskon tuotanto-odotukset ovat siten myönteiset.

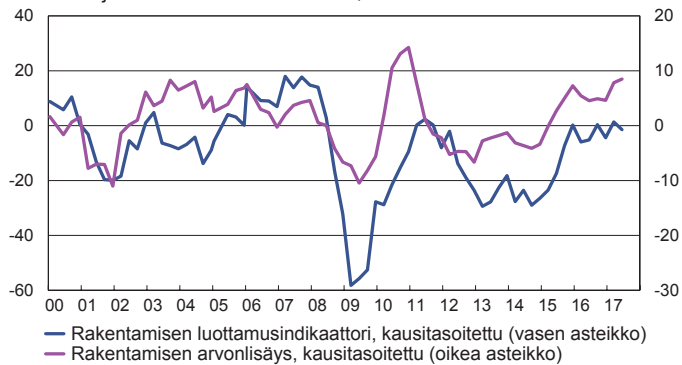
Suhdannetiedustelujen mukaan parhaat kasvuedellytykset ovat teknologia- ja kemianteollisuudessa. Metsäteollisuudessa yritykset odottavat kasvun hidastuvan vuoden loppua kohti, mutta kapasiteetin lisäys Äänekoskella tukee metsäteollisuuden kasvua viimeistään ensi vuodesta alkaen. Kokonaisuudessaan teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna lähes seitsemän prosenttia vahvan alkuvuoden kehityksen ja uusien tilausten myötä.

Lähivuosina vientikysyntä lisääntyy maailmankaupan kasvun nopeutuessa ja tuonnin kasvun odotetaan nopeutuvan ensi ja seuraavana vuonna erityisesti suomalaisyrityksille tärkeillä Euroopan markkinoilla. Tuotantokapasiteetin lisäykset ja yritysten ponnistelut tuotteidensa kilpailukyyn kohentamiseksi tukevat teollisuuden tuotantoa seuraavina vuosina. Teollisuuden arvonlisäyksen kasvu vakiintuu noin kolmeen prosenttiin ensi ja seuraavana vuonna. Kasvusta huolimatta teollisuustuotannon taso on v. 2019 yhä jäämässä lähes kuudenneksen pienemmäksi kuin huippuvuonna 2007.

Rakentamisessa hyvä suhdanne jatkuu

Rakentamisen tuotanto lisääntyi viime vuonna jo toista vuotta peräkkäin varsin vahvasti, 4,9 %. Alkuvuonna kasvuvauhti on edelleen nopeutunut lukuisten suurten rakennushankkeiden ollessa yhtä aikaa käynnissä. Kasvua edistää lisäksi monipuolinen rakentaminen. Muuttoliike lisää asuntokysyntää kasvukeskuksissa, kunnat investoivat terveydenhoito- sekä opetustiloihin ja yritykset ovat käynnistäneet kapasiteetin laajennus- sekä korvaushankkeita, mikä näkyy liike-, toimisto- ja maatalousrakentamisessa. Uudisrakentaminen on kuitenkin vilkkaampaa kasvukeskuksissa kuin niiden ulkopuolella eli kasvu jakautuu alueellisesti epätasaisesti. Korjausrakentamisen tarve on suuri erityisesti asuin- ja toimistorakennuksissa.

Rakentamisen luottamus ja tuotanto
saldo ja muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

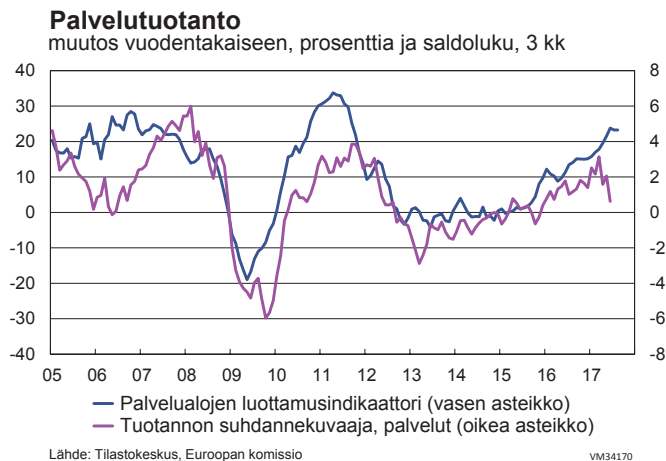
Rakentamisen tuotanto-odotukset ovat yhä varsin valoisia. Kysyntää on monipuolisesti eri rakennustyypeille, joten yritykset kokevat tilauskannan olevan normaalia vahvempi. Lisäksi valtion investoinnit liikenneväyliin lisäävät maa- ja vesirakentamista tänä vuonna. Kasvua rajoittaakin lisääntyvässä määrin ammattitaitoisen työvoiman puute. Lisäksi rakennuslupien määrä ei ole enää alkuvuonna lisääntynyt. Käynnissä olevien rakennushankkeiden tukemana rakennusalan tuotanto lisääntyy tänä vuonna viime vuotta enemmän, lähes kuusi prosenttia.

Rakentaminen jatkuu kasvukeskuksissa vilkkaana myös ensi ja sitä seuraavana vuonna, mutta uusien aloitusten määrä ei enää lisäännä viime vuosien tahtiin, joten kasvuvauhti hidastuu. Vuosina 2018–2019 painopiste on muutamissa suurissa rakennushankkeissa ja rakentamisen arvonlisäys kasvaa noin kahden prosentin vuosivauhtia. Kasvun seurauksena tuotannon taso on ylittämässä tänä vuonna v. 2007 saavutetun tason, mutta vuoden 1989 ylikuumentunut taso oli 10 % korkeampi.

1.4.3 Palvelut

Yksityisten palveluiden kasvu on laaja-alaista

Yksityinen palvelutuotanto ja sen myötä koko palvelualojen arvonlisäys on lisääntynyt jo kahden vuoden ajan. Julkinen palvelutuotanto sitä vastoin on supistunut jo kolme vuotta peräkkäin. Alkuvuonna palvelualojen tuotannon kasvu nopeutui viime vuodesta ja kasvu oli vahvaa erityisesti liike-elämän toimintaa tukevilla palvelualoilla kuten rahoitus- ja va-
kuutustoiminnassa, suunnittelussa sekä informaatiopalveluissa. Myös kuluttajapalveluissa myynti on lisääntynyt vaatimattomasta ostovoiman kehityksestä huolimatta.

Yksityisten palveluiden suhdannetilanne on vahva. Myynti on kasvussa ja sen odotetaan yleisesti jatkavan kasvuaan vuoden toisella puoliskolla, sillä vain viidennes suhdannekyselyyn osallistuneista yrityksistä ilmoittaa kysynnän rajoittavan kasvua. Muita kasvun esteitä ei yleisesti juuri ole toisin kuin rakennusallalla, jota vaivaa ammattitaitoisen työvoiman puute, tai teollisuudessa, jonka kapasiteetti on jo osittain täyskäytössä. Parhaat kasvuedellytykset ovat informaatio- ja viestintäpalveluissa sekä majoitus- ja ravitsemusaloilla. Myös kaupan myynnin odotetaan jatkuvan vilkkaana. Tänä vuonna palveluiden arvonlisäys kasvaa kaksi prosenttia viime vuodesta.

Palvelutuotantoa tukevat jatkossa teollisuuden sekä muiden toimialojen kysyntä, joten palvelualojen kasvulle on vahvat edellytykset. Kuluttajavetoiset palvelut kärsivät vaatimattomasta ostovoimakehityksestä, mutta kansainvälinen kysyntä lisää ulkomaista kysyntää palvelevaa, ja välituotteiden kautta myös kotimaista, palvelutuotantoa. Ensi ja seuraavana vuonna palvelutuotannon kasvu hidastuu vain hieman tästä vuodesta ja jatkaa keskimäärin noin puolentoista prosentin vuosivauhdissa.

Taulukko 9. Tuotanto toimialoittain

	2016 osuus, % ¹⁾	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**	Keski- määrin 2016/ 2006
		määrän muutos, prosenttia						
Teollisuus	20,3	-0,2	-1,6	1,1	6,8	2,8	3,0	-1,9
Rakentaminen	6,8	-3,6	3,7	4,9	5,8	1,9	2,2	0,1
Maa- ja metsätalous	2,7	-1,7	-1,4	4,2	5,5	3,2	3,3	2,4
Teollisuus ja rakentaminen	27,1	-1,0	-0,3	2,0	6,6	2,6	2,8	-1,5
Palvelut	70,2	-0,4	0,2	1,3	2,0	1,5	1,4	0,7
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	-0,6	0,0	1,6	3,1	1,9	1,8	0,0
Bruttokansantuote markkinahintaan		-0,6	0,0	1,9	2,9	2,1	1,8	0,2
Kansantalouden työn tuottavuus		0,1	0,1	1,2	2,1	1,3	1,5	0,1

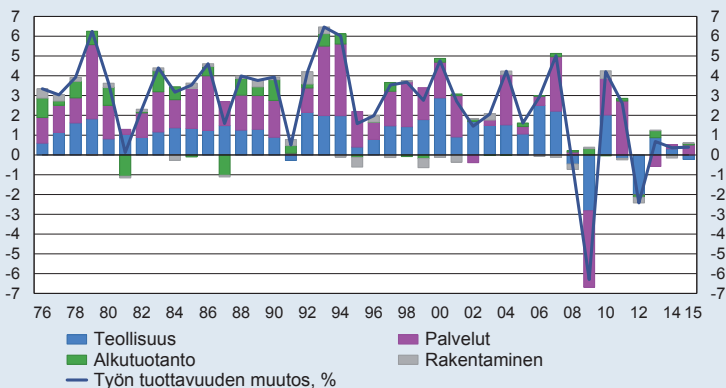
¹⁾ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan.

TOIMIALOITTAINEN TUOTTAVUUDEN KEHITYS

Taloukasvu perustuu pitkällä aikavälillä työpanoksen ja työn tuottavuuden kasvuun. Suomessa työikäisen väestön (15–64-vuotiaat) määrä on laskenut vuodesta 2010 alkaen, joten työpanoksen vaikutus taloukasvuun on kääntymässä laskuun mikäli muut tekijät (työvoimaan osallistumisasteen, rakenteellisen työttömyyden ja keskimääräisen työajan muutokset) eivät kasvata työpanosta. Taloukasvu Suomessa perustuu jatkossa aiempaa enemmän työn tuottavuuden kohentumiseen. Tämä ei ole täysin uusi ilmiö, sillä viimeisten 40 vuoden aikana yksityisen sektorin arvonlisäyksen keskimääräisestä noin kahden ja puolen prosentin vuosikasvusta lähes kaksi kolmasosaa on tullut työn tuottavuuden kasvusta ja loput (runsas kolmasosa) työpanoksen kasvusta.

Yksityisellä sektorilla työn tuottavuuden kasvu on viimeisten 40 vuoden aikana perustunut lähinnä teollisuuden ja palvelualueiden tuottavuuskehitykseen (ks. oheinen kuvio). Tuottavuuden keskimääräisestä lähes kolmen prosentin vuosikasvusta kolmasosa on tullut teollisuustoimialoilta ja noin puolet palvelualueilta. Rakentamisen ja alkutuotannon osuudet ovat olleet pienempiä ja kasvuvaihteluissa on ollut enemmän satunnaisuutta. Alkutuotannon kasvuvaihtelu on selvästi positiivinen 1970- ja 1980-luvuilla, ja se jakautui keskimäärin puoliksi maa- ja metsätalouden kesken. Rakentamisen vaikutus tuottavuuden kasvuun on ollut keskimäärin selvästi alkutuotantoa pienempi.

Toimialojen kontribuutio työn tuottavuuden kasvuun
yksityinen sektori

Lähde: Tilastokeskus

Teollisuuden sisällä 1990-luvun puolivälistä alkaen elektroniikkateollisuuden vaikutus oli huikea, sillä finanssikriisiin asti toimiala vastasi yksinään keskimäärin kolmanneksesta koko yksityisen sektorin tuottavuuden kasvusta. Myös paperiteollisuudella on ollut selkeästi positiivinen tuottavuusvaikutus, varsinkin ennen 1990 lukua. Keskimäärin vuosina 1976–2015 nämä kaksi toimialaa lisäsivät yksityisen sektorin tuottavuuskasvua 0,3 ja 0,2 prosenttiyksikköä vuosittain. Molemmat toimialat ovat myös satunnaisesti heikentäneet tuottavuuden kehitystä, samoin kuin öljyn jalostuksen toimiala. Mikään teollisuuden toimiala ei kuitenkaan pitkällä aikavälillä ole pysyvästi hidastanut tuottavuuden kehitystä toisin kuin eräät palvelualueet.

Palvelujen tuottavuusvaikutus on ollut suurinta kaupan ja televiestinnän toimialoilla. Keskimäärin nämä kaksi toimialaa yhdessä ovat kasvattaneet yksityisen sektorin tuottavuutta noin 0,1 prosenttiyksikköä vuodessa. Kaupan tuottavuusvaikutus on ollut hyvin yhtenäistä, kun taas televiestinnän tuottavimmat vuodet ovat osuneet aikavälille 1995–2005. Myös kiinteistöalan tuottavuusvaikutus on yksittäisinä vuosina ollut huomattava, sekä positiivisesti että negatiivisesti. Toimialan arvonlisäyksen mittausta on kuitenkin haastavampaa kuin monella muulla alalla, sillä toimialan arvonlisäyksestä merkittävä osa on laskennallisia omistusasujien itse itselleen tarjoamia asumispalveluita. Palveluissa muutama toimiala on myös yhtäjaksoisesti heikentänyt yksityisen sektorin tuottavuuskehitystä. Näitä ovat mm. eräät liike-elämää palvelevat toimialat (juridiikka-, konsultointi-, tekniset palvelualat) ja rahoitusta sekä vakuutus toimintaa palveleva toiminta. Osin tulos saattaa olla mittausharhaa ja yritysten välisessä tuottavuudessa onkin havaittu suuria eroja.

Yksityisen sektorin tuottavuus koheni vuosina 1976–2015 keskimäärin 2,7 % vuodessa. Julkisen hallinnon toimialalla tuottavuuskasvu oli keskimäärin vain prosentti vuodessa ja terveys- sekä sosiaalipalveluissa tuottavuus heikkeni keskimäärin 0,4 % vuosittain. Tosin vertailu markkinatuotannon ja markkinattoman tuotannon välillä ei ole ongelmattonta.

Tuoreen ennusten mukaan koko talouden tuottavuuskasvu nopeutuu lähivuosina selvästi, keskimäärin runsaaseen puoleentoista prosenttiin vuodessa vuosina 2017–2019. Kasvuvauhtia nopeuttaa vahva suhdannevaihe. Vuosina 2000–2016 keskikasvu ylitti vain niukasti prosentin. Talouden rakennemuutos on hidastanut tuottavuuden kehitystä, kun vahvemman ja laaja-alaisemman tuottavuuskasvun teollisuuden toimialojen tuotantoa on lopetettu tai siirretty Suomesta. Samalla vaatimattomammin ja epäyhtenäisemmin tuottavuutta lisäävien palvelujen osuus koko talouden arvonlisäyksestä on kohonnut. Tämä hidastaa tuottavuuden paranemista myös tulevaisuudessa.

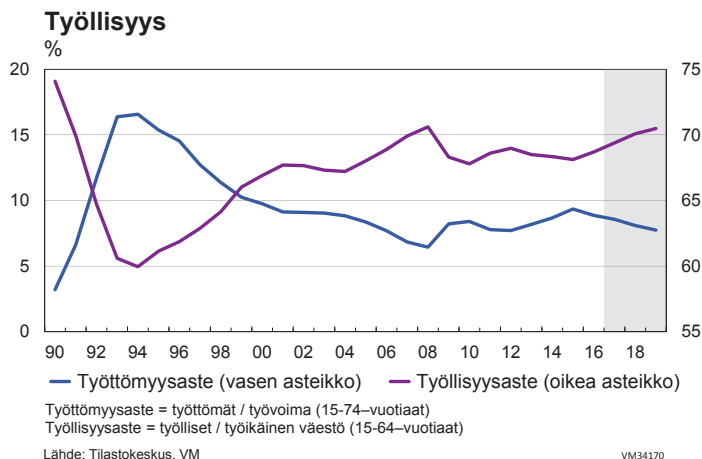
Edellä kuvattu kehitys perustuu makrotaloudellisen tiedon arviointiin. Mikroaineiston tulokset yritystason tuottavuudesta Suomessa viittaavat isoihin eroihin yritysten välisessä tuottavuudessa ja myös sen muutoksessa. Tuoreiden Suomen aineistolla saatujen tulosten mukaan viennin kasvu, työllisyyden parantuminen ja muita korkeammat palkat syntyvät tuottavissa ja kannattavissa yrityksissä. Toimialoittain kohdennettujen toimien sijaan vaikuttavampia talouspolitiikan tuottavuutta kohentavia keinoja näyttäisivät olevan yleiset politiikkatoimet, jotka tukevat yritysten omaa tuottavuuskehitystä sekä pyrkimystä kasvuun. Myös tasapuolisten toimintaedellytysten turvaaminen kohtelee kaikenlaisia yrityksiä yhtäläisesti. Kannustimet investoida inhimilliseen pääomaan kohentavat tuottavuutta pitkällä aikavälillä.

1.5 Työvoima

Talouden kasvu lievittää työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmia

Taloudellisen aktiviteetin laajapohjainen ja nopea voimistuminen on lisännyt työllisyyttä alkuvuoden 2017 aikana. Työllisten määrä nousi tammi-kesäkuussa 0,6 % vuoden takaiseen verrattuna. Työtunnit sen sijaan eivät alkuvuonna lisääntyneet kilpailukyky sopimukseen sisältyvästä työajan pidentämisestä huolimatta yhtään enempää. Avoimien työpaikkojen määrä on pysynyt hyvin korkeana: kausitasoitettuna yli 40 000 paikan tasolla. Vahvana jatkuva talouskasvu ja voimistunut työvoiman kysyntä nostavat v. 2017 työllisten määrän 0,7 % edellisvuotta korkeammaksi, jolloin työllisyysaste nousee 69,4 prosenttiin.

Tilastokeskuksen työvoimatiedustelun mukaan työttömyys ei ole juurikaan laskenut alkuvuonna 2017 ja työttömyysasteen trendi on pysynyt 8,7 prosentissa. Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työnvälitystilaston mukaan työttömyys kuitenkin on alkuvuonna laskenut selvästi kaikilla alueilla ja kaikissa ikä- ja ammattiryhmissä. Työttömyysasteen laskun pysähtyminen johtuu ainakin osittain piilotyöttömien sekä muiden työvoiman ulkopuolisten aktivoitumisesta työnhakuun, mikä on normaalia suhdannetilanteen parantuessa. Nopeutunut talouskasvu kääntää työttömyyden loppuvuodesta uudelleen laskevalle uralle ja ennuste vuoden 2017 työttömyysasteeksi on 8,6 %.

Bruttokansantuotteen kohtuullisen nopeana jatkuva kasvu vuosina 2018 ja 2019 parantaa edelleen työllisyyttä ja samalla työttömien määrä laskee. Työllisten määrän ennustetaan kasvavan 0,8 % v. 2018 ja 0,5 % v. 2019. Työllisyysaste nousee näin 70,5 prosenttiin v. 2019. Ennusteissa on oletettu palkankorotusten pysyvän maltillisina ja työllisyyttä tukevin ennustejakson aikana.

Työvoiman ulkopuolisten henkilöiden aktivoituminen työnhakuun hidastanee työttömyysasteen laskua vielä v. 2018. Vastaavasti alityöllisten suuri määrä voi hidastaa sekä työllisyysasteen nousua että työttömyysasteen laskua, mikäli osa työn kysynnästä kanavoituu nykyisille alityöllisille lisäämättä uusien työllisten määrää. Työttömyys pysyy siten melko korkeana koko ennustejaksolla voimistuneesta talouskasvusta huolimatta. Työttömyysaste laskee 8,1 prosenttiin v. 2018 ja edelleen 7,8 prosenttiin v. 2019.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on alkuvuonna 2017 laskenut nopeasti kaikissa ikäryhmissä. Vahvistuvan talouskasvun myötä pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrän voidaan odottaa vähenevän edelleen lähivuosina, joskin hitaammin kuin viime kuukausina. Rakennetyöttömien määrä on silti edelleen suuri, lähes 200 000 henkeä TEM:n työnvälitystilaston mukaan, mikä osaltaan hidastaa työttömyysasteen laskuvauhtia lähivuosina.

Työllisyystilanteen kohentumisen hidasteena ovat viime vuosina olleet erilaiset alueelliset ja ammatilliset yhteensopivuusongelmat työttömien työnhakijoiden ja avoimien työpaikkojen välillä. Yhteensopivuusongelmat ovat voimistuneen talouskasvun myötä vihdoin vähenemässä, sillä TEM:n työnvälitystilaston mukaan työttömyys on alkuvuonna 2017 vähentynyt kaikkien ELY-keskusten alueella ja kaikissa ammattiryhmissä. Suuri avoimien työpaikkojen määrä on näin alkanut nakertamaan työttömyyttä laaja-alaisesti, mikä tarkoittaa työmarkkinoiden yhteensopivuuden paranemista. On oletettavissa, että talouden piristymisen myötä avoimien työpaikkojen laatu palkan ja työehtojen osalta paranee, jolloin ne houkuttelevat kauempanakin asuvia työttömiä työnhakuun. Yhteensopivuusongelmien vähenemiseen viittaa myös avoimien työpaikkojen avoinna olon keston kääntyminen selvään laskuun viime kuukausina TEM:n työnvälitystilastossa.

Työvoiman tarjonta ei suuressa määrin rajoita työllisyyden kasvua ennustejaksolla, sillä työttömien ja piilotyöttömien yhteenlaskettu määrä on edelleen hyvin suuri: lähes 400 000 henkilöä. Tietyissä ammattiryhmissä työvoimapulaa on silti jo havaittavissa. Elinkeinoelämän keskusliiton suhdannebarometrin (heinäkuu 2017) mukaan rakennusallalla ammattityövoiman puute on noussut yleisimmäksi toiminnan kasvun esteeksi.

Taulukko 10. Työvoimatase

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö 15-74-vuotiaat	4 096	4 102	4 109	4 119	4 131	4 138
muutos	9	6	7	10	12	7
Työikäinen väestö 15-64-vuotiaat	3 491	3 476	3 463	3 453	3 443	3 436
muutos	-17	-15	-13	-10	-10	-7
Työlliset (15-74-vuotiaat)	2 447	2 437	2 448	2 464	2 484	2 497
siitä 15-64-vuotiaat	2 386	2 368	2 379	2 396	2 413	2 422
Työttömät (15-74-vuotiaat)	232	252	237	231	218	210
	prosenttia					
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	68,3	68,1	68,7	69,4	70,1	70,5
Työttömyysaste (15-74-vuotiaat)	8,7	9,4	8,8	8,6	8,1	7,8
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	18	12	16	17	17	17

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Vuonna 2017 ansiotaso kehittyi pääosin työmarkkinaosapuolten neuvotteleman kilpailukyky sopimuksen mukaisesti. Sopimuspalkkoja ei korotettu ja julkisen sektorin lomarahoja leikattiin 30 %. Näiden tekijöiden yhteisvaikutuksena sopimuspalkkojen arvioidaan laskevan keskimäärin 0,3 %. Ansiokehityssennusteessa oletetaan muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen nostavan ansioita 0,6 %. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 0,3 % v. 2017.

Koko talouden palkkasumman kasvu on alkuvuonna 2017 ollut selvästi nopeampaa kuin mitä ansiotasoindeksiin ja työllisyyden kasvun perusteella voisi olettaa. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, että palkansaajien työllisyys on kasvanut huomattavasti yrittäjien työllisyyttä nopeammin. Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 1,8 % v. 2017.

Vuoden 2018 palkankorotuksista neuvotellaan toimialoitain. Ansioiden nousun ennustetaan pysyvän edelleen maltillisena ansiotason kasvaessa 1,4 % v. 2018 ja 1,6 % v. 2019. Tämä ansiotason nousu on edelleen 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä on sopusoinnussa korkean työttömyyden kanssa. Koko talouden palkkasumman ennustetaan kasvavan 2,2 % v. 2018 ja 2,1 % v. 2019.

Taulukko 11. Käytettävissä oleva tulo

	2016 osuus, %	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**	Keskimäärin 2016/2006
		muutos, prosenttia						
Palkansaajakorvaukset	58,8	0,3	1,0	1,7	0,3	1,5	1,8	2,4
Palkat ja palkkiot	47,6	0,4	1,0	1,5	1,8	2,2	2,1	2,5
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	11,2	-0,2	1,3	2,5	-6,1	-1,7	0,6	2,1
Omaisuus- ja yrittäjätulot, netto	25,2	6,4	6,3	6,5	10,7	8,8	7,8	0,8
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	16,0	1,0	0,2	5,7	0,6	2,0	2,6	3,3
Kansantulo	100,0	1,8	2,1	3,5	3,0	3,6	3,6	2,1
Käytettävissä oleva tulo		1,8	2,2	3,6	3,0	3,6	3,7	2,1
Bruttokansantulo, mrd. euroa		207,3	211,2	217,8	226,2	234,5	243,1	

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**	Keskimäärin 2016/2006
	muutos, prosenttia						
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,6	0,6	-0,3	0,6	0,8	2,1
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,7	0,8	0,5	0,6	0,8	0,8	0,7
Ansiotasoindeksi	1,4	1,4	1,1	0,3	1,4	1,6	2,8
Reaalinen ansiotaso ¹⁾	0,4	1,6	0,8	-0,6	-0,1	0,1	1,1
Keskiansiot ²⁾	1,2	1,4	0,7	0,8	1,6	1,8	2,2
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti ³⁾							
koko kansantaloudessa	0,9	1,1	0,1	-2,8	-0,4	0,0	2,3

¹⁾ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

²⁾ Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

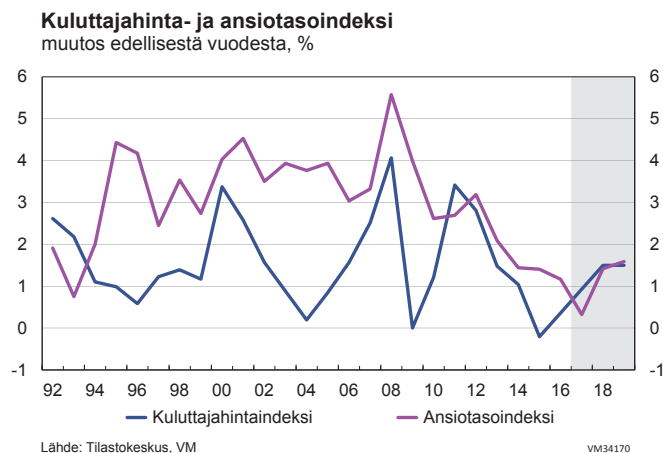
³⁾ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Vuoden 2017 toisella neljänneksellä kuluttajahinnat nousivat 0,8 % vuodentakaisesta kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Kuluttajahintojen kasvu kiihtyi loppuvuodesta 2016 ja alkuvuodesta 2017, mutta hidastui hieman jälleen vuoden 2017 toisella neljänneksellä. Viime vuoden raakaöljyn hinnan nousun tukemana energian alaerän vaikutus inflaatioon on merkittävä, 7,3 % vuosimuutoksella. Vaikutus on kuitenkin entistä maltillisempi, sillä öljyn hinta kääntyi uudelleen laskuun etenkin kesällä 2017. Palveluiden hinnat nousivat vuoden 2017 toisella neljänneksellä 1,7 % vuodentakaisesta ja vastaava luku jalos-

tetuille elintarvikkeille oli 0,4 %. Toisaalta sekä tavaroiden että tuoreruuan hinnat laskivat vuoden 2017 toisella neljänneksellä reilulla puolella prosentilla vuodentakaisesta.

Ennuste kuluvan vuoden inflaatioksi on 0,9 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaatiota kiihdyttää kuluvana vuonna etenkin viime vuoden tasoa selkeästi korkeammalla oleva raakaöljyn hinta. Öljyn keskimääräisen tynnyrihinnan ennustetaankin olevan v. 2017 noin 7 euroa korkeampi kuin vuoden 2016 toteutunut keskihinta joka oli 40 euroa. Öljyn hinnan nousun vaikutusten kertautuminen nopeuttaa myös yleisemmin hintojen nousua. Yhdysvaltain dollarin heikkeneminen suhteessa euroon lieventää kuitenkin tilapäisesti öljyn dollarihinnan nousun vaikutuksia kotimaisiin hintoihin. Energian hintojen vaikutuksen inflaatioon ennustetaan pysyvän positiivisena, mutta hieman aiempaa maltillisempaan, myös vuosina 2018–2019.

Palveluiden hintojen odotetaan nousevan kuluvana vuonna noin 1,6 prosentin vauhtia, eli edellisvuotta selkeästi hitaammin. Tähän vaikuttavat mm. viime vuoden palkkaratkaisut sekä vuokrien hintojen kasvun hidastuminen. Viime vuonna palveluinflaatiota kiihdyttivät terveydenhuollon palvelumaksujen korotukset, jollaisia ei enää kuluvana vuonna ole tehty. Vuosina 2018–2019 palveluiden hinnat nousevat noin kahden prosentin vuosivauhdilla.

Elintarvikkeiden hintakehitys on pysynyt kuluvana vuonna maltillisena mm. makeisveron poiston ja laskevien raaka-ainehintojen johdosta. Tavaroiden hintoihin vaikuttavat mm. tuontihinnat, jotka ovat kääntyneet v. 2017 nousuun pitkään jatkuneen laskun jälkeen. Tavaroiden hintojen odotetaan sen myötä kääntyvän lievään kasvuun loppuvuotta kohden, mutta hintojen vuosimuutos jää kuluvana vuonna vielä negatiiviseksi. Veronkorotusten inflaatiota kiihdyttävä vaikutus on v. 2017 arviolta 0,2 prosenttiyksikköä ja vuonna 2018

verojen kiihdyttävä vaikutus inflaatioon tulee arvioiden mukaan olemaan suurempi kuin kuluvana vuonna. Tähän vaikuttavat korotukset ovat tänä vuonna ajoneuvo-, polttoaine- ja tupakkaveroissa, mutta autoveron lasku vaikuttaa vastakkaiseen suuntaan.

Vuosina 2018 ja 2019 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitatun inflaation odotetaan nousevan molempina vuosina 1,5 % talouskasvun jatkuessa. Hinnat nousevat kuluvaa vuotta laajemmin eri hyödykeryhmissä, mutta palveluiden hintojen nousun vaikutus kokonaisinflaatioon pysyy jatkossakin suurimpana. Maltillisesti nousevan öljyn hinnan, vahvistuvan Yhdysvaltain dollarin sekä tasoltaan matalan mutta nousevan korkotason odotetaan kiihdyttävän inflaatiota ennustejaksolla.

Euroalueen inflaatio yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna oli vuoden 2017 toisella neljänneksellä keskimäärin 1,5 %. Energian hinnan nousua ja sen välillisiä vaikutuksia lukuun ottamatta, inflaatio on kuitenkin pysytellyt maltillisena, huolimatta euroalueen talouskasvun asteittaisesta vahvistumisesta. Euroalueen talousnäkyviä koskevien Euroopan keskuspankin asiantuntijoiden arvioiden perusteella euroalueen inflaatio on 1,5 % kuluvana vuonna, 1,3 % v. 2018 ja 1,6 % v. 2019. Vertailukelpoiset yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin kasvuluvut valtiovarainministeriön ennusteessa ovat Suomen osalta 0,9 % v. 2017, 1,5 % v. 2018 ja 1,5 % v. 2019. Kuluvana vuonna Suomen hintakehitys jää euroaluetta hitaammaksi, sillä suhdannenousu käynnistyi Suomessa euroaluetta myöhemmin.

Taulukko 13. Hintaindeksejä

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**	Keskimäärin 2016/2006
	muutos, prosenttia						
Vientihinnat ¹⁾	-0,4	-0,9	-1,9	2,5	1,3	1,5	0,0
Tuontihinnat ¹⁾	-1,6	-4,2	-2,8	4,9	2,5	2,7	-0,1
Kuluttajahintaindeksi	1,0	-0,2	0,4	0,9	1,5	1,5	1,7
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,2	-0,2	0,4	1,0	1,5	1,5	1,9
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-1,3	-3,2	-1,6	4,3	1,6	2,7	2,0
Rakennuskustannusindeksi	1,0	0,5	0,5	0,4	2,1	2,2	2,3

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan

INFLAATION POHJAVAIKUTUKSET – MITÄ SE TARKOITTAJAA JA MIKSI SE VAIKUTTAA INFLAATIOENNUSTEESSEN?

Pohjavaikutuksista (engl. base effects) puhutaan usein inflaation ajankohtaisen kehityksen ja vuosi-inflaation lyhyen aikavälin ennusteen yhteydessä. Kuluvana vuonna inflaatiokehitykseen merkittävästi vaikuttavana tekijänä on tässäkin katsauksessa viitattu energian hinnan pohjavaikutukseen ja sen heikkenemiseen loppuvuoden 2017 aikana. Kyse on teknisestä käsitteestä, joka kertoo kuinka paljon inflaatio on noussut juuri ennen nykyisen tarkastelujakson alkua. Pohjavaikutukset vaikuttavat siis inflaatioennusteeseen mekaanisesti ja ne tuovat osaltaan arvokasta tietoa odotetusta inflaatiokehityksestä. Tässä kehikossa kuvataan pohjavaikutusten vaikutuksia yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä (YKHI) mitattuun inflaatiokehitykseen samalla tavoin kuin koko euroalueen osalta Euroopan komission kevätennusteessa (Inflation: between temporary effects and slow trends, European Economic Forecast, Spring 2017).

Pohjavaikutuksia voidaan tarkastella myös tarkemmin. Niitä esiintyy, kun muutos kuluttajahintaindeksin vuosimuutoksessa johtuu vaihtelusta vuotta aiemmin. Tämänkaltaiset muutokset voivat johtua mm. äkillisistä ja merkittävistä muutoksista energian hinnoissa tai veromuutoksista. Soveltaen Euroopan komission kevätennusteen kehikossa käytettyä esitystä, kuluttajahintojen vuosimuutos ajankohtana t (π_t) voidaan esittää muodossa

$$\pi_t = \pi_{t-1} + \delta_t - \delta_{t-4},$$

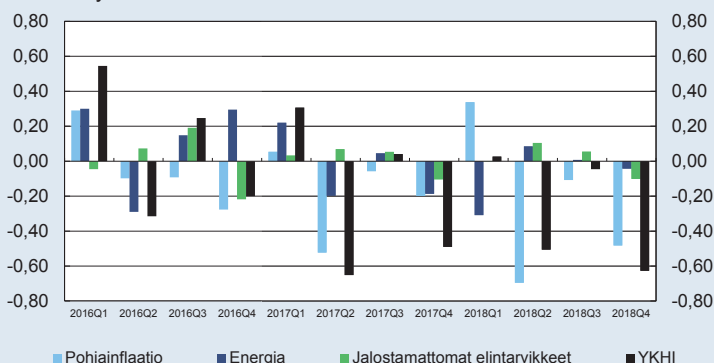
jossa δ_t ja δ_{t-4} kuvaavat neljännesvuosi-inflaatiota ajanhetkinä t ja $t-4$. Edellä oleva yhtälö kuvaa kuinka pohjavaikutus (δ_{t-4}) vaikuttaa inflaation vuosimuutokseen¹. Kuluttajahintojen nykyinen vuosimuutos voidaan siis kaavan mukaan esittää edellisen periodin vuosi-inflaation sekä tämänhetkisen ja vuotta aikaisemman neljännesvuosi-inflaation erotuksen avulla. Ero voidaan ajatella lisäinflaationa, eli kuinka paljon nykyhetkellä t oleva neljännesvuosi-inflaatio on suurempaa kuin sama inflaatio vuosi sitten. Neljännesvuosi-inflaatio vuosi sitten, eli pohjavaikutus, vaikuttaa tällä tavoin negatiivisesti inflaatioon silloin kun $\delta_{t-4} > 0$, joka näkyy kaavassa negatiivisen merkin muodossa. Ennustamisen näkökulmasta voi olla intuitiivista ajatella inflaatio ilmiönä, joka muodostuu menneiden periodien hintakehityksistä riippumatta, eli puhutaan sisäisestä inflaatiosta. Toisaalta, jos kuluttajahintojen odotetaan nousevan esimerkiksi prosentin tiettyä vuonna ja samalle vuodelle kohdistuu puolen prosentin pohjavaikutus, sisäisen inflaation tulisi kasvaa vain puolella prosentilla. Näin ollen voidaan ajatella positiivista pohjavaikutusta sisäiseen inflaatioon negatiivisesti vaikuttavana tekijänä.

Vaikka inflaation ennustamisessa pääpaino on luonnollisesti tulevan kehityksen arvioinnissa, ei pohjavaikutusten vaikutusta inflaationäkymiin tule aliarvioida. Kirjoittamalla edellä oleva yhtälö periodille $t+1$ voimme tarkastella pohjavaikutuksen roolia inflaatioennusteessa.

¹ Komission esimerkistä poiketen, tässä esimerkissä emme jaottele neljännesvuosittaista inflaatiota erikseen pitkän aikavälin keskiarvoon eikä poikkeamaan siitä, joten pohjavaikutuksen määritelmä eroaa hieman. Kehikossa hyödynnetään neljännesvuosiaineistoa, koska sitä käytetään myös valtiovarainministeriön inflaatioennusteissa.

Kuviossa on esitetty pohjavaikutuksen arvioitu vaikutus toteutuneeseen ja ennustettuun inflaatiokehitykseen jaksolla 2016–2018. Esimerkissä on käytetty YKHI:n alarajaottelua pohjainflaatioon, energiaan sekä jalostamattomiin elintarvikkeisiin. Kuviossa esitetään siis pohjavaikutus etumerkkiä kääntämällä, jolloin positiivinen arvo viittaa inflaatiota kiihdyttävään vaikutukseen.

Arvioituja pohjavaikutuksia YKHI:lle alarineen %-yks.

Lähde: Tilastokeskus, VM

Kuviosta nähdään selvästi öljyn hinnan vaihtelusta johtuva energian hintojen pohjavaikutus, joka vaikutti inflaatiokehitykseen kiihdyttävästi loppuvuodesta 2016 sekä vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä. Energian hintojen pohjavaikutus kuitenkin kääntyi inflaatiota hidastavaksi vuoden 2017 toisella neljänneksellä. Kolmannen neljänneksen pienen positiivisen pohjavaikutuksen jälkeen energian hintojen inflaatiota hidastavan vaikutuksen jatkuu jälleen vuodenvaihteessa 2017–2018. Ennustejaksolla energian pohjavaikutus pienenee hiljalleen, koska ennusteura on tasaisempi kuin mennyt kehitys. Inflaation kuitenkin ennustetaan kiihtyvän ennustejaksolla, minkä vuoksi ennustejakson loppua kohden pohjainflaation pohjavaikutus jää kuvassa negatiiviseksi.

2 Talouspolitiikka ja julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Julkisen talouden¹ syvä alijäämä on pienentynyt asteittain viime vuosina. Julkista taloutta ovat vahvistaneet hallituksen päättämät sopeutustoimet sekä viime vuonna virinnyt talouskasvu. Julkinen velka on kasvanut merkittävästi viimeisen kahdeksan vuoden aikana. Lähivuosina velkaantumisen vauhti hidastuu, ja velka suhteessa BKT:hen alenee.

Julkisen talouden ongelmat ovat rakenteellisia. Myönteisestä suhdannetilanteesta huolimatta julkinen talous jää edelleen alijäämäiseksi. Lisäksi väestön ikääntymisestä johtuen julkisessa taloudessa vallitsee pidemmällä aikavälillä merkittävä epätasapaino tulojen ja menojen välillä. Jotta julkinen talous olisi pitkällä aikavälillä kestävä pohjalla ja eläke-, hoito- ja hoivamenojen kasvu pystyttyisiin rahoittamaan ilman julkista taloutta vahvistavia toimia tai lisävelkaantumista, tulisi rahoitusaseman olla ensivuosisikymmenen alussa selvästi ylijäämäinen.

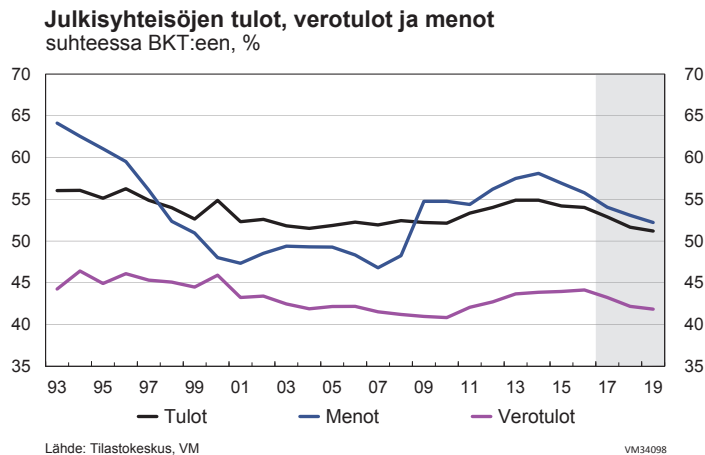
Valtiontalouden alijäämä supistui viime vuonna. Valtiontalouden tuloja kasvatti erityisesti verotulojen hyvä kasvu. Samaan aikaan menokehitys pysyi maltillisena. Vastaavanlainen kehitys jatkuu myös lähivuodet valtiontaloudessa. Myös paikallishallinnon alijäämä supistui v. 2016 ja samansuuntainen kehitys jatkuu vielä v. 2017. Paikallishallinnon alijäämä kääntyy jälleen kasvuun ensi vuonna, mutta Sote-uudistuksen myötä sosiaali- ja terveystalouden menopaineet kohdistuvat maakuntiin, mikä helpottaa paikallishallinnon taloutta vuodesta 2020 alkaen. Valtiohallinnon, paikallishallinnon sekä myöhemmin maakuntahallinnon yhteenlasketun alijäämän arvioidaan kuitenkin olevan ensi vuosikymmenen alussa merkittävä.

Työeläkelaitosten ylijäämää on supistanut viime vuosina eläkemenojen kasvu sekä alhainen korkotaso. Ylijäämän supistumien jatkuu ennustejaksolla, sillä ennakoitu korkojen nousu ei riitä kattamaan kasvavia eläkemenoja. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema kääntyi ylijäämäiseksi viime vuonna työttömyysvakuutusmaksun korotuksen johdosta. Ennustejaksolla työttömyysmenojen lasku vahvistaa muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa.

¹ Suomen julkinen talous muodostuu valtiosta, paikallishallinnosta ja sosiaaliturvarahastoista, jotka jakautuvat vielä työeläkelaitoksiin ja muihin sosiaaliturvarahastoihin. Vuodesta 2020 alkaen julkisen talouden rakenne muuttuu uusien maakuntien aloittaessa toimintansa. Tilastokeskus päättää vasta myöhemmin maakuntahallinnon sektoriluokituksista kansantalouden tilinpidossa. Valtiovarainministeriön syksyn 2017 julkisen talouden ennusteessa ja keskipitkän aikavälin arviossa maakuntahallinto on itsenäinen alasektori valtionhallinnon alla.

Menoaste eli menojen suhde BKT:hen nousi v. 2014 korkeimmalle tasolleen tällä vuositu-
hannella. Siitä lähtien se on laskenut tasaisesti mm. sopeutustoimien johdosta. Veroastetta
eli verojen ja veroluonteisten maksujen suhdetta BKT:hen laskee tänä vuonna mm. kilpailu-
kykysopimuksen maksuperustemuutokset ja veronkevennykset. Tulevina vuosina veroaste
laskee jonkin verran myös siitä syystä, että monet veropohjat kasvavat hitaammin kuin BKT.

Julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen ylitti hetkellisesti EU:n perussopimuksessa mää-
ritellyn kolmen prosentin rajan v. 2014. Tämän jälkeen alijäämä on painunut selkeästi rajan
alle. Julkinen velka sen sijaan on noussut yli 60 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja pysyy rajan
yläpuolella lähivuosina. Tarkemmin EU-sääntöjen noudattamista kuvataan lokakuussa julkais-
tavassa Vuoden 2018 alustavassa talousarviosuunnitelmassa sekä kehikossa sivulla 60.

Taulukko 14. Julkisyhteisöt ¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	33,8	34,8	35,6	37,2	37,5	38,8
Tuotannon ja tuonnin verot	29,6	29,7	31,1	31,3	32,0	32,7
Sosiaalivakuutusmaksut	26,3	27,0	28,0	27,4	27,7	28,5
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²⁾	90,1	92,2	95,2	96,9	98,0	100,8
Muut tulot ³⁾	23,2	22,1	21,8	22,5	22,7	23,3
siitä korkotulot	2,1	2,1	1,9	1,9	2,0	2,2
Tulot yhteensä	112,8	113,6	116,5	118,4	120,0	123,3
Kulutusmenot	50,7	51,1	51,7	51,4	52,6	53,8
Tukipalkkiot	2,7	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7
Sosiaalietuudet ja -avustukset	40,3	41,6	42,3	43,1	44,1	45,1
Muut tulonsiirrot	6,1	5,8	5,6	5,5	5,5	5,5
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	49,0	50,2	50,6	51,3	52,3	53,3
Pääomamenot ⁴⁾	9,3	9,0	9,0	9,6	9,9	10,2
Muut menot	10,4	9,0	8,8	8,7	8,5	8,5
siitä korkomenot	2,5	2,4	2,3	2,2	2,0	2,0
Menot yhteensä	119,4	119,3	120,2	121,0	123,3	125,7
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-6,6	-5,7	-3,8	-2,6	-3,3	-2,4
Valtionhallinto	-7,8	-6,3	-5,8	-5,1	-4,6	-3,3
Paikallishallinto	-1,6	-1,3	-0,9	-0,1	-0,7	-1,0
Työeläkelaitokset	3,4	2,7	2,4	1,8	1,5	1,2
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,7	-0,8	0,5	0,8	0,4	0,6
Perusjäämä ⁵⁾	-6,2	-5,3	-3,3	-2,3	-3,3	-2,5

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan²⁾ Sisältää pääomaverot³⁾ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

SUOMI JA EU:N FINANSSIPOLITIIKAN SÄÄNNÖT

Suomen julkinen velka suhteessa BKT:hen on ylittänyt EU:n perussopimuksen artiklassa 126 asetetun 60 prosentin viitearvon vuodesta 2014 lähtien, eikä velkasuhde ole komission ennusteissa toistaiseksi laskenut 60 prosentin viitearvon alapuolelle. Komissio onkin vuodesta 2013 lähtien laatinut jo seitsemän raporttia siitä, noudattaako Suomi velkakriteeriä.

Viimeisin komission arvio Suomen velkakehityksestä julkaistiin toukokuussa 2017. Komissio päätyi raportissa edelleen siihen johtopäätökseen, että Suomi noudattaa velkakriteeriä. Perusteluina olivat suhdanteen velkaa kasvattanut vaikutus, vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan noudattaminen sekä se, että Suomi on sille annettujen maakohtaisten suositusten mukaisesti toteuttanut talouden kasvuedellytyksiä ja julkisen talouden kestävyyttä vahvistavia rakenteellisia uudistuksia.

Talouden noususuhdanne helpottaa velkakriteerin noudattamista lähivuosina, kun korkeampi bruttokansantuote ja ripeä verotulojen kasvu alentavat velkasuhdetta. Uusimmat luvut osoittavatkin Suomen julkisen talouden velkasuhteen kääntyneen laskuun jo v. 2015. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen mukaan velkasuhteen lasku jatkuu vuoteen 2021 saakka.

Suomi on siten yhä vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevässä osassa ja sitä koskevat ennaltaehkäisevän osan velvoitteet. Ennaltaehkäisevässä osassa tarkastellaan kunkin jäsenmaan rakenteelliselle rahoitusasemalle asettaman keskipitkän aikavälin tavoitteen (Medium Term Objective, MTO) saavuttamista ja sitä, pysyykö maa vaaditulla sopeutuspolulla kohti MTO:ta. Vaadittu vuosittainen sopeutus määritellään neuvoston heinäkuussa hyväksymissä maakohtaisissa suosituksissa kuluvalle ja tulevalle vuodelle. Sopeutus määritellään ja sitä tarkastellaan kahden pilarin, rakenteellisen rahoitusaseman muutoksen ja ns. menosäännön perustella¹.

Suomen rakenteelliselle rahoitusasemalle asettama keskipitkän aikavälin tavoite on -0,5 % suhteessa BKT:hen ja hallitus tavoittelee sen saavuttamista viimeistään v. 2019. Maakohtaisissa suosituksissa määritelty vuosittainen sopeutusvaatimus kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta on vaihdellut nollan ja 0,6 prosenttiyksikön välillä.

Ennaltaehkäisevässä osassa olevat jäsenmaat voivat hakea väliaikaista poikkeamaa keskipitkän aikavälin tavoitteesta tai siihen johtavalta sopeutuspolulta merkittävien rakenteellisten uudistusten (ns. rakenneuudistuslauseke) tai niihin rinnastettavissa olevien investointien (ns. investointilauseke) perusteella. Suomi haki syksyllä 2016 sekä rakenneuudistus- että investointilausekkeiden hyödyntämistä v. 2017. Rakenneuudistuslausekkeen käytön perusteluina olivat kilpailukykysopeutus ja vuoden 2017 alussa voimaan astunut eläkeuudistus. Keväällä 2017 komissio totesi Suomen olevan oikeutettu molempien joustolausekkeiden hyödyntämiseen. Jouston yhteismittaluokka on 0,6 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Jouston myöntäminen pienentää Suomelta vaadittua vuotuista sopeutusta kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta. Neuvoston heinäkuussa 2017 hyväksymien maakohtaisten suositusten mukaan Suomen rakenteellinen rahoitusasema voi heikentyä 0,5 suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2017 ja v. 2018 Suomen tulee saavuttaa keskipitkän aikavälin tavoitteensa ottaen huomioon Suomelle myönnetty jousto.

¹ Menosääntö asettaa ylärajan julkisyhteisöjen menojen kasvulle. Menosääntö lasketaan BKT:n potentiaalisen kasvun 10 vuoden keskiarvon, julkisen sektorin koon ja maalta vaaditun sopeutuksen perusteella.

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	43,9	44,0	44,1	43,2	42,2	41,8
Julkisyhteisöjen menot ¹⁾	58,1	56,9	55,8	54,1	53,1	52,2
Nettoluotonanto	-3,2	-2,7	-1,8	-1,2	-1,4	-1,0
Valtionhallinto	-3,8	-3,0	-2,7	-2,3	-2,0	-1,4
Paikallishallinto	-0,8	-0,6	-0,4	-0,1	-0,3	-0,4
Työeläkelaitokset	1,7	1,3	1,1	0,8	0,7	0,5
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,3	-0,4	0,2	0,3	0,2	0,2
Perusjäämä ²⁾	-3,0	-2,5	-1,5	-1,0	-1,4	-1,0
Julkisyhteisöjen velka	60,2	63,6	63,1	62,5	61,9	61,1
Valtionvelka	46,3	47,6	47,5	47,7	47,5	46,9
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	626	619	614	610	609	605
Valtio	139	133	131	130	128	127
Paikallishallinto	477	475	473	469	470	468
Sosiaaliturvarahastot	11	11	11	11	11	11

¹⁾ EU-harmonisoiu²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja**Taulukko 16. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet**

	2016	2017**	2018**	2016	2017**	2018**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-1,8	-1,2	-1,4	63,1	62,5	61,9
Suomi	-1,9	-2,2	-1,8	63,6	65,5	66,2
Iso-Britannia	-3,0	-3,0	-2,3	89,3	88,6	87,9
Ruotsi	0,9	0,4	0,7	41,6	39,1	37,0
Tanska	-0,9	-1,3	-0,9	37,8	36,7	36,0
Irlanti	-0,6	-0,5	-0,3	75,5	73,5	72,7
Espanja	-4,5	-3,2	-2,6	99,4	99,2	98,5
Alankomaat	0,4	0,5	0,8	62,3	59,8	57,2
Luxemburg	1,6	0,2	0,3	20,0	22,0	22,3
Portugali	-2,0	-1,8	-1,9	130,4	128,5	126,2
Itävalta	-1,6	-1,3	-1,0	84,6	82,8	81,2
Saksa	0,8	0,5	0,3	68,3	65,8	63,3
Ranska	-3,4	-3,0	-3,2	96,0	96,4	96,8
Belgia	-2,6	-1,9	-2,0	105,9	105,6	105,1
Italia	-2,4	-2,2	-2,3	132,6	133,1	132,5
Kreikka	0,7	-1,2	0,6	179,0	178,8	174,6

Lähde: EU-komission kevätennuste 2017, *Suomi: VM syksy 2017

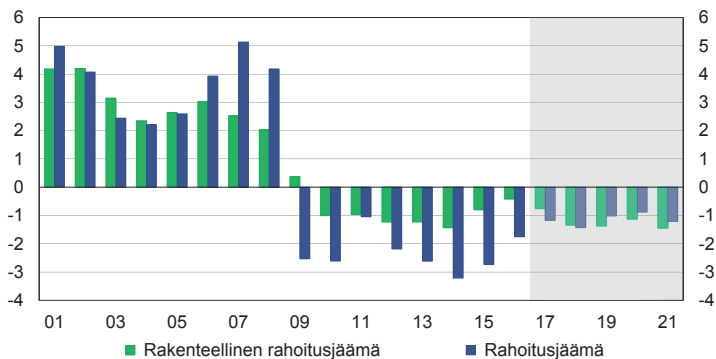
2.1.1 Arvioita finanssipolitiikan vaikutuksista

Koko julkisen talouden tasolla finanssipolitiikka on jossain määrin elvyttävää v. 2017. Kilpailukyky sopimus sekä siihen liittyvät hallituksen päättämät veronkevennykset elvyttävät finanssipolitiikkaa n. 1,2 mrd. eurolla. Toisaalta hallituksen päättämistä sopeutustoimista n. 750 milj. euroa kohdistuu valtiontalouteen. Finanssipolitiikkaa kiristävät myös kuntien sopeutustoimet sekä yksityisen sektorin työeläkevakuutusmaksun korotus.

Vuonna 2017 veroasteen arvioidaan kilpailukyky sopimuksen myötä laskevan noin prosenttiyksiköllä viime vuoden 44 prosentista suhteessa BKT:hen. Veroasteen aleneminen jatkuu seuraavina vuosina, sillä keskeisimmät veropohjat, kuten palkkasumma ja yksityisen kulutus, kasvavat BKT:tä hitaammin. Menoasteen v. 2015 alkanut lasku jatkuu lähivuosina säästötoimenpiteiden sekä suhdanneluonteisten menojen alentumisen vuoksi.

Finanssipolitiikan viritystä voidaan tarkastella myös EU:n yhteisellä menetelmällä arvioitun rakenteellisen alijäämän muutoksen avulla.¹ Finanssipolitiikan virituksen tarkastelu rakenteellisen alijäämän muutosten avulla ei anna välttämättä täysin yhteneväistä kuvaa yksittäisistä tulo- ja menotoimista johdetun tarkastelun kanssa. Esimerkiksi ikäsidonnaisen menojen kasvu heikentää osaltaan rakenteellista alijäämää ennustejaksolla, vaikka uusia menoja lisääviä päätöksiä ei tehtäisikään.

Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä ja rakenteellinen rahoitusjäämä¹
suhteessa BKT:een, %

¹ Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktiolähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

¹ Rakenteellinen alijäämä lasketaan poistamalla julkisen sektorin alijäämästä suhdanneluonteisten vaikutusten vaikutus. Jäljelle jäävä osa kuvaa harjoitetun politiikan ja muiden kuin suhdanneluonteisten tekijöiden vaikutusta alijäämään. Muutokset rakenteellisessa alijäämässä kuvaavat siten muutoksia finanssipolitiikan kokonaisvirityksessä. Kun rakenteellinen alijäämä pienenee, finanssipolitiikka on kiristävää. Rakenteellisen alijäämän heikkeneminen puolestaan merkitsee sitä, että finanssipolitiikka on elvyttävää. Rakenteellisen alijäämän mittaamiseen liittyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta, sillä arviolla tuotantokuilun suuruudesta on sen laskennassa merkittävä vaikutus.

Rakenteellisen alijäämän arvioidaan kasvavan selvästi tänä ja ensi vuonna, joten tällä mittarilla finanssipolitiikan voi katsoa olevan elvyttävää näinä vuosina. Rakenteellinen alijäämä kasvaa, sillä tuotantokuilu on sulkeutumassa nopeasti. Finanssipolitiikan voidaan katsoa olevan vuodesta 2019 lähtien likimain neutraalia, sillä rakenteellisen alijäämän arvioidaan pysyvän runsaassa prosentissa suhteessa BKT:hen.

FINANSSIPOLITIIKAN VIRITYKSEN MITTAAMINEN

Kun halutaan arvioida harjoitetun politiikan vaikutusta julkiseen talouteen, on pystyttävä erottamaan tehtyjen päätösten vaikutus talouden rakenteista. Usein kiinnostus kohdistuu erityisesti kahteen mittariin, julkisyhteisöjen rahoitusasemaan ja julkisyhteisöjen velkaan. Kumpikaan näistä indikaattoreista ei kuitenkaan sellaisenaan kuvaa poliittisten päättäjien toimia tai finanssipolitiikan viritystä, vaan ne reagoivat myös poliittisista päättäjistä riippumattomiin tekijöihin. Arviointia varten on tarve erottaa päätösperäisten toimien ja muiden tekijöiden vaikutus.

Tässä kehikossa kuvataan vaihtoehtoisia tapoja arvioida finanssipolitiikan viritystä. Koska Suomi on sitoutunut EU:n yhteisiin finanssipoliittisiin sääntöihin, pääpaino on EU-yhteyksissä käytettyjen indikaattoreiden vertailussa. Nämä mittarit ovat luonteeltaan joko nk. ”ylhäältä alas” tai ”alhaalta ylös” -mittareita, tosin myös näiden yhdistelmiä on käytössä. Tässä kehikossa keskitytään rakenteelliseen alijäämään ja sen muutokseen, yksittäisten harkinnanvaraisten toimien tarkasteluun kokonaisuutena, sekä päätösperäistä finanssipoliittikkaa kuvaavaan DFE-mittariin (Discretionary Fiscal Effort). Mittareita on kuvattu tarkemmin Komission julkaisemassa ”Vade Mecumissa” sekä VM:ssä valmisteilla olevassa työpaperissa.

Rakenteellinen alijäämä rakentuu puhtaasti makrotason tarkastelun varaan. EU-yhteyksissä rakenteellinen alijäämä pyrkii kuvaamaan julkisen talouden alijäämää, josta on poistettu suhdannevaihteluiden sekä kertaluonteisten ja tilapäisten tekijöiden vaikutus. Viimemainittuja tekijöitä voivat olla esimerkiksi veronkantoon liittyvät muutokset, jotka johtavat väliaikaisiin ajoitusmuutoksiin verokertymässä. Lisäksi rakenteellisen alijäämän laskemiseksi tarvitaan arvio talouden suhdannetilanteesta ja sen vaikutuksesta julkisen talouden alijäämään. Tämän kehikon laskelmat perustuvat valtiovarainministeriön kokonaistaloudelliseen ennusteeseen ja EU:ssa yhdessä sovitulla menetelmällä laskettuun arvioon talouden potentiaalisesta tuotannosta ja tuotantokuilusta.

Toinen tapa tarkastella finanssipolitiikan viritystä, etenkin esimerkiksi vaalikauden aikana, on yksittäisten harkinnanvaraisten toimien tarkastelu ja niiden vaikutusten summaaminen yhteen (nk. ”alhaalta ylös” -tarkastelutapa). Vertailukohtana voidaan valtiontalouden osalta käyttää edellisen hallituksen vaalikauden viimeistä kehystä. Vaalikauden alkaessa uusi hallitus päättää valtion talousarvioissa, täydentävissä talousarvioissa sekä kehyspäätöksissä monista menoihin ja tuloihin vaikuttavista toimin. Näiden toimien vaikutus saadaan vertaamalla menoja ja tuloja suhteessa edellisen vaalikauden lopun ”tekniseen kehykseen”. Toimien kootut vaikutusarviot löytyvät Julkisen talouden suunnitelmasta.

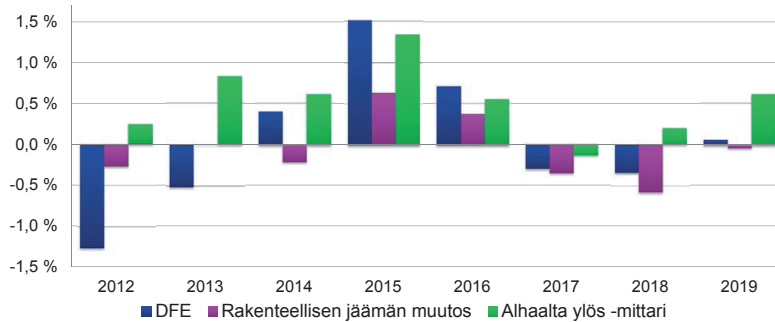
Kolmas tapa arvioida harjoitettua finanssipoliittikkaa on nk. päätösperäistä finanssipoliittikkaa kuvaava mittari (Discretionary Fiscal Effort) eli DFE-mittari. Se yhdistää ”alhaalta ylös” ja ”ylhäältä alas” -tarkastelutavat. Tässä mittarissa tulotoimet summataan yhteen yksittäisten

toimien vaikutusarvioista. Julkisista menoista puolestaan puhdistetaan suhdanteiden vaikutus, minkä jälkeen erän kasvua verrataan potentiaalisen tuotannon kasvuun. Mikäli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetut julkiset menot ovat kasvaneet nopeammin kuin potentiaalinen tuotanto, menotoimien vaikutus kastostaan taloutta elvyttäväksi. Lisäksi DFE-mittarista poistetaan väliaikaiset päätöseräiset toimet sekä tulo- että menopuolella.

Kaikissa tavoissa mitata finanssipolitiikan viritystä on heikkoutensa. Ensinnä tarvitaan vaikutusarviot kaikista julkiseen talouteen vaikuttavista päätöseräisistä toimista. Vaikutusarviointeihin liittyy paikoin huomattavaa epävarmuutta, minkä lisäksi esimerkiksi kuntien toimista on saatavilla heikosti kattavaa tietoa. Toisaalta mittarin laskentaan saatetaan tarvita arvio suhdannetilanteesta, eli tuotantokuilusta, joka lasketaan havaitun ja potentiaalisen tuotannon erotuksena. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden mittaamiseen liittyy useita ongelmia. Luonnollisesti myös laskelmissa käytettyjen havaittujen muuttujien mittaus- ja ennustevirheet periytyvät niistä johdettuihin mittareihin. Mittaamisen epävarmuudesta johtuen finanssipolitiikan viritystä on hyvä arvioida useamman mittarin avulla.

Oheisessa kuviossa on esitetty DFE-mittarin, rakenteellisen alijäämän muutoksen ja yksittäisistä politiikkatoimista lasketun, ”alhaalta ylös”-mittarin urat vuosina 2012–2019. ”Alhaalta ylös”-lähestymistavan mukaan finanssipolitiikka on ollut kiristävää vuosina 2012–2015 ja olisi nykytietämyksen perusteella kiristävää myös vuosina 2018–2019. Käsitys harjoitetusta finanssipolitiikasta muuttuu osin toiseksi, kun tarkastellaan DFE-mittaria ja rakenteellisen alijäämän muutosta. Tarkastelujakson alkuvuosina finanssipolitiikka olisi näiden mittareiden perusteella ollut elvyttävää. Erityisesti vuosina 2012–2013 DFE-mittarin mukaan elvytys olisi ollut kohtalaisen suurta.

Finanssipolitiikan viritys eri tavoilla mitattuna

Kun arvioidaan finanssipolitiikan viritystä, on hyvä olla tietoinen eri mittareihin vaikuttavista tekijöistä. Mittareiden väliset erot johtuvat osin mittareiden erilaisista laskentatavoista ja osin väestön ikärakenteen muutoksesta.

Tarkastellaan ensiksi laskentatavan vaikutusta ja otetaan esimerkiksi vuosi 2012. Vuoden 2012 talousarvioesityksen mukaan tuolloinen hallitus päätti nettovaikutukseltaan yhteensä noin 900 milj. euron sopeutuksesta, joka koostui menojen noin 700 milj. euron ja tulojen noin 200 milj. euron sopeutuksesta. Jälkikäteen arvioiden sopeutuksen mittaluokka on hivenen kutistunut, mikä näkyy ”alhaalta ylös”-mittarin arvossa. DFE-mittarissa tulotoimet on laskettu samalla tavalla yksittäisiä toimia summaamalla kuin ”alhaalta ylös”-mittarissa. Sen sijaan menotoimet on arvioitu vertaamalla suhdanteista puhdistettujen menojen kasvua potentiaalisen tuotannon kasvuun. Se, että Suomen potentiaalinen tuotanto kasvoi tuolloin merkittävästi hitaammin kuin julkiset menot, näkyy elvyttävänä politiikkana DFE-mittarilla mitattuna.

Puhtaasti makrotasolla laskettu rakenteellisen alijäämän muutos puolestaan asettuu tässä tapauksessa näiden kahden mittarin väliin. Sen mukaan politiikka oli vuonna 2012 lievästi elvyttävää, koska nimellinen jäämä heikkeni peräti 1,2 prosenttiyksikköä, josta suhdanteen vaikutus oli -0,9 prosenttiyksikköä. Nimellinen jäämä heikkeni siten selvästi enemmän kuin talouden suhdanne olisi antanut olettaa.

Lisäksi Suomen osalta yksi keskeinen tekijä, joka selittää eroja mittareiden antamissa tuloksissa, on väestön ikääntyminen. Väestön ikärakenteen muutoksesta aiheutuva ikäsidonnaisten menojen kasvu lisää vuosittain julkisia menoja automaattisesti ilman uusia päätöksiä ja heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa. ”Alhaalta ylös”-mittarin menotoimiin ikääntyminen ei kuitenkaan vaikuta lainkaan. Niissä mittareissa, joissa ikäsidonnaisten menojen kasvun vaikutus on mukana menosta (DFE-mittari ja rakenteellisen jäämän muutos), mittari antaa ”alhaalta ylös”-mittaria elvyttävämmän kuvan harjoitetusta politiikasta.

Valtiovarainministeriössä valmisteilla olevassa työpaperissa osoitetaan, että vuosina 2009–2016 ikääntymisestä johtuvat menot kasvoivat vuodessa keskimäärin 0,3 % suhteessa BKT:hen. Näin ollen esimerkiksi rakenteellisen jäämän muutoksella mitattu finanssipolitiikan viritys olisi vuosittain keskimäärin noin 0,3 prosenttiyksikköä vähemmän elvyttävä, jos ikääntymisestä johtuvan menojen kasvun vaikutus puhdistetaan pois mittarista.

Yhteenvetona voidaan todeta, että ikääntymisen aiheuttaman automaattisen elvytysvaikutuksen johdosta rakenteellisen jäämän muutos ja DFE-mittari antavat harjoitetusta finanssipolitiikasta ”alhaalta ylös”-mittaria elvyttävämmän kuvan. Vaikka ikääntyminen selittääkin osan mittareiden välisistä eroista, erot eivät selity pelkästään sillä. Myös mittareiden laskentatapa vaikuttaa tuloksiin. Koska esimerkiksi DFE-mittarissa menojen kasvua verrataan potentiaalisen tuotannon kasvuun, riippuu käsitys menojen elvytysvaikutuksesta potentiaalisen tuotannon kasvuarviosta. Jotta voidaan arvioida harjoitettua finanssipolitiikkaa monipuolisesti, on hyödyllistä laskea useita erilaisia mittareita, joihin arvion voi perustaa.

2.1.2 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velka kasvoi viime vuonna vain 2,7 mrd. euroa eli vähemmän kuin vuosiin ja velan suhde BKT:hen kääntyi laskuun. Velkasuhde ylitti kuitenkin selvästi 60 prosentin viitearvon. Lähivuosina nimellinen velka kasvaa, mutta velkasuhde jatkaa alenemistaan ja voi jo alittaa 60 prosentin rajan keskipitkällä aikavälillä. Velkasuhdekehitystä selittää osaltaan se, että BKT:n arvon ennakoidaan olevan yli 10 mrd. euroa suurempi v. 2021 kuin tämän vuoden keväällä arvioitiin.

Valtionvelan ennuste muodostaa pohjan julkisen velan ennusteelle. Valtaosa julkisesta velasta, yli 100 mrd. euroa, on valtion budjettitalouden velkaa. Myös kunnilla on velkaa, yhteensä vajaa 20 mrd. euroa. Maakuntauudistuksessa sairaanhoitopiirien velka siirtyy kunnilta maakunnille. Sosiaaliturvarahastoilla ei ole aiemmin ollut velkaa, mutta vuosina 2014 ja 2015 Työttömyysvakuutusrahasto joutui ottamaan lainaa kasvaneiden työttömyysetuuksien vuoksi. Rahaston lainanotto oli kuitenkin tilapäistä ja velkaa on jo vähennetty tuntuvasti.

Julkiseen velkaan luetaan kuuluvaksi lisäksi eräitä muita velkaeriä kuten budjetin ulkopuolisten, mutta julkisyhteisöihin kuuluviksi luokiteltujen yksiköiden velat, valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaisopimuksiin liittyvät vakuudet, valtion elinkaarihankkeisiin liittyvät velat, ydinjätehuoltorahaston pääoma ja kierrossa olevat kolikot. Myös työeläkeyhtiöillä on johdannaisopimuksiin liittyviä vakuuksia, jotka luetaan mukaan julkiseen velkaan.

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen pieneni 0,5 prosenttiyksikköä v. 2016. Oheisessa taulukossa eritellään julkisyhteisöjen velkasuhteen muutokseen vaikuttaneet tekijät. Taulukon avulla pyritään selvittämään julkisyhteisöjen rahoitusaseman ja velkasuhteen muutoksen välistä yhteyttä kansantalouden tilinpidossa. Taulukossa plusmerkki tarkoittaa, että tekijä vaikuttaa velkasuhdetta kasvattavasti ja miinusmerkki, että tekijä vaikuttaa velkasuhdetta vähentävästi.

Julkisyhteisöjen perusrahoitusasema eli kokonaistulot miinus kokonaismenot, pl. korkomenot, oli viime vuonna 0,7 % alijäämäinen suhteessa BKT:hen. Tämä lisäsi velan kasvua 0,7 prosenttiyksikköä. Korkomenot nostivat velkasuhdetta 1,1 prosenttiyksikköä. Kun velka suhteutetaan BKT:hen, BKT:n arvon kasvu alentaa velkasuhdetta. BKT:n arvo kasvoi viime vuonna 2,9 %, mikä hidasti velan kasvua 1,8 prosenttiyksikköä.

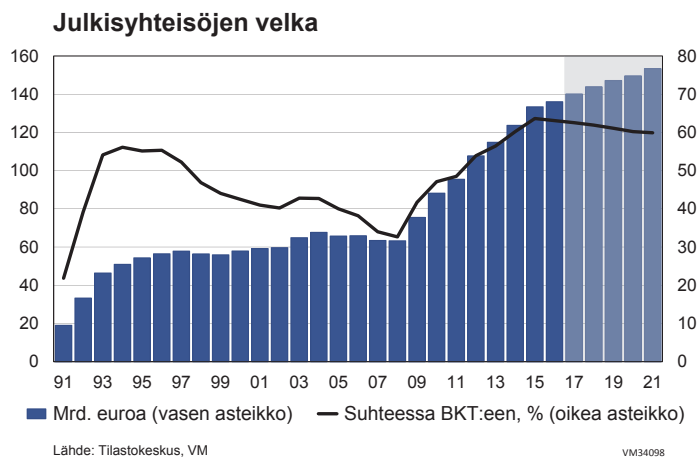
Työeläkelaitosten rahoitusasema oli viime vuonna ylijäämäinen 1,1 % suhteessa BKT:hen (taulukossa rivi rahoitusvarojen nettohankinta). Työeläkelaitosten ylijäämällä ei lyhennetä julkisyhteisöjen velkaa ja siksi työeläkelaitosten ylijäämä täytyy poistaa velkasuhteen muutokseen vaikuttavien tekijöiden joukosta. Näiden tekijöiden lisäksi muut tekijät alensivat julkisyhteisöjen velkasuhdetta 1,6 prosenttiyksikköä v. 2016. Muiden tekijöiden vaikutus oli tavanomaista suurempi, mikä johtui mm. valtion kassan pienentämisestä ja johdannaisopimuksiin liittyvien vakuuksien määrän vähenemisestä.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2015	2016	2017**	2018**	2019**	2020**	2021**
Velkasuhde, % BKT:sta	63,6	63,1	62,5	61,9	61,1	60,2	59,9
Velkasuhteen muutos	3,4	-0,5	-0,6	-0,6	-0,8	-0,9	-0,3
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema	1,6	0,7	0,2	0,4	0,0	-0,1	0,2
Korkomenot	1,1	1,1	1,0	0,9	0,8	0,8	0,9
BKT:n määrän muutos	0,0	-1,2	-1,8	-1,3	-1,1	-0,8	-0,7
BKT:n hinnan muutos	-1,3	-0,6	-0,6	-1,0	-1,1	-1,1	-1,2
Rahoitusvarojen hankinta (netto)	1,3	1,1	0,8	0,7	0,5	0,4	0,4
Muut tekijät ¹⁾	0,7	-1,6	-0,1	-0,3	0,1	-0,2	0,1

¹⁾ Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen arvostukseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

HALLITUKSEN PÄÄTTÄMÄT MENO- JA VEROPERUSTEET

Hallitusohjelman tavoitteena on velkaantumisen taittaminen ja julkisen talouden pidemmän aikavälin kestävyys vahvistaminen. Tämä edellyttää niin velanottotarvetta pienentäviä kuin talouskasvua vahvistavia toimia. Hallituskauden alussa päätetyillä 4 miljardin euron säästötoimilla hillitään julkisten menojen kasvua. Vientikehitystä ja sitä kautta taloudellista aktiiviteettia vauhditetaan puolestaan v. 2016 solmitulla kilpailukykysojimuksella, jolla alennetaan työvoimakustannuksia. Samalla hallitus tukee palkansaajien ostovoimaa ansiotulojen verotusta keventämällä.

Alla olevassa taulukossa on koottuna Juha Sipilän hallituksen tuloja ja menoja koskevien päätösten kumulatiivinen vaikutus valtiontalouteen vuosina 2016—2021, pl. osa kehityksen puitteissa päätetyistä suurimmaksi osaksi määräaikaista määrärahalisäyksistä. Valtiontalouden tasapainoa heikentävät toimenpiteet esitetään miinusmerkkisinä ja vahvistavat toimenpiteet plusmerkkisinä. Vaikutukset on esitetty suhteessa edellisen vaalikauden viimeiseen julkisen talouden suunnitelmaan, ts. keväällä 2015 tehtyyn tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan.

Tuloja ja menoja koskevien päätösten vaikutus valtion rahoitusasemaan, kumulatiivinen mrd. euroa

	2016	2017	2018	2019
Valtion määrärahoja alentavat päätökset	0,9	1,4	1,8	2,1
Valtion määrärahoja lisäävät päätökset	-0,2	-0,4	-0,5	-0,5
Indeksijäädyytysten ja sitä korvaavien säästöjen arvioitu vaikutus	0,1	0,5	0,8	1,2
Kertaluonteiset kärkihankkeiden lisäpanostukset	-0,3	-0,4	-0,5	0,0
Kilpailukykysojimus ml. veroperustemuutosten kompensatio	0,0	-0,9	-0,8	-0,8
Verotulomuutosten kompensatio kunnille valtionosuuksissa	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6
Valtion verotuloja lisäävät päätökset	0,2	0,6	0,9	1,2
Valtion verotuloja alentavat päätökset	-0,3	-0,6	-1,0	-1,2
Muut valtion tuloja lisäävät päätökset	0,0	0,1	0,1	0,1
Vaikutus valtiontalouden rahoitusasemaan, netto	0,1	-0,2	0,3	1,5

Hallitusohjelman säästöt

Hallitusohjelman 4 mrd. euron säästölistan (liitteen 6) toimenpiteiden vaikutusarviot ovat täsmentyneet valmistelun aikana, minkä lisäksi säästölistaan on tullut myös päätösperäisiä muutoksia. Arvioon liittyy edelleen epävarmuutta johtuen mm. kuntien päätöksistä sekä eräiden toimenpiteiden vaikuttavuusarvioihin liittyvästä epävarmuudesta. Lisäksi osa toimista on edelleen valmisteluvaiheessa.

Kuntaliitto toteutti touko-kesäkuun vaihteessa kyselyn mm. hallitusohjelman vaikutuksista. Sen perusteella kuntien päätöksistä riippuvaisten hallitusohjelman liitteen 6 toimenpiteiden vaikutus julkisen talouden tasapainoon on v. 2018 jäämässä huomattavasti oletettua pienemmäksi. Kunnat ovat kuitenkin sopeuttaneet talouttaan muilla keinoin kuten mm. pysyvillä henkilöstösopeustoimilla.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen suurimmat säästöt kohdistuvat siirtomenoihin kotitalouksille. Säästöt ajoittuvat voimakkaimmin jakson alkupäähän. Kun lasketaan mukaan edellisten hallitusten toimenpiteet, säästöjen kiristyminen ajoittuu voimakkaimmin vuoteen 2017, jolloin talouskasvun ennustetaan olevan nopeimmillaan kuluhan hallituskauden aikana.

Kärkihankkeet

Hallitusohjelman strategisia tavoitteita edistetään mm. hallituksen ns. kärkihankkeilla. Vuosina 2016—2018 panostetaan kärkihankkeisiin 1 mrd. euroa ja liikenneverkon korjausvelan pienentämiseen 0,6 mrd. euroa.

Harkinnanvaraiset menolisäykset

Valtion tehtäviä ja veloitteita ohjaava lainsäädäntö yhdessä hallituksen sopiman menokehyksen kanssa rajoittavat mahdollisuuksia erilaisiin harkinnanvaraisiin menolisäyksiin. Kehysjärjestelmän puitteissa v. 2016 hallitus teki harkinnanvaraisia muutoksia nettomääräisesti reilulla 400 milj. eurolla ja v. 2017 puolestaan nettomääräinen lisäys ennen loppuvuoden mahdollisia menolisäyksiä oli vajaa 600 milj. euroa. Merkittävimmät yksittäiset muutokset liittyvä kiky-sopimukseen vaikutukseen valtion sairausvakuutuslaista johtuviin menoihin ja Terrafamen toiminnan edellyttämiin panostuksiin. Lisäykset ovat olleet monelta osin määräaikaista.

Veromuutoksista

Kehyskauden tuloarvioissa on huomioitu pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa päätetyt veroperustemuutokset. Hallitusohjelman veropolitiikka tähtää kasvun, yrittäjyyden ja työllisyyden vahvistamiseen. Hallitusohjelmassa on sekä verotusta kiristäviä että verotusta keventäviä toimenpiteitä. Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloverotukseen tehdään vuosittain ansiotason nousua tai inflaatiota vastaavat tarkistukset. Pieni- ja keskituloisten verotusta kevennetään kasvattamalla työtulovähennystä.

Verotuottoarvioissa on lisäksi huomioitu hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen solmimaan kilpailukyky sopimukseen liittyvät veromuutokset.

Vuoden 2018 talousarvioesityksessä valtion tuloveroasteikkoihin tehdään indeksitarkistukset siten, että verotus ei kiristy inflaation ja verojärjestelmän progression vuoksi. Tämä vähentää valtion verotuloa noin 123 milj. eurolla. Tämän lisäksi hallitus on päättänyt keventää ansiotuloverotusta siten, että palkansaajien verotus ei kiristyisi vakuutetun sosiaaliturvamaksujen noususta huolimatta v. 2018. Tämän vaikutus valtion verotuloihin on noin 174 milj. euroa. Autoverotuksen keventämistä jatketaan ensi vuonna aiemmin sovitun mukaisesti, mikä pienentää verokertymää noin 50 milj. eurolla. Sitä vastoin tupakkaveron korotukset kasvattavat verotuloja 68 milj. euroa.

2.2 Valtionalous

Kansantalouden tilinpidon mukainen valtionalous on ollut jo kahdeksan vuotta alijäämäinen, joskin alijäämä on pienentynyt parin viime vuoden aikana. Vuodesta 2008 lähtien valtionalouden tulot ovat lisääntyneet kymmeneksen ja menot vastaavasti neljänneksen, vaikka sopeutustoimet ovat merkittävästi hidastaneet menojen kasvua. Talouskasvun nopeutumisen myötä alijäämä supistuu selvästi tänä ja ensi vuonna. Alijäämistä ei silti päästä kokonaan eroon edes keskipitkällä aikavälillä.

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla valtion tulot, erityisesti verotulot, ovat lisääntyneet tuntuvasti ja menot hieman vähentyneet. Rahoitusasema onkin kohenemassa selvästi hyvän talouskasvun ja sopeutustoimien ansiosta. Talous kasvaa ensi vuonnakin kohtuullisesti niin, että alijäämä pienenee. Budjettitalouden menot pienenevät hieman ja verotulot kasvavat, joskaan eivät niin paljon kuin tänä vuonna.

Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelu ja maakuntien perustaminen v. 2020 lisää ainakin alkuvaiheessa valtion menoja. Puolustusvoimien uudet hankinnat alkavat myös vaikuttaa valtion rahoitusasemaan heikentävästi erityisesti ensi vuosikymmenellä.

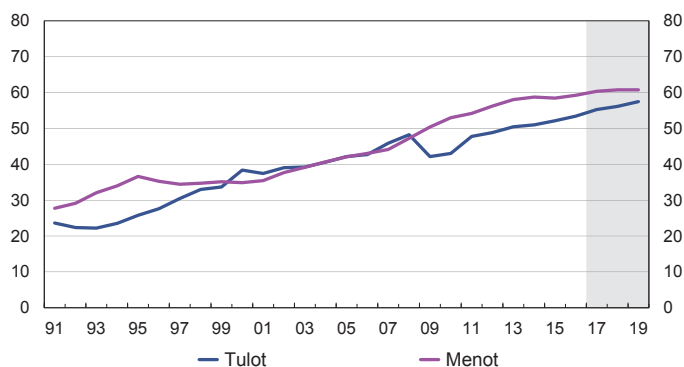
Valtionalouteen luetaan kuuluvaksi ns. rahastotalous eli valtion rahastot pl. Valtion Eläke-rahasto. Rahastotalouden tuloylijäämä on ollut yleensä positiivinen, mutta on kääntymässä vähitellen negatiiviseksi, mikä hieman heikentää koko valtionalouden rahoitusasemaa.

Valtionvelan määrä ylitti 100 mrd. euroa viime vuonna. Koska budjetit ovat alijäämäisiä vuosikymmenen loppuun asti, valtion velkaantuminen jatkuu. Velkaantumisen vauhti kuitenkin hidastuu. Budjettivaltion lisäksi erityisesti Senaatti-kiinteistöillä sekä yliopistojen kiinteistöyhtiöillä on velkaa. Finnveran varainhankintaa ei lueta valtionvelkaan.

Velan lisäksi valtiolla on ehdollisia vastuuta, erityisesti valtionehtauksia. Valtion tilinpää-töstietojen mukaan voimassa olevia takauksia oli yhteensä n. 46 mrd. euroa eli n. 21 % suhteessa BKT:hen. Suurimmat vastuut liittyvät Finnveran vienninrahoitukseen ja Valtion asuntorahaston toimintaan. Valtionehtauskannan kasvu tasaantui viime vuonna. Eurostatin keräämien tietojen mukaan Suomen julkisen talouden takaukset suhteessa kokonaistuotantoon olivat EU-maista korkeimmat v. 2015.

Valtion tulot ja menot

mrd. euroa

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 18. Valtionhallinto¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	12,6	13,0	13,7	14,7	14,9	15,5
Tuotannon ja tuonnin verot	29,6	29,7	31,1	31,3	32,0	32,7
Verot yhteensä ²⁾	42,7	43,3	45,3	46,9	47,7	48,9
Muut tulot ³⁾	8,8	9,2	8,6	8,9	9,1	9,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Tulot yhteensä	51,5	52,5	53,9	55,8	56,7	58,2
Kulutusmenot	13,7	13,7	14,1	13,9	14,2	14,5
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	38,2	38,2	38,8	40,0	40,1	39,7
Siitä muille julkisyhteisöille	26,2	26,2	27,1	28,3	28,3	28,0
Korkomenot	2,4	2,3	2,2	2,0	1,9	1,9
Pääomamenot ⁴⁾	4,9	4,7	4,7	5,0	5,2	5,3
Menot yhteensä	59,2	58,9	59,7	60,9	61,4	61,5
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-7,8	-6,3	-5,8	-5,1	-4,6	-3,3
Perusjäämä ⁵⁾	-5,7	-4,4	-3,9	-3,4	-3,1	-1,7

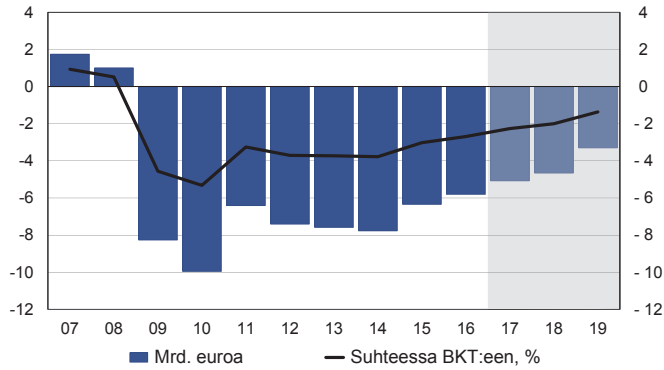
¹⁾ Kansantalouden tilipidon mukaan

²⁾ Sisältää pääomaverot

³⁾ Ml. pääomansiirrot ilman pääomaveroja ja kiinteän pääoman kuluminen

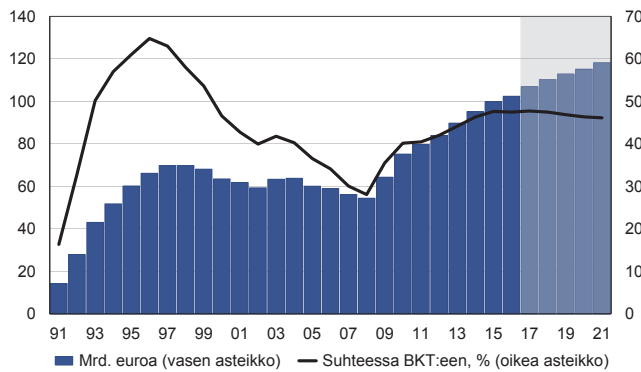
⁴⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot

⁵⁾ Nettoluotonanto ilman korkomenoja

Valtion rahoitusjäämä

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Valtionvelka

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

2.2.1 Valtiontalouden menot

Kansantalouden tilinpidon mukaiset valtion kokonaismenot olivat viime vuonna 59 mrd. euroa eli runsaan prosentin suuremmat kuin v. 2015. Eniten kasvoivat valtion maksamat siirtomenot erityisesti kunnille sekä kulutus- ja investointimenot. Tukipalkkiot ja korkomenot vähenivät. Valtion kokonaismenoista yli puolet on siirtomenoja muille talouden sektoreille, lähinnä kunnille ja sosiaaliturvarahastoille. Noin neljännes on kulutusmenoja ja muut menot koostuvat lähinnä investoinneista, tukipalkkioista ja korkomenoista.

Valtion menojen kasvu on lähivuosina maltillista. Valtion menoja vähentävät hallitusohjelman sopeutustoimet sekä turvapaikanhakijoihin liittyvien kustannusten aleneminen tänä ja ensi vuonna. Tosin keväällä arvioituun verrattuna maahanmuuton määrärahat ovat

hieman korkeammat. Säästöjä kertyy myös kilpailukyky sopimukseen sisältyvistä työnantajamaksujen alennuksista sekä tilapäisestä lomarahojen leikkauksesta. Lisäksi työajan pidentämisen arvioidaan vähentävän henkilöstön määrää ja sitä kautta valtion maksamia palkansaajakorvauksia. Menoja vähentää niin ikään valtion tekemien pääomasijoitusten pieneneminen ensi vuonna.

Kilpailukyky sopimukseen liittyvä työnantajien sairausvakuutusmaksun alentamisen aiheuttaa Kelan rahoitukseen loven, joka paikataan lisäämällä valtion siirtoja Kelalle. Kärkihankkeisiin, ml. perusväylänpidon lisärahoitus, panostetaan vuosina 2016–2018 yhteensä 1,6 mrd. euroa. Kärkihankkeisiin käytetyt määrärahat lisääntyvät vielä ensi vuonna. Sote- ja maakuntauudistuksen valmistelu samoin kuin valinnanvapauskokeilut lisäävät ensi vuoden menoja. Korkomenot pysyvät edelleen vähäisinä alhaisen korkotason vuoksi, vaikka valtionvelka kasvaakin.

UUODEN 2018 BUDJETTI JA VALTIONTALOUDEN KEHYKSET

Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Se asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin neljälle viidennekselle, talousarviomenoista. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka.

Vuoden 2018 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuun 2017 julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2018–2021. Valtiontalouden menokehys on asetettu ottaen huomioon hallitusohjelmassa sekä myöhemmin sovitut menosäästöt.

Vuoden 2018 kehystaso on 44 453 milj. euroa, josta n. 110 milj. euroa jää vuoden 2018 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisätalousarvioita varten on varattu lisäksi 300 milj. euroa. Kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonnalisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä. Kehyksen ulkopuoliset menot ovat kaikkiaan n. 11,6 mrd. euroa v. 2018.

Valtion vuoden 2018 talousarvioesityksen mukaiset menot ovat yhteensä n. 55,7 mrd. euroa. Menot nousevat n. 0,2 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon. Hallituksen päättämät liitteen 6 mukaiset valtiontalouden määrärahoihin vaikuttavat säästöt kasvavat nettomääräisesti n. 0,3 mrd. eurolla vuoden 2017 säästöihin verrattuna. Menotasoa nostavat mm. kärkihankkeisiin käytettävien määrärahojen kasvu runsaalla 250 milj. eurolla vuodesta 2017 sekä kasvavat eläkemenot. Sen sijaan maahanmuuttomenot alenevat runsaalla 100 milj. eurolla verrattuna vuoden 2017 varsinaiseen talousarvioon.

Työttömyysturvamenot alenevat n. 168 milj. eurolla kuluvaan vuoteen verrattuna pääasiassa parantuneen työllisyystilanteen seurauksena. Kilpailukyypaketin määrärahoja lisäävä vaikutus pienenee. Valtionvelan korkomenot ovat hieman yli 1,2 mrd. euroa, mikä on noin 0,1 mrd. euroa vähemmän kuin kuluvaan vuonna.

Vuonna 2018 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 52,8 mrd. euroa ja verotulojen n. 44,0 mrd. euroa. Budjettitalouden tulot kasvavat 4,4 % vuodelle 2017 budjetoituun (ml. lisätalousarviot) verrattuna taloudellisen aktiviteetin kohenemisen myötä. Valtion saamista veroista voimakkaimmin kasvaa yhteisöveron tuotto.

Hallitus päätti budjettiriihessä 270 miljoonan euron ansiotuloveron kevennyksistä kaikille tulo-
luokille. Solidaarisuusvero säilyy nykyisellään. Ansiotuloveroperusteisiin tehdään kuluttajajin-
taindeksin mukainen indeksitarkistus.

Työn verotuksen keventämisen rahoittamiseksi hallitus päätti korottaa alkoholiveroa 100 miljoonalla eurolla sekä lämmitys-, työkone- ja voimalaitospolttoaineiden energiaveroja nettomääräisesti 45 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelman mukaisesti myös tupakkaveron korotuksia jatketaan vuosina 2018 - 2019, vuonna 2018 68 miljoonalla eurolla.

Valtion talousarvioesitys on n. 3 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuoden 2018 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 110 mrd. euroa.

Budjettitalouden alijäämä on pienentynyt n. 1,2 mrd. eurolla verrattuna kevään 2017 julkisen talouden suunnitelmaan. Muutos selittyy lähes kokonaan korkeammilla tuloarvioilla, joiden taustalla on kevästä lähtien selvästi kohentuneet näkymät talouden tilanteesta.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2017 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2018
Tasapainoarvio, JTS 28.4.2017	-4,1
Menoarvion tarkentuminen	-0,2
Maahanmuuttomenoista aiheutuva muutos	-0,1
Teknisen virheen korjaus peruspalvelujen valionosuusmomentilla	0,1
Veroperustemuutosten kompensatio kunnille	-0,2
Muu muutos (netto)	-0,1
Tuloarvion tarkentuminen	1,4
Uudet veroperustemuutokset	0,0
Sekalaisten tulojen ja korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,1
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	1,2
Muutos yhteensä	1,2
Tasapainoarvio, TAE 2018	-3,0

2.2.2 Valtiontalouden tulot

Talouskasvun nopeutuminen näkyy myös verotulojen kertymien kasvuna. Viime vuonna virinnyt talouskasvu kasvatti valtion verotuloja yli 4 %. Monet merkittävät verotuloerät kasvavat hyvää vauhtia myös lähivuosina. Verotuksen painopistettä on viime vuosina siirretty välittömistä veroista välillisiin veroihin.

Vuoden 2020 alussa sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen siirtyy kunnilta maakunnille. Uudistuksen myötä valtion verotulokertymä kasvaa huomattavasti, sillä osa kuntien tuloista siirtyy valtiolle. Valtiolla siirtyy osa kunnallisveron sekä yhteisöveron tuotosta. Lisäksi hallitus on linjannut, että kenenkään verotus ei saa kiristyä uudistuksen yhteydessä. Tästä johtuen ansiotuloverotusta kevennetään maltillisesti vuoden 2020 alussa.

Valtion muissa tuloissa merkittäviä eriä ovat omaisuustulot sekä Valtion Eläkerahastolta saadut siirrot. Valtion Eläkerahastolta saadut siirrot määräytyvät siten, että ne kattavat vuosittain 40 % valtion eläkemenosta. Valtion saamien omaisuustulojen arvioidaan pysyvän suurin piirtein nykyisellä tasolla. Valtion omaisuuden myynnistä saatavat tulot katsotaan kansantalouden tilinpidossa rahoitustaloustoimiksi, eikä niitä siksi lasketa alijäämää pienentäviksi tuloiksi.

Välittömät verot

Ansio- ja pääomatuloverokertymä koostuu progressiivisen ansiotuloveron, pääomatuloveron, Yle-veron sekä rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron tuotosta. Merkittävistä näistä on progressiivinen ansiotulovero, jonka kertymään vaikuttavat eniten työllisyys ja palkkakehitys. Pääomatuloja ovat mm. osinkotulot, luovutusvoitot ja vuokratulot.

Työn verotukseen on toteutettu vuosittain indeksitarkistukset, jotta verotus ei kiristyisi progressiivisen verojärjestelmän eikä yleisen ansiotason tai kuluttajahintojen nousun myötä. Kuluvana vuonna ansio- ja pääomatuloverokertymää pienentää osaltaan v. 2016 kilpailukykysovimuksen yhteydessä sovitut verokevennykset. Työllisyystilanteen koheneminen näkyy palkkatulojen kasvun hienoisena nopeutumisena, mikä kasvattaa myös ansio- ja pääomatuloveron tuottoa. Verotuottoa kasvattaa myös määräaikaisen lapsivähennyksen poistuminen. Toisaalta hallitus päätti vuoden 2018 budjettiriihessä ansiotuloveron kevennyksistä kaikille tuloluokille. Ansio- ja pääomatuloveroennusteissa on oletettu myös keskipitkälle aikavälille, että perusteisiin tehdään vuosina 2019–2021 indeksitarkistukset, joilla varmistetaan, että työn verotus ei kiristy yleisen ansiotason tai kuluttajahintojen nousun seurauksena.

Yhteisövero muodostaa suhdanneherkimmän osan verotuloista. Osaltaan yhteisöveron tuottoa on alentanut se, että yhteisöverokantaa on alennettu v. 2014 ja aikaisemmin, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohte-

na kansainvälisessä verokilpailussa. Yhteisöverokertymää on kasvattanut kuitenkin viime vuonna yritysten kannattavuuden koheneminen ja talouskasvun elpyminen. Yhteisöveron tuoton ennakoidaan edelleen jatkavan myönteistä kehitystä ennustejaksolla. Vuonna 2020 valtion yhteisöverotuottoa kasvattaa erityisesti kuntien yhteisövero-osuuden alentaminen sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä. Yhteisöveroon ei kohdistu veroperustemuutoksia vuosina 2017–2021.

Korkotulojen lähdeveron tuotto on pudonnut alhaisen korkotason vuoksi viime vuosina erittäin paljon. Verotuoton arvioidaan nousevan hiljalleen yleisen korkotason nousun myötä vasta ennustejakson loppupuolella.

Välilliset verot

Polttoaineiden veroja korotettiin kuluvan vuoden alusta. Muiden valmisteverojen tuotto on tavallisesti hyvin tasaista, jollei niihin tehdä perustemuutoksia. Tupakkaveroa on korotettu asteittain vuoden 2016 alusta ja korotukset jatkuvat aina vuoteen 2019 saakka. Vuoden 2018 alusta korotetaan alkoholiveroa sekä lämmitys-, työkone- ja voimalaitospolttoaineiden energiaveroja. Veroperustemuutosten arvioidaan kasvattavan valmisteverojen tuottoa ennustejaksolla lievästi verrattuna tilanteeseen, jossa korotuksia ei tehtäisi. Muun muassa verotuksen ohjausvaikutuksesta johtuen valmisteveron veropohjien arvioidaan pääasiassa pienenevän.

Kotitalouksien kulutusmenojen nousu on vauhdittanut arvonlisäverokertymän kasvua viime vuonna ja samanlainen kehitys jatkuu lähivuosina. Arvonlisäveron kantoon tehdään ensi vuoden alussa muutos, jossa maahantuonnin arvonlisäverotus siirtyy Tullista Verohallintoon. Tämä aiheuttaa kertaluonteisen negatiivisen vaikutuksen ensi vuoden arvonlisäverokertymään.

Autoveroa on alennettu vuoden 2016 alusta, ja alentaminen jatkuu asteittain aina vuoteen 2019 saakka. Autoveron tuotto laskee ennustejaksolla. Ajoneuvoveroa korotettiin kuluvan vuoden alusta.

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot 2015–2021

	2015	2016	2017**	2018**	2021/2018**
	muutos, prosenttia vuodessa				
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	1,8	1,6	2,3	2,4	2,7
Palkkatulot	1,1	1,5	1,8	2,2	2,5
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	3,1	1,7	1,2	2,0	2,7
Pääomatulot	4,9	1,5	7,6	4,1	3,7
Ansiotasoindeksi	1,4	1,1	0,3	1,4	1,6
Toimintaylijäämä	6,5	5,3	10,7	9,1	6,5
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	0,2	1,8	2,9	2,4	2,6
Arvonlisäveron pohja	0,5	2,8	3,1	2,8	2,8
Bensiinin kulutus	-1,4	-0,2	-2,7	-2,4	-2,2
Dieselöljyn kulutus	1,6	4,8	0,3	0,9	0,6
Sähkön kulutus	-0,9	2,0	1,5	0,4	0,4
Verollisen alkoholin kulutus	-3,6	0,1	-0,8	1,9	0,1
Verotettavat uudet henkilöautot	4,5	9,1	2,3	3,4	2,0
Kuluttajahintaindeksi	-0,2	0,4	0,9	1,5	1,7

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	385, josta valtio 126 ja kunnat 176
	Eläketulot	1%-yks.	122, josta valtio 31 ja kunnat 81
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	11
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	45, josta valtio 31, kunnat 14
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	120
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	7
Energiavero	Sähkön kulutus *	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	14
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	14
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	9

* muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2016 tilin- päättös	2017 ml. LTAE:t	2018**	2019**	2020**	2021**	2021/2017** keskim. vuosi- muutos, %
	miljardia euroa						
Verotuloarviot yhteensä	41,8	42,2	44,0	45,3	58,9	61,2	8 1/2
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	13,3	13,4	14,5	15,1	27,0	28,5	19 1/2
Liikevaihtoon perustuvat verot	18,1	18,3	18,9	19,6	21,3	22,1	4
Valmisteverot	7,2	7,2	7,4	7,4	7,4	7,3	1/2
Muut verotulot	3,3	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	-0
Sekalaiset tulot	5,6	5,3	5,5	5,4	5,5	5,6	-0
Korkotulot ja voitontuloutukset	1,6	2,5	2,8	1,8	1,8	1,8	5 1/2
Tuloarviot yhteensä	49,5	50,4	52,7	53,0	66,7	69,0	7

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2016	2017	2018**	2019**	2020**	2021**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-515	-805	-418	44	-559	-426
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	36	50	0	0	0	0
Pääomatulovero	51	2	-9	0	0	0
Yhteisövero	122	105	4	6	0	0
Muut välittömät verot	25	-1	-6	-34	0	0
Arvonlisävero	0	-156	-200	0	0	0
Energiavero	103	116	47	-2	0	0
Muut välilliset verot	94	140	160	78	34	0
Sosiaaliturvamaksut	552	-1033	-314	205	7	-24

2.2.3 Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Kansantalouden tilinpidon mukainen alijäämä oli viime vuonna 5,8 mrd. euroa. Budjetin alijäämä oli vastaavasti 4,9 mrd. euroa. Budjetin rahoitusasemasta ei voida suoraviivaisesti päätellä tilinpidon mukaista rahoitusasemaa. Budjetin alijäämästä ei aina voi myöskään päätellä valtion velanottoa. Valtiokonttori otti viime vuonna lisää velkaa selvästi vähemmän, n. 2,3 mrd. euroa, kuin budjetin alijäämä, n. 4,6 mrd. euroa, olisi edellyttänyt. Alijäämän ja velan muutoksen eroon oli lukuisia syitä, joista tärkein oli valtion kassan pienentäminen n. 1,2 mrd. eurolla.

Budjetin ja kansantalouden tilinpidon rahoitusasemien eroon on monia syitä. Tilinpito esimerkiksi on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan suoriteperusteiseksi tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus nähdään vasta jälkikäteen.

Valtion budjettiin kirjataan menoina erilaiset finanssisijoitukset, kuten valtion myöntämät lainat ja osakehankinnat. Vastaavasti tulopuolelle kirjataan takaisinmaksetut lainat, osakemyynnit jne. Tilinpidossa nämä käsitellään yleensä rahoitustaloustoimin, jotka eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan.

Tilinpidon korkomenot ovat selvästi suuremmat kuin budjetin korkomenot. Tämä johtuu ennen muuta siitä, että tilinpidon maksetut korot eivät sisällä korkoihin liittyvien johdannaisopimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta toisin kuin valtion budjetissa. Johdannaisten käytöllä Valtiokonttori on onnistunut pienentämään budjetista maksettavia todellisia korkomenoja merkittävästi. Tilinpidossa johdannaissopimukset käsitellään rahoitustaloustoimin, joilla ei ole vaikutusta valtion rahoitusasemaan.

Kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä valtion virastot. Budjettitalouden lisäksi tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Eri julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan aika ajoin uudelleen. Esimerkiksi tänä vuonna valtiosektoriin kuuluviksi on luokiteltu Finpro Oy ja uusi valtionyhtiö Valtion kehitysyritys Vake Oy. Tilastokeskuksen sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.¹

Talousarvion siirtomäärärahat ovat kaksi- tai kolmevuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden budjettiin. Kansantalouden tilinpitoon siirtomäärärahat kirjautuvat suoriteperusteisesti niiden käytön mukaan. Siirrettyjen määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuosittain.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille budjetin ja tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion tilinpäätöksen osoittaman rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin ja sama koskee julkisen talouden muita alasektoreita. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikkaa eli miten hyvin julkisen talouden nettoluotonanto käy yksiin julkisen velan muutoksen kanssa. Seuraava raportointikierron on syyskuun lopussa.

¹ http://www.stat.fi/meta/luokitukset/_linkki/julkisyhteisot.html

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹⁾

	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-)²⁾	-4,7	-4,9	-4,1	-3,0	-2,5
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	0,3	-0,1	0,2	-1,1	-0,2
Finanssisijoitukset, netto	-0,6	-0,8	-0,6	-0,5	-0,5
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,9	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
Kassa-/suoriteperusteiden korjaus	0,0	-0,4	0,0	0,0	0,0
Muut erät ³⁾	-0,5	0,4	-0,3	0,4	0,6
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-6,3	-5,8	-5,0	-4,3	-2,8

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan²⁾ Sisältää velanhallintamenot³⁾ Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen, superosingot

2.3 Maakuntatalous

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä Manner-Suomeen perustetaan 18 maakuntaa, joille siirretään sosiaali- ja terveyshuollon järjestämisvastuu sekä useita muita tehtäviä kunnilta ja valtiolta. Uudistuksen päivittyneen aikataulun mukaan maakunnat aloittavat toimintansa vuotta suunniteltua myöhemmin, vuoden 2020 alussa. Aikataulumuutos on huomioitu julkisen talouden ennusteissa.

Väestön ikääntymisen aiheuttama terveys- ja sosiaalipalveluiden palvelutarpeen kasvu tulee kohdistumaan maakuntiin. Maakuntien on alusta lähtien toimittava tehokkaasti, jotta niiden menot eivät kasvaisi rahoitusta nopeammin. Aluksi maakunnille koituu lisäkustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä, mikä aiheuttaa lisähaasteen toiminnan tehostamiselle.

Ennusteissa on oletettu, että maakuntien juoksevat tuotot ja kulut ovat lähellä tasapainoa. Tämä edellyttää, että maakunnat onnistuvat tehostamaan toimintaansa maakuntien rahoituslain mukaisesti määräytyviin tuloihinsa nähden.

Maakuntasektorin rahoitusasema on hieman alijäämäinen vuosina 2020–2021, mikä johtuu pääasiassa laajoista toimitilainvestoinneista. Maakunnille on siirtymässä merkittävä määrä jo aloitettuja tai suunnitteilla olevia investointihankkeita sairaanhoitopiireiltä. Arvio investointien tasosta on noin 0,8 miljardia euroa v. 2020. Maakuntien valtakunnallinen kiinteistöpalvelukeskus toteuttaa pääosan investoinneista.

Maakuntien tulot koostuvat pääasiassa valtion rahoituksesta sekä asiakkailta saaduista myynti- ja maksutuloista. Maakuntien kokonaistulot v. 2020 ovat noin 23,8 mrd. euroa. Valtionrahoitus kattaa menoista valtaosan. Maakuntien muut tulot ovat noin 3,3 mrd. euroa.

Maakuntien valtionrahoitus koostuu maakunnan yleiskatteellisesta rahoituksesta, arvonlisäveron palautuksesta, maakunnan saamista myyntituloista ja avustuksista valtiolta sekä valtion erillisrahoituksesta. Ennusteessa valtiolta saatavaa erillisrahoitusta ja siihen liittyviä menoja ei kuvata maakuntasektorissa, koska suurin osa erillisrahoituksesta liittyy tehtäviin, joissa maakunta toimii vain rahoituksen välittäjänä.

Maakuntahallinnon kokonaismenot ovat noin 24,4 mrd. euroa v. 2020. Maakunnan menoista yli 90 % on palveluiden ja tavaroiden ostoja tai henkilöstökustannuksia. Muita merkittäviä menolajeja ovat investoinnit sekä sosiaaliavustukset.

Maakuntasektorille siirtyy myös merkittävä määrä velkaa. Arvio velan määrästä vuoden 2020 lopussa on noin 4,0 mrd. euroa. Määrä on suurempi kuin sairaanhoitopiirien nykyinen velkasumma, koska sairaanhoitopiirien lähivuosien investoinnit lisäävät velan määrää. Lisäksi velan arvioidaan kasvavan vuoden 2020 aikana. Valtaosa velasta siirtyy maakuntien yhdessä omistamalle kiinteistöpalvelukeskukselle.

Taulukko 24. Maakuntatalous vuonna 2020

	mrd. euroa
Kokonaistulot	23,8
Kokonaismenot	24,4
josta investointimenot	0,8
Nettoluotonanto	-0,6
Velka	4,0

MAAKUNTAHALLINTO JULKISEN TALOUDEN ENNUSTEESSA

Maakunnat on julkisen talouden ennusteessa oletettu luokiteltavan kansantalouden tilinpidossa osaksi valtionhallintoa, koska valtio rahoittaa maakuntien toiminnan. Maakuntatalous esitetään kuitenkin eriteltynä valtionhallinnon alasektorina. Maakuntasektoriin kuuluu ennusteessa maakunnat liikelaitoksineen, maakuntien omistamat yhtiöt ja valtakunnalliset palvelukeskukset. Lopullisesta maakuntien ja muiden yksiköiden sektoriluokituksesta kansantalouden tilinpidossa päättää myöhemmin Tilastokeskus.

Maakuntahallinnon ennuste on vielä teknisluonteinen. Maakuntien taloustietojen arvioinnissa on tukeuduttu moniin oletuksiin maakuntien toiminnasta sekä maakuntien menojen rakenteesta ja kehityksestä. Ennuste tarkentuu uusien tilastotietojen valmistuessa ja maakuntauudistuksen yksityiskohtien täsmentyessä. Ennusteessa ei ole huomioitu esimerkiksi valinnanvapauslainsäädännön mahdollisia vaikutuksia tai Uudenmaan kasvupalvelujen erillisratkaisua.

Maakunnille kunnilta siirtyvien tehtävien menojen ja tulojen rakenne on arvioitu vuoden 2015 kuntataloustilaston tehtävittäisten tietojen perusteella. Kyseisen vuoden menorakennetta on projisoitu ennusteessa seuraaville vuosille toteutuneella ja ennakoidulla kehityksellä sekä tehtävämuutoksilla. Arviossa on hyödynnetty myös kuntien arvioita siirtyvien tehtävien kustannusten kehityksestä. Vuosien 2020–2021 maakunnan menoennuste perustuu arvioon sosiaali- ja terveystalouden palvelutarpeen kasvusta, tehtävämuutoksista, hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksista sekä ennakoidusta tuotannontekijöiden hintojen kehityksestä. Maakuntien investointien arvioinnissa on hyödynnetty maakuntavalmistelun taustatietoja ja sairaanhoitopiirien investointisuunnitelmia.

Valtiolta siirtyvien tehtävien menorakenne perustuu valtion vuoden 2016 tilinpäätöksen tietoihin.

Maakuntien toiminnan valmisteluun liittyvät menot jakautuvat valtiolle ja paikallishallinnolle ennen vuotta 2020. Esimerkiksi ICT-järjestelmien kehittäminen edellyttää mittavia investointeja, joiden mittaluokaksi on ennusteessa oletettu noin 150 milj. euroa vuosittain vuosina 2018–2021.

2.4 Paikallishallinto

Paikallishallinnon alijäämä oli viime vuonna 0,4 % suhteessa BKT:hen. Alijäämä pieneni toista vuotta peräkkäin. Kulutusmenot kasvoivat hyvin maltillisesti, mikä johtui mm. vuoden 2017 lomarahaleikkausten kirjaamisesta lomanmääräytymisvuoden mukaisesti suurimmaksi osaksi jo vuodelle 2016 sekä kulutusmenojen maltillisesta hintakehityksestä. Myös investointimenot kasvoivat vain vähän. Paikallishallinnon tuloista erityisesti valtionosuudet kasvoivat, mihin vaikuttivat valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistus, veroperustemuutoksista johtuva kompensaatioiden kasvu ja kuntien palautusjärjestelmän arvonlisäveron kasvu.

Paikallishallinnon alijäämä pienenee edelleen kuluvana vuonna. Paikallishallinnon kulutusmenoja supistavat kilpailukyky sopimuksen toimenpiteet, kuntatyöntekijän eläkemaksujen aleneminen sekä hallituksen linjaamat sopeutustoimet. Lisäksi kunnat ja kuntayhtymät jatkavat toimintansa tehostamista ja taloutensa sopeuttamista menojen kasvua hillitsevin toimin. Paikallishallinnon tuloja kasvattaa verotulojen kasvun piristymisen. Etenkin yhteisöveron tuotto on osoittautumassa aikaisemmin arvioitua paremmaksi.

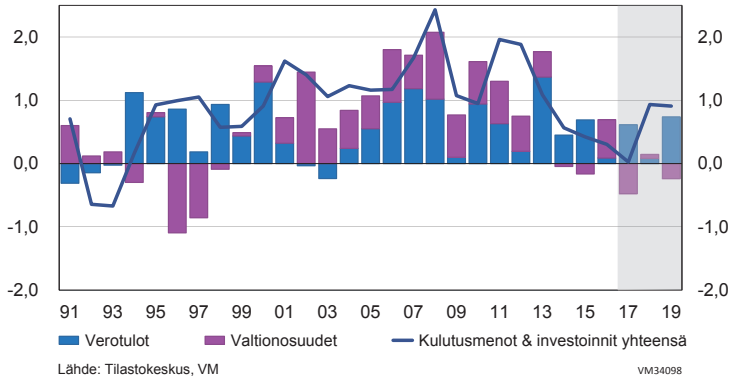
Hallitusohjelman toimet jäämässä vuodelle 2018 asetetusta tavoitteesta

Paikallishallinnon alijäämä kasvaa vuosina 2018 ja 2019. Paikallishallinnon menopaineet helpottuvat kuitenkin vuodesta 2020 alkaen, kun sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät siirtyvät maakunnille. Paikallishallinnon vuosien 2018–2021 kehitysarviossa on huomioitu vain jo täsmennetyt ja kevään 2017 julkisen talouden suunnitelmaan tai vuoden 2018 talousarvioesitykseen sisällytetyt kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2018–2021. Ne huomioidaan kehitysarviossa talousarvioiden valmistamisen jälkeen. Lisäksi keskimääräisen kunnallisveroprosentin on oletettu pysyvän vuoden 2017 tasolla. Kehitysarviossa on huomioitu sote- ja maakuntauudistus eriyttämällä maakuntahallinto paikallishallinnosta päivittyneen aikataulun mukaisesti vuodesta 2020 alkaen.

Suomen Kuntaliitto selvitti kuluvan vuoden touko-kesäkuussa hallitusohjelman keskeisimpien kuntatalouteen kohdistuvien toimenpiteiden vaikutuksia kunnissa ja kuntayhtymissä. Lisäksi kyselyssä selvitettiin kilpailukyky sopimuksen toimeenpanoa ja kuntien omia sopeutustoimia. Kyselyn vastausten perusteella hallitusohjelman liitteen 6 mukaiset suorat sopeutustoimet ovat jäämässä lähivuosina niille arvioituista säästötavoitteista. Myöskään kilpailukyky sopimuksen työajan pidentämisestä arvioitua säästöpotentiaalia ei olla kyselyn tulosten mukaan saavuttamassa aiemmin arvioidussa aikataulussa.

Paikallishallinnon verot, valtionosuudet, kulutusmenot ja investoinnit

muutos edellisestä vuodesta, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

Väestön ikärakenteen muutos on lisännyt hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita jo pitkään. Paikallishallinnon kulutusmenot kääntyvätkin ensi vuonna kasvuun, sillä sopeutustoimet eivät riitä kumoamaan palvelutarpeen kasvusta aiheutuvia lisämenoja. Kulutusmenoja kasvattaa myös mm. pieni- ja keskituloisten päivähoitomaksujen alentaminen vuoden 2018 alusta, sillä toimenpiteen odotetaan kasvattavan päivähoidon kysyntää. Lisäksi paikallishallinnon investointitarpeet ja korjausvelka pysyvät mittavina. Sairaalarakentaminen jatkuu vilkkaana, vaikka sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista tuli luvanvaraisia yli vuosi sitten voimaan astuneen väliaikaisen lain nojalla.

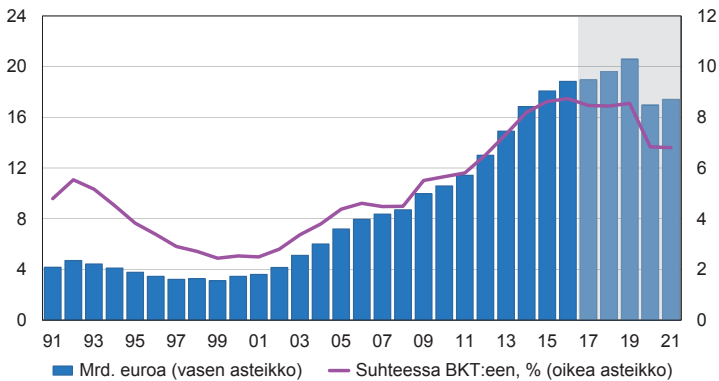
Paikallishallinnon verotulojen kasvu on jäämässä ensi vuonna vaatimattomaksi. Verotuloja kasvattaa kuitenkin päivähoitomaksujen alentamisen kompensoiminen kunnille korottamalla kiinteistöverojen alarajoja sekä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Lisäksi kiinteistöveron ala- ja ylärajoja korotetaan hallitusohjelman mukaisesti vuosina 2016–2019 siten, että kiinteistöveron tuotto kasvaa yhteensä 100 milj. eurolla, eli noin 25 milj. eurolla vuosittain. Vuoden 2017 yhteisöveron poikkeuksellisen hyvän kasvun taustalla on kertaluonteisia tekijöitä, joiden vaikutus ei ulotu vuodelle 2018. Siksi yhteisöveron tuotto laskee ensi vuonna. Lisäksi kunnallisverotulojen kasvu on jäämässä vaimeaksi ja kuntien saamat valtionavut kasvavat hyvin vähän, sillä valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus laskee valtionosuuksia.

Paikallishallinnon menopaineet pienenevät sote- ja maakuntauudistuksen myötä

Paikallishallinnon alijäämä kasvaa edelleen v. 2019, sillä sosiaali- ja terveydenhuollon arvioitu palvelutarpeen kasvu kiihtyy. Lisäksi mm. kilpailukykysovimuksen mukaisen lomarahojen leikkauksen päättymisen v. 2020 kasvattaa paikallishallinnon kulutusmenoja suurimmaksi osaksi jo v. 2019. Vuonna 2020 paikallishallinnon tulot ja menot likimain puolittuvat ja alijäämä supistuu selvästi, kun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuu siirtyy maakunnille. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä paikallishallinnon kulutusmenojen kasvupaine helpottuu, sillä paikallishallinnon tehtävät painottuvat jatkossa aiempaa vahvemmin mm. koulutukseen. Väestön ikääntymisen vuoksi sosiaali- ja terveyspalveluiden menopaineet ovat huomattavat, mutta kuntien jäljelle jääviin tehtäviin vastaavia paineita ei kohdistu. Tämä näkyy myös paikallishallinnon velkasuhteen kasvun taittumisena.

Paikallishallinnolta siirtyy sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä sairaanhoitopiiriin investointeja maakuntatalouteen n. 0,8 mrd. euroa. Lisäksi paikallishallinnolta siirtyy maakuntasektorille n. 3,4 mrd. euroa sairaanhoitopiirien velkaa. Määrä on suurempi kuin sairaanhoitopiirien nykyinen velkasumma, koska niiden lähivuosien investoinnit lisäävät siirtyvän velan määrää.

Paikallishallinnon velka¹

¹ Ml. Sote- ja maakuntauudistus v. 2020

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 25. Paikallishallinto¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	21,2	21,9	22,0	22,6	22,6	23,4
Siitä kunnallisvero	18,2	18,6	18,7	18,8	18,9	19,5
yhteisövero	1,4	1,7	1,5	1,9	1,9	1,9
kiinteistövero	1,5	1,6	1,6	1,8	1,9	1,9
Muut tulot ²⁾	18,5	18,5	19,0	18,7	18,9	18,8
Siitä korkotulot	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
tulonsiirrot valtiolta	13,8	13,7	14,3	13,8	13,9	13,6
Tulot yhteensä	39,6	40,3	40,9	41,2	41,6	42,1
Kulutusmenot	33,4	33,8	34,0	33,9	34,7	35,5
Siitä palkansaajakorvaukset	21,7	21,7	21,5	20,9	21,0	21,3
Tulonsiirrot	3,1	3,2	3,3	2,6	2,6	2,6
Siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	1,3	1,3	1,4	0,8	0,7	0,7
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääomamenot ³⁾	4,7	4,6	4,5	4,8	4,9	5,1
Menot yhteensä	41,2	41,6	41,8	41,3	42,2	43,1
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,6	-1,3	-0,9	-0,1	-0,6	-1,0
Perusjäämä ⁴⁾	-1,7	-1,4	-1,0	-0,3	-0,8	-1,1

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan²⁾ Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen³⁾ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot⁴⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.5 Sosiaaliturvarahastot

2.5.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä supistui viime vuonna 1,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun ylijäämä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä oli keskimäärin runsaat kolme prosenttia. Työeläkemenot ovat kasvaneet nopeasti viime vuosina, kun eläkeläisten määrä on kasvanut. Eläkeläisten määrän ohella eläkemenoja kasvattaa eläkkeiden keskimääräisen tason nousu, sillä alkavat eläkkeet ovat maksussa olevia eläkkeitä suurempia.

Heikko työllisyystilanne ja hidastunut ansiotason nousu ovat puolestaan vaimentaneet maksutulojen kasvua viime vuosina, vaikka eläkemaksuja on samanaikaisesti nostettu nopeaan tahtiin. Alhainen korkotaso on vähentänyt eläkerahastojen omaisuustuloja. Tästä huolimatta varallisuushintojen kohoaminen etenkin osakkeiden hintojen nousun vetämänä on kasvattanut eläkevarallisuuden arvon jo lähes 190 mrd. euroon vuoden 2016 lopussa.

Työeläkelaitosten ylijäämä heikkenee ennustejaksolla lähes prosentista alle puoleen prosenttiin suhteessa BKT:hen. Pääsyy tähän on työeläkemenojen kasvuvauhdin pysyminen neljän prosentin tuntumassa. Vaikka eläkeläisten määrän kasvu on vähitellen hidastumassa, eläkkeiden keskimääräisen tason nousu sekä eläkkeiden vuosittaiset indeksikorotukset kasvattavat eläkemenoja.

Työeläkelaitosten saamien omaisuustulojen odotetaan kääntyvän ennustejaksolla maltilliseen kasvuun korkojen nousun myötä. Lisäksi eläkemaksutulojen kasvu nopeutuu hieman palkkasumman kasvun maltillisesti kiihtyessä. Maksutuloja lisää myös kuluvan vuoden alussa tehty 0,4 prosenttiyksikön korotus yksityisen sektorin työeläkemaksuun. Maksun on sovittu pysyvän nykyisellä 24,4 prosentin tasolla myös vuosina 2018–2019. Eläketurvakeskuksen tuoreimpien pitkän aikavälin laskelmien mukaan tähän maksutasoon kohdistuu kuitenkin lieviä korotuspaineita 2020-luvun alkupuolelta lähtien.

Taulukko 26. Sosiaaliturvarahastot¹⁾

	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	3,5	3,4	3,5	3,6	3,8	4,1
Sosiaaliturvamaksut	26,3	26,9	27,9	27,4	27,7	28,4
Siitä työnantajien maksut	17,9	18,2	18,8	17,6	17,3	17,4
vakuutettujen maksut	8,4	8,7	9,2	9,8	10,3	11,0
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	13,9	14,3	14,6	16,1	16,0	15,8
Muut tulot	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Tulot yhteensä	44,2	45,2	46,5	47,5	47,9	48,8
Kulutusmenot	3,6	3,7	3,6	3,6	3,7	3,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	34,7	35,9	36,6	38,0	38,9	39,8
Muut menot	3,2	3,7	3,4	3,3	3,3	3,4
Menot yhteensä	41,5	43,3	43,6	44,9	45,9	47,0
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,7	1,9	2,9	2,6	2,0	1,8
Työeläkelaitokset	3,4	2,7	2,4	1,8	1,5	1,2
Muut sosiaaliturvarahastot	-0,7	-0,8	0,5	0,8	0,4	0,6
Perusjäämä ²⁾	1,2	0,5	1,6	1,3	0,6	0,4

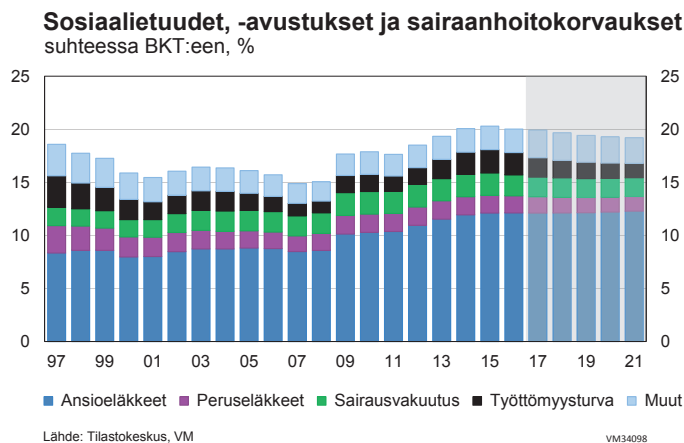
¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan²⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perusturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä Työttömyysvakuutusrahastosta, joka vastaa ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta. Muiden sosiaaliturvarahastojen talous kääntyi parin vuoden alijäämän jälkeen viime vuonna 0,2 % ylijäämäiseksi suhteessa BKT:hen. Tähän vaikuttivat vuoden 2016 alussa tehty yhden prosenttiyksikön korotus työttömyysvakuutusmaksuun sekä työttömyysturvamenojen kasvun pysähtyminen.

Muiden sosiaaliturvarahastojen ylijäämän odotetaan tänä vuonna vahvistuvan hienoisesti, kun työllisyyden paraneminen supistaa työttömyysmenoja. Ennusteessa on huomioitu, että työttömyysvakuutusmaksua ehdotetaan laskettavaksi ensi vuodesta alkaen 0,2 prosenttiyksiköllä. Ennusteen valossa työttömyysvakuutusrahaston suhdannepuskuriin olisi tästä huolimatta kertymässä varoja siten, että työttömyysvakuutusmaksua pitäisi nykyisen lainsäädännön perusteella alentaa vielä lisää viimeistään vuodesta 2020 alkaen. Tästä syystä on tehty oletus, että työttömyysvakuutusmaksua alennettaisiin vuodesta 2020 alkaen vielä 0,3 prosenttiyksiköllä. Varovaisuussyistä maksualennuksen suuruus on arvioitu siten, että suhdannepuskuri täyttyisi vuoteen 2021 mennessä, vaikka maksualennus toteutettaisiin jo vuodesta 2019 alkaen ja työttömyysmenojen lasku jäisi ennakoitua maltillisemmaksi.

Muiden sosiaaliturvarahastojen menoja pienentävät ennustejaksolla säästöt ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, lääke- ja sairaanhoitokorvauksiin, sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin sekä asumis- ja opintotukiin. Lisäksi kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia leikattiin kuluvan vuoden alusta 0,85 prosentilla eikä niitä aiemman päätöksen mukaisesti koroteta vuosina 2018–2019. Päätökset eivät kuitenkaan koske kuluvan vuoden alussa kunnilta Kelan maksettavaksi siirtynyttä perustoimeentulotukea. Syntyneet säästöt näkyvät suurelta osin valtion tulonsiirtojen vähenemisenä muille sosiaaliturvarahastoille.

Taulukko 27. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2014	2015	2016	2017	2018**	2019**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹⁾						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	2,14	2,08	2,12	1,08	0,87	0,98
Työttömyysvakuutus	2,20	2,33	2,85	2,40	1,91	1,91
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,75	18,00	18,00	17,95	17,75	17,35
Kunta-alan eläkevakuutus	23,79	23,65	23,21	21,95	21,75	21,35
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	2,16	2,10	2,12	1,58	1,54	1,67
Työttömyysvakuutus	0,50	0,65	1,15	1,60	1,90	1,90
Työeläkevakuutus (TyEL)	5,85	6,00	6,00	6,45	6,65	7,05
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,49	1,49	1,47	1,45	1,53	1,59
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2509	2519	2519	2534	2551	2589
Kansaneläkeindeksi	1630	1637	1631	1617	1617	1617

¹⁾ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Vaikka julkisen talouden velan kasvu suhteessa BKT:hen on kääntynyt loivaan laskuun, julkisen talouden ei ennakoida tasapainottuvan. Huomattavan lisähaasteen julkisen talouden tasapainottamiselle aiheuttaa väestörakenteen muutos pysyvästi epäedulliseen suuntaan tulevana vuosikymmeninä. Väestörakenteen muutos lisää eläke-, terveydenhuolto- ja pitkäaikaishoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen veroaste ei riitä. Lisäksi väestörakenteen muutos vähentää työikäistä väestöä, joka veroilla rahoittaa hyvinvointipalvelut ja etuudet. Suomessa väestön ikärakenteen muutos näkyy aikaisemmin kuin muissa EU-maissa.

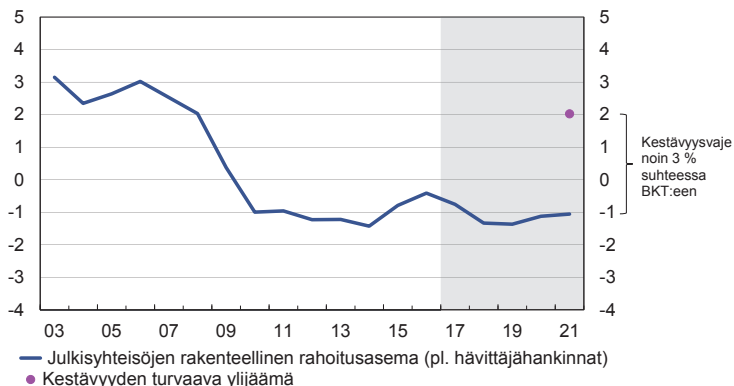
Julkisen talouden kestävyysvaje tarkoittaa sitä, että pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulot eivät riitä menojen katteeksi. Pysyvä tulojen ja menojen välinen epätasapaino uhkaa kasvattaa velkaantumisen hallitsemattomaksi. Kestävyysvaje voidaan teknisesti ilmaista julkisen talouden kestävyysvajeen turvaavan ylijäämän ja laskelman lähtövuoden (tällä hetkellä vuosi 2021) julkisen talouden rakenteellisen alijäämän erotuksena (ks. oheinen kuvio). Kestävyysvajeen turvaava ylijäämä tarkoittaa sitä, että julkisen talouden rakenteellisen ylijäämän tulisi olla noin kaksi prosenttia suhteessa BKT:hen ensi vuosikymmenen alussa, jotta julkinen talous selviäisi ikääntymisen aiheuttamista menopaineista tulevana vuosikymmeninä ilman lisätoimia. Kahden prosentin ylijäämän sijaan julkisen talouden rakenteellisen alijäämän ilman hävittäjähankintojen vaikutusta ennakoidaan olevan noin prosentti suhteessa BKT:hen v. 2021.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin kolme prosenttia suhteessa BKT:hen eli noin kahdeksan miljardia euroa vuoden 2021 tasolla.¹ Viime kevääseen verrattuna kestävyysvaje arvio on hieman kasvanut mm. päätettyjen veronkevennyksien sekä oletetun työttömyysvakuutusmaksun laskun seurauksena. Kestävyysvajelaskelmassa ei ole huomioitu julkisen talouden vahvistamiseksi hallitusohjelmassa linjattuja pitkän aikavälin toimia, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Lisäksi laskelmassa ei ole huomioitu valtion menokehyksessä vuodelle 2021 varattua n. 1 mrd. euron määrärahaa hävittäjähankintoihin.²

¹ Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyysvajeesta tehdään EU:n yhteisesti sovittujen menetelmien ja laskentaperiaatteiden mukaisesti. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, jossa projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Tarkemmin laskentamenetelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa, joka löytyy osoitteesta <http://vm.fi/metelmakuvaukset>. Menetelmäkuvauksen lopussa on myös tarkasteltu kestävyysvajelaskelman herkkyyttä käytetyille laskentaoletuksille, sillä laskelmaan liittyy merkittävää epävarmuutta ja se on herkkä käytetyille oletuksille tulevasta kehityksestä. Laskelma tarjoaa kuitenkin johdonmukaisen tavan tarkastella julkisen talouden edessä olevia haasteita ja keinoja niiden ratkaisemiseksi.

² Hävittäjähankintojen vaikutusta kestävyysvajeeseen ei ole huomioitu, sillä hankinnoista ei ole tehty vielä päätöksiä ja niiden tarkka hinta ei ole tiedossa. Vaikka kyseessä on kokonaisuudessaan iso arviolta 7-10 mrd. euron hankinta, on sen vaikutus kestävyysvajeeseen melko pieni. Kyseessä ei ole nimittäin pysyvä menojen lisäys vaan kertaluonteinen korvaushankinta, mikäli ylläpitokustannusten suhde BKT:hen ei kasva olennaisesti nykyisestä.

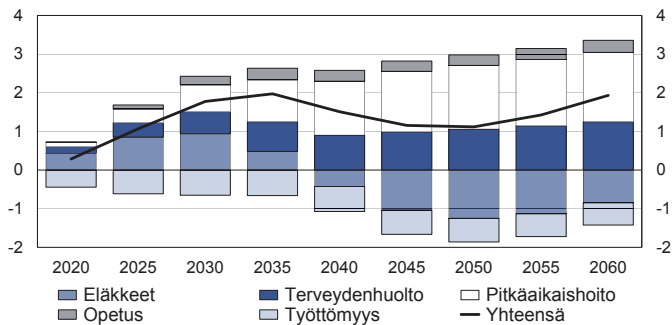
Valtiovarainministeriön kestävyysvajearvio suhteessa BKT:een, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Ikäsidonnaisten menojen muutos vuodesta 2015, suhteessa BKT:een, %

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

VM34098

Liite

Liitetaulukot

1. Ennusteiden tarkentuminen
2. Vuosien 2012-2016 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia
3. Kysynnän ja tarjonnan tase
4. Kansantalouden rahoitustasapaino

Taulukko 1. Ennusteiden tarkentuminen¹⁾

	2016				2017 ²⁾				2018 ²⁾				2019 ²⁾			
	tk4	tk1	tk2	tk3	tk4	tk1	tk2	tk3	tk4	tk1	tk2	tk3	tk4	tk1	tk2	tk3
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	1,6	1,4	1,5	1,9	0,9	1,2	2,4	2,9	1,0	1,0	1,6	2,1	-	1,2	1,5	1,8
Kulutus, määrän muutos, %	1,4	1,5	1,5	1,6	0,5	0,7	1,4	1,6	0,4	0,3	0,8	1,2	-	0,6	0,7	1,0
Investoinnit, määrän muutos %	4,1	5,2	5,2	7,2	2,7	2,8	3,6	4,7	3,2	3,1	2,9	3,7	-	3,3	3,4	3,5
Vienti, määrän muutos, %	1,0	0,5	1,5	1,3	2,4	2,9	4,7	4,7	3,2	3,4	3,7	3,7	-	3,6	3,9	4,1
Työttömyysaste, %	8,9	8,8	8,8	8,8	8,5	8,5	8,5	8,6	8,1	8,1	8,1	8,1	-	7,8	7,8	7,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	0,4	0,4	0,4	1,3	1,2	1,0	0,9	1,3	1,3	1,3	1,5	-	1,4	1,4	1,5
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,6	-2,7	-2,7	-2,7	-2,6	-2,7	-2,5	-2,3	-2,1	-2,2	-2,0	-2,0	-	-1,8	-1,7	-1,4
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,2	-1,9	-1,9	-1,8	-2,5	-2,3	-1,8	-1,2	-2,0	-2,0	-1,7	-1,4	-	-1,7	-1,4	-1,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	47,7	47,8	47,8	47,5	49,2	49,1	48,5	47,7	50,2	49,7	48,6	47,5	-	50,0	48,6	46,9

¹⁾ Taloudellinen katsaus / julkaisuajankohdat: 22.12.2016 (tk4), 28.4.2017 (tk1), 21.6.2017 (tk2) sekä 19.9.2017 (tk3)

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 2. Vuosien 2012-2016 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2012-2016		Keskimääräiset ennustevirheet	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yli-arviointi ¹⁾ %-yks.	Ennustevirheen suuruus ²⁾ %-yks.
BKT (määrä)	1,5	-0,1	1,6	1,8
BKT (arvo)	3,5	1,8	1,7	1,8
Yksityinen kulutus (arvo)	3,1	2,4	0,7	1,0
Vaihtotase, % BKT:sta	-0,4	-1,0	0,7	1,3
Inflaatio	2,1	1,1	1,0	1,1
Palkkasumma	2,5	1,3	1,2	1,2
Työttömyysaste	8,2	8,6	-0,4	0,5
Valtionvelka, % BKT:sta	47,5	46,0	1,6	1,6
Valtion nettoluotonanto, % BKT:sta	-2,9	-3,4	0,5	0,6
Julkisen talouden nettoluotonanto, % BKT:sta	-1,8	-2,5	0,6	1,1

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon heinäkuussa (tai maaliskuussa).

Viden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹⁾ Ali- tai yliarviointin indikaattori on keskimääräinen ennustevirhe.

²⁾ Virheiden itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustevirheiden keskimääräisestä suuruudesta, virheen suunnasta riippumatta.

Taulukko 3. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
Bruttokansantuote markkinahintaan	205 474	205 474	215 615	223 919	232 232	240 806
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	78 393	77 481	78 616	84 814	89 205	94 525
Kokonaistarjonta	283 867	282 955	294 231	308 734	321 437	335 331
Tavaroiden ja palvelujen vienti	76 482	76 431	75 967	81 536	85 615	90 445
Kulutus	164 346	166 977	170 771	174 540	178 955	183 562
yksityinen	113 635	115 856	119 056	123 150	126 500	129 905
julkinen	50 711	51 121	51 715	51 390	52 455	53 657
Investoinnit	42 235	42 713	46 423	49 643	52 749	56 010
yksityiset	33 643	34 562	37 860	40 800	43 499	46 433
julkiset	8 592	8 151	8 563	8 843	9 250	9 577
Kysyntäerät yhteensä	283 867	287 261	293 861	308 364	321 067	334 961
	Viitevuoden 2010 hintoihin; ei summautuvia					
	2014	2015	2016	2017**	2018**	2019**
Bruttokansantuote markkinahintaan	186 552	186 536	190 130	195 597	199 708	203 396
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	74 799	77 161	80 577	82 875	85 025	87 690
Kokonaistarjonta	261 351	263 697	270 707	278 472	284 733	291 087
Tavaroiden ja palvelujen vienti	73 495	74 114	75 054	78 561	81 449	84 792
Kulutus	148 267	149 954	152 397	154 824	156 679	158 187
yksityinen	103 127	104 847	106 771	109 327	110 835	112 179
julkinen	45 136	45 114	45 638	45 523	45 870	46 036
Investoinnit	38 694	38 962	41 757	43 710	45 312	46 900
yksityiset	30 885	31 565	34 074	35 948	37 388	38 905
julkiset	7 801	7 393	7 682	7 762	7 924	7 996
Kysyntäerät yhteensä	261 224	264 143	269 967	277 203	282 904	288 649

Taulukko 4. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2012	2013	2014	2015	2016
	suhteessa BKT:een, %				
Bruttoinvestoinnit	22,3	21,2	20,6	20,4	21,5
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,5	6,2	5,9	5,7	6,3
yritykset ja rahoituslaitokset	11,8	10,8	10,5	10,7	11,3
julkisyhteisöt	4,0	4,2	4,2	4,0	4,0
Bruttosäästäminen¹	20,7	19,7	19,7	19,9	20,7
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	4,5	5,0	4,2	3,9	3,3
yritykset ja rahoituslaitokset	14,3	13,2	14,5	15,0	15,3
julkisyhteisöt	1,9	1,5	1,0	1,1	2,0
Rahoitusylijäämä	-1,8	-1,8	-1,2	-1,0	-1,2
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-2,3	-1,5	-1,9	-2,0	-3,3
yritykset ja rahoituslaitokset	2,6	2,3	3,9	3,8	3,9
julkisyhteisöt	-2,2	-2,6	-3,2	-2,7	-1,8
Tilastollinen ero	-0,1	0,0	0,0	-0,1	0,2

¹ Ml. pääomansiirrot, netto

